A. B. C. d. e. F. G
H. I. K. L. M. n. o

D. PETRI DORLANDI DIESTENSIS OLIM CARTVSIAE PRIORIS DOCTISSIMI

CHRONICON CARTVSIENSE:

IN QVO DE VIRIS SVI ORDINIS ILLVSTRIbus, rebusq; in eodem præclarè gestis, nec non & admiranda plurimarum CARTVSIARVM *constructione scitè pertractatur.*

ANTE ANNOS QVIDEM CENTVM AB AVctore conscriptum, nunc autem primò è latebris erutum, ac selectarum quarundã adiectione NOTARVM illustratum, publicoq; bono promulgatum.

STVDIO F. THEODORI PETRAEI, CARTVsiæ Coloniensis alumni.

COLONIAE AGRIPPINAE

Apud Petrum Cholinum.

ANNO M.DC.VIII.

Cum gratia & priuileg. Cæs. Maiest.

VENERABILIBVS SVSPICIENDISQVE IN CHRISTO PATRIBVS, D. HERCVLI VVINCKELIO, peruigili Teuthonicæ Prouinciæ VISITATORI, Domuſq; Louanienſis PRIORI benè merito: necnon & D. THEODORO STVMPVVICKIO, Cartuſiæ Dieſtenſis PRIMATI integerrimo.

QVantum laboris ac operæ pretium fecerint, Venerandi ſuſpiciendique Patres, eximiæ aliquot pietatis doctrinæque Viri, qui in eo iam olim ſtudium inſumpſerunt, vt res à ſuis præclarè geſtas literarũ monumentis ad omnem poſteritatis memoriam conſignarent, hinc liquido cuiuis conſtare poſſe exiſtimo, quod etiamnum apud eruditos, prudentiæque opinione præſtãtes, magno in pretio eorum ſcripta habeantur, legantur, commendentur.

Equidem vix vlla reperitur tam vel vetuſtate incaneſcens, vel nouitate recens in Chriſtiano orbe reli-

gioſorum hominum(quātum qui-dem reputanti ſubit) familia, quæ non ſuos aliquando habuerit, aut etiamnum habeat Viros omni lite-rarum genere excultos, qui quid-quid priuatim publicèq; in eorum religione geſtum eſt, ſtylo excolue-rint, bonaq; cum fide ad Ordinis ſui decorem, proximorumq; ædificati-onem in literas retulerint.

Ita nimirum BENEDICTINI à Tri-themio celebrantur; AVGVSTINIA-NI à Ioſepho Pamphilo, Signinæ vr-bis antiſtite commendantur: qui ab ipſo D. Auguſtini ortu vſq; ad an-num Domini 1575. elegans conſcri-bens [a] opus, illos qui aut vitæ ſancti-monia, aut literarum gloria inſig-nes iſto in ordine floruêre, percen-ſet. Quin & DOMINICANI hac in parte ſuos habent Leandros, Garzo-nios, Senenſes [b] Anthonios: qui quidquid laude dignum à multis retro annis geſtum eſt, publici iuris effecerunt. Inſuper & Petrus Luci-us, Bruxellenſis, Bibliothecam edi-dit [c] CARMELITANAM. Similiter & Hen-

a Prodijt Romæ 1581.

b Pariſijs apud Niuelliū, anno 1582.

c Florentiæ apud Georg. Mareſcbottum an. 1593.

Henricus VVillotius FRANCISCANORVM Athenas non ita dudum Leodij in lucem protulit: nec non & Petrus Rodulphus, Tossinianus, Senogalliæ Episcopus,[d] Seraphicam texuit historiam. Quibus fastigium inde satis magnificum imposuit egregius hoc in genere architectus, Franciscus Gonzaga, Mãtuanæ Vrbis celeberrimus Antistes: qui intelligens ijs qui præessent rem fore perutilem, si tale quoddam in lucem prodiret virtutum ac rerum preclarè gestarum exemplar, in quo quasi in speculo vnico obtutu tanti Ordinis status conspici posset, ingenti labore prægrande confecit volumẽ, æneis etiam pulcherrimis iconibus illustratum, in quo eleganti sanè methodo tractat, de origine Seraphicæ religionis FRANCISCANAE, eiusq; progressibus, legibus, forma administrationis, cœnobiorũ frequentia, personarum abundantia, &c. Hæc quidem illi.

[d] *Venetijs an. 1586.*

Romæ apud Dominicum Basam in fol. an. 1587.

At verò soli BRVNONIADES (quod dolenter refero) etsi iam annos vl-

tra quingentos celebre per Orbem vniuersum, ob insignem vitæ sanctimoniam, quotidianumque edomandæ carnis studium, sibi comparauerint nomen, neminem tamen à tam longo temporis interuallo adhuc habuere, qui illustres sui Ordinis Viros in aliorum conspectum produceret. Vel si quid hac super re aliquando desudatum est, id cellarum angulis protinus abditum, blattarum tinearumque morsibus fuit obnoxium. Quod cùm non nostrũ duntaxat plerique, sed & alij quàm plurimi bonæ æstimationis viri ferrent ægerrimè, cohortati me sunt, vt quæ PETRVS DORLANDVS, vestræ olim Prouinciæ vir doctissimus, ac Diestensis Cartusiæ Prior integerrimus, de viris nostri Ordinis illustribus ante annos plus centum conscripserat, ea vel nunc tandem à situ ac tenebris vindicando, in medium proferrem. Quorum æquissimæ sanè petitioni cùm reluctari diutius non possem, cœpi illud quod penes nos erat peruetustum

manu-

manuſcriptum exemplar ſub incu-dem reuocare, ac Notis quibuſdã, ad rerum geſtarum hiſtoriam illu-ſtrandam comparatis auctam, Ty-pographo euulgandum porrigere.

Cæterum opere iam ad finẽ per-ducto, cùm de Patrono illi adſciſcẽ-do cogitandum foret, occurrit con feſtim Hadriani Imperatoris edi-ctum, qui vti Aelius teſtatur Spar-tianus, lege quondam cauerat, vt *ſi quis ſuo in fundo theſaurum quempiam reperiſ-ſet, ipſe potiretur; ſi in alieno, dimidium Domino daret*. Itaque poſcebat hoc meritiſſi-mo ſuo iure præſens hic à me eru-tus theſaurus, ac Dorlandi veſtri fœ tus, integerrimi colendiſſimiq; Pa-tres, intra Dominij veſtri conſeptũ natus ac educatus, iamque olim in-ſigni Louanienſis Cartuſiæ Priori P. Ioanni Delpho ab ipſo auctore cor-rectionis ergo oblatus, vt non alio deflectens, ſed ad vos poſtliminio rediens, priſtinæ habitationis domi cilium libens volenſque repeteret. Præſertim cùm ſi quis hanc genui-no ereptam patri prolem, ad aliorũ

 tranſ-

transferre iurisdictionem conetur, insignem profectò iniuriam vobis, vtpote legitimis possessoribus irrogasse censeri queat.

Quod ipsum pro suo erga Superiores reuerentiæ obseruantiæq; studio identidem mihi inculcauit fidelis ille Prouinciæ vestræ filius, ac singularis industriæ pietatisq; Vir, F. Ioannes Cammotius, rationi æquitatiq; id nimirum quàm maximè consentaneum arbitratus, Præcipuè cùm toti isti Prouinciæ iam dudum constet, quantum solatij emolumentique à V. Patre suo Visitatore, D. HERCVLE VVINCKELIO perceperit, non solùm cùm ante annos aliquot vniuersæ cœpit præesse Prouinciæ, verum etiã quãdo in Cartusia Brugensi ac Bruxellensi singulari cum industria Prioris officium horrendis istis Belgicorum tumultuum detonantibus vndequaque procellis, prudentissimè administrauit. In qua quidem communis patriæ tempestate singulariter quoq, emicuit virtus ac cõstãtia

V. Pa-

V. Patris D. Theodori STVMPVVIC-
CKII qui vti olim Brugensi in do-
mo Procuratoris officium nauiter
exercēs, in modico fidelis est reper-
tus, sic postmodum dignus est habi-
tus, qui supra maiora constitutus,
Diestēsi Cartusiæ, in qua olim Dor-
landus noster quà scriptis, quà vitæ
sanctimonia floruit, merito præfi-
ceretur. Inter cuius equidem scrip-
ta, præsens hoc quod nunc damus
Chronicon, primas facilè obtinet.
In quo non solum diuersas variarū
miraculosè constructarum Cartusi-
arum origines pertexit, verum etiā
præcipuos quosque totius Ordinis
GENERALES, qui vel insigni pieta-
tis studio, vel prudētiæ eruditionisq́ue
laude perpetuū sibi apud omnē
posteritatis memoriam nomen pe-
perêre, enumerat. Quorum tamen
res gestę ita hactenus sub modio de-
lituêre, vt plurimos non dico homi
nes vita ac conuersatione seculares,
verum etiam religiosos ac professi-
one Cartusianos, qui eorum vel no-
mina saltem nunquam auditu per-
 cepe-

ceperint, facilè sit reperire.

Conqueritur super hoc magnopere eiusdem mecū & nominis & professionis vir Loërius noster, qui in fine vitæ admirandi istius Extatici Doctoris Dionysij Cartusiani, ordinem vniuersum seriò contestatus, quod talium scilicet tantorumque insignium virorum pręclara atque in omne æuum prædicanda facinora intermori patiatur, ita inter cætera ait. *Taceo nunc* GVIGONEM, BASILIVM, *aliosq́; maioris Cartusiæ Priores, qui hactenus magna te sanctitatis opinione gubernarunt. Quorum plurimi etiam tam claruere miraculis, quàm fulsere doctrinis. Quos tamen præter te, licet innumeros, nouit nemo. Præterea D. Bernardum*, e *Priorem Cartusiæ Portarum, quem ad vitam redeuntes mortui, tacente te prædicant*. Et paulo post, *deficeret me*, inquit, *tempus, si recensere vellem aliquot reliquorum illustrium Virorum legiones*, SANCTITATE *non minus quàm eruditione præstantium. Quos cùm alieni magnis efferunt laudū præconijs, tu quasi in gremio absconsos tuos filios hactenus siluisti*. Hæc ille, nec immeritò. Si namque solos hîc enumerare vellem, quos vestra duntaxat Belgica illa bellissima Prouincia

e De hoc vide Dorlandum lib. 4. cap.

uincia in omni virtutum genere celeberrimos nostri Ordinis protulit viros, & maximè Louaniēsis ac Diestensis Conuentus, quis quæso orationis meæ tandem finis existeret? Quin imò, vel vnica illa quæ propè Angiam Hannoniæ oppidum CAPELLAE cōspicitur Cartusia, tam admirandæ pietatis eruditionisq; alumnos suo olim cōplexa est sinu, vt f DORLANDO nostro vberrimam commentandi materiam præbuerit.

f Lib. 7. Chronici Cartus. c. 25. & seq.

Verum enimuero, quandoquidem hæc ex ipso potius Auctore, quàm ex mea hac prælocutione ex piscanda hauriendaque censeo, idcirco quantum quantum possum Vos quęsoque oro, Ornatissimi Colendissimiq; Patres, vt præsens hoc vestri instituti CHRONICON in paternam vestram tutelam suscipientes, meam qualemcunque opellam cōmunis Ordinis caussa bono publico desudatam (vt vel hæc exempla inertiam fulciant huius æui, quod loquentiæ multum, sapientiæ autem

tem veræque pietatis parum effun-dit) æqui boniq́ue consulatis, meq́; sanctis vestris precibus, alijsq́ue pijs exercitationibus sacrificijsq́ue supremo Agonothetę commendetis. Ex Cartusia Agrippinensi, D. BARBARAE Virgini iuxta ac Martyri sacratâ. Anno Dominici Natalis octauo supra millesimum sexcentesimum, ipsa Dominica Palmarum.

VV. Paternitatum Vestrarum humillimus Filius

Fr. THEODORVS PETRAEVS, *Campensis.*

LICENTIA REVERENDISS. PATRIS GENERALIS D. BRVNONIS Daffringues, concessa F. Theodoro Petræo suâ in lucem scripta edendi.

PLacet nobis, dilecte fili, pium vestrum & assiduum in scribendo studium. Quod & laudamus, vosq; studiosè ad pergendum in illa propensa de re Christiana benè merendi voluntate hortamur. Cartusiæ 12. Iunij. anno. M. DC. IV.

EX LITERIS EIVSDEM REuerendiss. Patris, anno 1603. 4. Iun. exaratis.

PErstate igitur alacriter in hoc gloriosa iuuandæ Ecclesiæ studio. Quod vt faciatis, GENERALEM *vobis* LICENTIAM *damus edendi in lucem cætera quæ* EXCVDETIS *opuscula.*

APPROBATIO CENSORIS.

PRæsens hoc CARTVSIENSE CHRONICON ante annos quidem centum ab Auctore PETRO DORLANDO conscriptum, nunc verò primò in lucem prolatum, ac NOTARVM quarundam adiectione à F. THEODORO PETRAEO, Cartusiæ Coloniensis Alumno illustratum; nihil omninò continet, quod vel Orthodoxæ fidei, vel bonis moribus sit contrarium. Actum in Conuentu nostro, an. 1608. 15. Martij.

Ita ego attestor F. Gysbertus Specchtius, Prior Dominicanorum Coloniensium, S S. Theolog. DOCTOR, *& hæreticæ prauitatis* INQVISITOR.

SYL-

SYLLABVS COMPLECTENS ARGVMENTA SINGVLORVM CAPITVM CHRONICI Cartusiensis Petri Dorlandi.

Quo-

QVARTI LIBRI CAPITA.

D

LIBRI QVINTI CAPITA.

sta,

SEPTIMI LIBRI CAPITA.

De

Prior

EPISTOLA DEDICATORIA AVCTORIS D. PETRI DORLANDI, AD V. PATREM D. IOANNEM DELPHUM, Louanienſis Carthuſiæ bene meritum PRIOREM.

PERE hoc noſtro Cartuſianæ Coronæ (adhibita Dei manu) in finem iam vſque deducto, cœpi circum attollere oculos, cui id potiſſimum viſendum, caſtigandumque committerem. Statim mihi (vt ſæpe, ita & nunc quoque) tu occurriſti, mi ſuauiſſime Parens, quem, pro tua ſingulari ſapientia, atque eruditione, dignum ſum arbitratus, qui hunc laborem meum & inſpiceres, corrigereſque, & ad iuſtam ſcitè limam deduceres: deductum quoque, vt tua eum auctoritate cōtra inſultantium linguas defenderes, obijcereſq; te robuſtum propugnatorem pro his Illuſtribus Viris noſtri Ordinis, quos hîc ſtatui commemorandos. Conſtat enim hos

fuisse Apostolica gloria claros, & inter primas sublimium Sanctorum cohortes dignissimè numerãdos. Habent Cistercienses, habent Cluniacenses, habent & Diui Dominici & Francisci Ordines viros magna sanctitate conspicuos, & magnorum operũ patratores. Sed nos (vt cum pia fiducia loquar) hac in parte pauperiores non sumus, quod tu, mi Pater, & quisquis hæc legerit, facilè comprobabit. Si de internis Sanctorum virtutibus aliquid inquiris, inuenies hîc, qui sublimi humilitate, qui ardentissima charitate, qui & patientia & paupertate altissima splenduerunt. Nec puto (si non videor temerarius) vllos facilè viros in alijs Ordinibus inueniri, qui hos nostros virtutibus ac gratiis superârint. Porrò si prodigia ac signa requiris, quæ Sanctum neminem faciunt, sed ostendunt; inuenies hîc complures, qui cæcis visum, qui paralyticis motum, qui claudis gressum, qui infœcũdis donauerunt fætum, & qui inter susci-

tandos

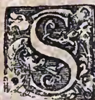
ndos mortuos animas ab inferis euocarint; quãquam omnem semper impenderint operam, non vt oris signis clarescerent, sed bonis virtutibus refulgerent. Horum Patrum nostrorũ illustria facta, cùm apud plurimos Scriptores annotata vidissem, vt sunt apud Henricum Kalkar, apud doctissimum Ioãnem Trithemium, apud facundissimum Bostium Carmelitã, & apud vnum huius nostrę Prouincię pium deuotumq; Carthusianum sacerdotem annotata sparsim cùm reperissem, dignum putaui ea in summam redigere: quam octo libris comprehendi: pedestrem sic sermonem tẽperans, ne nimium inflatus turgesceret, neue etiam submissus nimium laxusq; difflueret. Nam quemadmodum alta ac tumida legentis stomachũ mouent, ita quæ abiectè ac sordidè dicuntur, lectorem citò ad nauseam traducunt. Esto igitur, doctissime Pater, huius operis pius primùm & mansuetus inspector, tum demum (vbi opus videris) se-

dulus emendator: postremò etiam contra mordaces petulantium linguas firmus stabilisque defensor. Erunt fortasse qui dicent, me aut minus vera, aut nimis multa dixisse. Hos rogatos velim, ne me arguant temeritatis, qui hîc nihil de meo posui, sed quæ ab alijs, (quos veraces sum arbitratus) amica pietate contraxi. Quòd si omnino caninos horum latratus vitare non possum, nihil curo, dummodò me mihi meisque canere ac ludere permittant; quem amor ad hoc opus adegit, amor inquam, qui meritò à bono homine carpi non potest. Amore igitur amoris si videor homini deliquisse, apud amoris tamen retributorem Deum, & gratiam me spero, & cum his Patribus, quos memini, gloriam meruisse.

Vale.

ALIA

ALIA AVCTORIS AD ADRIANVM EIVSDEM CARTVSIANAE Familiæ Monachum Epiſtola.

Olent, vt noſti, Adriane mi ſuauiſſime, illuſtrium fortia facta Maiorum humanos animos accendere, & ad virtutes capeſſendas mirum in modum inflammare. Hinc reor (vt a Valerius Maximus aſſerit) apud Romanos morem inoleuiſſe, vt cantores in conuiuijs præclara præcedentium Patrum facta, poëtarum carminibus comprehenſa, concinerent. Et non ſolùm gentiles homines hanc ſunt conſuetudinem proſecuti, ſed & apud Iudæos b Ieſus Sirach viros meminit glorioſos, quorum ſublimia facta magnis & admirādis præconijs attollit. Apud Chriſtianos verò hic mos etiam vbiq; celebris eſt. Nam Euangelia vt omiſero, quæ Dei noſtri per carnem patrata miracula narrant, ſanctus Lucas Apoſtolorum actus, & Pauli virtutes ac prodigia memorat, quibus ad imitationem prouocet audientes. Incredibile eſt, quàm vehementi igne exempla conſpecta vel audita Maiorum, animum ſoleant permouere. Nam dum hærent memoriæ, ſolent & intellectum ſua luce percellere, & affectum mira ſuauitate mulcere. Hinc ſequitur is pietatis fructus, vt in ipſas animi medullas exempla transfu-

a lib. 2. c. 1. §. 7.

b à capite 44. vſq; ad cap. 51. Eccleſiaſt.

ſa, vitam inſtituant, mores informent, & ſomniculoſum tædium à corde retundant. Hæc ita cùm ſint, non tibi debet mirum videri, ô dilectiſſime, ſi veteres nouoſq; imitatus autores, hanc Coronam Patrum noſtrorum intexuerim: cùm certum ſit & te primum ac tum plurimos, qui hæc legerint, ſanctioris propoſiti inſtituta capturos. Impoſſibile eſt enim, qui pietatis exempla introrſum hauriunt, aut ad meliora non dirigi, aut certè vel tenuiter non compungi. Sanctorum etenim egregia facta, quaſi quædam ſpecula, noſtris obtutibus offeruntur: in quibus quicquid in nobis ſordidum eſt, patenter aſpicimus, aſpicientes gemimus, gementes, vt poſſumus, caſtigamus. Si igitur, mi Moſeliane, non tibi eſt operimentum in frigore, ſi te, vt Iob
Iob.24.verſ. 8. *ait,* imbres montium rigant, *ſi deniq; iuſtitiæ velamento non amiciris, hos lapides tenacibus vlnis amplectere, lapides quadros, lapides viuos, lapides pretioſos, in fundamẽto fundatos. Nimirum ipſi Sancti, quibus ſacri Ordinis noſtri ſtructura omnis incumbit, ipſi ſunt lapides Sanctuarij*
Exod. 28. *noſtri: quos iuſſus eſt Aaron, mõs fortitudinis, ge-*
verſ. 29. *ſtare in pectore: quando ingreſſurus eſt in Sancta ſanctorum. Ita & tu quoq; ſi ingredi cupis in ſancta, æterna redemptione inuenta, neceſſe tibi eſt, hos lapides pretioſos in ratione deferre: vt horum tibi & labor placeat, & mores ſacros imiteris. Hoc opus noſtrũ, Coronã Cartuſianam cenſui nominandum: coronam vtiq; anni benignitatis Dei; coronam, cui ſemper copioſo munere Chriſti*

gratia

gratiæ benedixit. Benedices, *ait Psalmista,* co- *Psalm. 64.*
ronæ anni benignitatis tuæ. *Faueat dexter* *vers. 12.*
Deus, vt tu atq; ego in hac misericordiæ corona feliciter numeremur. Tibi itaq;, dilectissime, hanc lucubrationem nostrã, vtpote amico mihi omnium amicissimo, dedicare curaui: vt quem inter mortales plus cæteris diligo, hoc nostro labore, præ alijs aut onerem, aut honorem.

CARTVSIENSIS LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

DE S. BRVNONE, ORDINIS *nostri principali Institutore.*

IROR, mi Dionysi charissime, cur tam manè hodie ad meos postes pulsare volueris. Grande aliquid in causa est. Neque enim sine mira ratione huc ante lucanum aduenisti. DIONYSIVS: Vtique, mi Basili, causa me vehemens huc appulit: quæ tota me nocte penè insomnem egit; nec quiescere potui, donec tibi animi mei æstus oppanderem. BASILIVS: Sed qui obsecro sunt hi æstus tui? DIONYSIVS: Dicam tibi; cœpi mecũ cogitare viros illustres Ordinis nostri, qui reuera magnum virtutis & gloriæ lumen vsquequaq; sparsêre, hos tamen quasi neglectos haberi, nec fuisse quempiam ex nostris qui clarissima horum gesta ad liquidum prosecutus sit, aut quandam in summam collegerit. Fuêre olim Scriptores, qui facta illustrium Ordinis Diui Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, reliquorumque sublimium Patrum egregio sermone palam effecerint, sed, heu, (proh dolor)

dolor) nemo apud nostros inuectus est, (sic enim nostra viluerunt nobis) qui serenissima gesta nostrorum efferret in lucem. Hac socordia nostrorum nõ mediocriter vulneratus, & medelã summopere desiderans, huc hodie tam manè me contuli, vt abs te possem lætus integerq́; reuerti. BASILIVS: Quid igitur tibi faciã? Hoc vulnus tuum, quo pacto vis sanem? DIONYSIVS: Facilè, mi Basili, id poteris, si quod tantopere abs te fieri desidero, fueris dignatus efficere. BASIL. Et quid vis, vt faciam, quæso? DIONYS. Vt collectis quasi in vno fasciculo Patrum nostrorum magnificis operibus, (dum hæc nos conclauia iunctos retinent) ea qua te præditum scimus industria, libens enunties cuncta quæ aut lectu retines, vel auditu. Adfuturi sunt forsan aliqui, qui hanc nostram confabulationem mandent scriptis, posteris relegendam. BASILIVS: Verè rem grandissimam petis, & quæ non vno, sed ne decem quidem diebus, possit expleri. Verùm quia amicus es, & talis quidem, vt habeam præter te chariorem neminem, dabo operam votis inseruire tuis. DIONYS. Habeo gratias humanitati tuæ. Oro igitur vt primùm dicas, Ordo hic noster Cartusiensis, quonam modo exordium sumpserit. BAS. Probè admones. Enim-

 uerò

non ſine formidato ingentique miraculo Ordo noſter erupit in lucem. Vniuerſitas Pariſienſis vbiq; terrarũ famoſiſsima eſt. In hac contigit res memoria digna, quam ſubijcimus. Anno Chriſtianæ ſalutis M. LXXXII. inuentus eſt in ea Doctor celeberrimus, qui & vita cæteris & ſciẽtia præcellebat. Hũc mores optimi adornare videbantur, &, vt apparebat, erat vir magna virtute cõſpicuus. Hic cùm ex infirmitate veniſſet ad mortem, vt mos expoſtulat, feretro impoſitus eſt, atq; in templum lõgo Magiſtrorũ ordine reuerenter illatus, vt animã defuncti commendarẽt Deo. Confluit cum Clero ignobile vulgus. Interea dum celebres agerentur Vigiliæ, repente defunctus ſeſe erexit è feretro, & lachrymabili ac terribili voce clamauit, dicens: *Iuſto Dei iudicio accuſatus ſum.* Hoc dicto, caput depoſuit, & vt ante, mortis eſt ſomno cõſopitus. Terruit hæc vox cunctos qui aderant, & ingenti formidine tabefecit. Fuit igitur ſapientum conſilium funus in craſtinum reſeruari. Sequenti die magnus vndiq; accurrit populorũ numerus, vt videret quid rei futurum eſſet. Tum ille, vt ante fecerat, ſe erigens è funere, terribili magna voce inclamauit dicens, *Iuſto Dei iudicio iudicatus ſum.* Audita hac voce omnes trepidi, vnuſquiſq; in iniquitate ſua ren terri-

Hæc accuratè in vita S. Brunon. Tom. 5. Surij.

terribilem supra quam credi potest, mirabantur. DION. Non mirum certè, si illi trepidi, si pauidi reddebantur, dum hæc viderent; quando ego quoque, qui hæc audio, totus paueo ac tremo. Sed quod cœpisti prosequere. BASI. Dimissus est ergo etiam hac die inhumatus. Dum illucesceret tertia dies, tota penè ciuitas, audito rumore, ocyus occurrit, pallidi omnes, trepidi, gemebundi orabant Dominum, & pro defuncto deprecabantur, & ad inuicem silenter mussitabant, rei exitum præstolantes. Tum ille iterum se patentem attollens è funere, cum ingenti mugitu & desperabili voce clamabat, dicēs: *Iusto Dei iudicio comdemnatus sum.* Hoc dicto, caput reposuit, sempiterno absorptus interitu. Incredibile est, quātum mentes omnium sunt ad pauorem concussę, stupentes hunc virū, quem omnes pro singulari sapientia & vita olim mirabantur, æternis incendijs deputatum, & exigente reatu, mortis perpetuæ subisse sententiam. DION. Formidabile est quod dicis. *O quàm terribilis Deus in consilijs super filios hominum.* Psal. 65. 5. Sed quæso te mi Basili, nemo horum hominū, qui hæc prodigia viderunt, ad melioris sese vitæ tramitem conuertit? BASIL. Immò plurimi hoc miraculo mentem pariter & vitam mutauère priorem. Affuit præ cæte-

ris inter illos, vir ſummæ excellentiæ, Bruno nomine, qui tum magnis virtutum ac ſcientiarum titulis admirabilis dicebatur. Hic Coloniæ Agrippinæ generoſus municeps, nobilitatis lampade clarus, & pectoris gloria lõgè clariſsimus, quaſi refulgens Lucifer inter aſtra promicabat. Huius à cunabulis Mater Sapientia lactauerat infantiam, & ſemper edocuit ad meliora proficere. Hic etiam, dum puer eſſet, nihil puerile gerebat in opere, ſed quaſi futuræ religionis ſpeciẽ oſtentans, plurium Monachorum Inſtitutor à Domino parabatur. O verè perfectiſsimum ſecularem, cuius imitatorem fieri cupiebãt viri etiam ſpirituales. Huic nihil aliud fuit viuere, quàm Chriſtum cum dilectione timere, & cum timore diligere. Cuius qui veſtigia ſequebatur, tendebat ad gloriam; diuertens autem, mergebatur ad flammã. Accreuit huic viro egregio tantum in Gymnaſijs Pariſienſibus lumen, vt inter primos Philoſophos præcipuus haberetur, & inter Theologos ac Canoniſtas opinatiſsimus. Hic igitur Bruno cùm huic portento intereſſet, formidatiſsimo ſtupefactus exẽplo, totus in lachrymas reſolutus, ſecum plangere cœpit humanæ calamitatis anguſtias, vitæ miſeriam, & dubiũ extremæ conditionis finem. Cogitaba quo-

quoq; secum districtum iudicium magni Dei: & quàm terribile sit incidere in manus Dei viuentis. Tunc Bruno cõpunctionis spiritu afflatus, ocyus aduocat amicos, & infusus lachrymis sic exorsus est: Videtis charissimi quàm incertæ sint res mortaliũ, & quàm terribili censura actus humani ante Christi tribunalia ventilentur. Ecce hic homo vitam ducebat per cũcta laudabilem, & actus eius omnes vix sub reprehensione cadebãt, & tamen (proh dolor) æterna est morte mulctatus. Hinc nobis summopere formidandum est; Nam si huic Deus non pepercit, vtiq; nec parcet nobis, qui longè illo & vita & morib' inferiores sumus. Quid igitur nobis faciẽdum est? Certè fugiamus à facie formidinis Dei, à facie iræ indignationis eius. Insustentabilis furor eius super peccatores, & intolerabilis ira columbę: sed inexhausibilis misericordię Deus est his, qui faciẽ eius in confessione requirunt, & abdicant à se vias tenebrosas. Nunc igitur, fratres mei, faciant nos hæc pericula cautos, & in perditione pestilentis, insensatus recipiat disciplinam. Si igitur mihi creditis, mundum hunc, & quæ in ipso sunt omnia, põpas, delicias, diuitias relinquamus: ne cum mundo & ipsi mergamur in barathrum, & arctioris vitæ tramitem consequamur, &

tales

tales mores ocyus instauremus, quibus veram posimus apprehēdere vitam. DIONYS. Sancta admodum hæc & salubris exhortatio. Sed quęso te, quid tum postea est subsecutum? BASIL. Magnum certè & admirabile opus pietatis. Nā viri illi, qui hæc ab ore Brunonis audierunt, vnà cum ipso, totis ad Deum cordibus conuersi, vitam cœlibem agere aggresi sunt. Tum suasit Bruno talem esse expetendum locum, qui remotus esset ab hominum accessibus, & vbi soli Deo tutò vacare posset. Est in Sabaudia solum inaccessis rupibus vastum atq; terribile, iuxta ciuitatem * Gratianopolim, quod Cartusiam vocāt. Hic locus semper niue candet, & rigenti frigore horret. Solo aspectu cunctis est formidabilis. Huc se magnus Bruno contulit, pœnitentiā acturus, huc ducem egregium comites subsequuntur. Montium difficultates superant, & Cartusiam, non armis, sed animi viribus potenter inuadunt. Habitationis loca cùm illic nōdum haberēt, pro cellulis in abruptis petrarum faucibus morabantur. Nouos hîc Paulos, nouos hîc vidisses Antonios, nisi quòd horum loca multo Sanctis asperiora, quā solitudines aut Aegypti sint, aut Palestinæ. Quippe vbi rarò, ob montium altitudines, sol posit suos radios immittere. At nunc

* Distat fortè ad septem leucas Gallicas.

nunc quis dignè referat, quanta fuerit his viris inter has niues rerum omnium penuria, quàm vrgens necessitas, quanta calamitas? Sed aderat illis profectò qui sua gratia has temperabat angustias, & agrestes coloquintidas sua farinula pius dulcorabat Helisæus. Erant igitur hi patres nostri pauperes seculo, sed diuites Deo; contemptibiles mundo, sed Christo Domino honorabiles: & quibus plena mortificatio carnis, sed vita spiritus inerat. Iuge illis (cultus iustitiæ) silentium, iugis contemplatio supernorum: parum corpori, sed plurimum spiritui tribuebant. Nemo de crastino erat solicitus, immò præsentia vix cogitabant. Tanta illis charitas inerat, vt quisque sociũ præueniret obsequio. Tanta paupertatis cõmunitas, vt nemo suum aliquid æstimaret. Tanta humilitas, vt alter alterum laudi & gloriæ exponere cuperet. Sed dũ quisq; sub vmbra alterius obscurari vellet, tanquam repercussa claritas, omnes irradiabat. Ingens quoque cunctis inerat grauitas morum, & senilis maturitas, & inter tot virtutes totius fuga vanitatis. Angelica ab eis vita in terris ducebatur, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei,

4. Reg. 4. vers. 41.

Dei. Verum hos mores, & hæc instituta virtutum à sua duce & principe Brunone didicerunt. Ille enim quasi inter sydera sol serenissimus promicabat; huius pectus quasi præcelsam arcem & splendidissimam Christus insederat. Illic enim Spiritus sanctus vigebat. Illic castitas, sapientia, fides, & virtus omnis inhabitabat. Ibi iustitia præfulgebat, & veritas. Hinc factum est, vt patentibus vlnis, & brachijs oppansis in suum amplexum plurimos, hoc est, in amorem Christi, Bruno sanctissimus inuitaret. Non poterat abscondi ciuitas super montem posita, nec effusi balsami odor inter suos se potuit fines cohibere, sed vndique ad illum certatim docti & indocti pariter confluebant. DIONYS. Facilè tu mihi ista persuaseris. Nam vsque in hodiernum diem, nulla penè sub cœlo natio est Christiana, quæ non Brunonis se gaudeat filios possidere. Sed age consequenter. BASIL. Hic Bruno tanta erat gratia decoratus, vt immitissimos sæpe animos mansuescere faceret, & de immanissimis beluis mites redderet columbas. Pellebatur per orationes eius varia pestis animorum, amaritudoque: asperitas & rabies locum dabant, & fautore Deo in libertatem respirabant filiorum Dei. Omnium ille passiones suas credidit, & tanquam

quam ſuas benignè defleuit. Impiger Bruno, feſtinus, infatigabilis perſeuerabat. Hunc ſecretò, hunc palam, hunc ſeuerus, hunc blandus aggreditur, prout cuiuſque naturam moresque proſpexerat. Hinc facilè ab omnibus pro reuerētia timebatur, & pro ſua dulcedine amabatur. Magna illi cura fuit, ne quem triſtitia affligeret, ne cogitatio ſæcularis vrgeret, ne quem nimij labores grauarent, ne quis nimia quiete torpeſceret. Valentes corpore ad exercitia, feruentes ſpiritu cogebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omniū ſtomachos inſtinctu quodam diuino cognouerat, verè ſeruus omnium factus propter Ieſum Chriſtum. Iugis opera, iugis intentio illi inerat, omnibus mitigare iugum Chriſti, & pectus cuiuſque, tanquam ſuum excolere, & ad Chriſti deſiderium inflammare. Huius igitur Brunonis beatiſsimi tanta gratiarū omnium copia refulgebat, vt, ſicut præmiſimus, inſtar ſereniſsimi ſolis præ cæteris fratribus reluceret. Huius itaq; meritis factum eſt, vt Spiritus ſancti gratia non ſolum in Cartuſiæ loco, ſed per cuncta huius Ordinis noſtri Monaſteria varijs chariſmatum donis firmata ſit: humilitate ſcilicet, manſuetudine, charitate, iuſtitia, ſanctitate, & vna capitis gloria in diuerſitate membrorum

inueniatur effusa. DION. Magnus reuera & sublimes huius eminentissimi patris virtutes enumerasti. Dignus profecto, qui huic Ordini nostro tanquam lapis pretiosus in fundamēto ponatur, supra quem tam celsa fastigia constructa cernuntur. Sed quæso ad narrationis Ordinem regredere. BASIL. Igitur Brunone patre solitudinem cum suis fratribus incolente, incidit ei sancta cogitatio, vt beatissimum Hugonem Gratianopolitanum Episcopum inuiseret, quippe cuius ipse in scolis olim comes extiterat. Die vno antequam Bruno aduenire, vidit Episcopus spiritu reuelante, Christum stantem supra montem Cartusiæ, & certa habitacula fratribus construentem, cellas ædificantem, & oratoria fundantem. Vidit quoq; septem serenissimas stellas eidem loco præminentes, & in præsagium rei futuræ longè lateq; suos radios iaculantes. Hæc vt vidit Episcopus, stupidus mirabatur, & quid hæc vellent portendere, tacitus cogitabat. Et ecce adest beatissimus Bruno, cum sex suis charissimis amicis, ostium pulsans Episcopi, cui & cum magna humilitate loqui precabatur. Introducti & pedibus sancti Pontificis prouoluti, petierunt in sua Diœcesi, vt illis habitandi locum tribuere dignaretur, quo possent spreto sęculo Dei seruitu-

ſeruitutibus inhærere. Tum ille hos ſeptem vt vidit, (edocente ſe ſpiritu ſancto) cognouit illos ipſos eſſe, quos in ſeptem ſtellarum fulgoribus præuidiſſet. Hos igitur multum benignè recipiens, & humaniſsimè tractans, hoſpitio ſuo dignos effecit. Brunonem verò, in quo amplior Dei gratia refulgebat, animo complexans, in fratrem & amicum perpetuum ad ſe recepit. Tum Bruno locum quem ante elegerat Cartuſium, petijt ſibi ab Epiſcopo ſcripto conſignari, vt illic & fratrum habitacula, & orationis locum poſſet exſtruere. Annuit beatiſsimus Hugo, & ſeſe illis comitem iunxit, valenter adiuuit, impenſas dedit, operarios conduxit, loca idonea inquiſiuit, & comiter inter illos victitauit. Nunquam illos deſerens, niſi quando neceſſarium illi erat oues ſuas reuiſere. Tantæ ſiquidem humilitatis hic Hugo ſanctiſſimus inter fratres erat, & tantæ dulcedinis, vt ſingulis, quaſi famulus miniſtraret, & omne pietatis opus exhiberet. Tam ardenti quoque deſiderio ipſam complexabatur ſolitudinem, vt nunquam inde recederet, niſi quãdo pater Bruno ire illũ compelleret, paſcere oues, & ad ciuitatis publicum remeare. DION. Si non fallor, videor mihi intelligere hoc ſacramentum ſeptem ſtellarũ. Nam ſeptem hi viri, ſep-

tem stellæ sunt. Horum mihi velim nomina significes. BASIL. Primus horū Bruno spiritalis militiæ dux erat. Secundus Landvvinus, & duo Stephani, Canonici regulares, & Hugo sacerdos, quem Capellanum suum nuncupabant. Duo quoque laici, Andræas & Guarinus. Hi septē sunt splendidissima cœli luminaria: quorum decoro lumine totus adhuc noster ordo refulget. Qui ideo septenario numero cōsignantur: vt plenos eos septiformi spiritus munere fuisse cognoueris. Sed prosequamur inceptum. Brunone itaque in rebus spiritualibus prosperè agente: contigit summū Pontificem Vrbanū (eò quod ante suus fuerat pædagogus) vt ad se veniret præcipere, volens tanti viri contubernio perfrui, & sanctis eius consilijs adiuuari. Hic autem cum non posset summi præsulis mandatis obsistere, licet inuitissimus perrexit ad curiam, regimen ouilis sui sub cura beatissimi Hugonis derelinquens. Venit igitur ad Papam optatissimus Bruno & lætissimis vlnis excipitur, & magno honore effertur ab omnibus. Putabat sanctissimus pater Vrbanus, hunc apud se virum mirabilem precibus & blādicijs posse retinere, sed ille solitudinem cogitans, & strepitum curiæ indignè ferens, nulla potuit ratione induci vt illic

diutius

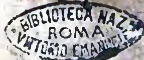
diutius permaneret. Egit tamẽ apud summum Pontificem, vt incæpto suo ordini fauorem adderet, & licentiam daret verbo & scripto, posse suos sub disciplinæ regulis collocare.

Hæc [illegible] di[illegible] vit[illegible] no [illegible] Surij.

CAP. II.

QVOMODO BRVNO MVNDVM *contempserit & Archiepiscopatum.*

VNum dicam quod pręterire non licet. Dum hic memorabilis Bruno adhuc apud Papam cõmoraretur: contigit Rhemensem Ecclesiã cuius ipse aliquando canonicus fuerat, Archiepiscopi per mortem præsentia priuari. Illi ergo Canonici vnanimi voce Brunonem, cuius & mores, & scientiam, & probitatem nouerant, in Præsulem elegerunt: & supplicatione facta apud Pontificem, hunc sibi virum sua authoritate postulant confirmari. Ostendit Vrbanus literas supplicatorias Brunoni, orans atque etiam vim faciens, vt fratrum suorum precibus dignetur annuere. At, ille sciens se iam sæculo mortuum, & pauculas illas oues in deserto reliquisse, nullatenus acquieuit. DION. O virum verè dignissimum, & quem paucissimi nostri temporis homines cupiant imitari. Quis non hunc dignè commendet, qui magis elegit affligi, cum populo Dei, quam temporalis gloriæ habere iucunditatem?

BASIL. Verè, vt dicis, vir omnino digniſſimus, qui tantam eminentię celſitudinem ſapienter aſpernatus ſit, & maluerit humiliari cum mitibus, quam cum ſublimibus eleuari. Hinc factum eſt, vt accepta licentia, à ſummo Præſule repedarit ad ſuos vir omnium benigniſſimus. Quem omnes obuijs brachijs exceperunt, lachrymas præ deuotione fundentes. Gaudebant nempe illi ſe patrem recipere: hic verò ſe ſuos filios inueniſſe. Manſit apud illos Bruno annis aliquot, ſed in votis habens Ordinis ſui terminos dilatare, & priuatum bonum in commune deducere, acceptis ſecum pauciſſimis fratribus, & Lauduino viro Reuerendiſſimo, & multo virtutis fulgore conſpicuo eis in Priorem inſtituto, Calabrię partes ſua ſtatuit præſentia illuſtrare. Illi quidem & ſi à tanto Patre & tam amabili inuitiſſimè ſepararentur, ob fructum tamen amplioris iuſtitiæ, amarum fieri diuortium acquieſcunt. Venit igitur Bruno, & pauci cum eo comites, & Calabriæ eremum, cui nomen Turris eſt, cœpit incolere. Et erectis è luto pauciſsimis domunculis, aſſiduis in excubijs virtutum, & in Dei laudibus perſeuerat, Ingens quidem illis paupertas in ſæculo, ſed magnę erant diuitiæ in Deo. Relicti ab hominibus, ſed ab angelis aſſiduè viſitati, Dro-

Paulò hæc aliter in vita S. Brunonis. To. 5. Surij.

In diœceſi Squillacenſi.

NYS. Compunctionem mihi ista tua narratio peperit. Fluunt enim per os lachrymæ, dum video hunc virum omnium benignissimum noua rursum prælia intentantem, noua contra dæmones castra erigentem, noua bella concientem, & tanquam præteriti laboris immemorem, rursum agones acerrimos suscitantem. Incredibile puto quanta illic paupertas omnium, quanta calamitas, quanta rerum omnium penuria habebatur. BASIL. Verè incredibile, mi Dionysi, sed adfuit miserẽtis Dei benigna suauitas, qui seruorum suorum labores ocius studuit mitigare.

CAP. III.

INVENTVM BRVNONEM CANES honorauerunt suosq; sodales.

Contigit nempe vno dierũ, vt dux Calabriæ Rogerius venatum isset in syluam, vbi Bruno cum socijs tunc morabatur. At canes hinc inde quasi ad prædam discurrentes, venerunt ad habitacula seruorum Dei, & tacti reuerentia diuini numinis, nusquam vltrà processerunt, sed flexis in terram poplitibus, & submisso capite, latratus quidem dabant, non terroris sed admirationis. Hos dux cum esset subsequutus, inuenit prædam optatissimam, non aptam esui, sed spiritui commodissimam. Inuenit nempe inter vepres

& ſpinas, inter fauces petrarum, & tetras rupium ſpeluncas, luminaria cœli, amicos Dei, cohæredes Chriſti. Inuenit illic admirabilem Brunonem, & ſuos milites errãtes in ſolitudinibus, quibus dignus non erat mundus. DION. O felicem, principem qui dum feras immites ſylueſtreſque venatur, viros meruit manſuetiſsimos captiuare: immo vero ab illis capi promeruit. BASIL. Planè ſic fuit. Videns nempe canes cauda blandiri, humique procumbere, & quaſi reuerentia tactos, viros illos ſubmiſsis capitibus adorare, repentè equo dux ipſe deſilijt & flexis in terram genibus vna cum proceribus ſumma eos cum reuerentia ſalutauit, & quinam eſſent & vnde veniſſet humiliter inquiſiuit. Tum Bruno venerabilis aduentus ſui cauſam, & quod ob cultum Dei longè lateq; promulgandum veniſſent, expoſuit. Hoc cognito, dux lætus efficit, & adhibita manu largiſsima, monaſteriũ illis inſtituit, Eccleſiam fabricauit, annuos redditus complurimos in munere tribuit, & quia prothomartyrẽ Stephanum dux plurimum diligebat, locum ipſum ad ſanctum Stephanum de buſto voluit appellari. Hoc nomẽ illi loco in hodiernum vſq; diem perſeuerat. Incredibile eſt quo affectu, qua veneratione, quo pietatis ſtudio viros illos dux

Hodie appellatur domus SS. Stephani & Brunonis.

dux amplexabatur, plus gaudens hos tales inueniſſe patronos, quam ſi ampliſsimos auri theſauros reperiſſet. Hinc factum eſt, vt eos ſæpius viſitaret, emolumentis & ſolatijs refoueret, eorum quoque orationes ſedulus ambiret, credens nihil ſiniſtrum ſibi poſſe contingere, vbi horum eſſet meritis præmunitus. Nec ſua eum ſpes aliquando feſellit: quia diui Brunonis ſuffragantibus meritis, à maximo, eſt, quod ſibi imminebat, liberatus periculo. Dicam id breuiter. Erat inter ducem hūc Calabriæ, & Capuæ principem implacabile bellum. Hinc factum eſt, vt dux ipſe fortiſsima militum manu Capuam obſideret. At princeps Capuæ videns tradendam eſſe ciuitatem in manus ducis, ad callida otius ſtratagemata confugit, & dato magno auri pondere, nonnullos tribunos ac milites ducis corrupit, vt Dominum ſuum in ſuam traderent poteſtatem. Spondent illi ſeſe id eſſe facturos, & tempus proditionis inquirunt. Ipſam nocte qua debuit funeſta traditio celebrari cum dux ſe ſopori dediſſet, venit ad illum Bruno, oſtijs obſeratis, quadraginta miliaria ſub momento permetiens, & dormienti propius aſsiſtens, illum ſic affatus eſt. Quid dormis, ô Princeps, quid ſegniter agis? Surge ocyus, vigila, circumſpice, intende tibi, alio-

D. Bruno in ſpiritu ſe exhibet Duci Calabriæ.

alioquin iam pecunia venditus, hostibus præda fies. En præualuerunt aduersum te viri fœderis tui, & qui tecum vna prandent ad mensam, contra te calcaneum leuauerunt. Hoc dicto disparuit. Statim dux è somno expergefactus, è strato membra corripuit, & nobiles suos torturæ subijciens, proditionis fraudem reperit quam quæsiuit. Quos omnes iussit, implicitos vinculis in ergastulo custodiri, morte plectendos, die postera, quam meruissent. Sed sequenti nocte rursum ei per visum se Bruno sanctus exhibuit: caue, inquiens, caue ne quid mali his tuis militibus facias, ne sanguinem fundens reus diuino iudicio tenearis. Non enim cœpisti eos gladio tuo, sed dum te diuina pietas benignè protexit. Horum tibi perfidiam demonstrauit: non vt eos proderes, sed vt liberatus Deo gratias haberes. Tunc dux hoc oraculo permotus, veniam proditoribus dedit, eos tamen seruituti Cartusiensium suorum perpetuò subiecit. Quādoquidem, inquit, per visum me meus pater Bruno hortatus est, ne de vobis capiam vltionē, hac tamen vos pœna iubeo mulctandos, vt & vos, & omnis vestra posteritas, monasterij mei, quod ipse construxi perpetuę subijciamini seruituti. Illi agnoscentes secum factam clementiam, gratias magnificas

ficas agunt Principi, & publicis confectis instrumentis seruitores sacro se dedunt monasterio. Multæ quoque possessiones, castrorum, agrorum, domorumq; (ijs tribuentibus) dicto monasterio accreuerunt, quas vsq; in hodiernum diem retinere noscuntur. Sunt præterea multæ huius viri signorum virtutes, quas si velimus ad liquidũ prosequi, tempus nobis deficeret. Obijt autem vir iste plenus dierũ, plenus & virtutum, cum ingenti suorum omnium dolore, & non parua totius ordinis strage. Sepultus est autem in oratorio sacri prothomartyris Stephani, post summum altare, vbi magnificis claret virtutibus, signis, prodigijsque: fons etenim argenteæ puritatis & lucidissimæ venæ à capite sepulchri eius magno erumpit profluuio, & in varia sese loca diffundit. Et quicunque hunc fontem fide integra delibarit, continuò conualescit, quocunque etiam teneatur incommodo. Est enim videre mirabile, cæcos illic illuminari, surdis auditum restitui, mancos mutilatosq; sanari, leprosos mundari, & à dæmone possessos, ocyus repurgari. Hæc itaque, mi Dionysi, de diui Brunonis virtutibus dicta sufficiant. Et quia iam Campanæ sonitus nos ad missarum solemnia celebranda inuitat, necesse est nos hic sermonem po-
nere,

nere, & sumpto prandio, si tunc quid vltra à me quæsieris respondebo.

MIRACVLVM FIDE DIGNVM DE S. Brunone Cartusianorum Patriarcha.

à V. P. Laurentio Surio insertum.

ANno Domini 1544. Pridie illius diei, qui diuo Brunoni sacer est, vir quidã nobilis & clarus genere, sed à calidissimo hæretico Martino Bucero miserè seductus, in Cartusia Agrippinensi sub illud tempus, quo preces vespertinæ aguntur, sedebat in hypocausto, vbi hospites excipi solent: parum aliquid edens & bibens cum religioso Domino Petro Boechem, tum procuratore eiusdem Cartusiæ, postea Priore Confluentino. A quo cum audisset die sequenti fore, D. Brunonis festum solenne, non sine stomacho respondet. *Putatis vos illum in Diuorũ numerum relatum? Certè si ille sanctus est, nunquam post haustum hoc poculum prospera me contingat vti valetudine.* Dixit, bibit, moxque tanquam aliud agens, cœpit sedere cogitabundus, vt solent phantastici. Paulo post equum cõscendens ad castrum suum abijt. Nec mora in lectum decidens, paucis post diebus, ita vt ipse sibi erat imprecatus, ex morbo perijt: vel inuitus approbans S. Brunonis sanctitatem: alijsque suo exemplo consulens

lens, vt non ponant in cœlum os suum, nec petulantem linguam in sanctos laxét, qui iam vnus cum Deo spiritus sunt, & eius filij charissimi.

LIBER SECVNDVS CHRONICI CARTVSIENSIS.

CAPVT I.

DE SANCTO HVGONE GRAtianopolitano Episcopo.

DIONYSIVS. Ecce adsum mi suauissime Basili, & sumpto prandio corporali, spiritalem abs te cibum requiro. Peto itaque: vt sicuti de magno Patre Brunone, ita & de sanctissimo Hugone Gratianopolitano Præsule, me quoque sagines, reficiasque. BASIL. Prandium sumptuosum petis, & quod vires meas satis exuperet. Apponam tamen quod præstiterit Deus, tu his rogo, (vt frugi hominē decet) cōtentus esto. DIONYS. Probè admones. BASIL. HVGO Gratianopolitanus Pontifex, illustri satis ortus progenie, parētes habuit secundum sæculi dignitatem præcellentes. Est enim natione Valentinensis. Odilone patre, & matre admodum proba & venerāda progenitus.

genitus. Ambo iusti & incedentes in mandatis Domini sine querela, habētes etiam testimoniū bonum ab his qui foris sunt. Hunc filium cùm mater prægnans gestaret in vtero; visum est sibi in spiritu, elegantem se paruulum genuisse, quem sistendum Dei conspectibus, sanctissimus Apostolorum princeps Petrus cum nonnullis cœlicolis deferebant in cęlum. Hac visione mulier edocta, cognouit ex se filium generandum, qui & in hac vita clareret virtutibus, & post gloriosus exaltarerur in cælis. Tradidit igitur eum literis imbuendum, sciens illum singularis fore apud Deum & meriti & gratiarum. Erat itaque ingenio docilis, animo mitis, & in teneris annis venerãdam senum canitiem imitans, innocentisq; vitæ simplicem indolem, doctrinæ eruditione componens; Non enim poterat aut segnis studio, aut tardus ingenio inueniri, cui Spiritus sanctus magister accesserat. Creuit ætate, scientia, sanctitate, vt & suis eruditoribus admirandus haberetur, & tam Deo placeret qam hominibus. Puer quidem erat ætate, sed nihil puerile gessit in opere, quippe qui teneros annos, morū maturitate vincebat. Non ille paribus colludebat, non spectaculis, non segni ocio, aut lasciuijs tempus insumebat, sed Christum puerum

*Huius Hugonis vitam eleganter conscriptam per Guigonem. * vide apud Surium 1. Apr.*

puerum imitatus, inter ſapientes & doctores in templo ſe inueniri lætabatur. DIONYS. Magna de hoc puero enarraſti. Non dubium, quin poſt hæc mirabilem ſe virum præbuerit, qui pueritiam tam laudabili decorauit exordio. BASIL. Equidem id verum eſt. Nam regreſſus à ſtudijs in Valentia ciuitate maioris Eccleſiæ Canonicus electus eſt. Illic inter ſeculares & lubricos iuuenes cum pudibundus moraretur, & ſobrius, ſtatuerat tamen ab omni ſe contaminatione immunem integrumque ſeruare. Erat itaq; ſæpe pernox in vigilijs, potens in ieiunijs, & acerrimus iuuenilis corporis ſui caſtigator. Ora illi pallebant, & membra iam marcebant arida, mens autem ad cœleſtia ſemper ſuſpirabat. Erat quoque ſedulus in oratione, in lectione ſacra ſtudioſus, in Sancta Meditatione aſſiduus, in fraterna dilectione feruidus, in charitatis beneuolentia profuſus, & in Dei amore flagrantiſsimus. Erat quoque hilaris in vultu, amabilis & decorus aſpectu, blandus affatu, prudens conſilio, facundus eloquio, habitu & inceſſu admodum reuerendus. Mores eius humaniſsimi erant, & multam redolentes bonitatem. Animo in pauperes clementiſsimo, quibus, quicquid præter tenuiſsimum victum, quem ſibi ipſi impendebat, habere pote-

rat,

rat, erogabat. In charitate etiam radicatus,
1. Cor. 9. v. 19 vt iubet Apostolus, studebat, *Omnibus omnia fieri: vt omnes lucrifaceret*. In humilitate quoque fundatus, sibi etiam infimos quosque præferebat. Hæc fuerunt huius viri dum Canonicum se gessit sancta principia. Enimuerò dum ijs floreret Hugo virtutibus, à Gratianopolitano populo annuente summi Pontificis legato Hugone Archiepiscopo Lugdunensi, in Episcopum requisitus, electus, & traditus est. Vbi autem hic vir Dei agnouit, se tradi in Episcopum, totus inhorruit (ita erat omni humilitate submissus, & repentino terrore concussus,) ab imis visceribus suspiria duxit. Dehinc cœpit toto annisu renuere, reluctari, & magnis reclamare vocibus, se ætate, scientia, postremò moribus & vita, tãtis mysterijs imparem affirmare: nec vllatenus pati in suæ salutis periculum sua vilitate officia veneranda fœdari. Hanc sententiam profundissima humilitate conceptam vsq; in finem vitæ sanctus pater non exuit. Semper enim quantumlibet sanctitate aut bonorum operum profectu floreret, inutilem tamen se seruum & indignũ Pontificem non erubuit confiteri. Et vt ab officio amoueretur, obnixissimè precabatur. Verũ quia contra imperium Domini Legati calcitrare non potuit, oneri imposito,

posito, licet inuitissimos humeros adaptauit. De hinc cum Legato Apostolico Romam expetijt, cupiens à summo Pontifice in Episcopum consecrari. In vrbe Roma tunc constitutus, & diem suæ consecrationis operiens, in ipsis quodammodò diuinæ seruitutis initijs grauissimam hostis antiqui impugnationẽ rudis miles incurrit. Hæc tentatio sanctam ipsius animã vsq; ad vltimum vitæ terminũ die noctuq; nunc acrius, nunc mitius non destitit excruciare. Quia enim sanctæ cõuersationis, & illustrium operum insignibus meritis magnam in populo Dei famam fuerat habiturus, & gloriam, ne forsitan extolleretur, angelum Sathanæ, qui se colaphizaret, accepit: sicuti sacerdos ille magnus Iosedech, cui Sathan stabat à dextris, vt aduersaretur ei. DION. Velle summopere nosse, quænam hæc tentatio fuerit. BASIL. Tentatio reuera admodum tristis, funesta, execrabilis; tentatio blasphemiæ, vt de Deo, vel de ijs, quæ ad Deum pertinẽt, aliquid cogitaret indignum, Hanc tentationem incurrens, cœpit vir mitissimus ab imo cordis suspiria emittere, lachrymas fundere, pectus tundere: quasi qui iam à Domino esset derelictus, & reputans ne forsitan aduersus se indignatus sit Deus, quòd eligentibus se cesserat

2. Cor. 12.

Zach. 3. v. 1.

De hac tentatione latius Guigo in eius vita, §. 4.

rat vel inuitus electioni in se factæ abrenuntiare modis omnibus deliberauit, & sacras administrationes, quibus se tunc indignissimum reputabat, nullo modo velle contingere. Et aggressus beatissimum Papam Gregorium septimum, qui eum erat consecraturus, humiliter deuoteq; coram illo prostratus, cum multo lachrymarum imbre exposuit illi amarissimam mentis suæ amaritudinem, &, quæ illum vastabat in animo, tentationem, dicens se nullo pacto posse assentiri, vt in Præsulem consecraretur. Tum Papa (vt erat vir omnium benignissimus) Hugonem humi prostratum ad se sustulit in amplexus, & tantam illi consolationis impendit industriam, tantumque erga illum dilectionis ostendit affectum, vt de hac ipsa, quæ in desperationem eum penè compulerat, tentatione, gaudere, & felicioris insuper spei materiā sumere cogeretur. Et quia Papa beatus in huiusmodi tentationū materia expertissimus erat, ijs verbis benignè eum allocutus est: *Non oportet, fili dulcissime, in ijs cladibus tuis nimium te contristari, sed sapienter agnoscere, eos Dominum arguere solere, quos diligit, & castigare omnem filium, quem recipit. Et ideo, quanto durius cordi tuo flagellum imposuit, tanto euidentius paternæ in te dedit dilectionis indicium. P enimuerò diabolus iam-*

Verba Gregorij Papæ ad Hugonem.

resensit *iam*

iamque, quanta per te ipse sit damna passurus; quanta per te foret Dei populus virtutis incrementa sumpturus. *Et idcirco omnes contra te malignitatis suæ artes insumere conatus est, vt à sacris te quoquo modo deterreret officijs, permittente Deo, ad ipsius quidem ignominiam & pœnam, ad tuam verò coronam & gloriam.* His sacris sermonibus non quidem tentatione penitus extincta, sed tamen cõsolatione accepta, animo æquior HVGO sanctus effectus, consecrationem ab eodem postmodũ suscepit Episcopalem. Tantus autẽ in ipsa consecratione, & toto illo, quo ibidem demoratus est tempore, summi Pontificis amor in Hugonem efferbuit, vt patenter ostenderet diuinæ in eo gratiæ magnum aliquid præsensisse præsagium. Comitissa Matildis, mulier prudentissima, in suo famulo Dominum venerata, diei consecrationis eius necessaria cuncta contribuit, pastoralem etiam (quo diu postmodum vsus est) baculum dedit, additis Psalmorum secundùm Augustinum, explanationibus, & beati Ambrosij volumine de officijs: totoque, quo deinceps tempore Hugo vixit in terris, hæc Matildis, vti verum Dei seruum syncera deuotione specialiter honorauit, & coluit, sitiens eius instanter & consilijs instrui, & oratione defendi.

Assentitur consecrationi.

His ita & proſperè & religioſè peractis, ad ſusceptam venit Hugo Eccleſiam. Sed eheu inuenit illic clerum & populum in diuinis rebus nimis rudem, & incompoſitum: in ſanctis etiam obſeruatio nibus adeò ignarum, vt non ſolùm Subdiaconi, vel Diaconi, ſed etiam Sacerdotes, vxores ducerent, nuptias publicè celebrarent, emere ac vendere ſancta non pertimeſcerent, Eccleſias, oblationes, decimas, & cœmiteria laici poſsiderent, & ſuæ ditioni Sacerdotes ſubijcerent; vſurarij ſine vlla contradictione ex alienis damnis lucra impia coaceruarent, nec ob id tamen minus Eccleſias intrarent, vel myſteria ſacroſancta perciperent: adeo illic emigrarat in exilium omnis iuſtitia, omnis pudor, omnis ſanctitas, omnis timor, omnis reuerentia. Porrò ſubſtantia domus Epiſcopalis ab ipſis Epiſcopis prædeceſſoribus, tanquam à tyrannis diſsipata erat, & penè tota conſumpta. Hinc factum eſt, vt multas illic neceſſarij victus inopias, perplures pertulerit Hugo ſanctiſsimus annos: eo quòd illicitis contractibus (vt pleriq; faciunt) ſuas indigentias ſupplere nollet, nec etiã mutuare præſumeret, cùm ſciret ſe non habere, vnde poſſet reſtituere. Incredibile quoque eſt, quomodo tot tantaq; ſuſcepti populi vitia & peccata, quanta violentia, qui-

Nota deprauatos temporis eius mores.

quibusue prædicationis & disciplinæ flagellis persecutus sit. Quos ibidem labores, quos discursus, quasue solicitudines insumpserit: quæ ieiunia, quas vigilias tulerit: quos gemitus, quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum Dominum paterna pro eis compaßione profuderit, non est nostræ facultatis euoluere. DIONYS. Non breuem, credo fructum hoc pietatis opus induxit. BASIL. Non breuem vtique. Nam repentè tota illa tenebrosa Ecclesiæ facies, in tantã splendoris gloriam, & in tam sublime religionis decus euasit, vt, si mihi linguæ oraque centum essent, non id tibi possem, vt dignum est, enarrare. Ipse autem cùm omnes proficerent in melius, se quoque meliorem semper exhibuit, & instar pennatorum animalium, quæ Ezechiel vidit, coram sua semper facie sedulus gradiebatur, *Ezech. I.* sese ante se ponere, & sua vel pericula, vel profectus subtili examinatione discutere non cessabat. Infra biennium tutam hanc Ecclesiæ suæ ruinam erexit in sublimia, & se cœlestibus quoque dignum exhibuit.

CAPVT II.

DE ADVENTV B. BRVNONIS AD sanctum Hugonem, & de septem stellis.

CVm hæc agerentur, vix tribus in Episcopatu

copatu expletis annis, adeſt Magiſter Bruno, vir religione, ſciétiaq; famoſus, quem ſupra memorauimus, honeſtatis ac totius maturitatis quaſi quoddã ſimulachrum. Habebat autem ſocios Magiſtrum Landuinum, qui poſt eum Cartuſiæ Prior extitit, duos Stephanos Burgenſem, & Dienſem: qui ad ſanctum Rufum Canonici fuerant, ſed deſiderio ſolitariæ vitæ, ſuo Abbate fauente, ſeſe coniunxerant; Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum: eò quòd ſolus ex eis Sacerdotis fungeretur officio, & duos laicos, quos appellamus conuerſos, Andream & Guarinum. Hi autem locum heremiticæ vitæ congruum requirebant. Vt ſuaui ſanctæ conuerſationis odore, trahente, ad virum beatiſsimum Hugonem peruenerũt, quos ille & gratãter, & reuerenter excepit, tractauit, & voti compotes effecit. Ipſo namque conſulente, iuuante, comitante, Cartuſiæ ſolitudinem intrauerunt & extruxerunt. Viderat enimuerò circa id tempus, reuelatione diuina in eadem ſolitudine Deum ſua dignatione habitacula fratribus conſtruentem, ſtellas etiam ſeptem duces ſibi præſtantes itineris. Hæ ſtellæ, ſeptem iſti fratres extiterunt. Quapropter non iſtorum tantum, ſed & omnium, qui poſt ſucceſſerunt, fratrum conſilia libenter

benter amplexus est, & vsque ad mortem eos consilijs semper fouit & beneficijs. Licet verò & prius diuini timoris totus arderet incendijs, non aliter tamen ad disciplinæ exercitia horum exemplis & familiaritate inferbuit, quàm si flammanti quis faci plures alias circumponat ardentes. Videres, mi Dionysi, hunc sublimissimum virum cum his fratribus conuersari, non vt dominum aut Episcopum, sed vt socium & fratrem humillimum, & ad cunctorum obsequia paratissimum. Erat illic vir venerabilis Guilielmus Prior tūc beati Laurentij, & postea sancti Theofredi Abbas, sancto Brunoni religiosa deuotione feruenter astrictus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe per singulas habitabant cellulas:) hic cum lachrymis apud Brunonem conquerebatur, quòd omnia penè ad humilitatem spectantia intra cellā officia sibi præriperet, & Episcopus non secum saltem vt socius, sed potius conuersaretur vt famulus: non sibi tristis licere asserēs, ex seruilibus operibus quicquam attingere, quæ sibi facere competebant, illo sibi cuncta præripiente. DION. Magnam reuera huius optimi viri humilitatem prædicasti, qui non segni aure vocem audiuit eius, qui dicit: *Quanto maior es, humilia te in omnibus.* BASIL. Cùm hac sua Eccles. 3. 20.

humilitate heremum adeo deuotus & sedulus incolebat, vt eum sanctus Bruno nonnunqnam exire compelleret: *Vade*, inquiens, *ad oues tuas, eisque, quod debes, exoluere, curato* Eo tempore tam ingēti est humilitatis & paupertatis ardore succensus, vt voluerit equitaturas suas vendere, & diuiso pauperibus pretio, proprijs pedibus in prædicationem discurrere. Sed homo profundi cordis Magister Bruno (cuius consilijs non aliter, quàm præceptis obtemperabat Abbatis,) non consensit; timens ne à cæteris de singularitate iudicaretur Episcopus: aut (quod dubium nō erat) ipsam prædicationem propter asperitatem, & inæqualitatem consummare non posset itineris.

CAP. III.

DE CORPORALI EIVS AEGROtatione.

BASIL. Vnum flagellum diuinæ visitationis prius audiuimus, sub quo hic vir Domini amantissimus desudauit, & id spiritale: nunc aliud corporale flagellum superest, vt audiamus. Factum est, vt dum contemptis carnalibus spiritualia zelo feruētiore sectaretur, præ nimijs vigilijs, ieiunijs, lectionibus, reliquisq; sacræ Religionis exercitijs, in capitis & stomachi deciderit in ægritudinem: cuius cruciatibus

Capitis & stomachi doloribus affligitur.

vltra

vltra quàm credi potest feruentioribus & acrioribus per quadraginta ad minus annos, quoad vixit nequaquam caruit. Itaque ad illum Sathanæ stimulū, quo multipliciter colaphizabatur, hic alter est additus. Quantū autem ijs duabus afflictionibus, tentatione videlicet, & mala valetudine tanquam aurum in fornace decoctus, & purgatus in spiritualem erga Dominum deuotionem, & in omnia afflictorum veram compaſsionem excreuerit, nec ipse adhuc viuens ad plenum, si vellet, posset exponere. Quò enim plus affligebatur, eò vehementius in Domini refugium totus ferebatur, voluptatē quoque tāto plenioré hauriens inde atq; non suauiorem, quantò fuerat angustiam passus acerbiorem: iuxta illud Psalmistæ: *secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tua lætificauerunt animam meam.* Huiusmodi alternatim in eo vsq; ad mortem nō cessauêre viciſsitudines. Nunc enim in superna totis viribus erectus, gustabat & videbat quoniam suauis est Dominus, & gaudijs ineffabilibus replebatur; nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus non carebat angustijs. Vtrobiq; lachrymæ ibi, præ gaudio, hic præ tædio. Ibi præ multa dulcedine, hic præ multa amaritudine. Ibi præ deli-

cijs spiritus, hîc præ miserijs carnis. Inter hæc igitur & prospera & aduersa; prospera, inquam, spiritus, & aduersa carnis, factæ sibi fuerant lachrymæ suæ panes die ac nocte. Non has illi prospera, non illas siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine ijs vir mitissimus potuit diuina meditari. Adeo namque lachrymarum in eo excreuerat gratia, vt frequenter inter edendum illi ab oculis promanarent. Multoties enim propter decurrentes lachrymas sibi & socijs, qui assidebant, vel impediebatur, vel tristabatur. Habebat semper ad mensam diuinorum librorum lectiones, vt duplicatis delicijs sese suosq; saginaret. Tuq; inter legendum insigne aliquid de diuina miseratione vel seueritate occurrisset, idipsum bis aut ter dicere compellebat. Et ecce scripturarum voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur irriguis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleret, & in socijs temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cùm tales pluuiarum & imbrium nubes cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantisper à legendo cessare, vt taliter molestiam hanc possent ad tempus declinare. DIO. O verè beatissimas lachrymas. O salutare plu-

pluuiam oculorum, quibus, vt tu dicis, & ventris in se delicias stringebat & animam summis saginabat delicijs. BAS. Non solū aūt sic super se lachrymabatur, verū ēt stillabant lachrymæ eius super vniuersam sanctā Ecclesiā: præsertim super populum sibi commendatum, & qui sua illi peccata confitebantur. Clemēter enim hos, humiliterq; suscipiens; confitentes patientissimè audiebat, sæpius flens ipse cum flentibus: & duriores quosque suis incitabat lachrymis ad fletū. Quod vno satis mōstratur exemplo. Vir Deo charus Gauterius, cognomento Calnesius, qui multo tempore laudabiliter apud Cartusiam Monachus vixit, & obijt; hic solebat referre, q̄ cùm adhuc in sæculo positus, suas huic patri confiteretur offensas, (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici eius lachrymarum infuderit copiam, vt madefactis capillis, deorsum etiam riuuli per confitentis ora defluerent. DION. Quomodo dignè has lachrymas commendemus, quæ nō modò proprium, sed etiā de aliorum mentibus peccata lauerunt? Vbi sunt nunc huiuscemodi Cōfessores, qui sic spargunt in aliorū calamitatibus fletus? Omnes, heu, duri, omnes ferrei sumus, & sicuti non no-

stris,

ſtris, ſicnec aliorum cladibus miſeremur. BASIL. Hic ſedulus animarum ſotor, mulierum confeſsiones non minus cautè, quàm benignè audiebat. Non enim in angulis, aut obſcuris, ſecretiſque locis eas audire ſolitus erat, ſed potius vbi à pluribus conſpici poterat. Et aurem quidem ſatis familiariter loquentibus applicabat, oculorum autem in partem alteram vertebat aſpectum: auditum ſolùm propter inſidias Diaboli, ijs negotijs aſſerens admouendum. Quam videlicet oculorum cuſtodiam incredibili ſemper & vbiq; circũſpectione ſeruabat, ita vt, cùm potentes ac nobiles mulieres ad colloquium honorificè hilariterque ſuſciperet, multa coram ſe diuque tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficillimè poſſe vitari, niſi quis corporis ſenſus vigilantia magna cõpreſſerit. Intrare autem, ſecundum Prophetã, mortem quaſi per has feneſtras, & ingredi domos noſtras. Non ſolùm autem à mulierũ
Ierem.9.v.21. verùm etiam à virorum vultibus religioſè mentis auertendum docebat intuitum: aſſerens per communionem humanę mutabilitatis compaſsiuè fieri, vt affectiones conſpecti frequenter ad conſpicientem inæſtimabili velocitate pertranſeant: vt, verbi gratia, de irato iratus, de triſti triſtis

ſtis, ac de laſciuiente fiat laſciuiens. Dicebat enim, cuique ſuas ſibi paſsiones ſufficere, & non in ſe per illicitum aſpectum tranſcribere taliter alienas. DION. O documentum ſaluberrimum, & totis animi viribus amplectendum. BASIL. Huic ſanctiſsimo Dei famulo tam cauta fuit oculorum cuſtodia, vt nullius diceret ſe in toto Epiſcopatu ſuo mulieris, præterquam vnius, faciem ita conſpexiſſe, vt ex conſideratione vultus, ſi occurreret, quænam eſſet, poſſet agnoſcere. Quid hac cautela circumſpectius? Quid hac vera Philoſophia refertius? Quid hac caſtitate ſyncerius? Talem ſe Hugo mulieribus noſcitur exhibuiſſe caſtiſsimum, talem in humanis affectionibus ſapientiſsimum præſtitiſſe. Hinc fuit illud quòd cùm venerabilis Guigo, Cartuſiæ Pater ab illo quæreret de matre ſua, quę cum illo, quamdiu voluit, locuta fuit, vtrum eam valde ſenecta frςgiſſet, paululum ſecum pręmeditás, neſcio reuera, inquit, vtrum vetus, an recens ſit. Hinc fuit & illud, quòd muliere quadam potentia & nobilitate præclara, in eius conſpectu, quàm moroſè placuit, multa loquéte, cùm & ipſe quod libuit, reſpondiſſet, illaque receſsiſſet, dicerentq; ſocij eius, viri religioſi, cur non eam corripuiſſet, quòd ſe ſuamque faciem tam ſuperbè

perbè tamque lasciuè poliret, respondit ille, non sine horrore quodam & execratione, faciem eius se penitus non vidisse. Neq; id mirum quòd faciem huius vnius non videret, qui nullam nouerat. DION. Vbi nunc sunt, qui tam libenter petulanti oculo, non solùm mulieres aspicere, verũ & adiocari, & tangere delectantur? Sed considerent nunc rogo, qui miracula pro magno habent, vtrum mirabilius ab homine mortali carne circumdato, quicquã deberet exigi, & vtrum cuiquam possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandem Episcopatum à quolibet homine regi, & præterquam vnius omnino faciem fæminæ nesciri. BASIL. Rectè tu quidem, ô Dionysi. Et certè hæc ipsa vna parum quidem formosa erat, sed cõsilij eius satis indiga. Nemo tamen arbitretur, Hugonem ideo se suosq; sensus ab intuitu fæminarum tam disciplinatè frænasse, quòd circa libidinis vitium se sentiret infirmum: quippe in quem omnium gratiarum charismata à patre luminum desuper influxerant: sed vt sui habitus & officij qualẽ decebat maturitatem, seueritatemq; seruaret, & inferioribus, se sequentibus exempla statueret, docẽs non debere quemquam de sua puritate vel firmitate præsumere, cùm & homo in eodem

dem ſtatu non perſeueret, & aduerſarius rugiendo circumiens, quærat quem deuoret. Dauidem & Salomonem dicebat ſemper præ oculis ponendos: quorum alter, quia ſe circa mulieres exhibuit licentius, ex ſumma innocentia in adulterium decidit & homicidium; alter de ſapientia qua mortales cunctos excesserat, in ſeruitutem vſque deſipuit idolorum.

CAP. IV.

QVOMODO ET ALIOS FRAENARIT ſenſus ſuos.

BASIL. Non autem hunc ſolùm, ſcilicet oculorum ſenſum, ſed & cæteros omnes ſimili diligentia cohibebat. Aures namque, & linguam, cùm à cæteris illicitis, tum quam maximè à detractionibus frænabat, dicens: *Sufficere vnicuique peccata propria, nec eſſe neceſſe, vt alienis ſuam vel audiendo conſcientiam, vel loquendo contaminet linguam.* Rumores nec interrogabat, nec facilè referebat. De tactu verò, vel odoratu, ſuperfluum ducimus facere mentionem: quorum alterum, id eſt, odoratum, ad hoc ſolùm curabat, vt odores propter paſsiones cerebri non admitteret: alteri verò, ſcilicet tactui, penitus valefecerat. Deſideria porrò ventris & gutturis vir beatus inſtantia quanta contempſerit, res ipſa, tacentibus nobis, certiori-

Aurium, & linguæ eius continentia.

tioribus probatur indicijs. Capitis namq; dolores & stomachi, ijs maximè creati studijs, eum ab huiusmodi monstrant abstinuisse delicijs.

CAPVT V.
DE CHARITATE EIVS AD inimicos.

Veritatis studiosissimus.

BASIL. Quàm verax, quàm integer in verbis fuerit, quo certius quàm inimici testimonio probare poterimus? Guigo illustris Comes Gratianopoleos, homo satis idoneus secundum seculum, circa eundem Dei famulum tranquillitatis tẽpore satis deuotus, inuictissimè pro iustitia resistenti Præsuli molestias non paruas intulit. Hic Comes ab eo pro suis excommunicatus excessibus, bis Episcopalibus expulit domibus. Itaque cùm grande placitum inter eos haberetur, in præsentia Guidonis Viennensis Archiepiscopi, & vir Dei, vt Leo confidens, iustitiam aduersus Comitem aperta contradictione defenderet, indignatus ille, atque iracundiæ facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quicquid posset obijcere, quasi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquando abs te dici, quòd vtique verum non erat. Ad hæc sacer ille Episcopus, coram cunctis, qui aderant, diuersis ordinis viris, interrogauit, vtrum se scienter audisset

Hic postea Papa Calixtus effectus est.

Prou. 28.

dixisset mentitum. Tunc ille, quanquam iratus, quanquam omni furore repletus, veritatis tamen pondere pressus, eum se respōdit scienter nullatenus audisse mentitum. Et hęc quidem de eius veritate sermonis. Nunc de charitate ad inimicos superest vt dixeramus. Infestissimus, vt dictum est, erat hic Comes huic patri, adeo vt non in suis domibus, sed aut apud Cartusiam, aut Lugduni demoraretur. In ijs suis tribulationibus magnam illi reuerentiam, magnumque subsidium sua semper Ecclesia exhibebat. Cùm igitur die quadā, cùm esset Cartusiæ, & Pater Guigo & ipse inuicem loquerentur de hoc Comite, Ego, inquit, *bonam de huius salute spem gero, nec assecuturum Dei misericordiam aliquando: quia nunquam delectabilius, aut feruentius, quàm nunc pro eo solitus sum Deum deprecari.* Audisti charitatem ad inimicos, nunc superest vt audias, quem ad propinquos & parentes habuerit dilectionis affectum, & hunc spiritualem. Hic enim sua saluberrima exhortatione patrem iam senio grauem, & fessum vlteriori æuo, tanto fecit feruore sæculum despicere, vt senectutis immemor & delicatæ cōsuetudinis, duras, quas Cartusia propter verba labiorum Dei custodit, aggredi vias non dubitauit. Illic Monachus effectus, annis ferè decem &

De charitate ipsius etiam erga persecutores & calumniatores.

octo, in tanta vixit humilitate, vt cunctis ibidem Deo famulantibus charus haberetur, & veneratione dignißimus. Hic autẽ cùm ferè centenarius esset, & mori inciperet, venerabilis affuit filius Hugo, eumque proprijs & vnxit, & sacra Cõmunione repleuit manibus: Expletoque, condigna veneratione, tã sancto funere, obitus diẽ, sicut & suæ matris, eleemosynis, quoad vixit, celebrem duxit & sacrificijs. Non solùm ipse patrem ad sacrum habitum suscipiendum instituit, sed ipse quoque à Patre Brunone Cartusiensis factus, habitum sumpsit: quem vsque in vitæ terminum, sanctis moribus decorauit. Nunc de charitate eius ad pauperes pauca dicamus.

Eleemosynarum studium. Eleemosynæ sanè fuit & per se diligens executor, & in alijs etiã feruidus adhortator. Exceptis enim domus suæ duntaxat necessitatibus, cuncta penè, quæ consequi poterat, non in thesauris congerebat posterorum, vel dissipanda vsibus, vel consumenda fluxibus, sed sciens illud Apostoli: *Hilarem datorem diligit Deus.* Distribuat lætus egentibus. *2.Cor.4.* Deniq; annulos aureos & gẽmatos, calicem etiã aureum, tempore magnæ famis, vẽdidit, & alẽdis dedit pauperibus. Adiuuabant eũ quoq; ad eleemosynas faciẽdas plurimi potẽtes, & nobiles; qui sanctæ conuersationis eius longè late-

que

que salubriter suauiterq; fragrantis odore allecti, de remotis etiam regionibus, quãuis eum non vidissent, ob diuinam tamen reuerentiam, beneficia multa mittebant. Procul aberant non à mensâ tantam eius, sed à totis acrijs histriones, vasa perditionis, & organa falsitatis, procul militares clientes, tanquam rapinarum & cædium, & totius instrumenta crudelitatis, procul etiam equites, nisi rari, & ipsi rarò, respectuque quàm maximè * spiritualis vtilitatis. Iniustissimum enim arbitrabatur, Ecclesiarum bona (quæ patrimonia sunt pauperum,) in aliorum expendi, præsertim malorum vsibus hominum: immò magis seipsum ex pauperibus vnum grauiter accusabat, quòd sibi ac socijs de rebus sibi commissis competentem sumeret copiã; & nõ potius cũ pauperibus sustineret & ipse pauper inopiã. Eleemosynam igitur libẽter faciebant, sedulè suadebat, & pro satisfactione etiam pœnitentibus iniungebat, dicens: *Oratione, ieiunijs, & eleemosynis animarum sordes, & offensas in Deum commissas, posse deleri.* DIONYS. Magnam huius optimi viri charitatem, & in hostes, & in parentes, & in pauperes ostendisti. Vtinam nostri temporis Præsules, & Prælati hanc sequerentur: & præsertim eam, quæ circa pauperes exhibetur. Abundant

* *al. specialis*

enim & plena sunt solaria, cellaria, promptuaria, sed nullorum hęc vsibus prosunt, nisi mimis histrionibus, canibus, auibus, meretricibus. Sed comprimo me, ne iniurius videar: tute sequere.

CAPVT VI.

DE AEQVITATE EIVS IN IVDICIO, & de contemptu munerum.

BASIL. Illud sanè quo pacto præterire poterimus, quin vel breuiter attingamus, quòd cùm frequentissimè suorum & aliorum causas, tum mundanas, tum Ecclesiasticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in subditis sibi Clericis per quinquaginta annos, toties consecrationes, degradationes, reconciliationes, prout causæ videbantur exigere, celebraret, *manus* tamen *suas ab omni*, secundùm propheticum
Isa.33. præconium, *excussit munere*. Eo iudice, nulli vnquam personæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum paupertas à sacris officijs, nullum officiorum seu natalium seclusit extremitas. Non deargentatam conuictis vel confitētibus imposuit pœnitentiam, non lucrosam in placitis defendit, ediditué sententiam. Non mitiorem amicus, non duriorem
Leuit.19. cum expertus est inimicus. Non considerabat personam pauperis: non honorabat vultum potentis. Quod æquitatis genus beati

beati viri, eò præclarius illuſtrauit meritum, quò rarius vel in præſentibus, vel in præteritis habet exemplum. DIONYS. Quanta nobis hîc offertur (Deus bone) materia, in præsentium temporum fæces inuehendi, in quibus, cum decore & euerſione honeſtatis, Pecunia, templa penetrat, altaria maculat, ſacerdotia venundat, innocentiam exterminat, & omnia diuina humanaquè contaminat. *Excæcant* nunc, heu, *munera oculos ſapientum, & ſubuertunt verba iuſtorum.* *Omnes*, enim, vt Propheta lachrymatur, *diligunt munera, ſequuntur retributiones. A minimo vſq; ad maximum, omnes auaritiæ ſtudent: à Propheta vſq; ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.* Poſtremò in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia, BASIL. Sat eſt: non enim iſta tractanda ſuſcepimus. Ad Dei igitur hominem verba vertamus. Hic enim temporalium negotiorum litigioſas cauſas, æternorum amore, non diligere, ſed tolerare magiſtram pietate didicerat. Dicebat enim omni febre moleſtiora eſſe ſibi placita, modiſq; omnibus ſe ijs abrenuntiaturum, ſi non in hoc Deum ſe sciret offenſurum. Intererat autem iudicijs, tantummodò pacis obtentu, maximè pauperum atque Eccleſiarum: his enim nouerat grauius motus nocere *guerrarum. Sed quis nunc

Deut. 16.
Iſa. 1.

* *Guerrarum prolitium.*

dignè in hoc opere eius commendet humilitatem? Si enim vbi inexorabiliora in aliquibus odia, & inexplicabiles repperit iras, tunc demum fortißimè de Dei fisus auxilio, totusque in charitatis, atq; humilitatis affectum transiens, instantißimè ac deuotißimè, offensus, pro ijs, offenderāt, supplicabat. O quoties salutis humanæ quasi cæcatus desiderio, in cœnosa se pro talibus causis loca proiecit? O quoties ad pedes contemptibilem etiam personarū diu prostratus iacuit? Nec facilè, immò nunquam frustrabatur optatis. Nam & si qui negassent, non solum gratis, sed & cum satisfactione petentes offerebant postea non roganti, quod negauerant supplicanti. Tantam quippe omne hominum genus & reuerentiam deferebat, vt Deum grauiter offendisse se crederet, quisquis ei postulata negasset. DIONYS. Non me capio præ suauitate sermonum horum, dum tantam, tam suauem, tam humilem bonitatem huius viri, te referente, cognosco. Vbi nunc sunt Præsules nostri temporis qui hanc talem pietatis industriam, nedum agere, sed vel cogitare dignantur?

CAPVT VII.

DE EFFICACIA PRAEDICATIONIS eius.

BASIL.

BASIL. Fuit præterea Hugo noster Prędicator egregius. Erat quippe non mediocriter lateratus, sed & ingenio, & memoria bene præditus erat, in quantum molestia capitis non obtundebat. Prædicans autem populo, facillimè cuncta suadebat, quia quod verbis docebat, operibus ostendebat. Instruebat igitur ad Confessionem, excitabat ad pœnitētiam, & promptam ad commiserandum diuinam clementiam demonstrabat. Nec quærebat in quo à literatis, quasi sapiens laudaretur, sed quod auditoribus & melius intelligeretur & vtilius retineretur. Deniq; in tantū auditores eius interdū prędicatione ipsius mouebatur, vt capitalia etiā aliqui crimina, Deū magis verentes quā homines, publicè faterentur. Quod sequens declarabit exemplum. Apud * Iusnaicum castrum populo multo ad dedicationem Ecclesiæ congregato, Sanctus Dei sermonem fecit, quo in multas lachrymas audientium corda resoluit. Ibi mulieres duæ cùm eius verba profundius aure cordis hausissent, audientibus populis scelera sua confessæ sunt, quæ commiserant. Et vna quidem quid dixerit, non satis habemus compertum; altera autem se suum prodidit occidisse maritum. Cumque vir Dei necis exquireret modum, retulit in

Prædicatio eius efficax.

* *al. Vinnaicum.*

Nota remissoram.

escam illi se dedisse venenum. Post hæc iussit præsentes recedere, vt ei cæteri, quod volebant, liberius possent ostendere. Fecit igitur illic fructum maximum, & erraticos homines ad viam restituit veritatis. DIONYS. Ex ijs patet quàm abundanter illi inerat ad Dei populum charitas syncera, & fraterna dilectio; qui & verbis, & operibus populum instruebat ad vitam: quem nostri Antistites peruersis moribus præcipitant in gehennam. BASIL. Multa in laudem huius beatissimi Patris hac tenus explicuimus, & id breuiter, & multo inferius quàm tanta sanctitas promeretur. Congesserat namq; in illum, vnum, diuina gratia ornamenta complurium: quæ dispertita per singulos, plurimos illustres facere possent, & conspicuos. Si enim laudetur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis illo cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si dilectio proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectior? Si eleemosynæ, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum gratia, quis profusior? Si contemplatio, in quo sublimior? Si tolelerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circumspectior? Si temperantia, quis moderatior? Et reuera cùm talis esset ac tantus,

Virtutum eius catalogus.

tus,

tus, ipse tamen quasi seruus inutilis se infructuosum semper accusare solebat, qui Episcopi locum occuparet, Episcopi honorificentiam susciperet, Episcopalia bona consumeret, Episcopi verò nec dignitatem, nec fructus haberet. Et cùm posset abundè gloriari, propter immortales bonorum operum fructus, quibus coruscabat, maluit tamen humiliter stare infra se, quàm inaniter extolli super se. Vt enim taceamus quæ Clero pariter & plebi per eum bona prouenerat, hæremus Cartusiæ Calesiensis Abbatia, Excubrarum domus, Regularium Canonicorum apud Miserenum, & apud sanctum Georgium domus, ipso anitente cœperant, ipso spiritaliter & corporaliter fouente, profecerant. Cùm igitur suam semper in oculis imperfectionem cerneret, Episcopalem sarcinam, tanquam qui idoneus non esset, modis omnibus exuere desiderabat. Hinc factum est, vt Romam legatos & literas in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam mitteret Honorium. Sed legati nihil impetrare potuerunt, cùm Summo Pręsuli de Hugonis profectione, & vtilitate optimè constaret. Accessit & ipse, quamuis multum senex, & multum debilis esset, ad Pontificem pro hac ipsa causa, sed nec quicquam valuit obtinere: quamuis multas, vt puta-

Petit obnixè absolui ab Episcopatu.

bat, iuſtas & animæ, & corporis allegaret occaſiones. DION. Noſtri temporis Prælati longiſsimè ab hac noſtri Hugonis ſententiam diſtare noſcuntur, qui cathedras ſuas dum habent, pertinaciſsimè tenent: & non habent, per indefeſſos labores ambitioſiſsimè extorquent. BASIL. Sanctiſsimus Abbas Claræuallenſis Bernardus, cũ à remotis ſenſiſſet dulciſsimam bonæ opinionis huius Patris fragrantiam, ſubijt animum eius, vt Gratianopolim veniret, & Hugonem inuiſeret. Quem aduentantem noſter Præſul tam gratant & reuerenter excepit (intellexit nimirum diuinam in eiuſdem hoſpitis ſui viſitatione præſentiam) vt proſtratus ſolotenus adoraret. Tanta ſemper inerat huic Dei viro ſubmiſſa humilitas, vt vix ſe Præſulem cogitaret. Videns autem ſeruus Chriſti Bernardus, Epiſcopum ętate grandęuum, celebrem opinione, ſanctitate conſpicuum, coram ſe procidentem, vehementer expauit: & ipſe quoque pariter corruens ante eum, ita demum ſuſceptus eſt in oſculo pacis, humilitatem ſuam tanti viri veneratione confuſam, non ſine graui gemitu cauſabatur. In cuius pectore ſingularem obtinuit ex eo tempore locum, vt fierent deinceps duo illi filij ſplendoris, cor vnum & anima vna, & ſeſe inuicem frue-

Vide lib. 3. vita S. Bernard. cap. 1. Tom. 4. Sur.

fruerentur in CHRISTO. Sicut enim regina Saba de Salomone testatur, vterque in altero longè amplius quàm fama vulgasset, inuenisse gratulabatur.

CAPVT VIII.

DE ZELO IVSTITIAE EIVS, ET de morte illius.

BASIL. Defuncto Honorio, cùm per tyrannicam & schismaticam rabiem (non suis meritis, sed cognatorum fultus præsidijs) Petrus Leonis, aduersus Papam Innocentium Romanam Ecclesiam occupasset, atque hoc vir Dei certissimè comperisset, non morbo, non ætate tardatus, sed zelo domus Dei, cuius ipse diligebat decorem, perrexit Anicium, vt eundem cum sancto Bernardo & alijs Episcopis excommunicaret Schismaticum. Quæ profectò excommunicatio, propter authoritaté tanti viri, contulit multum & profectũ Catholicis, & detrimentũ schismaticis. Et certè tam idem Petrus, quã Pater eius, sancto viro multas olim venerationes & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negotio, id est, vbi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam & ante aliquot annos, cùm Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in Ecclesia beati Petri nefanda pro-

Schisma Petri Leonis.

proditione cepiſſet, & ad illicita pacta coegiſſet. Hugo præ cunctis, vt apud Viennam excommunicaretur, effecit. Qua excommunicatione Eccleſiæ ſuæ Domino roborante ſententiam, tyranni illius in contrarium eſt mutata proſperitas, & Imperiali dignitate priuata Maieſtas. DION. Zelum huius, de illius pectore video pro-
Pſal. 68. v. 10 manare, qui dixit: *Zelus domus tuæ comedit me.* Multa hic dici poſſent de zelo Prælatorum, qui reuera iam totus intepuit, ſed quod reliquum eſt, id abs te audire deſiderans, obiurgationibus modum facio. BASIL. Nunc ſupereſt, vt quem finem vir ſanctiſsimus habuerit, explicemus. Veniente tempore, quo Deus voluit pro innumeris laboribus, Hugoni mercedem reddere, cœpit indies magis magiſq; deficere, & morti, moleſtijs crebreſcentibus, propinquare. E duobus itaque Sathanæ angelis, quos ad ſe colaphizandum acceperat, tentationē ſcilicet, & infirmitatem, alter angelus, id eſt, tentatio, ita extinctus eſt, vt ne veſtigium eius ſaltem vllum relinqueretur: alter verò, id eſt, infirmitas excreſcere quotidianis non ceſſabat augmentis, donec illo obeunte, ipſa quoq; finiretur. Sed cùm & antea ſemper verbis & operibus in eius anima beata Deum habitare claruerit, tum præcipuè in hac vltima infirmi-

firmitate, quis, vel quanti fuerit meriti, & quàm syncero Deum veneraretur affe-ctu, & quàm vera dilectione semper iusti-tiam veritatemque defensarit, latere non potuit. Tam violenta fuit hæc eius infir-mitas, vt omnem illi naturalem deleret memoriam, nec quicquam temporalium aut corporalium rerum posset vllatenus recordari; nunquam tamen veritatis, iusti-tiæ, cultusque diuini potuit obliuisci: Sed multo amplius quàm prius, hæ virtutes, & constantiores & feruentiores innotuêre; adeo vt Letanijs, & Psalmis, & pectoris percussionibus die ac nocte benignas Dei aures interpellaret. Seruitoribus suis, qui apud illum erant fratres Cartusienses, & suis necessitatibus inseruiebant, multa se submittebat humiliate, humilitate inquã, qua & plurimum abundabat, quanquam etiam sacris cordis recessibus iamdudum impresserat. Nam quando re aliqua opus habebat, non iubendo, sed per diuinam humiliter remunerationem imprecando poscebat. Etiam si quispiam eum vel mo-dicè reprehendisset, vel aliquam molesti-am in eius famulatu se pertulisse dixisset: protinus pugnis grauiter pectus verberãs, se reum clamabat, virgarumque discipli-nam imponi sibi deuotissimè flagitabat. Quod quia cuncti propter multam circa
eum

eum reuerentiam recuſabant, flebat vbertim, lachrymis & ſuſpirijs indulgebat. Confeſsiones, Pſalmos Scripturarum ſententias, Letanias, & orationes Eccleſiaſticas diebus ac noctibus incredibili inſtantia frequentabat, ita vt nocte vna, ſicuti nobis veraci narratione relatum eſt, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumq; à ſeruientibus corriperetur, quòd hæc agendo, augmenta ſuæ præberet infirmitati, ille non ſolùm nullam hinc ſuis incrementa miſerijs, ſed ſemper magna ſibi prouenire remedia prædicabat. Accurrentibus ad viſitandum eum Clericis & laicis compluribus, venerabiliter & deuotè pro perſonarum qualitate, monita ſaluberrima infundebat. Inter quos Guigonē deſiderij, vnum è maioribus poſt Comitem, erga ſe præmultis deuotū, cùm flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagitaret, ſeuera increpatione corripuit; obiurgans quòd iniuſtas in ſubditos exactiones faceret, quodque animæ ſuæ perpetua tormēta pararet. Ille ſtupefactus, agnouit per diuinum ſpiritum hæc ſibi ab Hugone dici, aſſerens grauem reuera terræ ſuæ recenter multam impoſuiſſe, ſed nondum eam accepiſſe, nec poſt eius monita accepturum eſſe. Quadam autem vice, quidā ex ſocijs, tan-

Trecentas Dominicas orationes vna nocte, ægrotans recitat.

tantis eius fletibus & suspirijs motus, quasi consolaturus: Quid, inquit, Pater mitissimè tantum plangis, cùm nec homicidiũ, nec periurium, nec aliud quid criminale cõmiseris? Protinus ille: *Et quid hoc*, inquit, *refert, cùm sola cupiditas, sola vanitas (si diuina adit clementia) humanæ possint perditioni sufficere?* DION. O responsionem dignissimam. Quid prudentius, quidue compendiosius ab incolumi & robusta poterat memoria responderi? Omnia nempe quæ vel boni pijs studijs aspernantur, vel mali perniciosis nisibus consectantur, duobus verbis, cupiditatis scilicet, & vanitatis inclusit. BASIL. Diensis etiam Episcopus Dominus Odoricus, vnus ex eius alumnis, cùm Regularis Ordinis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desideraret accipere, deuotus Episcopum adijt, ipso iam multâ morbis ingrauescẽtibus debilitate grauato. Cuius aduentus causam cùm audisset vir beatus, tanto exultauit in gaudio, tantaque est lætitia repletus, vt infirmitatis oblitus, venienti occurrere gestiens, penè de lectulo sese præcipitarit. Accedente autem Odolrico, exosculatus est eum, & præ gaudio lachrymas fundens, cùm illi habitum imponeret dixit: *Exuat te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum homi-*

Cupiditas & vanitas quid faciant.

hominem, qui secundùm Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis. Ecce mi Dionysi, huius viri ad res communes iam deficiente memoria, vides quomodo ad res diuinas & spiritales solito amplius exuberauerit. Hoc actu celebrato, iuuantibus ministris in planum descendit solum, & prostratus in faciē, magnas Deo (pro eo quod factum fuerat) lachrymans gratias obtulit; satis insinuans, quantum salutem desideraret humanam, etiam cùm iam penè esset extinctus. DIONYS. Vbi nunc sunt, quæso, qui non nisi insolita mirari nouerunt? Videant an vnquam vel in Scripturis, vel in humanis relationibus tale aliquid nosse potuerint? Videant, vtrum nō omnino impossibile, & contra naturam, & ideo incredibile videatur, potuisse hominem cerebri passionibus corporalia & à puero consueta de memoria perdere, & diuina ac spiritualia non potuisse? Cùm id potius vel naturæ, vel consuetudinis exegat ratio, vt spiritualia & diuina tanquā subtiliora & minus consueta & captu difficiliora prius abscedant: illa verò, vtpote familiaria & humanæ infirmitati ad cogitandum faciliora, diutius maneant. Quòd ea, quæ circa sanctos contingere solent, quò rariora, eò sunt & mirabiliora, quid isto mirabilius, cuius pro sui raritate nec

in

in Scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Sentiat quiſque quod vult, mihi autẽ videtur (credo & idipſum omnes mecum Phyſicos Medicoſque dicturos) non minus ſingulare, immò longè fuiſſe mirabilius, inter tot tamque diuturnas & acerbas cerebri paſsiones, diuinam cognitionem & inuocationem, & religioſam non perdidiſſe deuotionem; quàm inter eculeos, ardenteſque laminas, & ſuccenſas craticulas inſuperabili conſtantia Chriſtianam non negaſſe fidem. Ibi enim quod infeſtat, exterius totum ingeritur; hîc autem ipſa rationis inſtrumenta, ipſa quoque diuinorum & humanorum ſenſuum memoria, quaſi cellarium, intrinſecus impugnantur. Horum alterum in reuerendis Martyribus, alterum verò in beatiſsimo admirantur Hugone. BASIL. Equidem id ita eſt, vt tu aſſeris. Veruntamen iſtud illi nec nouum, nec recens erat. In ſuis namque mentis exceſsibus, quos vtique crebros & ſublimes habebat, relictis non ſolùm cæteris, ſed ſeipſum quoq; ſub ſe proſternens, ſupernam dulcedinem delectabiliter guſtare ſolitus fuerat. Vnde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, beatiſsimum Hugonem (ſicut & ſanctũ Iob) ideo tantis tribulationum procellis exa-

Crebros patitur mentis exceſſus.

gitatum, tantiſq; dolorum fornacibus inſtar auri decoctum, vt & ad ſocietatem Sanctorum purior & clarior hinc exiret: & quòd non in cortice, ſed ex totis medullis Deum dilexerit, mundus cognoſceret: dum ab eius inuocatione, nec doloris, nec phreneſis illum vis vlla compeſcuit. Quid plura? In ijs vſque ad vltimum perſeuerauit ſpiritum, erga ſuam Cartuſiam, eiuſq; Priorem, ſpecialem dilectionem in tantis afflictionibus memoria non carendo demonſtrans. Moritur itaq; ætatis ſuæ octogeſimo anno, conſecrationis verò ad minus quinquageſimo ſecundo. Moritur, inquam, Hugo beatiſsimus, Hugo digniſſimus Præſul, inter ſui temporis Epiſcopos operibus & fama ſingularis. Moritur plenus dierum, pacata domo, & cunctis referta bonis, anno Domini 1132. Seruatũ eſt autem corpus eius inhumatum quinque ferè diebus, & his ſerenis & calidis, mirantibus plurimis, quòd nec elemento aeris, nec circumſtantis & conſtipatæ multitudinis æſtu, nec cæreorum calore intabeſceret. Ad cuius venerandas Exequias tres accurrerunt Epiſcopi, Dienſis, Gratianopolitanus, qui illi in Epiſcopatu ſucceſsit, & Carnatinus. Statim verò vt eius obitus fama percrebuit, accurrerunt & ex remotis regionibus innume-

Fœliciſsimè migrat è corpore.

rabi-

rabiles populi, cereos ac diuersi generis oblationes adferentes. Omnis ætas, sexus, atque conditio deuotissimè osculabantur pedes eius, in tantum, vt sandalia ipsa, tanquã tincta pellis, saliua madefierent. Nam & lactentes offerebantur paruuli, quò tam sancti corporis attactu contra omnia munirentur aduersa. Annuli quoque, & nummi, & res aliæ sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto, pro Reliquijs haberentur. Quinto igitur die in Ecclesia Diuæ semper virginis Mariæ venerandæ Reliquiæ almi Præsulis in pręparato ponuntur sarcophago, cũ multa reuerentia, populis ac turbis hinc inde plurimũ lachrymantibus: qui circa sepulchrum eius assiduè versabantur, ob spem diuinæ in se miserationis, propter ingentia beati viri merita, quæ & hactenùs perseuerant. DIONYSIVS. Superfluum iudico huius viri miracula velle perquirere, cùm tota vita eius vnum noscatur miraculum extitisse. BASILIVS. Miraculis tamen (vt noueris) HVGO celebris fuit, sed ideo reor ea scripta non esse, quòd Cartusienses non magnoperè miraculis, sed meritis clarescere cupiant. Scimus nihilominus hunc venerabilem virum, dum adhuc viueret, fontem in rupibus Cartusiæ precibus eduxis-

ſe:cuius vena dulciflua in hodiernum vſq; diem vſquequaq; diffunditur. *a* Innocentius quoque Papa, qui & hunc Catalogo Sanctorũ dignanter inſeruit, in epiſtola, *b* quam ſua manu ſcripſit Guigoni, Maioris Cartuſiæ Priori, aſſerit eum maximis meritis & miraculis claruiſſe: vtpote qui cæcis viſum, claudis greſſum, ſurdis auditum, mutis eloquium (aut id genus infirmitatis pellens) crebris virtutibus reformârit. Hinc exijt ab eo edictum, vt Hugo inter ſanctos Dei & electos, aſſenſu omnium Cardinalium, Epiſcoporum honore & dignitate veneraretur, & in ſua Diœceſi, vt ſpecialis Patronus, cum gaudio ſolenni in die Aſſumptionis eius deuotiſsimè celebraretur. Cernis iam diem ad decliuia vrgeri, & ſolem Heſperias ſe mergere in vndas. Oportet igitur, vt veſpertina ſynaxi ſoluta, & completorijs redditis, cubitum nos conferamus. DION. Ego hinc, ô Baſili, non abeo, niſi ſponſionem dederis, iterum meis te votis cras inſeruiturum. Cupio enim alterius Hugonis noſtri vitam & inſtituta cognoſcere; quod nemo, præter te, mihi poterit largiri. Cras igitur ante ſolis ortum huc me reducem fecero. BASIL. Fac vt dicis: ego, adiutore Deo, adero votis tuis.

a *Fuit hic Innocentius Secundus.*

b *Præfixa eſt vitæ S. Hugon. Tom. 2. Sur.*

Finis Libri Secundi.

CHRO-

CHRONICI CARTVSIENSIS LIBER Tertivs.

PROLOGVS.

NOLIM mireris, quisquis huc lector Cartusianus accesseris, cur hos duos Hugones Patres iuxta se sociarim. Id enim ideo feci, vt versis sese inuicem vultibus respiciant, & iuncta meritorum suorum luce, clarioribus radiis sua lumina spargant. Hi sunt, ô Cautusiana pubes, (si dignaris agnoscere) Patres tui, veriq; Pastores. Hi propagatores sunt & propugnatores tui, à quibus tibi illuxit pietatis cultus, disciplinæ rigor, iustitiæ norma, abstinentiæ decus, paupertatis possessio, frugalitatis insigne, pudicitia cœlibatus. Ab iis didicisti in humilitate gloriari, in charitate feruere, in penuriis cœli diuitias cōputare, & quicquid morū est, quicquid virtutis, pacis, pietatis diligenter amplecti. Quòd omnia silentio premis, quòd inanes mundi illecebras aspernaris, quòd nil nisi diuinum aut cogitas, aut agis, habeto gratias, à locupletibus his es Patribus assecuta. Hi te docuerunt Deum metuere, Deum diligere, & in Dei lumine obtutum mentis defigere: quem Deum spem tibi facias, finem, gaudium, vitam, & præsidium salutare. Hos igitur libens amplectere, dilige, venerare; hinc fiet, vt horum patrocinio iustorum, vitam merearis æternam, per quos tantarū virtutum gloriā meruisti. VITA

CAPVT I.

VITA BEATISSIMI PATRIS HVgonis, Pontificis Lincolniensis.

Obijt B. Hugo circa annum Domini millesimum, ducentesimum.

DIONYS. Adsum, mi Basili, quæ hesterno vespere pollicitus es, petiturus. Non sum passus solem exurgere, sed sub ipsa aurora, lectis Dei laudibus, ægrè moram sustinens, te conuenio. Tantus mihi ardor est, de diuino Patre nostro HVGONE te audire loquentem. BASIL. Ardeo & ego, & libens laborem excipio, quem tibi & mihi intelligo profuturum. Scripsit quidem ex nostris stilo satis diserto Hugonis vitam; quam & quinq; libris cōpræhendit, hanc nos vna hodierna narratione breuiari curabimus. Noui ego morē tuum, cui semper abundantior cibus nauseam facit. Huius igitur narrationis hoc sit initium. Hugo noster inter sui tēporis spiritales, vti sol inter sydera, clarus effulsit. Hic ex ditissima & illustri prosapia originem trahens, parentes habuit Deo & hominibus locupletes. Hic cùm primā vix vitæ ætatem ageret, matrem perdidit. Hinc cùm octennis esset, collegio Fratrū Regularium, quod iuxta Gratianopolim situm est, vna cum genitore sociatus est. Hoc æuum tantillus agebat, cùm militiæ spiritualis subijt tyrocinia. DION. O parentem verè laudabilem, cuius solicitudine

ne factum est, vt prius doceretur filius militare Deo, quã mundo viuere didicisset. BAS. Hoc etiã duce parente, factum est, vt noster Tyrunculus, laboribus mox natus exerceretur: vt nõ modò ab adolesceẽtia, verũetiam ab infantia iugũ Domini portare consuescẽs, celerius canos attingeret, quò fieret idoneus solitarius sedere & leuare se super se. Hoc pacto infantile corpusculum flagella pædagogi attrectant, & disciplinæ cõpedes, motus in eo pueriles coercent, vt virtutibus vitia præteriret, & tota vita eius ab ortu vsq; ad occasum vnum esset ac iuge martyrium. Hinc sæpius dicere solitus erat: *Ego mundi huius gaudia nunquam attigi, iocos nunquam didici, nunquam sciui.* DIONYS. O verbum omni acceptione dignissimum. Quàm rarus est, qui id dicere præsumat. BASIL. Inter Canonicos illos Regulares, vnus erat & scientia & sanctitate celebrior, qui huic puero literas ingerebat, & teneram mentem amorem spiritalis industriæ accendere debatur, & à iocis ludicrisque remotum animum eius, honestis serijs cuiusque rei exercitijs implicabat. Coeuis pueris, vt est, trocho, vel pila ludentibus, illi leniter paternæ dulcedinis hortamenta instillabat: *Non te*, inquit, *dulcissime fili, stulta alliciat lenitas sociorum. Sorti*

Verba B. Hugonis præclara.

tua istorum studia non conueniunt. Ego te, mi Hugo, Christo nutrio, iocari non est tuum. His monitis puer egregius locum dabat, & docente se spiritus sancti vnctione, proficiebat
1.Reg. 2. scientia, ætate, & gratia, Deo charus & hominibus. Ardebat mens eius sciendi desiderio, magis autem Dei voluntatem ocyus adimplendi. Ardebat, inquam, vt Dei nosceret in omnibus voluntatem, sci-
1.Cor. 14.38. ens ignorantem à Domino ignorari. Cupiebat tamen, quę nosse poterat, adimplere; ne sciens & non faciens, vapularet pla-
Luc. 12.47. gis multis. Hunc etenim scientiæ appetitum, in Dei timore quasi in base fundauerat: vt cum beato Iob dicere posset: *Semper*
Iob.31.13. *vt tumentes super me fluctus, timui Deum, & pondus eius ferre non potui:* Et illud eiusdem:
Iob.9. 28. *Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.* Ardebat quoque in paruo pectusculo egregius diuini feruor amoris, quo iam ad cœlestia suspirabat. DIONYS. Quid hoc tantillo iuuenculo clarius, quid vsquam rarius potuit inueniri? Si talis eius emicuit pueritia, quis rogo eius adolescentiam, quis viriles annos satis commendet?

CAP. II.

DE LAVDABILI EIVS ADOLESCENTIA.

BASI. Id equidem difficilè, ô Dionysi, quan-

quantum tamen poſſumus, adnitamur. Adoleſcentiam nactus, tanta in illum virtutum & gratiarum chariſmata Deus miſerator infudit, fons omnis virtutis & gratiæ, vt nulla id mens cogitare, nulla lingua narrare ſufficiat. Plantatus ſiquidem hic vitæ ſurculus ſecus ſalutarium decurſus aquarum, miſerat profundè humilitatis radices deorſum, vt faceret fructum ſurſum: quem etiam in tempore ſuo cunctis tribueret abundanter. Sic pijſsimus adoleſcens ſuis virtutibus ſocios lætificabat, roborabat, imbuebat. Pugnabant in eo dona naturæ & dona gratię, vt vix quis diſcerneret, quænam in eo partes agerent potiores. Vincebat tamen naturam gratia, quam & ſuo munere plurimum decorabat. Erat enim Hugo, natura pulcher, procerus, generoſus, mitis, affabilis, acutus, ingenioſus: atque hinc facilè mentes hominum in ſuum attrahebat amorem. Adeo in illo ingenij vigebat acumen, vt velocius, quæcunque vellet, addiſceret. Memoria quoque tam tenax erat, vt nihil abs ſe elabi pateretur, quod ſemel dignata fuiſset admittere. Sed hæc dona naturæ illuſtria, ſuperueniens Dei gratia multó illuſtriora conſtituit, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Erat ergo per Dei gratiá Hugo in humilitate ſubmiſſus, fide deuo-

tus, ſpe robuſtus, charitate feruidus. In paupertate opulentus, in opulentia temperatus, in aduerſis intrepidus, in caſtitate ſolicitus, in oratione aſsiduus, in meditatione ſedulus, in contemplatione ſuſpenſus, in fratrũ neceſsitatibus obſequentiſſimus. Adeo nempe in omni opere ſuo, ſiue interno, ſiue externo ſolicitus fuit (vt ſolitus fuit factus Epiſcopus gloriari) ꝙ nunquam illi * negligentia aliqua ſurrepſit. DION. Ego hanc in illo diligentiam, diuinam, non humanam prædico. Eſtque, meo iudicio, cunctis eam agnoſcentibus, miranda magis quã imitanda. BASIL. Erat quoq; in hoc adoleſcente illud mirabile, vt nullus eũ tumultus, nulla importunitas, nulla diſceptationis implicitas, nullus deniq; ex improuiſo caſus emergens impedire potuerit, quin cor ſemper pacatum & paratum haberet, id ad liquidum perficere, quod tempus & hora iuſtè poſcere videbantur. In infirmorum, ſenũ ac pauperum obſequijs adeò delectabatur vt ſuauiora ea duceret ſuper mel & fauum. Factus Diaconus, Altare reuerentiſsimè circuibat, diuin is ſeruiens myſterijs cùm metu & tremore, & feruentiſsima cordis conpunctione. Creſcente itaque dignitate, creuit in eo etiam feruor dilectionis ad proximum, & cœpit

** al. morantia.*

Quid autem morantiam Cartuſiani vocent, vide in animaduerſionibus noſtris

verba

verba flammantia coram omni populo, qui illic conuenerat, prædicare, & corda multorum igne compunctionis succédere. Spargebat namque per vulgus igneos sermones, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina. Docebat publicè super tecta, quæ ipse intus in corde audierat, quæ & opere antea ipse compleuerat. Dehinc Ecclesiam sancti Maximini, quæ annexa erat Monasterio, quæ & animarum habebat curam, iussu sui superioris Hugo regendam suscepit. Huius Ecclesiæ exteriorem curam, huius & agros & vineas rusticis idoneis commendabat, ipse autem orationi vacabat & studijs, & exhortationibus crebris ad populum insistebat. Vnde etiam maximos & mansuros animarum manipulos in Christi horrea inferebat. Erat vnus ex subditis, homo lubricus & immundus, qui adulterij crimen non est veritus incurrere, & diu in eo permanere. Quod vbi HVGO sanctus agnouit, hominem primùm occultè, dehinc admotis testibus increpauit. Sed ille nihil motus, crimen inficiari, Pastoriq́ue conuitiari non erubuit. Tum bonus medicus zelo animatus, incorrigibilem pietate austera statuit animaduersione curandum. Hunc igitur palam in ECCLESIA die 2. Tim. 4

die solenni arguit scelerosum, immanitatem flagitij Dei populo denuntians. *Dico tibi,* inquit, *ô homo, & firmiter asseuero, nisi ocyus resipueris, tradam te Sathanæ corrigendum, vt noueris, cui domino hactenus deseruisti.* His ille territus vehementer, sciens illum facere posse, quod minabatur, confusus in medium prosilijt, & peccatum suum cum gemitu & lachrymis renuntians, pœnitentiam egit, & veniam, correptus & reconciliatus, accepit. DION. Si hunc zelum animarum Pastores in pectus & inopus admitterent, tantas hodie nequitias impium vulgus non perpetraret. Sed nunc vt populus, sic Sacerdos, ambo cæci, ambo in foueam mortis perpetuæ ruituri.

CAP. III.

QVOMODO SANCTVM INGRESsus est ordinem Cartusiensium.

BASIL. Quanquam iam penè omnem virtutis apicem apprehenderat Hugo, ipse tamen, vt erit humilis in oculis suis, initium vix conuersationis se attigisse putabat. Audiens itaque mirabilem, & suaue olentem famam Cartusiensium Monachorum: horum toto animo ambiebat exemplis informari. Venit itaq; hos inuisere, adolescés humilis & timoratus: & videns Dei exercitum, tactus dulcore charitatis intrinsecus, flammas sui desiderij nō

Inuisit maiorem Carti. siā.

potuit

potuit cohibere. Intuebatur locum ſemotum penitus à ſtrepitu ſeculari, & vacandi Deo vni commodatiſsimum. Attendebat quoque in ipſis loci incolis ſanctis, carnis mortificationem, mentis ſerenitatem, ſpiritus libertatem, hilaritatem frontis, puritatem ſermonis. Inſtituta quidem ſolitudinem, non ſingularitatem commendabant. Segregabant manſiones, ſed animos ſociabant. Vnuſquiſque habitabat ſecum, nec habebat, nec agebat aliquid ſuum. Seorſum quiſq; manebat, ne poſſet ab altero impediri, ſed communiter tamen degebat, vt quiſque poſſet ab altero communiri. Inter hos bonus iuuenis humiliter vt petiuit recipi, libenter & incunctāter admiſſus eſt, probatus & tentatus, fidelis inuentus eſt. Qui mox vt pedem infra cellæ limen poſuit, exurgentem nouam tentationem ſenſit. Nec vniformis illa tentatio fuit, quia fraudis ſuæ inſtrumenta, Zabulus tentator explicuit. Cùm enim acer iuuenis in omnium ſtaret arce virtutum, ne magnitudo reuelationum & operum illum extolleret, datus eſt ei, ſicut Paulo Apoſtolo ſtimulus carnis ſuæ angelus Sathanæ, qui ſe colaphizaret. Orabat iugo, ieiunabat, pectus tundebat, & flammas malè vrentes, lachrymarum imbribus reſtringebat. Aderat pugnanti ſeruo ſuo

Capitur loci dulcedine.

2. Cor. 12.

suo Christus Dominus, & de impuro hoste victoriam tribuebat. Dabat illi Christus gustare manna abscond tum, quo facilè potuit aspernari, quicquid illi Diabolus dulce suggerere poterat vel amarum.

4.Reg.4.39. DION. Quoties Christus miserator suam farinulam permiscere dignatur, agrestes citò colloquintidas & amaram coctionem in dulcedinem vertit. BASI. Post pugnã, formosæ Rachelis potitus amplexibus, sedebat nouus eremicula solitarius in cella, si tamen solitarius: cui Christus aderat, & frequens Angelorum occursus. Erat Hugo iam Cartusiensis, sanctus cum sanctis, inter humiles humilis, & inter Christi milites egregius propugnator. Omnium vna sententia fratrũ illorum erat, domare carnẽ, impinguare mentẽ, membra subigere, animum sustollere, pugnas hostis excipere, & victorias egregias reportare. Feruebat ibi studium paupertatis, superfluitatis odium, necessariorum parcitas, obliuio temporalium, ambitus æternorum, cõmunis vtilitas, cordis contritio, sui ipsius abiectio, prælatio sociorũ. Inter hos sanctus Pater * Basilius, qui tum Prior erat, & hic Hugo noster duces & principes habebantur. Citius me dies deficeret, quam nossem dicere, quantum hic Hugo

* Fuit hic VIII. Generalis Ordinis.

Hugo profecerit, quantos ſpiritualium diuitiarum theſauros congeſſerit. Ibat enim, etſi iam perfectus, proficiens, & ſuccreſcens quotidie, donec magnus & inclytus factus eſt valde. Orabat sēper aut meditationi, aut lectioni operam dabat, & omne tempus ſibi præ deſiderio Rachelis & oſculis, breuiſsimum querebatur. Et ſicut Magdalena, nunc caput IESV, nunc corpus, nunc pedes vngere gaudebat; ſic Hugo nunc Prioribus, nunc æqualibus, nunc etiam infimis dulcis obſequij gratiam impendebat, & quadam deuotionis ſuauitate refouebat. Hinc factum eſt, vt cuiuſdam, optimi ſenis & debilis, volente Priore, curam ſuſciperet. Dum hæc ageret, contigit tempore illo, quo ſacri Ordines ſolent conferri, vt ſanctus ille ſenior, quaſi HVGONEM tentans, diceret illi: *Ecce fili, iam intereſt, an velis Sacerdos fieri.* Ille verò cùm vehementer arderet in amorem Chriſti, cuperetq; dulce ius in Altari contubernium, ita reſpondit: *Quantum in me eſt Pater, nihil magis appeto hac vita.* Tum ſenex ad eum: O, inquit, *id eſt quod dicere præſumpſiſti? Legiſtine e: Ad Sacerdotium qui non accedit inuiaccedit indignus?* Ad hanc vocem perritus, ad pedes obiurgantis proſternitur,

nitur, & veniam flens deprecatur. Tum senex, hac eius humili deuotione motus, & Spiritu sancto illustratus, iussit cum lachrymis vt surgeret, ac secum parumper sederet. *Noli*, inquit, *turbari, non iam fili, sed domine mi. Scio, & verè scio, quo spiritu, quo affectu verba illa nuper loquebaris; Tibi igitur dico, & verum dico, mox quidem Sacerdos, & post etiam Episcopus es futurus.* DION. Felix humilitas, quæ quantò plus sub se descendit, tantò plus in sublimiora porrigitur. BASIL. Itaq; in Sacerdotem promotus, creuit Ordine, creuit & deuotione. In Altaris siquidem officio sic se gerebat, quasi visibilem manibus attrectaret Dominum Saluatorem. Visibiles pani & vini species intuitus, ad inuisibilia mentis aciem intendebat. Omnes, qui eius Sacrificijs astabant, videbant cordis oculis, quòd cum dilecto & cum sponso suo amicus sponsi loqueretur, quasi illud Epithalamium canens: *Di-*
Cant. 2. 16. *lectus meus mihi, & ego illi.* Et secum cogitans Christi puritatem, & passionem, dicebat:
Cant. 5. 10. *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus* Quis dignè commendet imbres lachrymarum, quos sub Sacrificijs profundebat? Dulces illi ab oculis fluebant guttæ, pietatis indices & amoris. Non perfunctoria hæc eius deuotio fuit, & ad horam compunctio, sed tam stabilis, & in animi vigo-

vigorem transmissa, vt vultus eius non sint amplius in diuersa mutati. Orabat in Missis, & etiam sæpe in cellis cum Moyse & Aaron pro toto populo Dei, & diuinam illis clementiã propitiabatur. In auditorio fratrum constitutus, quasi lapsus è cœlo, sancta & cœlestia loquebatur, tanquam is, qui irroratus de cœlestibus venerat apothecis. Omnes illum quasi diuinum oraculum auscultabãt. Seculares quoq; qui eum audiebant, in maximam ducebat admiratione. Docebat diuites nõ in incerto diuitiarũ, sed in prece pauperis spem omnem ponendam esse; inopes autem ad patientiam animabat. Hinc factum est, vt omnes Hugonem loquerentur, laudarent ad sydera vsque sustollerent. Maximè tem sanctus Pater Basilius, Hugonis meа & amabat, & commendabat. DION. igna sunt & præclara, quæ hactenus oiia de hoc egregio viro prædicasti.

CAP. IV.

OMODO FACTVS EST PROcurator Cartusiæ.

AS I. Maiora audies, & hæc cum voluntate. Hic desiderans in nidulo quietis morari & mori, & in Rachelis amplexis confoueri, repentè, heu dolor lippa Lia supposita est, & Procuratoris coaest fungi officio. Quis hîc dignè ex-

plicet, quas lachrymas fuderit, quæ suspiria ediderit, quas non excusationes fecerit, dum hoc molestissimum illi iugum obedientia mater imposuit? *Laui*, inquit,
Cant. 5. 2. *pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Horrebat circuire officinas materiales, & res corporales pertractare, qui spiritaliter volare assueuerat, & gustare quàm suauis est Dominus. Regebat tamen per suam industriam sibi commissum laicum populum, & cunctis solicitè ministrabat. Erat nempe in sermone prudens & efficax. Erat illi lingua placabilis, potens, erudita, vt sciret quando oporteret proferre sermonem. In prudentia sermonum suorum domesticis satisfaciebat, & exteris. Quis vnquam vacuus ab illo recessit? Si diues, consilium; si tentatus, solatium; si egenus quærebat subsidium, referebat. Sæpe ex corde postulabat absolui, vt alteri cederet industriori: sed vbi ille inueniretur? Tenebat ergo eum in hoc officio sola obedientia charitatis, laborabat sæpe multum, sed minus omnibus capiebat. Ministrabat alijs necessaria, ipse egens durabat in pluribus. Mores eius omnes & studia nō carnē sapiebant, sed feruebāt spiritu. Erat Hugo Procurator in disciplinę custodia rigidus, in castigatione sui corporis seuerus, in contemplatione suspensus, in dispo-

nendo

hendo omnia acutissimus. Talis erat in magnis. At in minimis qualis fuerit, quis commendet? In ædificijs, in agris, in hortis, & in cunctis rusticorum operibus, quid vnquam Hugonis subterfugit notitiā? Omnium operariorũ facilè magister erat: & cùm esset omnium iudicio sapientior, solus in suis oculis non erat sapiens. Erat tamen illi semper inter hæc negotia sobria mens, quies grata, oratio pinguis, frequens lectio, feruens affectus. DION. Magna gratiæ Dei commendatio, magna reuera in Hugone nostro virtutum perfectio, & quæ in valde paucis hactenus est inuenta. Ambidexter iste, in vtraque vita exercitatus, nunc de Lia, nunc de Rachele filios genuit salutares. Satis hortatur Hugo sanctus suo exemplo; nullum fere externorum curam suscipere, nisi valeat virtute irrumpere iniquitatem: & ad hæc quis tam idoneus?

CAPVT V.

QVOMODO A REGE ANGLIAE *Henrico adscitus Prior VVithamiensis efficitur.*

VIRGIL. Ea tempestate Rex Anglorum Henricus domũ Ordinis nostri VVithamiæ in suo regno instituerat, sed fratres

fratres illic varijs perturbationũ ꝓcelli
deficiẽte bonoPriore,miſerè fluctuaban
At Rex audita celeberrima diui Hugon
fama, quæ iam per regna volitabat terr
rum,miſsis Cartuſiam legatis, petijt ard
ter ſibi donari virum. Tum repentè ing
mœror, fletus, & lachrymæ apud omn
fratres, & præſertim apud Patrem Baſi
um, qui eum vnicè complexabatur.
cùm eſſet omnium vna ſententia non a
nuere petitionibus Regis,vnus ille diui
attactus ſpiritu, ſic reuerenter, Priori
fratribus eſt locutus: *Non eſt, inquit, ô F
tres charißimi,tutũ contradicere regiæ Maieſta
præſertim cùm diuinum ſit & ſalutiferum qu
efflagitat. Cogitate quæſo hanc petitionem à ſ
perna prouidentia occultè diſponi, vt ſanctus O
do noſter per hunc ſanctißimum in extremos v
mundi limites ſplendidè propagetur. Nam,vt v
rum fatear, magis mihi ſemper Hugo noſter Ep
copus viſus eſt, quàm Monachus extitiſſe.* H
vita,hoc mores,hoc eius doctrina fatetu
His verbis moti fratres, Hugonem ſtat
unt mittere voto regis, ante tamen intr
miſſus, interrogat eius voluntatem. Tu
ille, vt erat humillimus, flens ita reſpo
dit: *Inter vos, ô ſancti Patres, hactenus conu
ſatus, & veſtro exemplo roboratus & adiutor
nunquam tamen vel ad vnum diem animam
am potui cuſtodire. Vnde miror, quomodo v*

Verba Baſilij Prioris Maioris Cartuſiæ.

Reſponſum Hugonis, orãtiſque ad officium promo- uatur.

qui sapientes estis, ad regendas animas me procul mittere decernitis. Oro itaque, vt viros hos, datis pijs sermonibus faciatis contentos esse, vt de altero sibi prouideant meliori. Sed vrgente Prioris obedientia, licet diu multumque reniteretur, lachrymis, votis, suspirijs, assensum tribuit vel inuitus. Erat plenum omni dolore & angustia, videre illud triste diuortium, quando datis osculis Hugo recessit à suis. Deus bone quot imbres ibi sparsi sunt lachrymarũ, quot editi gemitus, quot auditi singultus. Quasi commune excidium omnibus immineret, ita recessum optimi Hugonis ægrè ducebant. Migrat Hugo cum legatis, & à rege cum summo fauore recipitur, & honore. Dehinc fratres, VVithamienses eum sibi Priorem præficiunt, nec eum aliter, quàm cælitus missum, læti omnes suscepêre. Breui autem tempore, ipso præsidente, ingens incrementum domus accepit in virtutibus, in personis, in ædificijs, in possessionibus. At Rex Hugoni admodum deuotus, vnicè illum complexabatur: videns in eo summam modestiam, iustitiam, pietatem, grauitatem, religionem, sanctimoniam. Et crebrò illi dicere solebat: *Per salutem animæ meæ, nunquam mi Pater à regno meo te patiar abscedere, sed tecum partibor consilia animæ meæ salutaria.* Habebat ergo

Eius in Angliam discessus

Verba Regis Angliæ ad Hugonem.

go rex Hugonem, & eo audito, multa faciebat, multa donabat, minas pœnaſque laxabat, & Eccleſijs plurimis munera tribuebat. At nunc audi, quem fructum ſuæ deuotionis Rex reportarit. Accidit eum quodam tempore, cùm per mare nauigaret, tempeſtatibus actum, naufragium ſuſtinere. Tum in ſe reuerſus, & Hugonis ſui memor: *O Deus*, inquit, *ob merita huius famuli tui fidelis, ocyus ſuccurre mihi, & meo populo periclitanti.* Vix verba finierat, & ecce pelagi feruor, & ventorum rabies, extemplò conquieuit. Hoc vno miraculo Rex ſatis edoctus, agnouit Hugonem magni meriti eſſe apud Deum. DIONYSIVS: Videor mihi alterum hîc Nicolaum aſpicere, qui longè poſitus, & votis eorum, qui mergebantur, inclamatus, ratem medijs ſaluauit in vndis. BASIL. Licet illum Rex ſemper inuitaret ad Palatium, magis tamen Hugo cœnobium diligebat, & maluit eſſe cum pannoſis fratribus, quàm cum phaleratis Principibus. Extructis itaque manſionibus Monachorum, conſuetis pietatis exercitijs operam dabat, orando, pſallendo, meditandò, & ſanctæ exhortationi indulgendo. Dormiebat, vt Ordo iubet, ſtatuto tempore, ſed tam moderatus illi ſopor inerat, vt nunquam illi mentem præriperet. Quieſcens

Intercesſione B. Hugonis naufragium euadit.

Quàm exigui fuerit ſomni.

eſcens nempe, centies interdum, AMEN, ſonora voce, & aperta pronuntiatione, quaſi concluſionē præmiſſæ orationis, proferebat: vt verè illud Canticorum fateri poſſet: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* *Cant. 5. 2.* Expergefactus, ſæpe quæ illi Dominus per ſomnium reuelârat, humiliter aperiebat. Erant enim ſerena omnia, caſta, ſancta, ſpiritualia. DIONYS. In quem non præualuit, dum vigilabat, externa vanitas, cæca curioſitas, impura voluptas; huic dormienti non deeſſe poterat interna ſerenitas, intima claritas, mera ſuauitas. BASILIVS. Verum id quidem: Cibum corporis dum ſumebat parciſsimè, ſemper magis eſuriebat verbum Dei. Habebat enim (& ſic hortabatur etiam cæteros) dum pranderet, oculos in menſa, manus in ſcutella, aures ad librum, cor ad Deum. *Nota ô Religioſe.* Solus autem ſi edebat in cella, partiebantur ſibi liber & menſula, oculorum officia, nunc librum reſpiciētes, nunc cibum. Cibus verò, panis, & aqua, & ſal: interdum condiens vtrumque.

CAPVT VI.

QVAM SOLENNITER ET GLORIOSÈ *Epiſcopus electus ſit.*

BAS. Interea Lincolnienſis Eccleſia Epiſcopo orba erat. Agente aūt Henrico

 rege,

rege, Hugo eligitur, pari voto Decani, & omnium Canonicorum. Sed ô bone Deus, quantum expugnauit, quanta egit, quas aſtutias non quæſiuit, vt liber dimitteretur in pace? Horrebat nimirum tam grande pondus innumerabilium animarum. Eſt enim Diœceſis Lincolnienſis ampliſsima; continens octo Archidiaconatus, Comitatus decem, vrbes pergrandes, plebem verò innumeram. At licet vir ſanctus diu multumque repugnaret, victus tamen bonorum precibus, ceſsit tandem vel inuitus. Vnum dicam, quod velim diligenter auſcultes. Celebrato conſecrationis feſto in magna multorum lætitia, in ipſa nocte, cùm poſt lectas Matutinas ſe orationi precibuſque dediſſet, audiuit è cœlo Angelicam congratulationis vocem, his verbis Dominũ collaudantem: *Egreſſus es Domine in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Hugonẽ, Chriſtum Domini appellãs: qui non ſolùm exteriori madebat vnctionis oleo, ſed & interna Spiritusſancti pinguedine fuerat delibutus. Hoc & ipſe, dũ conſecratus eſſet, ijs, qui iuxta ſe ſtabant, teſtatus eſt, dicens: *Nihil ego tam miſerabile duco, quàm Epiſcopum, dum conſecratur, exterius madere Sacramentalis olei pinguedine, interius verò ſqualore arentis conſcientiæ contabeſcere.* DION. Vtinam hanc ſententiam noſtri

Vide animaduerſiones, ad finẽ libri adiunctas.

Conſecratus Epiſcopus.

Præſules dignentur audire, qui ſummam gloriam ducunt, exterius vngi, interna Spiritusſancti chariſmata non curantes. Hinc fit, vt nec ſibi, nec plebi proſint: quibus vt præeſſent, ambierunt. Sed vlterius progredere. BASIL. Nolo ſilentio prætereire rem memorabilem, quæ contigit hoc tempore. Deus ſiquidem omnipotens & clemens, vt oſtenderet populo, quàm dulci pietate ſuum amaret Antiſtitem, miſit illi in ſolatium auem mirabilis gloriæ, decoris & pulchritudinis, cygnum albiſsimi coloris, cuius roſtrum, caput quoque & pars colli ſuperioris, erat inſtar auri rutilantis. Hic olor ſicut erat cæteris præclarior, ita & multò grādior videbatur. Iuxta vrbem Lincolnienſem ſunt ſtagna per amœna, his inuolās hic olor, omnes quos illic reperit olores, præter vnam fæmellam, quam ſibi pro vxore retinuit, occidit. Hæc auis regia primo aduentu Præſulis domeſtica facta, ad cameram ſuam perducta eſt. Quę ſtatim de manu eius panem ſumpſit, eique tam perſeueranter adhæſit, vt nec eius attactus, nec accedentium tumultus pertimeſceret. Solebat ſæpè, dum paſceretur, caput & collum, nunc in manicam, nunc in ſinum Epiſcopi extendere, ibique aliquamdiu cum quadam ſolicitudine Domino ſuo congratulans, at-

que præludens, tanquam aliquid quereret, muſitare. Quando poſt longam breuemué abſentiam erat Epiſcopus Lincolniam reuerſurus, hic olor, neſcio quo inſtinctu, id præſentiens, tribus aut quatuor diebus prius quàm veniret Præſul, ſolito alacrius ſe agebat volitando, alis aquas verberando, crocitando, clamando: & è ſtagno plerumque euolans, nunc ad portam, quaſi ſuo patrono obuiam veniens, deambulabat. Venienti autem Epiſcopo, occurrebat roſtro, aliſq; exporrectis, & voce altiſona dominum ſalutabat. Neminem petebat, præter Epiſcopum, & ſi quãdo ab alijs adludendo teneretur, alis ſe defenſabat, & ſibilis, tanquam ſe propriam Hugoni demonſtrans, cui ſoli à Domino fuerat deſtinata. Nam cùm ſederet penes Epiſcopum, illo vel vigilante, vel dormiente, nec homo, nec canis, nec aliud quodlibet animal, potuit illi propinquare: ita alis pugnabat, & ſibilis. Nec obſequijs poterat aut blanditijs deliniri, quin zelo vnius hominis cęteros hoc modo vniuerſaliter inſequeretur. Abſente Epiſcopo, vnum ſolum, qui ſibi alimoniam præbebat, ſeruulum dignabatur agnoſcere: ſed tantummodò dum cibum ſumeret; quo ſumpto, confeſtim remeabat ad ſtagnum. Præſente aũt Epiſcopo, neq; etiã hunc ſu-
um

um altorẽ vix agnoſcebat. Venientem aũt Epiſcopum tã lætis plauſibus & vocibus excipiebat, omiſsis cæteris, vt eius ſe fatigatã deſiderio fuiſſe miris geſtibus indicaret. Cũ verò introgreſſa, ſpectãtiũ turmis cingeretur, notata demũ voce introeuntis patroni, mox & ipſam in clamorẽ altiſonæ vocis inſurgebat. Quem & ſequebatur vſq; in ſolariũ, per gradus ẽt ſublimes ꝓgredientẽ alarum plauſu, & modulamine vocis, gaudium inſinuans, quo nimiũ geſtiebat. Perueniens aũt ad locũ ſeſsioni eius paratũ, inde nuſquã recedebat. Annis fermè quindecim, hanc vniformiter olor conſuetudinẽ exhibuit. Porrò anno illo, quo vir Domini migrauit à ſæculo, auis mœſtũ ac moribundũ gerens aſpectũ, nihil in geſtu alacritatis oſtendit, ſed perductã ad Epiſcopũ, capite pendulo, ac velut per omnia geſtibus mœſtã prætendebat imaginẽ, quaſi citò moriturũ lugeret Epiſcopum. Permanſit aũt olor illic in ſtagnis poſt mortem Pręſulis ſancti annis multis, ſed nulli ſe familiarẽ præbuit, aut cõmunẽ. DIO. Mira ſunt, & plurimum iucunda quæ narraſti. Deus *a* Heliæ coruũ cõmunem fecit, & *b* Paulo, & Patri *c* Benedicto. Hieronymus Leonem habuit pro ſolatio. *d* Aegidium cerua ſuo fouebat lacte. Porrò Hugo noſter cygnum habebat in delicijs, auem

a 3. Reg. 17. 6
b Hieron. in vita Pauli eremitæ.
c Gregor. lib. 2. Dialog. c. 8.
d in vita S. Aegidij 1. Septemb.

auem nimirum candidam, & vicinã mortem cantu prænuntiantem: quæ de necessitate virtutem faciens, funebria fata canendo contemnit. Ita & hic Hugo noster meritis candidatus, lætus ad mortem venit, cupiens dissolui, & esse cum Christo.

Vide animaduersiones.

BASIL. Rectè tu quidem. At cœptum nunc iter prosequamur. Factus Hugo Episcopus, vt alta creuit dignitate, ita & humilitate descendit; & eos, qui grandes erant in oculis suis, Prælatos Ecclesiarum sua exterioris cultus abiectione confundens, erubescere docebat, & humiliari. Semper Hugo viros sapientes & timoratos secum, quocunque ibat, aut agebat, habere voluit, sanctitatis & operum suorum testes, & adiutores. Non est facilè dictu, quàm pulchram citò faciem resumpsit Ecclesia vniuersa Lincolniensis hoc duce, hoc Pastore, hoc prædicatore, hoc prouisore. Agebat, currebat, hortabatur nunc paruos, nunc magnos; nunc prælatos, nunc subditos; nunc nobiles, nunc plebeios; arguens, obsecrans, increpans, & in regnum Dei omnes inferre festinãs. Quasi omnium mater esset, sic omnium vtilitati prospiciebat & saluti. Cõuiuantibus & secum conuescentibus honestissima se dispensatione conformabat. Erat enim in mensa hilaris, sed modestus, & lætus, vt scri-

Iudit. 16. 14.

ſcribitur, *ſecundùm faciem ſanctorum*. Si quãdo muſici intereſſent ſolennibus conuiuijs, tunc quàm maximè ſtudebat grauitati, ſeſe ad interiora traducens, ne ſenſus exteriores blandior melodia mulceret. Inter prandendum, Martyrum paſsiones, & geſta Sanctorum, ac Doctorum ſcripta, ſibi iubebat recitari. Diuinum officium die noctuque horis ſtatutis, deuotiſsimè exoluebat: quas nec propter quaſcunque ægritudines, vel occaſiones præterire patiebatur, aut pręuenire. Pſallebat ipſe cùm pſallentibus, eos autem, qui vel neglectè vel properanter pſallere cupiebant, voce terribili caſtigabat. Viciſsitudinem quoq; ſtandi ac ſedendi inter pſallendum obſeruabat. Et licet multis corporis paſsionibus laboraret, febre & iliacis doloribus, nunquam tamen officio ſuo defuit: quin vel Eccleſias dedicaret, vel Ordines conferret, vel aliquod opus pietatis impleret. Et hæc operans, ſæpe vſque in ſeram noctem ieiunus remanebat. Cæteri, qui ſecum erant, ſani laſſabantur, ipſe verò ægrotus omnia perferebat. Tantus illi inerat amor Dei, & cura proximi, vt & ſe propter hæc ipſa deſpiceret, DIONYS. O per omnia virum virtutis, qui nihil pro cuiuſcunq; ſalute negligendum putauit: *omnibus omnia factus, vt omnes Chriſto lucrifaceret.* 1. Cor. 9. 19.

QVAM

CAP. VII.

QVAM BENIGNVS FVERIT IN *pauperes & leprosos.*

BASIL. At nunc quis dignè commendet dulcißima pietatis viſcera, quæ in pauperes miſeros, ac leproſos, Hugo mitißimus exhibebat? Erat enim munificus, & profuſus nimis, in omnes pauperes & miſerabiles perſonas. Inuitabat ſæpenumerò ad prandium leproſos pauperes tredecim, eoſq; optimis ferculis opiparè ſaginabat. Et facto prandio ad cameram ſuam eos vocans, coram paucis arbitris pedes eorum ſuis manibus ſumma cum deuotione abluens, eoſdem tergebat, & oſculabatur, datiſq; inſuper nummis, lætos, & à ſe benedictos, ad propria remittebat. Erat reuera videre mirabile, virum ſacratißimum ſpargentem ſua viſcera in leproſorum horum obſequium. Nam quos videbat præ cæteris ampliori lepra corroſos, putridos, deſpicabiles, hos ille cum lachrymis complexans, ac reuerenter deoſculans, ſolabatur, & vt ſuas calamitates patienter ferrent, precabatur. *Vos eſtis,* inquit, *roſæ paradiſi, vos eſtis lapides pretioſi, quos in ſuo diademate Christus inſeret in æternũ.* Hæc dicens, ac ſi Chriſti Ieſu vulnera contrectaret, putrida eorum membra, & tetrum fœtorem exhalantia, plorans & miſerans

Quibus verbis conſolari leproſos ſit ſolitus.

ferans confouebat. Habebat præterea in Diœcesi sua plurimas mansiones leprosorum, ad quas accedens cum paucis, in medio eorum, qui elephantiaci erant, residebat, quos & verbis optimis, & muneribus recreabat. Et quos cernebat atrocius iam tabe confectos, hos diutius suauiusq; suis ad se vlnis constringebat. Quasi Christum flagris lacerum, in suum reciperet sinum, sic hos, & aspiciebat oculis, & manibus attrectabat. His enimuerò, & cæteris pauperibus, præter illa, quæ secretius erogabat, tertiam omnium prouentuum suorum partem miserator impendit. DIONYS. Ad lacrymas me mouit hic sermo tuus. Reuera opus hoc, opus magnæ pietatis, magnæ dulcedinis, & Christum & Christi membra plurimum diligentis. O felices Hugonis oculos, quos auerterat Deus, ne viderent vanitatem exteriorem, vt internam plenius caperent veritatem. Non leprosi carnem, sed Christi imaginem cogitabat, atque ideo eos & rosas, & gemmas, & Dei margaritas appellabat.

Quàm benignus fuerit erga leprosos.

CAPVT VIII.

QVAM DEVOTVS FVERIT ERGA *Eucharistiam, & omnium sepulturam.*

BASILIVS. Audisti deuotionem huius viri beatissimi erga pauperes & elephantiacos; nunc superest, vt quàm fuerit

erga Eucharistiæ Sacramentum, & mortuorum sepulturam deuotus, libenter auscultes. Cùm vno dierum hic Præsul noster vt quotidie solebat, Missã celebraret, quidam è Clericis, qui tum aderat, cui & cordis oculos aperuit Deus, vidit inter castissimos Hugonis digitos, speciosum forma præ filijs hominum, in specie paruuli infantis, & suo Pontifici arridentis contineri. Erat verò idem puer permodicus; sed diuino quodam splendore atque candore, super solem longè serenissimus. Is autem, qui hæc vidit, mira deuotione succensus, & plurimum compunctus, tempus illud consummauit in lachrymis. Rursum autem vbi Hostiam Præsul super calicem leuauit, vt frangeret, sub eadem, qua prius imagine, natum de virgine IESVM Dei Filium felicibus oculis meruit contueri. Tanta semper fuit huic Patri, sancto erga Dominica Sacramenta cordis deuotio, quod neque maxima iactatio, neq; morbida valetudo ipsum à diuinorum celebratione potuit cohibere. Hinc factum est, vt vir sanctus quotidie sanctior fieret, & semper seipso melior, & apud Deum, & in Deum proficeret, & Deo tandem inseparabiliter inhæreret. DION. Hinc quoque (vt credo) singularem, qua præditus erat, cordis munditiam, & insuperabilem con-

Veritas Corporis Christi in Eucharistia

constantiæ cæterarumq; firmitatem virtutum obtinere promeruit. BASIL. Optimè credis. Nam præter hæc, multa illi reuerenda cœlestium & spiritualium rerum secreta, per hoc ministerium Altaris reuelata noscuntur.

In sepeliendis mortuis, quã piè solicitus exstiterit.

Nunc qualis fuerit erga sepulturas mortuorum, operæpretium est audire. Ibat enim vir misericors passim ad vniuersos, qui obierant, humandos. His cum summa alacritate, si pauperes erãt, & luminaria, & necessaria omnia tribuebat. Per oẽm Diœcesim suam inhibuit Pastoribus animarũ, ne ipso præsente quenquam adultum pręsumerent sepeliae, nisi dum ipse adesse omnino non posset. Inter equitandum, si funus fortè humandũ vspiã aspexit, confestim ab equo desilijt, & orans deuotius, sepelienti se iunxit, aut ipsemet sepe liuit. In magnis plerũq; cõsistẽs vrb bus, tã sedulus sæpè insepeliẽdis mortuis operã impẽdebat, vt potẽtes viri, qui cũ eo pransuri erãt, tædio affecti, quererentur, quòd ipso hæc agente, ad consuetam prandij horam non occurrreet. Apud Rothomagum constitutus Hugo, à Rege Angliæ Richardo, & olim ab eius genitore rogatus ad conuescendum, non ante voluit ad Palatium venire, nisi adessent, qui poterãt sepiliri. Vrgentibus verò ministris curiæ, vt accelera-

ret ad Regem, moras ægrè ferentem, ille nil festinantius agens, dicebat: *Non opus est, ô fili, vt nos Rex ad prandium expectet, vescatur in nomine Domini.* Et ad suos familiares, conuersus: *Melius est,* inquit, *vt Rex terrenus absq; nobis prandeat, quàm mandatum æterni Regis nostra humilitas inexpletum relinquat.* DION. Hanc sepulturæ tam pertinacem instantiam non memini me in aliquo vspiam Sanctorum, præterquam apud To-
Tob. 2. 4. biam reperisse. Hic quoq; & prandiũ suũ sæpe relinquebat, & ibat sepelire, quos in platea iugulatos inuenerat.

CAP. IX.

DE MIRACVLIS SANCTISSIMI *Patris Hugonis in vita.*

BASIL. Nũc reor non me importunum tibi futurum, si signa & prodigia huius beatissimi viri breui fuero compendio prosecutus. Honoremus ergo eum nostro sermone, quem Dominus multa miraculorũ claritudine duxit honorandum. Hic dum circa gregis sui curam vigilans, suam sæpe Diœcesim peragraret, in vna villarũ occurrit mulier mœsta & lachrymosa, infantulum vlnis complexum tenens. Et procidens ad pedes almi Pontificis, tu, inquit, ille es, quem meus frater, Domino reuelante, in somnis vidit huc hodie venturum, & puerum hunc meum ocyus curatu-

raturũ. Nunc igitur miserere pereũtis paruuli, miserere & moriturę matris. Cumq; Episcopus peteret, quid mali contigisset infantulo, illa respõdit: Vide Domine mi, quantũ guttur omne huius intumuit. Ante hos paucos dies hic meus infantulus partẽ laminæ candentis cùm reperisset, nesciens quid esset, ori immisit: quæ in guttur descendẽs, nulla potest arte extrahi. Missus igitur huc à Deo tuo, restitue matri filium in supremo iã funere constitutũ. Tũ ille, vt erat clementissimus, manu sua sancta guttur leuiter attrectauit, & insufflans ori eius, benedictionẽ impressit, ac sanum alacreq; constituit. Repẽte enim puer ferrũ cum sanguine euomuit, & sumpto cibo refocillatus est. Per aliam viam transitum facienti, oblatus est homo ferreis nexibus irretitus, qui à dæmone obsessus, furorem vocibus atq; oculis intentabat. Erat enim terribilis aspectu. Rogant cognati Episcopum, vt eum vel benedicere dignetur. Ille motus orantium vocibus, ab equo descẽdit, & aqua benedicta miserum, qui porrecta è faucibus lingua se deridebat, aspersit: & lecto Euangelio Ioannis, benedixit homini, & abscessit. Confestim cœpit energumenus dormitare, postq; euigilans meritis diuini Patris plenissimè est liberatus, & multis postea annis incolumis vixit.

Puero grauiter periclitanti, opem fert.

Extruxit hic Pater noster magnis impensis & opere præclaro matricem suam Ecclesiã,& à fundamentis penitus innouauit. Ad hoc opus ipse, vt erat humillimus, accepto cophino, calcẽ cementarijs in humeris deferebat: idq; frequentius actitabat vir humilis & sublimis. Vidit istud vir vtroq; latere claudus, vidit, & plurimum mirabatur: & cupiens ipse, licet nõ posset, Episcopi sui vices agere, multis precibus egit, vt cophinũ ipsum portare posset. Mira res, & hactenus inaudita. Accepit ille gestatoriũ, & duobus innixus baculis reptans & gemens, sementa, vt potuit, inferebat. Mox cœperunt merita sanctis Pontificis operari. Nam post breue tempus, bacillos vtrosque reijciens, integer, sanus, & erectus latomis ministrauit: mirantibus vniuersis, & Præsulis sui virtutes in sydera attollentibus. Super aurum hic vir suum semper cophinum adamauit, quem & penes se, quoad vixit, cum honore detinuit. DIONYS. O humilitas virtus Christi, quæ dum in Hugone resplenduisti, abiectissimæ humilitatis hominem erigere meruisti. BASIL. Cuius quidam Lincolniensis raptus à dæmone, in tantam furoris amentiam venit, vt ferreis nexibus cõpeditus, vix à bis quaternis hominibus posset detineri. Tandem in Ecclesiam ad san-

ſanctum præſulem pertractus eſt. Orant lachrymantes, vt dignetur hominis miſerrimi miſereri. Tum ſtatim flexus, iubet dæmonem à Dei plaſmate diſcedere, nec vlterius vexare, quem Chriſtus ſanguine redemit. Hoc dicto, repente æger in terram decidit, ita vt & mortuo ſimilis videretur. Deinde aqua ſancta perfuſus, & Cruce conſignatus à Pontifice, repēte ſurrexit ſanus, & alacris, & palmas ferro vinctas attollens ad ſydera, in hæc verba prorupit: Tibi mitiſsime Saluator Deus, & tibi Domine Pater Epiſcope, gratias ago, qui me à tam dira peſte ocyus liberaſtis. Et cum ſupplices illi ac vinctas manus porrigeret, ſolutus eſt, liber domum rediens, qui nodatus exierat.

Duos filios vna mater habebat: Horũ primus grandem in dextro latere tumorẽ cum gereret, nõ procul à morte diſtabat. Alter icteritiam paſſus, malè admodum ſe gerebat. Hos mater vnum poſt alterum beato Epiſcopo præſẽtauit. Ille ſacra manu tumorem tangens, ac bendicens, omnẽ citius moleſtiã abegit: ita vt ne veſtigiũ quidem vlceris appareret. Alterum verò puerum cum ſigno ſanctæ Crucis communiſſet, infra triduum ictericiam, reddita ſanitate, procul abegit.

Habuit præterea in ſua Diœceſi muli-

erem, quæ nocturnis congresſibus ab incubo dæmone incredibili vexabatur libidine. Hunc cùm primùm mulier ſpõte ad turpiſsimos concubitus admiſiſſet, poſtea cũ ab eo cuperet liberari, non potuit. Nulla illi Cõfeſsio, nulla Cõmunio, nulla parſimonia, ab impuro oppreſſore remedia afferebant. Tandem beatiſsimo Patri ſuã miſeriam cum lachrymis pandens, ipſo Deũ deprecãte, à probroſa ſeruitute mulierẽ eripuit, & caſtitatis munus impetrauit. Tum dęmon, vt ſacra viri ſancti merita obfuſcaret, vt vidit interdictam ſibi coeundi licentiam, venit ad mulierẽ in forma alterius dæmonis, & dans mulieri herbã, quam Græci ypericon vocitant, Latini autẽ herbam perforatam: accipe, inquit, ô mulier, hanc herbã, quam cũ penes te habueris, incubus huius virtute pulſus, nõ tibi poterit propinquare. DIO. O fraudes malignas hoſtis tartarei. Habet quidem hæc herba (vt volunt medici) virtutẽ pellendi dæmones, ſed eam nunquam mulieri dæmon oſtendiſſet, niſi vidiſſet, ſe precibus pij Patris excludi, vt hoc pacto mulierem doceret, non Pontificis ſe meritis, ſed herbæ viribus liberatam. BASIL. Erat quoque non longè ab Lincolnia vrbe mulier, quæ ſpiritum pythonicum geſtabat in ventre. Hęc, accepto pretio, furta & occulta

Vide animaduerſiones.

culta scelera sciscitantibus reuelabat, eratque admodum procax, & ceruicosa. Adducta autem ad virum Dei, sacris eam precibus incantauit, & dicto citius, dæmoniū ab ea compescuit. Hæc pauca de pluribus. Ex his, quæ nunc diximus, satis potes aduertere, qualis fuerit in reliquis, quæ breuitatis causa præterimus.

CAPVT X.

QVOMODO VVITHAMIAM SVAM solitus fuerit reuisere.

LIæ operibus intentus, sæpe suæ Rachelis Hugo gemens recordabatur. Hinc factum est, vt crebrò ad suam VVithamiā secederet, gratia quiescendi. Licet enim semper, & omni loco Deo esset intentus, (quippe quē interno gestabat cordis domicilio) liberius tamen apud suos Cartusianos dilecti sui amplexibus fruebatur. Manebat illic more aliorū in cella solitaria: quæ semper ei ad hoc seruabatur. In qua assiduè orabat, psallebat, somno quoque se ciboq; reficiens. Inde ad publicum subinde, vt salutaret, aut fratres, aut aduētantes, egrediens; ex consortio sermonum Dei,* cornutā, instar Moysi, faciem gerere videbatur. Sermo quoq; eius, vt ignis ardebat, quo audientium corda succendebat in Deum. Et verba sua iuxta qualitatē personarum cum moderari nosset, sa-

Exod. 34. 29.
** Non sunt hæc literaliter intelligenda.*

pientiam tamen loquebatur inter perfectos. Hoc in eo erat consideraſſe iucundum, vt quotieſcunque dilectæ ſolitudinis regionem intraret, nitor quidam hilaris, colore rubicundo perfuſus, faciem eius totam ſerenare conſueuerat. Inter fratres exiſtens, nihil geſtabat præter annulum, quo præ cæteris poſſet Epiſcopus æſtimari. Pellica veſte opertus, ibat ad chorum, & ad refectorium cum fratribus, & *panes, Dominicis diebus, ad oſtium refectorij accipiebat, vt cæteri. Celebrabat quotidie deuotiſsimè, Capellano ſuo, & ſacriſta præſentibus. Omni die Sabbati (prȩter illas, quas aſsiduè faciebat) puriſsimæ Confeſsionis lauacrum frequentabat. Sic Hugo noſter ſuos alebat VVithamienſes, verbo & exēplo iuſtitiæ, ne in arrepto torpeſcerent propoſito ſanctitatis. Nā fortes exhilarabat, infirmos roboraret, vacillātes ſtabiliebat, ſtabiles verò ad ſubli-miora prouehebat. Hic beatiſsimus, circa terminū ſuæ vitæ, dulcem ſuā Cartuſiā venit reuiſere per lōga terrarū & maris ſpatia, æquore iactatus & vndis. Ingrediens itaq; ſanctā domum vir humilis & ſublimis, cū indicibili honore, gaudio, & amore omnium ſuſceptus eſt. Flebāt omnes vbertim præ lætitia, & ipſe quoq; lachrymans, & cunctis ſe deuotè proſternens, ſu-

Inſignis eius humilitas.

+ Viget hæc conſuetudo etiamnum in Ordine Cartuſienſi, vt diebus Dominicis, poſt cœnam & peractas in Eccleſia gratias, tanquam Chriſti mendici, ad Refectorij oſtium, panes ſinguli recipiant.

per colla plorabat singulorum. Nouus illis sol oriri visus est, in aduentu tam dulcis Patris, tam suauis amici, tam amantissimi patroni. Ille post dulcia colloquia Scripturarum, largissimis eos eleemosynis, & muneribus tanto Præsule dignis, cunctos opprimè recreauit. At vbi satis suam eis præsentiam indulsit, non sine suo, omniumque mœrore, ad suam sponsam regressus Lincolniam, summa ab omnibus expectatione & honore susceptus est. DIONYS. Magnifica sunt & præclara omnia, quæ in huius viri laudem prosequeris. Sed perge vlterius, nam libenter tibi aures accommodo.

CAP. XI.

DE PRVDENTIBVS RESPONSIS *eius, & quadam eius opera mirifica.*

BASIL. Sicuti Hugo noster fuit sublimis miraculorum signis, ita in verbis, & responsis eius gratia magnæ prudentiæ ac sapientiæ refulgebat. Ex quibus pauca commemorare, operæ pretium duxi. Cũ fratribus prandens in refectorio, hortabatur, vt oculos haberent in mensa, manus in scutella, aures ad librum, cor ad Deum. Monachos, & conuersos fugitiuos ab ordine, admodum inuitus recipiebat, dicebatque; Cauendum est semper nostro Ordini ab leuium instabilitate palearum;

instabiles & vagos, paleis similes assignans. Vno dierum, cum Episcopus sederet inter fratres vir quidam in seculo quodam sublimis, & iam Monachus, quæsiuit ab Hugone conditiones pacis initas inter Angliæ & Franciæ Regem: Tum ille leniter illum corripiens, *& si*, inquit, *ad Episcopum pertineat forsan rumores dicere, ad Monachos tamen eos non spectat audire.* Et vertens sermonem, de Deo cœpit magnificè loqui. Libros diuinos summo dicebat opere acquirendos, custodiendosque: *His*, inquit, *pro delicijs vtimur ac diuitijs tranquillo tempore, his bellico in procinctu pro telis & armis; His in fame pro alimonia, his in languore pro medela, his religiosis omnibus, maximè autem solitarijs viris vtendum reor.* Incathedratus autem in Ecclesia sua, & Cantuariensi Archidiacono solenne ex more donatiuum postulanti, ita respondit: *Quantum pro mitra dedi, tantundem & pro cathedra dabo.* Vno hoc verbo simoniacos feriens, qui mitras & cathedras aut vendere pecunia, aut emere non pertimescunt. Tanta semper reuerentia & amore est habitus, apud matricis suæ Canonicos, vt semper illi deferrent, quicquid eis aut diceret aut opere exequeretur. Sum, inquit, reuera pipere asperior atque mordacior, qui fratrum meorum præsides capitulo,

Monachorum non est, seculi audire rumores.

pitulo,

pitulo, ex re facili frequenter inflámor ad irã. Illi aũt scientes, quia oportet qualem me susceperunt, talẽ & sustinere, faciũt de necessitate virtutẽ, & libenter deferũt mihi. Gratias illis habeo, nunquã vel in vno sermone restiterunt mihi, sed finito capitulo licet asper illis fuerim, nullus de nostra sibi existimat dilectione diffidendũ: nec æstimo me à quouis eorũ non amari. Talẽ semper se Hugo per amorẽ gessit ad suos, vsq; ad mortem: vt illud merito huic adaptari possit: *cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finẽ dilexit eos.* Quorũ etiã tuitioni, si quẽ molestijs viderat prægrauari, ita se opponebat, vt & verbo & facto diceret: *Qui tangit vos, tangit pupillã oculi mei.* DION. *Ioan.13.1.*
O egregium per omnia pastorẽ, qui amat *Zach.2.8.*
tam feruenter cũ Petro oues Christi. Non est iste mercenarius, non fugit accurrente lupo, sed stat robustus præliator in die Domini. BAS. Hinc factũ est, vt gregi suo timere nõ norit, nec ẽt sibiipsi. Audi quid super hoc de se ipso testetur: Noui, inquit, me cũ filijs meis bonũ vnitatis, & pacis tẽtatius obseruare: ideo nec regẽ timeo, nec quenquã mihi mortalẽ timendum existimo: Alioquin internam securitatem perdo, quæ sempiternę imitatrix existit tranquillitatis. Mulctam pecuniariam, à delinquẽtibus suos officiales vetabat accipere.

Nolo,

Nolo, inquit, *pro peccatis hominum munera capiatis, ne occasio vobis, detur auaritiæ, aut ne pro munere opprimatis insontem, aut sontem in suis*
Deut. 16. 19. *sceleribus foueatis. Munera enim excæcant oculos sapientum, & subuertunt verba iustorum.* Cumq; sui responderent, plus terrere improbos pecuniæ dispendium, quam excommunicationis probrum, ille respondit; *Vestra, id est, negligentiæ tribuendum, qui remißius vos geritis in coercendis delinquentibus.* Nam (heu dolor) multo estis studiosiores ad petendam pollicitam pecuniæ taxationem, quam vt iniunctam impleant satisfactionem. Illi autem cùm dicerent, sanctum Thomam Cantuariensem Episcopum à delinquentibus sumpsisse mulctas. *Credite*, inquit, *mihi, non ideo ille sanctus fuit. Alia eum virtutum merita sanctum exhibuerunt, alio certè titulo emeruit palmam martyrij.*

Priuilegia Ecclesiæ suæ, vt S. Thomas, pertinacissimo semper defendit obiecta. *Absit*, inquit, *vt patiar à quacunq; sublimi persona ecclesiasticæ libertatis priuilegium infringi.*

Immunitatẽ Ecclesiasticã acriter propugnat.

Non sinã ius Ecclesiæ dominæ meæ MARIÆ Virginis, quãtum in me est, aliquatenus deperire. Obseruabat quoq; inuiolabiliter ne his qui ad sua beneficia nõ residebant, aliqua abundãtia largiretur; *Sicut* inquit, *scriptum est*, a *non alligabis os boui triturantis, ita qui* b *altario non deseruit de altario*

a Deut. 25. 4.
b 1. Cor. 9. 13.

non

non participabit. Et sicut oportet laborantē agricole de suis fructibus percipere, ita qui non laborat, non manducet. Hic cùm esset Parisijs, venit ad eum quidam magnæ scientiæ Theologus, dicens illi, Gloriosam, domine Episcope præcunctis totius orbis Ecclesijs, vestrā exhibuistis Ecclesiam, insignium multitudine clericorū. Esset mihi quoq; delectabile, eorū numero vel qualicunq; titulo sociari: Cui statim S. Episc.; *Et nos*, inquit, *te libenter illorū numero iungere curabimus, si inter eos volueris residère, & si sic ipse deinceps viuere decrèueris, sicuti hactenus docere curasti. Volo*, inquit, *vt scientia tua æquis paßibus mores tui respondeant.* His auditis, Doctor erubuit, & abiens, vitam in reliquum instituit meliorem. Libenter cōferebat sanctus Præsul beneficia modestis, pijs & doctis hominibus. Eos verò qui tales non erant, nec præce, nec nobilitate, nec paupertate aliquatenus admittebat. DION. Vtinam nostri temporis Præsules ad eā mentē inducerent: Nunc autem virtute, scientiaq; reiecta, eos etiàm ignauissimos promouent; qui blanditijs, qui pecunijs, qui nobilitatē generis vim faciunt. BASIL. Tantæ quoq; erat humilitatis, vt nunquam de bono se opere, vel modicè attolleret: semper istud verbum corde & ore sonans, Bona, si quæ ex dono Dei in

c 2. Tim. 1. 6.
d 2. Theß. 3. 8

me

me ſunt, meo reatu fit, quod pura ſatis nō procedunt. Mala vero mea, non alia quam pura eſſe mala noſcuntur. Cùm aliquādo diceretur ſibi, ſanctum Hugonem Gratianopolitanum Præſulem, nullam vnquam ſuæ Diœceſis fœminam, præter vnam in facie coſpexiſſe, ille reſpondit: *Ego certè fæminas omnes indifferenter aſpicio, ſed mox vniuerſas excorio.* Quod quidem ideo dicebat, quia exteriorem pulchritudinem non curabat, ſed intrinſecus latentem attendebat corruptionis fæditatem. Quidam cùm nimium de ſua morte anxius eſſet, & ſanctū ſuper hoc Præſulem cōſuleret, ita reſpōdit: *Da operam vt benè viuas, & cura vſq; ad mortem, pietatis inſiſtere operibus, mortis autem tuæ curam Deo relinque. Illi enim cura eſt de nobis*; Erat hic primum vir admodum liberalis, & ideo vbicunque hoſpitio ſe recepiſſet, presbiterum parochialem, & ſuos etiam miniſtros, ad ſuam ſemper menſam inuitari iubebat. Et dicebat iucundo vultu ad ſuum dapiferum. Scriptum eſt, *ô, fili, non deſeres Leuitas, qui intra portas ciuitatis tuæ ſunt.* Quodam tempore cum veniſſet in villam quandam, *Ioy*, nuncupatam, fecit ſacerdotem vocari, vt ſecum cænaret. Ille veritus cum tanto Pontifice epulari, non quidem tunc venit, ſed poſt cenam occurrit ſalutare eum, & vt ſan-

Deut. 12. 12. & ibid. v. 19.

ſanctis eius precibus ſe commendaret: dixitq́; ad eum multa verecundia. (Erat enim vir grandæuus, & corpore marcidus, ſed reuerendus aſpectu) *Cum eſſem* (inquit) *iuuenis ordinatus inſidiante Sacerdos, Diabolo, in grauiſſimum crimen collapſus ſum.* Corde itaque & corpore pollutus, non ſum veritus ſine pœnitentia, viuifica tremenda altaris Sacramenta conſecrare, contingere, miniſtrare. Et ecce die quadam, cum in altari hoſtiam, verbis, ore Chriſti prolatis, conſecrarem; cœpi mecum tacitus cogitare, & perfida mente reuoluere, an ego tanti criminis reus, etiam veraciter conſecraſſem. Credebam namque, infelix & amens, Chriſtum in altari non eſſe, nec candorem lucis æternæ ad me tenebroſum deſcendere voluiſſe. His cogitationibus teteris occupatus, veni ad id, vbi erat hoſtia trifariè partienda, quam vt per medium fregi, mox cruor liquidiſsimus effluere cœpit. Dehinc pars vna in carnis ſpeciem ſubitò eſt conuerſa, altera autem ita cruore maduit, vt primam partem, quæ caro videbatur, rubore ſanguineo perfunderet. His viſis, totus diriguí præ timore, & perdito mentis conſilio, quicquid de ipſis Sacramentis manibus tenebam, in ſacrum mox calicem decidere permiſi. Erat tunc videre

Habet etiam hoc exemplũ auctor vitæ apud Surium, cap. 27.

dere ibi, quod & in præsenti tempore cernitur, cunctis sæculis stupẽdum nimis miraculũ, vinũ scilicet in sanguinem, & panem in carnem media sui parte conuersum, rem pariter Sacramenti, & formam, significans, & significatum, sub gemina specie manifestè præferre. Ad hæc magnalia videnda accurrunt vndique homines, qui procul, & qui circum nos habitant. Cumque hortaretur, Episcopum Hugonem, vt hæc veniens, dignaretur aspicere, omninò contempsit. Cumque sui rogarent, vt cum ipsis vna accederet, non acquieuit, dicens; *Quid ad nos ista pertinẽt? Habeat ipse secum in nomine Domini signa infidelitatis suæ.* Non miramur particulares imagines huius diuini muneris, qui totum integrumque hoc cœleste sacrificium quotidie intuemur fidelissimo aspectu mentis. Quid necesse est illius Sacramenti exiguus portiunculas attingere visu corporeo, qui totum internis fidei obtutibus, luce clarius intuemur? Hæc dicens curiositatem suorum redarguit, & in fidei soliditate roborauit, dicens; Multò certiora sunt quæ fides sancta præscribit, quam ea quæ lux ista visibilis ostendit. DION. O verbum omni veritate subnixum. Eis his liquet palam aduertere, huic beato primùm concessum esse, reuelata hominis interioris

Vtinam & hoc nostro seculo, sola fide contenti, sensibus renuntiaremus.

ris facie, illa singulariter de hoc Sacramẽto visu quodam interno perspicere, quæ nos inuisibilia docemur omnes fide purissimã credenda tenere. BASIL. Præter cæteras authoritates eius præclaras, hanc vnam seriò dicere solebat; Authoritas, inquit, & ratio certa præscribunt, nunquam debere per obedientiam malum fieri, cum debeat interdum propter obedientiam, bonum omitti; Cum tempore quodam territorium sancti Albani esset ingressus, ecce occurrit ei cum apparitorum in turba quidam, ob furta damnatus ad suspendium. Cumque omnes accurrerent ad benedictionem Pontificis, ingessit se etiam vi qua potuit & reus ille. Ruensq; ad ceruicem caballi eius, ac statim sub pedibus eius percidens, misericordiam flebilibus vocibus inclamabat. Tunc Episcopus agnoscens qualis homo esset, & quid peteteret, alacri voce dixit. Eia benedictus Deus. Tunc ait apparitoribus. Redite nobiscum in villam, & mihi istum scelerosum dimittite, & iudicibus vestris dicite, me hunc abstulisse vobis. Ego securos vos faciam. Illi pressi reuerentia almi Præsulis, dimiserunt eum. Quem mox solutum vinculis, & lætabundum suo eleemosynario commendauit. Ingressus hospitium, rogat eum ministri sui ac clerici, vt reum

iudicibus damnandum dimitteret, timentes ne Rex, qui iam Hugoni infensus erat, ex hoc facto grauiores irarum causas assumeret. Quibus HVGO subridens, ô, inquit, præclaram vestræ magnanimitatis constantiam. Et vocans ad se iudices, nostis, ait, ô viri prudentes sanctæ matris Ecclesiæ generalem prærogatiuam, vt omnem reum qui ad se confugerit immunem præstet? Nouimus, inquiunt, Domine Pater. Tum ille. Si id, inquit, nostis etiam scire debetis, quod vbicunque fuerit Episcopus cum suis Christifidelibus, illic & Ecclesiam esse. Qui enim materiales Ecclesiæ lapides, qui & lapides viuos, vt CHRISTI templa fiant, sanctificare habet, iure debet, vbicunque fuerit, Ecclesiæ dignitatis priuilegio gaudere, & periclitantibus iuxta illius formulam subuenire. Assentiunt iudices, & verissima esse quæ dicit, vltrò profitentur. Orant tamen, vt suo interuentu agat, ne ipsi apud regem periclitentur. Rectè, inquit, locuti estis. Ego istum de manibus vestris tollo, pro qualibet violentia vbilibet respondebo. Et concito gradu pergens Londinum, vt super hac re regem conueniret, reum liberum illic abire permisit, gratias maximas Præsuli agentem, & vitam iam in melius se acturum ex animo

pol-

pollicentem. Veniens autem sanctus Pater in Palatium, locuturus Regi, qui tunc illic non erat, inuenit principes ac proceres regis sedentes ad statarium, & pariter colludentes. Tum orat eos Præsul, vt super hoc facto, alijsque, pro quibus illi rex esset infensus, Regem placarent, & indemnem se ac suam Ecclesiam conseruarent. Qui omnes reuerenter ei assurgentes, & quod petierat obtemperanter se facturos pollicentes, compulerunt eum multis precibus, vt secum vel ad momentum resideret. Quibus ille vix acquiescens, tandem sedit. Vnde illi exhilarati iam, inquiunt, triumphanter gaudere valebimus qui diem vidimus, quo ad Regis scacharium Lincolniensis sedit Episcopus. Ad hæc ille secum erubescens, continuò surrexit: & vt erat animo prudens, osculum perrexit vniuersis dicens: Iam & ego de vobis triumphabo, si post libatum pacis osculum, in Ecclesiam meam quicquam admiseritis minus pacificum. Quod illius factum & dictum illi nimium admirati mutuo loquebantur, dicentes: O admirabilem prudentiam huius viri. Ecce quam de facili præscripsit nobis, vt etiam iussi à rege, non sine magno nostro dedecore, ei possimus molestias vllas inferre. Quibus ille bene-

Fortè scacharium, sicuti libro 4 ca. 10 ad marginem.

Gloriantur aulici, quod B. Hugo ad breue momentum se illorū scacbario lusui præsentem exhibuerit.

benedictione data recessit, & regem adire disponens, post eũ in Normanniam transfretauit. In hoc itinere cõstitutus, contigit vt cum Archiepiscopo Cantuariensi, qui sibi etiam erat infensus, loqueretur. Qui volens Hugonem terrere, ita dixit; Tu, ô Episcope, regem offendisti, hinc necesse est tibi ingentem pecuniæ summam colligere, qua furor possit regis extingui. An ignoras, quod vti hydropicus aquam, ita Dominus Rex sitit pecuniam? Cui sanctus subridens, ait: Planè etsi Rex multum hydropicus sit, ego tamen aquam illi non tribuo, quam deglutiat. Venit itaque constanter ad regem iratum, & inuenit eum sedentem in aula sugentem sibiipsi digitum, quem panniculo inuolutum læsum habebat. Tum Hugo (vt erat acerrimi ingenij) volens regem à mentis superbia parumper deducere, quasi iocatus, dixit ad eum. Quàm similis es iam cognatis tuis de Falesia: Quo audito, Rex miratus Hugonis constantiam, cœpit plurimum ridere, ita vt sui proceres mirarentur. Præuentus namque tam vrbanæ inuectionis nouitate, medullitus mouebatur, & conuersus ad suos ait: Num intelligitis qualẽ nobis cõtumeliam vir iste intulerit? Genitrix proaui mei VVilhelmi de stirpe humili & abiecta traxit originem: Fuit enim de Falesia,

sia, oppido Normanniæ orta, & pelliparia. Atque hic Præsul me suere digitum irrisor aspexit, ideo Falesiensibus similem, & eorum me cognatum esse improperauit. Hæc cùm lætus diceret, & omnes hic sermo mouisset ad risum, tum in pace suscepit Hugonem, & nedum iniuriam, si qua erat, donauit, sed & auctum honore & gratia secum communem habuit. DIONYS. Præclara omnia, ac laude digna sunt tum dicta, tum facta Pontificis huius, quæ & sapientiam, & iustitiam, & pietatem sapiunt.

CAP. XII.

DE DECESSU BEATI PATRIS.

BASIL. Nunc superest, vt qualiter ex hoc seculo ad Dominum migrarit sanctus Pater noster, differamus. In vltima siquidem ægritudine constitutus, sicut sæpè ante fecerat, ita tunc maximè impendit operam purè atque integrè cõfiteri, quicquid vnquam, etiam à puero in Dominum commisisset. Et non vno confessore contentus, iusit adesse quatuor præstantisimos suæ Ecclesiæ viros: nempe Decanum, Succentorem, qui ei in Episcopatu successit, & Archidiaconos duos. Coram his cum summa cordis contritione, cum lachrymarum multarum effusione, & acutissima suæ conscientiæ discussione, et-

iam vſque ad minimum ſuorum delicto-rum quadrantem, confeſsionem explicuit. Mirabantur hi viri tantam in Dei ſancto copiam fletuum,gemituumq; nec tam exactam confeſsionem ſe vnquam audiſſe,teſtabantur. DION. Parumper expecta. Non ſufficio mirari, tam altam,tamq; ſtupendam in hoc patre noſtro humilitatem. Nunquam antea auditum, nunquam lectum puto, quempiam Sanctorum palá fuiſſe confeſſum in pręſentia teſtium plurimorum.Omnes vno confeſſore contenti, clàm, non palàm ſua peccata Domino reuelarunt. Hic autē patronus noſter,quò melius Deo ſatisfaceret, quò profundius erubeſceret, quatuor delictorum ſuorum voluit teſtes adhiberi nouum humilitatis genus condens in ſemetipſo. At nunc cœptum iter magis ingredere. BASIL. Celebrata igitur toto biduo confeſsione; Euchariſtiam ſibi obſecrat exhiberi. Venienti autem Sacramento ſaluifico, ille ſurgens è lecto, obuiam vadit, cilicio indutus,tunica & cuculla. Vadit, inquam, obuiam nudis pedibus, lachrymoſis oculis, iunctis manibus, ſupplici vultu, compuncto corde, alta ab imo pectoris ſuſpiria ducēs. Ac tum genua flectens, & ſuppliciter adorans, coram tremendo ſacro cor ſuum in oratione profudit. Dehinc cœpit com-

Munitur Ecclefiæ Sacramentis.

commemorare immensa beneficia sibi, & generi humano, ab Saluatore impensa, ita inquiens; *Tu mitissime rerum conditor Deus, tu me cū non essem ad imaginem tuam condidisti, tu me cum perditum essem reformasti, tu roseo tuo sanguine me lauisti, tuis vulneribus me sanasti, tua me morte viuificasti & sæpenumero tuo corpore delectabiliter refecisti. Hinc te laudo, te benedico, tibi gratias ago Deus meus, & culpabilem me profiteor, qui tam magnificis beneficijs tuis, nunquam, vti oportuit, me gratum exhibuerim. Tu tamen ne me deseras, auxiliator meus, sed in finem dilige, quem dilexisti.* Hæc dicens amoris illi ab oculis lachrymæ decurrebāt. Refectus denique æternæ vitæ dapibus, & extrema vnctione delibutus, gratias egit vberrimas Domino Saluatori: & conuersus ad suos, serena facie & vultu placidissimo, dixit; Iam ex hac hora paruam de his morbis meis curam in pectore geram: Ei me commisi, illum suscepi, ipsum tenebo, ipsi adhærebo, *cui adhærere bonum est:* quem qui suscipit, cui qui se commisit, validus, tutus, & securus est; DIONYSIVS: O verba ignem spirantia charitatis; Satis ostendit, in suo pectore, DEVM amoris inhabitare: cuius tam suauia præconia eructuat oris oratio; BASILIVS; Admonitus vt testamentum conderet, respondit; *Tadet*

Vltima eius precatio admodum pia, & deuota.

Psal. 72. 28.

Sic etiam auctor vitæ Hugonis, apud Surium, c. 28. Tom. 6.

me sanè, huius consuetudinis, iam passim in Ecclesiam introductæ: Nam quo ad animam meam, nihil vnquam possedi, aut possideo quod sentirem meum, sed Ecclesiæ, quam regendam accepi; Ne tamen fiscus suo more ad se rapiat? si quid bonorum temporalium post obitum meum in Episcopatu fuerit derelictum: ea omnia indigentibus distribuenda cōstituo: Et executoribus assignatis, orarium suum ceruici appendens, anathematizauit omnes qui de rebus suis aliquid fraudulenter supprimere, aut violenter auferre molirentur. In hac tanta ægritudine constitutus, intentissimè semper orabat, psallebat, collaudabat: & statutis temporibus tum diei tum noctis, cum ministris horas suas deuotissimè personabat: Hunc sic ægrotantem Archiepiscopus Cantuariensis venit deuotus inuisere; Dehinc post consolationem exhibitam, ita dixit; *Tu nosti, mi Pater Hugo, quod sæpenumero me, qui spiritalis tibi pater sum, & Primas, offenderis: hinc suadeo tibi, nūc à me veniam expetere, & offensum ocyus tibi reconciliare;* Cui sanctus; *Dum conscientia mea secreta perquiro: quod te sæpe ô Præsul prouocarim inuenio: non puto tamen inde mihi magnoperè dolendum; Nam & crebrius solito, si vita comes astaret, sub cuncta cernentis Dei oculis idipsum me facturum firmissimè propono; Sæpe namq; vt tibi morem gererem, quæ dicenda, carpendaq; erant, subticui: veritus ne tu*

Verba Archiepisc. Cantuariens. ad B. Hugonem.

Responsum B. Hugonis.

ne tu ea indignantur admitteres: Hinc Deum offendi, hinc in te deliqui, hinc supplex indulgentiam peto. DION. Quis hunc iustitiæ zelum non admiretur? Carpit suum Metropolitanum, amore omnium Christi, & dolet non se id oportunius importuniusque actitasse. Satis constat hunc Archipræsulem reprehensibilem fuisse, cui oportuit hanc correptionis censuram adhibere. BASIL. Reuera reprehensibilis, sed hunc dimittamus. Crescente ægritudine volebāt, qui illi aderant, amici, vt melius pausaret, ablato cilicio. Quibus ille. Nolit (ait) Deus, absit vt istud fiat. Non enim lædit, sed lenit nos vestis hæc, nec tam vlcerat, quam iuuat. Incipiente iam illo propinquare ad exitum, circumstabant sui, tristes, gementes mœsti, lachrymosi. Horum fletibus motus mitissimus Pater, his eos verbis consolatus est. *Nolite tantopere meam mortē lachrymari. Non enim iudicij sed gratiæ & misericordiæ dies erit: qua ego defungar.* DION. Ambrosij Episcopi vocem me hic audire profiteor. *Ego* inquit, *illo mori non timeo, quia bonum habemus Dominum, præstabilem, mitem, misericordem.* At noster sanctus pari spiritu de Christo sentiens, non seuerum iudicem, sed misericordem se Dominum habiturum pollicetur. BASIL. Dehinc ab amico hortatus, vt (quæ multo tempore

Non vult sibi agonizanti auferri cilicium

Consolatur suos, dolentes de sua emigratione.

ordinarius fuerat & delegatus iudex plurimorum) debitè confiteretur, si in his officijs aut negotijs quid minus rectè fecisset, respondit verbum auditu dignissimũ, dicens: *Odio, seu amore, sed nec spe quidem, vel timore personæ, aut rei cuiusquam, nunquam à veritate iudicij me scienter exorbitasse recordor. Si autem iudicando deuiaui à recto, hoc propriæ ignorantiæ crimen fuit.* Ingrauescente iam ægritudine, iussit parari quæ funeri erant oportuna. Et circumspiciens filios suos lachrymantes, supplici voto eos Domino commendauit. Et recordatus sponsæ suæ Ecclesiæ, *Dominus*, inquit, *Pastorem ei prouideat commodè profuturum.* Dehinc nudato pauimento, in modum crucis benedictos cineres asperserunt. Quos ille digitis ecõtra benedicens, demisso capite, cineribus impressam crucem adorauit. Illo super cineres iam iacente, & cæteris completorium psallentibus: cùm verò ventum esset ad illos psalmi versiculos, *clamauit ad me exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum,* vultu placidissimo spiritum sensim colligebat: quem tũc in manus conditoris sui tradidit, cùm psallentium chorus canticum Simeonis recitare cepit. Videns enim beatis oculis salutare Dei, in pace dimissus, abijt ad pacem; & intrauit fidelis seruus in gaudium Domi-

Quàm in iudicia syncerum exhibuerit.

Psalm. 90.

Luc. 9.

Felicißimè obdormit in Domino.

Domini Domini sui. DION. O obitum fœlicissimum, quo de morte transijt ad vitam. Nunc verissimè illud probatum est, nempe, diem mortis suæ, non illi fuisse iudicij diem, sed gratiæ, & misericordiæ inuentricem. Præstante Domino IESV Christo, cui est cum patre & spiritu sancto gloria & imperium, Amen.

CAP. XIII.

DE SEPVLTVRA BEATI PATRIS, ET *miraculis eius atq; prodigijs.*

BASIL. Hoc sacro Pontifice iam translato ad Patrem luminum, incredibile est, quantus per totam Londoniarum vrbem) illic enim mortem subijt) luctus auditus sit, vlulatus & fletus. Diuites consultorem, pauperes se Patronum perdidisse querebantur. Defunctus aũt reuerendissimus Præsul, vitro purior, lacte candidior, rosis vernantior, multis hominũ millibus est palã demonstratus. Conditũ autem aromatibus sacrum corpus, à Londonijs ad Lincolniam cœptum est transferri. Clerus vero & populus omnis Londoniarum crucibus, cereis atque carminibus sacris venerandas exuuias prosecuti sunt. Per oppida, agros & villas vterque sexus obuiam proruit, & feretrum tetigisse, palma suprema fuit. Sed audi, quæso, quod nunc dicturus sum. Toto sextiduo

hoc iter confectum est. In quo temporis atque itineris spatio, licet ventorum impetus assurgeret, & pluuiarum, cerei tamen quatuor, qui circa feretrum semper ardebant, nulla vnquam cœli inclementia hos quiuit extinguere. DION. Hinc dubium non est, Dominum Hugoni parasse lucem perpetuam, qui temporalem illi lucem extingui non pertulit. BASIL. Sub hoc itinere apparuit sanctusHugo per visum, cuidam misero, cui in geminas partes brachium fractum erat. Quod cum ille lenissima attrectatione tetigisset, continuò pristinum robur recepit. At ille non ingratus accepti muneris, ad feretrum reuerenter aduenit, & gratificans suo medico, his qui aderant, mirè lætãtibus, quis eum sanauerit, palàm aperuit. Post hæc ventum est Lincolniam. Et ecce, mirabile dictu, accurrunt sancto funeri Scotorum & Anglorum reges, Archipræsules tres, Episcopi quatuordecim, Abbates plus centum, Comites, Barones, milites quamplurimi, præter Anglos, Normannos, Francos, etiam Burgundi, Scoti, Hyberni. Porrò reges & Archipræsules, tanquam à Domino missi, corpus sacrum, in humeros reuerenter accipiunt, & cum summo honore & laudum canticis ad diuæ Mariæ Ecclesiam deferũt. Dehinc defunctorum offici-

Insigne miraculum.

Vide cap. 33. vitæ apud Surium.

officium tam solenniter pro eo persolutum est, vt soli Episcopi & Archiepiscopi Lectiones legerent,& Responsoria cantarent. DIONYS. Meritò his exequijs attribui potest, quod Isaias ante præcinuit, dicens: *Et erit sepulchrum eius gloriosum.* Et satis credo, ideo Deum hunc famulum suum tam magnifica, & gloriosa voluisse sepultura honorare: quòd præ cæteris sanctis inuenitur in sepulturis mortuorũ deuotissimus extitisse. BASIL. Credo equdem & ego. Sed dum hæc agerentur, accurrit miles quidam, vir admodum egregius, & multis notissimus, cuius brachium cancer ita corroserat, vt ossa, consumptis carnibus, nuda paterent. Erat enim videre miseria. Tum ille, fide plena aggressus feretrum, orans, brachium applicuit ad os iacentis Episcopi. Et ecce sub oculis omnium ita repentè brachium ipsum conualuit, vt ne vestigium læsuræ posset deprehendi. Ingens clamor attollitur, & in Dei laudes voces personant populorum. Erat tum temporis Lincolniæ mulier, cuius filius iam grandiusculus, post longas ægrotationes, peruenit ad mortem. Quo mortuo, immò iam frigido & rigente, mater anxia, sancti cœpit Hugonis suffragia prestolari. *Scio*, inquiens, tanta esse beatissimi Patris apud Deum merita, vt mortuum mihi

Isa.11.10.

mihi posſit filium redonare. Et accipiens lychnum, vt ad menſuram pueri candelam cercam Sancto accenderet, cœpit corpuſculo commenſurare. Mirum dictu, puer ocyus oculos aperuit, matrem agnoſcit, ſurgit à funere, & vitæ redditur, & ſoſpitati. Viſitat infans cum matre Sancti ſepulchrum, & in Dei laudes omnium ora laxantur. Affuit poſt hæc adoleſcens, cui paralyſis ab vmbilico deorſum, corpus emortuum reddiderat, & ambulandi priuauerat officio. Hic cùm pauper eſſet, totos quatuor annos in Hoſpitali lecto decubuit. Tandem ad tumulum beatiſsimi Patris noſtri delatus, cùm illic pernoctaret, vidit in ſomnis quendam admirabilem virum, multa luce circumdatum, & Epiſcopalibus infulis adornatum; qui propius accedens, dixit ei: Surge, & ſta rectus ſuper pedes tuos. Qui mox euigilans ſurrexit ſanus, & ambulauit exiliens, gaudens, & laudans Deum. Cœperunt autem plaudere, & iubilare præ gaudio vniuerſi. Paralytica quoque mulier à renibus deorſum emortua, ad Sancti ſepulchrum flens plurimum, & orans, ſalutem precabatur. Et ecce, auditur à circumſtantibus in muliere oſsium fragor, & ſtridor coſtarum & crurium. Illa verò tanquam violentiam paſſa, dentes mordebat, & immutabat

Puer mortuus à B. Hugone reſuſcitatur.

bat faciem præ dolore. Et continuò sana surrexit, collaudās cum omnibus, qui aderant, Deūm in sancto Antistite suo. His auditis, accurrunt votis calentibus quatuor alij paralytici. Ex ijs vna mulier, quæ lotos in Sabbato panniculos, die Dominico siccandos obiecit ad solem. Hinc vltio diuina hanc tetigit, & manum illiaridam vsque ad cubitum tabefecit. Admonita est in somnis ab Angelo, vt tumbam visitet, sananda, magni Pontificis. Venit illa, veniunt & tres paralytici reliqui. Hi omnes, fusis precibus, continuò ab HVGONE sanantur, cunctis præ lætitia gloriam in sublimia attollentibus. Dehinc adducuntur cæci tres: quorum erat in tenebris mœsta confusio. Hi filium perpetuæ lucis, HVGONEM, implorantes, lucem tum cordis, tum corporis ocyus receperunt, & in laudes lucis sempiternæ voces astantium promouerunt. Aduolant his visis muti duo. Et vota quæ ore non poterant, corde promebant, & lachrymis. Hinc DEI munere factum est, & meritis sancti, vt linguis resolutis, vocales Dei laudes palàm concinerent, & linguas multorum in HVGONIS præconia concitarent. Erat apud Lincolniam mulier, quæ

quæ abortum faciens, fœtus ſemper mortuos effundebat. Hinc triſtis nimium & deſolata cùm eſſet, ancilla huius in ſomnis à quodam nuper defuncto Canonico, ter admonita eſt, vt diceret dominæ ſuæ, poſſe eam viuos in reliquum fœtus parere, ſi ceream imaginem ad inſtar pueri fecerit, & ſancto Hugoni obtulerit ad ſepulcrum. Credidit mulier, ad ſepulchrum venit, ceream obtulit, preces fudit, & vitalem deinceps ſobolem generauit. Dignum profectò, vt qui ſemper erat fœcundis meritis, fœcundus etiam fieret munere viuificæ generationis. Deferuntur poſt hanc duæ contractæ mulieres, miſerabiles viſu, plus tamen miſerabiles ſibi. Adorant, plorant, deprecantur, & ſub oculis omnium eriguntur laudes Pontificis cum cæteris perſonantes. His mulieribus tres viri ſuccedunt, ſimili incommodo miſerè laborantes, & opem ſimilem cum ingenti omnium plauſu, gaudio, & tripudio ferentes. Charitas Hugonis, quæ ſemper latiſsima fuerat, contractos iuxta ſe homines ſuſtinere non potuit. Adducuntur ad ſanctum ſepulchrum poſt quinque hydropici, tumentes nimium, qui ſuo aſpectu cunctorum aſtantium commiſerationem prouocabant. Sed liberalis Pater noſter, qui hydropiſim ſpiritalem (auaritiam dico) ſem-

per

per fuerat execratus, hos aqua tumidos, diu ferre non potuit, sed auditis eorum vocibus, ita eos repentè ſanos reddidit, vt nec prioris quidem morbi veſtigium vllum potuerit apparere. Mirantur vniuerſi, & ſe non capiunt præ ſtupore. Dehinc voces ad ſydera efferentes, magnificis laudibus, Hugonis merita collaudarunt. Poſt hæc attrahuntur decem viri, vinculis & cathenis impliciti: quos omnes à Diabolo poſſeſſos, almo Pontifici offerunt, liberandos. Horum vnus, vir nobilis, è manibus tenentium violenter erupit, & agente ſe dæmone, tectum ſublimis Baſilicæ velox aſcendit. Dehinc multis blanditijs à ſuis delinitus, tandem deſcendens, cathenis aſtringitur: & ad Præſulis tumbam reuocatur. Illic obdormiens, vidit ſanctiſsimum Epiſcopum in albiſsimis veſtibus aſtantem ſibi, atque dicentem: Surge fili, & recede, iam enim ſanus effectus es. Qui ſurgens, gratias egit, cibum petijt, & mente ſanus eſcam ſumpſit, & in reliquum à dæmone tutiſsimus manſit. Dehinc reliqui nouem à dæmonibus ocyus repurgati, omnium corda & ora in laudum cantica promouerunt. Non paſſus eſt Hugo noſter dæmonem in hominum graſſari corporibus, qui illum dum viueret, de hominum cordibus conſueuerat exturbare. In-

ſuper & Matrona quædam, cùm orationibus intenta, ad ſepulchrum viri Dei procumberet, affuit fur clandeſtinus, qui illi à zona dependentem, cum aliquot ſolidis, crumenam incidit. Qui mox ſubita cæcitate percuſſus, quò ſe verteret neſciebat. Nam nimio terrore agitatus, quaſi amens, aut ebrius nutans, cùm abire tentaret, nec poſſet, oculos omnium in ſe conuertit, & qui neminem videbat, videbatur ab omnibus. Tenetur, diſcutitur, coarctatur. Tú manum cum burſa, nihil dicens, tetendit in altum; quid opere egiſſet manifeſtans, & quid ſubitò pertuliſſet, voce lugubri palàm ſubinferens. Inſpicit, agnoſcit loculum ſuum mulier in manu ſacrilegi inciſoris. Cui ille reſtituit, quod abſtulit, & lumen mox recepit, quod amiſit. His viſis, attollunt omnes in communi ad cœlum digna præconia, & altiſonis vocibus pium patronum magnificant: qui & nouit delinquentes benignè corripere, & ſibi deuotos indemnes conſeruare. Sunt pleraque alia, & hæc quoque præclara, ſed vt cernis, tempus nos & alia vocat. DION. Sat habeo. In ſtuporem mihi animum induxiſti, & in amorem quoque tam magnifici Præſulis. Verè nunc clarè liquet, quàm ſit ſepulchrum eius glorioſum. Quis non videat, in quanto honore Deus

animam

animā Hugonis ſecum habeat in cœlis, cuius exangues Reliquias ſic honorat in terris? Quis non videat eum illic mirificè viuere, vbi perpetuo viuit, qui hic ſic viuit, vbi mortuus decumbit? BASIL. Rectè tu quidem. At nunc ſupereſt, vt huius Patris noſtri trāſlationem breui ſermonis compendio recenſeamus.

CAP. XIV.

DE TRANSLATIONE SANCTISſimi Patris Hugonis Epiſcopi.

BASIL. Anno poſt dormitionem eius, octogeſimo circiter ſexto per Reuerendiſsimum Archiepiſcopum Cantuarienſem, & per Dominum Oliuerum Lincolnienſem Epiſcopum, magnæ probitatis & ſapientiæ virum, perque vniuerſum totius ſuæ Diœceſis venerabilem clerum rege Angliæ & regina præſentibus ſacratiſsimum almi Præſulis corpus à primo ſuo ſarcophago leuatum eſt, & in capſa argentea auro gemmiſque decora, reuerenter impoſitum: & in nobiliori Eccleſiæ parte, conſtructo illic habitaculo, tabulatu marmoreo illatum. Antequam verò id facerent, omnes dederunt operam, ieiunijs, Confeſsionibus, Miſſarū Sacrificijs, ſua expiare peccata: vt purgati, contactu tam ſacri corporis digni

Tranſlatio B. Hugon. de qua auctor vitæ eius apud Surium, § vltimo: facta eſt autem anno Domini 1280 6. octo. Canonizatus eſt autem ab Honorio III. Rom. Pontifice.

vtcunque redderentur. Aperto itaq; mausoleo, odor suaue fragrans erupit, vnde tota aspersa est amplissimi templi latitudo. Oleum quoque purissimi liquoris in tumba Pontificis, abundè confluere compertum est. Cumq; sanctissimũ eius caput (quod à corpore separatum, postea auro, argento, & pretiosis lapidibus inclusum est) Oliuerius Lincolniensis Episcopus in manibus reuerenter teneret, ex eius maxilla non parum olei effluxit. Eleuantes autem sanctas exuuias, inuenerũt eas quasi adhuc integras: & vestimenta eius penitus illibata conspiciunt. Interfuit, vt dixi, huic solenni translationi, Edvvaldus Anglorum rex, cum Allanora consorte sua, multisque alijs regnis proceribus & magnatibus. Affuit quoque Magister Thomas Electus Episcopus Meneuensis, & Archiepiscopus Ragensis, & septem Episcopi infulati, Abbates plurimi diuersi ordinis, & Priores Nauarræ, regina quoq; Nauarræ, cum quatuor Comitibus; etiam Lincolniensis Comitissa, Barones & Milites in multitudine graui. Hi omnes virtutibus & miraculis, quibus sanctus Præsul Hugo clarebat, attracti, suam his solennijs exhibuêre præsentiam, & Christum Dominum, qui ita Sanctum suum mirificauit, magnificis laudibus collaudarunt. Celebris

Nota de corpore & habitu eius penitus incorrupto.

lebris quoque, ſicut eius depoſitionis dies hæc tranſlatio per totam habetur Diœceſin pridie nonarum Octobrium. En, vt cernis, tempus nos hortatur ad ſolennia Miſſarum celebranda. Hoc dum factum fuerit, & prandium ſumpſeris, tum poteris, ſi placet, iſtuc reuerti, reliqua auditurus, quæ ipſe popoſceris. DION. Probè admones, benigneque ſpondes, hinc igitur recedamus.

Finis Libri Tertij.

CHRONICI CARTVSIENSIS LIBER QVARTVS.

DE ALIIS QVIBVSDAM PRAEclaris Patribus, qui poſt S. BRVNONEM in Maiori Cartuſia floruêre.

CAPVT I.

DE B. LAVDVINO, SECVNDO Ordinis Generali.

DIONYS. Sumpſi iam prandium, ô Baſili, ſatis aridum exiguumque, faciente id coquinario, qui parca manu, præ cæteris diebus, hodie nobis pitantiam miniſtrauit. Sed ego hanc iacturam non magnipendo, ſciens melio-

rime apud te cibo pascendum: non quo ventrem, sed quo mentem abundè reficiam. Tu tantùm sta promissis, & quod spopondisti, adimplere curato. BASIL. Curabo pro viribus, tu dicito, quibus ferculis te pasci desideres. DIONYS. Primus sermo tuus, si meministi, à Diui Brunonis conuersione exordium sumpsit. Dixisti illic quoq; quo stupendo terribiliq; prodigio Ordo noster Cartusianus exordium habuit. Cuperem nunc nosse, quis post Brunonem, Calabriæ terras tunc incolentem, Cartusiæ sacram domum susceperit regendam. Attamen postea omnium Patrum huius domus, qui præ cæteris clari-
† al. specialem ori emicuêre virtute, * spiritalem lineam atque Ordinem intexueris, velim. BASIL. Grandem rem postulas, ô Dionysi, & quæ vires meas longissimè superet. Syluam tamen Patrum sacrorum, tuo iussu, ingrediens, aliquos nitar contingere ramos, & eos præsertim, quibus fructus inest copiosior suauiorque. Hinc fiet, vt famem tuam non meis, sed aliorum ferculis copiosè saginauero. BRVNONE itaque Calabriam ingresso, san-
* al. Landuinus. ctus * Landuinus domum Cartusiæ regendam accepit. Hic est ille Landuinus, præclarum iustitiæ sydus, vnus de
driori

priori septenario, & præ cæteris multa virtutum gloria celeberrimus, literis diuinis & humanis apprimè eruditus, clarus ingenio, & Tulliana facundia. Hic dum suum gregem verbo pasceret, & exemplo, contigit, Diabolo agitante, & tantæ sanctitatis gloriam inuidente, vt plurimi ex ijs, qui conuenerant, & locum deserere, & mitiorem Ordinem intrare, disponerent. Mouebat eos non mediocriter asperitas & horror solitudinis, asperrimum frigus, niues continuæ, rerumque necessariarum grandis penuria. His igitur sic vacillantibus, Pater LANDVINVS occurrit, & his verbis eos aggreditur. *Quid in geminas partes, ô fratres, hactenus claudicatis? Quid fumigantem Sodomam retro conuersi, respicitis? Veniat quæso vobis vxor Lot in memoriam, quæ ideo in statuam salis conuersa est, quod ausa sit, vet ante Angelo, retrorsum oculos intorquere. Pudeat, rogo vos, non in hoc mente, sed in Segor velle Saluari. Pudeat quoque manum misisse ad aratrum, & ad posteriora respicere. Pudeat inter canes vos æstimari sordidissimos, qui ad suum vomitum reuertuntur. Currebatis bene, quis dæmon vos fascinauit, sacram religionem calce velle reijcere? Si meministis, olim vos similes sideribus, Pontifici * sancto Deus*

De hoc in vita S. Brunonis 6 Octobr. §. Verùm non defuit.

Parænesis Landuini ad vacillantes suos fratres.

** Hugoni nimirum, cui secundùm quietem, septem lucidissimæ apparuere, eodem in loco, septē stellæ.*

Deus ostendit, olim vos hîc mansuros, constructor cellarum, Christus miraculosè prænuntiauit; quibus tamen & vos præsagijs ingrati, retrorsum pedem reducitis, ab illo qui vos conuocat in admirabile lumen suum? Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. Hæc dicens almus Pater, iubet omnes in loco, vbi erant congregati, genua flectere ad orationem. Illo autem pro suis ouibus Dominum cum lachrymis deprecante, ecce (mirabile dictu) apparuit repéte sub oculis omniũ vir mirabilis glorię, vir plurimum honorabilis, reuerendus aspectu: cuius caput omne canebat, barba crispa & aspersa. Qui hoc modo exorsus est fari: *Video vos, fratres instabiles esse, & ab hoc, Deo dilecto monte, velle recedere. Sed mandat vobis per me omnipotens conditor Deus, hîc manere, hîc requiescere, hîc mercedem operis vestri præstolari. Vnum noueritis, sacratissimam* Dei Matrem MARIAM, *vos hic ab incommodis omnibus seruaturam, & patronam vestri Ordinis futuram:* tantum Horas eius, vt nuper in Romana Ecclesia institutum est, decantetis, sic tamen, vt Horas Canonicas præueniant, sed Completorium subsequatur. His dictis, euanuit. Tunc illi omnes summo gaudio repleti, nusquam recedere, sed perpetuò illic manere decernunt, suauissimam Virginem & Matrem Christi in patronam Ordinis eligentes. Dehinc cognitum

Cælesti visione confirmantur.

De hoc in vita S. Brunonis §. Verum.

Horæ de qua ratione in Ordinem Cartusiensi institutæ.

nitum eſt,hunc virum,qui apparuit,Apoſtolici ſenatus principem Petrum extitiſſe. DION. Lætabundus & laudans ex tuo hæc ore meritò ſuſcipio. En iam tertiò Ordo noſter approbatur à Deo. Solet nẽpe miſerator omnipotens,quoties magnæ dignitatis ordinem aliquem inſtituere diſponit,præclaris illum prodigijs præmonſtrare.Nam & Cluniacenſis Ordo tali quoque miraculo ſuum ſumpſit exordium. Erant ſimul nonnulli fratres, qui collapſum iam & penitus ruinoſum ſancti Benedicti, Ordinem erigere ac reparare tentabant. Ac proinde voluptatibus omnibus abdicatis, in magna rerum penuria vitam Monaſticam tranſigebant. Mortuus eſt autem poſt tempora vnus ex eis,vir incomparabilis ſanctitatis, Euticius nomine. Hic poſt mortem rediens, & palàm ſuis ſe offerens,dixit:Deo gratias.Noueritis fratres mei, quia in ijs quadraginta annis,quibus vobiſcum vixi,ne vnum quidẽ diẽ memini me præteriſſe, quin ante cibi ſumptionẽ, defleuerim ſemper peccata mea. Hodie autem, omni mœrore ſublato, conſolatus eſt me Dominus, & inter Angelorum choros requietionis mihi tribuit locum.Hęc dicens,cùm caput iterum in feretrum declinaſſet (ſtabat autem humandus in medio fratrum)perpetua quie-

Petrus Apoſtolus, poſt DiuamVirginem, Maximus Cartuſ. Ordinis Patronus.

Tertia Ordinis approbatio.

uit in pace. Ordo quoque Ciſtercienſis non diſsimili meruit oraculo roborari. De Moliſmenſi enim cœnobio cùm nonnulli timorati fratres exiſſent, & Ciſtercienſem ſolitudinem incolerent, auſterioris vitæ deſiderio, & plurimum triſtarentur, quòd nulli è ſeculo, conuerſionis gratia, ad ſe venirent, vno dierum cùm labori manuum fratres cum Abbate Stephano operam impenderent, Abbas ſanctus paululum ſe, vt Deo orationem funderet, à Conuentu remouit in partem, & intentiſsima prece, vt gregem ſuum augere dignaretur, Dominum deprecabatur. Repente vnus ſuorum, qui nuper vita exceſſerat, è cœlo veniens, ante illum multa circumdatus luce ſe poſuit, atque ita Patrem conſolatus eſt, dicens: Ne vereare Abba Pater, nec nimio dolore te confeceris: gratum enim habet Altiſsimus obſequium ſeruitutis omniũ veſtrum, & complacet ſibi hæc ſacri Ordinis noua plantatio. Hinc noueris, vt ſtellas cœli futurum ſemen tuum, & dilataberis vſq; in fines orbis terrarum. Hęc vbi dixiſſet, & ſanctũ virũ apprimè eſſet conſolatus, reuolauit ad aſtra. Ordo interea Diui DOMINICI, & Ordo ſanctiſſimi Patris Franciſci, Deo præmonſtrante, originem ſumpſit. Vidit nempe ſanctus

Vide vitam S. Roberti Moliſmenſis Abbatis, Tom. 2. Surij, 29. Aprilis.

In ipſorum rebus geſtis apud Surium.

ctus quidam, raptus in ſpiritu, CHRIſtum iudicem igneo ſubnixum tribunali, perpetuæ damnationis exitia mũdo commitantem: & irato vultu voceque terribili præcipientem Angelo, qui tum aſtabat, vt tuba caneret. Cecinit ille, & tam horrendo ſonitu omnia concuſsit, vt cœlum, terra, ac maria tremefacta quaterentur. Rurſum iuſſum eſt illi, vt caneret, & omne genus hominum vocaret ad iudicium. Ille vt cœpit aptare tubam, procedit in medium ſuauiſsima miſericordiæ mater MARIA, & aduoluta ſuæ ſobolis genibus, precatur, vt vindictã differat, vltionemq; ſuſpẽdat. Tũ ille: Tu (inquit) vides mea Mater, quia mundus totus in maligno poſitus eſt, & ſuis me ſceleribus irritare non deſinit. Sine ergo me, vt reddam vltionẽ hoſtibus meis. At illa miſeratrix generis humani, inſtantius orat Filiũ, vt fuſi pro mundo ſanguinis recordetur. Permitte me (inquit) primũ ſacris adhortationibus populũ commouere ad pœnitentiã. Habeo enim duos, qui me diligũt, fideliſsimos ſeruos: hos mittã prędicare in omnem terrã. Vellem (ait Chriſtus) hos amicos tuos videre. Tunc vbi Frãciſcum & Dominicũ Chriſti obtutib. prę̃ſẽtaſſet, ait ad Matrẽ. Optimos mihi homines oſtẽdiſti, idoneos valdę in opus, ꝙ ipſa moliris. Eant,

Vide vitam S. Dominici apud Surium lib. 1. cap. 12.

Eant, & ad me corda hominum conuertant, ne veniens percutiam terram anathemate. Hæc vbi dixit, visio ipsa ab oculis cernentis extincta est. Statim post breue tempus, vterque Ordo in multa luce consurgens, innumeras plebes attraxit ad gratiam. Alius quoque vidit in spiritu ab ore Seraphici Francisci crucem igneam & multo rutilantem lumine procedentem, cuius cornua vsq; in fines orbis terrarum protendebantur. Hoc significante Deo, de cunctis mundi finibus, sub Francisco, ad Crucis Christi victoriam homines conuocandos. Quod & olim factum cernimus, & nunc quoque videre gaudemus. Sed oro, ne hic sermo meus te fatiget. Visus enim est mihi peroportunus. Tu verò iam Lauduinum tuum, vt cœpisti, prosequere.

In vita S. Francisci à D. Bonauentura conscripta.

CAPVT II.

QVOMODO LAVDVINVS IN CALabriam, ad Diuum Brunonem inuisendum, properans, in itinere interceptus, carceri mancipatus sit, in quo & obijt.

BASIL. Non me tæduit sermonis tui: nam & in tempore illum protulisti. De Lauduino hoc reliquum est. Hic cùm toto decennio mira industria Ordinem nouellum gubernasset, amore visendi almũ BRVNONEM, quem suum adhuc Prælatum nouerat, iter Calabriam versus arripuit,

Capitur in itinere.

puit, vt vitæ verba inuicem transfunderent. In itinere verò constitutus, in manus incidit Giberti schismatici Præsulis, à quo & vinctus, & cum suis in carcerem est trusus. Egit autem Gibertus nunc promissionibus, nunc minis, nunc blanditijs, nunc violentijs, vt hominem Dei abstractum à vero Pontifice, ad sua schismata retorqueret. Sed fundatũ sacrum pectus Lauduini supra petram Christum, nec blanditijs, nec minis cessit, blandientem æquè vt sæuientem aspernatus est. Hunc miserum in suo post errore defunctum (non enim potuit diu viuere, qui amicum Dei neci dare tentabat) multo lachrymarum imbre sanctus Pater prosecutus est; nec minorem suo hosti, quàm Dauid Absoloni curam pietatis impendit. Mirabantur plurimi, quòd illum sic ipse fleret, à cuius perfidia suam Christus eruisset Ecclesiam. Sed Samuelis in eo spiritum, Saulis reprobi illachrymantis interitum, non agnoscebant. Cumq; hunc iam satis defleuisset, ipse vir Dei, vinculis pressus, & maceratus inedia, de tenebris obstrusi carceris, functus morte, ad perpetuæ lucis palatia commigrauit. Hinc, cum ingenti omniũ mœrore ac lachrymis, in Monasterio sancti Andreæ, ad pedem montis (quem Serapin vocant) sepultus est. DIONYS. Ego hunc

Vide notas.

virum

virum mitiſsiumm, qui ſub tam dira cathenarum cuſtodia, & in tanta rerum penuria afflictus occubuit, & pro ſuo in pœnis deprecatus eſt inimico, inter cohortes ſanctorum Martyrum cenſeo iure optimo numerandum. Legimus plurimos, qui nihil præter tetri carceris inediam paſsi, triumphatricibus ſanctorum Martyrum choris aſſumpti ſunt. Hic autem poſt multa documenta virtutum, poſt longos ſeueri Ordinis labores, poſt diram pro Catholica vnione cuſtodiam, *Martyrij gloria donandus non eſt?

Impropriè tales interdum Martyres nũcupantur.

CAP. III.

DE MAGNO PATRE GVIGONE, quinto Ordinis Generali.

BASIL. Immò verò donandus, & in Martyrum Catalogo recenſendus eſt. Landuino itaque inter Martyres tranſlato, paucis intermedijs, reuerendiſsimus *Guigo, rector Maioris Cartuſiæ electus eſt. Qui clarus quidem fuit genere, clarus ingenio, clarus eloquio, ſed longè clarior ſcientia & ſanctitate. Hic cùm eſſet diuinis literis pariter & humanis plurimum illuſtratus, Romana tamen in eo facundia præeminebat. Huius memoria tenax, ſermo dulcis, efficax adhortatio

** alias Guido*

tio erat. Nullum ante se habuit æqualem sibi, qui fama illum, aut scientia, vel authoritate præcelleret. Hic primùm nostri Ordinis instituta, rhetorico satis stylo digessit, exemplo ipse monstrauit, & gratia duce, sequaces multos habere promeruit. Sub hoc Patre domus Portarum, Excubiarum, Durbonis, Syluæ benedictæ, Maioreui, Arueriæ, Montis Dei ortum & profectum sumpsere conspicuum.

Quænam Cartusiæ sub hoc Patre fundatæ sint.

Hic post magnũ, in temporalibus, fructũ, libris perquirendis, describẽdis emẽdandisque operam multam adhibuit. Hic beatissimi Hieronymi epistolas, scriptorum vitio coruptas, ad primam veritatis lineam reuocauit. * Vitam etiam sancti HVGONIS Gratianopolitani Episcopi, iubente Innocentio Papa, nobili stylo descripsit, sicut hesterno ex me alloquio didicisti. Nam inter narrandum, dum vitam tibi HVGONIS explicui, quantum pro viribus potui, styli eius elegantiam custodiui. Hic fratres suos, cùm esset ipse sanctissimus, per omnes sanctitatis & iustitiæ tramites deducere studuit, vt longè lateque bonus vitæ odor horum fratrum sese diffunderet, & vsque ad beatissimi Patris BERNARDI, Clareuallensis Abbatis tempus, suam asper-

+ Extat To. I. Surij, I. Aprilis.

aſpergeret redolentiam. Quam ille dum naribus hauſit, ſupra quàm credi poteſt exhilaratus ſpiritu, in hęc verba ad eos dictauit epiſtolam: *Inter Patres reuerendiſsimis, & inter amicos chariſsimis, Guigoni Priori Cartuſiæ, cęteriſq; ſanctis, qui cũ eo ſunt, Frater Bernardus de Claraualle ſalutem æternam. Sanctitatis veſtræ literas tam lætus accepi, quàm auidus & olim deſideraui. Legi eas, & quas voluebam in ore literas, ſcintillas ſentiebam in pectore: quibus concaluit cor meum intra me, tanquam ex illo igne, quem Dominus miſit in terram. O quantus in illis meditationibus exardeſcit ignis, è quibus eiuſmodi euolant ſcintillæ? Et paulo poſt; Benedicti vos à Domino, qui me in benedictionibus tantæ dulcedinis præuenire curaſtis, vt daretis puerò veſtro, vobis primùm ſcribentibus, fiduciam reſcribendi. Volebam ad vos iampridem ſcribere, ſed non præſumebam. Verebar enim ſanctam veſtram ſcribendo infeſtare quietem, iuge illud veſtrum ſacrumq; ſilentium à ſeculo, ac pium cum Deo ſuſurrium interrumpere, & auribus ſecretis ac ſupernis eulogijs occupatis noſtra ingerere formidabam. Timebam omnino moleſtus fieri, vel Moyſi in monte, vel Helıæ in deſerto, aut certe excubanti in templo Samueli; ſi vos diuinis intentiſsimos confabulationibus, aliquatenus auocare tentaſſem. Egoné tam temerarius eſſem, vt inter ſponſi brachia ſuauiter quieſcentem auderem ſuſcitare dilectam, antequam vellet ipſa? Putarem illicò me audi-*

Extſat in operibus Bernardi, eſtque numero vndecima.

Cant. 8. 4.

auditurum ab illa: Noli mihi molestus esse. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi: qui pascitur inter lilia. Verùm quod non audeo ego, audet charitas. Vnde libenter vestram amplector benignitatem, dignationem admiror, laudo & veneror puritatem, qua de nostris, vt putatis profectibus tanta exultatione gloriamini. Glorior & ego plurimum tanto testimonio, & seruorum Dei tam grata, quàm gratuita admodum familiaritate delector Hactenus D. Bernardus. DIONYS. Cant. 2. 16.
Ex ijs verbis facilè quis potest aduertere, quanta tunc sub Patre Guigone in Cartusia sanctitas, & puritas floruerit. BASIL. Ob horum sanctitatem eximiam, semper habuit beatus Bernardus summum desiderium visendi eos: sicut vna suarum epistolarum ipse testatur: *Accedens*, inquit, *ad partes illas, non potui venire ad vos, & videre facies vestras, & rememorari iniquitates & necessitates meas. Irascor occupationibus meis, quibus factum est, non vt neglexerim, sed vt nequiuerim. Felices vos, quos abscondit Deus in tabernaculo suo in die malorum, in vmbra alarum suarum sperantes, donec transeat iniquitas. Caterùm ego infelix, pauper, & nudus: homo natus ad laborem, implumis auicula, penè omni tempore nidulo exulans, vento exposita & turbini, turbatus sum & motus sum sicut ebrius, & omnis scientia mea deuorata est. Miseremini igitur mei, etsi nil meriti, certè sic affecti.* Sic igitur æstuans fa-

Est in principio Epistolæ duodecimæ ad eundem Guigonem scriptæ.

cer BERNARDVS, nec quiescere valens, nisi Cartusienses ipse vidisset, statuit maturare iter, & primũ quo potuit, illos inuisere. Illi autem Spirensem trãseuntı ciuitatem, occurrit clerus omnis cum luminibus & hymnis, & introducentes eum in Ecclesiam: *Salue regina* altissimis vocibus concinebant. At BERNARDVS vnà cum clero chorum ingressus, cùm genua ad Diuæ Virginis imaginem, orans ac salutans eam, inflecteret; illa dilectissimi amici sui aduentui gratulata, tanquam Sacellanum suum hospitio læta suscipiens, palàm cunctis audientibus Gallica eum salutauit voce, dicens: *Optatus adueneris, mi Bernarde.* Ad hanc vocem dulcissimæ Virginis ille plurimum exhilaratus, insiliente in eum Spiritu Domini, cantico, quod clerus inchoârat, hanc clausulam superaddidit, dicens: *O clemens, ô pia, ô dulcis Virgo Maria, hactenus non assuetam.* Hinc factum est, vt siquis illic ingrediatur ECCLESIAM, inueniat adhuc pro memoria huius rei, tabulam ad partem sinistram altaris, Virginis effigiem ac sermonis huius titulum continentem. Post hæc ad Maiorem contendit Cartusiam. Sed quis dignè commendet, qua reuerentia, quo honore, qua lætitia

Spiram venisse D. Bernardum, author vitæ eius testatur, lib. 4. cap. 4. vide notas.

Videatur Ioannes Nauclerus, anno Domini 1140. Generat. 39. in princip.

titia & exultatione vir tantus, & tam Sanctus ab vniuersis fratribus exceptus sit? Erat videre mirabile, virum humilem & sublimem, cunctorum se brachijs immittentem, procumbentem genibus, oscula reddentem, & accipientem. Omnes de tanto hospite lætabantur, gaudebantque quòd qualem ipsum per famam prius & Epistolam nouerant, talem inuenirent & præsentem. Ipse quoque de tanta omnium sanctitate mirabiliter exultabat in Domino. Vnum tamen fuit quod GVIGONEM nostrum aliquatenus mouit: stratura scilicet animalis cui vir DOMINI BERNARDVS insidebat, minus neglecta, minus præferens paupertatem. Nec silentio preisit GVIGO, æmulator virtutis, quod mente concepit: dixitque vni ex fratribus Abbati: Moueor, & miror aliquatenus, sanctum Abbatem, tam splendidum animal equitare voluisse.

Inspiciatur vita S. Bernardi; lib. 3. cap. vnde hæc desumpta sunt.

Cumque hic sermo Patri sancto innotuisset, non minus ipse miratus est, & cœpit vehementer inquirere, qualis illa equi stratura esset, quam à Claraualle Cartusiam vsq; veniens, nullatenus attendisset, cui tamen semper insiderat.

Quod verbum venerandus Guigo audiés, hoc potissimum mirabatur, quod sic Bernardus foris oculos circumcidisset, intus animum occupâsset, vt quod ipse primò offenderat obtutu, hoc ille tanti itineris spatio non notâsset. DION. O vtinam nos sic oculos clauderemus nostros, nunquam certè ad animum mors subintraret, nec
Thren. 3. 51. plangeremus quod in Threnis scriptum est: *Oculus meus deprædatus est animam meam.* Prosequere. BASIL. Vno, si placet, probemus exemplo, quàm sancti, quàm timorati sub hoc Guigone fratres fuerint. Fuit illic conuersus, moribus generosus, & vitæ sanctitate conspicuus. Hic summo studio obedientiæ, humilitati, & carnis mortificationi operam omnem impendebat. Hinc amore diuino compunctus, Diuam Dei genitricem totis animi medullis adamabat, hanc sedulò cogitabat, hanc votis, hanc laudibus efferebat. Verùm quantò studiosius diuino se cultui mancipabat, tantò duriores antiqui hostis insultus atque illius occultas insidias perferebat. Nam nunc clam, nunc palam sese viro Dei obiectabat serpens astutus, vt quoquo modo eum extorrem redderet ab obsequio pietatis. Vna noctium cum post diurnos labores, post sacras preces sese in lectulo, vt quiesceret, collocâsset, & tacens secum

Refert hoc exemplum etiam, Petrus Cluniac. cognomento Venerabilis, lib. 2. mirac. cap. 29. qui ista vixit ætate.

ſecum diuinũ quid ruminaret, ecce eo adhuc vigilãti dæmonũ turba in ſpecie porcorum agreſtium palàm ſe aperit. Hi furentes per cellam omnem curſitabant, & rictu inſano atque horrenti longiſsimis dentibus, quaſi in necem eius exacutis, mortem illi proximam intentabant. Pauefactum autem & trementem hominem circumſtabant apri cruentiſsimi, illo ſudante & orante, & necem vltimam præſtolante. Et ecce grauiora ſuccedunt. Nam repente vidit quendam enormis magnitudinis hominem, omni fuligine nigriorem, cui & de naribus & oculis vorax flãma euaporabat. Quem eſſe dæmonum principem ratus, audaci ac furenti greſſu cellam ſubingredi. Qui ingreſſus, ſe conuertit ad apros, dicens; Quid vos ſegnes hîc facitis? Cur hunc iam non rapuiſtis? Cur eum dentibus non laceraſtis? Cui illi: Nos, inquiunt, magna conati ſumus, ſed nihil valent ad prælia vires. Fortior nobis eſt, qui cum illo eſt. Tum Sathan; Abite inquit) ô imbelles, ô deſides, ego faciam quod vos hactenus non potuiſtis. Quo dicto, vncum ferreum recuruis vngulis terribilem, minaci manu prætendens ſtabat contra hominem Dei, quaſi illum continuò diſcerpturus. Incredibile quãtus tum illum timor ac tremor peruaſerat: orabat

 tamen,

tamen, & pijſsimæ MARIAE patrocinia flagitabat. Nam mox vbi ſpiritus nequam vncum, vt eum raperet, extendit, repente miſerorum & miſericordiarum Mater, viſibiliter adfuit, ac virga leui manu protenſa, dixit; Quomodo huc, ô funeſti, ô deteſtandi, aduenire auſi fuiſtis? Non eſt hic veſter, nec iam in aliquo contra eum præualere poteritis. Dixit, & dicto velocius ſpurcum illud collegium, velut fumus, euanuit. Perſtitit illa ſuauiſsima Parens cum homine adhuc pauefacto, eumque his conſolata ſermonibus, ait; Placet mihi, ô fili, dulce tuum obſequium ad me, tuamque animi in me pieratem gratam habeo. Age ergo quod agis, & ad meliora proficiſcere ſemper, & à me hæc accipito mandata. *Stude vilibus eſcis, veſtes amplectere abiectiores, operi manuum deuotus inſiſte, ſubmiſſus & humilis eſto.* Hæc vbi dixit, ingenti cum luminis gloria poſt conſolatum ſeruulum, in cœleſtia ſe recepit.

Hæc totidem verbis Petrus Cluniacenſis; horum nimirum temporum æqualis.

DIONYS. O iucundum miſericordiæ opus, ô viſcera miſerentis Virginis Matris. Quam bonum eſt obſequi tam ſolicitæ ſedulæque Parenti, ſuper nos aſsiduè vigilanti. BASIL. Iuuenem quendam ſecularem cùm Pater Guigo ad Ordinem recepiſſet, huic eum Conuerſo tradidit imbuen-

buendum. Quem ille Magister bonus recipiens, vti filium docuit, & virtutibus, quibus ipse erat apprimè illustratus, rude pectus tyrunculi, copiosè ditauit. Humilitas, obedientia, charitas, quæ erant in Magistro, in discipulo luce clarius effulgebant.

Verùm cùm Deo placida esset anima eius, morte præuia ad se eripuit, ne malitia immutaret cor eius. Hoc igitur defuncto, Magister pius animam eius, quam vnicè diligebat, precibus & lachrymis sedulus Domino commendabat. At misericors Dominus, volens pium hominem à labore quiescere, & cuius apud se meriti esset ostendere, cœlesti eum visione dignum ducens, puero iam glorificato præcepit, vt doctorem & amatorem suum inuisere, & consolari pergat. Illo itaque vna noctium sub dio excubante & orante, & cœlum intentis occulis respectante, ecce subitò velut per medium discissi aeris lux longè, sole ipso præclarior, de supernis effulsit, eumque ac loca circumiacentia immenso splendore perfudit.

Et ecce vidit de supernis, quem amabat, suum filium venientē, & immenso lumine circūdatum coram se assistentem. Stabat ille mirā gloriam ac lætitiā præferens:

 hic

hic autem ſtupore, gaudio, & timore replebatur. Tum is, qui apparuit, quid, inquit, turbaris Pater? Agnoſcis ne filium tuum, quem diligis? Redi ad teipſum, & vt ſolitus es, loquere mecum. Agnoſce mecum omnia proſperè agi: At noueris preces & vota amoris in me tui, mihi plurimum profuiſſe. Me, fateor, iuuerunt orationes tuæ, lachrymæ tuæ, & pij pectoris tui ſuſpiria. His factum eſt, vt ſumma nunc ſim donatus beatitudine, & tali nunc apud Deum poteſtate perfruar, qua & te quoq; in reliquum iuuare poſsim. Cumq; inter ſe dulcia vitæ verba ſcererent, tempus affuit, quo illum oportuit reuiſere cœlum. Solitus eſt autem huius viſionis inſpector narrare cũ lachrymis, quòd dũ à ſe diſcederet, cœleſtia petens, non auerſa facie, non huc illucq́ue conuerſa, ſed vultu ſemper oculiſq́ue ad ſe demiſsis, æthera penetraret, & tam diu placitam illam faciem ſuo dilectori exhibuit, quouſque patenti cœlo refuſus, vltra videri non potuit. DION. Hæc viſio illa videtur fuiſſe præclarior, quàm ſuo de ſe Sulpitio Martinus exhibuit, cùm illa facta fuerit Sulpitio dormienti, hæc fratri in orationibus vigilanti. Sed tu ad cœpta regredere. BASIL. Anno viceſimo ſexto hoc reuerendo Patre Guigone * Priorante, rem multis

* *Prioris officium exercente.*

multis tunc deploratam lachrymis bonorum operum inimicus in Cartusia machinatus est. Ipse enim non ferens tam splendidam Sanctorum vitam, & quæ iam lumen suum vndequaque diffuderat, niues de altissimis rupibus, quæ super cœnobium pendebant, ingenti mole deorsum impulit inuidissimus latro, & cellas omnes prçter vnam cum suis incolis (quorum vnus nouitius erat) subruit, & præfocauit. Sed quos sæuissimus prædo exemit mundo, Christus inseruit cœlo, & Martyrum gloria coronauit. Verùm ne superstites nimia tristitia absorberentur, in testimonium beatitudinis oppressorum, die ab ipso casu duodecima, vnus ex eis, natione Lotharingus, de profundo tantæ voraginis erutus, viuus, & integer sensu memoriaq; repertus est. Stupebant ergo omnes, hominem post tam longam niuium & aquarum immersionem, post tanta frigora, & rerum omnium penuriam viuere potuisse. Leuatur dein sanctorum manibus, & in claustrum deportatur. Ille verò pauca quidem verba, sed miræ dulcedinis & suauissimi affectus, sciscitantibus, respondit. Dehinc confessus, inunctus, & post longam inediam, Dominico corpore, quod auidissimè requirebat, saginatus; post osculatos dulciter omnes fratres,

Vide notā.

placidiſsimo fine quieuit in pace. Hic moriens ita cæteros ſuperſtites animauit ad diſciplinæ rigorem, & ad perferendas antiqui hoſtis inſidias, vt toti mundo miraculo fieret & ſtupori. DION. Sunt qui arbitrentur, hunc Lotharingum fratrem, tanto tempore ſub niualibus vndis viuere potuiſſe, & extremis meruiſſe Sacramentis præmuniri, eo quòd diuæ Barbaræ virginis * cultor extiterit. Huic enim ſacræ virgini ſuus ſponſus dedit in munere, vt eam colentibus nunquam extrema & lachrymoſa Confeſsio defutura ſit. BASIL. Tu videris, vnde hunc noueris beatæ Barbaræ virginis fuiſſe cultorē; ego, quod neſcio, non adfirmo.

vide notas.

CAPVT III.

QVOMODO SVMMI PONTIFICES Ordinem noſtrum Priuilegijs roborauerint.

CIrca hæc tempora Ordo noſter non ſolùm à Regibus, Ducibus, Epiſcopis, & Prælatis; verùm etiam à Summis Pontificibus, maximo cœpit in honore haberi. Odorem enim huius ſacræ Religionis cùm Alexander Papa quartus hauſiſſet, plurima affectus delectatione, inſtitutiones à ſancto GVIGONE conſcriptas, vltroneus confirmauit, cum ſubſcriptione omnium Cardinalium, ſuſcipiens ptio-

Alexander Papa IV. approbat Cartuſianorum conſtitutiones.

sanctum Ordinem, & personas omnes tam præsentes quam futuras sub sua & beatissimi Petri perpetua protectione, datis insuper priuilegijs, quæ & auxit Lucius Papa tertius, & Cælestinus similiter huius nominis tertius. Horum autem singuli hanc in calce clausulam addiderunt. *Decernimus igitur, vt nulli omnino hominum liceat vos super possessionibus vestris, vel pascuis temere perturbare, aut super ijs molestiam, aut grauamen inferre: vel ea ablata retinere, imminuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia & integra conseruentur, pro quorum gubernatione seu sustentatione concessa sunt vsibus omnino profutura, salua Sedis Apostolicæ authoritate. Si qua igitur Ecclesiastica in futuro, secularisue persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentauerit., secundò, tertiouè commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisq́ue sui dignitate careat, reamq́ue se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore & Sanguine* CHRISTI IESV, *Dei, Domini, & Redemptoris nostri aliena fiat, atque in extremi iudicij examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus, fiat benedictio Domini nostri* IESV CHRISTI, *quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant,*

Etiam alij Pontifices Roman. Ordinem eundem approbarunt.

&

& apud districtum iudicem præmia æterna pacis inueniant. Amen. Papa quoque Honorius tertius valde supplici scripto Cartusienses omnes precatur, dicens: *Obsecramus vos per Dominum* IESVM CHRISTVM, *& per charitatem spiritus sancti, quatenus immolantes Domino pro nobis vestrorum vitulos labiorum, pias manus eleuetis ad Deum, vt de sua abundantia pietatis custodiat Ecclesiam suam propitiatione perpetua. Nos enim æmulantes Dei æmulatione, vestri Ordinis honestatem, & nouissima nostra vestrorum similia fieri cupientes, vos, & vniuersum Ordinem vestrum tueri præsidijs, fauoribus attollere, ac beneficijs intẽdimus cõfouere.* Scripsit præterea Cartusiensibus & Clemens Papa quartus, cuius Pater carnalis Côuersus Cartusiæ effectus, atque illic sepultus est. Scripsit hoc pulchro nimis exordio: *Christi sponsam sanctam Ecclesiam, nullam rugam habentem, aut maculam.* Et infra: *Nos verò, qui vos & vestrum Ordinẽ dileximus, & diligimus ex affectu, in quo bonæ memoriæ, qui secundũ carnẽ nos genuit, Pater noster, & religiosè vixisse noscitur, & agonẽ suum feliciter creditur consummasse,* &c. Sed tẽpus ante succũberet, quam explicem multorum Apostolicorũ Patrum exemptiones, gratias, libertates, & priuilegia quibus nostrum Ordinem illustrarunt. De his etiam fit mentio in decretalibus, vt extra de homicidio, ca. *Si-*

Honorij III. iudicium de Ordine Cartusiensi.

Item Clemẽs, Papa IV. cuius parens in maiori Cartusia, laicus, seu Conuersus effectus est: quem Petrus Sutor vocat Petrum Frecoldi.

cut

atex literarum vestrarum.& ca. *Per tuas*.Et in sexto Decretaliũ,de decimis, Cap.*Statuto perpetuo*. DIO. Lætor plurimũ ex his,quæ enarrasti. Vbi nunc se abscondent, qui audent mentiendo asserere,nostrũ huncOrdinẽ nulla Apostolica autoritate roboratũ, nullis fultũ præsidijs, nullis priuilegijs auctũ? At nũc sileat lingua, falsa loquẽtiũ. Tu verò quæ cœpisti,oro,prosequere.

CAVTP IV.

DE S. ANTHELMO EPISCOPO. *

BASIL. Defuncto,& ad superos translato Patre Guigone, sanctus ille successit ANTHELMVS, vir supra modum memorabilis, ac venerandus. Hic de castro Sabaudiæ quod Signinum dicitur, oriundus,claris admodum parentibus, serenissima proles effulsit. Ego tibi huius vitam,& quæ post mortem gessit miracula, breui sermone describam, te ad eius res gestas transmittens,quæ longa serie,huius viri & prima & posteriora facta commemorant. Hic Anthelmus cùm esset in domo Portarum Ordinis nostri nouitius, rogatu Sancti * Hugonis, Episcopi Gratianopolitani, (eo quòd multarum virtutum specimen daret) ad domum Cartùsiæ * transmissus est. Vbi receptus, & professus, regulam sacri Ordinis indeclinabili feruoris instantia prosecutus, plures Deo de se

+ Vixit circa annum Domini 1160. tempore Alexandri III. Roman. Pontif. teste Baronio in Notis ad Martyrolog. Roman. fuit verò septimus Cartusiensis Ordinis Præfectus Generalis. Vide notas. Exstant Tom. 3. Surij, 26. Iunij.

+ vide notas.

+ Primaria scilicet.

de se victimas offerre curabat: adeo vt vita eius cunctis præberet pietatis exemplū tā sublimia tamen virtutum vestigia ipsis cernentibus demonstrabat, vt non super solū, sed super cælum videretur incedere. Hinc factum est, vt non tam imitandus esset, quàm admirādus. Supra humanam virtutem ieiunabat, sumens panem arctum, & aquam breuem. Orationes, meditationes, lectiones illi erat assiduæ, nisi quādo ad superna raptus, sponsi amplexibus inhærebat. Ab ijs dimissus, laudum oscula Christo Domino deuotè libabat. Tanta, & tam frequens illi inerat copia lachrymarum, vt oculi eius viderentur esse vt piscinæ in Esebon. Quoties itaque vel oraret vel psalleret, vel aliorum, vel suorum memor esset delictorum, vel desiderio suspiraret fontis superni, toties ex nimio pietatis affectu ab eius oculis, quasi è duobus fontibus, lachrymæ profluebāt. In choro quoque, inter psallendum, per genas eius hæc pluuiarum flumina decurrebant. Missas verò vel dum celebraret, vel audiret, totum se Deo mactans in holocaustum, quasi Deum præsentem vlnis complexans, cerebrum omne, & ipsas ossium medullas, per nimios fletus effundere putabatur. Erat enim pectus huius sacratissimi Patris adeo dulce, suaue, pacificum,

Isa. 30.20.

Cant. 7.11.

ficum, & sic amore diuino transfusum, vt compunctionis suæ gratiam capere non posset. Erat videre mirabile, quomodo sæpissimè præ nimia vbertate gemituum & lachrymarum, diem cum nocte iungeret, pectus tundens, genua flectens, & terram madefaciens pluuijs oculorum. Tam crebrò virgarum ac flagellorum ictibus suum lacerabat dorsum, renes, & latera, vt caro eius nunquam nisi saucia, & plena vulneribus cerneretur. Cellam, silentium, disciplinam, obedientiam, infatigabili pertinacia obseruabat. Successu verò temporis necessitatem rei familiaris, licet plurimum lachrymans resisteret, Procurator Cartusiæ factus, mirum in modum illi se operi impendebat. Sic etenim Marthæ bonum quidem, sed laboriosum implebat officium, vt Mariæ partem, quam elegerat optimam, non desereret. Sic solicitus erga plurima, vt vni, quod est necessarium, inhæreret, ambidexter, indeficiens vtrobique. *Fit Procurator Maioris Cartusiæ.*

DIONYS. Mira sunt quæ dicis, & nulli per se homini possibilia. Sed largitor bonorum omnium Deus, cùm velle præstiterit, iungit & posse.

BASILIVS. Post hæc Prior Cartusiæ factus, quantum creuit honore, *Designatur ibidem Prior.*

tantum

tantum & sanctitate coaluit. Diligebat enim mitissimus Pastor oues suas, & maternis vberibus eas confouebat. Gaudebat nempe cum gaudentibus, & cum lugentibus lugebat; damnaque suorum, non secus æstimabat, quàm sua. Erat enim eloquio suauissimus, charitate profusus, & ad fratrum necessaria paratissimus. Si quando opus erat correptione, hanc cum tanta pietate moderabatur, vt delinquentes potius se emendarent viri illius nimia bonitate, quàm austeritate disciplinæ. Sciebat enim optimum correptionis instrumentũ, clementiam esse charitatis. Et ipse cùm esset sibi admodũ seuerus, alijs tamen indulgentissimum se præbebat, offensas remittens, & ingratos beneficijs & amoribus circumdans. Habebat enim pectus mitissimum, & gemina charitate perfusum, hinc facilè in bonum, omni se homini coaptabat. Zelus quoque eius tam feruidus erat, vt diuina charitate perustus, etiam sæuiens amaretur. Hoc semper summopere curabat, nequid fratribus aliquando deesset. Nullæ res vnquam caræ videbantur, sed quantocunque constarent pretio, omnia in vsus fratrum voluit præparari, bonus & suauissimus dispensator. Sciebat enim, ob defectum rerum temporalium, res spirituales pati solere defectum. Erat quoq; in pau-

pauperes tam beneficus, & tam dulcis, vt nihil illis regandum arbitraretur. Hinc factum est, vt tempore magnæ famis, immensos frumenti & hordei aceruos, simul & mille florenos aureos in pauperes distribueret. Ardebat enim pijssimus fœnerator, vt sacras vsuras ageret, & lucra spiritalia quæreret. Hospitalem quoque sese & lætum hospitem exhibebat, sciens hilarem datorem à Deo plurimum diligi. Detrimentum sibi maximum arbitrabatur, quidquã pro aliorũ aut vtilitate, aut salute negligere. DION. Magnum reuera, pium, & beneficum virum describis: cuius velim modernos Prælatos nostros imitatores fieri. BASIL. Sed quia impossibile est, ciuitatem in montis vertice constitutam, posse ab hominum abscondi oculis, aut lucernam latere sub modio, hinc factũ est, vt Episcopus Bellicensis electus sit. Sed labor ipsis ingens electoribus fuit, hunc induci, vt electioni aliquatenus assentiret. Nam illis Cartusiam venientibus, vt electum suum ad Sedem Pontificalem, cum honore deducerent, ille clam fugiens, se studuit occultare. Christum Dominũ imitatus, qui ad regnum quæsitus, montis latibulo se tutauit. Verũ quòd Apostolicæ literæ vim illi, ni obediret intentare videbantur, solicitè a fratribus

Matt. 5. 14.

Fit Episcopus Bellicensis.

Ioan. 6. 15.

quæſitus, flens & eiulans ad medium eſt pertractus. Referunt legati Pontificis mādatum, fratres quoque ne hoc ægrè ferat, adhortantur. Sed mens Sācti immota manet, preces funduntur inanes. Ad quem legati: Vnum tibi Pater è duobus faciendum eſt, aut iuſsis magni obedire Pontificis, aut adire illum, & ſupplicare dimitti. Hæc dicebant viri induſtrij, vt illum ab heremo remotum, ſuis deſiderijs coaptarent. Paruit ille, putans apud Pontificem precibus ſuam poſſe ſolitudinem retinere. Venit itaque cum ipſis legatis ad Alexandrum Papam, qui in Gallijs tunc erat, à quo & ſummo honore, & fauore ſuſceptus eſt. Tum cadens, & Summi Pontificis veſtigia lambens, lachrymis & gemitibus agebat, dicens: *Quid ſanctitati tuæ viſum eſt, beatißime Pater, hominem me idiotam, & qui nullam talium rerum experientiam habeo, huic oneri mancipare voluiſſe? Tu noſti vouiſſe me, nunquam me heremum deſerturum. Huc accedit quòd inuitum & renitentem, tua clementia cogere non debet. Tu igitur diſſolue miſerum, remitte captiuum, & quos idoneos huic operi magis agnoſcis, his iube, Cathedram aſcendant, pedum ſumant, oues nutriant.* Hæc dicens, lachrymis pedes Pontificis inundabat. Tum ſanctus Papa ad ſe leuatum, ita allocutus eſt. *Ego, dulcißime fili, huic te operi*

Immunitatē ab Epiſcopatu impetrare apud Pontificem conatur, licet fruſtra.

præ

præ cæteris idoneum iudicaui, hinc quæso omitte occasiones prætendere insufficientiæ tuæ, & esto apud te quidem humilis, sed mihi, vt obediens sis, para. Scis enim meliorem semper esse obedientiam quàm victimam, & auscultare melius, quàm adipes adolere. Quòd si putas hunc administrationis calicem amarum tibi futurum, scito quia & illum CHRISTVS *bibit, vt non suam, sed Patris perficeret voluntatem.* His auditis, vir Dei lachrimas pressit, & acquiescens consecrari manu Pontificis, Episcopij sui Sedem, cunctis gaudentibus, ocyùs inuisit. Tum videres Dei hominem nouis florere virtutibus, nouis meritorum titulis decorari. *Matth. 15.*

Tanta namque in eo enituit grauitas morum, tanta in humilitate authoritas, & tanta in autoritate serenitas, in serenitate constantia, in constantia autem inflexibilis perseuerantia, vt vita eius omnis, pro summo miraculo duceretur. Cartusianam parsimoniam non minuit, sed auxit, multò quàm ante in vigilijs, ieiunijs, orationibus pertinatior, multò ad opus omne pietatis ipse profusior. Concinebat palã in choro cũ suis Canonicis Horas diurnas pariter & nocturnas, & viuificam sacri Altaris Hostiã assiduè deuotissimus offerebat, cũ multis suauib. lachymis. Sacerdotes, qui meretricib. se sociabãt, aut turpiũ *Insignes Anshelmi virtutes.*

 mulie-

mulierum contubernijs lætabantur, acri animaduersione carpebat. Qui verò duriores reddebãtur, vt se corrigerent, hos excommunicatos à sacris Ordinibus reiectos, reddebat extorres. His autem qui iniuriam aliquam, aut violentiam suæ facere Ecclesiæ præsumebant, etiam quantumlibet potentes essent, aut nobiles, terribili se obiectabat audacia. DION. Non erat igitur iste mercenarius, fugere suetus ad luporum occursum.

CAPVT V.

DE ZELO IVSTITIAE BEATI Anthelmi.

* al. Hubertus.

BASIL. Hoc melius disces, vnum si posuero exemplum. Comes *Hupertus, Amedei filius, iussit & coegit vnum è villicis suis potentioribus, vt quendam, qui illi odiosus erat, Sacerdotem in vincula conijceret. Captus & innodatus est At vbi audiuit Anthelmus Episcopus, villicum repente excommunicationis vinculo irretiuit, & ipso cernente, Sacerdotem, fractis carceribus, violenter eiecit. At Sacercerdos, pauco post tempore, à villici pueris, gladio percussus, interijt. Comes verò Hupertus indignatus Antistiti, quòd Sacerdotem tentasset eruere, cœpit calumniari super posesƒionibus Ecclesiæ, dicens eas ad regalem pertinere censuram: vt hoc pacto

pacto Anthelmo iniuriam strueret. Tum Præsul, vt leo confidens, hortatur principem pro occiso sacerdote pœnitentiam agere, & ab iniustis exactionibus manuum retrahere. At Comes seculari potentia tumidus, hortamenta eius aspernanter accepit. Cui Præsul: *Nos tibi*, inquit, *ô Comes, quæ salutis tuæ sunt, benigno duximus sermone intimanda. At nunc, quia video te pertinacem, operæpretium erit, te cum tuo villico spiritali gladio ferire.* His verbis acriori furore succensus Princeps: *Tu*, inquit, *me excommunicare non potes, cùm omnia hæc agam Summi Pontificis priuilegio. Hinc tuum gladium non magnipendo.* Tunc constantissimus Presul, non veritus præcellentissimi Principis magnitudinē, eo præsente excommunicationis super eum sententiam denotauit. *Ecce*, inquit, *data sunt, ô Comes, vincula super te, & eris ligatus in eis, & scito te ex hac hora ab Ecclesiæ filijs separatum, & à salutifera Communione Sanctorum.* Cumque ille vnà cum suis nobilibus acerba indignatione excandesceret, & grauia minaretur, vnus cæteris truculentior, dixit ad Episcopum: Dignum, inquit, te fecit hodie tua temeritas, ô frontose, vt per latera tua traiectus Principis nostri gladius, te funestam, quam meruisti, prosternat in mortem. Ille his verbis constātior factus: (optabat siquidem pro iustitia

Excommunicat Comitem.

defungi:) *At nunc*, inquit, *ego latam in eũ sententiam confirmo, & à Christi benedicto corpore separatum, trado Sathanæ fatigandũ.* Stupebãt mirũ in modum qui aderant, tam inuictã animi fortitudinẽ; & cùm illi mortẽ omnes pertimescerẽt prope affuturam, solus ipse trãquillus, & imperterritus perdurabat. DIO. Non erat iste è numero Pastorũ illorũ, quos per Prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Non ascendistis ex aduerso. vt staretis in prælio in die Domini, nec opposuistis vos murum pro domo Israel.* BAS. Sẽper huic maxima cura fuit, arcere lupos tũ spiritales, tum temporales ab ouilibus Christi. At nunc vtile est audire quàm cõstãti iustitiæ authoritate, latam in Comitẽ sentẽtiã obfirmauerit. Ligatus enim Comes, fecit summo Pontifici querimoniã. Tũ Papa misit à latere Archiepiscopũ Tarentasiũ Petrũ, & alium quendã Episcopũ, orãs vt Hupertũ Comitẽ absòluere dignaretur. Quibus ille respondit: *Qui iustè ligatus est, solui non debet, nisi pro læsa charitate læsor pœniteat & satisfaciat; &, si non dignè pro meritis, misericordia tamen occurrente, veritate parcente, Catholicæ reddi mereatur Ecclesiæ. Nam neq; ipse beatissimus Petrus non pœnitentes absoluere potest. Primũ .n. oportuit à Domino Lazarũ suscitari, quã iubere eum ab Apostolis solui.* Doleat *Comes, ploret, pœniteat, satisfaciat: ego illius o-*

Ezech. 13. 5.

Ab anathemate quis absoluendus non sit.

cujus

cyus miserebor. Alioquin nec à me, etiam si velim, nec ab ipso magno Pontifice, iustè poterit nexibus suis liberari. Hanc sententiã cũ Sũmus Pontifex audisset, miratus est Anthelmi prudentẽ constantiã: absoluit tamẽ Comitẽ, significans Episc. Comitẽ absolutũ. Quod vbi audiuit vir fortissimus, intelligẽs Põtificẽ plus personæ fauisse, quã causæ, motus animo, relicta Cathedra, cellã suã Cartusianã repetijt, vt se sibi redderet, qui hominib. nõ posset. Sed huius absentiã, Bellicensis Ecclesia destituta, non perferens, multis eũ precibus & Apostolicis epistolis vix tandẽ è solitudine amica rapuerunt, & cũ sũmo honore & plausu omniũ suæ Cathedræ reddiderũt. Comes tamen, licet eũ Papa soluisset, nõ se * tenuit absolutũ, sciens, cõsciẽtia teste, se suis demeritis iustissimè innodatũ. Vno dierũ, cũ eũ Episcopus appellasset in ius, ad cõmissa facinora respondere, & vt deliquerat satisfacere, Comes respõdit; *Ego tibi nõ tuo, sed fori iure respõdere paratus sũ.* Cui Episc. *Tu me,* ait, *iure fori, ego te iure poli cõuenio, dieq; determino, ad diem nouissimum ante iustissima tribunalia Christi.* His verbis tremefactus Princeps, mitiorẽ sese de cætero exhibuit, ab omni iniuria retrahẽs manũ. Nunc superest, vt duas huius viri virtutes precipuas attollamus; humilitatẽ nimirũ, & charitatẽ humilitas in eo tã singu-

Relinquit Bellicensem Episcopatum.

** Hoc est, non se reputauit legitimè ab anathemate absolutum.*

ſingularis emicuit, vt cùm ſignis & prodigijs clarus eſſet, nollet tamen ea in populo vllatenus prædicari. Odio enim vehementiſsimo, ſuam per vulgi ora gloriam, proſequebatur, optans ſemper pauper, paruus, vilis, & modicus æſtimari. Nam die quadam cùm iter ageret, vidit in via, qua tranſibat, quendam virum miſerrimum, humi iacentem, à ſerpente percuſſum: cuius omne corpus ſic veneno intumuerat, vt inſtar veſicæ turgidæ diſtenderetur. Inerat illi etiam vehemens cruciatus, vnde & vicinam ſibi mortem nouerat imminere. Tum qui vnà aderant, rogant pium & miſerentem Antiſtitem, vt ſolitam clementiam pereunti impertiatur miſero. Stetit ille, & intuitus moribundum, lachrymas compaſsionis impendit, & breuem pro eo orationem effudit. Et à longè ſignum crucis iaculatus in tumidum, venenum protinus omne fugauit, atq; omni tumore ac dolore propulſo, hominem priſtinæ reddidit ſoſpitati. Mirabantur omnes, plus tamen obſtupuit, ſe rurſum viuere, quem vicina mors penè rapuerat emigrantem. Tum ſanctiſsimus Pater, veritus ne ſe proderent, acri animaduerſione indixit cunctis ſilentium, aſſerens ſuis meritis nil geſsiſſe, ſed Dei bonitatem eſſe miſertam viro pereunti. Nunquam ſur aliquis

liquis tantum in ſua metuit rapina deprehendi, quantum hic vir verecundus laudibus timebat attolli: qui nihil ſe præter peccatorem eſſe arbitrabatur, & hunc viliſsimum. Anno vltimo vitæ ſuæ tanta fuit panis inopia, & tam valida fames, vt plurimi grauiſsima inopia laborarent. Tum ſanctus Pater, apud quem ab infātia creuerat miſeratio, modicum quod habebat frumenti, liberalis impertijt: præſertim inopum ſanctorum Conuentibus, & pauperum neceſsitatibus. Videres vndiq; quaſi ad ſinum matris famelicos confluere: quos ille, etiam cùm pauper eſſet, abunde conſolatus eſt. Stupebant omnes, & intétiſsimè mirabantur, quomodo & tam pauper eſſet, & tam multis afflueret. Erat enim illi ſementis modicum, ſed charitas illud aſsiduè cumulabat; non extrinſeca aliqua adiectione, ſed occulta diuini muneris ſuggeſtione. Nā Dominus Chriſtus, qui quinque panes in paſtum extendit multorum milium, hic frumentum Anthelmi pauxillum, in vſus innumerabilium pauperum iuſsit excreſcere: vt cui fides non deerat, nec pietatis affectio; opus quoque nec fidei, nec pietatis poſſet abeſſe. Hac fide animatus, ſuis dicere ſolebat domeſticis, qui ſibi penuriam verebātur: *Confidite*, inquit, ô filij, non deficiet

Eius liberalitas in pauperes.

nobis omnibus frumētum, & ad vsum nostrum & ad vsum pauperum, donec eleemosynā ad mea perfecero vota. Et assignauit eis diem, in quem vsq; suæ eleemosynæ tenderent, factúq;est ita. Nam assignato die, ab hoc exilio migrauit in patriā, & misericordiæ opus in pauperes cōpleuit, vsq; in consortium diuitū Beatorum.

CAP. VI.

DE EIVS INSIGNI CHARITATE erga salutem proximorum.

DION. Hæc est Anthelmi charitas in corpora pauperum; nunc eius audi charitatem in animas peccatorum. Non est facilè, mi Dionysi, depromere, quàm pius, misericors, suauis, quamq; verè dulcis fuerit ad eos, qui pœnitentes sua illi peccata confitebantur. Totis enim viribus compatiebatur illis, & suis eos lachrymis & gemitibus flere, atque ingemiscere compellebat. Et quidem cùm ille lachrymaretur præ gaudio, quòd sciret Angelos in pœnitentia peccatoris gratulari, pœnitentes tamen cogebat in sordibus suorum vulnerum tristes fletuum imbres permanare. Hos autem imbres suadebant de spe
Ezech. 18. 32. veniæ erumpere, eò quòd noluit Deus mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Tali Præsul vsus industria, innumeras Domino animas conciliabat.

Gau-

Gaudebat quoq; plurimum contubernio leprosorum,& visitans horum domicilla, inter hos, quasi inter rosas Paradisi purpureas, medius residebat, lachrymans & consolans eos: quos & diuini verbi dapibus & largissimis eleemosynis recreabat. DIO. Sublmem nimis, & admodum suauem virum dulci sermone describis. Sublimem humilitate, charitate suauem. BAS. Vnum nosse te velim, hunc Pontificem nostrum prophetiæ Spiritu muneratum fuisse ab Altissimo: quippe, qui plurima prædixerit, quæ post vidimus adimpleta: Vno nempe dierum, cùm negotij aliquid acturus Gebennas venisset, Buyamundus amicus eius, vir genere clarus & probitate, hunc meruit hospitem lætus excipere. Cumque Sanctus sedisset, dixit Buyamundo: *Vbi est vxor tua? Iube hanc aduenire, quia desidero videre.* Venit illa, verecunda quidem, sed admodum deuota. Tum cœpit eis ANTHELMVS prædicare de coniugij fide, de mutuo inter se & suaui amore, de pietatis operibus, & timore Dei. His expletis, dixit Buyamundus: Nos Dei munere, sanctissime Pater, cuncta quæ nunc adhortatus es, & hactenus fecimus, & deinceps faciemus. Sed noueris nos tristes, eò quòd nullam nobis vnquam sobolem indulserit DEVS.

Tu

Exstat hoc miraculum apud Surium in vita S. Anthelmi.

Tu Dominum deprecare pro nobis. Tūc vir beatus aduocans ad se mulierem, vexillum crucis in eius fronte depinxit, & quasi ludens, & adiocans mulieri, dixit: *In nomine Domini fac mihi vnum filium.* Mira res. Mandatum fides, fidem verò ocyus subsecutus est effectus. Nam vt ingressus est ad eam vir suus, statim, quæ erat sterilis, concepit, & nouem post euolutis mensibus, de promisso, & nato filio, gratulati sunt non minimè. Hic cùm Dei voluntati administrasset, instaretque bonorum suorum operum remuneratio, lecto decubuit, migraturus ad superos. Quod vbi Comes Hupertus agnouit, veritus, vt credo, ne se vir Dei, vti fuerat comminatus, ad Christi iudicis citaret tribunalia, mentem formauit ad lachrymas, & veniens ad cubile hominis Dei, genibus in terram flexis, & complosis manibus eiulans, flens, suspiransque, veniam commissorum in se facinorum precabatur: Scito (inquit ille) ô Huperte, frustrà te veniam deprecari, nisi paratus sis calumnias, quas fecisti, dimittere, & nullam in Episcopi aut Ecclesiæ possessionibus vltra exactionem struere. Insuper & super sacerdotis nece præsto sis pœnitentiam agere. Tum ille infusus lachrymis, culpam omnem humiliter fatetur, & iure iurando spondet, se perpetuè

tuò Ecclesiam defensurum, insuper & ad arbitrium eius se pro morte sacerdotis ocyus satisfacturum. His auditis, pijssimus Pater exhilaratus est spiritu, & pœnitentem in osculo pacis suscipiens, ad veniam illum, & ad gratiam benignus excepit. Et impositis illi manibus, benedixit, dicens: Deus omnipotens Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus, benedictionis & gratiæ suæ tibi conferat largitatem: crescere quoque te faciat, & multiplicari pariter cum tuo filio. Cumque circumstantes putarent errare Præsulem, dicerentq; Comitem filium non habere, sed filiam, respondit: non filiam, sed Comitis se filium benedicere. Et iterum atque iterum repetens, filium benedixit. Quam prophetiam constat esse impletam, cùm statim post, cognita vxore, filium genuit: quem sanctus Propheta & promisit, & benedixit. DION. Video hunc virum Helisei meritis coequalem, nisi quòd Heliseus vnum; hic duos filios cecinit nascituros. 4. Reg. 4. 16.
BASIL. Proximante itaque hora exitus eius, flebant qui aderant vniuersi, & irremediabilibus lachrymis ora rigabant. Quos ille dulcissimis alloquijs solabatur, asserens se non morte defungi, sed ad vitam trãsmigrare sempiternam, nec oportere illum tristitiæ fletibus comitari, quẽ
scirent

ſcirent perpetuò gauiſurum. Dehinc cœpit eos de pietate, de religione, de charitate, & bonorum operum fructu ſedulus adhortari. Ac tunc iuſsit Sanctorum Letaniam ſuper ſe legi. Quod dum fieret, ſancta illa anima, carnis ſoluta nexibus, cælo infuſa, cũ Sanctis, qui inuocabantur, ad Chriſti gloriam peruenit. Obijt ſexto Kalendas Iulij, anno ætatis ſuæ plus ſeptuageſimo, Epiſcopatus verò ſui quintodecimo, regnãte magno Saluatore noſtro, Domino Ieſu Chriſto, cui eſt poteſtas & imperium in ſecula ſeculorum. DION. Amen

CAPVT VII.

DE MIRACVLIS BEATI ANTHELMI, *poſt obitum eius.*

NVnc ſupereſſe arbitror, vt ſi vir Deo acceptiſsimus, miraculis vita functus claruerit, paucis ediſſeras. BASIL. Claruit reuera prodigijs admodum multis, & honorandis: ſed pauca de innumeris perſtringere attentabo. Nam, vt omittam, quòd ad ſepulchrum eius cæcis lumen, claudis greſſus, mutis eloquium reformauit (hæc enim quotidiana ſunt) nonnulla dicam alia, quæ etſi non maiora, tamen magis inſolita ſunt. Ipſo die, quo ſacrum corpus eius traditum eſt ſepulturæ, ſub aſpectu plebis innumeræ, ecce repente, dum exequiæ celebrantur, tres, quæ illic lampades

pades dependebant, & quas solis diebus solennibus consueuit custos accendere, sub oculis omnium, diuino lumine cœlitus illustrantur; & tam claro lucis iubare resplendebant, vt nulli esset dubium, Deum hoc voluisse lumine declarare, ANTHELMVM in cõsortium cælestium luminum fuisse translatum. Vincentius Belluacensis, in suo Speculo Historiali, scribit in die exequiarum huius Patris nostri cereos quaternos, funeri adstantes, non humano opere, sed cælesti illustratione, fuisse afflatos, & miram exultationem spectantibus præbuisse. Nam reuera tanta fuit lætantium omnium vociferatio, vt solum tremere videretur. Affuit huic iucundo spectaculo Hupertus Comes, & Gerardus Viennensis, socer eius, & illustres viri non pauci. Insuper & interritorio Gratianopolitano, vir quidam nobilis, summo optabat affectu, vnam è sua cõiuge prolem suscipere: quam multis apud se annis sterilem ingemuerat. At vbi audiebat, fama promulgante, magnis Anthelmum clarere miraculis, dixit mulier viro suo: Ibo, si iusseris, ad sanctũ Anthelmum, dominum & Patrem nostrũ: credo quòd mihi fructũ impetrabit à Domino. Venit illa, plena fide, orans & flẽs apud fœcundum meritis Præsulem pieta-

Methaphoricos.

tis.

tis. Exaudita eſt, redijt, fructumq; concepit, ac peperit. Non potuit diu ſterilis permanere, quæ fœcundum meritis Præſulem flagitabat. Adoleſcens quidam nobilis oderat ſanctum virum, quòd eum aliquoties de ſuis moribus increpâſſet. Hic die quadam tranſiens per Eccleſiam, vt vidit infirmos complures ad ſepulchrum Anthelmi remedia præſtolantes, irriſit, & ſtultos eos, amenteſque fatebatur, quòd à mortuo, & iam putenti, ſanitatis remedia precarentur. Vix verba finierat, & ecce tam valida febrium vis repente illum inuaſit, vt ardore fatigatus, ocyus ſe moriturum pertimeſceret. Nam robur omne membrorum emarcuit, & inter manus collapſus ſeruulorum, ſupremum ſpiritum attrahere videbatur. Hinc cœpit ab amentia deduci, eo quòd vexatio dederit intellectum. Tum ſe orat ad Sancti ſepulchrum, quem irriſerat, deportari. Fundit lachrymas, pectus tundit, veniam petit, & orat ſibi pro iniurijs gratiam refundi, Nec mora, pijſſimus Præſul iuuenem, quem ideo corporaliter ſtrauerat, vt ſpiritaliter mederetur, in oculis omnium citius erexit, & ſanitate reddita, contulit vt abiret. Tum qui paulò ante blaſphemus fuerat, vnà cùm adſtante populo Anthelmi præconia reſonabat. Alius quoque adoleſcens

nobilis, quem quotidiana simul ac tertiana febris, & caduca insuper passio fatigabant, vino potatus, quo sacrum corpus Præsulis ablutum fuerat, sub multorum oculis & gaudijs, repente conualuit. Hoc vini poculo plurimos nouimus fuisse sanatos. Mercator quidam, vnus ex ijs, qui per mare, per saxa, per ignes pauperiem fugitat, cùm merces omnes suas in nundinis vendidisset, grandem auri & argenti massam conflauit. Ex his pannos sericos comparans, patriam repedauit. Cùm autem Rhodanum haberet fluuium præterire, ingressus nauem omnem substantiam suam, quam in auro habebat & serico, equo suspendit. Inter nauigandum equus casu territus, ex scafa in aquas insilijt cum suo onere, & vndarum vorticibus interceptus, longeque protractus, medijs haustus fluctibus interijt. At mercator hæc videns, vehementer indoluit, seque pauperem, ac miserum perpetuò futurum vociferabatur. Tum naui egressus, per margines, perque ora Rhodani sedulus requirebat, si fortè, & si non animal ipsum, saltem res suas posset vspiam conspicere. Sed casso labore se fatigabat. Tum audiens nouum Antistitem Anthelmum magnis clarere prodigijs, sepulchrum eius adijt, lachrymas fudit, vota obtulit, & munera

 gran-

grandiora promisit. Facto mane, Anthelmi patrocinio securus, ad locum illum, vnde tristis abierat, rediit. Et ecce omni spe inanis (mirabile dictu) quem profundissima aquarum altitudo absorbuerat, equum in ripa fluminis iacentem repperit, extinctum quidem, sed res omnes domini sui secum in dorso retinentem. Tum ille paruipendens mortẽ sui animalis, cum immenso gaudio gratia agens, resq; suas recipiens, vbi munera soluit Pontifici, lętus & alacer ad propria remeauit. Et id equidẽ mirum erat, quòd sericum ipsum, licet aquis fuisset immersum, siccum tamen atq; incorruptum omne repertum sit. Fiscilliacum rus est sex à Bellicensi oppido miliaribus distans. Hîc mulier quædam, cùm rebus alijs distenta esset, puerulum iam trimum, negligentius agens, miseranda repperit morte peremptum. Nam cùm infantulus ad ripam præterlabentis fluminis incautus luderet, casu lapsus, ab aquis voracibus interceptus & præfocatus est. Tum mater serò sui nati solicita, cùm vndique illum anxia quæreret, repperit immersum fluctibus & extinctum. Quem vt rigidum aquis extraxit: *Sancte*, inquit, *Anthelme, redde mihi filium, quem rapuisti. Illum enim nosceris occidisse, quem custodisse potueras.* Et hæc dicens, magnis clamoribus omnia com-

complebat, pectora tundens, & genas vnguibus lacerans. Accurrit mœstissimus genitor, & vicinia tota, perstrepens & plorans. Tunc suasum est matri, ad tumbam sancti Præsulis deferre pucrulum. Iungit se plurima multitudo. Illis cum vlulatu ciuitatem intrantibus, magna vtriusq; sexus turba matrem ad feretrum comitatur. At illa non minoris fidei, quàm mulier fuerat Chananæa, lachrymis egit, precibusq; & votis apud benignissimum Patrẽ; & quem mortuum detulit ad Sācti sepulchrum, viuum meruit ad hospitium reportare. Iacens nempe humi emortuum cadauer infantuli, repente surrexit; & arripiens bacellū, qui iuxta se erat, vertit se ad sancti Præsulis tumbā, & illic sanus, lætus, floridusq; resedit. Tum accurrenti, & plurimum lætanti matri, arridens infans, &, vt potuit, alloquens, medium sese amplexantis vlnis & osculis parentis iniecit. Tunc clamor omnium ingēs, gaudio mixtus & lachrymis, in sublime attollitur, & in sancto suo Deus magnificè collaudatur. Puto nunc votis tuis, mi Dionysi, satisfactū. Nempe, si non fallor, mirabilem virū, sublimem, singularem, sermo noster explicuit. DION. Explicuit planè, & habeo non mediocres gratias tibi. At nunc teipsum ad alia confer.

CAP. VIII.

DE HVGONE I. MAIORIS CARtusiæ Præfecto, ac sexto Ordinis totius Generali.

BASIL. Florente hoc Patre Anthelmo, magnarum virtutum HVGO claruit Cartusiensis, qui sancto Hugoni Gratianopolitano Episcopo in regimine successit. Electus ab eo, & præelectus, ob singularem piæ religionis sanctimoniam. Erat nempe Hugo iste durus sibi & rigidus, & inexorabilis corporis sui castigator. Aridus quidem carne, sed mente pinguissimus: cuius etiam adeps dulcedinis ab oculis stillabat: tanta inerat ei gratia lachrymarum. Pectus huius optimi viri diuinus Spiritus incolebat: hinc erga omnes pius, dulcis, affabilis reddebatur. Et, cùm ob meritorum suorum gratiam, ab omnibus mirabilis haberetur, ipse tamen solus se non videbat: imò nil de se, nisi quæ contemptibilia erant & vilia, æstimabat. Nec tantum potuit illum mundus erigere, quantum solus ipse se deprimebat. Itaque ab omnibus pro pietate amabilis, pro sanctitate venerabilis, pro autoritate terribilis habebatur. Hic dum magnis virtutibus clareret & signis, coactus est Cathedram permutare, & iubente Summo Pontifice, factus est Archiepiscopus Viennensis.

Creuit

Creuit equidem dignitate, sed sanctitate longè semper præcelluit. Habuit tunc Christus in magno grege magnum valde egregiumque Pastorem: qui vita, exemplis, & sermonibus anteibat, & ducem se strenuum demonstrabat. Longissimum sermonis mei obsequium huius vitæ mirabilis non immeritò efflagitat, sed ad alia festinantem, me retineri non patior: veritus, ne temporis excludar angustijs. Nam huius almi Patris signa prodigiaque non breuis temporis sermonem efflagitant.

CAPVT IX.

DE BERNARDO, PRIORE CARtusiæ *Portarum.*

BAS. Accedo ergo iam nũc, ad reuerendissimum Bernardum, Priorem domus Portarum: quem cùm breuiter salutauero, ocyus abscedam. Hic quasi oliua fructifera in domo Dei, copiosissimos pietatis & misericordiæ fructus attulit suo tempore. Hic sanctum Anthelmum, de quo supra hic beatum Stephanum, de quo infra dicemus, recepit ad Ordinem, & sanctimoniæ tramitem, vitæque semitas demonstrauit. Hunc magnus ille Bernardus Clarçuallensis Abbas, ob singularẽ vitæ sanctimoniã, quam in eo repperit, singulari amicitia complexus est. Erat nempe in-

pe inter hos duos Bernardos, dulcis nimis & indiſſolubilis amor, germana ſocietas, & vinculũ ſuauiſsimæ charitatis. Hãc autẽ amicitiã cũ noſtro Bernardo, S. Abbas tam charã habuit, vt gratulabundus ad fratres Cartuſiẽſes ſcriberet in hũc modũ: *Feſtiuus mihi erit dies ille ducẽd⁹, & memoriale ſempiternũ, in quo virum illũ* (Bernardũ intelligit) *videre ac ſuſcipere merui. Per quẽ factum eſt, vt in cordibus veſtris ego reciperer. Retulit .n. ille vobis de me quadã, quæ etſi non probauerit, putauit tamen Fidelis quippe & religioſus, abſit vt aliter loqueretur, quàm credidit.* Deinde in fine eiuſdem epiſtolæ, etiam hæc de eodẽ ſubiungit: *Vidit fortaßis aliqua parua, & de paruis grãdia æſtimauit. Veſtra autem ſynceritas facile credidit, quod libenter audiuit. Gratulor quidem de charitate, quæ omnia credidit, ſed confundor pro veritate, quæ omnia nouit.* Hic Bernardus noſter, ob incõparabilem, quã habebat cum S. Bernardo familiaritatẽ, petijt ab eo, vt ſuper Cãtica Canticorum, pro ſuo ſtudio, ſcribere aliquid dignaretur. Cui ita ille reſpõdit: *O vtinam tuo ſtudio ingenioq; dignũ ipſe aliquid elaborare poſſem. Lumen oculorũ meorũ, & ipſam quoq; animã, ſi fieri poſſet, partirer tibi, amice dulciſſime, & in Chriſti viſceribus mihi potiſſimũ in omni plenitudine dilectionis ſpecialiter amplectende frater.* Cæterum vbi ingenium, *aut quando otiũ mihi ſufficiens, ad id quod petis? Nam voluntatẽ tuã & curam in hoc ſatis prodũt*

Eſt inter epiſtolas Diui Bernardi vndecima.

Eſt epiſt. 153.

crebræ epistolæ tuæ, & vehementior spiritus eas animãs. Verũ quantò curiosius id velle te sentio, tantò scrupulosius acquiesco. Cur hoc? Ne magna videlicet expectãti, ridiculũ producã murẽ. Et quid mirũ, si vereor dare, quod edere verecũdor? Grãdia enim sperãti, modica minus grata venire solẽt. Tibi studij est, vtpote otioso & vacanti, vndecunq; perquirere incẽtiua igni, quo ardes vt ardeas magis, & impleas voluntatẽ Domini tui, dicentis: Et quid volo, nisi vt ardeat? Laudo, sed si illic ea quæras, vbi te frustratũ postmodũ nõ queraris. Erras, si apud nos quæris, cũ illa potius abs te mẽdicare debuerim. Sed quid? Num tu ipse melius nos apud te excusabis? Cedo importunitati tuæ, vt vel exhibitio tollat suspicionẽ. Luc. 12. Huc vsq; mellifluus ille Bernard. Ex qua quidẽ epistola satis patẽter aduertis, quã hic noster charus sanctò fuerit Abbati, quã bonus, quàm pretiosus, quã ẽt ingenio præstans, & in Dei amore flagrãs. DIO. Aduerto equidẽ, & Dei hominẽ toto corde complector. Legi & aliaś magni Bernardi epistolas, quib. hunc Parẽ affectuosè magnificeq; cõmendat. BASI. Claruit verò hic venerandus homo sublimib. post mortẽ miraculis. Nam ad sepulchrũ eius (ꝙ magno illic accolę honore venerabile ducũt) cæci, aridi, claudi, paralytici, dęmoniaci ocy⁹ liberãtur; nec vlla tã maligna vis est, aut tã incurabilis ęgritudo quæ illic (si fides exigat) mederi nõ possit. *Nempe, 154. & 155.*

CAPVT X.

DE S. STEPHANO, DIENSI EPIscopo, Ordinis Cartusiensium.

BASIL. Nunc paulò, quàm solitus es, peto, vt attentior fias. Sum enim mirabilem quendam, & sublimem Ordinis nostri virum enarraturus: cuius præcellentem sanctitudinis gloriam, sicut nec dignè concipere, ita nec enarrare sufficiam. Est enim beatissimus Stephanus Lugdunẽsis, cuius pater vir illustris & genere & dignitate, Castellionis dominum se gerebat. Hic piam consortem nactus est, & titulis claram, & moribus. Ab hac stirpe, tam illustri, sanctus Stephanus procreatur. Qui recèns natus, in ipsis iam cunabulis cruci Christi configi cœpit, & ante didicit crucem ferre, quàm aut se sentire, aut Christum posset per ætatem agnoscere. Rem penè incredibilem loquar. Hic nempe ad nutricis suæ vbera pendens infantulus, nunquam sexris ferijs cogi potuit vt mammas sugeret, immò vel parũper attingeret, sic diem semper esuriens transigebat. Hoc vnum opus tam rarum, & penè hactenus inauditum, plurimos magno stupore confecit, ita vt dicerent: Quis putas puer est iste erit. DIO. Reuera rem magnificam enarrasti, & quam nunquam prius, nisi in sancto Nicolao nouimus

mus effulsisse. Hinc satis conijcimus, hunc ab vtero matris, Spiritus sancti munere consecratum: cuius vnctione, crucem didicit adhuc infantulus baiulare. Quòd autem lacte sextis ferijs pasci noluit, satis portendebat Cartusianum se futurum, qui semper istis ferijs à lacticinijs solent abstinere. BASIL. Puer autem factus, cùm post rudimenta, sacris imbuendus literis à parentibus traderetur, gratia plenus, & claro pollens ingenio, supra ætatem, & præ coetaneis suis proficiebat, & mirum in modum docilem se humilem, & amabilem omnibus præbebat. Erat verò corpore paruus, ætate iuuenculus, sed magnus sanctitate, & animo canus. Potabat nempe assiduè aquas sapientiæ salutaris, & seipso quotidie prudentior reddebatur. Morum disciplina, & ingens virtutum profectus, vnctione Spiritus magistra, hunc super omnes se docentes longissimè efferebant. Vbi verò iam adolescere cœpit, ne caro illum ad opera spurcæ Veneris præcipitem raperet, ab omni statuit esu carnis abstinere. Stupebant omnes, adolescentem delicatum & nobilem, ipsis voluptatibus imposturam facere, & lubricum iuuentutis tramitem aspernari. At pius Stephanus, sciens bonum esse viro ab adolescentia ferre iugum Domini, carnem domabat,

Vide notas.

Ecclef. 15. 3.

Thren. 3. 27.

bat, & pectus sacrum vallabat ieiunijs, ne blāda pudoris naufragia pateretur. Combiberat enim iamdudum castitatis amorem, vt pectus virtutibus instructum, nulla posset turpi cogitatione turbari.
Iob. 31. 1. Pepigerat itaque fœdus cum oculis suis, vt ne cogitaret quidem de virgine. Orabat præterea crebrò adolescens, & vigilans psallensque manebat, & cùm bene viuendi formam cunctis ostenderet in semetipso, nullatenus tamen seipsum ostentabat.

Morum grauitatem præferebat in vultu, modestiam mentis incessu & habitu fatebatur, & opus omne pietatis in pauperes exercebat. Verū cū contemplationis amore flagraret, nactus iam annos sex & viginti, spretis amplissimis Ecclesiarum beneficijs, & paternis rebus abdicatis. Cartusianum Ordinem statuit profiteri. Venit itaque pijssimus iuuenis, magno deuotionis igne perustus, & à sancto Bernardo Priore Portarum, cuius supra iam memini, summa cum veneratione & amore susceptus est. Sacro autem habitu assumpto, in maximo illic feruore conuersari cœpit, ita vt seipsum imitandi specimen cunctis exhiberet.

VIDE NOTAS. Erant enim tunc plurimi magnæ sanctitatis & pœnitentiæ viri: sed hos noster

Ste-

Stephanus, vt sol sydera, vincebat. Assiduè nempe se holocausti hostiā Domino offerebat, carnem macerans, & mentem igneis charitatis scintillis inflammans. Nunquam in eius mensa, nisi panem vidisses & aquam, librum quoque apertum, quo sibi vicissim lumina distrahebat, vt vtrique homini alimoniam ministraret,

Erat præterea erga diuinum Altaris Sacramentum deuotissimus; & communicans, aut celebrans, tam copiosis lachrymis perfundebatur, vt totus cruci CHRISTI confixus videretur. Fluebant ab oculis lachrymæ, indices amoris, & adeps pectoris è pijs luminibus decurrebat. In psalmodijs tam alacrē se laudatorem offerebat, vt putaretur angelicis interesse cōcentibus. Et reuera sic erat. Laudabat nempe Dominum cum astris matutinis, & inter filios Dei dulcissimis modulis iubilabat.

Ex his sacris operibus, sanctitatis eius creuit opinio, & grandē nactus est nomen intus & foris. Omnes namque Stephanum Christi militem laudabant, attollebant, mirabantur. Interior homo huius viri, sicuti erat verè pulcherrimus, fortis, integer, incorruptus; ita exteriorem vno sēper modo, eoq; modestissimo efferebāt;

vt nihil in eo prorſus appareret, quod intuentes offenderet. Quis igitur, niſi coram Deo & ſanctis Angelis hunc crederet Stephanum conuerſari? Vna nempe dierum cùm coram imagine Crucifixi orationi & lachrymis adhæreret, ecce Angelus Domini in humana ſpecie iuxta illum maxima luce refulgens apparuit, eius operibus condelectans, & orationes eius, vt Altiſsimo eas præſentaret, excipiens. DIONYS. Hactenus ſilui, intentiſsimè te audiens perorantem. Nam ſtupor mihi ſicut mentem, ita & ſermonem quoq; occupat, tam grandes huius viri melliflui dum laudes intelligo. BASIL. His claris virtutibus, Portarum Prior electus eſt. Hoc in officio ſublimatus, ſi noſſe cupis qualem ſe geſſerit, librum, qui de eius vita ſcriptus eſt, legas oportet. Os enim ad alia feſtinamus.

Eligitur in Priorem Cartuſiæ Portarum.

CAPVT XI.

EX PRIORE CARTVSIAE PORtarum, eligitur omnium ſuffragijs in Epiſcopum Dienſem.

Ab hac prælatura ſuper altius cãdelabrũ poni promeruit, vt lõgè lateq; ſereniſsmũ vitæ ſuæ iubar inclareſceret. Nã in Dienſem Præſulem vnanimi aſſenſu, non ſine grandi miraculo electus, & conſecratus eſt. Epiſcopali itaque Sede potitus,

Fit Epiſcopus Dienſem.

tus, obseruantias regulares, morum, virtutumq; constantiam, non solùm sanctus Præsul non minuit, sed etiam vberiori gratia cumulauit. Ingressus nempe ad regimen sponsæ suæ, diuinum officium non in capella seu loco aliquo secreto, sed in maiori Ecclesia cum suis Canonicis deuotissimè frequentabat. Omni ferè die salutarem Hostiam Domino offerens, nimia deuotione perunctus, lachrymarum abundantia replebatur. Mirabantur vniuersi contra vsum humanæ felicitatis hominum ex humili heremo, ad summa repente prouectum, plus humilitate, quàm dignitate; plus deuotione, quàm dominatione creuisse. Ipse verò nil tale de se æstimans aut cogitans, ad cordis sui gregisque custodiam animatus magnos edebat pietatis & sapientiæ fructus. Sed rem tibi nûc aggredior enarrare verè grandem, & hactenus inauditã. Hic sanctissimus animarum Pastor, cùm assiduè zelans gregem hortaretur suum, & vigili cura ouium suarum mores discuteret, inuenit populum sibi creditum rudem nimis, agrestem, impium, profanum, irreligiosum, Dei præcepta, ac Sabbata vilipendentem, nec Ecclesijs, nec Sacerdotibus deferentem. Sanctorum quippe festa, plebs impia Diabolo dedicabat, ludicris, tabernis, luxibus, choreis,

Diuinum officium cum Canonicis suis publicè persoluit.

reis, ſpectaculiſq; prophanis. Quæ videns, vir ſanctus, ex imo cordis ingemuit, & monens vnumquemque cum lachrymis, nunc ſeorſim, nunc palàm hortabatur eos, viam duriſſimam deſerere, & viam incedere mandatorum Dei. Clamabat ſæpenumerò, ſtans in ambone, & quaſi tuba, exaltabat vocem ſuam, annuntians populo ſuo ſcelera eorũ, & pœnas Inferni amariſſimas intentans. Sed ſaxea & in adamantẽ cõuerſa præcordia, nec minis poterãt, nec blanditijs permolliri. Manebant enim ad fidẽ impij, ad vitã ſpurci, ad mores ferrei, & ad omnẽ diſciplinã ceruicoſi. Quod vt vidit, acerbiori cauterio hos ſtatuit inurẽdos. Putabat enim efficacius ſignis eos cõuertere, & terrere prodigijs, quos ſermonibus non poterat. Iubet ergo vir Apoſtolicus S. Stephanus, ad ſtatutũ diem ſolennẽ cõfluere vniuerſos, & audire quippiã noui, ꝙ eis ipſe dicturus eſſet. Accurrit innumera multitudo. Tũ ille ambonẽ cõſcendens, de ſublimi eos alloquitur, ita dicens: *Hactenus vobiſcũ egi, ô populE meus, verbis, lachrymis, precibus, hortationibus, orãs atq; obteſtans, vt dæmonũ ſemitis derelictis, viã pacis, viãq; ſalutis ingrederemini. Verũ quia nil verbis, nil adhortationibus proficio, oportet vt nũc palã oſtendam vobis, quibus voſipſos dominis ſeruos mancipaueritis, vt ijs agnitis, impiũ peccati iugum à veſtris*

Iſa. 58. 1.

Populum alloquitur.

Cogit dæmones viſibiles ſe populo exhibere.

ceruis-

ceruicibus proijciatis. Tum iubet ocyus adesse ab infernis specubus teterrimos dæmones. Aduolant illi ad iussum hominis Dei, & populum omnem vallant, ambiuntque per gyrum. Erat videre terribile plurimos illic adstare incentores vitiorum, instar gigantum magnos, turpes, horridos, cornutos, & omni fuligine nigriores. Hi ignem ab ore, oculis, auribusque emittebant, virusque & fumus pestilens è naribus euaporabant. Vngues digitorum rapaces acuebant, quibus sueti sunt animas, raptas ad tartara cruciare. Hos populus cùm videret circum se strepere, horribili omnes timore perculsi, signis & crucibus se munientes, diuina auxilia flagitabant. Ad quos S.Stephanus: *Nolite*, ait, *timere: non enim vt nocerent, sed vt instruerent, hos iussi accedere, abituros rursum dum præcepero. Sed videte quæso, quibus hactenus pestiferis spiritibus deseruistis. Isti sunt incentores gulæ, luxuriæ, auaritiæ, iræ, superbiæ, inuidentiæ. Cũ his sine dubio æterna tormenta passuri estis, nisi ab horũ dominio cultuq; recesseritis.* His dictis, iubet tenebrarũ principes ad sua loca reuerti. Necdũ fœtor omnis euanuit, & plebs animũ recuperauit tranquillum. Apertis autem oculis, neminem viderunt præter sanctum Præsulem: ad quem ita omnes vna voce dixerunt: Ex hac hora, optime Pater, emendatos nos accipe; & o[illegible] fideles tibi

Dæmones dispærent.

futuras, dignare agnoſcere, quos lupos hactenus ſuſtinuiſti. His dictis, correctiſque animis, & mutata iam in melius voluntate, ad propria feliciter rediêre. DION. nunquam prodigium tam ſtupendum auribus audiui. O admirabilem Stephanum, ô Paſtorem ſolertiſsimum, qui nouit terrere ſalubriter, vt poſsit ſubuenire miſericorditer. BASIL. Affluebat quoque hic Pater ad peccatores pijſsimis ſemper miſericordiæ viſceribus. Vnus nempe ex huius viri ſubditis quodam tempore, grauiſſima corporis ægrotatione laborabat. Hic Diabolo ſe poſsidente, quem etiam vultu voceque prodebat & motibus, in deſperationis lapſus abyſſum, peccata ſua noluit vllatenus confiteri. Hortabantur eum plurimi, verùm ille audire verba Dei deſpiciens, rabioſis vocibus inclamabat: Quid mihi ſcelerato poterit prodeſſe confeſsionis antidotum, qui iam totus cum Diabolo damnatus ſum? Venit hic ſermo ad aures Antiſtitis. Qui plurimum contriſtatus, lachrymans, ocyus ad hominem venit. Et ſuadens hortabatur, ne Dei benigniſsimam clementiam contemnendam putet, eſſeque Deum multo ad miſerendum proniorem, quàm ille aut ſperare poſsit, aut petere. Verùm miſer ille nec lachrymis emolliri potuit, nec hortationibus,

Hominem deſperantem Stephanus ad ſalutem reuocat.

albus, ita cor eius Diabolus peruaserat. Tum sanctus intelligens opus esse fortioribus armis, ad preces se conuertit. Et fusus humi, Dominum pro illo exorabat, lachrymis pauimentum respergens. Fugit ocyus Dæmō ab ægroti præcordijs, & cōpunctus mente, sua crimina confitetur. Absolutus, & inunctus, viaticum petijt & accepit; & mox spiritum reddidit creatori. DIONYS. O oliuam fructiferam in domo Dei. O oleum iucunditatis, vngens & lucens; cuius virtute dæmon pellitur, cuius lenitate durities emollitur, cuius luce peccatorum tenebræ profligantur.

CAPVT XII.

MIRACVLA, QVIBVS HIC SANctissimus Præsul in vita claruit.

BASIL. Hic idem suauissimus Pater paralyticum hominem longa tabe consumptum, & qui se in lecto mouere non poterat, sacra manu palpando, restituit sanitati, gressui, ac labori. Vno dierum, cùm ingens grando rueret, & tempestas sonora cladem maximam minaretur, ille decenter signum crucis iaculatus, ita repente eam cohibuit, vt ne lapillus quidem ab aere laberetur. Dum Diœcesim circuiret suam almus Pontifex, occurrunt nuntij perstrepentes, & clamantes, in loco proximo mulierem repente in mortem cor-

Signo crucis pellit tempestatem.

N ruisse;

ruisse;& esse à Diabolo præfocatam. Compatitur miseræ mulieri vir mitisſimus, & gemens festinat ad locum. Mox commotis visceribus, humi prosternitur, & multis cum lachrymis, CHRISTI clementiam deprecatur. Non distulit pijsſimus miserator vota ad se clamantis fidelis famuli sui, sed mox vt ille surrexit à prece, mulier incolumis surgit à funere. Tum Sancti Præsulis aduoluta genibus, meritas gratias deuota persoluit. Obstupuêre omnes, & timore pariter & exultatione completi, miris laudibus Dominum in suo famulo prædicarunt. Habebant Dienses cum finitimis populis implacabile bellū. At Sanctus Dei, sciens post breue tempus è seculo se migraturum, cùm nollet Cathedram suam impacatam relinquere, potentisſimis egit precibus apud Deum, & citò pax suis & populi sui votis desiderata respondit. Cùm iam cælum petiturus, lecto decumberet, accurrunt omnes Ecclesiæ suę filij, vt dulcisſimo Patri aliquod exhiberēt obsequium, & suas illi animas commendarent. Accurrunt, inquam, flentes, & tristes, ac gemebundi, certantes inter se, quis prior tanto parēti beneficium aliquod posset pietatis adferre. Tunc reuera extrema gaudij Diēsis Ecclesiæ, luctus occupauit; quando tam suauisſimo Patre cœpit

Excitat mortuam.

cœpit miseranda destitui. Ille enim solabatur afflictos. Ipse cum multa alacritate ad superna suspirabat. Instabant autem filij, vt testamentum conderet. *Non est*, inquit, *necesse filioli. Nam quicquid vnquam visus sum possidere, sponsa mea statui relinquendum.* Illo iam ad extrema vergente, ægra quædam iam penè moribunda mulier, petijt à suis, vt ad sanctum se Pontificem introducerent. Intromissa verò, sistitur lecto iacentis Episcopi, & votis ac verbis, vt potuit, se postulabat benedici. Rogant pro ea qui circumstant lectulo vniuersi: Tum ille sacram dexteram extendens, signo Crucis mulierem munijt, & benedixit. Tanta vis gratiæ ocyus consecuta est, vt repente fœmina conualescens, in pedes se sanam erigeret, & ad proprium habitaculum lætabunda & laudans repedaret. Quomodo, rogo, non fleret populus præ gaudio pariter & mœrore: præ gaudio, dum videret mulierem, sanitati redditam: præ mœrore autem, dum cerneret tam potentem occumbere Pontificem?

Recusat condere testamentum.

Moribundam sanat.

DION. Verè potentem Pontificem, qui infirmitate correptus, alijs sanitatis gratiam impertiebatur.

BASIL. Acceptis itaq; cum summa reuerentia Ecclesiæ Sacramētis, inter verba

orantium, psallentiumq́; sacerdotum septimo die Septembris in sacræ Natiuitatis Mariæ peruigilio, placidissimo fine quieuit in pace. Cuius venerandas exuuias mater Diensis Ecclesia summa semper veneratione apud se humatas, retinet.

CAP. XIII.

MIRACVLA, QVAE POST OBITVM edidit.

STatim verò vt almus Præsul sepulturæ est traditus, cœpit meritis vbiq; in clarescere, & operum miraculis refulgere. Adducebantur namq; ad tumbã cæci quatuor, quorum oculi vastis densati tenebris, suauem lucis influxum capere non poterant. Hi inuocato lucis Præsule, lumen tam corporis, quàm mentis ocyus receperunt, & agnouerunt cordis obtutibus, quanti esset apud Deum meriti, qui nouos solis radios illis aspicere contulisset. Post hæc plures adhuc, lumine orbati, interuentu almi Præsulis, diem, quam videre concupierant, aspexêre. Impossibile enim erat, illic cæcæ noctis caliginem posse durare, vbi sancti Pontificis lumina meritorum splenduerunt. Dehinc non minus octo claudi, manci, mutilati sacras Reliquias precibus ambierunt & lachrymis. Sed sanctus Præsul, qui consueuit rectos gressus facere pedibus suis, mancos

Quatuor cæci ad eius tumbam visum recipiunt.

hos & claudos diu ferre non potuit, sed ab alto miserator aspiciens, bene illis gradiendi, actitandique tribuit facultatem. Omnium tunc ora laxabantur in laudes, & Deum ac Stephanum pijs vocibus prædicabant. Aderat & virgo quædam, cuius vertex capitis iam corruptus, multis è fistulis saniem promebat. Hæc vbi pro remedio supplex Stephanum exorauit, optata citius sospitate potita, grata & lætabunda hospitium reuisit suum. Dehinc adducitur mulier ab oppido Vopinco, caduci morbi incommodo miserè laborans. Hæc statim vbi preces fudit, mirantibus cunctis, sanitatis gratiam reportauit. Poteris quoque non mediocriter obstupescere, si dixero, mulierem annos agentem plus sexaginta, pedum suorum adminiculis destitutam, inuocato pijssimo Patre, incolumem, suis ad propria vestigijs, remeasse. Mulier Diensis, cùm multo iam tempore sanguinis profluuio laboraret, orabat ad tumulum Sancti, plorabat obsecrabat, ingemiscebat. Et sicut illa de Euangelio Emorroissa ad tactum fimbriæ vestimenti, ita & hæc ad tactum sancti sepulchri, ocyus adiuta & liberata est. Dehinc fæmina quędā sistebatur sanāda Pontifici: Fæmina, inquam, tam misera ac miserabilis, vt omnium in se mœstos oculos

concitaret. Erat nempe adeo contracta, & compressa deorsum, vt nec terram aspicere, nec in dextrum sinistrumué latus caput posset inflectere. Hæc orans & lachrymans, statim erecta est, & cælum sana respiciens, polorum principi Dei, vnà cum innumera plebe, gratias personabat. Scire etiam te volo hunc sanctum Pontificem quinque defunctos homines à mortis faucibus reuocasse in pristinam lucem. Miles, dominus castri, quod Modon, nuncupatur, vir armis strenuus Vapinicum oppidum expugnaturus obsedit. Hic habebat egregium apud se pugnatorem, qui equina percussus vngula in pectore, ocyus expirauit. Cumq; omnem exercitum hic casus miserabilis concitasset ad metum, suadent qui astabant omnes vt sancti Præsulis Stephani, cuius vbiq; iã signa radiabant, suffragia peterentur. Tunc vniuersi, positis in terram genibus, manus atque oculos extollunt in cælum, & supplicibus votis clamoribusq; almi Pontificis auxilium deprecantur. Et ecce, mirabile dictu, continuò se erigit, qui iacebat exanimis, & flexis etiam in terram genibus, supplices manus extendit in cælum, gratiasque agens, omnia complet laudum præconijs. Tum totus versus in stuporem exercitus, magnis laudibus sanctum STEPHANVM com-

commendabat. At miles, postulato silentio: *Habeo, inquit, ô commilitones, immortales gratias optimo Saluatori Deo, & beatissimo Episcopo Diensi Stephano. Hic meam supremam cladem miseratus, vestris clamoribus piissimas aures accommodare non distulit. Ducebar ego infelix dæmonum impiorum vallatus exercitu, & immergendus perpetuis ignibus, trahebar ad tartara: vbi vidi cruciatus immanissimos, & pœnas inexplicabiles, meis sceleribus præparatas. Quæ quidem tales erant, tam asperæ tamq; formidolosæ, vt eas, dum cogito, totus horreo, tremoq;. In ijs dum penè mergi inciperem, adest ipso sole splendidior admirabilis Præsul, qui potenti virtute dæmones terruit, & in fugam compulit, meq; manu correptum, corpori restituit: & vt pœnitentiam agerem, viuere concessit.* Hæc autem dicens, plurimos permouit ad pœnitudinem, & se quoque viæ restituit saniori. Delatus est vno dierum ad sepulchrum hominis DEI adolescens quidam, qui ab excelsa labore deorsum ruens, conquassatus est, & ita toto confractus corpore, vt clausis oculis, defuncto similis videretur. Erat reuera, iam penè mortuus, nec spem vllam vitæ medici promittebant. Tunc parentes & amici pro eo suauissimum STEPHANVM votis pulsant, & lachrymis. Et ecce, qui sepulchro

expectabatur inferri, ſanitati redditus, domum victurus rediјt, non ſine ingenti multorum tripudio & gratitudine. Sacerdos quidam habitator caſtri cuiuſdam, è rupe altiſsima decidens, femoris ſui neruos ita detriuit, vt gradiendi officio deſtitueretur. Hic noſtrum præſulem cùm viſitaſſet, & preces cum fletibus effudiſſet, integerrimæ eſt redditus ſanitati. Homo quidam de Brione oriundus, ab hoſtibus captus, turri fortiſsmæ eſt incluſus. Hic ſancti Stephani patrocinia inuocans, vbi primæ portæ ſeras, vectes, ac repagula manu tetigit, confeſtim omnia relaxantur, & patente ianua, ſecundam portam ac tertiam captiuus tentare aggreſſus eſt. Quibus ſimili facilitate ſolutis, liber exilijt, & ad tumbam ſancti Præſulis veniens, cunctis audientibus & lætantibus, hoc inſigne miraculum patefecit. Poſt hunc accurrunt duo viri, qui etiam adiutorio almi Stephani è carceribus liberati, vincula ſua ferrea deferunt ad ſepulchrum. Sed quid hactenus laboro verbis rem velle dicere indicibilem? Tu ſi plura noſſe deſideras, librum lege, vnde iſta pauca decerpſimus. Sed neque illa omnia potuit enarrare. Tu igitur à me nil vltra requiras. DION. Pareo libens, fateor tamen abundè me huius viri magnifici epulis, te miniſtrante, refe-

ctum.

ctum. Nunc opus est, vt quod restat, prosequaris. BASIL. Necesse est igitur, vt ordinem, à quo digresſi ſumus, reſumamus.

CAPVT XIV.

DE PATRE BASILIO, OCTAVO totius ſacri Cartuſienſis Ordinis Generalis: qui vixit circa annum Domini 1150.

Beato Anthelmo ſucceſsit in Prioratu Cartuſiæ; digniſsimæ memoriæ Baſilius Pater. Qui doctrina & eloquentia admodum clarus, multum toti contulit Ordini multumque profuit religioni Cartuſianæ. Hic non minus ſanctitate ac virtutum gratia quàm ſcientia illuſtris, conſtitutiones plurimas, Ordini profuturas, inſtituit, promulgauitque. Hic annis plus quatuor & viginti Cartuſiam rexit: vir multum ſtrenuus, ſed & mitiſsimus, præclara induſtriæ ſuæ poſt ſe monumenta relinquens. Columnam hunc in domo Dei robuſtiſsimam habuiſſe, omnes Cartuſiæ filij gratulantur. Nam alter quiſpiam, qui eo humilior eſſet, ſanctior, feruentior, ſollicitior, doctiorque vix potuit inueniri. Edidit enim præter alia de laude ſolitariæ vitæ facundiſsimæ ſapientiæ epithoma, vbi breui ſermonem mirum in modum eam vitam commendat. Hac vna eius induſtria facilè, qualis in reliquis ſuis

Præfuit annis plus 24.

Scripſit de vita ſolitaria.

scriptis extiterit, quis poterit autumare. Sub hoc Patre ac principe magnificus Gerardus Niuernensium Comes, in habitu Conuersorum, egregium se Dei militem gessit. Qui inter cæteras virtutum dotes, humilitate singulari radiare, pestemq; inanis gloriæ aspernari solitus erat. Hic, cùm grauitatis & sapientiæ prærogatiua sui temporis Francorum aulicos omnes antecederet, à Christianissimo rege Ludouico, & ab regni optimatibus, quasi vnus omnium parens, pari colebatur affectu: nemo vnquam in eius præsentia, vel etiam rex ipse ludicrum verbum aut factum proferre audebat. Nam vno dierum, cùm Rex ludentibus ad * scacharium assideret, timens ne comes Gerardus superueniens, & se spectantem, & illos ludentes aduerteret, iussit ocyus de medio tolli scacos. Sed ille intelligens, quid actum esset, Regem dissimulare rem cupientem, nec valentem, his verbis corripuit: *O te*, inquit, *insignem Principem, & populi Dei prouisorem, qui mentem regiam his ludicris subigis, qui omni vitæ tuæ tempore, vix ea cogitare sufficeres, non solum vt non delinqueres, sed quæ iusta, quæq; vtilia populo tuo sunt institueres. Quomodo igitur in his vanis tempus insumis, & vigorem mentis effœminatè resoluis?* Hanc obiurgationem Rex sanctus LVDOVI-

Gerardi Niuernensium Comitis stupenda humilitas.

* *Tabula est, in qua scacchiæ ludus exercetur; de quo Hieronymus Vida eleganti carmine integrum conscripsit librum.*

Regem leuitatis arguit.

DOVICVS humiliter excepit, sciens se à viro iustissimo & optimo reprehendi. Hic GERARDVS Comes inter consules & nobiles viros sæpe cùm in regia concione sederet horis solennibus exiens ad orationem, secedebat in partem, flexis genibus aut corpore toto fusus in terram, cum lachrymis & singultibus diuinam super se clementiam implorans. Hæc sæpe etiam, cùm in campis aut pratis esset, actitabat, ita vt à suis aut hypocrita, aut vaniglorius diceretur. Verùm ille hæc audiens, in nullo penitus mouebatur, sed stillantibus vbertim per genas lachrymis, verbum memoria dignum loquebatur: *Absit*, inquiens, *absit, vt proditoris crimine pollui velim, mihi vsurpando gloriam* DEI *mei. Si adoro, & exoro* DOMINVM DEVM *meum, non mihi vtiq; peccatori, sed gloriam glorioso & sancto nomini eius do.* Hic tantus & talis Comes Cartusiam veniens, à sancto BASILIO deuotè susceptus est. Sed multo ipse deuotius conuersatus. Hic vir sanctus baltheum in funiculum, & sericum insagũ commutans, inter humiles conuersos voluit computari. Vbi crucem Domini quotidie tollens, & Agnum sequens, non ante de virtute in virtutem progredi destitit, quàm

Conuersi vocantur laici.

Psalm. 83. 7. quàm mereretur videre Deũ Deorũ in Sion. Ad hunc videndũ, cũ quodam tẽpore filius, egregiæ indolis adolescẽs, profectus esset (quẽ paruulũ sibi in Comitatu successurũ in patria sua olim dimiserat,) veniens Cartusiam, cùm patrem suum videre cuperet, didicit eum tunc in superiora montis, tondendis ouibus operam dare. Quem diutius expectatum, tandem conspicit in habitu pauperrimo descendere, ac vellera recenter tonsa, seruicibus deportare. At filius eum non agnoscens, accepit à fratribus, qui illi astabant, hunc suum esse genitorem. Tum ille valde animo compunctus, occurrit ei, tenensque vestigia eius, & exosculans, prægaudio cœpit lachrymari. Qui ad Patris amplexus & oscula erectus, intueretur sinum & collum ipsius barbionum & pediculorum examine scatere. Quo iuuenis viso, nimium exhorruit, & vermes mordacissimos tollere cupiens, hoc à patre viro fortissimo responsum accepit: *Sine*, inquit, *sine fili charissime, istos vermiculos, vermi, qui non moritur, suam præripere prædam. Votiuus & delectabilis est mihi morsus istorum, quos inexplebilem gehennalium vermium edacitatem, me, Domino miserante, spero euasurum.* Sub hoc quoque Patre Basilio, magnus & sanct s Domino militauit Hugo post Lincolniensis Pontifex. Hoc Hugo-

Filius reperit patrem tondentem oues.

VIDE NOTAS.

VIDE NOTAS.

Hugone iam professo, almus Pater Basilius vita functus migrauit ad Dominum. Post huius itaque obitum, tam grauis Hugonem carnis tentatio, tamque continua exagitabat, vt plus aliquid quàm gehennales flammas se perpeti arbitraretur. His vallatus angustijs, gemitibus abundabat & lachrymis; virgis quoque & abstinentijs, quibus diuinum auxilium anxius precabatur. Demum athleta fortissimo prostrato quidem, nec tamen superato; non victo, sed fatigato, tenuis sopor obrepsit. Continuò velut in excessu mentis positus, vidit sanctum Basilium vultu clarissimo radiantem sibi astare, & his vocibus blandiri: *Quid habes mali, charissime fili? Surge, & desiderium tuum mihi Patri tuo enarra.* Ad quem ille; O, inquit, optime Pater, ô mi nutritor suauissime, affligit me vsq; ad mortem lex peccati & mortis, quæ est in membris meis. Et nisi tuo more auxilièris mihi, ocyus morietur puer tuus. Vix verba compleuerat, en, inquit Sanctus, auxiliabor tui. Mox patefactis nouacula, quam manu tenebat, visceribus eius, quasi strumam igneam inde visus est excuisse. Dehinc data benedictione, pius medicus astra repetijt. AEger verò sanatus, & sibi redditus, somno fugiente resedit. Lætusq; super modum de ostensa sibi gloria optimi

Consule vitã S. Hugon. Lincol. cap. 7. Nouembr. 17.

VIDE NOTAS.

mi

mi parentis, & fotoris sui, corde pariter & carne mirabiliter sese repperit immutatum. Post hæc sacer Hugo non quasi hominem, sed quasi Angelum se gerebat, & ibat proficiens & succrescens quotidie, donec magnus & sublimis effectus est.

Thren. 3. 26. DION. O quàm bonum præstolari cum silentio salutare Dei, qui non patitur fide-

1. Cor. 10. 13. les suos tentari supra id quod possunt ferre, sed facit etiam cum tentatione prouentum.

CAPVT XV.

DE B. IANCELINO, DECIMO CARtusianorum GENERALI.

**VIDE NOTAS.* BASIL. Succesit * Basilio Patri magnus & memorabilis Iancelinus. Huius tam sublimis fuit humilitas, & tam humilis maiestas, vt nemo illam vel attingere, & tam feruens charitas, vt vix eam quis potuerit æmulari. Nihil in Prælato ita refulget, vt humilitas mansueta, humilitas temperata, humilitas non segnitie quadam strata humi, sed Spiritus sancti magisterio castigata. Hæc talis est, quæ nouit suum alumnum, ne de se alta & grandia existimet, custodire, & nihilominus in vitia culpasque subditorum sublimem ac constantem attollere; vt rigidus norit, superbè se efferentes, humiliare; &

tamen mansuetudinis terminos non transilire. Hic in tam sublimem sanctitatis apicem excreuerat, & tantorum meritorum vir clarus euaserat, vt de antiquis illis Patribus vnus putaretur. Hic (quod forsitan incredibile apparebit) annis non minus sexaginta ipsam Cartusiam, & vniuersum Ordinem mira rexit industria, moderator egregius, & singularis. Hinc stupor omnibus factus est & admiratio, quòd vir scilicet tam grandæuus tanto sufficeret oneri, & abundaret. Sub hoc Patre reuerendissimo ipse Cartusianus Ordo toto iam orbe diffusus, luminis sui gloriam humanis infundit obtutubus, & laudis suæ præconia per ora omniũ promulgabat. Singulari tamen prærogatiua sanctitatis, ipsa domus Cartusiæ præeminebat. Hinc factum est, vt bono suo, quem spargebat odore, virum magni nominis Petrum Frecoldi, genitoré Clementis Papæ IV. ad se attraheret, reciperet, vestiret, retineret. Nam hic deuotissimè in habitu sancto conuersatus, etiam ibi sepultus, quieuit in pace. Sub regimine huius beatissimi IANCELINI tam consummatæ virtutis Monachi & conuersi in Cartusia Domino militabant, vt idonei essent omnes, signa facere. Horum vnus, cùm post mortem esset translatus ad supe-

Præfuit ad annos sexaginta.

Nota.

ſuperos, cœpit magnis in terris clarere prodigijs. Nam Dominus non paſſus ſerui ſui glorioſa merita ſub modio contineri, maximis illum miraculis honorabilem fecit. Finitimos quippe omnes valetudinarios, & qui varijs incommodis laborabant, excitauit Deus, vt ſi cuperent ſanitatis gratia donari, ſepulchrum inuiſerent recentis in Cartuſia defuncti ſerui ſui. Accurrunt itaque leproſi & mundantur, cæci & illuminantur, ſurdi, muti, claudi, & reformantur. Attrahuntur dæmoniaci, & repurgantur, paralytici quoque, & podagrici ad robur priſtinum eriguntur. Cumque propter hanc ſanitatum gratiam, multo iam tempore durantem, innumera hominum multitudo ad ſancti viri ſepulchrum conflueret, contigit vt domus ipſa non parua diſpendia pateretur rerum tẽporalium pariter & ſpiritualium. Accurſus enim & ſtrepitus hominum, ſanctorum fratrum requiem fatigabant, & temporalia eorum bona conſumebant. Diabolus quoque ſeſe his perturbationibus immiſcens, ſcandalorum etiam moliebatur inſidias. Hæc vbi vir beatus Iancelinus animaduertit, moleſtè nimium ſuorum inquietudinem tulit. Et lachrymans, hāc Dei Sancto querimoniam fudit: *Haccine eſt, ô fili dulciſſime, retributio, quam retribuiſti nobis?*

nobis? Tu in tabernaculis fiduciæ & in requie opulenta quiescis, & hunc nobis inquietudinis impetum reliquisti? Non ex æquo hæc diuisio facta est. Oportet igitur, vt iisdem, quibus Diabolum superasti, te aggrediar armis. Obedientia nempe, quæ in certaminis campo viriliter dimicasti, & quæ tibi pacem peperit sempiternam, fratribus etiam tuis hoc in loco tranquillitatem afferat, necesse est. Et accedens reuerenter ad tumulum, *in virtute*, ait, *obedientiæ tibi præcipio fili, vt sicuti mihi, dum hic viueres, semper obedisti, ita & nunc mihi obtemperes. Volo igitur, vt deinceps nullum opereris miraculum: sed potius consulas quieti nostræ, vti tu olim tuæ consuluisti.* Paruit ille, vt erat humilis corde, & nullum de cętero curationis signum, quasi iussa pauescens, exhibuit. Tanta sub hoc magno Patre in fratribus sanctitudo florebat, vt Deus quoq; fideli custodia, & hos, & horum omnium substantiam vallaret per circuitum, vindex nimirum prauorum operum, vltorem se obiectans acerbissimum. Vnde illustris quidam, & magni nominis Princeps ausus est à Cartusianis fratribus aliquid præripere violenter, & possidere. Quem tamen Deus, vti fecit regi Abimelech, percussit, suamque coniugem puniuit in conceptu & partu sobolis suæ. Omni namque tempore, quo mulier parere debuit, non humanam effigiem, sed prodigio-

digioſum quoddam monſtrum fundébat in lucem. Iſtud dum iam certis vicibus contigiſſet, illa intelligens ſe ob ſua ſcelera flagellari, rapinam reſtituit, & obtenta Sanctorum prece, filios deinceps generauit incolumes. Vna quoq; dierum cuneus quidam prædonum impetum faciens, armenta & boues omnes, quæ tum paſcebãtur in campis, violenter coram ſe minans, tentabat abducere. Cumq; non longius abijſſent, occurrit illis frater, Conuerſus illius domus, & agnoſcens ſua eſſe animalia, precatur obnixè, ne rem tam ſacrilegam attentare præſumant. At illi ſurda aure tranſeunt irridentes. Et ecce terribiles quædam antea nunquam viſæ beſtiæ repente irruunt è nemoribus, minaces, truces, formidabiles: quæ, intactis ouibus, latrones ocyus inuadunt, & membratim diſcerptos in momento. Quo facto, ſeſe ad nemus recipiunt. Tum Conuerſus pauens & tremens ad tam formidatum iudicium Dei, recepta animalia, coram ſe minauit ad clauſtrum. DION. O quàm manifeſto exemplo oſtendit Deus, verum eſſe, quod ante per os Prophetæ pollicetur: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Sed progredi ne moreris.

Zach.2.8.

CAPVT

CAPVT XVI.

DE PATRE MARTINO, ISTIVS nominis I. & Ordinis Generali vndecimo.

BASIL. Iancelino optimo Patri successit magnificæ pietatis Martinus, vir scientia, sanctitate, & authoritate clarissimus. De quo almo, & honorifico viro hoc narrabatur, nusquam scilicet in Ordine reperiri, qui illi scientia secundus haberetur, aut gratia. Erat in eo humilitas singularis, charitas admirabilis, autoritas augustalis. Scire te oportet nostrum Ordinem lentè, & cum quadam pigritia semper processisse. Faciebat quippe rigor vestium, frugalitas ciborum, carentia necessariorum, abdicatio voluptatum. Hinc factum est, vt pauci admodum & hi solùm feruentissimi, nostris se contubernijs sociarent. Ordo autem * Cisterciensis, qui paulo post nostrum exordium sumpsit, mirum in modum in personis creuit, & domibus; & ad quatuor mundi se climata dilatauit. Vna dierum, cùm fratres Cartusiæ sub die colloquij inter se de his quererent, & mirarentur, quidam ex eis, loquente in se Spiritu DEI; his verbis tristes solatus est, dicens: *Non fratres, ægrè tuleritis illos celerius crescere ac longius progredi, & nos quasi inertes pedetentim sub-*

* *Anno scilicet Domini* 1098. *Cartusiensis verò anno* 1084.

Ordo Cartusiensis pedetentim cur succreuerit.

subsequi. Nam Cistertij, vt citò crescunt, ita & citò decrescent: non quidem pluralitate, sed sanctitate. Nos verò incrementa ducimus tardiora, sed authore Deo, & multitudine & sanctitate durabimus, & alijs de virtutum culmine in ima ruentibus, nos mundis manibus addemus fortitudinē, & perseuerabimus in Ordine & gradu nostro. Hanc prophetiam etiā in hęc tēpora nostra durare conspicimus, in quos verè fines seculi deuenerūt. Quod aūt tam segni progressu noster Ordo promouit, fecit austeritas, & religionis rigor. Hinc factum est, vt nonnulli Pontifices Ordinem hunc horrori ducerent, simul & Cardinales, nec facilè induci poterant, vt crederent esse salutiferum, quod tam inhumanum & asperum videbatur. Vnde & Innocentius Papa olim ille Canonista præcipuus, cùm adhuc Cardinalis esset, solitus est sanctum quendam heremitam iuuisere, virum altissimis cōtemplationibus sublimem. Qui quodam tempore adueniens, repperit eū exstasi mentis absorptum, & ita rigidum, vt & mortuus crederetur. Tum qui erant familiares Innocentij, hominem Dei cœperunt vellere, pulsare, agitare. Tandem ad se reuersus, cœpit pectus suum tundere: & vellere crines: & lugubri voce clamans, cum lachrymis dixit: *Ego raptus ad seuera iudicia magni Dei, vidi mirabilia, & horrenda nimis.*

VIDE NOTAS.

nimis. Væ, & septies væ miseris mortalibus, & infelicissimo hominum generi. Turbato autem Cardinali, & his, qui conuenerãt, & sciscitantibus quid vidisset, respondit: *Ductus sum ad Infernum, & vidi illic animas impiorum in æternas gehennæ flammas incidere, vt solent niues, cùm densissimè cadunt ex nubibus. Post ad loca purgatoria perductus, illuc rarissimè inferebantur animæ, vt mos est, niues deorsum minutim labi, quando nubes ninguida iam defecit.* Deinde raptus ad deliciarum flarentissima loca, tantùm tres illuc animas introire conspexi, animam scilicet illius, quem tu nosti, Pontificis, animam cuiusdam illius domus Cartusiensis, & animam illius probissimæ mulieris Romanæ ciuis, singulas personas de nomine sonans. At Cardinalis huius rei veritatem nosse cupiens, vbi seruos suos misit inquirere, repperit hac ipsa hora hos tres homines luce functos, ad superna commigrasse. Hinc factum est, vt venerãdus Innocentius, qui prius nimium Cartusiani Ordinis rigorem timuit, ob eleuatum ad cælestia Monachum, multo eum sit deinceps complexus amore, & nouam illi domum suis impensis instituerit. Creuit itaq; sub hoc Patre Martino Ordo noster, atque adeò inualuit, vt tritum diceretur vulgo prouerbium: Vbicunq; Cartusiensibus erigeretur horreum, citò ibi

fieri clauſtrum. Hic itaque pijſsimus Martinus, inſtar illius Turonenſis Præſulis, pauper & modicus, poſt maxima experimenta virtutum, cælum diues ingreditur. Et quia puto non tibi me eſſe oneri, ſi parumper hiſtorias attigero, dicam aliquid, quod ſcimus hoc Patre regente Cartuſiam contigiſſe. Eſt enim auditu mirabile. Mõs quidam, qui tunc temporis inter Cartuſiam & Cambriacum maximus habebatur, ſeſe à montium, cui iunctus erat, ſocietate ſecernens, ac per multa miliaria cuiuſdam vallis pertranſiens, alijs ſe montibus iunxit. Tranſiens autem villas omnes, quas in valle repperit, ocyus oppreſsit, & agros omnes ac campos lapidibus opplens, quinque hominum millia (irato eis iudice Deo) extinxit, ac præfocauit. Qui illo ipſo anno venerunt ad Capitulum generale Priores, retulerunt in Toleto Hiſpaniæ ciuitate, Iudæum quendam, dum operam daret in ſuo agro rupem comminuere, vt illi ad vineam ampliandam locus ſufficeret, inueniſſe in ipſa rupe quandam concauitatem humana induſtria comparatam. Ingreſſus autem repperit librum vnum, qui ligans folijs compactus erat. Hic liber ſcriptus erat triplici ſermone, Græco, Hæbraico, & Latino; tantundem Scripturæ continens, quantum vno poſſet ſcri-

Mirum videri queat, vnde Dorlandus hæc habeat.

ſcribi Pſalterio. Cótinebat autẽ volumen trium tẽporum curſum, ab Adam inchoans, vſq; ad peſsimum Antichriſtum. Loquebatur enim, & pulchro ſermone ſcribebat tempus naturæ, tempus legis, & tẽpus gratiæ: & hæc tria tempora, tres mundos nuncupabat, proprietates hominum cuiuſq; mundi definiens. Principium verò tertij mundi poſuit in Chriſto ſic. In tertio mũdo, tempore ſcilicet gratiæ, Dei Filius naſcetur ex Virgine Maria, & pro hominum ſalute patietur. Hæc vbi Iudæus legit, credidit, & cum omni domo ſua baptiſmatis vnda dilui meruit. DIONYS. Hactenus ſilenter te, ac libenter audiui: nam ſaluifica ſunt & iucunda omnia quæ dicis. Sed oro, ne progredi fatigeris.

CAPVT XVII.

DE PATRE BOSONE, DECIMO *ſexto Maioris Cartuſiæ Priore, ſeu Ordinis* GENERALI.

VIDE NOTAS.

BASIL. Martino optimo Patri ſucceſsit (omiſsis pleriſq; Patribus intermedijs) ſanctus Boſo, vir multa ſanctitate reuerẽdus, ingenio & doctrina admodum clarus, & præſtãti authoritate conſpicuus. Huius tã grandia apud Deũ merita clarebãt, vt ab eo, quicquid peteret obtineret. Fuit enim

magnarum virtutum atq; operum perpetrator. Et cùm in celsa staret arce bonorum, essetque toti mundo admirabilis, in suis tamen ipse oculis sibi vilescebat. Sublimis ad merita, sed ad præmia capescenda humillimus. At ne putes huius sanctitatem, solis me velle iactitare sermonibus, vnum dicam, quo cætera tibi eius opera clariora reddantur. Quodam tempore cũ in Cartusia fabrica quædam erigetur, vnus è mancipijs ab alto ædificio in præceps ruens, ad lapides miser se collisit; & fractis, ac dissipatis membris omnibus, animam efflauit. Hic opertoria veste impositus, sub oculis beatissimi Bosonis, eiusque vestigijs deportatus est. Tum orant omnes cum lachrymis, vt solita pietate motus, defunctum hominem, & in suo opere laborantem, vitæ restituat. Ille, vt vidit miserabile infortunium, lachrymas fudit, genua posuit, & fusa super eum breui oratione, absorptum à morte ad vitæ munera ocyus reuocauit. Surgit ille integrè & incolumis, & sese post mortem viuere, seq; sibi ipsi superstitem esse miratur. Cui Sanctus: *Perge*, inquit, *fili, ad opus tuum, & gratias agens ei, qui te curauit optimo Saluatori, incœptam operam explere curato.* Mirantur omnes post tam lugubrem necem, tam celerem vitam, & sublatis ad sydera vocibus, De-

Suscitat mortuum.

um in Bosonis meritis magnificè attollũt. Est apud Cartusiam quædam ferri fodina, quæ ad ius pertinet Monachorum. Hic quodam tempore plurimi è vicinis locis homines adunati, ferrum non modicum de subterraneis specubus extrahebant. Quod vbi vir beatus audiuit, oblitus suæ inualidæ senectutis, bacillo membra sustentans, montem altissimum, & accessu admodum difficilem potenter ascendit, & aspectum suum illis exhibuit: & vt ab execrabilibus furtis animum reuocent, humili sermone petijt, impetrauitq;. Erat nempe tam sanctæ opinionis Pater, & tam magnæ autoritatis, vt nemo auderet eo vetante, perperam quid agere. Hinc factum est, vt omnes illi cum metu & reuerentia ocyus abscederent, nec in reliquum simile quid facere attentarent. Hoc Patre, & toto Ordine nostro florente, Templariorum Ordo, iubente summo Pontifice, sub vna nocte de superficie terræ deletus est, & ad impia tartara cum suis cultoribus commigrauit. Hi enim funestissimi & perfidissimi homines, omnibus Iudæis, paganis, & hæreticis scelestiores, sub agnino vellere, Christianam fidem nitebantur extinguere, & Christum in suis membris crudeliter iugulare. Transeo tamen hæc, credens te hæc apprimè nosse. DION. Noui fa-

Hæc paulo aliter apud Petrum Sutorem.

VIDE NOTAS.

Templariorũ Ordo quando deletus.

VIDE NOTAS.

ui fateor, & tam occultam & generalem hominum illorum cladem nunquam sine stupore reminiscor, BASIL. Vixit sanctus Boso in officio Prioratus, annis quinq; & triginta. Quo ad superos translato, Reliquiæ eius, vt cætera mortuorum corpora, terræ mandata sunt. Creuit autem olim herba super tumbam huius almi Patris, quæ gustata, morbos varios & febres acutissimas pellere poterat. Hinc aduentabāt ex diuersis mundi partibus, viri pariter & mulieres, qui has herbas magnis precibus ambiebant. Rustici quoque illarum partium, in suis infirmitatibus non alia antidota quàm has herbas accipiunt, & accipipientes mox liberantur. Sunt præterea complures alij in hoc cemiterio sepulti sanctissimi Patres: quorum merita sunt apud Altissimum, vt possint signis miraculisque clarere, si fides exigat, & si fuerit qui requirat.

Confirmat hoc Petrus Sutor lib. 2. de vita Cartus. cap. 6.

CAP. XVIII.

DE INSIGNI VIRO, PATRE MAYMONE, decimo septimo Ordinis GENERALI.

Post beatissimum Bosonem, elegit sibi in Priorem Cartusia Haymonem, virū per omnia mirabilem. Cuius tanta fuit in diuinis libris sapientia, vt abundè nō modò suam Cartusiam, sed etiam gymnasia pasce-

pasceret Theologorũ. Nam & scripta eius, etiã his nostris tẽporibus in pretio habẽtur, & honore. Magnus itaq; sapiẽtia & scientia, sed Dei timore & sanctitate nusquã inferior, Tam exuberans fuit in hoc viro contemplationis gratia, & internarum rerum cognitio, vt Prioratus officiu ægerrimè ferret. Delinitus enim Rachelis amplexibus, & dulce eius contuberniũ gliscens, lippientemLiam, & ad multa solicitam, fastdiebat. Huius tempore Prioratus, tota Cartusiana domus, di aboli factione, magno incendio concremata, & in fauillas cinerésq; penè redacta est. Sed quam dæmonis inuidia succẽdit, Dei nostri clementia rursum restituit, multo quàm antea nobiliorem ac firmiorem: porrigente ad id opus toto Ordine manus adiutrices, vnà cum Principibus, & potestatibus mundi.

Maior Cartusia igne deflagrat.

Sed restauratur.

CAPVT XIX.

DE PETRO FAVERII, PRIMO *quidem Priore S. Crucis Romæ, deinde verò Generali totius Ordinis Procuratore.*

SVb hoc Patre HaymonePetrus Faueriius Monachus factus, egregiũ se inter cæteros militẽ gessit. Huius cũ esset sũma religio, sũma tamen illi inerat humilitatis deuotio, & deuotionis discreta cõsũmatio.

Hic

Hic Prior domus S. Crucis, quæ Romæ est, institutus, pro morum suorum gloria & ingenij magnitudine Procurator Ordinis Generalis, ad causas actitandas, in Auinione institutus est. In hac ciuitate, in qua tunc Papa erat, cùm Ordini auxiliaturus degeret, contigit graui illum ac peremptoria infirmitate teneri. Vnde dum lecto decumberet, moriturus, venit illum inuisere, Dei nutu, Dominus Heribertus, Prior boni passus, nostri Ordinis, vt ægro esset solatio. Quem Petrus vt vidit, magno gaudio repletus, exultauit in Domino. *Gratulor*, inquit, *aduenisse te, mi suauissime frater: Nam & hoc corpusculum trades ocyus sepulturæ.* Dehinc facta confessione, ac corpore Christi præmunitus, sese ad exitum præparabat. Patre autem Heriberto, ob suas operas, ab infirmo paululum digresso, ecce Sathan, humani generis acerrimus hostis, ad lectum iacentis se posuit, tetrum, asperum, formidabilem: & aperiens grande volumen, quod tenebat manibus, in quo peccata omnia ipsius infirmi, quę vnquam gesserat, stylo exarata tenebat, tūq; in faciem viri Dei cum magna se proteruia ingerens, & stomachum mouens, cœpit cachinnando & irridendo improperare illi sensim delicta sua omnia, quæ patrârat. Hæc videns & audiens Procurator, &

& timore horribilis aspectus Sathanę plurimum conturbatus, agebat secum, quid ad tam frontosam obiectionem posset respondere. Sciebat equidem se peccatorem, sed longam & asperam egisse in Ordine pœnitentiam, nec quicquam damnationis esse his, qui sunt in Christo Iesu. Verùm quia iudicia Dei abyssus multa, & *nescit homo, vtrum Dei amore, an odio sit dignus,* ideo sperabat, & tremiscebat; fidebat in Domino, & pauescebat. At Sathan modis omnibus operam dabat, vt in desperationis foueam præcipitem raperet militem Christi. Ille verò ex aduerso acriter pugnans, fidei se clypeo protegebat, & sudans ac tremens, psallebat & orabat, ac Diaboli pectus spiritalibus telis transuerberabat. At illa mitissima propitiatrix generis humani, omniumque afflictorum adiutrix promptissima, Dei Genitrix Virgo MARIA, videns serui sui acre certamen, de supernis descendit, & inæstimabili claritatis luce refulgens, ad lectum iacentis se collocauit. Stabat formosa illa, & omnium pulcherrima Virgo, puerum speciosissimum niueis complectens brachijs; oculisq; mitissimis suum Petrum aspiciens. Quam ille vt vidit, supra quàm credi potest exhilaratus, spiritu spem suæ salutis integerrimam reuocauit. Porrò Zabulus Diuæ Virginis

Rom. 8. 1.
Psalm. 35. 7.
Eccles. 9. 1.
Diabolus fugatur accessu Diuæ Virginis

ginis

ginis lucem non ferens, obſcuro quodam, qui illic erat angulo, ſe recepit. Tum ſuauiſsima Virgo, oſtendens ægro ſuum Filium: *Noli* (ait) *mi frater timere, noli pertimeſcere. Per hunc nempe puerum formoſum, omnia tibi peccata condonantur.* Hæc verba vt impius Sathan audiuit, contabuit, & fuga elapſus, confuſuſque in tartara ſe præcipitem dedit. At infirmo apprimè conſolato, in cæleſtia regna Dei Genitrix remigrauit. Redeunti verò Patri Heriberto, multa exultatione perfuſus, dixit Petrus: *Ego, mi Pater, tam magna nunc ſpei fiducia vtor, tantaq́; ſum mentis conſtantia animatus, vt nec mente concipere, nec verbo id dicere poſſim. Vidi enim non in ſomnis, ſed vigil, & his oculis Dei Genitricem, ſuam vnicam ſobolem* IESVM *geſtantem, & ſalua facta eſt anima mea.* Tum cœpit enarrare Heriberto, quæ ſibi paulo ante contigerant. Sequenti nocte, poſt Matutinas, cœpit ipſe ſolus alacriter Litaniam decantare Sanctorum: cui ſe coniunxit Heribertus, vt ſuccurreret laboranti. Inter pſallendum verò, vbi ventum eſt ad locum: *Omnes Sancti orate pro nobis*, ſubitò ſurſum porrectis ad cælum oculis, manu dextera extenſa, quaſi Heriberto rem aliquam monſtraturus, cum ingenti cordis lætitia, ac ſono vocis clamauit, dicens: *Omnes Sancti qui huc modò aduenistis,*

uenistis, orate pro me. Quam postulationem cum summo sæpe feruore resumens, atq; ingeminans, beatum spiritum in Sanctorum, qui illic aderãt, manus emisit. DIO. Hinc apertissimè conijci datur, eum Sanctorum præsidio vallatum inimicas acies trãsisse tenebrarum, & cum ipsis ad superna regna Dei commigrasse. BASI. Vnum nunc dicam, quo Haymonis S. Patris zelũ possis agnoscere. Erat in Sabaudia Aymarus Comes, vir nobilis excellentiæ: qui ius aliqp sibi in Cartusiæ possessionibus vsurpabat. Erat itaq; improbus, & violentus exactor. Hic quodã tempore Capituli generalis misit satellites suos, vt pontẽ Cartusiæ perfringerent, & plurimas violẽtias irrogarẽt. Paruerunt crudeli domino ministri crudeliores. Accepta hac iniuria, veritus Pater Reuerendus, ne hęc licẽtia maioris insolentiæ causa fieret, malignã Aymari audaciam Comiti Sabaudiæ, & ipsi Delphino Viennẽsi intimauit, auxiliũ iustitiæ cõpleri desiderans. At hi Principes, cũ plurimũ Baronẽ hunc adamarent, inefficacem esse optimi Patris querimoniam protulerunt. Vnde zelo ductus, factam violentiam Regi Franciæ patefecit. Ille re cognita, vehementer incanduit, mandans Comiti, & etiam Delphino vindictam facere in hominem peruasorẽ: alioquin

quin se daturum operam, vt destructa ad solum Cartusiæ domo, quam illi videbantur habere contemptui, aliam in suo regno multo hac construat nobiliorem. Quod vbi Delphinus, & ipse Comes audiuit, veriti amittere domum, quam summo semper ducebant honore, & quæ in suis est constituta limitibus, Aymarum Baronem, & filios suos, quos habebat, ligato sibi ad colla capistro, Cartusiam ire compellunt, & pedibus se submittere sanctorum fratrum, misericordiam & gratiam petituros. Veniunt innodati, se prosternunt, petunt misericordiam, lacrymantur. Quos vbi Prior sanctus in pacis osculo recepit, petit vt pro cautela scripto id ius resignent, quod se infra Cartusiæ limites habere fingebant, iurentque nunquam in reliquum se talia præsumpturos. Scripserunt, iurauerunt, & vsq; in hanc horam iurata persistunt. Pręfuit annis quindecim Pater Haymo Cartusiano regimini, sed cùm nimium flagraret Rachelis amplexibus, instantisimis precibus egit, vt vix tandem fatigatis Patribus, solitarius sibi viueret, & suo Deo. Sed quis nunc dignè commēdet qualiter hic vir sibi redditus, se suæ solitudini præbuerit diligentem? Tunc cœpit in eo perfici consummata iustitia, & totius sanctitatis sublime cacumen.

men. Nec ante destitit mūdis manibus addere fortitudinē,& de virtute progredi in virtutē, quā videretDeum Deorū in Sion. DIO.Magnū nostri Ordinis principē memorasti,cuius mihi zelus summopere placuit,vtinā & oēs Prælati hunc zelū induāt, stare in prelio pro domo Dei. Noui vnum Ordinis nostri Priorem, qui ob sui pusillanimitatē, cum non auderet domui Cartusiæ obsistere,grandia exigenti, ne Prioris tandem spoliaretur officio, ingentis pretij possessionem suo cœnobio detruncasse. Vnde & vsq; in húc diem domus ipsa manet pauperior, in æternūq; manebit.

CAP. XX.

DE VENERABILI PATRE CLARO, *Generali decimo nono.*

BASIL. Patri Haymoni successit vno intermedio plurimum venerandus, & non solum virtute, scientia, & fama; sed & nomine Clarus,& dignitate. Hic Pater Clarus,ob multam,quæ in illo erat humanarum diuinarumq; rerum scientiam,mirabilē sese omnibus exhibebat.Erat quoq; sermone disertus, & hortaminibus efficacissimus. Hinc publica de illo fama volitabat, quòd vix quempiam tota Ecclesia contineret, qui illo esset aut virtute præstatior,aut scientia illustrior: atq; ideo secundus mūdi Clericus à pluribus vocabatur.

** Nempe Iacobo, istius nominis primo.*

Vocatur secundus mundi clericus.

tur. Secundus vtique, quia nemo illum Domino Apostolico honorificè præferendum arbitrabatur, qui tunc temporis erat in omni facultate celeberrimus. Hic beatus Clarus, cùm Prior esset Parisijs, atque eam domum strenuè gubernaret, ad regimen supremæ domus adsciscitur. Vbi tam grandem fructum exhibuit, vt plurimos sanctitate celebres viros, sub se habere meruerit. E quibus vnum exempli gratia in medium adducam. Erat nempe illic sanctus Ioannes Tornerius, vir magnus, & sublimium meritorum. Hic factus Sacerdos, cùm esset primam Missam celebraturus, & non occurreret ad cāpanæ pulsum, venit Sacrista ad cellam eius, vt vocaret eum. Et aperiens ostium, vidit cellam totam splendore igneo coruscantem, multoque lumine, ad instar meridiani solis refulgentem. At Sacrista, cùm sibi oculorum aciem lucis radij obtudissent, Dei hominem reuerenter inclamitans, orat ad Altare procedere. Venit ille, & ecce facies eius vt flamma ignis ardere conspicitur, & lucis de se radios emittere ex consortio sermonum Dei. His visis territus Sacrista, & tremefactus, oculosque ad dictam cellam sursum attollens, vidit (mirabile dictu) quatuor ingentes cereos summo lumine radiantes: qui ad quatuor tecti

Ex Priore Parisiensi, fit Præfectus Maioris Cartusiæ, hoc est totius Ordinis Generalis.

Insignis Ioannis Tornerij sanctimonia.

tecti angulos in sublime porrecti, fulgurabant, & diem ipsum lucis gloria vincebant. Dehinc accessit ad Altare nouus Sacerdos, nouo sacrificio, nouoque lumine coruscus; nec non & noua gratia illustratus, nouam Missam nouus homo consummauit, ea sanè puritatis deuotione quam solus nouit Altissimus. Hic aliquando factus Procurator, venit ad eum rusticus quidam, vicinus Cartusiæ domui, deferens in manibus suarum possessionum literas, sigillo munitas: ipsum super ijs consuleret, vel (quod magis credo) eas suæ custodiæ deputaret. Adstanti verò iuxta se rustico, iubet vir Dei (erat namq; frigus asperum) vt ligna ac sarmenta comportaret ad ignem. Ille ocyus obedit, sed dum ligna proiectat ad focum, literas etiam suas in ignem, nescius, iniecit. Redijt ille ad Procuratorem, de re sua locuturus. Interea surgit ignis validissimus, & flamma se tollit in altum. Tandem ad se reuersus, dũ suas literas quęrit, & nusquã inuenit, recordatur anxius, eas se in in rogũ coiecisse tũc flere eiulare, ac sese dilaniare & desperãti similis clamores tollere cœpit. At Procurator, vir mitissimus, misericordia mot⁹, ac lachrymis perfusus, hominẽ iussit Deo fidere, & parũper ab illo semotus, orationi incubuit. Ac tunc aduocans hominem:

Quid admirãdæ rei huic eidem in Procuratoris officio contigerit.

Vade, ait, *& instrumenta tua, vbi ea proiecisti, ocyus require.* Quærit ille, & schedulas suas integras atq; intactas in medio repperit iacere flammarum. Et licet validus esset ignis, non tamen vel ceras ipsas dissoluere potuit, vel comburere pergamenum. Quas vbi extraxisset, admirabundus eas viro Dei ostendit, & immensas gratias agens, illi easdem conseruandas tradidit. Abiens autem, licet multum prohibitus esset, miraculum hoc vbique diffamauit. Sed ad beatum Clarum reuertamur. Hic etenim post magnos meritorum cumulos, post clarissima rerum gesta, quibus effulsit in his mundi tenebris, ad lucem perpetuæ claritatis ascendit, multo illic clarior futurus in præmio quàm hic potuerat esse clarus in merito.

CAPVT XXI.

DE PATRE IACOBO DE VIVIACO, decimonono Generali, qui tamen iterata vice absolutionem petijt.

HOc itaque Patre Claro ad claros lucidosque translato, colendissimæ memoriæ Iacobus de Viuiaco regimini Cartusiano præficitur. Qui amore internæ quietis & contemplationis desiderio, iampridem hanc dignitatis sarcinam instantissimis precibus à se amouerat, & iam iterum eligitur & confirmatur. Sed quis legem

Succedit illi in officio Iacobus secundò.

gem det amantibus? Adeò nempe insedit cordi eius pulchræ Rachelis aspectus & floridus amor, vt hanc gloriæ fœcundam diligeret, & Liam lippientem ægerrimè ferret. Et conuocato priuato Capitulo, egit non tam opportunè, quàm importunè, vt à Prioratus officio denuò absolueretur. At vero omnipotés Deus, vt ostenderet ei suam importunitatem displicuisse; quippe qui iam bis vocatus, suas pascere ouiculas detrectâsset, tam graui illum animaduersionis flagello corripuit, vt & ipse cæterique omnes nossent pro ingratitudine se esse percussum. Enimuerò qui ante potuit alijs, sed noluit auxiliari, post vsq; ad mortem per annos plurimos eguit adiutore. Supra modum tamen in his suis calamitatibus, non modò patientissimus, sed & lætissimus perdurauit. Et erat quidem corpore infirmus, sed robustissimus mente. Carne prostratus, sed animo in superna porrectus. Iacebat membris, sed affectionum pedibus cum cælicolis conuersabatur. Hic vir ita à Deo percussus corpore, & mente sanatus, tam eminentis contemplationis, tantæ sapientiæ, tamq; sani consilij ac discretionis noscitur extitisse, vt quisquis aut consilij, aut solatij gratia illum adiret, non hominem, sed quasi Dei Angelũ miraretur. Ob cuius reuerentiam,

Secundò rogat absolui.

Delphinus Franciæ quã liberalis erga Maiorem Cartusiam.

Humbertus Delphinus Viennensis, centum florenos perpetuos domui donauit Cartusiæ pro pelliceis, & vestibus Monachorum. Dehinc suauissimo fine quiescés, multis post mortem miraculis hunc Deus omnipotens illustrem fecit, & per ora omnium memorabilem. DIONYS. Erunt forsitan, qui hunc Patrem optimum reprænsibilem ducent, quòd nimia humilitate permotus, & internæ quietis gratia, curam refugerit animarum. Ego tamẽ longissimè æstimo præferendum ijs, qui attrita fronte, suam imperfectionem nolentes aduertere, impudẽter ambiunt, sesesque ingerunt non vocati; vt Dei ouibus non tam prosint, quàm præsint: cupientes se dominos dici, qui serui vitiorum sunt,

Nota. 1. Petr. 5. 3.

nescientes Petrum Apostolum dicere: *Nõ dominantes in clerum, sed forma gregis facti ex animo.* Tu verò rem prosequere.

CAPVT XXII.

DE VENERABILI PATRE IOANNE Birellio vigesimo secundo Generali.

BASIL. Nunc oportunè in medium se offert magnus, & miræ suauitatis vir sanctus Ioannes B[illegible]rellius, qui sicut toti Ordini nostro pr[illegible]fuit dignitate, ita & summa sanctitati[illegible] [illegible]ria antecessit. Hic Deo atque hominibus gratissimus, sicut

Deo

Deo placuit pia religione, ſic & hominibus mitiſsima charitatis exhibitione. Erat quoque autoritate & fama celeberrimus. Hinc factum eſt, vt mortuo Clemente Papa ſexto, maior Cardinalium pars hunc in ſummum Pontificem ſublimare decerneret. At Cardinalis Petragoricus, ſciens hũc Pātrem reuerendiſsimum ſummæ æquitatis & iuſtitiæ hominem eſſe, nec quempiam contra iuſtitiam vereri, ſurgens in medium ſic confratribus locutus eſt: *Animaduerto, ô Domini mei, quòd Cartuſiæ Patrem in Pontificem feſtinatis eligere. Et quidem eſt vir ille tanto honore digniſſimus: ſed quia nos ambitioſi ſumus, & mundi huius faſtum diligimus: ille verò hæc omnia, quæ mundi gloriam redolent, totis animi medullis execratur: ſi electus fuerit, cum ſummus in eo æquitatis & iuſtitiæ rigor vigeat, pro certo ad ſtatum nos reuocabit antiquum, & pulchri obeſiq; caballi ac ſonipedes noſtri, poſt paucos dies, ad quadrigas, & ad plauſtra redigentur, & aratra. Non enim perſonam reuerretur, quantumlibet ſublimis hominis; ſed pro Dei Eccleſia fremens vt leo abſq; terrore confidit.* His territi, & puſillo animo facti Cardinales, ſuis honoribus metuentes, hoc Patre prætermiſſo, dominum Innocentiũ Papã VI. in B. Petri Cathedram ſublimarunt. Qui Pontifex factus, niſus eſt hunc Patrem, confratrum ſuorũ adnumerare Collegio,

Habet, aliquot ſuffragia ad Pontificatum.

Verba Cardinalis Petragoricenſis.

Recusat Cardinalitium.

sed is sua humilitate sublimis, non foris, sed intus crescere appetens, totis se viribus obijciens, nullatenus acquieuit. Iste igitur Ioannes sanctus, cùm potens esset in opere, & sermone, staretque omnium iudicio in ipsa cunctarum virtutum arce, omnes illum tanquam cæli Luciferum respectabant. Scribebat Papæ, scribebat & Cardinalibus, Regibus, Ducibus, & sæculi potestatibus epistolas graues, fortes, terribiles: quibus & Ecclesiæ statum in melius reformabat, & praua atque impia, Principum opera arguebat. Cuius equidem literas ita omnes habebant, quasi diuinas voces missas è cælo. Talibus namque epistolis factum est, vt Summus Pontifex nepotes suos & consanguineos minus respiceret, atque eis beneficia parcius largiretur, idoneis ea viris distribuens. Nobiles quoque lectis sancti Patris hortaminibus, à suis se nequitijs temperabant. Amedeus illustris Sabaudiæ Comes hunc Patrem quasi diuinum Oraculum auscultabat. Cui sæpe sua peccata confitebatur, eumq; suum Patrem nuncupabat. Comitis quoq; vxor mira hunc semper est reuerētia prosecuta. Ambo itaque audito Dei famulo, bona plurima faciebant. Vno dierum Comes aggressus eum humili prece, questus est, non se vnquam ex vxore sobolem suscepisse,

Scribit epistolas ad Prælatos, ac Magnates.

Impetrat Comiti Sabaudiæ à Deo filium.

cepisse, eò quòd sterilis esset, dicens, dolere se ob carentiam filiorum, quòd sua sit ad manus extraneas hæreditas migratura. Cui sanctus: *Confido,* inquit, *mi Domine, in proximo esse, vt te Dominus consoletur. Non enim, vt tu times, alienos habebis hæredes, sed eum, quem ex tua coniuge tibi habebis filium.* Tum orationi incumbens, Dominum pro vxore sterili deprecatus est. Qui mox auditus à miserente Deo, mulieri conceptum impetrauit, & partum. Qui fonte baptismatis renatus Amedeus appellatus est, & Patri, vti Sanctus prædixerat, in Comitatus honore successit. Delphinus quoq; Viennensis Humbertus, vir serenissimus, hunc sedulus colere & audire solebat, eiusque præceptis ocyus obedire. Hic suasus à Dei famulo, altam seculi gloriam spreuit, & Prædicatorum Ordinem professus, nudum Saluatorem nudus subsecutus est. Hunc Pontius, Decretorum Doctor egregius, quem & Vrbanus Papa sextus, ob merita & miracula eius, post voluit Catalogo Sanctorum asscribere, annis singulis Cartusiam petens, inuisebat: vt suus apud illum Spiritus, à curiæ tumultibus solaretur. Cui Confessionem faciens, cordis sui secreta pandebat, opem, auxilium, solatium reportans. Hic vir Dei Pontius, etsi esset in omni scientiarum genere famosis-

Pontius, vir sanctus, inuisit quotannis Ioannem Birellium.

mosiſsimus, hunc tamen Patrem noſtrum Birellium, tanta apud ſe authoritate ſeruabat, vt inter diſputandum, etiam in præſentia domini Papæ, ac ſummorum Clericorum, ſententias eius, ad dictorum ſuorũ confirmationem, vt autoritate pleniſsimas, ſubinferret. Hæ autem ſententiæ, tãti ſæpe ponderis erant, vt audientes ducerẽt in ſtuporem. Nocte quadam cum membra ſopori dediſſet, vox ad illum de cælo facta eſt, dicens: *Surge Ioannes, & fratrem tuum, magna ægritudine laborantem, vade inuiſere: & da operam, illi curationis adhibere medelam.* Ille attonitus, ſtatim è ſtrato membra corripit, & cogitans nullum, pro tempore illo, infirmitate teneri: mirabatur quid vox illa portenderet. Tũc verò venit ſibi in mẽtem, nuper ſe Nouitium recepiſſe, quem de Ordinis nouerat aſperitate tentari: feſtinat itaque pius Paſtor gemens ad cellam pereuntis ouiculæ, quem repperit ſacras veſtes exuere, & ſeculi habitum reſumere, & res ſuas oẽs complicare, vt aſportaret. Sed vir Dei plenus ſpiritu ſancto, verbis ſaluificis agreſſus captiuum, tanto illum verborum Dei imbre perfudit, vt hominem ab amentia reuocaret, & perſeuerantem redderet in incepto. Alius quoque Nouitius ſub hoc Patre tædio Ordinis affectus, ſub obſcuræ noctis ſilentio, habi-

habitum reijciẽs, feculari fe more induit: & timens ob verecundiam à S. Patre licẽtiam pofcere, clam fugere difponebat. Egreffuro autem contigit, vt per cæmiteriũ præteriret. Inuenit ergo illic duos Monachos miri candoris habitu refulgentes, qui fibi mutuò loquebantur. Mirabatur ille, quid fibi vellet in tali loco nocturnus fermo; quibus nec in die laxare filentium liceret. Optabat tamen ab ijs diuertere, nec poterat. Dum ergo tranfiret, vnus illorum iniecta manu, corripuit tranfeuntem, ac ftare iufsit. *Quorsũ*, inquit, *ah tu mifer, quorfum fugis? Quid infane moliris? Redi feftinus ad cellam tuam, & refumpto facro habitu, reuoca animum ab amentia, hic permanfurus: alioquin malè mulctatus, pœnas dabis. Nam fcito in hoc cæmiterio neminem fepeliri, quin fanctus habeatur in confpectu magni Dei.* Quo dicto illi difparuerunt. At nouitius falubri timore correptus, cellã habitũq; refumpfit: & perfeuerãti animo, agonis fui curfũ fæliciter cõfũmauit. Verũ quod nõ taliter facit Deus omni nationi, audies ex fequentibus. Circa tempora huius Patris fuit in domo Ordinis noftri iuxta Moguntiam nouitius quidam tædio affectus, habitũ reijcere cogitabat. At Prior domus, fuus quoque Magifter hortabantur miferum multis fermonibus, vt in fancto duraret propofito, ac permaneret. Sed fruftra vigilabant.

Nam obstinatus exutis albis vestibus, suas induit, vnà cùm illis veterem hominem resumens. Erat huic Nouitio in cella imago Dei Genitricis eburnea: quæ ad parietem dependebat, quamque aliquoties cõsueuerat salutare. Egressus itaque cellam, & seculum petiturus, genua flexit, atq; *Aue* Virgini dicens, sese illi ore quidem, sed non corde commendauit. Mira res, & dolore plena. Mox vt eam salutauit, imago celeri se motu conuertens, faciem abduxit à profugo, & dorsum illi tergaque, quasi indignans, exhibuit migraturo. Tanquam diceret: Tu me fugis, tu me ore, non corde salutas: & ego tibi non faciem, sed terga demonstro. Verùm ille, iam datus in reprobum sensum, hæc videns, non ingemuit, non doluit, non lachrymatus est. Abiens tamen, quod sibi contigerat, Priori & Magistro patefecit. Quod vbi illi audierunt, suadent misero, ne seculum periturus, accedat: sed operam omnem impendat, iratam sibi Dei Matrem mitigare. Sed surdus ille pariter & cæcus, sicut minas Virginis; ita & horum sermones execratus, abscessit. Cumq; illi non pateret per portam exitus, murum vilis apostata scãdit, & ad vomitum rediit secularem. At Prior sollicitus pro animæ eius salute, & sciens Dei furore illum ocyus compre-

hensum

hensum iri; quippe quem misericordiæ Mater fuerat aspernata, omnem domus suæ familiam post illum misit; vt reductus, posset quoquo modo ab amentia reuocari. Diuidunt se illi per omnes exitus viarum; hominem vagabūdum in abditis etiam specubus requirentes: ita vt possent minutissimum quoque animal inuenire. Sed ille nusquam comparuit: haud dubium, Dei indignatione consumptus. Hanc imaginem B. Mariæ Cartusiam post delatam nouimus: illicq; in testimonium veritatis vsque hodie demonstrari. DION. Hic palam aduertimus, quàm amara separatione diuidat Deus inter Aegyptios, & filios Israel. Noui quoque in domo quadam Ordinis nostri Monachum, qui etiam Sacristæ officio functus est: qui bis iam transcensis muris fugiens, apostatauerat. Tertia similiter vice adiecit fugere, sed non impunè. Enimuerò Prior domus illius, cùm esset anxius, * familiares suos omnes post profugum misit, sed diligentissimè quæsitus, nusquam potuit inueniri. Ecce iam anni fluxére duodecim, & adhuc nunquam visus, nunquam auditus est. Hinc multi arbitrantur, illum aut aquis immersum, aut terra dehiscente absorptum, aut à latronibus iugulatum. In domo quoque non longè à nostra distante, ante hos

* *Domesticos intelligit famulos.*

hos annos septem, nouitius rediijt ad vomitum. Qui paucis post mensibus pestilentia tactus, cùm cerneret se vrgeri ad mortem, tam impatienter id tulit, vt veniam petere, & se Deo commendare contemneret: sed amaro & obstinato animo perdurans, de morte carnis, ad mortem (vt vereor) transijt æternæ damnationis. Verùm à proposito digressi, iam ad Dei hominem reuertamur. BASIL. Vnum hoc fuit in beato Ioanne singulare miraculum, quòd in contemplatiua vita æquè vt in actiua perfectissimus habebatur. Rapiebatur enim plerumque vir Seraphicus in tam sublimem mentis excessum, vt non tam homo quàm Angelus videretur. Rursum, vt scriptum est, *ascendunt montes, & descendunt campi*, in planiciem sese actiuæ vitæ, submittebat. Hic ad extrema deueniens, inungi petijt, & communicari. Quo facto, orat ocyus omnes, è cella egredi, & ostium sera recludi. Tum vires ex diuino spiritu concipiens, moribunda membra è strato collegit, & * oratorium petens, sese in pauimento prostrauit. Tantoque lachrymarum imbre se perfudit, pectus feriens, sese reum coram Deo vehementer accusans, vt rugitu & inundantium aquarum profluuio, locum orationis videretur implere. At vnus è fratribus

* *Locum orationi deputatum.*

bus casu cellam præteriens, cùm altissimos singultus & eiulatus audiret, cellam ingressus, inuenit Dei hominẽ humi prostratum, & adeò lachrymantem, vt verba formare non posset. Tum leuatus, ad lectum reductus est: vtpote, qui iam ageret in extremis. Accurrunt trepidi omnes, & Dominicam passionem, vt est moris legere incipiunt. Quam ille corde intentissimo audiebat, ac si nihil pateretur morbi. Nam & lectorem, cùm erraret (licet extremum anhelitum traheret) adnisu quo poterat, corrigebat. Non enim poterat Euangelicæ veritatis verba, vt malè pronunciarentur, audire. Dehinc vbi cœpit Litania cantari, cum sanctis, qui de supernis aduocabantur, sancta anima illa carne soluta, ad cœlestia commigrauit. Cuius mortem dominus Papa Innocentius cùm audisset, gemens lahrymansque: *Heu*, inquit, *sanctior religiosus, & totius mundi præstantior clericus, modò defunctus est.* Cumque hic Papa ageret in extremis, magna contritione permotus, dixit magno cum gemitu multis ad lectum eius astantibus. *Vtinam anima mea taliter ante Deum appareat immunis, qualem credo optimi Patris Ioannis animam apparuisse.* Cardinalis quoque Petragoricensis, qui, ne in Papam eligeretur beatus Ioannes, sese obiecerat, audita

audita morte eius, pœnitentia ductus, in hæc verba prorupit: *Væ* (inquit) *nobis Cardinalibus*, væ toti *Ecclesiæ Dei, qui talem Pastorem habere contempsimus. Ego prohibui, & ideo væ mihi, quia & nobis omnibus obfui & Ecclesiæ Romana malè prospexi.* Post mortem huius Patris, merita eius miraculis claruerũt. Nam Lemouicenses, vnde hic sanctus oriundus fuit, cognita migratione eius, auxilium super se Domini, per eius merita, inuocabant. Et hinc factum est, vt morbidi, & malè habentes, patrocinio magni Patris, à suis infirmitatibus leuarentur. Misit ergo ciuitas Lemouicensis ad Cartusiam, vt aliquid Reliquiarum eius mererentur accipere. Quibus vnum ex cilicijs eius pro grandi munere donatum est. Erat autem nodosum, asperrimo pilo contextum, & instar camisiæ vndique clausum; quod & manicas habens, & latera, vsque ad poplites descendebat. Tali lorica dux magnificus vndiq; ad carnem septus, vsq; ad mortem contra spiritales nequitias depugnabat. Vnum adhuc de hoc Patre dicturus sum, quod penè exciderat. Est lapis in Cartusia post tribunal Ecclesiæ marmoreus, quò morientes soliti sunt deportari, & ablui. Vno dierum, dum quidam defunctus, eoque præsente, frater hunc lapidem lauaret, ille compunctus, & lachrymis infusus,

VIDE NOTAS.

VIDE NOTAS.

fuſus, in hæc verba prorupit: *Confido in altiſsima bonitate Dei, & in diuitijs miſericordiæ eius, omnem ſuper hunc lapidem morientem, lotioniſq; gratiam promerentem, iuſtum ac ſanctum diuinis obtutibus præſentari.* Non quòd lapis ille quempiam ſanctificet, ſed qui vſq; ad lapidem perſeuerauerit ſanctus, ſaluuſque reputetur. Et hæc quidem de ſancto Ioanne hactenus. Puto iam non mediocriter te refectum. DION. Apprimè refectus & adfectus ſum: quippe qui glorioſum admodum Principem in medium deduxiſti. BASIL. Non minoris eſt gloriæ, qui hunc ſequitur Heliſiarius, ſublimium meritorum Cartuſiæ Pater.

CAPVT XXIII.

DE PATRE HELISIARIO.

HIc cùm Monachus eſſet domus Cartuſiæ, in domo boni Paſſus. Prior eſt inſtitutus. Poſt verò totius Ordinis caput ob ſanctitatis ſuæ ſingularem gloriam effectus eſt. Hic tantæ auſteritatis ſibiipſi, ac rigidæ abſtinentiæ noſcitur extitiſſe, vt poſt Lauduinum, cuius ſupra meminimus, nullus illi in hac gratia potuerit coæquiri. Hinc plurimi parſimoniam eius conſiderantes, errare illum, & limites fragillis naturæ excedere querebantur. Tantus in eo feruor erat diuini ſpiritus, vt vir ſanctus naturam vincere conaretur. Sed *Lib. 2. cap.*

dum vincere laborat naturam, à natura aliquoties ipſe vincebatur. Cadebat quidem aſellus ſub onere, ſed ſubleuans Dei manus illum ocyus erigebat. Tam vehemens etiam erat illi, & frequens mentis exceſſus in Deum, vt diem crebrò nocti coniungeret, raptu vſque adeò perdurante. Dabat quoque ſummam operam, vt ſomnum ſuperaret, orando, pſallendo, meditando. Hinc factum eſt ſæpe, vt ambitũ clauſtri circumiens, meditãdi ſeu viſitãdi gratia, natura vim faciẽte, inuentus ſit humi proſtratus obdormiuiſſe. In aſperrima hyeme, & in magnis, quæ illic rigent, ſugoribus, ſemper ferè nudus, diſcalciatuſque, ac detecto capite incedebat. Tantus enimuerò inerat illi diuinus ignis, qui eius pectora conflagrabat, vt externos algores parum reſpiceret. Vix vnquam lecto decumbebat, vix cilicium aut tunicam immutabat, niſi cum nimium detrita, ferri vltra non poſſet Superfluum enim arbitrabatur, munditias in veſte requirere. Tam pertinax fuit hic vir mitiſsimus in vigilijs, ieiunijs, ſpiritaliumque rerum exercitijs, vt ea nec linguis promere, nec calamis quis depingere queat. Modum enim & naturam tranſibat humanam. Sæpe etiam pſallens cum fratribus in Dei templo, viſus eſt rapi ad ſuperna, mente pari-

VIDE NOTAS.

Exemplum imitatur Hilarionis, de quo D. Hieron.

pariter & corpore sursum suspensus in DEVM. Missarum quoque Sacrificia contrito semper corde concelebrans, mentis sæpenumero patiebatur excessum. Secretis etiam cœlestibus, vtpote verus amicus DEI; crebrius transportabatur, dignus meritis, cui DEVS secretorum suorum arcana reuelet. Ad se insuper reuersus; vt nosse daretur læta multum & iucunda illum vidisse, præ nimio cordis gaudio tripudiare, & quasi insanire præ iubilo in ECCLESIA videbatur. Crebrò namque, ob nimiam mentis eleuationem sui oblitus, atque vbi esset nescius; altissimas voces in DEI laudibus attollebat, quibus ab alijs plurimum notabili sono discordabat. Ad se autem rediens, de discordantia, quam nesciens fecerat, verecundus, ac metuens, erubescebat. Dum ipsa Dominica Capituli Generalis Missam in præsentia tot venerabilium Patrum, qui conuenerant, celebraret, adeo circa Offertorium stans ad altare, raptus attollitur, vt Diaconum, calicem offerentem, & graues strepitus facientem, non attenderet, sed immobilis diu atque insensibilis perduraret. Erat præterea in hoc DEI viro summæ humilitatis submissio. In omni nempe verbo & opere, adeo simplicem humiléq; se ge-

Admiranda eius deuotio.

Insignis, & stupenda humilitas.

rebat, vt multi dicerent, non hoc ad dignitatis suæ celsitudinem pertinere. Cumq; ab amicis super hoc redargueretur, ridens lætusque aiebat. *Verè, vt dicitis amici, nimium rudis sum & agrestis, atq; ideo etiam ad hanc prælationem nequaquam idoneus.* Cardinalis Mimatensis huius, erat nepos admodum propinquus. A quo cùm literas acciperet, tristabatur, nec vt rescriberet, operam impendebat. Si quando necesse erat respondere, ex industria tam abiectè humiliterque, & in breui vilique papyro scribebat, vt Cardinalis se ab eo contemni quereretur. Et iratus dicere solebat, qui per illum transibant, Prioribus nostri Ordinis, non se vltra velle suo nepoti literas scribere, à quo videret se aspernanter haberi. Ipse verò hoc audito, plurimum lætatus aiebat: Absque dubio, id summopere desidero, vt post hac nunquam me suis defatiget literis. Quid enim mihi & illi est? Ille sublimis, & ego humilis: ille vnus è cardinibus mundi, ego vt vilis seculi peripsema æstimatus sum. Agat ergo ille res suas, & ego meas, meque dimittat in pace. Interim verò nolo, vt existimes, ô Dionysi, hunc Patrem dictandi peritia, atque ornatu caruisse (erat nempe scientia & eloquentia singularis) sed se despici ac nihilipendi cupiebat. Summas certè delicias arbitrabatur,

quan-

quando despectio sese aliqua offerebat. Sed quis talem sciens, despiceret? Erat enim ob nimiam sanctitatem plurimum venerabilis, & ob suauitatis suæ dulcedinem complexibilis valde. Sed verus mundi aspernator, non honoribus, sed contemptibus lętabatur. Secundo regiminis sui anno, vnum ex graui infirmitate oculum perdidit. Qui putans bonam se nactus occasionem, amore quietis & supernæ dulcedinis, in Generali se Capitulo postulauit absolui: causam insinuans, turpitudinem cæcitatis. Cui Patres responderunt, non iustam se causam obiecisse, præsertim cùm inter cætera membra corporis nullum, quemadmodum oculus, alterius soleat supplere defectum. Siquidem orbitas vnius oculi, alteri præstat virtutem acutius peruidendi. Verùm Helisiarius lætus, quòd faciem gestaret informem, iocans dicere solebat: *Ego damnum habens, non queror: sufficit enim mihi vnus pro voto oculus, qui faciem turpem timentem honestet.* Hic post cumulatas magnorum meritorum merces, ad cæleste cœpit remuneratione à Domino reuocari. Illo igitur supremæ ęgritudinis lectulo decūbente, fratres tristes ac lugubres Dominum precabantur, vt eis suum Patrem nō auferret. Quod ille vt comperit, accitos, flens increpauit, di-

Perdit alterum oculum.

 cens:

cens: *Quid est, chariſſimi fratres, quòd miſerum hominem retinere molimini? Oro Deum, vt non vos exaudiat*. Idipſum dicebat ijs, qui coram illo, eius incommoda lachrymabantur. *Oro*, inquit, *Dominum, vt lachrymas veſtras non reſpiciat*. Sequente feria ſexta reuelatum eſt illi à Spiritu ſancto, quod hôc ipſo eſſet die migraturus, & cum Chriſto cæleſtia regna poſſeſſurus. Tunc ille exhilaratus, iuſsit ocyus Vicarium, & Conuentum adeſſe, vltima ſibi poſcens Sacramenta largiri. Mirabantur omnes, cùm non adeo videretur infirmus, quòd Sacramenta requireret, eius tamen votis obtemperatum eſt. Poſt hęc, cùm fratres panem & aquam, vt mos habet, tali die in prandio guſtaſſent, conuenerunt omnes, facto per tabulam ſigno, vt exitum dulciſsimi Patris Domino commendarent. Stabant filij circa Patrem, & vberrimis lachrymis ora rigabant. Illis itaq; paſsionis Chriſti, de more, legentibus, cùm ipſe ſeſe vellet erigere, & manus ad ſuperna porrigere, in manus Dei Patris Spiritum ſuum humillimè cõmendauit, ac tradidit. Obijt verò anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſeptimo, ipſo Barnabæ Apoſtoli die. DION. Virum reuera optimũ humillimum, ſuauiſsimumq; in medium deduxiſti. Sunt tamen qui ſcribunt, non

VIDE NOTAS.

in

in ipſa ſexta feria, qua ſibi ſua mors reuelata eſt, ſed in ea quæ illam conſecuta eſt, hunc ſanctum Patrem ad ſuperos migraſſe. Verùm, parum id refert; hoc autem nõ puto à myſterio vacuum, quòd verus crucis geſtator amatorque, hunc diem ſibi delegerit, quo moreretur: vt qui Chriſti mortificationem geſtarat in corpore, vitę quoq; finem, ipſo quo Chriſtus die mortuus eſt, mereretur accipere. Tu verò vlterius progredere.

CAP. XXIV.

DE VENERABILI PATRE GVILIELMO Rainaldi, vigeſimo quarto Ordinis Generali.

BAS. Poſt Eliſiarium Patrem, vtile erit magnũ illum & præclarũ Guilielmum cõmemorare: virũ, qui ſingulari quodam zelo totũ Ordinẽ, ne in pręceps rueret, ſed antiquã ſeruaret dignitatẽ, oportunè continuit. Hoc nẽpe è Monachis Cartuſiæ in Generalẽ ſublimato, Vrbanus Papa V. cũ Ordinẽ noſtrũ ſingulari cõplęcteretur amore, videns, Cartuſianos rigidam agere vitam, & mundi gloriam aſpernari, & ob hoc quoque eos à mundo contemni, aut (vt verius loquar) haberi formidini, conuocatis Cardinalibus, egit multo ſermone, vt rigorem Ordinis tẽperaret. Nouas igitur quaſdam & mitiores ordinationes

Vrbanus Papa V. ſtudet Cartuſianorum moderari rigorem.

instituens, misit eas Capitulo Generali, & Cartusiæ Priori, easque voluit obseruari. Harum vna fuit, vt Dominus Cartusiæ, Abbas in reliquum vocitetur, eo quòd Generalis, sit totius Ordinis moderator, Abbatisque statum & gloriam gerat, vti Abbas suetus est facere Cluniacensis. *Secunda*, vt Monachi Cartusienses, quemadmodũ cęteri faciunt cœnobitę horas semper Canonicas omnes personent in Ecclesijs. *Tertia*, vt more aliorum Monachorum, quotidiè saltem semel refectionem capiant pariter in Refectorio. *Quarta*, vt infirmitatis & læsæ valetudinis tempore, carnibus seorsum vescantur, vt Regula tenet B. Benedicti. Hæc noua, & quæ plurimum valent ac sacri Ordinis nostri eneruationem cùm audisset reuerendus Pater VVilhelmus, supra quàm credi potest, indoluit: videns per hoc non secus quàm recẽti subintroducta nouitate, omnem Cartusianæ simplicitatis, ac rigoris formam penitus subruendam. Multum enim hæc degenerant ab ijs institutis, quæ sanxerunt Patres nostri. Vnde statim conuocatis Prioribus, qui ad Capitulum venerant, mentem eis aperit Summi Pontificis. Sed omnium vna sententia fuit, scriptis eius non assentiri. Aderat ibi inter Patres vir valde venerabilis, Dominus Ioannes de noua villa,

villa, Prior Auinionis, qui dudum in sacro Palatio grande nomen sibi acquisierat, quique aliquando cum Vrbano ante Papatum, legationis fuerat functus officio. Hunc ergo, quia notus, & charus erat Pontifici, Romam misit Pater Reuerendus, vt Papæ animum ab incepto deflecteret. Illo itaque ingresso ad præsentiam eius, & ab eo humanissimè suscepto, Papa quasi gratulans, quòd Ordini mitius prospexisset, dixit ad eum: *Ecce mi Ioannes, ego de Cartusiensibus benignè cogitans, noua illis atque optima instituta composui, quæ tibi, vti credo, iam cognita sunt.* Cui ille humiliter: *Immò* (inquit) *ô sanctissime Pater, vt cum sanctitatis vestræ venia loquar, his institutis, nostrum Ordinem non promouere, sed subuertere videmini. Cogitis enim nos transferre terminos, quos statuerunt Patres nostri.* Cumque Pontifex miraretur, ille mox subiecit: *Si Prior Cartusiæ Abbas fuerit, Abbatis etiam eminentiam gerat necesse est. Sed vnde quæso illi prouentus & impensæ, vt longam post se familiam trahat, equos alat, & statum tueatur suum? Domus Cartusiæ reuera inopia & paupertate premitur, & ad modicam summam eius prouentus omnes rediguntur. Abbas igitur in tali penuria constitutus, quid acturus est? Item si assiduè in Refectorio nos vesci oporteat, peribit iam omnis abstinentia & parsimonia, quibus hucusque Ordo noster, dum viguit, &*

Verba Vrbani Papæ.

Diabolum strauit, & carnem superauit. Rursus, si assiduè nobis in Ecclesia psallendum est, pereat oportet omnis deuota oratio, meditatioq́, sed & ipsa quoq; contemplatio, qua dicimur cæteris præeminere, defatiscet. Solitudo & silentium quoq;, quibus nihil est nobis vel sanctius, vel antiquius, interibunt: cùm & eundo ad Ecclesiam semper, & redeundo occupemur. Quod verò de esu carnium institutis, omnino vt pestiferum iudicamus: quippe vnde & magna, & calamitosa pericula secutura noscuntur. Si concedatur infirmis carnium esus, timendum est, ne multi ad hunc cibum affecti, sese infirmos simulent, aut si verè infirmi sunt ob hanc escam libenter ægrotent. Hinc fiet, vt multi semper in infirmaria, pauci autem reperiantur in Ecclesia. His itaq; lautitijs, Ordo deprauatus, citò lapsurus est, vt nunc videmus, heu, plurimos corruisse. Hæc vt Sanctissimus audiuit, conuersus ad circumstantes Cardinales, admirans nostri Ordinis insuperabilem simplicis industriæ pertinaciam, gaudens, & alacris dixit: *Dimittamus, obsecro, dimittamus Cartusienses in simplicitatis suæ constantia: ex quo nolunt oblatam eis benignitatem, vti gratum beneficium, amplexari* Verùm quia nunc mentio facta est esus carnium, non puto indignum referre, quid Dominus super hac re ostendere aliquoties dignatus sit. Hoc Patre VVilhelmo, si nó fallor, Cartusiam moderante, venerunt sub tempore

pore Carnisprivij magni quidam & sublimes viri, vt fratres sanctos illic inuiserét. Qui deprehendentes senes aliquos ibi, & infirmos esse compassi, rogāt Reuerendū Patrem, vt licentiam donet, qua debilibus posśint ministrari carnes: præsertim cùm & tempus, & causa id poscere videretur. Abnuit ille pertinacissimè, dicens, non oportere eos poscere, quæ etiam admittere nefas esset. Sic repulsi, petunt vt vel sibi ipsis liceat ad portam carnibus vesci. Sperabant enim Patrem sanctum flecti posse, si coctas carnes multas pingues, delicatasque emptas, comportent. Vbi verò pontē attingunt Cartusię diuina operatione (mirabile dictu) carnes vertuntur in pisces. In pisces, inquam, optimos, & inter se plurimum diuersos. Emptores ergo cùm putāt exhibere carnes, pisces offerunt, admirantes & ipsi, nimiūq; stupentes. Indignati verò proceres, cùm nescirent diuinam manum hic operari, quærunt à ministris, cur nō fecerint, quod eis fuerat imperatū. Respondent illi, in veritate se carnes coemisse, sed vnde hi pisces venerint, se ignorare. Nō credūt illis, ĕt iusiurandum dantibus, sed à Conuerso fratre, qui simul ierat, rem sciscitātur. Iurat ille, carnes quidē emptas esse, sed Dei virtute versas in pisces. Accersitur quoq; & is, qui vendiderat: affirmat

Carnes mutantur in pisces.

se

se illis carnes tradidisse, nec se vnquam pisces vendere soliturus. His cognitis, mirantur vniuersi, miratur quoque, & gaudet Cartusiæ Pater vnà cum sacro conuentu, & diuina in communi præconia persoluuntur. Coquuntur pisces, & fratribus pro pitantia ministrantur, & nunquam tã bonos pisces, tamque sapidos se asserunt manducasse. Porrò viri illi nobiles, plurimum ædificati, cum gaudio magno ad propria remearunt. Huius tempore Prioris, tota Cartusiæ domus flebili est incendio conflagrata. Meridiano nempe sopore fratribus occupatis, à parte coquinæ flammarum erupit insania, Ecclesiam, cellas, officinasque omnes ambiens, sub breui momento cuncta in fauillas cineresque redegit. Tum Prior, vt par erat, animo consternatus, hortatur omnes, vt libros, quos possunt, é flammis eruant. Eruti sunt plurimi, & plurimi conflagrati. Hinc oportuit omnes descendere ad domum inferiorem, ibique manere in magna necessitudine & penuria victitando. Cum autẽ sanctus Pater VVilhelmus, vti erat vir admodum timoratus, formidaret, ne ob peccata aut sua, aut suorum istud Deus incendium suscitarit, hoc pacto meruit à Domino consolari. Erat in Sabaudia virgo Sanctimonialis, Deo & familiaris & grata.

Comburitur denuò Maior Cartusia.

grata. Hæc vt agnouit huius pijſsimi Patris anguſtias, poſt acceptum à ſupernis diuinum Oraculum, miſit Cartuſiam, qui Patri dicerent in hæc verba: *Noli Pater reuerende, noli mœrore tabeſcere, noli timere Non enim ob culpam, aut tuam, aut tuorum hæc tibi calamitas obuenit, ſed maligni hoſtis inuidentia hæ flammæ ſuſcitatæ ſunt, qui domum tuam, ob ſacræ religionis obſeruantiam, molitur extinguere. Erit quidem peſtifer ille quod potuit, ſed citius commentum maligni in ſuum caput Deus optimus retorquebit. Nam quæ nunc domus iacet in cineres reſoluta, multo quàm ante excelſior reflorebit.* Quod quidem prophetiſſæ verbum ocyus completum eſt. Nam Summus Eccleſiæ Præſul, Gregorius vndecimus, audita domus conflagratione, ingemuit, & maximam auri ſummam, qua domus reparâretur, impendit. Cardinales quoque, & Reges, tum Angliæ, tum Franciæ, tum Nauarræ, vnà cum Epiſcopis, & Eccleſiæ Prælatis, ſeculique diuitibus, largam manum adiutricem contulerunt. Et hęc ſecunda eſt domus Cartuſienſis deflagratio, ſed & reparatio prima facta eſt ſub Patre Haymone, ſecunda ſub hoc Patre. Cuius etiam tempore grande nimis & diuturnum ſchiſma in Eccleſia pullulauit. Quòd ſi, Lector, noſſe volueris, noſtri Ordinis Chronicas ſcruteris oportet. Præfuit

VIDE NOTAS.

fuit autem almus Patre VVilhelmus toti Ordini annis sex & triginta, & plenus dierum quieuit in pace, anno Domini millesimo quadringentesimo tertio, mense Iun. DION. Non dubium est hunc Sanctorum Patrum præcedentium Catalogo asscriptum: qui zelo iustitiæ feruens, eas leges nõ est passus excidere, quas ante statuerant Patres sui. Nunc ergo progredere.

CAPVT XXV.

DE HONORABILI ERVDITISSImoq; Viro, Patre BONIFACIO, *cognomēto* FERRARIO, *vigesimo quinto Ordinis* GENERALI.

BAS. Hũc VVilhelmũ sanctus subsequitur Bonifacius: vir nominis sui ethymologiã egregiè exprimens: quippe qui à Deo didicerat benefacere, benedicere bene & salubriter cogitare. Hic Valẽtia, clarissima Hispaniæ ciuitate oriundus, ex antiqua generosaq; Ferrariorũ familia ortus sui prẹmordia traxit. Habuit quippe parẽtes apprimè secundũ seculũm nobiles, sed multò, secundũ Deũ, nobiliores. Hi præter quæ illis erãt vsui, rei familiaris necessaria, bona sua omnia pauperibus erogabant. BONIFACIVS autem à teneris annis bona agere incipiens, de rudi indole, futuræ probitatis optimum expressit indicium. A laudis nempe puerilibus animum

nium abdicans, optimis sese studijs mancipabat. Hinc factum est, vt statim post vicesimum ætatis suæ annum, vtriusque Iurisconsultus, & omnium sui temporis spectatissimus haberetur. Hic parentum voluntate compulsus, vxorem suo generi, suisque moribus consimilem duxit. Cuius tanta vitæ probitas, tantarum experientia rerum, prudentia quoque tam singularis emicuit, vt magnæ Valentiæ suæ Rector, omniumque primus institueretur. Eminebat enim supra cæteros sapientia, industria, cum grauitate ac fortitudine: quibus tam grandem atque illustrem vrbem cum fauore ac plausu omnium moderabatur. Erat quidem sublimi gloria conspicuus, sed animi bonitate submissus; & ob id ab omnibus & colebatur & amabatur. Hic Bonifacius habebat fratrem Vincentium nomine: cuius sanctitatem & gloriam totus concinebat orbis terrarum. Hic ille est magnus Vincentius, Apostolica sublimitate non impar, vir magnarum virtutum, vir spiritalium opum, ac meritorum admodum gloriosus. Qui adultus, Ordinem Prædicatorum est ingressus, Diui Dominici Patris Regulam postmodum professus. Hic cùm apud oẽs fama celeberrimus haberetur, nisus est ei Diabolus turpissimam

Compellitur à parentibus vxorem ducere.

Fit Rector Valentiæ.

Est frater Vincentij Ferrarij.

VIDE NOTAS.

ſimam ſtruera infamiam, à qua per Bonifacium hunc ſuum fratrem eſt liberatus. Erat nempe in cœnobio, vbi ſanctus Vincentius morabatur, Sacerdos Monachus, homo ſuperbus & lubricus, qui bona Vincentij opinione plurimum grauabatur. Hic vnà traxit in cellam ſuam fœminam meretricem, ad lucem obſcœnis operibus ſeſe polluit. Cumque hanc abeuntem non ſatis muneratur, illa pretij exiguitatem aſpernata, quæſiuit ab eo, quo nomine vocaretur; vt illum publicè infamaret. Tunc ille ſuo ſuppreſſo nomine, & vt Vincentio inuidiam conciliaret, *ego*, inquit, *Vincentius vocor*. Egreſſa mulier, vt erat impudentiſsima, cœpit vbique per vrbem Vincentium, quòd ſibi condormiſſet, infamare, & pretium oſtendere, quod dediſſet. Hinc homines repente innocentiſsimum hunc virum execrãtes, hypocritam illum falſariumq; paſsim vocitabant: adeo vt nemo nomen Vincentij, niſi cum dedecore proferebat. Audiuit hæc Bonifacius, & ſciens fratris ſui caſtam inocentiam, vim omnem adhibuit, vt erat acri ingenio, quò à turpi infamia leuaretur. Et accerſens in ſenatum meretricem, *dic mihi*, inquit, *ô mulier, ſi tecum frater Vincentius dormiuit*. Etiam, ait, illa & hos nummos dedi mihi pro munere. Cui Bonifacius: *Etſi*, inquit,

Habes hoc exemplum lib. 1. vitæ S. Vincentij, cap. 14. Tom. 2. Surij.

quit, *hominem videres, possesné illum de facie agnoscere?* Possem illa respondit: Nam faciem eius abiens annotaui. Ecce, ait Bonifacius, hodie futura est in vrbe Processio generalis, & necesse erit fratres Prædicatores istuc vnà cum cæteris præterire. Tu igitur cùm transeunt, digito nobis illum ostendito. Faciã, inquit. Paulo post venit Processio. Cumque fratres Ordinis Diui Dominici præterirent, præterijt & Vincentius. Et Bonifacius: *Est ne*, inquit, *iste, quem tecum asseris rem habuisse? Non est*, ait mulier, *non est ipse. Nam præterquam hodie, nunquam hunc hominem vidi. Post modicum venit alter sacrilegus ille frater.* Tum mulier protensa manu: *En illic vadit, qui integra me nocte abusus est.* Statim iubet Potestas Monachum introduci: *Tune*, inquit, *ille es, ô frater qui huic fœminæ condormisti?* Cumque ille negans pallesceret, ac tremeret, ait Potestas: *O inuide & immunde Sacerdos, non es veritus, offenso Deo, teipsum cum meretrice polluere, sed & luxuriam tuam homini innocentissimo imputasti.* Certè nunc dabo operam, vt pœnam soluas scelerum tuorum. Ille territus, procidit gemens, ac veniam petens, ad Bonifacij pedes, & rem omnem, cunctis audientibus, enarrauit. Gratulantur omnes, Vincentium mala opinione solutum, & commentum maligni in pro-

prium caput retortum. Fiunt hæc nota vniuersæ vrbi, & famam, quam amiserat, germani sui opera, Vincentius recuperarauit. Porrò Monachus ille, conscientia pellente iniqua, Vincentium, hæc omnia nescientem, adijt: rem omnem ex ordine pandit, veniam cum lachrymis petit, & Vincentius, vti erat vir mitissimus, culpā omnem ocyus remittit. Non audet tamen ille sine ingenti rubore vspiam faciem attollere, ita sese infamauerat, cùm Dei sanctum cuperet infamare. DIONYS. Lætor hunc in foueam, quam parauerat, corruisse. Iam tu rem cœptam prosequere. BASI. Vxore defuncta, res omnes in pauperes dispertiens, Ordinem nostrum Bonifacius est ingressus. Nam spreta altissima seculi dignitate, & mundo valefaciens, domum nostram iuxta Valentiam, quæ cæli Porta appellata est, deuotissimè subintrauit. Receptus, & probatus, fidelis inuentus est. Accepto verò habitu, tam sublimia conuersionis indicia cunctis ostendit, vt iam in perfectorum numero posset meritò æstimari. Tanta namque inerat illi in corde humilitas, in opere charitas, in mente puritas, in carne castitas, in pectore pietas, in ore veritas, in sermone raritas, in victu parcitas, in habitu simplicitas,

Bonifacius seculo renuntiat.

Ingreditur Cartusiam prope Valentiam.

Catalogus virtutum eius.

tasʒin oratione ſedulitas, in contemplatione ſublimitas, in aduerſis longanimitas, & cunctos duceret in ſtuporem. Huius felicis ſanctitatis tanta fragrantia fuit, vt ad Cartuſiam vſque odorem aſpergeret ſuum. Vnde & pij fratres afflati, hunc BONIFACIVM, defuncto VVilhelmo, in Generalem Ordinis Patrem elegerunt. *Eligitur in Priorem Maioris Cartusiæ* Venientem autem cum ſumma reuerentia exceperunt: quem & pro nobili dignitatis ſuæ ſanctimonia, vſque in finem magno ſtudio coluerunt. In vtraque etenim vita, vtraque manu pro dextera vtebatur: quippe qui plurimum toti Ordini, plurimum etiam Eccleſiæ contulit Chriſtianæ. Hæc enim tunc graui ſchiſmate laborabat, quatuor Pontificibus Papatum ſibi diſtrahentibus. *VIDE NOTA* Huic amariſsimo vulneri medicus acceſsit almus VINCENTIVS, & hic noſter BONIFACIVS. Erant namque hi duo gemina quædam luminaria mundi, & columnæ in templo DEI: quibus tota Eccleſiæ innitebatur fabrica, ne corrueret: Hi duæ oliuæ, & duo candelabra aurea, quæ lumen ſuum toto ſpargebant orbe terrarum. Hi duo triumphatores, & amici Dei, qui deprædantis lupi faucibus prædam eruebant, & ſuo Domino

R 2 con-

consignabant. Tandem Bonifacius post innumeras de inimico victorias, post cumulatas meritorum merces, Deum ardentissimo corde desiderans, felicissimè animam Christo consignauit, fratre Vincentio in humanis superstite derelicto. DIO. Libens & gaudens audiui, quæ de hoc magnifico & præcellenti Patre memorasti. Sed nunc ad reliqua perge. BASIL. Pareo libens. Dabis tamen veniam mihi, plurima ignoranti, & infirmæ memoriæ non facilè ad liquidum omnia retinentis. Impossibile enim mihi est, cunctos Cartusiæ Patres laudibus prosequi, præsertim cùm gesta eorum, aut scripta non sint, aut certè temporis diuturnitate deleta. In genere igitur pauca tangamus.

CAPVT XXVI.

DE RELIQVIS ALIQVOT MAIORis Cartusiæ Patribus, seu Generalibus; quorum nomina, ac res gestæ obiter hic commemorantur.

BASIL. Fuerunt itaq; præter hos, quos prius commemorauimus, & alij complures Cartusię priores, Ordinis sacri moderatores præstantissimi nempe Hugo, Bernardus, Riferius, Gerardus, VVilhelmus, Henricus, Ioannes, Franciscus, Antonius, & plerique alij, quorum me & nomina latent, & opera. Hi omnes triumpha-

VIDE NOTAS.

phatores secularium voluptatum, corporumque suorum acerrimi domitores, mẽte humiles, animo sublimes, morum suauitate pollentes. Quorum semper in pectore pax, pietas, bonitas; quorum semper in ore veritas, in sermone raritas, in opere autem charitas refulgebat. Diuitias omnes rerum caducarum, deliciasq; corporales, tanquam animarum pestes, exterminiaque fugitabant, paucis contenti personis, certas agrorum, ac pecorum possessiones, ac limites, vt imposturam facerent auaritiæ, statuerunt. Horum semper fuit cura, non opibus crescere, sed virtutibus; & quicquid verarum opum, à Patre luminum impetrabant, id occultissimo secretorum sinu curabant occulere. Hinc factũ est, vt horum vnus Priorum Cartusiæ, vir Deo ditissimus, vt vanæ gloriæ fugiens ostentationem, propheticam semper vocẽ ore sonaret: ***Secretum meum mihi, secretum meum mihi.*** *Esa.24.16.* Hic defunctus, cum magnis clareret miraculis, & multi remediorum gratia infirmi, eius sepulchrum visitarẽt, & ob id tumultus non modicus sanctis fratribus nasceretur, successor eius adiens tumulum, virtute obedientiæ cohibuit vltra signa fieri, rogans cur Prophetæ sermonem illum non seruaret extinctus, quẽ viuus docere ipse consueuerat. His admo-

nitus, prodigia in reliquum exhibere cessauit. quanta quoque in his fratribus secularis honoris fuga, id me referente cognosces. Cum tempore quodam vnus ex his Patribus ad Pontificatum esset electus, venirentque electores, vt eum ad suam Sedem cum honore traducerent, renuit ille vi maxima, ac penitus contradixit. Cumque illi acrius instarent, dixit vni eorum, qui præstantior habebatur. *Scito*, inquit, *mi frater*, nolle me Episcopum fieri. Sed quæso te, perseuera mecum hoc in loco, vsque in lucem sequentis diei. Cras enim huius rei rationem agnosces. Illo permanente, obijt sanctus Pater ipsa nocte, & humana exuens, cælestibus est insertus. Manè facto in multa lucis gloria viro, vti promiserat, apparuit, illo precibus incumbente: cui & dixit: *En, vt cernis, in numerum asscriptus sum beatorum, sed si Pontificis fuissem onus aggressus, damnatorum me numerus excepisset.* Hæc dicens, culmina cæli, viro inspectante, lætus ascendit. Fuerunt tamē nonnulli nostri Ordinis Priores, qui in magnis Ecclesiæ dignitatibus degentes, nec labefactari poterant, nec corrumpi. Horum vnus, vt cęteros omittam, magnus ille Anthelmus est habitus. Qui cùm esset mortuus, inuētū est corpus eius exesum, acutissimis vndiq; constrictum funiculis.
Cùm

Cùm Summus Pontifex quendam Cartuſiæ Priorem ad Cardinalis vellet gloriam ſublimare, & ille renueret, iratus Papa ſententiam excommunicationis in illum protulit. Quæ ille vincula, humilitatis amore, per menſes aliquot pertulit patienter. Aggreſsi itaque Cardinales Papam: *Quid*, inquiunt, *viſum eſt ſanctitati tuæ, beatiſſime Pater, obſtinatũ in humilitate Cartuſiæ Priorem diutius innodare? Diſſolue, ac dimitte hominem. Nam ſi huc venerit, ſuum equitabit aſellum, & equorum noſtrorum gloriam ſua paupertate confundet.* Acquieuit orantibus Papa, & ſolutus Prior, ſua eſt in pace dimiſſus. Vno dierum, cùm quidam ex ipſis Patribus Dominum precaretur, vt mitteret operarios in meſſem ſuam, eò quòd tum pauci in orbe eſſent, qui Dei verbum plebibus ſeminarent, flenti & lachrymanti dictum eſt à Domino: *Bono animo, mi fili, te eſſe iubeo. Videbis nempe in breui quadrifarium prædicantium numerum, qui & hæreſim Albigenſem extinguant, & fructum non paruum faciant in populo ſancto Dei.* Paruo itaq; poſt tẽpore venit Cartuſiã S. Pater Dominicus almos fratres inuiſere conſiliũ, ab ipſis, vt prędicaret accipere, & habitũ aſſumere, ſine clauſura vittarũ. Hic habitus ẽt poſt per ſacrã Dei Genitricẽ cuidã fratri eſt per viſũ oſtẽſus: parũ tamẽ à noſtro diſcrepãs. PoſtDomini *S. Dominicus inuiſit Maiorem Cartuſiã.*

nos autem fratres, venerunt Minores, Carmelitæ, & Augustinenses, qui in diem vsque hodiernum, magnos dant vndique in vitia hominum, scileraque latratus.

De quo lib. 4. cap. 10.

Vnus horum Patrum, quem sanctum fuisse Basilium autumant, cùm Missam celebraret, ea, quę soli Deo erat cognita, puritate, in ipsa sacræ Hostiæ eleuatione vidit suus seruitor innumeros circum Hostiam cuneos Angelorum, qui alis suis Christum attingere videbantur. Ille veritus, ne Sacramento aliquam facerent iniuriam, extra se positus, clamitabat: *Modestè* inquit, *modestè, ô Angeli, vos gerite, nesciens quid diceret.* O felicem errorem, qui de puritatis contemplatione descendit.

Quid non facit extaliem in Deum affectus.

Sanctus Helisiarius Pater cùm Sacristá suum (qui vltra horam consuetam pulsare tardabat) è cella euocatum aduenisset, vidit eum extra se raptum sublimem in aere dependere, & magna vndique fulgentem luminis claritate.

Hispani, Cathalauni, & Itali Patres nostri, dum ad Cartusiam olim venire consueuerant ad Capitulum Generale, collectos de sanctorum Patrum sepulchris herbarum succos, in medelam seruabant febrientium, quòd multi (vt adserebant) sueti essent ijs remedijs subleuari. Vno dirum venerabiles viri Cartusiam visitan-

tes,

tes, cùm in fratrum quorundam infirmitatem, obsistente tamen Priore, carnes iussissent afferri, vbi Cœnobij pontem attigerunt, in pisces optimos versi sunt. Qui cocti & infirmis appositi, omnem mox languorem depulerunt.

Tempore quodam, dum vnus è Prioribus circa domus suæ structuram aliquid operis impenderet, accessit ad eum vir quidam magni nominis, cui tamen stomachus ardenti inuidia implebatur: *Vos Cartusienses*, ait, *circa vrbium municipia commorantes, Christifidelium panem in otio & desidia, plenis faucibus deuoratis. Nunquam populo Dei verbum dicitis. Nunquam aut Confessiones auditis, aut Sacramenta prabetis, sed vacantes otio, tempus insumitis. Id ego solus non dico, sunt plurimi qui id asseuerant.* Erant autem vir iste de numero fratrum Prædicantiũ. Cui sanctus Prior humiliter ita respondit: *Mi omnium charissime Pater, nos hic* (vt tu dicis) *otiose non viuimus, sed huc venimus, illud operibus viuendo complere, quod vos soletis verbis plebi prædicare. Et id multò libentius remotissimis deserti, ac syluarum in locis faceremus, si essent qui nos à maleficis furibus, raptoribusq; defensarent. Nam solos hos propter vicina vrbium loca delegimus* Qui humili hoc verbo in corde percussus, Cartusiensibus semper posthac sese præbuit amatorem. Animaduertit enim

Cartusienses fratres eos esse, qui vitam salutiferã prædicant, non turgidis aut leuibus afflatã verbis, sed sacris moribus institutam. Ipsi nempe sunt, qui pro futuri iudicij testimonio crucem suam quotidie carnis mortificatione circumferũt; Christi fidem proprio sanguine consignantes, & nunquam in corpore (exemplo Hieremiæ) lætum diem hominis requirentes. Id enim multo plus ad bonam vitam proximum inuitat, quàm decem milia verborũ.

Hierem. 17. 17.

Ecce habes pauca de pluribus, reliqua autem, quæ dici poterant, aut edax rerum omnium obliuio aut scriptorum segnities amputauit, Verum quia in longam noctem sermo hic noster abijt reliquum est, vt lectis, Cõpletorijs, membra sopori demus, vt Matutinam Synaxim alacriores Domino præsentemus. Quæ verò supersunt, in aliud tempus existimo reseruanda Vale. Dion. Amo te, & gratias ago, optimè refectus. Tu quoquè salue, gaude, & vale in Domino.

(?)

Finis Libri quarti.

PRAE-

PRAEFATIO BREVIS IN Librum quintum.

DEscriptis quatuor Cartusianæ coronæ libris, ad quintum progredi meditamur. Verum sciens nonnullos esse fratrum nostrorũ, quibus Dialogisticus sermo displicet: quippe qui quasi minus idoneus sit, vt possit in publicum recitari, statui rogatus, prioris scriptionis formam dimittere, & reliqua quæ dicẽda sunt, cõtinuata voce proferre. Et quoniam in superioribus libris maioris Cartusiæ Patrum sanctorum laudes, vtcunq; tetigimus, nũc superest, vt vndequaq; collectus, de diuersis domibus Ordinis nostri Sanctos, succincto sermone premamus.

CHRONICI CARTVSIENSIS LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

DE B. PETRO PETRONIO, SENENSI.

INter hos primus occurrit sanctus Petrus Petronius, Senensis, Pater admodũ sanctitate venerabilis, Deo & hominibus verè dilectus. Hic submissam ac profundã nimis noscitur habuisse humilitatem: vsque adeo, vt pollicem sibi absciderit, ne sacerdotij officio (quo se reputabat indignum) fungeretur, Marci Euangelistæ imitatus exemplum, & Amonij, sanctissimi heremitæ, qui sibi *VIDE NOTAS.*

vnam

vnam aurẽ cultro præripuit, ne quasi pollutus & mutilatus Sacramenta tangere cogeretur. Exempla autem hæc, etsi scripta sint, tamen, nisi spiritu Dei cogente, imitanda non sunt. Huius Diui Petri tam sublimis vbiq; sanctitas ac sanctitatis serenitas promicabat, vt multa miraculorum, per populos, luce claresceret, & plurimos à vitiorum tenebrosa caligine reuocatos, ad verum iustitiæ splendorem, qui Christus est, reuocaret. *Hæc est enim* (vt Leo Papa ait) *verarum natura virtutũ, vt multos à tenebroso abducat errore, qui earum clarus est lumine.*

Leo in Serm. de S. Laurentio, in princip.

CAP. II.

DE GVILIELMO, LAICO, SEV *Conuerso Cartusiæ Casularum, prope Genuam.*

DOmus Casularum * non longè ab illustri Ianuensium vrbe, vicinioris Lombardiæ sita dinoscitur. Hæc olim habuit virum beatissimum Guilielmum nomine, Conuersum, laicum doctrina ac scientia simplicem, sed vita spiritali moribusq; doctissimum, hunc ferunt innumeris claruisse miraculis in vita, & etiã post mortẽ. Hic vir beatus, solitus erat magna sæpe pietate affici ad Christum Deum nostrum Crucis ligno affixum. Vnde quodam die cum infusus lachrymis, staret ante imaginem

** alias Genuensium.*

nem crucifixi, & tanquam cum Deo præsente, ac patiente, dulci murmure mussitaret, Christus ostendere illi volens, paratam sibi esse hanc pietatis industriam, de cruce cœpit VVilhelmum benignissimè alloqui, & cor eius immensa dulcedine consolari, ac sese in viscera animæ eius traijciens, spiritum sancti sui secum plenissimè crucifixit. Hinc factum est, vt totus ille Christo immersus, nunquam posset, nisi cum maximo fletu, crucifixi Saluatoris reminisci.

CAPVT III.

DE B. MARGARITA LVGDVNENSI, Ordinis nostri Moniali, ac Priorissa.

IN Diœcesi Lugdunensi vnam duntaxat domum Monialium nostri Ordinis sitam cognouimus. In qua anno salutis millesimo trecentesimo quinto inter cæteras sanctissimas virgines floruit alma soror Margareta, quæ sicut cæteras officio dignitatis (erat nempe Priorissa) ita & eminentia sanctitatis longissimè antecessit. Hæc ob virginitatis suaue olentem, adeò est Christo Domino familiaris effecta, vt cum eo, quasi sponso dulcissimo, sæpe loqueretur. Apparens autem illi suauissimus integritatis amator, librum pulcherrimis literis scriptum, secum afferebat, quem ante eius faciem oppandens ac legens,

gens, cœlestem virgini sapientiam infundebat. Dehinc suauia inter se colloquia miscentes, cùm longum tempus vitæ sermonibus transegissent, Saluator, postquã est eam apprimè consolatus, reuolauit ad superos, eam & plenam relinquens & famescentem. Vno dierum cùm Missæ Sacrificio interesset, & Christi corpus ipsa ardentissimè esuriret, Dominus sciens sponsæ suæ implacabilem famem, partem Hostiæ de manibus tulit Vicarij, tunc cõsecrantis, & in os suæ amatricis ocyus iniecit.

CAP. IV.

DE S. VIRGINE BEATRICE.

Circa annum scilicet 1305.

SAncta Beatrix virgo prudentissimã floruit illo ipso tempore, quod supra iam memini, in domo Ordinis nostri, quã aliqui *permagine*, vocitant. Hæc ardentissimo amore ad Christi vulnera ferebatur. Vnde vnum dicam, mirabile quidem, nec imitabile tamen. Adeo illi IESV vulnera impressa atq; infixa manebant, vt non nisi vulnera cogitare, vel appetere posset. Hoc tali perusta desiderio, vno dierum amoris impatiens, duos clauos ferreos furtim corripuit, & adhibito malleo manus ambas amplissima plaga transfixit. Quis hãc virginem excuset, nisi ardor spiritus, qui eam ad hoc opus adegit? Portabat clam semper

Valde afficitur erga Christi vulnera.

hæc

hæc vulnera ſub longioribus manicis abſconſa, & ſingulis ſextis ferijs, impreſsis in fixiſque ſpiculis iterum inſcindens, nouo ſemper ſe martyrio cruciabat. Sed vnde pro Chriſto carnem vellicabat, inde mentem interna conſolatione fouebat, vt fieret cum Chriſto ſocia dulcedinis, quæ ſociam ſe crucis fideliter exhibuerat. Hinc factum eſt, vt ſæpe Chriſtus cruci affixus, oculis eius ſeſe palam oſtenderet, vnde incomparabilem amoris gratiam animæ ſuæ medullis ſenſit infundi. Habuit præterea plurium ſecretorum ſibi reuelata myſteria: quæ quia humilis erat, ac ſubmiſsi admodum animi, nunquam voluit promulgare.

CAPVT V.

DE FRATRE, QVEM VIRGO MAria confortauit.

IN Ducatu Gelriæ habemus Ordinis domum in oppido, quod Ruremundam dicimus. Olim illic, ſicut ipſe legi, habitauit ſanctus quidam frater, qui Diuam Virginem DEI Genitricem ardentiſsimo venerabatur affectu, & miris eam ſemper ac ſublimibus præconijs attollebat. SALVTATIONEM quoque ANGELICAM aſsiduè illi deuotus offerens, aures mitiſsimæ Genitricis

ſuaui

suaui modulamine demulcebat. Vnde quodam die, cum solus in Capella solitas laudes, sed plus solito inflammatus inso-naret, & pium benedictionis eius Sacrificium, in holocausta transiret, perfusus lachrymis, in osculum pulcherrimæ virginis totus exarsit, his eam vocibus compellans: *O rosa Virginum, ô philomena calorum, ô charissima in delicijs suauissimè frangrans, quam Deus oris sui osculo est osculatus, tu scis, quid maximè cupiam, ô mitissima, tu cordis mei vota scrutaris. Præsta nunc mihi (te deprecor) sicut nosti cor serui atq; humilis amatoris tui.* Hæc diuino igne calentia vota, vt vidit melliflua virgo Maria, cuius venæ omnes melle sunt plenæ, non se vltra valuit cohibere, sed in sua imagine ab altari descendens, ac splendenti luce coruscans, Christum Filium in altari deposuit, & ad anhelantem famulum benignè descendit. In quem dulcia lumina figens, post complexum misericordissimum, ori eius osculum suauitatis impressit, quod in ipsas animi medullas insiliens, geminam huius viri Dei substantiam refocillauit. Dehinc eum his est allocuta sermonibus: *Ego te, fili mi, & tua vota libens accipio. Ex quo enim honorabilis factus es in oculis meis, & amorosus, ego dilexi te, & in miseratione tua cum filio meo recolligam te. Mecum regnabis, mecum gaudebis, mecum & semper epula-*

Anhelat ad osculum Diuæ Virginis.

VIDE NOTAS.

B. Virgo vitissime alloquitur amasium.

pulaberis. Quem & ad manum tenens, attraxit ad Filium, qui in altari puer dulcissimus residebat. *Ore te*, inquit, *mi Vate, qui semper amatoribus meis faues, huic misero seruitori meo teipsum præbe benignum: vt & hic tuam gratiam, & post tuam gloriam valeat consequi.* Annuit lætus paruulus Saluator precibus genitricis, & fratrem in fœderis sui vincula stringens, cælestem illi beatitudinem repromisit. Hac gloriosa visione Dei famulus magnificè roboratus, semper seipso melior reddebatur.

CAPVT VI.

DE FRATRE STEPHANO, MAGdalenam diligente.

DOmus loci Dei, Ordinis nostri domus in Anglia est, non longè à ciuitate Hētonia. In hac fuit Monachus quidam egregiæ pietatis, Stephanus nomine: qui ad Mariā Magdalenā feruētissimo flagrabat amore. Hanc seruiens amabat, hāc æstuābat, ad hanc cuncta per somnia recurrebat. Et quia amor semper meretur impetrare, vno dierum, cum hanc suam amicā solita dulcedine cogitaret, raptus in mentis excessum, vidit se transpositum in cliuo montis altissimi, vbi hortus erat tanta amœnitate refertus, tanta suaue spirantium oderamentorum fragrantia delibutus, tanta diuersorum fructuum florumq;

ornatu redimitus, vt ſeſe Paradiſi delitijs intereſſe putaret. Cumq; loci pulchritudinem ſecum miraretur, vidit obuiam ſibi fieri incomparabilis gratiæ ac formæ Dominam, cui de facie Solis radij defluebant. Huic de vertice crines pendebāt aurei fulgoris, ambroſium ſpirantes odorē, quæ holoſericis atque auro textis veſtibus renitebat, pulchra nimis, & cæleſtis formæ gloriam repræſentans. Quæ maturè procedens, cùm ſubſtitiſſet, dulci eloquio Stephanum conſalutat, dicens: MAGD. Salue mi Stephane, ô mi Stephane ſalue, amator meus. Ille tremefactus ad ſplendentem gloriam admirabilis mulieris, poſitis genibus, eam pronus honorat. At poſtquam in eius ſereniſſimum vultum oculos intendit, agnouit Magdalenam eſſe, amatricem ſuam: quam agnitionem ingenioſus illi infuderat amor: amor, inquā, qui & lynceos ſemper oculos habet, & omnia ſcrutatur, etiam alta Dei. Accepta itaque fiducia, ait; STEPH. Salue & tu, ô ſuauiſsima fæminarum mel meum, & lumen meum, pectoriſque mei incendium ſingulare. MAGD. Scio id equidem, mi Stephane, ſed quid à mea nunc pietate requiris? STEPH. Stephanus ipſe cùm ſim, ſimilis illi Stephano peccatori, quem poſt multa facinora, in tuam gratiam reuocaſti, oro te, lux mea, vt ſicut eius miſerta es

Colloquium fratris Stephani, cum B. Maria Magdalena.

ita & mei miseri te misereri non pigeat. MAGD. Et quo pacto vis miserata sim tui? STEPH. Vt iram, quam merui, iudicis sempiterni, tua prece amoueas, ac me peccatorem sua gratia dignum efficias. MAGD. Hoc & ego summopere, vt fiat, cupio. STEPH. Accede igitur ô mitissima, ad thronum gratię eius, facilè pro me, quod volueris, impetrabis. MAGD. Verũ tu dicis. Ego nempe & cæteri, qui in cælis sunt, sancti oẽs pro fideliũ salute semper exoratum habemus Altissimum. STEPH. Absit vt de eo dubitem, mea mater. Sed cum ego post Virginem Dei Genitricem te complexer præ cæteris, ac venerer, da operam, precor, vt singularẽ pro me Domino precẽ offeras, & peculiari ꝑ me voto te patronã instituas. MAG. Ergo tu præ cæteris sanctis me arbitraris idoneã, quæ tuam possim causam melius apud Altissimum promouere? Nullam existimas magis idoneam? STEPH. Nulla mihi videtur magis idonea, ô mea fautrix, præter Dei sanctissimam Genitricem. MAGDAL. Quid igitur de cæteris sanctis sentiendum reris? STEPHAN. Bene & optimè sentiendum reor. At tu amasia mea, tu protectrix & salus mea es, te matrem, te patronam, te semper meam constitui adiutricem. MAGD. Quam ob causam tu me

præ cæteris Dei sanctis patronam & matrem elegisti? STEPH. Tu meis sensibus dulcius influis, tu cor meum suauius afficis, & amore tuo animæ meæ venas perfundis. Tu tuo amore à Christo Domino specialiter diligi meruisti, quem & animæ tuæ consolatorem, & fratrem, & sponsum; & amicum perpetuò conquisisti. Hæc vna est ratio, cur plus ego te diligam. MAGD. Approbo rationem. Sed si aliam adhuc nosti, ne eam sileas velim. STEPHAN. Stringit me reuerentia tua, cùm sim puluis & cinis. At quoniam tu vis, dicam quod vis, orans interim, ne mihi succenseas, ô benigna. MAGD. Fidenter loquere, ne timeas. STEPH. Scimus olim (dicente Scriptura) te fuisse fęminam peccatricem, quæ ad Christi vestigia, sparsis vbertim lachrymis, tua crimina diluisti. Hinc aptissima mihi visa es, ad quam ego peccator, & multorum scelerum reus, debeam fidenter confugere, & tuam supplex gratiam deprecari. MAGD. Laudo, mi Stephane, consilium tuum. Ego sum, ego vtique sum, præ alijs, qui in cælo sunt, Sāctis peccantium omniū aduocata, & inter Deum, miserosq; mortales, vnica post Dei Matrem mediatrix: quòd, dum scelera mea ad pedes Domini plangerem Saluatoris, ipsa promerui. STEPH. Hinc est, ô Ma-

ô Maria, quòd tuam opem peccator supplex efflagito, & quòd tuam ambiam gratiam vehementer. MAGD. Quid igitur tibi vis faciam? STEPH. Vt sicut illum olim scelestum Stephanum (quem *Flandrum nouimus) ita & me ad dulcem tuum componas amorem. MAGD. Grata mihi petitio tua. Tu ergo in reliquum confortare, & esto robustus valde, sciens studiorum tuorum industriam requiri, vt gratiam inuenias in tempore & auxilio opportuno. STEPH. O dulcia plus melle labia tua. Et nunc, ô pijssima, quia ad cor serui tui loqui dignata es, cupio tibi summopere nunc muneris aliquid adferre, sed nihil in me dignum inuenio, quod tuæ queam Celsitudini impartiri. MAGD. Votũ pectoris tui libenter recipio, hoc si tribueris, sat habeo. Externa etenim munera minima spernunt. STEPH. Quod igitur interni voti tibi munus impendã? MAGDAL. Gratulare ex corde beatitudini meæ, gratulare priuilegijs meis, gratulare inuenisse ac possedisse me quem diligit anima mea, & quòd illi sim indissolubili iuncta complexu in cælis, quem totis animi mei visceribus concũpiui in terris. Tibi autem huius congratulationis hic erit fructus, quòd meo interuentu veniam reportabis, & gratiam, & lætitia mecum

*VIDE NOTAS.

perpetua perfrueris. Hæc vbi dixit, disparuit, & Stephanum ad se reuersum, apprimè consolatum reliquit.

Cap. VII.

De mirabili virtute et efficacia vulgaris istius dicti; Requiescat in pace.

AT priusquam ab Anglia transfretemus, dignum ducimus, quod in vna illic contigit domorũ nostri Ordinis, subiungere. Vir admodũ diues, habens patrẽ suum, qui iam recens, obierat, illic cõsepultum in fratrũ Basilica, venit vno dierũ Patres inuisere: qui & præsente Priore, auri massam ingentis ponderis in eleemosynã obtulit, orans obnixè, vt animam sui genitoris apud Deum habeant cõmendatum. Statim Prior ad fratres: *Orate*, inquit, *ô filij, & huius amici nostri ocyus vota complete.* Illi ad præceptum Patris omnes in communi dixerunt: *Requiescat in pace.* At vbi Prior respondit, *Amen*, illi inclinantes, cum silentio repedarunt ad cellas. Porrò vir ille, secum pensitans, grandem auri massam, quã dedisset, mirabatur afflictus, pro pretio tam ingenti, quàm breuem ac futilem precem reportaret. Et accedens humiliter ad Priorem, querimoniam mouẽs, ait: *Solam, ô mi Pater, pro oblato auro, hanc breuissimam fratrũ precem animæ genitoris habi-*

habitura est? Nihil vltra rependent? Prior hoc audito, admirans hominis simplicitatem: *Ergo tu*, inquit, *iustorum preces temporali vis pecunia coæquare? Non volo*, ait, *sancte Pater, sed quanti, quæso, hoc meriti est, aut quæ digna compensatio tria tantum breuissima verba pro grandi pecunia rependere?* Cui Prior: *Sta parumper, dabo operam, vt ab errore resipiscas.* Statim iubet fratres ad colloquium requiri, & verba, quę in communi ante dixerant, papyro à singulis inscripta secum deferre. Tunc præcepit, spectante viro, in parte vna stateræ auri pondus, quod dederat, immitti quo statim suo pondere pressa descendit in terram. Dehinc Prior, præmissa ad Deū prece, conuersus ad virū: *Nūc*, ait, *tuis oculis ipse videbis, quanti sit ponderis breuis illa oratio quam aspernaris.* Et accipiens de manibus singulorum schedulas, in quibus scriptum erat: *Requiescat in pace*, alteri libræ parti imposuit. O rē mirabilē, aurum, etsi grauissimum esset, breuiū tamen verborū pondus obiectū ferre nō sustinēs, ac si pluuia seu festuca esset, sursū ascendit, chartulis deorsū cū sancto verborū pondere decidētibus. Obstupuêre omnes, fatetur vir culpā cū lachrymis, veniā petijt, meruitq́;. Statim iubet grandem ac pretiosum lapidē parari, & insculpi per totum literis arte confectis: *Requiescat in pace*, & chari parentis

rentis sui tumulo superponi. Sub quo & ipse nunc conditus, requiescat in pace. Amen.

Capvt VIII.

De participatione Ordinis, & quid valeat.

VNum dicam, quod huic pręmissæ sententiæ videtur opitulari. Vir quidam Ordini nostro largifluus ac deuotus, emerùit precibus ac beneficijs à Capitulo nostro Generali Ordinis confraternitatem: quam nos *participationem* consueuimus appellare. Hanc impetratam, scrinio inclusit, grandi eam auro pluris faciens. Hic cú obijsset, & vxor eius per incuriam literas ipsas non faceret præsentari, nec eius obitum, vti literæ exigunt, intimari, nocturno silentio anima viri, cistam ipsam ingrediens, maximo strepitu omnia quatiebat, & vxorem domesticosque omnes timore exagitabat horribili. Cumque hæc tempestas duraret indies, & semper sæuior redderetur, consuluit mulier sanctum aliquem, & doctum hominem, si ijs posset cladibus imponere finem. Intrat vir Dei mulieris domum, quęrit, vbinam ille strepitus maior audiatur. Circa hoc scrinium, ait vxor, timor & clamor omnis exurgit. Et ille: Vide, ait, ne hic literæ forsitan obligatoriæ lateant, quæ virum tuum supplicijs

cijs teneant irretitum. Ante obitum, ait mulier, debita omnia cautus persoluit, nec credo eum nunc inde torqueri. Apertum est scrinium, nec literas alias inueniunt, quàm Ordinis nostri gratiam, sigillo munitam. Has cùm ille legisset, dixit ad mulierem: Ex ijs patet, quod vir tuus habet spiritale apud omnes Cartusienses beneficium, & idcirco ijs fragoribus exagitata es, quòd diem obitus eius, vti oportuit, non propalasti. Hac etenim gratia facilè eius anima poterit absolui. Vade igitur, & adnitere ocyus, vt beneficium Ordini innotescat, & teipsam à periculis, & virum à supplicijs redimas. Quod vt fecit, omnis illa tempestas mox conquieuit.

CAP. IX.

CVR ORDO CARTVSIENSIS QVOtidie Missam de Domina publicè priuatimq́; persoluat.

OLim in aliquibus Ordinis nostri domibus tam grauis, agente Sathana, vis tentationum incubuit, quòd omnis sacræ institutionis disciplina fratribus tædio esset & horrori. Erat nimirum mors in olla, quam Helizæi farinulà nondum temperarat. Psallere, orare, abstinere, ieiunare molestissimum videbatur. Cumq́; ingens cum luctu & lachrymis omnium clamor ad Deum fieret pro remedio à facie tribu-

Consule vitã D. Brunonis circa finem fermè.

lātis, misit Deus Angelum sanctum suum, qui vni ex ijs pijssimo viro loquebatur, dicens: Propitiabitur vestri mater misericordiæ virgo Maria, si in Horis suis, quas legitis. *Salue sancta parēs*. Inter primā & tertiā inserere volueritis, & Missam singulis diebus in eius gloriā celebrare. Ipsa nēpe est propitia maris stella quæ mentium solet tempestates elidere, & serenas auras ac gratiæ spiramenta humanis cordibus indulgere. Hęc vbi promulgata sunt, omnes in communi laudes has ac sacrificia complectuntur, tuti in reliquum facti ab incursu Sathanæ, & à rugientibus præparatis ad escam. Et reuera posteaquam Ordo noster has diuæ virginis laudes assumpsit, Dei semper Genetricis & virginis est suffragijs sublimatus. Memini me antea, de Horis almæ virginis, vt in ordine nostro canerentur, tale quid scriptitasse.

Nempe lib. 4. cap. 1.

CAPVT X.

DE QVODAM FRATRE HENrico, Coloniensis Cartusiæ Monacho.

Fortè hic fuit P. Henricus Kalkar, cui dicitur Diua virgo apparuisse.

Legi ego apud veridicum scriptorem, fuisse olim Coloniæ in nostra ibidem domo Monachum, Henricum nomine, virum magna præditum pietate, & gratia copiosa. Hic sacratissimam virginem Dei Genetricem, maximis æstuabat incendiis.

Post

Post hanc & beatissimam Vrsulam cum vndena sua turma miro venerabatur affectu. Vnde quadam nocte, cum sopori se dedisset, quædam ex istis virginibus, immenso lumine coruscans, è cælo illi apparuit, in hæc verba prorumpens: *Misit me diuus Virginum chorus, cui tu semper afficeris, vt te doceam, qua debeas laude singulis diebus, Dei salutare, ac benedicere Genetricem. Dic. O Virgo Regina Virginum, summum Trinitatis sacrarium. Angelorum speculum, scala Sanctorum omnium, tutum peccatorum refugium, cerne, ô pia, nostrũ periculum, in morte tuum, placatum nobis ostende filium, & tuum vultum gratiosum.* Hanc precẽ si asiduè (inquit) dixeris, diuæ Mariæ, ac omnium nostrum gratiam assequeris. Ille statim post discessum virginis euigilans, cum laudes ipsas totaliter non retinuisset, supplex cum lachrymis orat, vt rursum sua doctrix appareat, laudes ipsas denuo canitura. Elabuntur dies aliquot, adest ipsa virgo quæ prius, & obliuiosum iterum iterumq; informat. Laudis formulã ad integrũ receptã, cæli Reginæ quotidie decãtat Monachus, non sine ingenti animæ suæ fructu. Enimuerò, expleto aliquãto tẽpore, illa ipsa, quę hoc docuit præconiũ, numeroso virginũ comitata choro, mirabilique cõcentu, odã supra memoratã, ad fratris Henrici, magnificè exultãtis aures cõcrepuerunt.

Oratio Deuota, ad Diuam virginem.

CAPVT XI.

DE QVODAM CONVERSO MIRAE *simplicitatis & innocentiæ, perperam recitante primum versiculum Psalmi quinquagesimi.*

ANte nostra tempora fuit in Ordine frater Conuersus, vir sanctus quidem, sed mira simplicitate purditus. Hic præter Dominicam Orationē & Angelicā Salutationē discere plus nō potuit, & præter primū 50. Psalmi versiculum: *Miserere mei Deus.* Hunc tamen versiculum, nesciens quid diceret, dicebat orans: *Miserere tui Deus.* Hac oratione simplicis viri Deus noster (cuius cor humile est) plurimum delectatus, tantam boni odoris fragrantiam cellæ illius infudit, vt foris erumpens, prætereuntes omnes apprimè recrearet. Accedit Prior domus, inquirit à fratre & suauis odoris causam, & simplicis orationis formulam. Ille humiliter se submittens, ratio, inquit, mi Pater, orationis meæ est, vt dicam: *Miserere tui Deus.* Stupuit Pater, & iubet vt deinceps dicam: *Miserere mei Deus.* Paruit ille, sed solita fragrantia discessit, donec rursum à Priore est monitus, cōsuetam precationis resumere formam.

CAPVT

CAPVT XII.

DE ALIO QVODAM EXIMII CANdoris ac columbinæ simplicitatis Conuerso.

CErtissima relatione cognoui, fuisse olim conuersum quendam columbinæ simplicitatis virum, & Christo Domino (cui cum simplicibus sermocinatio est) plurimum placuisse. Hic, cùm aliquot diebus solita esset deuotionis gratia spoliatus, vna noctium, cùm aridus ad nocturnam sinaxim astaret, nec legere eum, aut meditari delectaret, ipse in Christum iniuriá intorquens, vdos, cũ gemitu oculos leuans ad cælum, ait: *Tu Christe Iesu, tu nunc tuam mihi gratiam subtraxisti, qui nisi eam mihi ocyus reddideris, Matri tuæ de te querimoniam faciam.* Statim ille simplicium cordium amator, quasi timeret deferendum se ad suam Genitricem, gratiam ereptam fratri restituit, & vberiori munere cumulauit. Latitabat post hunc conuersum, cùm hæc diceret, frater quidam, qui ista in publicum promulgauit. Incident forsan in hæc scripta nostra viri docti, qui Tullio gaudent oratore, aut peritissimo Poetarum Virgilio: quibus crepitantes buccæ Rhetorum, & Tragicus placet, comicusq; boatus. Sed cunctos hos rogatos velim, ne simplicia hæc nostra contemnant, sed potius

Prou. 3.32.

Simplicitas & syncera in Deum intentio potuit hûc excusasse.

tius

tius meminerit Pauli, gentium Doctoris, monentis *non alta sapere nos oportere*: sed humilibus consentire. Nam & *Deus alta à longè cognoscit, & humilia respicit in cælo, & in terra.*

Rom. 12. 16.

Psal. 112. 6.

CAPVT XIII.

DE FELICI MORTE DEVOTI PATRIS, D. ALBERTI Arnhemiensis, istius olim Cartusiæ Prioris.

IVxta Arnhemium, Geldriæ oppidum, no parum insigne, olim floruit honorãdus Pater Dominus Albertus, ex ipso oppido oriundus: vir pius ac iustitiæ tenax, magnorumq; meritorum possessor, & admodũ opulentus. Hic Prior domus * Monachorum post institutus, in innocentia cordis sui gregem sibi commissum pascere, & in intellectibus manuum suarum deducere maturabat: diui Apostoli Petri sententiam complens, *non quasi Dominator in Clero, sed forma gregis factus ex animo.* Hic cõplens vitæ suæ cursum in iustitia, quadam nocte cùm annos suos omnes in animæ suæ amaritudine recogitaret, anxiareturque super ipsum spiritus eius, modico pressus sopore, audiuit cæli concentum, hęc verba dulciter modulantem: *Vitam petijt à te, & tribuisti ei Domine longitudinem dierum in seculum & in seculum seculi.* Cantus huius versiculi, nostro erat simillimus, sed harmo-

* *Est propriũ no nex Arnheimensis Cartusiæ.*

1. Petr. 5. 2.

Esa. 38. 15.

Psal. 20. 5.

harmonia valde dissimilis. Ille ex hoc iubilo maximam mentis lætitiam, & salutis suæ perpetuæ spem capiens, cùm vni suo fideli hęc cum lachrymis enarrasset, morbo corporis ingrauescente, felici obitu migrauit ad Dominum.

CAP. XIV.

DE CLERICO QVODAM FRATRE, *cui à Deo reuelatum erat, quando moriturus foret.*

PRior quidam domus nostræ, quæ iuxta Gandauum est, qui & tunc temporis erat huius nostræ Prouincię Visitator, hoc, quod nunc dicimus, (vti scriptum reperi) enarrare solebat. *Scio*, ait, *fuisse nuper clericum fratrem nostro in Ordine, virum venerabilem*, sed senio grauem. Hic multũ humilis licet apud se paruus & modicus, paruis modicisque contentus, quẽ tamen omnes pro suis meritis quasi magnũ, ac sublimẽ Patrem venerabantur. Hic Ordinis statuta indefessus obseruabat, solitudinis ac silentij perseuerans æmulator. Hic mitis, suauis, affabilis, obsequiosus, omnium in se fratrũ suorũ cõprehendebat affectũ. Hic ad diuinas laudes primus occurrebat, psallebat fortiter, & feruẽter, somniculosã desidiã ꝓcul expellẽs. Cũq; his bonis operib. Christus vellet numerator accedere, per corporis morbos famulũ deuotum statuit euo-

euocare. Ingrauescente itaque languore, quærit Prior suus, an velit Christi corpore & Vnctionis Sacamento muniri. Volo, ait, quã maximè, mi Pater, sed nõdum venit hora, qua transeam ex hoc mundo ad Patrem. Hoc autem ideo dixit, quòd suus illi esset à Domino obitus reuelatus. At vbi resolutionis suæ cœpit hora appropinquare, voce magna clamauit, dicens: *Hora est*. Qui sacrosancto Christi Corpore suscepto, cùm esset sacro delibutus oleo, piam efflans animam, exuens, tranquillè obdormiuit in pace.

CAPVT XV.

PRIOR QVIDAM SACRIS OPERANS, in altum diuina virtutis ope subleuatur.

FVit ante nos in vna domorum Ordinis nostri in Brabantia (quam idcirco silentio volui prætcrire, ne propalatã laudem, iniuriam putet) quæ habuit Priorem, diuinarum literarum Theologum singularem, cuius sanctimonia tam clarè resplẽduit, vt longè latèq; suum iubar effunderet. Hic, sicuti erat omnibus admirabundus, ita apud se (quod in viro virtutis præcellentissimum iudicatur) omnium se vilissimũ reputabat. Hic visus est aliquoties inter celebrandum, altius à terra suspendi, vt spiritũ in sublimia atq; ad diuina porrectum,

rectum, ipsa in altum corporis eleuatio denotaret. Quidam autem Conuersus frater, vir admodum bonus, qui huic Patri ad Missas solitus erat deseruire, hoc ipsum eius post obitum patefecit; dignus cui pro meritis habeatur fides.

CAPVT XVI.

DE MONACHO QVODAM ADMOdum consolatorio, atq; in diuinarum laudum persolutione admodum vigili, strenuoq;.

ADmirabile est quod de quodam nostri Ordinis Monacho memini me legisse, eiusdem domus professo, vnde & is, de quo supra. Huic fluenta sacrorum voluminum ita pectus inebriauerant, vt copioso profluuio ab eius ore scaturirent. Dederat enim illi Deus linguam eruditã, *Esa. 50. 4.* vt sustentare posset eum, qui lapsus est verbo. Hinc factum est, vt suis alloquijs mœstos consoueret, anxios deliniret, tepidos remissosq; inflammaret, ægris mentibus remedia donaret. Et licet multi eum crebrò exagitarent corporis morbi, hos tamen ipse despiciens, aliorum sese incommodis mancipabat. Hic venerabilis Pater quaterdenos annos in Ordine degens, diuinas laudes asiduè, & nocturnam synaxim impiger frequentabat: qui robusta &

 reso-

resonanti voce donatus, plenissimo cantu chorum omnem, Præcantor egregius fulciebat. Cui tantam gratiam contulerat Dominus, vt toto Monachatus sui tempore, nemo illum vnquam viderit in Dei laudibus, aut sacris precibus dormitãtem. Vnde indicium maximi feruoris agnoscere licet. Ego enim has huius viri gratias pluris æstimo (iudicent, vt velint, alij) quã si tetras, ab obsessis corporibus vmbras fugasset, aut curasset verbo omne genus morborum. Hic placido demum fine quiescens, meritorum suorum est præmium assecutus.

CAP. XVII.

DE CONVERSO SIMPLICI AC RECTO, *cuius anima Angelicorum ministerio spirituum, in cælum ferri visa est.*

EST in Comitatu Lossensi domus Ordinis nostri, quam diui * Ioannis Baptistæ nomen exornat. In hac fuit aliquando (vti scriptum reperi) frater Conuersus, vir simplex & rectus, iustus & bonus: cuius vita omnis de virtute pendebat. Hic missus pro domus negotijs ad Hagam Comititis, locum in Hollandia, quem pro sui illustri fama omnes norunt, à fideli Ordinis amico hospitio reuerenter susceptus est. Illic autẽ paulululum demoratus, à peremptoria ægrotatione interceptus,

* *Cartusiam Diestẽsem intelligit, in qua aliquamdiu Prior fuit.*

in

in Domino deuotus occubuit. Vnde illo pro meritis in cælos commigrante, viderunt, qui tunc temporis circa ipsam domũ residebant, aliqui animam morientis luce conspicuam, à serenissimis spiritibus in superna deferri, & Christo Domino cum canticis præsentari. Quæ vbi suus, à referentibus, hospes agnouit, compũctus corde est, gratias agens Deo, quòd tam sanctũ virum è suo domicilio euocasset ad superos. Ipse verò post viduatus vxore, loco defuncti, se in domum illam S. Ioannis Baptistæ collocauit, & in diem vsq; suæ emigrationis, pœnitentiam agens, annos suos optimo fine conclusit.

CAPVT XVIII.

VT RELIGIOSI NON DIFFERANT tempestiuè suas persoluere Horas, debitoq; tempore concedere.

CAuenda nobis semper est omnis neglig ẽtia, de qua malorũ multorum germen emergit. Fuit ante nos, vti scriptum reperi, in vna Ordinis domo Monachus, cui cõsuetudo erat, post Completorij pulsum, in longas horas vigilias protrahere, nec Deũ reueritus, nec statuta considerãs. Cũq; hunc diuina censura, in nostrum exemplum, mitius corrigere statuisset, quodam vespertino tẽpore, cũ futilibus occupatus, tẽpus quietis insumeret, audiuit de

supernis vocem, dicentem sibi: *Vade dormitum ô Monache, quid moraris?* Ille noua hac increpatione tremefactus, cùm vndique circumspiceret, & nullum adesse notaret, lecto citius Completorio, festinauit ad lectum. Vtinam hæc dignentur aduertere fratres nostri, ad quos reuera hæc admonitio spectat, qui, suasore atque impulsore Sathana, libenter vigilias protrahunt: vigilias certè leues, infructuosas, prohibitas, damnosas, quibus nocturna synaxis, & sacræ laudes somniculosa negligentia, aut præciduntur, penitus suffocantur.

CAPVT XIX.

DE SACERDOTE QVODAM SECVlari, qui cælesti vocatione admonitus, Ordinem ingressus est Cartusiensium.

RArò viri seculares nostrum Ordinem (quia paulo videtur rigidior) aggredi tentant, nisi aut superna reuelatione, aut interna inspirarione permoti. Excipio tamen eos (quod sine gemitu nequit audiri) qui Zabulo instigante, ac Deo permittente, Ordinem subeunt, vt vel delicatius vel quietius viuant, vel vt sanctos fratres tentent, vexent, examinent, coronent. Enimuerò quod per se dæmon facere non potest, per sua id sæpe membra molitur. Hos non Spiritus sanctus, sed Diabolus vocauit. At aliter iste, de quo nunc loquimur,

mur, Sacerdos venit: qui ante nos fuit Moguntiæ non ſatis commendatæ vitæ. Vnde vno dierum, cùm in maiori Eccleſia Miſſa celebraret, audiuit vocem ad ſe de ſupernis illapſam, in hæc verba: *Ocyus feſtina Cartuſienſem ingredi Ordinem, & ſcito te hoc completo biennio, moriturum.* Ille non ſurdus diuinæ vocis auditor, animum intendit, Ordinem intrauit, & ita vitam ad veram virtutem inſtituit, vt omnes palam aduerterent, eum fuiſſe cælitus deſtinatum. Ingrediens autem Ordinem, crus ſecum intulit tabefactum, corroſum vndiq; & diuturno vulnere ſciſſum. Quod tamen præter ſpem citò conualuit, diuino medicamine confouente. Vixit verò hic Lodouicus (hoc enim viro nomen erat) biennium totum in Ordine diſciplinatè plurimum, & religioſè ac ſtatim poſt ſalutifero fine quieuit.

CAPVT. XX.

QVAM SEVERE A DEO PVNITI ſint prædones aliquot, qui Cartuſienſium diripuerant bona.

OLim accidit, (vt ſcriptú reperi) quod viri militares Ducis Iuliacenſis vina quæ Procurator domus noſtrę Ruremundanæ fratribus infirmis coemerat, duratura in annos plurimos, vt prædones ad ſe raperent, ſuiſq; vſibus manciparent. Mo-

uit Procurator querimoniam Duci, supplicans sibi vina restitui. Mandat Dux ocyus, vt restituantur. Verùm is, qui huius mali caput extiterat, pressus Ducis imperio, vina reddidit; vno tamen retento vase, quod dulciori vino & suauiori plenum erat. Hoc namque sibi & vxori prægnanti statuit reseruandum. Adducitur vas, plaustro vectum ad ianuam prædatoris. Agnoscens vxor, referente marito, optima vina prę foribus esse, læta iubet ocyus sibi inde propinari, vt appetitum satiaret suum. Accessit vnus, vt hauriret. Mirabile dictu, statim vt homo vas attigit, quod fortissimis tunc erat vinculis colligatum, ita subitò vincula eius nexusque omnes dirupti sunt, ac si ascijs aut securibus scinderentur. Repente tabulæ omnes dissiliunt, & vinum, quod in longos vsus prædator aptauerat, magno profluuio decurrit in terram. Sic cassata est rapina maligni, & nihil inuenit, qui sibi plurimum visus est acquisisse. Fiunt hæc nota ciuibus, & tota ciuitas admirans, gratulatur Dominum pro suis famulis Cartusiensibus depugnasse. Hinc in maiori reuerentia & honore fratres ipsi deinceps sunt habiti. Memini quoq; supra me tetigisse de nobili quodam viro; qui cùm esset vni domui Ordinis nostri infestissimus deprædator, & mul-

Lib. 4. cap. 11. in fine.

multas quotidie irrogaret iniurias, nec vlla posset, aut ratione, aut pietate compesci, percussit eum Dominus, & vxorem eius plaga admodum crudeli & formidata. Nam vxor eius, cùm esset admodum fœcunda, singulis annis prolem mortuam, & monstro similem pariebat, triste reuera ac intolerabile malum. Verùm ille eruditus ex verbere, ad corredijt, & agnoscens sibi hoc malum ob sua scelera rapinasq;, quas in sanctos fratres exercuerat, euenisse, rapinas ocyus omnes restituit, veniam cum lachrymis à fratribus petijt, & accepta remissione, ex hoste acerrimo, factus est Ordini amicus optimus, vxorq; eius deinceps sobolẽ viuam, superstitẽq; produxit. Scio præterea tẽporibus meis prædatores aliquos repentinis gladijs obtruncatos, qui domibus nostris dãna, clades, iniuriasq; aliquando intulerant. Fuit & his temporibus nostris vir quidam vicinus domui cuidam Ordinis nostri. Qui suetus erat multa furari ex opibus Monasterij: inter cætera autem & pisces & carpiones, quibus se suosque pascebat. Sed non impunè. Nam cùm vxor eius pareret, peperit monstrum, quod carpionis gestabat caput. Hoc obstetrix cùm vidisset, necatum abscondit sabulo.

CAPVT XXI.

DE QVODAM CVSTODE TEMPLI *admodum strennè & exemplari.*

LEgi fuisse olim in Ordine nostro Sacristam Monachum, qui officium sibi commissum strenus ac deuotus ad finem vsque peregerat. Hic visus est à quodam probabili & religioso fratre, quem necessitas de nocturna synaxi exire compulerat; visus est, inquam, postquam aliquanto tempore obierat mortem, de sepulchro, deque cæmiterio egredi in eam cellam, vbi ipse solitus fuerat suum exercere officium. Erat etenim (prout per tenebras noctis hic frater potuit intueri) candissimis vestibus circumamictus, quæ gloriam meritorum suorum prætendere videbantur. Considerent hæc Sacristæ, & matricularij nostri, & dignitatis suæ ministeria non despiciant: quia reuera inæstimabilis meriti (si dignentur aduertere) eorum obsequia apud Altissimum computantur: cui ipsi peculiarius, propinquius, propensiusque, tanquam in Dei thalamo famulantur.

CAPVT XXII.

BIGAMVS QVIDAM, AD LAICAlem Redditorum admissus statum, ac laudabiliter in Ordine perseuerans, post obitum gloriosus apparet.

LEgi similiter ante nostra tempora fuisse receptum ad Ordinem nostrum bigamum quendam, arte medicum: cuius tanta in ea arte industria fuit, vt omnes medici mirarentur. Hic factus *Redditus Clericus, magnum de se præbuit cunctis humilitatis & deuotionis exemplum: vtpote pius, alacer, mitis, ac supra modũ obsequiosus: omnibus omnia factus, vt lucrifaceret vniuersos. Hic post decursam vitæ suæ laudabilem metam, suaui est tandem & benigna morte defunctus. Instante nãq; tempore, quo anniuersarius obitus eius dies occurrebat, visus est candidissima ac mirũ in modũ splendenti veste contectus astare ante cellã, in qua morari consueuerat. lætus, hilaris, & serena facie promicãs: qui & lucernam ardentem gestabat in manibus; ostendens se in illorum numerũ deputatum, quibus Saluator dicit: *Sint, lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Hoc itaque ostendit in signo, quod ante gessit in opere; quippe qui carnis delicias & spurcitiã mundi prius ipse contẽpserat, vt posset diuino lumine resplendere.

Redditi sunt infra conuersos: quo tamen iam Ordo abdicauit.

CAPVT XXIII.

DE FRATRE QVODAM, CIRCA DOminicæ paßionis exercitium ſtudioſe ſeſe exercente, cui Christus in cruce apparuit.

IN ſcriptis cuiuſdam fratris memini me legiſſe, fuiſſe olim quendam venerabilem virum in Ordine noſtro, cuius mens omnis, omnis cogitatio, dilectio, & actio, circa Dominicam paſsionem intentiſsimè verſabatur. Hic ad hoc culmen pietatis increuerat, vt Chriſtus illi ſemper quaſi præſens ante cordis oculos appareret, affixuſq; cruci. Mirum dicã, atq; hoc noſtro ſeculo penitus inauditum. Hic nempe vſq; adeo Chriſtum ardebat, & hunc crucifixum, vt vno dierum (votis eius volens ſatisfacere) Dominus venerit, ipſo orãte, in eo ſchemate, quo Saluator generis humani olim in crucis ligno pependerat clauis affixus, diſtentus, laceratus, ſanguine reſperſus, mœſtus, anxius, lachrymoſus. Hac tali viua imagine ſeruum ſuum Chriſtus inuitans, prouocans, inflammans, vt tali ſe formula præpararet, quo poſſet Dominũ ſuum imitari, iuxta quod ſcriptum eſt: *Vide omnia feceris ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.* Sunt nonnulli ex
Exod. 25. 40.
noſtris, qui dicunt, Chriſtum in ea forma conſpectum eſſe, ſicut eũm ſanctiſsimus Papa Gregorius inter Miſſarum ſuarum ſolem-

ſolemnia vidit cum armis vniuerſis ſuæ Paſsionis doloroſiſsimè apparentem. VIDE NOTAS.

CAPVT XXIV.

DE PRIORE PROVINCIAE THEVtoniæ circa Ordinis diſciplinam ſtrenuo, è cuius tumulo pulcherrimi prodiere flores.

LEgi apud eundem venerabilem fratrem, fuiſſe olim in Ordine noſtro, imò in noſtra Prouincia Priorem, virum verè præſtantiſsimum, gemini Iuris Doctorem apprimè excellentem, & in regulari diſciplina valde ſtrenuum, in corrigendis exceſsibus ſeuerũ ac benignum, & quantum ad ſe pertinet magna ſanctitate cõſpicuum. Hic maximis precibus inſtare ſolebat apud noſtram matrem Cartuſiam, vt officio viſitationis, quo fungebatur, poſſet abſolui. Quod tandem (vim faciens) obtinuit. Sibi ergo & ſuis redditus, totum ſe contulit diuino ſeruitio, & ad arctiorem diſciplinam Monaſticæ diſtrictionis. Cuius ſanctitatis præconium vndique volitabat, & per ora multorum mortalium ferebatur. Hic venerandus Pater, cùm in breui expleſſet tempora multa, quòd DEO placita erat anima eius, ad æternæ ſalutis brauiũ euocatur à Domino, & peremptoria morte ad vitæ ſuæ terminum euocatur. Nõ opus eſt hic

hîc scribere, quanta sit compunctione, deuotione, ac pietate affectus, dum hora sui exitus immineret, quod astantium fratrũ fletus ac gemitus testabantur. Hoc igitur Patre dulcissima morte consopito, ac terræ reddito, cùm illic aliquanto tempore quieuisset, humatus, flores pulcherrimi, & nunquã illic antea visi, è tumulo ꝓdierũt, flores inquam, qui & amœnitate redolebant, & fragrantia admodum delectabili, flores cæteros superabant. Hoc vno miraculo satis hic Pater sua merita palam ostendit: etsi priores actus eius nihil de eo fuissent antea proloquuti.

CAPVT XXV.

DE FELICI EX HOC SECVLO emigratione Sacristani cuiusdam, qui infirmorum existens Præfectus, cùm erga peste correptos valde esset obsequiosus, ac benignus; tandem etiam ipse eadem infectus lue, leni suauiq; morte, piè in Domino obdormiuit.

INueni scriptis consignatum, fuisse in nostro Ordine Monachum huius nostræ Prouinciæ magnarum virtutum virum, fama celebrẽ, & in religione sacra obseruantissimũ pugnatorem. Qui lachrymis, suspirijs, ieiunijs, ac precibus Dominum Saluatorem sibi placabilem reddebat. Et si quãdo etiam nesciũs aliquem verbo aut facto

facto offendebat, statim toto in terrã corpore prostratus, veniam precabatur. Hic factus Infirmarius, (quod est officiũ pietatis ac miserationis) ita se in illo opere gessit, vt magnis laudibus ab omnibus extolleretur. Volente autem Deo pestis, acerba domum illius omnem inuasit, cuius plurimi virulenta clade attacti, emigrârunt è seculo. At Infirmarius iste, his ignibus audacter se ingerens, timore postposito, nequaquam suo corpori parcendũ existimabat; dummodò posset infirmantium fratrum cladibus subuenire. Quid vltra? Cùm ipse voluit pestes aliorum piè curare, peste ipsa contigit eum tabefieri, Domino tali ægritudine sua merita procurante. Igitur cùm his flammis perustus iaceret in lecto, totum se contulit, vt passionibus Christi communicare posset, & salutiferi crucifixi imitari exemplũ. Venit autem Prior inuisere infirmum, sciscitans quo pacto se haberet. Cui ille: Scito, inquit, mi Pater, quòd cras pia morte defungar, & suscipient me sancti Angeli Dei, eritq; fratribus nostris solennitas duplex: vna quidem ex ea parte, qua Diuus Hieronymus celebris habetur, altera verò, qua corpusculum hoc terræ mandabitur. Credulus Pater verbis eius, intellexit à Spiritu sancto illum suæ mortis accepisse respon-

sum.

sum. Instante igitur transitus sui hora, palàm dixit astantibus. *Afferte candelam ceream consecratam, ac porrigite.* Cui vnus ita respondit: Cur frater candelam expetis, cùm nondum videamus signa mortis instare? Cui ille: *Sine modò, nam tempus resolutionis meæ instat.* Hoc dicto, cùm candelam accepisset, ait: Adhuc modicum, & vado ad eum qui me misit. Et paulo post spiritum emittens, tranquilla obdormiuit in pace. Audiant hæc Infirmarij nostri, & vires omnes impendant humiliter infirmantibus: quia magna, reuera, manet illos merces bonorum operum. Huic miraculo iungebantur alia duo præclara & insignia, de viris duobus nostri Ordinis admodum illustribus: quibus, Deo inspirante, datum est nosse vitę suæ terminum: quem spectantibus qui aderãt fratribus. vt prædixerant, concluserunt.

CAPVT XXVI.

DE IVVENE, QVI PLVRIMOS vidit Cartusienses in cælo.

FVIT Romæ adolescens quidam, qui in conscientiæ nitidissima puritate diem clausit extremum. Qui & ad Paradisum, atque post, ad cælum translatus, vidit & gustauit, quæ illic sibi gaudia parabantur. Multa etiam illic (nec mirum) secre-

creta conſpexit. Cùm iam duodecimus dies volueretur, quo fuerat traditus ſepulturæ, & iam eſſet penè à parentibus obliuioni traditus, reuelatum eſt à Domino, cuidam ſanctæ Recluſæ, quæ Romæ erat, vt conuocatis parentibus, iuberet aperto ſepulchro, iuuenem exhumari. Parentes aſſumpto ſacerdote, & innumera vulgi multitudine, ſepulchrum pandunt, & viuentem poſt tot dies iuuenẽ educunt. Ille primùm apud ſe ſtupidus aliquandiu permanens, ob res mirabiles, quas viderat in cælis, & in ſupplicijs. Dehinc aſtantes ad hoc ſpectaculum innumera hominum multitudine, aperiens os ſuum cœpit quæ viderat ſtupenda, enarrare. Accurrit & Prior domus ſanctæ Crucis Ordinis Carthuſienſium. Qui domum ingreſſus, vbi hic loquebatur, ob turbam propinquare non poterat. At iuuenis repente in ſpiritu agnoſcens adeſſe Priorem, ſurgit, & viam ſibi per populos faciens, cùm veniſſet ad Priorem, eumque reuerenter ſalutaſſet, appræhendens vittam ſuperioris veſtis, quam nos cucullam dicimus, conuerſus ad aſtantem plebem dixit. *Scitote fratres, quod cælum omne talibus perſonis plenum ſit.* Hæc dicens, veſtem ſancti Patris fermè hora integra manibus contrectans, tandem iterum ſalutatum, abire permiſit.

Præclarum de nostro Ordine, deque eius sanctitate præmium: tribuat misericors Deus, vt fratrum nostrorũ in numerum, quos hic vidit apud Superos, adscribi mereamur. Cumq; hic adolescens sancta adhortatione plurimos tum Prælatos, tum subditos, & castigasset, & conuertisset, expleßetque omnia, pro quibus eum miserat Deus, post decimum suæ resuscitationis diem, placida requieuit in pace.

CAPVT XXVII.

DE QVODAM HIERONYMIANO, seu Fratrense (vt vocant) qui Dauentriæ moriens, fassus est, se vidisse innumeram Cartusianorum multitudinem in cælis.

DAuentriæ in Cœnobio fratrum, quos Diui Hieronymi appellamus, contigit, quod narrabo, iucundissimum exemplum. Nam frater religiosus, simplex, ac deuotus, pestilentiæ morbo deductus est ad extrema. Cumque iam per horas plurimas ita iaceret, vt mortuus crederetur, tãdem quasi de graui somno expergefactus, corpus suum arctè cõtraxit, & læto nimis ac placido vultu, cœpit eos, qui astabant, cunctos aspicere. Et aperiens os suum narrabat, quæ & quanta viderit in cælis: nempe Dei gloriam, altitudinem, maiestatem, potentiam; & Sanctorum omnium inenar-

narrabilem beatitudinem. Mirabantur omnes in verbis gratiæ, quæ frater ille suo promebat ore. Narrabat etiam, se plurimos illic diuersorum Ordinum Religiosos homines conspexisse. Porrò Dominus Godefridus, illius tunc congregationis Prior, seu Pater, cùm præsens esset, quærit à frater, an etiam inter cæteros illic viderit Cartusienses, qui hic tam duram ducunt vitam, & rigidam peragunt abstinentiam. Cui ille citò, & læta voce respondit: *Vidi*, inquit, *mi Pater, vidi; & quasi apum examina illic confluunt, atq; ebulliunt Cartusienses. Cælum ijs plenum est.* Hæc vbi dixit, cæteraque, quæ dicere iussus fuerat à Deo, obdormiuit in domino.

CAPVT XXVIII.

DE MONACHI SANCTISSIMI ET humillimi beatißimo exitu, cuius cella tota comburi visa est.

LEgi apud scriptorem, pium quendam & benignum virum extitisse aliquando in vna domorum Prouinciæ huius nostræ Monachum, virum omnium iudicio, sanctißimum: cuius ea prærogatiua fulgebat, quòd in diuino amore flagrantißimus haberetur. Erat quoque sicut humilimus, ita & in altißima contemplatione suspensus: qui propter humilitatem paratus erat dare percutienti se maxillam; prop-

ter contemplationem verò leuabat se supra se. Cùm igitur sic procumberet orans, suspirans, desiderans, ac brachia ad cælum protendens; cernens Deus ardentissimum eius affectum, absentiam eius vltra ferre non sustinens, leni mortis sopore depressum, animam eius sibi charissimam, in suam gloriam euocauit. Accidit verò vt ista eadem hora mercatores transirent illa via, vbi domus sita erat. Vnde volens Deus defuncti meritum palàm cunctis ostendere, tali miraculo eius obitum propalauit. Viderunt namq; hi viri cellam, in qua vir iste sanctus obierat, flãmis ardentibus vndiq; vallatã. Vnde putantes Monasterium omne flãmis voracibus comburendũ, veloci cursu properant ad portã, vbi Priorẽ, & Procuratorem domus, inter se nescio quid conferẽtes, sedere viderũt. Quid vos, inquiunt, hic otiosi sedetis, cũ domus vestra tota incendijs defatiscat? Illi territi hoc verbo, & sursum oculos leuantes, vident cellam vnam in claustro vndiq; flãmis circumdatã, quã putabant casuali igne succẽsam. Accurrunt anheli, anxij, tremebundi, & vi ianuã rumpentes, cùm nemo esset qui aperiret, ingressi in hortum, inuenerũt fratrẽ, quem requirebant: incendij autem vestigium nullum inueniũt. Inuentus est verò hic frater mortuus quidẽ,
sed

ſod flexis in terram genibus, facie in cælũ cum manibus protenſa: quippe qui iam recens ad ſuperna animã exhalarat. Super caput verò ipſius in modum ignis ſuccenſa columna viſebatur: quo palam poterat agnoſci, non morte cogente, ſed flammantiſsimo amore vim faciente ſpiritum (vocante Christo) ſuperis reddidiſſe.

CAPVT. XXIX.

DE QVODAM PROBATISSIMAE vitæ Procuratore, cuius precibus mater, iuxta ac matertera, ex purgatorijs erepta pœnis, cælum læta conſcenderunt.

MEminime legiſſe, Ordinem noſtrum aliquando habuiſſe Monachum Procuratorem, qui à primo ſuæ conuerſionis ingreſſu, tam ſtrenuè, tam piè, tam deuotè, tam patienter, tamque humiliter conuerſabatur, vt omnibus eſſet & admirationi & amori. Patientia tamen & humilitas quàm maximè in eo excellebant. Hic vno dierum, cùm ligna ſua, quæ illi ad cõburendum annuatim data erant, ſolus in ſolarium cellæ ſuæ, non ſine ſudore & labore inferret (vt nimirum impleret, quod ſanctus Apoſtolus Paulus hortatur, dicẽs: *Cum ſilentio operantes, panem ſuum manducẽt*) 2.Theſſ.3.12. & mixtim pias orationes, Oratoriũ ingreſſus, insereret; vidit illic matrẽ ſuã, quæ nuper obierat, in hæc verba loquentem ſibi:

curatores nostri, & inter commeandum à vanis se sermocinationibus temperent, seseque ad interna recolligant, excessus & mille defectus suos in amaritudine animæ suæ recogitent; Domino in oratione se offerant, redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Contigit vno dierum, cum hic honorandus Pater iter ageret, vt videret sibi obuiam venire fęminam lugubri vultu ac veste contectam. Ille eam aspiciens, sciscitabatur quænam ipsa esset. *Ego sum,* inquit, *matertera tua, iamdudum defuncta, opem tuam auxiliumq́ desiderans. Fateor, & gratias habeo, crebrò me adiutam esse orationibus tuis, & magnam flammarum partem iam mihi remissam esse. Deprecor tamen, vt tricennarium, quod ante aliquot menses pro me inchoasti, nec terminasti, perficere citius matures. Restant enim adhuc, vt nosti, quindecim Missæ, quas dum compleueris, gaudia me statim recipient superna.* Hoc dicto, statim illa disparuit, & virum Dei stupidum, suique sollicitum dereliquit.

CAPVT XXX.

QVO PACTO IDEM PROCVRATOR *ab Apostolorum Principe visitatus, consolatusq́ fuerit.*

HIc idem vni ex specialibus suis amicis clam aliquando aperuit, sese à Principe Apostolorum Petro (quem vehementissimè diligebat) vno dierum visitatum

 fuisse,

fuiſſe, & mira conſolatione refectum: à quo & ſpem veniæ & gratiæ incrementũ, & futurę glorię pignus accepit. Erat quippe hic Procurator vir pius admodum, benignus & beneficus plurimum in pauperes, miſerabileſq; perſonas: qui charitatis ſuæ viſcera in illos diffundebat. Nam in perſona propria ſæpiſsimè pauperculas eorum caſas ac tugoriola, humilitate Deo placida, viſitabat; & omnẽ quam poterat conſolationem, auxilium, ſubſidiũq; ſubinferebat. Veſtes, cibos, ligna, cæteraq; neceſſaria ſubminiſtrabat; corpora illorum, ſimul & corda conſolans, refouebat.

CAPVT XXXI.

CLARVIT QVOQVE IDEM Prophetiæ ſpiritu, vti duobus comprobatur exemplis.

LEgi de hoc ipſo Patre, quod ſpiritu claruerit Prophetiæ. Nam in ſua domo tunc temporis erat infirmus quidam, longa fractus ægritudine, qui omnium iudicio ſemper fore inutilis putabatur. Cumque hoc ipſum eo præſente aliqui enarrarent, & quererentur, ille reſpondit: *Quid, ó fratres, vos querulamini? Infirmus iſte, quem cernitis, ac contemnitis, diuina poſt gratia roboratus, & Procuratoris, & Prioris officium gubernabit: inſuper & Viſitatoris dignitate, non ſine multorum profectu, potietur.* Legi & hunc

de

de Leodiensi Episcopo prædixisse: *Video, inquit, Episcopum nostrum ad omnia scelera resolutum, stupris, adulterijs, rapinis, ac multis inquinari flagitijs, & ea mala aßiduè actitare, quæ ipse in alijs compescere ac prohibere debuerat. Hinc video & illi, & toti patriæ cladem maximã adfuturam. Nam ille gladio obtruncatus cadet in mortem, ac deinceps calamitas magna totam patriam pessundabit.* Prophetia hæc fuerit, an non, cæteri iudicent: nos tamen vidimus sub oculis omnia cõpleri, quæ ille prædixerat adfutura. Rursum, cũ illi moriendũ esset, nouẽ ante diebus mortẽ sibi prędixit imminere, nec vltra nonũ diem se victurũ certissimè dixit. Vti & factũ est. Nã nono die hac luce functus, lucem, vti piè credimus, ingredi meruit æternam.

Prædicit Leodiensi Episcopo infelicem obitum.

CAP. XXXII.

DE QVODAM RELIGIOSO MONtis Dei, Dominicæ Crucis zelatore ac amatore feruentißimo.

LEgi extitisse quondam in domo Montis DEI, Ordinis nostri, Monachum, virum magnis virtutibus conspicuum, & hoc vno singulari munere præditum, quòd pia & feruentissima deuotione ad Christi Crucem, plagas, & verbera ferebatur. Nam præter cæteras humilitatis, charitatis, & patientiæ virtutes, erat ad CHRISTI Passionem zelator ar-

dentissimus: quam & mente & corpore, (dilectionis igne flagrans) æmulabatur. Ob conceptum huius salutiferæ Passionis sæpe (dum solus esset) sese flagris acerrimis verberabat, ita vt copiosi riui sanguinis per latera in terram decurrerent. Alapis quoque & colaphis tam crebrò faciem ac ceruicem quatiebat, vt nisi illum virtus diuina sustentaret, nunquam in tam fragili corpore hos potuisset diros impetus sustinere. Et erat reuera mirabile, quod in tanta verborum asperitate nihil asperum, nihil molestum sentiebat; sed erant illi hæ plagæ, hæc verba super mel & fauum dulcissima, tamque delectabiliter, ac suauiter illius cordi Christi passio sapiebat. Nam quantò durius, quantoque inhumanius se ob Christi vulnera affligabat, tantò mens eius maiori consolatione, & corpus dulcedine complebatur. Non est ergo Crux Christi, ô fratres dilectissimi, spinosa, nec syluestris arbor, sed fructum pacatissimũ iustitiæ affert dilectoribus, & gustatoribus suis.

CAPVT. XXXIII.

DE FRATRE MORIENTE, QVEM *auicula cælestis suauissimo cantu ante obitum demulcebat.*

CVM scrutarer aliq͞ libros, reperi scriptum fuisse, Monachum Ordinis nostri

ſtri huius noſtræ Prouinciæ virum in religione probatiſsimum, & verè Cartuſienſem, hoc eſt, carnem tundentem, qui eò vſque profecerat, vt inter perfectos poſſet Monachos reputari. Quo infirmante, & ad extrema vergente, cùm iam penè agonizaret, auis quædam incomparabilis decoris & pulchritudinis per feneſtras in cellam inuolauit, ſpectantibus, qui aderant, fratribus, & mirum in modum ſtupentibus. Tum illa roſtrum aperiens, tam ſuauem cœpit melodiam concinere, & tam dulces modulos depromere, vt omnes Paradiſi ſe delicijs intereſſe putarent. Tacebant omnes, auicula concrepante, & modulata carmina ſuauiſsimamq; vocem intentis auribus capiebant. Nonnulli ex fratribus arbitrantes, hunc ſomnum modulatæ vocis infirmo nociturum, nitebantur volucrem abigere, verùm illa nuſquam ſe patiebatur per apertas etiam feneſtras expelli, nec cœptam voluit modulationem laxare; donec, qui decumbebat, ſpiritum Domino exhalaſſet. Illo igitur ad ſuperos euolante, auicula quoque in cælum ſe recepit, nec vltra comparuit. Adſtantium verò quidam, huius defuncti fratris Angelum fuiſſe arbitrabantur, qui exitum fidelis ſerui Dei, ſua veniſſet modulatione ſolari, & in Sponſi thalamum Angelico

cantu deducere. Beati igitur mortui, qui in Domino moriuntur, & qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt.

CAPVT XXXIV.

QVAEDAM EXIMIAE SANCTItatis nostri Ordinis Monialis, post quintum exhumata diem, integra, ac suauiter fragrans est reperta.

MOnialis olim nostri Ordinis, illustri genere orta, & virgo prudentissima, sanctitatisque titulo admodum insignita, cuius bonarum virtutum odor cæteras sorores aspergebat, quæ talem (vti ipse legi) scribtiur habuisse sepulturam. Cùm iam defuncta esset, instar aliarum sororum in communi cœmeterio sepulta est. Affines autem eius, alto sanguine nati, illiusq; cœnobij fundatores, indignè ferentes, neptem suam cõmuni humatam sepultura, nimis instant acriter, vt exhumata, in Ecclesiã cũ suis parentibus sepeliatur. Annuunt omnes vim facere paratis, & virginem exhumare cõtendunt. Mira res. Iacuerat corpus quinq; iã diebus sub terra, vbi ex canalibus abundãs pluuia stillauerat, & tamen nec in vestibus maculę vllæ, aut sordes cõspiciebãtur, nec fætor vllus è corpore erũpebat. Sic candida, sic integra, florida, obesa, & suauiter fragrans erat ac si esset tunc primum sepulta, & suauibus aromatibus delibuta.

CAPVT

CAPUT XXXV.

COLONIENSIS QUAEDAM MAtrona filium suum ab Ordinis Cartusiensis ingressu auocare modis omnibus studens, nulla tamen id ratione efficere valet.

COloniensis matrona quædam, honesta quidem secundùm seculum, sed nõ satis Deo deuota, cum puerum esset enixa, contigit paulo post subingredi ad se personam religiosam & spiritualem. Qui attactus diuina reuelatione, ita respondit: *Paruulus iste, ô mulier, quem nunc edidisti, si vixerit, apud albos Monachos vitam ducet religiosam, & eam vitã, quã ipse Dominus sua est benignitate probaturus.* Illa magis carnalé, quàm spiritualem vitam in filio diligens, surda hæc aure percepit, & crescentem bonæ indolis iuuenem, ad mundanam lasciuiam attrahere nitebatur. *Sed non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Prou. 21. 30. Quantò enim illa deorsum, tantò Deus iuuenem sursum trahebat, & desiderijs cœlestibus inflammabat. Trahente autem Deo, frustra oẽs nititur creatura. Attactus igitur diuina gratia in studijs Scripturarum, morũq; semper probitate crescebat, & seipso semper melior reddebatur. Venit aũt tẽpus, quo debuit vox vaticinantis impleri: hinc statim iuuenis mundũ, & quæ in mũdo sunt omnia relinquens, ad domũ Mon-

tis Dei, Ordinis nostri properans, illic se probari postulat, & clementer admitti. Admissus est, probatus est, bonus, constãs, & fidelis inuentus est. Qui primam gratiam posteriore consummans, ad perfectissimum vsque finem deductus est. Hinc patet (vti antea dixi) frustra niti secularem industriam, quando nimirum diuina sese manus obijcit.

CAPVT XXXVI.

PASTORI CVIDAM SECVLARI à quodam Franciscanæ familiæ Monacho prædictum fuit, quòd Religiosus aliquando esset futurus.

IN simili casu legi, quod nunc subijcio. Fuit aliquando sacerdos secularis Pastor Ecclesiarum, qui ouiculas suas strenuè regens, bonis sermonibus sanctisque prædicationibus imbuebat. Hic non se mercenarium (qui fugit aduentante lupo) sed fidelem pastorem, etiam in aduersis omnibus, exhibebat. Nam & Principibus & potestatibus obuiabat, & raptores sacrilegosque, & qui immunitates Ecclesiarum diminuere satagebant, pro viribus repellebat; vsque adeo, vt pro hac re mors illi sæpius fuerit intentata. Accidit autem, vt cum quodam religioso & spirituali Patre vesceretur ad mensam, qui post aliquot deuotas sermocinationes, dixit ad eum:

Ora

Oro te, bone sacerdos, vt Ordinem nostrum ingredi velis, & eum fructum facere, ad quem te disposuit Deus. Erat nempe Religiosus iste, Diui Patris Francisci Ordinis, & in Obseruantia præcellentissimus. Sacerdos verò nec animum sibi esse aliquem pro religione captanda, quasi irridens, ita respondit: *Absit à me, absit vt religiosus fiam, qui hoc seculo satis delector, nec facile me patiar ab eius amore diuelli.* Tunc ille diuino spiritu (vti credo) concitatus, seueriori illum oculo respiciens, ita ait: *Credo, & firmiter credo quia nunquam in hac veste seculari morieris.* Completa est prophetia hæc. Nam & hic paulo post Monachus est Cartusiensis factus, & tali est vita consummatus, vt felici eum morte credamus perfunctum.

CAPVT XXXVII.

QVO PACTO IDEM ILLE PASTOR suam differens conuersionem, verberibus à Deo adactus sit, Religionem ingredi, atq; à Prioratus officio, quod aliquamdiu exercuerat, postmodum amoueri.

HIc Sacerdos, cuius iam memini, cùm eam mentem concepisset, vt Ordinem Cartusiensem ingrederetur, & ob secularia negotia quæ illi imminebant, sua vota tardaret, dicens cum Persio poeta, *Cras hoc fiet*, sed terminus te religiosus excipiet,

VIDE NOTAS. cipiet, & Monachus procul dubio morieris, idem fiet cras, id est, hanc fatuam procrastinationem Dominus volens illi ostendere, quàm indignè ferret, tali illum statuit terrore concutere, quo vexatio
Esa. 28. 19. illi immissa, tribueret intellectum. Quadam nocte, cùm in lecto dormiens pausaret, territus est per acerba somnia, & per visiones horrore commotus. Vidit etenim se dæmonum manibus longius auferri & in profundissimum puteum, aquis sulphureis scatentem, collo tenus immergi: ita vt penè præfocatus, animam videretur exuere. Dehinc extractum ex vastante voragine, terribilibus illum verberibus quatere cœperunt, & magnis agitare turbinibus. Clamabat autem ille, & Domini misericordiam crebris vocibus flagitabat. Tandem sibi redditus, inuenit se anhelum, gemebundum, & anxium. Et admirans, an hæc ipsa veraciter esset perpessus, cœpit se vndiq; palpare, & ad lucem conspicere. Inuenit itaque se diuersis in partibus corporis, liuidum, lacerum, tumefactum. Nam vestigia verberum, quæ remanserant, indicabant plagam, qua percussus erat. Cumque nec sic castigatus, posset eatenus emolliri, vt vota compleret: amabat enim tenacius hoc seculum, apposuit Dominus rursus

nouis

nouis eum castigare flagellis, vt mentē adamātinam crebra cōcussione perfringeret. Rursus igitur datus est in manus impij, & sub tortorū potestate redditus, & tantis tamq; immanibus est verberibus exagitatus, vt tandē duritiā cordis emolliret vulnera corporis. Talibus ergo cladibus fatigatus, animū promissis apponens, propositum implere maturauit, timens in iterum, aut plagis durioribus traderetur, aut certè grauioribus periculis periturus perpetuò seruaretur. Contigit verò hunc eundem Patrem, cùm ad Ordinem receptus esset, magna quadā tentatione cōprehēdi, & nimia tēpestate animi percelli, ita vt nec dormire, nec quiescere posset. Vnde vidit quadam intempesta nocte, cùm vigil lecto decumberet, aliquem coram se stantē, & leniter his verbis insonantē: *Et tu, ô frater, quare non dormis?* Et ille: *Et tu,* inquit, *cur me interrogas, cùm ipse scias omne malum, quod patior? Ego recens, cum dedecore, sine meo merito, à Prioratus officio reiectus, & turpiter explosus, cùm ipse scias, quisquis es, quam fuerim custos solicitus viarum mearum.* Ad quem ille: *Et quis est, rogo, ab officio reiectus?* Respondit: *Ego. Et quis* (ait) *ad officiū te vocauit?* Respondit: *Deus, vti optimè confido. Nā diuina operatione omniū fratrū vocibus electus sū.* Ad quē ille: *Si Deus* (inquit) *te vocauit, nō ergo*

ergo tu: sed Deus in te reiectus est. Ego te de mundo ad Religionem verberibus euocaui, ego te in Religione promoui. Ego itaq; sum, qui in te reiectus & destitutus sum. Hæc dicens, cœpit abire is, qui loquebatur. Tunc frater: *Quid igitur facturus sum? Nihil aliud (ait) quàm vt patienter agens, quiescas de cætero, dormiasq; securus, alioquin me ex amico resistentem tibi inuenies.*

CAPVT XXXVIII.

PERDICES PRO INFIRMO QVOdam ad ignem, de medicorum consilio, assæ, in pisces commutantur.

NOuimus olim fuisse (vt scriptum reperi) in domo Ordinis nostri Coloniensi, sacerdotem quendam, omni laude dignißimum, quem pro suarum virtutum claritudine, omnes vti Dei sanctum, & iustum Monachum prospectabãt. Erat enim acerrimus corporis sui castigator, crucis mortificationem iugiter in sua carne portans. Et quia grauem corporis macerationem communiter sequitur molesta carnis ægritudo, ideo hunc tam misera quædam inuasit valetudo, vt ad mortem vsque fractis viribus ægrotaret. Erant verò omnes soliciti fratres pro huius tanti Patris bona valetudine; timentes, ne si obiret, Religionis totius speculum cadere videretur. Aduocantur igitur medici, rogantur, vt

infirmo

infirmo opem ferant. Scrutatis venis, & vrina conspecta, omnes in commune iudicant, hunc veraciter moriturum, nisi emortuas vires esu carnium refocillet. Prior solicitus pro huius conseruanda vita, hortatur, & præcipit, obedientiæq; sacramento iniungit, vt acquiescat medicorum votis, quò posit pristinum virtutis robur recuperare. Rogat ille Priorem maximè, ne sibi talia præcipiat, cùm iam dudum carniū esum ipse non solū abdicauerit, sed & ex toto corde aspernatus sit. Nihilominus, authoritate Prioris vrgente, coctæ sunt perdices, & ad ignem optimè assatæ, vt tali edulio conspecto, eius excitaretur appetitus. Allatas perdices ille vt vidit, vehementer inhorruit, sobrietatis suæ ac parsimoniæ conscius, stringebat tamen eum vi magna iussio præsidentis. Cumque illi essent perdices appositæ, suspirans vdis oculis suspexit in cælum, & tacitus Dominum precabatur. Cumque ille oculos demisisset in mensam, aliquid gustaturus (mirabile dictu) carnes illæ in pisces optimos conuertuntur, mirantibus qui aderant vniuersis, & Dominum altissimis collaudantibus præconijs. Sed hoc penè prætericram, quòd hæ perdices versæ in in pisces, tam mirabilem, tamque suauem ipsi infirmo cæterisque, qui inde gustarūt,

attulerint ſaporem, vt & ipſi edentes, & qui audire hæc poterant omnes mirarentur.

CAPVT XXIX.

NOVITIVS QVIDAM DE CARNIum eſu à Diabolo, qui eas attulerat, tentatus, ad ſuum ſe Superiorem conſilij cauſſa recipiens, dæmonis euaſit technas.

ET quia de non edendis carnibus iam mentio facta eſt, dignum duxi, quod nuper legi exemplum, relatu digniſsimũ, ſubijcere, quod tale eſt. Ante hæc noſtra tempora venit ad Ordinem Cartuſienſem Nouitius quidam, vir multæ probitatis, cui Diabolus talem ruinam eſt machinatus. Immiſit illi guſtandarum carnium appetitum tam vehementem, vt ille vix ferre præualeret. Luctabatur nihilominus contra hanc virulentam immiſsionem: ſciens carnalia deſideria aduerſus animam iuſti militare: interdum tamen, vti fragilis, quæ aſpernabatur, appetebat. Lex nãque carnis, contra ſpiritum præliabatur. Vnde quodam die, poſt longa certamina, Diabolus credens hunc iam facile ceſſurum, ſpeciem formoſi iuuenis induens, aſſas ſimul & elixas carnes palàm illi ad menſam inferens, vbi ſolus prandij tempore reſidebat in cella, ait: *Surge ocyus, ſurge,*

gi, & cupitas iamdudum escas, atq; optimè præparatas carnes, pro tua voluntate manduca. En, vide quàm molles, quàm delicatulæ sint. Ille nihil territus (etsi sciret Diabolum esse) ait illi: *Expecta paulisper, ego ad te citius reuertens, faciam quod hortaris.* Statim ille pergit ad Priorem, insinuans quid secum Diabolus actitasset, & quas illi exstruxisset fraudes. Interrogat autem Patrem, an etiã carnes debeat appositas manducare. Ille vti vir erat spiritualis, sciens dæmonem nihil sua calliditate contra obedientiæ virtutem præualere posse, iussit nouitio, vt appositas carnes, nihil hæsitans, manducet. Qui reuersus ad cellam, ait Diabolo: *Adfer huc carnes tuas, & ocyus eas manducabo.* At Zabulus cernens astutias suas obedientię virtute euacuari, cum fantasticis cibis repente disparuit, & mirantem iuuenem, liberum vacuumque reliquit. Quippe qui didicerat, technas omnes & fraudes calidissimi hostis, sola perfectæ humilitatis obedientia posse superari: si modò tẽtatus, suas velit impugnationes, & virulentas dæmonũ immissiones, suis aperire Superioribus, & nihil apud se, in mẽtis suæ angulis occultare. Antiquum etenim prçceptũ est SS. Patrũ, & verè tutissimũ, vt si volumus à dęmonũ deceptionibus tuti atq; integri perdurare, tẽtationes

nostras omnes illis, aperire non vereamur, qui nostrarum curam gerunt animarum. Odit namque Diabolus omnes, qui immissas sibi suggestiones accusantes semper palam efferunt.

CAP. XL.

ALIVS QVIDAM AB EODEM MAligno tentatus spiritu, vt gulæ satisfaciens, pisorum vesceretur iusculo, consimili conseruatus est modo.

AD hoc ipsum etiam conducit, quod nunc subijcimus. Legi quippe scriptum, fuisse ante nos Cartusiensem quendam Religiosum, virum pia memoria dignum. Qui vno dierum, cùm vehementissimè esuriret, (vt pote qui præcedenti die parum gustarat, & longum iam ieiunium protraxisset) intrat in cellam eius repentè dæmon, in habitu præclaræ ac pulcherrimæ mulieris, pulmentum calidum pisorum, ac suaue redolens, gestans in manibus, dicensque: *Surge, mi frater, & hoc edulio famem tuam extingue: nunquam (vt credo) pisa meliora gustasti.* Ille statim Priori quæ gesta sunt, exposuit: quærens an appositam debeat manducare escam. Quo annuente, ille statim reuersus, præsente Diabolo, sed iam frendente, scutellam totam insorbuit, ipsumque, qui decipere venerat, virtute obedientiæ decepit. Solebat hic frater narra-

narrare fratribus alijs, & ludens dicere, nunquam se escam tam sapidam, tamque suauem degustasse.

CAPVT XLI.

RESPONDETVR CALVMNIATORIBUS, reprahendentibus Cartusianorum institutum, quòd perpetuis temporibus carnium esui renuntiauerint.

SVnt nunc temporis, & olim sæpe fuerunt homines, non solùm illiterati, verùmetiam qui volunt videri doctissimi, latrantes contra hunc sacrum Ordinem, asserentesque eum durum, rigidum, atque inhumanum esse, & omnino carni fragili repugnantissimum, eò quòd vetet carnium esum, eumque penitus (etiam in extremis necessitatibus) auersetur. Cæteri (inquiunt) Ordines omnes, quos Ecclesia celebres ducit, admittunt esum carnium ægritudinis tempore: at isti Cartusienses inexorabiles sui corporis domitores, carnes damnant, nec vlla volunt admittere ratione, etiamsi scirent instantem iam mortem se euasuros, aut ęgritudinem aliquam grandem propulsuros. Sic homines non Deum, sed Carnem sapientes, cùm mentis oculos nequeant supra carnem attollere, in sola carne remanere malunt. Nos autem, qui plus aliquid quàm carnem sapimus, aliter de hoc Ordine sacratissimo

 iudi-

VIDE NOTAS.

iudicamus. Omitto medicos peritissimos, qui suis in scriptis, ac publicis disputationibus adseuerarunt, nulla ratione opus esse comedere carnes infirmis Cartusiensibus: cùm ad recuperandam bonam valetudinem, vitelli ouorum melius aut æquiualẽtius id agere possint. Sed respiciamus ad eos homines, qui ante Diluuium nongentos & vltra annos attingebant, quando nec carnes nominabantur quidem, minus autem edebantur. Sed, vt canit Ouidius:

VIDE NOTAS.

Lib. 1. Metamorph. Fab. 3

Arbuteos fœtus, montanaq́; fragra legebant,
Cornaq́;, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glãdes.

Ecce his epulis homines illius tẽporis, inter quos etiã maximi gigantes erant, lõgeuæ vitæ, sua corpora nutriebant. Sed his dimissis, veniamus ad eos Patres, quos lõgè post Diluuium Aegyptus & Palæstina sacratissimos habuit. Ipsi namq; Patres heremicolæ tã longè erant ab omni esu carnium, vt Hieronymi etiam *coctum quid accepisse, luxuria fuerit*. Nam sicco pane, & sale contenti, aut lactucis agrestibus, dactilis quoque, seu castaneis vitam omnem transigebãt. Prætereo plurimos, qui solis herbis crudis victitantes, non solùm carnes aut pisces, sed nec panẽ quidẽ sæpius agnoscebãt. Ab hac parsimonia longissimè noster Ordo recedit, cui & oua, & lacticinia, & pis-

& pisces, vinum & iam tandem, ob corporum debilitatem, indulta sunt: cùm tamen pristinis temporibus plurimi solo pane & aqua contentabantur. Non sit igitur murmur de nimia Ordinis austeritate & inclementia, quando nimirum respectu præcedentium Patrum tot sint nobis ciborum munera contributa, quibus potitis, meritò carnes appetere, vel querere nõ debeamus. Sic dignétur aduertere, qui hunc Ordinem arguũt inhumanitatis, quòd inuenient vitæ longæuioris fratres apud nos, qui in alijs Ordinibus, vbi ad libitũ carnes ministrantur. Nam sæpenumerò inueniũtur in nostris, qui non solũ Iubilarij sunt, verùmetiã annos vel sexaginta vel septuaginta superãt, semper alacres, viuidi, sani, integri: qui in multa mentis viuacitate diẽ complent extremum. Nã & nuper nostro hoc tempore defunctus est, iuxta nobilissimã ciuitatẽ Parisiensem Monachus Cartusianus, qui annos cẽtum laudata virtute in Ordine exegerat, qui vsq; ad vltimum vitæ suæ terminum, & nocturnam synaxim, & diurnas laudes strenuissimè frequentauerat. Atque hoc modo quintum huius laboris nostri librum terminabimus.

Finis Libri quinti.

CHRONICI CAR-TVSIENSIS LIBER SEXTVS.

TRACTANS DE NOVITIIS, & miraculosa quarundam Ordinis Domorum constructione.

PRAEFATIO.

LIBRVM hunc sextum, quem nunc ad manum deducimus, ita instituemus, vt primum de nostri Ordinis Nouitijs, deinde de quarũdam domorũ nostrarum miraculosa, seu diuinitus procurata fundatione loquamur. Hoc namq; pacto & Lectorem ædificabimus, & Dei gloriam depromemus. Vnum hoc deprecantes, ne nos putent, qui hæc lecturi sunt, fabulas texuisse, sed ea duntaxat scripsisse, quæ ab alijs diligentissimo studio exarata reperimus. Non enim (vt in libro Iob scribitur:) eget nostro mendacio Deus, vt pro illo loquamur dolos, sed nos veritate ipsius indigemus. Sola nempe veritate honoratur veritas Deus, nec potest vllis mendaciorum phaleris decorari, aut delectari. Is enim, qui amictus est lumine sicut vestimento, fucatas verborum tenebras non requirit. Psal. 103. 2. *Huc accedit, quòd res gestas historiasq; scribentem, solidum ac veracem esse oporteat, alioquin plurimos ipse decipiet, cùm fuerit ipse ante deceptus, & falsa dicendorum opinione contenebratus. His ita præ-*

præmiſsis, noueris Lector, nos ea in ijs libris omnibus, quæ ſparſim apud diuerſos authores annotata inuenimus, in vnum aceruum condidiſſe, vt praſto ad manum eſſent, ſiquis ea aut legere cuperet, aut commemorare. Nunc ergo primò de Nouitijs ordiamur.

CAPVT I.

NOVITIVS QVIDAM FVGAM ADornans, ac muro inſidens, Magiſtri ſui, iam pridem defuncti, monitu reuocatur, ad ſeculum ne redeat; ſed potius laudabiliter in Ordine perſeueret.

OLIM Eccleſia Cathedralis Gratianopolitana Canonicum habuit, qui corde compunctus maiorem Cartuſiam eſt ingreſſus. Hic poſt aliquot menſes, cùm nouus ille feruor iam penè intepuiſſet, cœpit de vomitu cogitare. Semper enim tepor non longè diſtat à vomitu: Huic tepori importuna ſe Diaboli tentatio ſociabat, & tam frequens, tamque continua, vt nouella plantatio, & parum adhuc gratiarum fluentis irrigata, tempeſtates tam aſſiduas ferre non poſſet. Non enim recurrebat ad orationis ſuffragia, nec piorum Patrum monita capiebat. Victor igitur Diabolus, miſerum eò perduxit, vt nocte iam inſtante, clam turpem fugam meditaretur. Sedente igitur illo ſuper murum, qui cingit Cœnobium, horto ſuo proxi-

mum, suum (qui illum in nouitiatu iampridem instruxerat, quique iam mortem obierat) è cælis ad se venientem, multa luce conspicuum, & magna circumdatũ gloria, dicentem sibi: *Quorsum, ô fili, tu fugere maturas in parditionis tuæ periculum? Mane, mane, & in Ordine perseuera, & ego tibi promitto perpetuæ felicitatis regnum, quod ipse percipies, si in Ordine ad finem vsq; laudabili conuersatione duraueris.* Ille territus primùm dein apprimè animatus, sese ad mentem saniorẽ recepit, cellam introijt, habitum resumpsit, & virtute ac longanimitate proficiens, felicissimo est fine consummatus.

CAP. II.

ALIVS QVIDAM NOVITIVS consensimilem volens ludum ludere, voce defuncti reuocatur.

IN hac ipsa domo Cartusiæ, quæ est mater nostra, fuit ante nos Nouitius quidã, qui suadente Diabolo, ac iam etiã possidẽte, nocturno silẽtio fugere ad seculũ moliebatur. Cũq; per Cœmeteriũ Claustri trãsitum haberet, audiuit de sepulchro cuiusdã, nuper defuncti Patris, vocẽ, manifestè dicentẽ sibi: *Quo fugis, ô miser, quò fugis? Prædico tibi, si hinc abieris, filius gehennæ & perditionis alumnus eris.* Ille hac voce correptus, stupefactus diriguit, & ad se reuersus, cellam repetijt, & in ea vsque in finẽ laudabiliter perdurauit.

CAPVT III.

NOVITIVS CAPPAM NIGRAM, QVAM *Nouitiatus tempore nouelli tyrones apud Cartusianos gestant, cum tadio portans, à Christo arguitur.*

LEGI Nouitiũ quendam, hunc noſtrum Ordinem ingreſſum, primis quidem menſibus ſatis ſtrenuum, poſtea aũt (quia non ſatis ſpiritui intendebat) cœpit à primo feruore tepeſcere. Et cùm ille plurima ſibi moleſta duceret, cappam tamen nigram, quam Nouitij ferre habent, moleſtiſsimã deputabat. Vnde quodam die, cùm meridianum ſomnum carperet, vidit Dominũ Ieſum cruce longiſsima prægrauatũ: qui anhelus & feſſus ſcalam, quæ illic ſtabat, nitebatur aſcendere. Sed crux grauiſsima tranſuerſim ſumpta, illum impediebat, nec cupitum præbebat aſcẽſum. Quod cernens Nouitius, Chriſto compaſſus, aptabat ſe vt illum iuuaret, quò facilius poſſet aſcendere, dicens: *Oro te, mi Domine, vt æquanimiter feras, ſi ego te iuuem, & partem crucis tuæ ſuſtentem; video enim te nimis miserè laborantem.* Statim CHRISTVS hunc ſeuerus atque indignans iuſsit abire, tali eum voce compellans: *Quid tu te iactitas, quaſi trabem hanc meam ferre ac leuare velis, qui cappam tuam, quamuis leuiſsimam pro me ferre contemnis?* Hoc dicto, viſio diſpa-

disparuit, & euigilantem Nouitium salubri confusione repleuit: qui tantò post cappam libentius tulit, quantò eam antea fastidiuerat.

CAPVT IV.

ORATIONIBVS LIBERATVR Nouitius, rei Musicæ peritissimus; cui Diabolo procurrente, & vox, & cantandi peritia subtracta fuerat.

SCriptum reperi, Flandrensem quendam musicum, domum nostram, quæ apud Parisios est, vt se conuerteret, petiuisse. Hic & vocem habebat sonoram ac laudabilem, eratque artis musicæ peritissimus. Prior domus, scire volens an legere sciret ac cantare, (sic enim omnes probari solent, qui ad nostrum Ordinem admittuntur) aperto libro, iuuenem canere præcepit. Statim vt ille parere voluit, Diabolus affuit, qui illi ita guttur occlusit, vt nec vocem edere, nec notulam concinere posset. Prior (vti erat vir spiritualis) agnoscens astutias inimici, iuuenem in Oratorium duxit, secumque vt oraret, indixit. Erat nempe nimium stupidus, & supra quàm dici potest verecundus, quòd sibi peritissimo cantori sic repente & vox omnis, & ars dudum cognita, prærepta esset. Orant igitur, instant, deprecantur, & statim, fugato dæmone, iuuenis vocem cum arte pari-

VIDE NOTAS.

pariter recepit, gaudiumque Priori ac fratribus non paruum attulit. Receptus ad habitum, cùm laudabiliter conuersaretur, tentatorem Diabolum in se prouocauit, cui semper virtus omnis odiosa est: qui sæpissimè illum fatigabat, quò eum posset ab incepto deducere. Nam nigerrimi AEthiopis formam induens, in teterrimam formidatamque sæpè speciem Nouitium affligabat: hoc vnum cogitans, vt crebris assultibus, hominem è sua cella eijceret. Sed videns tandem nihil sua figméta proficere, ijs eum verbis aggressus est, dicens: *Recede hinc miser, recede, & noli rem insolitam vltra vires moliri: meum olim fuisti mancipium, meo famulatui paruisti, Deo & huic Ordini parere non potes. Nonne legisti, dicente Christo, neminem duobus Dominis seruire posse? Quid igitur frustra conaris? Reuertere, inquam, quia parentes tui de tua absentia nimium affliguntur. Parant enim te ad maximam dignitatem attollere, & huic mũdo conspicabilem promouer.* Porrò ille terrentem æquè vt blandientem Diabolum aspernatus, stabilis in sua vocatione permansit; imposturam faciens impostori, & sancta sua conuersatione prophanum, impiumque contemnens. Math. 6.24.

CAPVT

CAPVT V.

NOVITIVS QVIDAM, DVM Sororis irretitus blanditijs, vocationem suam deserit, habitumq; abijcit, in propinquo nemore vnà cum sorore, ab ignotis bestijs miserè discerpitur.

VTINAM qui nunc sequitur Nouitius Itali quoque potuisset industria Diabolum superare. Nam iste, de quo nunc loquemur, cùm Ordinem nostrum esset ingressus, nec esset sedulus custos mentis suæ, facilem se præbuit Diabolicæ voluntati. Nam soror eius illum veniens inuisere, cùm copiam haberet secum sermocinandi, multis sermonibus implicuit miserum fratrem, vt votis assentiret suis, & secum ad seculum repedaret. Ille statim abiecto habitu (licet in contrarium sancti Patres hortarentur) retrorsum vestigia intorquens, post Diabolum ambulabat. Sed heu non impunè. Fratre namque cum sorore læto animo ad seculum remeantibus, tristis subitò eis superuenit interitus. Cùm enim præterirent nemus, quod Cœnobio adiacet, repente exiliunt rabidissimæ feræ, nunquam illic prius cognitæ, quæ miseros hosce nimis mordaciter inuadunt, strangulant, occidunt: & dicto citius in ventrem deglutiunt, paucis reliquijs rema-

nen-

nentibus. Viderunt hæc pastores & agricolæ, qui huic spectaculo non longè aberant, & statim quæ gesta fuerant, nuntiant Monasterio. Illi audientes funestam cladem, & nimis amarum Dei iudicium, in communi omnes lachrymantur, & amaros gemitus effundunt ad cælos dicentes: *Quàm terribilia sunt opera tua Domine,* Psal.91.6. *nimis profunda facta sunt cogitationes tuæ. Vir* Psal.56.5. *insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget, quàm terribilis sis in consilijs super filios hominum.*

CAPVT VI.

NOVITIVS QVIDAM INSOLITA vermium diuexatione afflictus, cum de abitu cogitationem instituerat, facta professione, iuxta Prioris promissum, quàm ocyssimè liberatur.

FVIT ante nos Nouitius in Ordine nostro, vt legi, vir quidem pius, & Ordini deuotus, sed non satis in aduersis constans: quippe quem vermiculi (quos pediculos dicimus) afflictabant. Et reuera hæ bestiolæ præter communem consuetudinem, qua alios fatigant, in tanto numero illi aderant, vt Diaboli factione immissi haud dubio crederentur. Itaque his vermibus hic nimium fatigatus Nouitius, ac penè desperans, Priorem domus aggressus, cœpit cum illo de sua egressio-

egreſsione tractare. At Prior ſciens illum virum bonæ eſſe conſcientiæ, multis ſermonibus hortatur, vt maneat; nec ſe à viliſsimis vermibus patiatur expelli. Dehinc mœſtũ cõſolans: *Mane* (inquit) *fili, mane, & in Ordine perſeuera.* Iuro .n. tibi, quòd facta profeſsione ab ijs vermib. liberaberis, nec vltra tuam carnẽ attingẽt: vt noueris hanc immiſsionem pediculorum Diaboli factionem eſſe, qua te ab Ordine faciat extorrem. Acquieuit ille, & in Ordine profitens, ſtatim ita liber eſt redditus, vt ne vermiculus vel vnicus in eius poſſet veſtibus inueniri.

CAPVT VII.

NOVITIVS DIABOLI ARTE DEcem potitus aureis, intelligens tartarei hoſtis inſidias, abiecta animi inſtabilitate, laudabiliter in Ordine perſeuerat.

NOuitius quidam in ſuperiori Alemania cùm noſtrum eſſet Ordinem ingreſſus, nec ſatis firmaſſet mentẽ in obſequium Dei, cœpit de vomitu cogitare. Et iam reſolutus: O, inquit, *ſi haberem ad manum aureos decem, nequaquam hic vltra perdurarem, ſed ſtatim me ſeculo redderem, quod reliqui. Odi enim hunc Ordinis rigorem, odi piſa & fabas, & durißimam Ordinis diſciplinam. Sine pecunia autem nuſquam tuta, nuſquam honeſta profectio eſt.* Cumque vndique per cellam circum

circumspiceret, vidit (mirabile dictu) illos ipsos aureos iacere sibi sub oculis probatæ monetæ & publicæ. Tũ ille attonitus nimium: *Vnde*, inquit, *hoc aurum, vnde hi nummi tam subitò prouenerunt? hoc præsertim in loco, vbi nunquam pecunia consueuit inueniri? Certè hoc artificium, ô Zabule, tuum est, hi doli tui sunt, quò me ab Ordine eijcias, faciasq́; extorrem. Nunc magis ipse manebo (vt tibi crepent oculi) me perseuerantem videbis, & quæ sancta sunt æmulantem, pecunia verò tua tecum abeat in perditionem.*

CAPVT VIII.

IN CARTVSIA VLTRAIECTINA Nouitius quidam pristinarum memor diuitiarum deliciarumq́;, cùm abitum tacitus secum meditaretur, ab auicula perseuerantiam est edoctus.

OLIM in domum nostram, quæ iuxta inferius Traiectum est, vir magnarum opum, & qui in seculo multa fuerat claritate conspicuus, ingressus, habitum Ordinemque suscepit. Verùm, vt Isaias ait, *qui recessit à malo, prædæ patuit:* inuidia namque Cap. 59. 15. Diaboli agitatus, qui prædam suam ad se reuocare curabat, multis & magnis cœpit tentationibus fatigari. Cogitabat nempe quas diuitias, quasque delicias dudum habuerat, & quantis fuerat honoribus sublimatus: & hæc cogitans, de vomitu pensi-

tabat. Cumque iam in id mentem non satis sanam impulisset, vt recederet, tali signo est ab amentia reuocatus. Habebat nẽpe, de voluntate Prioris, auiculam arte canentem in cella sua, qua cum ludere solitus, suas temperabat angustias. Instante igitur die, quo abire decreuerat, acceptam auiculam, emisit ex cauea: ad quam, apertis cellæ fenestris, loquebatur, dicens: *Vola, vola, & liberè quò nunc volueris, perge. Perge, inquam: nam mox ego te consequar, eam cupiens libertatem, qua te nunc ipse donaui.* Mirum dictu, auicula indomitum ac libertatis amans animal, omnisque semper clausuræ impatiens, licet omnia paterent, & sub nudo aere locaretur, diuino (vt puto) instinctu, nusquam tentabat aufugere, nusquam voluit de cella commigrare. Ille, cùm sagacis esset ingenij, signum hoc Dei muneri adscribens, passus est se ab irrationabili animante edoceri, intelligens multo magis illum nusquam oportere auolare, nec vana libertate potiri, nec instar vxoris Loth, ad fumigantem Sodomam oculos retorquere. Mansit igitur stabilis, & perseuerans, pluris faciens gazis Aegyptiorum, improperium Christi.

Genes. 19. 26.

Hebr. 11. 26.

CAPVT

CAPVT IX.

NOVITIVS PER SCALAM SIBI A dæmone ad descendendum in profundum malorum præparatam, in bonum conuertit omen, stabilisque permansit.

LEGI Ordinem nostrum olim Nouitiũ admisisse, qui sub prima quidem conuersatione satis se laudabilis vitæ Monachum exhibebat. Verùm illo agente, qui suo anhelitu prunas ardere facit, nullam neq; die, neq; nocte requiẽ habuit, stimulatus à Sathana, vt ad seculum remearet. Vicit tandem improbus exactor, & in eam insaniam miserum perduxit, vt scalã quærere inciperet, qua posset per murum, cellæ contiguum, se transmittere. Sic igitur affectus, cùm de recessu anxius cogitaret, & per hortum æstuans crebrò deambularet, scalam, quam antea illic nunquam viderat, factione diabolica stare conspexit, & nimium admiratus, ait: *Agnosco, ô dæmon, fraudes tuas, & deceptionis laqueos patenter agnosco. Hæc scala, quam video, nunquam me leuaret in cælum, magis autem me mergeret in infernum. Vt igitur tua te arte decipiam, dabo operam, vt hæc scala mihi fiat ascensus in cælum, quam tu mihi præparasti ad gehennæ puteum.* Hæc dicens, & ad se reuertens, in cellam redijt, & apud se deinceps sedulus permansit. Semper autem multis la- *Iob.41.12.*

chrymis affectum illum impium ac tetrũ plangens, mentis suæ perfidiam, gemitibus expiabat assiduis.

Caput X.

Duo Novitii, parentum lenociniis ad secularem reuocati vitam, ocyssimè cum illis pestifera infecti contagione, infeliciter hinc emigrarunt.

DVo Nouitij, cum seculo renuntiassent, & se nostro Ordini mancipassent, Diabolus hominum inuidens saluti, vtriusq; parentes aggressus, de suorum pignorum absentia vsque adeò inflammauit, quòd eam nimis impatienter tolerarent. Cùm igitur carnales affectiones suas non vellent freno rationis comprimere, vno animo inflammati, ambo Cœnobium intrãt, orantes, vt suis cum filijs eis liceat habere sermonem. Annuit Prior, nihil suspicatus sinistri. Illi statim vt sunt admissi, nouos tyrunculos virulentis hortaminibus suadere cœperunt, vt molestum Ordinem, & rigoribus atq; austeritatibus plenum, deserant, secumque ad seculi delicias reuertantur: Nos, inquiunt, *iam senes sumus, vestro solatio carere non possumus, præsertim cùm hæreditates nostræ in periculo sint futuræ, nisi vos hæredes præsentes habeant.* Quid plura? Hortantur, & vincunt: & quibus saluti esse debuerant, hos secum perituros ad seculum tra-

trahunt. Sequuntur captiui iuuenes deceptos ſenes, non longo tempore de ſua perfidia gauiſuri. Nam paulo poſt, ſæuiente Deo, & patres, & filij in inguine percuſsi, virulenta ſunt peſte in mortem reprobam (vt vereor) præcipitati. Vnde & factum eſt, vt ſeſe, & filios nimis acerbè perderent, qui ſe per hos reparari, ac conſolari arbitrabantur.

CAPVT XI.

NOVITIVS, POSTQVAM MONASTIcum deſeruiſſet habitum, ingerens ſe laſciuis puellarum choreis, tegula è tecto in cerebrum decidente, miſerè expirauit.

NOuitius quidam noſtrum Ordinem ingreſſus, cùm prior illi feruor tepeſceret, cœpit Ordinem paulatim exoſum habere, atque per hoc etiam de exitu meditari. Vicit tandem, quæ illi importuna erat, diaboli vis, & captiuum miſerũ traxit ad ſeculum. Hic vno dierum cùm in platea choreas duceret, mixtus conſortio puellarum, ac parui penderet quòd ſanctum Ordinem temeraſſet, cùm crebrò ſaltitãs circũiret, ac leuiſsimas cantilenas ipſe præcineret, vltor perfidiæ Deus, tantam procacitatem ferre non ſuſtinens, repentinam in mortem inſanum iuuenem præcipitem dedit. Nam inter circumeundem, cùm ſub

tecto vicinæ domus incederet, tegula vna repente è tecto exiliens, cerebrum illi illisit, excussitque & tetram in necem rapiens, ad gehennæ (vti verendum) incendia destinauit.

CAPVT XII.

NOVITIVS NON IMPERITVS ARtis Musicæ, post ternam instabilitatem, in gutture à Deo horribiliter punitus, vita infeliciter priuatur.

MEmini me legisse de Nouitio quodam, ad Ordinem recepto apud nostros, qui quia peritissimus erat musicus, & voce optima dotatus, ab omnibus fratribus amabatur. Et quia id genus hominũ vagum atque instabile est; Diabolo suadẽte, Ordinem dereliquit. Post, nescio quo spiritu compunctus, redijt: & se recipi petijt, obtinuitque. Probatus igitur rursum, & reuestitus, in cellam intromittitur. At ille semper suam sequutus inconstantiam, iterum vomuit, & habitum proijciens, seculum, quod diligebat, repetijt. Tertiò compunctus, rursum aliam aggressus est nostri Ordinis domum, vbi tunc mores eius nesciebãtur. Et quia Ordo noster semper appetit sonoras canentium voces, sicut recipi se petijt, ita & impetrauit. Sed ô perfidam humanæ mentis insaniam. Nos semper vagi, semper instabiles, semper muta-

mutabundi, nisi ille nos stabiliat, ille nos roboret, qui sistit maria, & fluenta Iordanis retro retorquet. Nam sine Deo, nihil validum, nihil stabile, nihil sanctum. *Omnis etenim plantatio, quam non plantauerit Pater cælestis, eradicabitur.* Iste igitur tertiò probatus, tertiò vestitus, tertiò reprobus, & reprobatus inuentus est. Habitum namque indignè proijciens, mundi se iterum actionibus implicuit. Sed non impunè. Terna nempe apostasia Dominus offensus, quartò vindictam vibrare censuit, & miserum, terribili plaga in gutture percussit. Quam peste ille correptus, citò de medio sublatus est, & Christi tribunalibus reseruatus. Eodem nempe quo exijt anno, etiam obijt, eodem corporis membro punitus, quo sæpius Deum offenderat. Nam guttur suum, quod crebrò aperuerat ad vanitatem, Deo sæuiente, occlusum est per vindictam. Matth 15. 13.

CAPVT XIII.

NOVITIVS QVIDAM COLONIAE ad Ordinem admissus, cùm semel discessisset, ac postmodum denuò admitti postulasset, nequaquam voto quiuit potiri suo.

HAbemus domũ Ordinis in Agrippina Colon. ad quã scholaris quidã se contulit cõuersionis gratia. Receptus, ꝓbat⁹, appẽ-

ſus eſt, ſed inuentus eſt minus habẽs. Nam ſuadente ſalutis noſtræ aduerſario, qui illi importunus atque aſsiduus incumbebat, ceſsit improbiſsimo exactori, & dans locum Diabolo, mundi palæſtrum iterum aggreſſus eſt. Hæc eſt illa palæſtra, qua perditiſsimi homines Diabolo militant, brauiũ æternæ perditionis ſortituri. Huic tentationi ceſsit, & locum dedit in die beatiſsimi Thomæ Apoſtoli, ſed rogantibus eum Priore & fratribus, acquieuit vſq; in diem Protomartyris Stephani permanere. Vltra autem non ſuſtinens, totum ſeſe hoſti tradidit, & eodem die (non animaduertens præſentes ſolemniſsimos dies) habitum reiecit, & ad ſeculum, ad fumigantem Sodomam, quam ardebat, recucurrit. Compunctus tamen paulo poſt, ipſo ſacro Theophaniæ die rurſum recipi ſe petijt, non tamen impetrauit. Et meritò quidẽ. Suadet namq; ſanctiſsimus Hugo noſter, Lincolnienſis Præſul, Ordini ſemper cauẽdum eſſe à lenitate inſtabiliũ palearũ. Hic igitur non admiſſus, cernens ſe non poſſe recepi, iſta ſubintulit, dicens: *Meritò fratres nunc recipiendus eſſem, ſi expulſionis cauſam aduertere dignaremini.* Nam ipſa Vigilia Thomæ Apoſtoli vidi hoc Monaſterium nigerrimis canibus plenum, qui latratibus & rictibus fugere hinc me compel-

pellebant. Quia igitur non mea sponte, sed Zabuli importunitate victus, terga præbui, oro, vt vestra me clementia benignè recipiat, quem malignitas hostis eijcere cogitarat. Non est tamen, ob hæc, ad Ordinem reassumptus, occulto Dei iudicio aliud aliquid de eo disponente.

CAPVT. XIV.

NOVITIVS OPIBVS AC ERVDItione pollens, Diaboli technis amicorumq; molestijs toto Nouitiatus sui tempore mirum in modum exercitatus, tandem pridie quàm professionem editurus esset, tentationibus omnibus miraculosè eripitur.

FVit circa hæc tempore nostra vir doctrina & eruditione admodum clarus, qui nostrum Ordinem assumens, maximis cœpit tentationibus fatigari. Nam ab ipso Ordinis ingressu, semper sibi omnia in contrarium vertebantur. Amici, propinqui, necessarij, fraudes ac tendicula illi parabant, & quæ in seculo aliquando iustè possederat, detrahebant. Ad hæc accessit illi infirmitas corporis molestissima, quæ illum probabat, discutiebatque, an fidelis, & Deo dignus perduraret. His tantis agitatus angustijs, nullatenus cessit, quippe qui fundatus erat supra firmam petram, quem nec flumina, nec imbrium *Math. 7. 24.*

 vis,

vis, nec ventorum impetus poterat commouere. Sed non defuit militi ſuo adiutor Deus, quippe qui illi conſtantiſsimum in aduerſis animum dedit, & præcedenti die, qua erat profeſsionem facturus, omnem illi corporis ægritudinem ac moleſtiam abſtulit, & in Chriſti victoria exultantem, de cunctis ſibi aduerſantibus, triumphi gloriam præparauit.

CAPVT XV.

MVSICVS QVIDAM DE SVA gloriatus inſigni animi conſtantia, leui momento à ſuo quondam collega euertitur.

LONGE aliter iſte, de quo loquimur nunc. Muſicus quidam in ſeculo peritiſsimus, neſcio quo compunctus ſpiritu diſciplinæ noſtræ rigorem aggreſſus eſt. Hic quidem videbatur feruentiſsimus eſſe; quippe qui ſuis viribus confidebat, ſicut gigas ille, quem Dauid arguit ſua virtute confidentem. Cumque fratres ſuam conſtantiam mirarentur, & eum coram de ſuo feruore laudarent, interrogarentque, an non illi eſſet dæmon infeſtus, qui illi exitum perſuaderet, reſpondit ille: *Nec diabolum, nec matrem eius curo. Vſque adeò mihi animus in perſeuerantia robuſtus eſt, vt citius*

tius arborem illam (quercum demonstrans) possetis manibus euellere, quam animum meum posset diabolus à sancto proposito detorquere. Sed nunquam profuerunt verba ventosa: semper enim alta cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur. Nam paulo post venit illum inuisere vnus ex amicis cantoribus, qui modica suasione facillimè illum retraxit ad seculum: non euulsus, nec vim aliquam passus, sed tenuissimo tentationis vento afflatus, loco cessit; pristinæque se musicę vanitati restituit. Adhuc stat arbor illa, quam ille monstrârat, tot agitata turbinibus, tot nimbis interea fatigata; ille autem vel leuissimo flatu à fundamento reuulsus, & expulsus est: quia propter superbiam, pede motus, stare non potuit.

CAPVT XVI.

CVR NONNVLLI RELIGIOSI *instatbiles fiant, minusue proficiant, nempe ob humilitatis defectum.*

COmmuniter videmus omnes, qui in Ordine aut non persistunt, aut non proficiunt, superbia agitari, viam humilitatis, veritatisque aspernari. Hi sunt, qui monita pietatis despiciunt, qui indignè ferunt, quando de suis excessibus emen-

emendantur, quando ad viam virtutis impelluntur. Semper turgidi, inflati, ac rebelles ſempiterno lumini. Hinc fit, vt ſemper ſeipſis reddantur deteriores, cæci, nudi, miſerabiles, calamitoſi. Dicit Ariſtoteles, addiſcentem oportere credere, & diſcipulum ſuo magiſtro non reluctari. Nam qui hæc non peragunt, crebrò apoſtaſias incurrunt.

In lib. Ethic.

CAPVT XVII.

NOVITIVS INSTITVTORIS SVI monita deſpiciens, irridensq́; ſeculum repetens, miſerabili eſt morte prareptus.

CIRCA hæc noſtra tempora fuit Nouitius, vt obſcurus genere, ita & virtute ignobilis. Hic Ordinem ingreſſus, noſtrum, ita ſe geſſit, vt omnia inſtitutoris ſui monita contemnenda duceret, atque etiam irridenda putaret. De hoc habebatur ſuſpicio, etiam violenta, quòd veſpertino tempore etiam cum habitu ad proximum oppidum conuolabat, amicam illic, quam ante poſſederat, allocuturus. Cautè tamen ſemper id agebat, vt ad Matutinam Synaxim inueniretur in choro. Verùm hos dolos, hanc fraudis nequitiam DEVS ferre non ſuſtinens (quippe qui pro Ordinis honeſtate zelabatur) hunc in reprobum ſen-

ſenſum tradidit, & in illius manus deuenire conceſsit, qui animæ eius ſanguinem ſitiebat. Vnde ſtatim infernali miniſtro attributus, ſeculum repetijt, & vitam omnem proſtituit inimico. Non impunè tamen. Nam paulo poſt peſtilenti igne tactus, cùm ad extrema ſe vrgeri cerneret, & mortem inuitiſsimè admitteret, his vocibus querebatur: *Ah iam hanc iuuentutem mori neceſſe erit, quæ longiſsima adhuc vita poſſet idonea inueniri?* Ille igitur omnem animum intendens, quò poſſet præſens periculum fugere, & vitam fragilem emereri, nihil de ſempiterna vita, aut morte ſollicitus, cum monita ſalutis ab ijs qui aderãt aſpernanter acciperet, nec quicquam ſalutiferum cogitaret, miſerabili & flebili morte præreptus, vitam non ſolum temporalem, ſed & perpetuam, vt timemus, amiſit.

CAPVT XVIII.

NOVITIVS TIMIDIOR HOMInum, quàm Dei, cauſam redeundi ad ſeculum fingit.

SAcerdos quidam ex Selandiæ partibus oriundus, noſtrum habitum induens, cùm rigorem diſciplinæ ferre non poſſet, cœpit animum inducere ad egreſſum; & quia grandæuus erat: quippe cui conuerſio neceſſaria videbatur: fraudibus inniti cœpit,

cœpit,& texere dolos. Finxit enim se olim habuisse vxorē,& hanc illi in somnis apparuisse,rogasseq; virum,vt peregrinationem in vita promissam, per se ipse cōpleret: atque hoc pacto à tormentis eam ingruentibus liberaret. Fratres etsi satis aduerterent hominis calliditatē,cùm nollent tamen votis eius magnoperè reluctari,egrediendi, & vxoris (vt dicebat) vota complendi, liberum ei transitum contulerunt. Verùm ille nec peregre profectus est, nec de reditu cogitauit; satis dans intelligere, quòd fraudem contra animam suam molitus sit.Nihil etenim Ordini nocitum est,sed sibi plurimum.

CAPVT. XIX.

ADOLESCENS QVIDAM BONAE indolis, Religionis ingressum procrastinans, ense ex inopinato transfoditur.

ADolescens quidam bonæ indolis, ac proborum morum, quem omnes pro sua mansuetudine plurimum diligebant: Erat enim (vti videbatur) totus Deo deuotus,& fugitans lasciuiarum,cuius & honestissimam vitam plurimi commendabant.Hic diligens Ordinem nostrū, ardētissimo proposito ingredi instituit, sed, heu,nullatenus adimpleuit.Semper enim, coruo similis, cras, cras, clamitabat, licet id votis omnibus se completurum assereret.

ret Sed qui scrutatur renes & corda Deus, non solùm aspiciens quæ diceret, sed etiã quid in ipsis animi medullis cogitaret, huic iuueni tribuit, secundùm quod viderat cor eius. Et licet ille procrastinaret conuersionem, Deus tamen non distulit vltionem: licetq; ille tardaret conuerti ad vitam, Deus tamen non moratus est repentinam inducere mortem. Nam cùm minus cautè obambularet, & circa quarundam muliercularum domunculas (nescio quid scrutaturus) crebrò iter haberet, in suspicionem venit, illic quampiam adamare; vnde ab alio quodam proco repente gladio impetitus, crudeli funere absorptus est. Sic pereunt, qui pulchra Deo, sanctisq; promittant: *quia ruina est hominis, sanctos deuotare, & post vota non reddere.* *Prou. 20. 25*

CAP. XX.

DE MIRACVLOSA CARTVSIARVM quarundam constructione, ac primo quidem de cella B. Virginis Mariæ, iuxta Nurebergam diuinitus olim erecta.

PRima iam huius operis explicita parte, nũc reliquũ est, vt secũdæ partis materiã citius absoluamus. Hic etenim loquuturi sumus (vt supra tetigimus) quibus signis prodigijsq; ac miraculis plurimæ nostri Ordinis domus suam ceperunt originẽ. Et primò quidẽ de domo nostra, quã iuxta Nurenbergam habemus, dicedũ est.

Erat in hac vrbe olim vir diues & inclytus, cuius menti inspirauerat Deus, vt suis redditibus Cœnobium Cartusiẽsibus præpararet. Cumque ille locum aptissimum prouidisset, & iam impensas plurimas aggerâsset, ciues vrbis id ægrè ferentes, eius deuotioni vehementer obsistunt, eumq; ne ædificet, prohibent. Ille obstaculum passus, nimium indoluit, & cum lachrymis questus suos Dei explicuit Genetrici. Cui illa magna luce resplendens, impensa consolatione, ita respondit: *Noli, fili mi, super hac re nimia fatigari mœstitudine. Ego adero tibi, & vrbis assensum ad tua vota conquiram: tu tantum quæ incepisti, ne deseras. Ego tibi omnium corda ad tua faciam incepta concurrere. Quod ego tibi, dum præstitero, hanc domum, quam structurus es, Cellam Mariæ nuncupabis.* Hic taliter animatus, circa diem Pentecostes ciues, ciuiumq; Magistros aggreditur, orans vt suis cœptis dignentur annuere. Mirum dictu, qui dudum animo pertinaci restiterant, Dei Spiritu afflati, vno omnes tunc fœdere fauent, annuũt adhortantur, auxilium subsidiumqe spondent. Erat verò in hac vrbe Sacerdos vir multarũ virtutum, qui olim huius structoris extiterat pædagogus. Hic cùm per Virginem Matrem in somnis similiter esset admonitus, statim sub aurora hominem adijt, & quæ ex Diua

Virgine

Virgine audierat, intimauit, dicens: *Age quod agis, mandat tibi Dei Genitrix Virgo Maria, vt cœptam domum perficias, eiq; cellæ Mariæ nomen indas.* Gemina igitur Virginis reuelatione commonitus, domum ipsam ad finem vsque compleuit. Porrò sacerdos ille, Monachi illic habitum suscepit, qui sua industria factus postmodum Procurator, domum ipsam magnificè promouit.

CAPVT XXI.

DE CONSTRVCTIONE CARTVSIÆ Coloniensis, quam Archiepiscopus VValramus, in honorem D. BARBARAE, cælesti edoctus monitu ibidem, ædificauit.

HABVIT olim Colonia Agrippina Archiepiscopum Sanctorum memoria dignum; VValramum nomine. Qui ad nostrum Ordinem vehementer affectus, operam omnem impendit, vt Cartusiensibus in prædicta vrbe vspiam domum fabricaret. Cumque diuersa loca huic structioni apta perquireret, nusquam potuit inuenire donec in eum locum, Dei nutu, diuertisset, quem vulgò illic nuncupant, *sent Martens vellt*, quod nos Latinè, sancti Martini campum appellamus. Hic ille est locus, in quo sanctus Seuerinus Archipręsul audiuit Angelorum concentus, Diui Martini animam in cælum laudibus & VIDE NOTAS.

 carmi-

carminibus deferentium. In hunc igitur locum cùm VValramus incidisset, tactus diuino spiritu, datis amplissimis impensis, domum iussit nostri Ordinis fabricari; quæ nunc Beatæ Virginis Barbaræ nuncupatur: domus vtique celebris, & famosa, multisque eximijs clara virtutibus.

CAPVT XXII.

DE ARNHEMIENSI CARTVSIA, quæ vulgò Monachorum domus nuncupata est; quam Dux Geldriæ propè Arenauim magnificè olim construxit; idq; ideo, quòd Angelica illic aliquamdiu melodia essent inauditæ.

NVNC ad domum Monachorum, quæ iuxta *Arnhem*, Gelriæ insigne oppidũ, sita est, trãsitum faciamus. Habuit olim Gelria Ducẽ, insigni pietate virũ, qui ad Cartusianum Ordinem miro afficiebatur amore. Hic vno dierum suis cum nobilibus equitans, dum locum construendæ domus vspiã aptã inquireret, occurrit illi pauper quidam vir, Deo deuotus, & ætate grandæuus, qui sciens Principis sui vota, supplex accessit, & dixit: *Ego hoc in agro, serenissime Princeps, à multis retro annis celebres audiui Angelorum concentus. Vidi namque hic solennia festa pomposis carminibus duci, & ardentia luminaria multo fulgore resplendere conspexi. Credo idcirco hoc in loco Dei hæc* pro-

prouidentia actitata esse, quo locum hunc dignum ostenderet, in quo tua vota compleres. Dignum perfectò, vt vbi Angeli cecinerunt, Angelici quoque homines commorentur, & Angelicis laudibus Domino famulentur. Habebat verò idem Dux in comitatu suo honorabilem, & Deo dignum Patrem Abbatem domus cuiusdam Præmonstratensis, quæ vulgo *Mariæ VVerde* dicitur, quod nos Insulam MARIAE possumus interpretari. Hic audiens quæ à sancto paupere dicebantur. confestim ab equo desilijt, & genibus in terram fixis, orationem Domino attentissima mente profudit. Illo itaque orante, talis de cælo vox insonuit: *Hunc ego locum Deus elegi.* Porrò Dux ad tanta signa plurimum stupefactus, & totus in nostrũ Ordinem inflammatus, amplissimis impensis, & magnifico apparatu Cœnobium construxit. Insuper & largissimos redditus annuos eidem assignauit.

CAP. XXIII.

CARTVSIA RVREMVNDANA, VBI olim meretricum contubernium fuerat, postmodum Bethleehemitica cœpit esse Domus, ac castissimæ Dei Genitrici dedicari.

NON multum dissimili modo domus, quam nos Ruremundæ habemus, in

Gelria, constructa esse scribitur, cui nomen est, Bethleem Mariæ. Hic locus ante domus constructionem fertur fuisse contubernium spurcitiei, & scortorum diuerticulum. Nunc autem castitatis Mater illic dignata est habere hospitium, vbi spurca Venus olim habitaculum possidebat. Sic & Pantheon Romæ in Dei templum cõmutatur, & ara Apollinis per S. Benedictum destructa, Ioanni Baptistæ in Basilicam consecratur.

VIDE NOTAS.

CAPVT XXIV.

DE MONTE S. BEATI, PROPE *Confluentiam, quando, & à quo, quaue occasione in Cartusiam sit erectus dedicatusq́;.*

MONS Diui Beati, prope Confluentiam, (vti habent vetustissima scripta) locus est multa celebritate sanctissimus. Enimuerò hic olim pagana crudelitas multos Martyres, fuso sanguine, transmisit ad cælum. Hoc in loco post curricula temporum nostri Ordinis domus instituta est, agente id Archiepiscopo Treuerensi Balduino, cuius frater erat germanus diuus Hericus Imperator, vir magnarum virtutum operumque patrator. Iste Balduinus, sicuti apud Confluentiam, ita & apud Treuerim Cartusiensibus domum erexit, seseque etiam Ordini mancipauit, factus

VIDE NOTAS.

factus socius pœnitentię, vt socius fieret & gloriæ. Nam fratrum abstinentias consectatus, vigilijs, laudibusque & sacrificijs sese inserens, humilem assiduò famulatum Domino exhibebat. Vt autem Dominus ostenderet eum locum, qui iuxta Confluentiam est, sibi acceptissimum esse, tali hoc voluit miraculo declarare. Nam eo tempore, quo Traiectenses, post obitum Ottonis tertij, propter inuasores quosdam potentes suarum possessionum, quæ iuxta Confluentiam possident in loco quem *Bulsam* prædium vocitant, corpus sui Patroni sanctissimi Seruatij, illuc traducerent, tanquam qui contra suos inuasores esset pugnaturus, contigit hoc miraculum, quod subijcimus. Enimuerò Traiectigenæ allato Patroni sui feretro, tanquam bellatore fortissimo, in hostes irruunt, fundunt, & clara victoria potiuntur. Nam repente omnes scelerum complices vindicta terribilis occupauit. Nempe inter epularum delicias conuiuantes, & Traiectensibus insultantes, infernalis eos Sathanas præfocauit. Alij id videntes, nimia formidine tabefacti, in fugam versi sunt. At Confluentini hoc grande miraculum animaduertentes, supplici voto petunt à Traiectensibus, vt sacer illuc loculus, benedictionis gratia deportetur. Annuitur

votis, defertur Confluentiam sacer Seruatius. Appropinquante verò illo ad montem, vbi sanctus Beatus sepulchrum obtinet gloriosum, & Confluentinis cum magna laudum gloria crucibus & cereis obuiam illis occurrentibus, B Seruatius dans honorem sancto Monti, & Religiosis, qui illic degebant, fratribus, feretrum suum à capite in aerem vltro leuauit, atque ad Montem meridianum, in quo sancti Beati memoria colitur, tertiò sese, quasi consortem suum salutans, inclinauit. Vnde tali miraculo satis liquet, loci illius celeberrimi quæ sit sanctitatis opinio. Nam, vti non contemptibiles scriptores suis in tractatibus reliquerunt, hoc ipso in loco, sancti Cornelij Papæ & Martyris, & sancti Seruatij, Diui quoq; Beati corpora tribus in capsulis pretiosis requiescunt.

Capvt XXV.

Cartvsia Argentinensis quo pacto à quadam solitaria diuinitus præuisa, pari ciuium alacritate ac subuentione ædificari cœpta sit.

Habitabat olim apud Argentinam, inclytam vrbem, miræ virtutis Inclusa quædam sanctimonialis fæmina. Hæc sueta erat diuinis illustrationibus sæpenumerò clarificari, & sacris reuelationibus cæ-

cælitus fæcundari. Hæc vna dierum vidit in spiritu non longè ab Argentina locum sibi præmonstrari, & dici, futurum esse, vt Cartusiensis Ordinis domus illic certissimè strueretur. Hac visione illustrata, cùm gratias retulisset autori, cœpit eos, qui se veniebant inuisere, crebro adhortari, vt tali in loco domum nostri Ordinis condere maturarent. Cùm igitur ciues cõplures præfatæ vrbis, in id opus animum acuisset, eò per Dei gratiam res processit, vt plurimi suas hæreditates illi domui destinarent. Porrò inuidia agente Diaboli, horum ciuium vxores furijs agitatæ, totis nisibus virorum suorum vota subuertunt. Clamabant enim ita vt vsque ad vrbis Consules querela descenderet, dicentes iniustissimum esse, velle liberos exhæredare, & nouis alienisque instructionibus insistere, & vnius mulierculæ fictis reuelationibus nimium credulos, accommodare animos. His questibus Consules moti, iustissima virorum cœpta, ad tempus aliquod retardarunt. Erant verò iã tunc illic aliqua ædificia cõstructa, & Monachi ad certũ numerũ congregati. At illorum Rector seu Præsidens, cernens impedimentum sibi factum, & subsidium vndique subtractum, statuit suis ad loca, vnde exierant, repedare.

Quod dum Sanctimonialis agnouit, prohibuit omnino ne id faceret; asserens in veritate futurum, & id breui vt cœpta iam domus, prospero fine absoluatur. Quippe quæ mox erat & diuitijs prædijsque amplianda, & clarissimis illustranda personis. Acquieuit ille, & vt sibi fuerat promissum, sic citò vidit impletum.

CAPVT XXVI.

FVNDATIO DOMVS PORTAE MAriæ, iuxta Danubium fluuium, in Axpach, *Austriaca Prouincia.*

EST domus nostri Ordinis supra Danubium fluuium sita, cui nomen inditum est, *Porta sanctæ Mariæ*. Hanc matrona quædam venerabilis, aliquanto, priusquā construeretur, tempore, vidit in somnis, reuelante Deo, constructam in loco quodam satis ad hoc inconuenienti. Erat enim hic talis locus, de quo ad talem structuram nulla poterat suspicio haberi. Vidit nempe se stare in Basilica præfatæ domus, & pulsando campanam frangere quam trahebat. Præterea symphoniacus quidam non improbus, vidit, illustrante se Deo, in eadem Basilica se stare, & carmen musicū coram altari Diuæ Mariæ Virginis altisonis vocibus concrepare: atque hoc pacto Virgini matri laudis suæ pensum persoluere. Post has visiones, suscitauit Deus animam

nimam cuiusdam ditissimi hominis, & in id spiritum eius commouit, vt Ordini nostro magnificis impensis domum cuperet fabricare. Statim ille artificibus acquisitis, Cœnobium extraxit, & assignatis, amplissimis redditibus, fratres vndecunque, qui eam inhabitarent, adsciuit. Post structam domum verò antequam Ecclesia dedicaretur, iubet illam Dominam aduocari, cui audierat reuelationem factam; quòd scilicet tali debuerat in loco domus Cartusiana collocari. Ingressam itaque mulierem iubet adire Ecclesiam, & pulsare campanam. Quam cùm illa trahendo quateret (iuxta quod sibi fuerat reuelatum) pulsando confregit: hoc damno afficiens fundatorē, vt ea amota, aliam subrogaret. Paulo post superuenit ille, de quo ante diximus symphoniacus, & cùm in suo instrumento musico almæ Virgini Genitrici dulcia carmina cecinisset, dixit fundatori, id sibi fuisse diuinitus ostensum etiam priusquam illic domus ædificata esset, isto in loco se Mariæ Virgini odas & carmina cantiturum. Quibus equidem reuelationibus fundator plurimum exhilaratus, agnouit obsequium, quod Deo impenderat, longè ante præuisum, & iam completum, sibi esse gratissimum.

CAPVT XXVII.

FVNDATIO DOMVS ORDINIS nostri iuxta Tornacum.

HAbemus domum Ordinis præclaram non longè à Tornaco Galliæ ciuitate ſitam. Habuit hæc ciuitas olim ſæpe Epiſcopos magna ſanctitate conſpicuos. Inter quos vnus floruit, qui diuino ſpiritu afflatus, ſequentibus ſe dicere ſolebat, quando eum locum præteribat, vbi nunc noſtrum Cœnobium ſitum: *Ecce dilectiſſimi, hoc in loco, ſi in vera noſſe per me cupitis, præclarus Dei theſaurus reconditus iacet, qui ſuo in tempore, Deo manifeſtante, pateſcet. Nam poſt ducentos annos, hoc in loco, aliam rerum faciem, & verè præclaram huius loci incolæ viſuri ſunt.* Dicebat autē hoc cæleſti lumine illuſtratus, de ſublimi noſtri Ordinis domo, quæ illic fuerat conſtruenda. Poſt hunc igitur Præſulem ducentis iam elapſis annis, Tornacenſes ciues, quorum tetigerat præcordia Deus, datis impenſis, & aſsignatis redditibus, cùm Monaſterium alibi ſtruere molirentur, & diuerſa hincinde loca ſcrutarentur, nuſquam magis aptum locum, quàm eum, quem ſanctus Præſul digito ſæpe notârat, repererunt. Hoc igitur in loco fodientes, inuenerunt ibidem mineram lapidum opulentiſsimum: de qua petras præclaras & prægrandes extrahentes, oſſi-

officinas omnes, & ipſam Eccleſiam cum clauſtro & ambito cōdiderunt. Eo nempe tempore cũ circa huius domus ſtructurã multi opifices vocarentur, & in lapidũ effoſsionibus laborarent, contigit ſæpe, vt minus cauti, ab alto inter lapidũ aceruos caderent, & periculoſa pręcipitatione, deorſum ruerent, nec tamen læderentur, ſed contra ſpem omnium, incolumes de graui concuſsione ſurgentes, ad opus ſuum læti atq; alacres remeabãt. Quod opus diuino miraculo omnes in communi adſcribant, nec aliter qui erepti fuerant, habebantur, quàm ſi de ipſis mortis faucibus eriperentur.

CAPVT XXVIII.

QVAM ADMIRABILI EVENTV conſtructa ſit Cartuſia S. Mariæ de Pratis prope Monaſteriolum in Morinis ſeu Picardia; & ex quo auctore Dorlandus hæc exempla deſumpſerit.

HOnorabilis dominus Hẽricus Kalkar, Prior quondam domus noſtræ Colonienſis, in ſuo tractatu, quem edidit de ortu Cartuſiano, dicit, rariſsimè domos Ordinis noſtri vſpiã fundari, niſi diuinis miraculis præeuntibus, & cęleſti atteſtatione prodente. Ex hoc viro cuncta habemus, quæ hic ſcribimus, ne Lector nos putet fabulas texere, & de noſtris, quæ hîc ſcribimus, VIDE NOTAS.

bimus, ſenſibus, fabricare. Hic igitur Kalkar ſcribit ſuo tempore in Picardiæ Prouincia domum ortam eſſe noſtri Ordinis, cuius tale fertur fuiſſe principium. Fundator huius domus cũ vno Dierũ veniſſet in oppidũ Picardiæ, quod Monſteriolũ dicitur, & ciues loci eum inuitaſſent ad videndã Veronicã, faciẽ Chriſti ſudario impreſſam habentem, quã nonnulli eã autũnãt eſſe, quã in ſudario impreſsit & per pictorẽ (qui ad pingendã ſuam faciem aduenerat) regi Abagaro Chriſtus tranſmiſit. Hoc igitur ſudariũ cũ oppãſum eſſet ante oculos fundatoris, aſpexit faciem Chriſti quaſi indignatam à ſe diuerti, tanquam quem indignum arbitraretur, qui ſe conſpiceret. Cumque ille iterum, iterumque conſpiceret, ſemper vidit à ſe faciem Saluatoris auerti. Super quo ille multum attonitus, ac tremefactus, intelligens id reatus ſui conſcientia contigiſſe, ſtatuit Priorem noſtri Ordinis, virum, in religione probatiſsimum: quem & aliquando in ſcholis præceptorem habuerat, conſulendum. Cui cùm rem geſtam enarraſſet, ille tactus (vt credo) diuino ſpiritu, ita reſpondit: *Ingredere, ô Pater, ad temetipſum, & vide, ſi non aliquo promiſſo Deo tuo obnoxius ſis. Audiui enim ego ſæpenumerò te dicere, firmiſsimi eſſe propoſiti, vt domum noſtro Ordini fabricares.*

De hoc Baronius in Annalibus.

Cui

Cui ille: *Assentior me* (inquit) *id & dixisse, & facere voluisse; & nescio quo Dei iudicio oblitus sim*, Ad quem Prior: *Scriptum est: Vouete, & reddite Domino Deo vestro. Tu igitur quod spopondisti, adimplere contende, & venerabilem Christi faciem lætis poteris obtutibus intueri.* Ille hoc audito, iterum vouit, & voto emisso, iter arripuit ad videndum. Et ecce (mirum dictu) sancta Dei facies, quæ prius illum repudiauerat, ac sese ab illo diuerterat, iam plano ore, ac læto aspectu in faciem se contuentis ingessit, seseque illius oculis & menti imprimens vsque adeò, vt quocunque se verteret, semper sibi præsentem facie contueretur. Mirum igitur in modum exhilaratus, hoc tam suaui prodigio operam omnem impendit, nobilissimam Ordini nostro instituere Domum, diuitijs eam augens & prædijs. Hic Prior supra memoratus, cùm oborta occasione esset ab officio dimissus, huic est domui Rector adscitus: sub cuius moderamine in spiritalibus bonis non mediocrem adepta est profectum.

CAPVT XXIX.

QVIBVS DE CAVSSIS INDVCTVS sit Odo, abbas S. Remigij, vt celebrem illam, ac peruetustam Montis Dei Cartusiam, Ordini ædificaret.

FElicis recordationis, Dominus Odo, Abbas

VIDE NOTAS. Abbas Sancti Remigij, quod Rheuus ſitum eſt, Dei ſeruorum noſcitur amator feruentiſsimus extitiſſe. Hic aſſenſu ſuorum fratrum, promptiſsima deuotioni domus noſtræ, videlicet Montis Dei, fundator extitit & conſummator. Nam fundum ipſum, qui ad ſuam pertinebat Eccleſiam, vnà cum terris, pratis nemoribuſque profuſa admodum largitate conceſsit. Qui & Eccleſiam, & officinas, ædeſque ac cellas omnes incredibili feruore & cœpit, & conſummauit. Huic, poſt Deum, ſuper omnia mella Mons Dei ſapiebat. Hunc Montem corde voluebat, ore ſonabat, & laus eius omnis in noſtra religione feruebat. Hac occaſione ſumpta, quam dicemus in ſequentibus. Cùm enim ipſe quodam tempore pro negotijs Eccleſiæ ſuæ Romã attractus eſſet, & moram ibi aliquantum faceret, vidit ſæpenumerò in ſomnis Monachos albicãtibus veſtibus indutos, cæremonias, quos ante non viderat, obſeruantes. Vidit ẽt eos, nunc in Eccleſia pſallere, nunc in refectorio parciſsimè victitare, nunc in cellis ſeparatim ſolitarios diuerſari, cæteraſq; ſacri Ordinis Cartuſienſis Regulas obſeruantiaſq; exercere. Hæc videns, ſtupenſque, ſcire cupidus geſtiebat, cuius hi noui Monachi Religionis exiſterent. Cùm hæc reuelante ſpiritu eſſet intuitus,

tuitus, tandem contigit eum expeditis ad suum Monasterium negotijs remeare. Inter ambulandum autem casu inscius deuiauit in montes, & post longos errores, ad quoddam declinans hospitium, intellexit ab hospite, se longius ab itinere declinasse. Dato igitur pretio, hominem optimè itinera scientem accersijt, quem & viæ suæ ductorem instituit. Sed tenbrosa nebula præpediente, iterum (vt creditur Dei nutu) erraticus cœpit viator incedere, nec ante destitit quã ad Maiorem nostri Ordinis domum (quam Cartusiam dicimus) fessus & anhelus, stupente etiam ductore, applicuerit. Ingressus verò, à memorabili & sancto Patre * Guigone, tunc Cartusiæ Priore cum omni sua familia deuotè hilariterque exceptus est, & tantam illic expertus humanitatem, vt erroris sui deuia & detrimentum sui itineris apprimè solaretur. Hic Odo venerabilis, ductus à Priore ad ECCLESIAM est, & cùm dies festus adesset, considerabat intentus Monachos diuinum officium suo illo more celebrantes, & ceremonias ac ritus, quos ante in visu perspexerat, peragentes. Tunc cœpit apud se recolere, illos ipsos esse Monachos, quos ante in visu, DEO monstrante, vidisset, ac tunc primùm agnouit diuina

† Fuit hic quintus Ordinis generalis, cuius vitam habes supra lib. 4. cap. 2.

se illuc

ſe illuc voluntate (poſt longos terrarum
tractus) eſſe deductum. Interrogans igi-
tur, & cuncta conſiderans, magno cœpit
affectionis igne ſuccendi, & erga Religio-
nem noſtram flammatiſsima deuotione
conſtringi. Dehinc ſupplicat Priori &
multa eum ambiens reuerentia, poſtulat
fratres aliquos ex ſuis ſibi tranſmitti; fir-
miſsimè promittens, domum illis ſuæ in-
ſtitutioni commodam, in ſua ſe diœceſi
fundaturum. Cuius equidem petitioni fa-
uit Guigo honorabilis, & fratres omnes,
concurrente ad hæc vota ſanctiſsimo Hu-
gone Gratianopolitano Præſule, cuius tūc
virtus & ſanctimonia longiſsimè reflore-
bat. Votorum igitur compos ſuorum, ſa-
cer Odo Abbas proſperò curſu ad propria
remeauit, & ardoris ſui flammam non ca-
piens, non ante deſtitit, quàm domum
Montis Dei noſtro Ordini fabricaret. Pri-
ore ſuo Domino Hugone, ſuiſq; fratribus
conſilium auxiliumq; præbentibus. Huic
ſtructioni & molitioni manus iungunt
Dominus Richardus Abbas * Moſomen-
ſis, & Vrcio, Diui Dionyſij Remenſis, &
nonnulli ſolennes proceres, qui poſſeſsio-
nes ſuas aliquot, quas in dicto confinio lo-
ci Montis Dei poſſederant, contulerunt:
nam & hoc pietatis officium, hos viros,
celeberrimus Odo ſua adhortatione in-
flam-

flammauit. Plurimis igitur ædificijs iam extructis, cùm Ecclesia inciperet ædificari, deficientibus impensis, prope ab incœpto destitum est. Sed Christus Dominus, fidelis serui sui volens fidus cooperator assistere, modum instituit reperitque, quo denuo posset copiosa pecunia coaceruari. Erat namque olim in Ecclesia sancti Remigij (vbi Odo Abbatem agebat) sepultus sanctissimus Dei Confessor * Gibrianus, sed temporum vetustate erat sepulchrum eius obliuione sepultum. Dominus igitur sciens non commoda parua adfutura, hoc Corpus Sancti sui primùm, reuelante spiritu, declarauit, & stupendis deinde signis prodigijsque longè lateque per populos clarum reddidit. Nam cùm quotidie inaudita signa crebrescerent, accurrentibus vndique populis, & vota muneraque non exigua offerentibus, cœperunt gazophilacia pecunijs impleri, & mirum, in modum magnis diuitijs abundare. Quas Odo pecunias accipiens (impellentibus fratribus) Ecclesiam in Dei Monte compleuit, & quicquid supererat struendum, in integrum consummauit. Hic sanctus Gibrianus, sciens structuræ necessitudinem, tamdiu patrandis miraculis operam impendit, donec ædificia omnia finirentur. At postquam sunt completa, repen-

* *Quibusnam hic S. Gibrianus Confessor sit, incompertum habeo.*

te virtutes operari destitit, ita vt ne vnum quidem signum post ostendere sit compertus.

CAPVT XXX.
DE INSTITVTIONE DOMVS LEOdiensis.

EST domus celeberrima Ordinis nostri, non longè à Leodio, ciuitate admodum illustri sita: quam olim Præmonstratensium Ordinis fratres sueti erant incolere. Hunc locum cùm Præsul quidam Leodiensis, ob res bellicas vehementer ambiret, egit multo conamine, præfatos fratres ad alium, in ciuitate, locum traduceret: & hunc locum constructa fortissima arce suis vsibus manciparet. Dehinc temporis progressu, alio quodam Episcopo largiente, non sine diuino nutu, hoc castrum Cartusiẽsibus adsignatum est. Idque tali oraculo præeunte. Adolescens quidam illustris vitæ, & qui apud plurimos magno in pretio habebatur, vidit in visu manifestè candidissimos viros hoc in loco constitutos, facto agmine Ecclesiam ingredi, & vnum post alium, campanam, quæ in medio chori dependebat, pulsantes attingere, seque vnum esse ex compulsantibus. Hac reuelatione Præsul commonitus, & inflammatus, locum ipsum vsibus Cartusiensium fratrum delega-

legauit, structa illic primùm Ecclesia cum paucissimis cellulis & officinis. Dehinc ipse cum sacro Collegio, missis nuntijs supplicant nostro Capitulo Generali, vt fratrum aliquantum numerum istuc trāsmittere dignaretur. Mittitur ergo Prior, & Monachi quinque; sed agente incuria & negligentia Præsulis, & Prælatorum, ad magnam rerum omnium penuriam se conuocatos inueniunt, toto animo in loca vnde venerant, remeare cupientes. Sed Dominus Deus, locum hunc sua promouere gratia parabat, & sublimem ac præclarum (sicuti nunc est) reddere, immisit in cor vnius nobilissimi viri, qui Canonicum Leodij in maiori Ecclesia agebat, cui & diuitiæ plurimum abundabant, vt seruis suis, penuriam grandem patientibus, & prouisor liberalis, promotorq; ac consotor existeret. Huius itaque auxilio freti, & in necessitatibus suis apprimè adiuti & consolati, incipiunt fratres ardentius diuinis insistere, & se ad Ordinis instituta componere, & incorporata per Ordinem domo, clericos & laicos ad suum consortiũ habitũq; euocare. Ad quos omniũ primus accurrit adolescēs, quē Deus nuper cœlesti visione donauerat, & pulsantes fratres in spiritu viderat. Hic deuotè receptus, ēt deuotius cōuersatus est. Cumq; crebrò, vt

moris eſt, campanam ipſe pulſaret, viſionis ſuę memor, Domino alacri ſpiritu ſeruiebat.

CAPVT XXX.

DE FVNDATIONE DOMVS SANctæ Catharinæ iuxta Antuerpiam.

Diuæ virginis Catharinæ domus noſtra non longè ſita à Mercuriali oppido Antuerpienſi, tale fertur ſumpſiſſe exordium. Per annos enim aliquot, priuſquam hæc domus in eo, *in quo nunc eſt cōdita, loco ſtrueretur, viſa ſunt illic nocturnis horis clariſsima cæli luminaria refulgere, quæ diuerſis vicibus ab illius loci incolis, non ſine futurorum præſagio viſebantur. Porrò, qui curioſius ſe dabant ad hæc luminaria exploranda, nonnunquam territi confuſiquè, in propria remeabāt. Plerique verò cum propius accederent, nihil fulgoris aut luminis perſpicere potuerunt: quippe qui digni non erant, vt immundis oculis ſacra cæli lumina contuerentur. Igitur cum hæ reuelationes luminum per populos ſpargerentur inflammatis multorum animis, domus noſtri Ordinis illic conſtrui cœpta eſt. Sed quibuſdam neceſſarijs manſionibus erectis ad perfectū vſque deduci non potuit. Nam redditibus deficientibus, fratrū neceſſaria ſuſtentatio multū difficilis facta eſt, inopia vndique & paupertate

** Hæc Antuerpienſis Cartuſia Liram non ita pridē eſt tranſlata.*

pertate

pertate ingruentibus. Sed misericors Deus, qui suos nunquam patitur, supra quam vires sinũt, affligi, stupendo quodam miraculo suorum inopiæ statuit consulendũ. Contigit nempe ciuem quendam præfati oppidi, Dancardum nomine, venationi vti, sæpe illi mos erat, operam impendere. Hic vno dierum, cum canes venaticos per terrarum defossa sequeretur, cauernam altã subijt, cui desuper rupes imminebat. Illo itaq; ingresso, nutu Dei, moles lapidea desuper pendens cecidit, & hominem ipsum penitus inclusit. Cumq; omnes, qui illum sequebantur oppressum, attritumq; penitus & extinctum putarent, & miseros eiulatus efferrẽt in cælum, tandem accepto consilio, ferramentis fossorijs agentes, laborabant, si possent hominem effodere, effossumque sepulturæ tradere. Tandem post longos labores, cùm ad ipsum hominem peruenissent, viuum illum, lætum, atque incolumem extraxerunt. Ingens mox stupor omnibus oboritur, & admiratio; hominem nimirum tali ruina interceptum, viuere potuisse: qui, etiam si ferreum corpus habuisset, illo fuisset casu cõtritum, tam ingentis quippe fuerat magnitudinis moles, quę super ipsum irruens, incubuerat. Mirabatur & ipse, se post ruinam viuere potuisse. Sciscitabantur om-

nes ab eo, quis illi in hac ruina aduocatus adiutorq; fuisset, & tã potẽs opilator: *Ego,* inquit, *cũ viderẽ imminentẽ super me cadere ru pẽ, statim Virginis Catharinæ patrociniũ flagitaui, & ecce huius ope factũ est, vt illæsus euaderẽ, incolumisq; etiamnũ perseuerẽ.* Cũq; gratus inquireret, quo pacto posset sacratissimę Virgini adiutricis suæ vices impẽdere, dictũ est ei, non longè abesse domũ, quæ in illius esset honore constructa: domũ nimirum inopum fratrũ, quibus ad victum & necessitudinẽ plurima deessent: nec posset fœcũdius vberiusq; gratias reddere, quàm si ob honorẽ almæ Virginis illi domui impẽsis redditibus subueniret. His auditis, cũ admodum locuples esset vir, & multarũ opũ, cõtulit fundos, agros, & prędia, & pręcipuũ illi se domui exhibuit fundatorem. Ex hoc iam tempore cœpit Cœnobium mirum in modum prosperari, & in eá sensium gloriam perduci, qua nunc constructam sublimatamque cernimus.

CAPVT XXXII.

QVO PACTO GALLIARVM REX, VNA cum consorte sua pari voto Parisiensem construxerit Cartusiam, quæ vti spectris antea erat infesta, ex vallis dæmoniorum, sic vallis Dei vocitata est, vti constat ex Petro Sutore, lib. 1. de vita Cartusiana, tractatu 3 cap. 2.

HAbemus non longè à nobilissima Parisiensium ciuitate celebrem nostri

Ordinis domum, quæ tali occasione sumpsit exordiũ. Per annos plurimos antequã illo in loco Cœnobiũ haberetur, proteruus nimium & pessimus illic dęmon habitabat, qui permittẽte Deo, agentibus hominũ sceleribus, oẽs, qui per viam illã trãsibant, maximis afficiebat incõmodis. Nemo enim illic transire poterat, qui nõ aut impulsus, aut percussus, aut mutilatus abiret. Dabat ẽt clamores horrendos in cęlũ, & terrificis vocib⁹ omnia quatiebat. Cũq; magno timore vrbis illius populus temeretur, & passim inquireret, quo remedio possent à dæmonis infestatione liberari, erat illic Sanctimonialis inclusa miræ religionis & sanctimoniæ, quæ etiam ob suæ meritum vitæ prophetiæ fuerat spiritu illustrata. Hæc cõuocato vrbis Magistratu: *Si vultis*, inquit, *à dæmonis illius infestationibus periculisq; saluari, necesse vobis erit, illo in loco domũ Cartusiensibus fabricare.* Venit prophetia ad notitiam Regis & Reginæ, qui deuotione Ordinis vehementer accensi, statuunt singuli seorsum domũ vnã Ordini erigere, & duas pro vna distinctis in locis fabricare. Habito tamen maturiori consilio, primam intentionem irritã facientes, Rex & Regina sua voto coniungunt, & vnum tantùm Cœnobium condunt: tali tamen gloria ac maiestate, fratrumque

 multi-

multitudine, vt meritò duorum Conuentuum dispendia redemisse putentur. Nam cùm suetum sit nobis duodecim aut fermè viginti Monachos adunare; illi ad quadraginta numerum extendunt: quos magnificis ædificijs extructis, iuxta magnificentiam Regiam diuitijs donant & prædijs. Domo itaque constructa, vaticinium Virginis impletum est. Nam impossibile fuit præstigia illic dæmonum, & terrificos in reliquum clamores audiri, vbi sanctorum Patrum laudes assiduè resultabant in cælum.

VIDE NOTAS.

CAPVT XXXIII.

DE FVNDATIONE DOMVS S. ANNÆ, *prope Brugas, in Flandria; in qua eximiæ pietatis Moniales etiamnum degunt.*

BRugensis ciuitas est, quam omnes pro sua nobilitate nouerunt. Non longè ab ea habemus Cœnobium sanctorum Virginum quod in honorem sanctæ matris Annæ noscitur constitutum. Annis multis priusquam illic Domum haberemus, pastores, qui nocturnas agebant vigilias super gregem suum, sæpe viderunt illic multitudinem sublimium virorum, qui omnes albis vestibus renitebāt. Quæ tandem per Pastores sunt vulgata, & accensis multorum animis, breue illic Cœnobium

con-

construxerunt, collectis ex nostro Ordine sex Monialibus, cum Patre Vicario & Monacho, vno. Hi hoc in loco multis annis in penuria non parua vixerunt. Dehinc Deus suos respiciens, redditibus & agris eos amplificauit, & cum corporalibus etiam spiritalia adminicula subministrauit; ita vt, sicut in possessionibus, sic etiam crescerent in personis. Erat autem in ipsa, quam diximus, ciuitate, quidam Religiosus vir Balduinus nomine, qui locupletissimo cuidam mercatori famulatum præbebat assiduum, qui suo domino & charus erat, vtpote fidelis illi, & necessarius. Huic Balduinus licet fidele seruitium impenderet pretium tamen sui seruitij non exigebat, committens illud fideli magistro reponendum. Agebat & iste seruus nonnulla lucra de mercibus suis, & cùm esset humilis Dei cultor, locumque sanctæ Annæ, quem supra memorauimus, cum affectu diligeret, decimam lucri sui partẽ clã illuc assiduè comportabat. Nam cũ orationis gratia Sacellum esset ingressus, & vota Domino exoluisset, instar viduæ Euangelicæ, munus illic suum in gazophilacio dereliquit. Cumque hoc sæpe latenter faceret, contigit eum à Vicario domus sagaci industria deprehendi, adeo vt accersitus, discussusque, post humilimas illi ha-

bitas gratias, consolatus, & acriore inflammatus voluntate, ad propria sit remissus. Hinc factum est, vt multo frequẽtius feruentiusq; concurreret, & suas eleemosynas copiosius elargiretur; dicens quodam die P. Vicario: *Si Deus benefecerit mihi, vos sine dubio participes eritis. Ego namq; locum hunc diligo, & pro meis viribus illi benefaciam.* Igitur cùm hic Balduinus multis iam annis suo esset domino famulatus, nec iam loco serui, sed filij haberetur, quęrit ab eo suus dominus; quid pro suo velit seruitio mercedis accipere. Respondit ille: *Nihil volo, nisi quod dominus meus mihi dare decreuerit.* Hoc verbo mercator (vti erat ingenui animi) succensus, cum sua coniuge consilium captás, vnicã illi filiam, additis immensis diuitijs in matrimoniũ dedit. Ex qua Balduinus filios genuit, & filias; factusq; est ex asse hæres domini sui. Qui cernens se non fortuitò, sed Dei munere diuitẽ inclytũq; iam factum, totus cœpit ardere, vt benefaceret domui, quã amabat. Et statim magnis impensis Ecclesiam pulcherrimam à fundamentis erexit: de hinc Refectorium, ambitũ, cellasq; plurimas cum officinis reliquis fabricauit. Duas quoq; suas filias illic virgines, Domino seruituras imposuit: quarũ vna, Maria nomine, Priorissæ officium, laudabiliter administrauit. Hic Bal-

dui-

duinus vsq; adeo(Deo agente) ad sublimia promotus est, tum virtutibus, tum diuitijs crescens, vt Anglorū Francorūq; Reges, ipsumq; Flandriæ Comitē hospitio reciperet, sumptuosissimisq; prādijs honoraret.

CONCLVSIO LIBRI SEXTI.

NON dubium est, præter ea, quæ iam tetigimus, nonnullas alias nostri Ordinis domos fuisse supernis illustrationibus, aut miraculis institutas. Non enim Henricus Kalkar, de cuius testimonijs hæc habemus, quæ scripsimus, omnia aut nosse potuit, aut indagare: sicuti nec aliū quempiā, quātumlibet studiosum, reor facere potuisse. Sunt tamen qui nouam plantationem in oppido Louaniensi, quæ lætis, sub honorabili Patre Domino Ioanne Delpho, processibus gaudet, signis dicant & aparitionibus initium, atq; incrementum sumpsisse. At nos quæ certa veritate facta non nouimus, neq; fideli narratione didicimus, literarum monumentis consignare, formidamus. Porrò is, qui in hac ipsa domo Vicarium se gerit, Dominus Ioannes de Louanio (cuius in octauo huius operis libro inter Viros illustres Bostius meminit Carmelita) Tractatum edidit, quale hæc domus principium, qualemq; & successum habuerit, quibusq; auxilijs & adminiculis sit sublimata. Quæ omnia nos intacta relinquimus, breuitati consulentes; satis superq; sufficere arbitrantes, quæ ille prudenti narratione describit. Hic igitur sexti libri terminum statuemus.

Finis Libri sexti.

CHRONICI CARTVSIENSIS LIBER SEPTIMVS.

SEPTIMVS LIBER, AGENS de Viris spiritalibus, qui hoc nostro seculo ac tempore claruerunt.

CAPVT I.

DE DOMINO NICOLAO ALBERgato, S.R.E. Cardinali, adeoq; & Bononiensis Ecclesiæ Episcopo doctissimo, humanissimoq;.

NICOLAVS Albergatus, illustri ortus prosapia, cùm esset adolescens, positus Bononiæ ad Gymnasia Philosophorum, adeo in liberalibus scientijs emicuit, vt ei in ipsa Vniuersitate nullus haberetur secundus. Erat etiam non minus bonus, quàm doctus: quippe qui lubricum adolescentiæ iter, magno semper studio declinarat, pius, sobrius, humilis, timoratus. Hinc pro sua virtute, proq; scientiæ suæ claritudine, omnibus erat & honori plurimum, & amori. Porrò ille sciens scriptum esse, *iustus iustificetur adhuc*, domum Diui Hieronymi Ordinis Cartusiensis, quæ Bononiæ sita est, mirantibus vniuersis, est ingressus. Cuius conuersionis initia magnis claruere vir:

Apoc. 22. 11.

Ingreditur Cartusiam Bononiensem.

virtutibus. Nam sicuti erat cæteris doctior, sublimiorque, ita cunctos humilitate, obsequio, mansuetudine præcellebat. Huius erat meditatio accensa, oratio indefessa, contemplatio porrecta in supernis. Omnes suam vitam aspernabantur, dum huius pij Patris vitam, virtutibus plenam, contuerentur. Hinc creuit eius illustris opinio per Bononienses populos; quem, suo Præsule defuncto, vnanimis votis in Episcopum elegerunt. Trahitur ergo lucerna ardens & lucens è cella, quasi de sub modio, & super candelabrum ponitur, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Trahitur autem inuitus, & quasi vim passus, ipso plurimum lachrymante, ac renitente. Sciebat enim alias esse mundi turbines & aliam silentis cellæ internam requiem, & quietudinem. Assumptus nunquam cilicium, nunquam humilem Monachi habitũ permutauit, eisdem semper, vt ante cibis & potibus vtens. Et cùm sibi esset rigidus & amarus, omnibus tamen humanum, placidum se, ac suauem exhibebat. His laudũ titulis à Sũmo Põtifice est euocatus, & Cardinalis S. Crucis creatus. Hinc factus est toto (vti Arnoldus dicit Bostius) salutifer Orbi: quippe qui, vt alter Helias, pro domo Dei zelum acuens, dignitatis suæ Cathedram sublimibus meritis condecorauerit.

Eligitur Episcopus Bononiensis.

Non vult deponere, ciliciũ aut habitum Monasticum.

Creatur Cardinalis S. Crucis.

uerit. Erat enim vir vbique celebris, & ob ſanctimoniæ ſuæ eminentiam, inter Cardinales, ſingularis. Inerat illi de ſupernis affluens ſapientia, humanarum diuinarumque rerum cognitione admodum illuſtrata. Hinc reipubl. Chriſtianæ, & ipſi Petri nauiculæ in proſperis & aduerſis ornamento fuit, & ſubſidio. Fungebatur etiam ſæpe Legati officio ac dignitate, miſſus à latere: quam quidem ſtrenuè exequebatur, pleniſsimo fungens poteſtatis honore. Et vt ſuis maximis curis, dignus haberetur, ſtudijs aſsiduis incumbebat, crebrò per populos verba Dei ſonabat, dictitabat ſermones, epiſtolas ad diuerſos ornatiſsimas tranſmittebat, tanquam ſapiens architectus ſcitè docteque ſuum implens officium. Hac ſua ſapientia & Regibus, & Principibus, ac magnatibus vbique innotuit. Cuius vita, ſanctitatis exemplũ; cuius mores, inſtituta Eccleſiarum, cuius eloquẽtia, ſtupor; cuius doctrina, miraculũ putabatur. Hic terſum virtutis ſpeculũ, hic Præſulũ & Prælatorũ gloria, hic pater pauperũ refugium miſerorũ diſsidentium magnatũ pacis conciliator, ſchiſmatis impeditor, errorũ excidiũ. Hic Chriſtianæ religionis propugnaculũ: qui quicquid agebat, aut præcipuũ cogitabat, ad Deũ Patrẽ luminũ humilis referebat. Laudes hominum,

Virtutes eius eximiæ.

minũ, vt virus pestiferũ, fugiebat, sed fugiẽtẽ laus illum & honor omnis insequebantur. Hic pro maiestatis suæ reuerentia Eugeniũ Papã, & Aeneam Syluiũ, (qui & Papa Pius post dictus est) alumnos, familiares, ac cõmensales habuit viros nimirũ & sapientia, & eruditione clarissimos; quos hic Pater ad Põtificatus apicẽ sua potestate promouit. Sed si vis de hoc nobili principe maiora cognoscere, lege ipsum Aeneã, lege Poggiũ Florentinum, lege Bartholomeũ Platinã (qui Pontificum uitas diserto sermone cõscripsit,) lege Arnoldũ Bostiũ Carmelitã, & inuenies ꝙ huius almi Præsulis vita, nulla ex parte laude vacauerit. Tandem anno Christi sexto & quadragesimo post mille quadringentos hoc decus hominũ, hoc clarũ Ecclesiæ iubar, post innumeros labores, post multas patiẽtiæ coronas in ciuitate Senarũ ex molestissima calculi afflictione moritur, caducarũ opũ vacuus, sed plenissimus meritorũ. Moritur, nõ vitã perdẽs, sed meliorẽ ac permãsurã recipiẽs. Exẽterato eo, vt balsamo cõdiretur, inuẽtus est in fundo vesicę habere lapidẽ grãdẽ, instar oui, qui omni ex parte illic carne obuolutꝰ hærebat. Has calculi passiones immanissimas mira dũ viueret, patiẽtia tolerabat. Tota hunc Italia Virũ planxit; pauperes verò maximè, & calamitosi,

VIDE NOTAS.

Moritur calculi dolore.

mitosi, quos muneribus & adminiculis sę-pe leuarat. Corpus terra suscępit, animam sancti Angeli cum laudibus exceperunt: quam ad superna euehentes, Sanctorum cœtibus inseruerunt.

CAPVT. II.

DE VENERABILI PATRE DOMINICO, Cartusiæ Treuerensis professo.

HVNC comitatur, celebri memoria dignus, Pater Dominicus; qui in domo Ordinis nostri, quam Treueris habemus, magnis fertur claruisse virtutibus. De hoc illustri viro, quę scripta reperi, fideli narratione producam. Erat etenim deuotione præcipuus, cuius omnis mentis ardor Deus erat, qui eius in pectore & ore assiduus versabatur. Hunc namque habens vitæ suæ ducem, semper vel orabat, vel psallebat, vel meditabatur, vel contemplatione suspensus, mentis Sabbatum celebrabat. Vno dierum cùm solus in cella sederet ad mensam, quæ paupere erat cibo referta, cœpit attentè cogitare, quo pacto IESVS infans voluit vbera virginea sugere, panniculis inuolui, fasciis stringi. Quòd flens & lachrymans Christus, nuce potuit, vel pomo quietari, vel prouocatus flosculis, vel munusculis in gratiam reduci. Hæc vir sanctus pensitans, ad sua peccata ocu-

tà oculis reflexis, orat obnixè paruulum Saluatorem, vt offensus sæpe ab eo, secum velit in gratiam redire, dicens: *Tu omnium dulcissime paruulorum, cùm in virgineo Matris sinu recubares, passus te es pomis & nucibus mitigari. Quæso te, vt pro peccatis meis omnibus, quibus te, ô Deus, offendi, tanquam duo vidua minuta, & tanquam quædam mitia poma, pœnitentiæ meæ exiguum laborem libens lætusq; suscipias, & tua me gratia reconcilies.* Hæc dicens, lachrymæ illi ab oculis decurrebant. Et ecce humilium consolator à supernis adueniens, subiecto sibi cussino, super mensam eius paruulus Iesus insedit, speciosus nimis, & admirabilis. Tunc oculis lætissimis faciem Dominici, mentemque respiciens, ingenti eum lumine, & exultatione impleuit, & loquens dulciter ad cor eius, Scripturarum profunda, & quædam secretorum illi arcana patefecit. Dehinc cum suauitatis fragrantia superna repetijt. Compleuit Christus, quod in Euangelio promisit: *Vbi sunt duo, vel tres in nomine meo congregati, ibi sum ego in medio eorum.* Matth. 18. a6 Cum Patre Dominico erant oratio, & meditatio cōgregatæ, atque ideo dignum duxit Dominus Iesus in medio esse earum. Hic Pater scripto post se reliquit, scisse se fratrem, qui in Mariæ Virginis rosacea corona sese solitus sic exercere, addens cuilibet Salu-

tationi vnum articulum Dominici operis vel paſsionis, prout nunc in multis libellis inuenitur. Cumque hic frater aſsiduus in hac deuotione ferueret, vidit vno dierum cælos deſuper aperiri, atque illuc attractus, conſpexit Dei Genitricem Virginem, & vniuerſum Angelorum Beatorumque exercitum dulciſona cum modulatione in conſpectu ſanctiſsimæ Trinitatis hoc roſaceum Carmen concinere, & articulos, quorum ſupra memini, cum ſolenni *alleluia* copulare. Porrò vbi inter ſalutandum, ſacrum MARIAE nomen reſonabant, omnes ceruicem ſupplices ſubmittebant. At cum dulciſsimum nomen IESVS, felici intonabant ore, flexis reuerenter poplitibus, Incarnationis myſterium adorabant. Deinde audiuit omnes Dei Sanctos orare Altiſsimum, pro omnibus in terra fidelibus, qui hæc pia ſerta Chriſto & piæ Matri concinerent, dictumq; eſt illi, *accipere peccatorum omnium remiſsionem omni tempore eos, qui ijs ſe laudibus occuparent.* Vidit præterea felicibus oculis, innumeras coronas auro & gemmis rutilantes, quæ parabantur ijs, qui ſerta roſacea celebrarent. Has viſiones non ſemel tantummodò, ſed ſæpius hic frater intuitus eſt, quibus & ſuam, & aliorum ſalutem poſſet cum gaudio cordis & fructu mentis acqui-

Occupare ſe in Dominicæ Paſsionis meditatione, quāta ſit virtutis

qui-

quirere. Pater Dominicus de hoc fratre quod narrat, ſibi certiſsimum eſt contigiſſe, ſed ideo humilitatis gratia ſe prodere noluit, vt humilitatis meritum integrum penes ſe cuſtodiret.

CAPVT III.

DE CARMINE HYMNOQVE, QVOD idem P. Dominicus in laudem Sacratiſsimæ Virginis deuotè compoſuit.

ISTE idem honorabilis Pater, cùm eſſet ſacratiſsimæ Virgini Mariæ admodum deuotus, carmen Hymnumq; compoſuit, quod plurimi canere conſueuerunt, ita inchoans, *Te cæli reginam laudamus.* Hoc carmen dulciſsimum cùm ſæpe Virgini Genitrici pſalleret, vno dierum raptus ad ſuperna, audiuit Angelos Dei hoc carmen concinere, rurſumq; illud in organis cæleſtibus & cymbalis beneſonantibus alternatim concrepare; omnibus, qui in cælo erant, mira alacritate gaudentibus. Quod dũ fratribus ibidẽ degẽtibus innotuit, cœperũt idipſum canticũ frequentare, & ad laudẽ Altiſsimę Trinitatis, & Virginis Matris ẽt alijs cõcinendũ offerre, anno ſalutis nimirũ milleſimo quadringẽteſimo octogeſimo octauo. Hinc cõpletur ſermo Diui Bernardi Abbatis, dicentis cælum & cellã, ſicuti in nomine, ita & re ipſa pluri-

In Epist. ad fratres Montis Dei, de vita solitaria.

mum conuenire : quia quæ geruntur in cælis, eadem sæpe geruntur & in cellis. Audiuit autem hic Pater prædictam harmoniam cælestem ijs notulis insonari ab Angelis, sicuti Cartusienses, *Te Deum laudamus*, concinunt in templis.

CAPVT IV.

DE DIVTINA HVIVS EIVSDEM *Patris ægritudine, ac singulari animi robore.*

NON omittendum de hoc Patre, Dominico, quòd plaga illum Deus percusserit incurabili, vulnereque admodum crudeli, & multiplici dolorum flagello. Erat enim in corpore assiduè miser, quem tam beatum Deus mente statuerat; vt secundùm multitudinē dolorum suorum, consolationes Dei lætificarent animam eius. In ijs corporum passionibus decem & septem annis perseuerans, compulsus est chorum deserere, & sibimet suisque meditationibus immorari. Erat quidem sibi istud instar crucis grauissimum, sed sapientis sententia solabatur, qua dicitur: *Si non potes id quod vis, saltem velis id quod possis.* Erat tamen in ijs eius pressuris cernere hominis inuictum animū, constātem spiritum, robur mentis immensum, & quò magis forinsecus premebatur, eò magis de mentis arcano Christi præconia resonabat.

Psal. 5.11.

Terent. in Andria.

nabat. De hoc Patre Dominico, quæ sequuntur, certa narratione cognoui. Vno dierum cùm corporis molestia premeretur, &, Priore absente, pisces non adessent, qui infirmo darentur, pijssima Regina misericordiæ Maria, sui famuli benignè memor, pisces illi à superis transmisit, Angelico adiuuante suffragio; pisces certè & decore spectabiles, & sapore præstantes, quos vt gustauit, citò conualuit. Tempore etiam quodam, cùm vsque adeò alterum crus haberet valido igne inflammatum, & putri carne corruptum, vt necesse esset (ne ad viuum serpant contagia) amputari, veniens chirurgus cum ferramentis, vt crus tabidum resecaret, sanum illud, pulchrum, ac nitidum reperit; non sine ingenti omnium admiratione. Orauerat nempe Dominicus Virginem Genitricem, quæ mox vocata summum illi periculum vertit in gaudium. Alio quoque tempore, cùm oculum vehementer læsum haberet, & ipsam Christi Matrem pro antidoto precaretur, illa nihil morata, oculum illi sanum nitidumque restituit. Vice quadam cùm per ignorantiam venenum hausisset, & vitæ periculum immineret, orauit suam promptissimam misèratricem, & dicto citius est liberatus. Est tractatus editus de vita huius optimi Pa- VIDE NOTAS.

tris, in quo longè (vt fertur) præclariora narrantur, quemque ego non vidi, itaque ideo vltra scribere non potui.

CAPVT V.

DE INSIGNI VIRO, AC LITERArum monumentis claro, P. Bartholomæo, Visitatore Prouinciæ Rheni, ac domus Ruremundanæ olim Priore.

NON oportuit pręterirę honorabilem domus Bethleem in Ruremunda Priorem Dominum Bartholomæum, sacræ Theologiæ acutissimum interpretem & Professorem, virum egregijs ornatum moribus, & in Regulari disciplina apprimè exercitatũ. Erat enim suæ Prouinciæ clarum sydus, radios spargens virtutum & scientiarum, omnibus suis humanus & mansuetus, zelator tamen sacri Ordinis, & sui corporis domitor inexorabilis. Huius boni odoris fama Reuerendum attigerat Cartusiæ Patrem Generalem, atq; ideo eum ad Capitulum commune suetus est euocare. Ille verò tanti itineris laborẽ aggrediens, (distat enim à Sabaudia, in qua domus Maioris Cartusiæ est; ducentis miliaribus Gelriæ Ducatus) non equo vehebatur aut asino; sed castigandæ carnis causa, per tot viarum anfractus, per altos & molestissimos montes, pedibus suis iter conficiebat. Quem venientem, vt Dei Angelum

Pedes aliquoties ad Capitulum Generale sese contulit.

gelum Pater Reuerẽdus excipiebat, quem & vniuersi Patres, illic congregati, vt singulare Ordinis lumen intuebantur, cui & disponendarum rerum Capituli magna authoritas impendebat. Hic (vti Bostius Carmelita scribit) authorum approbatiorum libros multos & varios scrutatus est, quos ad medullam sagax cognitor introspexit, & optima sibi cupidè delegens, magnum & pretiosum doctrinæ thesaurum posteris dereliquit. Conscripsit insigne opus acri cura & diligentia de Orationis Deuotionisq; exercitio, vbi mira occurrit sententiarum pulchritudo, & stillantium medicina verborum. Scripsit & Vitiorum Summam, dignam nulla posteritate deleri: in qua non minus vtilis, quàm subtilis fuisse scriptor agnoscitur. Tractatum insuper de esu carnium, Monachis secũdùm Regulam S. Benedicti professis interdictam. De Proclamationibus Capitularibus. De Iudicijs temerarijs. De Iuramento & Voto. Hos Tractatus, cæterosque, totidem respectant laudes, quot suum authorem nobilitauêre virtutes. Obijt quàm deuotissimè, Anno millesimo, quadringentesimo, quadragesimo sexto, quarto Idus Iulij odoriferæ doctrinæ fragrantia longè lateque diffusa, sepultus in domo Ordinis Coloniæ Agrippinæ.

VIDE NOTAS.

Obijt Coloniæ, ibiq; & humatus est.

Capvt. VI.

De Patre Dionysio Ryckelio, eiusdem Cartusiæ alumno, eiusq́; scriptis ac reuelationibus.

SVb hoc Patre Bartholomæo Dionysius à Rickel claruit in eadem domo Ruremundensi, vir magnarum opum spiritualium: quem cum exuberante sapientia præclara decorabant ornamenta virtutum. Erat enim sublimium rerum arduus contemplator, diuersorum librorum locuples scriptor; vt meritò magno illi Dionysio Areopagitæ fuerit comparandus. Erat in otio negotiosus, & in negotio otiosus; & in vtroque admodum fructuosus. Supra modum rerum contemptor caducarum, & maximus, etiam dum necessitas illum cogebat, pecuniarum aspernator. In otio suo, quod toti Ecclesiæ Christianæ negotiosum fecit, scripsit libros penè innumerabiles, in quibus suam abundè scientiã inclarescere fecit. Verùm quia hi libri proprium syntagma desiderant, suo eos loco enarrabimus. Hic, licet in dies plura conscriberet, erat tamen altissima sæpe contemplatione suspensus, nec minus orationi & animarum saluti vir Deo plenus inuigilabat. Erat illi pro tota Matre Ecclesia solicitudo mordens & frequens; hincque Deo supplicem se agebat, &

Vide notas.

& aſsiduo precabatur affectu. Habebat, vti ſcriptum reperi, reuelationes crebrò diuinas, & has etiam arduiſsimas.

CAPVT VII.

PRIMA REVELATIO FACTA PAtri Dionyſio.

IN ſacro Hypopantis Feſto, quod nos Purificationis B. Mariæ Virginis dicimus, fuit hic pius Pater Dionyſius tempore Miſſæ ſub aſpectu omnium fratrum in choro extra ſe raptus ad ſuperna, quod illi ſatis familiare noſcitur fuiſſe. Eſt autem in ſpiritu eleuatus ad contuitum ſuperbenedictæ & altiſsimæ Trinitatis, ad contuitum increatæ & incircumſcriptibilis lucis, quantum intueri potuit mortalis, & cito recidentis hominis infirmitas. Cumque in ipſam diuinam claritudinem obtutus infigeret, ad precationes deuotiſſimas ſe conuertit, volens ſupernæ clementiæ Eccleſiam ſuam conciliare militantem, ſuiſque eam precibus in ſui miſeratoris gratiam reuocare. Cui Deus ita reſpondit. DEVS: Quid tu, ô fili, pro Eccleſia mea requiris? DION. Requiro, mitiſsime miſerator, vt de ſuperno cælorum habitaculo ſponſam tuam Eccleſiam reſpicere digneris, reſpectam in melius reformare, reformatam de vaſtantium manibus eruere, erutam verò ad antiquum gratiæ tuæ

Conuentualis.

Hinc fuit Doctor exſtaticus nominatus.

Colloquium Dionyſij cum diuina Maieſtate.

munus reducere. DEVS: Ecclesia penè vniuersa à me recessit, adulterinis amoribus occupata, & vsque adeo deformis effecta, vt à planta pedis vsque ad verticem non sit in ea sanitas, scissuris, plagis, & vlceribus plena. Sunt tamen in ea non paucæ, bonæ & catholicæ animæ. DION. A Patre misericordiarum misericordiã petimus, non iustitiam, mi Domine Deus. Duplicem quippe nobis viam constituisti veniendi ad te: quarum vna misericordiæ est, iustitiæ altera. Quæso ergo te, misericordissime Deus, age nobiscum secundùm innumeram multitudinem misericordiarum tuarum. DEVS: Et vis tu, vt scelera tanta, tamque enormia, multa remittam, & totum misericordiæ tribuam, iustitiæ autem nihil? Non vis me agere iuxta Ordinem meæ sapientiæ? Legistine quòd *honor Regis iudicium diligit*? DIO. Peto te, omnium mansuetissime, vt in miserationibus tuis præuenias nos, & corda tibi rebellia corrigas, emollias, & conuertas ad te. Maior est enim in immensum bonitas tua, Domine, quàm sit peruersitas prauitatis humanæ. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, neq; retribuas nobis secundũ iniquitates nostras.* DEVS: Licet absolutè omnia possim, iuxta tamen sapientiæ meæ censurã omnia ago, & in cunctis operibus

Psal. 98. 4.

ribus meis iuſtitiã meã miſericordia mea contépero. Nã & eam ego maximã miſericordiã eſſe ſtatui, quando per increpationes & flagella rebelliũ dura hominũ corda viſito in præſenti vita, ea ſic admonens, & ad me conuertẽs. Supra adamantẽ indurata ſunt mortaliũ corda, nec poſſunt innumeris meis beneficijs aliquatenus emolliri. Diu ſuſtinui, diu patiens fui, crebrò vos de cõuerſione admonui, & hæc quæ nunc imminẽt aduerſa, prædixi. Verũ quia nulla eſt emẽdatio cõſecuta, neceſſe eſt, vt adamãtina corda duris aduerſitatibus exagitẽ, vt vel tandẽ *vexatio det intellectũ auditui.* *Eſa. 28.19.*
DION. Si nos omnino, ô pientiſsime Deus, miſeratione tua digni nõ ſumus, parce ſaltem nomini tuo magno, parce locis tibi ſacratis. Ecce Eccleſiæ tuæ plurimæ iã deſtructæ ſunt, altaria ſuffoſſa, loca ſanctorũ prophanata. Heu, Chriſti Filij tui Sacramenta, & vaſa ſacra impijſsimè cõculcata ſunt, & Religio Chriſtiana per Paganos perfidoſq; blaſphematur. DEVS: Tu doles, tu quereris, quòd ea templa & altaria prophanantur, quæ de lignis ſunt lapidibuſque conſtructa, quòd vaſa ex auro & ære conculcantur, & non doles, quòd tẽpla, in quibus ego per fidem & amorem inhabitare conſueui, & animarũ electionis vaſa, ab inuiſibili hoſte atq; exterminato-

tore tam crudeliter & impiè commaculantur, & violantur? Nonne summa in ijs malis mihi iniuria fit? Sed miraris forsan, cur animas ad meam imaginem factas, Christi mei sanguine emptas, iustitia exigente permitto ab hostibus suis conculcari. Mirare potius, quòd homines sua sponte sese subdunt suis aduersarijs constuprãdos, in iniuriam mei honoris, in exitium suæ sempiternæ salutis. DION. Benignissime Deus, aspice, precor, quòd in ijs persecutionibus, à perfidis suscitatis, multi simplices, &, vt ita dixerim, innocentes lachrymoso nimis exitio opprimũtur, ac trucidantur. Conspice, quòd & cultus tuus imminuitur, quòd ea loca vbi Christiana Religio solita est pullulare, & robusto amore vigere, modò in delubra sunt conuersa, vbi & Mahometi in posteris figmẽta colũtur. Hoc pacto videtur bestia spurcissima agno, vti ante prophetatum est, quodammodo præualere. DEVS: Hãc innocentum simplicitatem, de qua tu loqueris, mea noui sapientia optimè ordinare, & per temporalia, quæ patiuntur, mala, æternis inserere delicijs. Ego vsque adeo bonus & sapiens sum Deus, quòd mala omnia à perfidis illata, nunquam ipse fieri permitterem, nisi scirem maxima ex ijs colligere bona. Quantò igitur mala

Ex malis nostris nouit Deus etiam bona elicere.

hæc

hæc grauiora videntur, quantoq; tempora videntur obſcuriora, eò propinquius maiora bona expectes, & tempora longè gratiſsima. Nunquam ego hæc mala permitterem, niſi horum cauſa Eccleſiam vellem erigere meam. Sicuti & tu cernis ad extremam quandam deformitatem, & ruinam penè irreparabilem, nequitiæ ſuæ magnitudine peruenit, nec facili diſciplina, nec leui poterit adnimaduerſione purgari. Qui enim in Eccleſia mea optimi eſſe debuerunt, peſsimi facti ſunt. Ab ijs, remoto omni rubore, nomen meum multo atrocius blaſphematur, qui tamen fideles ſe vocitant, quàm qui nomen meum palàm impugnant. DION. Nemo eſt, mi Domine Deus, qui tuæ poſsit ſapientiæ reſpondere. Noſſe tamen deſidero ego puluis & cinis, an perfidi Turci Romanam ſint vrbem ſanctam expugnaturi, an, & Chriſtiani Principes ſint aduerſum illos pugnaturi, vincendique ſint ab impijs, an verò illos ſuperaturi. Hic frater Dionyſius profundum quoddam occultumque iudicium intellexit, quod non putauit tutò propalandum. Secretum enim Regis occulere, bonum eſt. Hinc ardentiſsima prece conuerſus ad Dominum pro Reipublicæ bono, proque vniuerſa militante Eccleſia, ſupplicem ſe agens exorabat. Et

tunc

tunc vidit in ſpiritu totam Eccleſiam triumphantem flexis poplitibus diuinã precibus velle flectere Maieſtatem, velle ſuccenſam Dei iram mitigare, velle Dei manum, quam ad percutiendum extentam tenebat, premere, ac retinere. Hæc agens triumphans Eccleſia, parum profecit, cui hoc ſolum verbum à Maieſtate reſponſum eſt: *Iuxta menſuram pœnitentiæ, quam perſpexero à peccante Eccleſia fieri, erit imminentium malorum perſecutionumq́ menſura.* Ex hoc Dionyſius aliquid conſolationis accipiens, confortatus clamauit in ſpiritu: Igitur, mi Domine Deus, dabimus operã errata corrigere, & actus noſtros in melius, menteſque formare. Sũmus Pontifex, Cardinales, Epiſcopi, Prælati oẽs cũ ſuis ſubditis, conuerſis ad te cordibus, ſe corrigent, emẽdabuntq;. Cui Deus: *Dico tibi: Etſi hoc ipſi firma mihi ſponſione promittãt; etiam ſi in meo nomine iurauerint, & dixerint: Viuit Dominus, hoc ipſum falsò iurabunt.* Dionyſius hoc Dei verbum diffuſius intelligens, quã nobis propalare voluerit, conſeruatus animo, ſenſit quòd inciperet ad ſe reuerti, ſibiq; ipſi dimitti. In hoc itaq; articulo coſtitutus, repente clamauit ad Dominũ ſic: *Et in quo, ô Deus omnium ſuauiſſime, in quo igitur ſtat concluſio & ſumma precũ mearum, tuarumq́ miſerationum?* Cui Deus: *Iuxta* (inquit) *emendationũ veſtrarum*

rum

rum mensuram erat & mearum mensura miserationũ, mensuraq; flagellorũ. Hoc dicto, visio ipsa terminata est, qua Deus altissimus & immensus cum vili puluisculo, (vti ipse scribit,) cum extremæ fecis vermiculo, cũ impuro vasculo, & colloqui dignatus est, & respondere. Hanc visionem videtur habuisse, quando magnus Turcorũ Imperator inclytã Cõstãtinopolim strauit, quãdo subacta Græcia, fidẽ Christi penè totã extinxit, quãdo Ecclesias, Monasteriaque innumera subruit, quãdo Christianorũ infinitã multitudinem aut occidit, aut iugo miseræ captiuitatis addixit. At Pater Dionysius cũ hanc reuelationẽ habuisset, dolens ex intimis medullis amoris Ecclesiæ sanctæ ruinam, scripsit epistolas plurimas ad Principes, ad Magnates, ad summos Ecclesiæ Rectores, vt sese corrigerent, collectaque militari manu Ecclesiæ iniuriam vindicarent, sed parum, eheu, monita profuerunt; singulis suis rebus, suisq; delicijs occupatis.

VIDE NOTAS.

Impressæ sunt hæ epistolæ.

CAP. VIII.

ALIA REVELATIO FACTA eidem.

VIDENS DEVS indeuota & ingrata Principum & Prælatorum pectora non moueri, nec corruentis fidei dolere dispendia, in ipsa Dominica Passionis, Deus

Deus animam Dionyſij ſerui ſui, cùm ſtaret in choro ſub ſacro, (aſpicientibus cunctis fratribus) ad ſe attraxit à ſenſibilibus & ſuo eam dignatus eſt ſociare colloquio. Dionyſius igitur cernens Dei ad ſe dignationem, cùm charitatis viſceribus abundaret, pro communi Eccleſię bono Deum deprecatus eſt, dicens: *Quæſo te, ſupermiſericordiſſime hominum miſerator Deus, quouſq; repellis nos, nec pateris nos inuenire deſideratam & multis poſtulatam precibus miſericordiam coram te? Quare oculos tuos auertis, & non reſpicis clades, oppreſſiones, ruinas Eccleſiæ ſponſæ tuæ, nec preces audire dignaris ſeruorum tuorum? Ecce mala in nos peſſima ſurgunt, augentur, inualeſcunt aſſiduè, & tu taces, & non exurgis, nec miſereris? Eccleſiaſticus Ordo omnis ſubuertitur, & dies videntur imminere mali, de quibus iamdudum rumor inſonuit. Auditum eſt, quod gemens conqueror, magnis aduerſitatibus Eccleſiam premi, & ſupra vires tribulationum ponderi fatigari in terris aliquibus, & vereor ne hæc ſint multarum præambula calamitatum.* Cui Dominus: Quæ de malorum imminentium rumoribus audiſti, hæc ita ſe habent in veritate. Et Dionyſius: Et quid facies Domine Deus magno nomini tuo? Nunquid continebis in ira tua miſericordias tuas? Reſpondit Dominus: Ego viam miſericordię meę pœnitentibus non occludo, ſed, vt tibi dudum

Dionyſius rurſus Deum precatur pro Eccleſia ſua.

dum protestatus sum, in visione cõsimili, secundùm mensuram vestræ emendationis, erit & plagarum, vel miserationum modus. Reuelationem illã tibi factam vbiq; tu promulgasti, quam etiam Romano Pontifici insinuasti, sed quæ inde est emendatio consecuta? Nonne tuipse apud te dicere soles, multò esse melius, gentem peccatricem & deformatissimam plebem Ecclesiæ per temporales clades fatigari, deprimi, spoliari, quàm in sua pessima vita (quam constat morte esse deteriorem) nequiter prosperari, obdurari, in scelere, & sine fræno impunè peccare? Ad hoc Dionysius: Nil verius dici potest, Domine Deus. Sed reforma tu, quæso, per temetipsum, perq; tuos, Ecclesiæ tuæ deformitatem, & non per maiestatis tuæ sæuissimos inimicos. Hi enim dum Christianum populum affligunt, te grauiter offendunt. Cui Dominus: Nonne tibi æquum iustũque videtur, vt moderatio mea, quæ omnia regit ac temperat, Ecclesiam deformẽ ac delinquentem, castigandam reformandamque per cruentissimos hostes meos committam, quandoquidem hi eam non reformant, qui eam ex officio reformare debuerant? Ad quem Dionysius: Etiam Domine Deus omnipotens, in cuius ditione cuncta sunt posita. Nos certissimè sci-

mus, quod incomprehensibilis prouidentia tua nihil vnquam fieri permittit, nisi ex iusta & rationabili causa, per quam & communia, & amplissima bona elicias. Sed, quæso te, ô suauissime Deus, dic mihi tuo pulueri, quid in tantis malis Christiano populo, quid Clero faciendum sit. Respõdit Dominus: Quid quæris à me, quod ex Scripturis sufficienter agnoscis? Nonne
Iob. 33.14. *semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit?* Hoc verbo suscepto, Dionysius introrsum conuersus, inuenit se subitò in regionem serenissimæ lucis trãspositum, in qua alta cordis voce sine verborum strepitu clamauit ad verè absconditum & incomprehensibilem Deum: O lux immensa, ô lumen æternum: In te ipso lux es & regio lucis, in qua dilecti tui suauiter conquiescunt, obdormiunt, soporantur. Tu amplissima & impermeabilis heremus, in qua mens verè deuota, & à priuato amore integrè reformata, & supernis illustrata fulgoribus, inerrabiliter errat, & indeuiabiliter deuiat, in qua & feliciter deficit, & deficiendo fortiter conualescit. Neque enim in te principium inuenit, neque finem, sed omnimodum incomprehensæ profunditatis Oceanum. Te splendidissimo totius sapientiæ fonte humanam mentem illustrante, repente veritas inno-

innōteſcit. Hac luce tuo munere illuſtratus, nunc cerno Domine, quid nobis miſeris agendum ſit. Videlicet, vt quiſq; fidelium iuxta vocationis ſuæ exigentiam tibi deſeruire, ſeſe reformare, & tuum formidatum tribunal pertimeſcere meditetur. Hęc dum diceret, nolens eum Deus dimittere inconſolatum, oſtendit ei ſponſam Eccleſiam ſuam, qualis poſt futura eſſet, integrè ſplendidam, ac reformatm. Vidit nempe ſpiritalem eius decorem deſignari per pulcherrimum eius ac precioſiſsimū veſtimentum, indicibili arte & colorum varietate diſtinctum, iuxta illud: *Aſtitit regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato, circumdata varietate.* Item que. *Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis.* Audiuit præterea hic Dei ſeruus in hac ipſa abſtractione, viditque quæ non licet homini loqui. Et reuera nec iſta (vt ipſe in ſuis ſcriptis fatetur) ſine grandi protulit rubore. *Non enim* (ait) *mentis ſecreta pandenda ſunt, niſi exegerit id magnitudo cauſa aut bonum commune efflagitauerit.*

Pſal. 44. 10.
Ibid.

CAPVT IX.

ALIA EIVSDEM REVElatio.

DOminica poſt Octauas Paſchæ tertia,

celebrante Primitias suas nouello quodã Sacerdote Monacho, cùm hic Dei famulus cum fratribus staret in choro, solita puritate deuotus, facta est super eum manus Domini, & traductus est à sensibus in spiritu æstuans ardore charitatis, intrinsecus mentaliter Deum, fontem immensæ pietatis deprecationibus pulsãs, pro Christianorum Principum pacificatione concordiaque. Audierat enim grauem imminere conflictum inter præcipuos Christianæ fidei Reges, Principes, ac Magnates, atque ideo ijs vocibus cœpit Altissimum deprecari. Vsquequo non misereberis Ecclesiæ tuæ, suauissime omnium miserator? Quare non succurris, non auxiliaris, sed permittis sponsam tuam conculcari pedibus impiorum? Ecce Principes populi tui, qui deberent fidem tuam defendere, aduersarios expugnare, Ecclesiæ tuæ terminos & cultum Christianæ plebis augere, ecce nunc pugnas contra se mutuo componunt, & grauibus se prælijs atterere moliuntur. Heu, mi Domine Deus, quę strages inde sequetur? Nonne populus tuus Christianus vnus & cõfœderatus populus esse debuerat ad impugnandum vnanimiter Christianæ fidei inimicos? At nunc quid tam prauum, tam peruersum, tam periculo plenum, quàm exercitus discordi-

ſcordi inter ſe diuiſione compugnans? Nunc gaudent magnificè perfidi omnes Turci, Pagani, Sarraceni, hoſtes Euangelicæ Legis, dum tam turpe & grande malum in populo experiuntur Chriſtiano. Nunc horum malitia audaciam ſumit, nunc ſe iactitant facilè fore victores, noſtram inſipientiam aſpernantes, atque oſtentui habentes. Cùmque his queſtibus, alijſq; nonnullis diuinas aures commoueret, audit ſibi à Domino reſponderi: Certè nunc vides magnam Principum populi mei ingratitudinem, qui pro modica terrenæ hæreditatis ſubſtantia, corda & arma exacuunt in ſemetipſos, cùm tamen poſſent, ſi vellent, per aliam viam longè facilius ad concordiam perduci Zelant ipſi grauiter, & belligerant pro terris ſuis, ſed pro recuperanda hæreditate mea electa, pro Terra nimirum Sancta, in qua humanæ redemptionis myſteria compleui, nullo zelo accenduntur. Ipſi laſciuiunt in ſtratis ſuis, longos captant ſomnos, quaſi iam pacata ſint omnia. Non compatiuntur fratribus ſuis, qui ab infidelibus opprimuntur, nec horum calamitatibus miſerentur. Nunquid hi dolent vicem meam, aut regnat in eis amor meus? Non vtique. Regnat verò in eis amor priuatus, qui improbus & reprobus eſt; ex quo mala innumera o-

riũtur, nempe inquietudo, ambitio, insatiabilis vorago cupiditatis, fœda & adulterina carnalitas, & inhumana belluinaq; crudelitas. Ecce tales sunt hi principes mei, horum etiã tales sunt ministri. Idcirco citò & horrendè apparebo eis, & iudicium durissimum exercebo in eos in quibus cum senio corporis iuuenescunt scelera carnis, & vitia cordis. Nunquid ego per tales expugnabo incredulos, qui sunt ipsis incredulis longè deteriores? Vt sunt mores, sic sunt & eorum vestes. Idcirco nisi ocyus resipiscant, arguam eos in furore, & iustitiæ zelo; & quos altaribus dignitatibus extuli, hos profundioribus supplicijs tribuam cruciandos. Talibus comminationibus pauefactus Dionysius, ait ad Dominum: O clementissime Christe Iesu, ô Verbum æternum propter nos incarnatum, propter nos & crucifixum, parce, obsecro, ignosce, ac subueni plebi tuæ. Præueni, & tange corda nostra, quamuis dura sint & nimium obtenebrata, vt quæramus, ac sapiamus quæ tua sunt. Hoc pacto vnanimes resistemus hostib. honoris tui, hostibus acerrimis salutis nostræ. At hæc supernus Iudex Deus ait: Qui semel loquitur, in Scripturis sanctis suam aperit volũtatẽ. Quid igitur vis tibi respõdeã? Cõsule libros diuinos, Scripturas scrutare cælestes. Audi matrẽ tuam Ecclesiam, sponsam

meam : quæ in ſe habet inhabitantem ſpiritum meum, qui omnem docet & ſuggerit veritatem.

CAPVT X.

INTRODVCITVR IAM IPSA S. *Mater Eccleſia, ſuam exponens cum fletu querimoniam.*

TVnc repente quaſi ex perſona Eccleſiæ inſonuit vox ad interiores aures fratris Dionyſij, in hæc verba: Audi (inquit) fili mi, audi charæ parentis tuæ voces, queſtus, & lachrymas. Audi ſingultus meos, & lamenta tuæ concipe Genitricis. Nam vis immenſa me penetrat doloris, & lumbi mei replentur amaritudine. Nonne compaſsionis dolor ſæpe longè præcellit paſsionis anguſtias, ficut in ſpōſo meo CHRISTO palam patuit crucifixo. Quibus me putas doloribus affligi, immò verius abſorberi, dum recolo qualis olim fuerim, & qualis iam facta ſim? Olim fueram ſublimis, præpotens, inclyta, glorioſa, diuinis affluens muneribus, diuinis chariſmatibus decorata. Olim toto regnabam Orbe terrarum, longè lateque ad dextram & ad ſiniſtram penetrans. Olim ſanctis Paſtoribus, ac Prelatis apprimè gloriabar, gaudebam virtuoſis ſtrenuiſq; Principibus, per quos de meis aduerſarijs triumphabam. Olim turmis innumeris

 coruſ-

corusca fulgebam vtriusque sexus Religiosarum plebium. Olim Collegijs plurimis, & personis in sacris Ordinibus constitutis gratulabar, qui omnes in Dei timore, regularique obseruantia conuersabantur. Horum omnium sancta religione & fida conuersatione plebes meæ Cathotholicæ & ædificabantur, & regebantur; infideles ad Christum conuertebantur, & mihi meisq; visceribus incorporabantur. Olim quatuor sacri Ordines (quos Mendicantes vocant) me in suis lætificabant operibus, & plurimum venustabant. In ijs erant viri eruditi, feruidi, struenui, timorati, exemplariter regulariterque viuentes, per quos fructus dabam saluberrimos, ad conuersionem, ad prouectum, & ad beatitudinem plurimorũ. At nunc (heu) omnia deformata, omnia collapsa & subuersa sunt. Obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Ego quondã opulenta, repente contrita sum. Ego quondam pulchra, splendida, generosa; nunc deformis, squalida, ægra, hispida, lacerata, conculcata, & detrita sum. Quæ quondam imperiosa regnabam, nunc ad vnum Occidentis angulum compressa, & coarctata delitesco. Nec sufficit hostibus meis hæc mea paupertas, angustia, & calamitas, quam perpetior, sed ex hoc quoque me angulo pelle-

pellere volunt, & me penitus de terra delere. Iam quatuor Patriarchales Sedes perdidi misera, insuper perfidi hostes mei Romanam Vrbem & Cathedram praeripere, & euertere moliuntur. Ad haec mala vulnus mihi intolerabile & inexpiabilis dolor accedit: dum video in ijs cladibus meis, filios meos ad se inuicem acriter inflammari, pertinaciter inter se confligere, suaque discordia aduersariorum meorum vires augere, in meam diminutionem, conculcationem & cladem. At nunc, praeuaricatores filij redite ad cor, audite me vestram genitricem, acquiescite, resipiscite. Ignoscite vobis, & in mutuam pacem, fœderaq; iungite & causas irarum vestrarum ad Romani Pontificis examen iudiciumque componite. Cur quaeso me matrem vestram in filijs persequimini, cur proximos vestros igne & gladio deuastare, egenos opprimere, & inuicem trucidare contenditis? Pœniteat obsecro errasse vos, & cordis dolore commoti reconciliamini Christo. Compassio & commiseratio vos teneat super concussione & afflictione fratrum vestrorum, quos cruentissimi hostes mei gladio, fame, captiuitate & tributis excrutiant. Horum filios abstractos, & sacrilega faetidae legis suae eruditione per doctos, ad sectam perditissimi

ſimi pertrahunt Mahometi. Hæc dicens mater Eccleſia, lachrymis ſingultibuſque intercepta, ſubticuit. Stabat verò interim vir Dei intentiſsima aure lamenta ſuæ matris concipiens, & ei ex intimis animi medullis, vti bonus Eccleſiæ filius cõpatiens: cùm tandem ad ſe reuerſus, non ſine ingenti mœrore quæ audierat, ſecum tacitus memorabat, nec ſeſe poterat à lachrymis tẽperare. Cui etiam præ corporis debilitate, quæ illi ex magnarum rerum oſtenſione obuenerat & præ compunctionis gemituumque magnitudine, cibus omnis reddebatur inſipidus.

CAP. XI.

DIONYSIVS AVDITA SVPERIORI S. Eccleſiæ querimonia, ſcriptis hortatur Prælatos ac Principes, quatenus opem afflictæ matri ferant.

HIs viſionibus à DEO perceptis, ſanctus P. Dionyſius ſcribens ſublimioribus poteſtatibus, Principibus & Prælatis, hortabatur tum minis, tum precibus vt ocyus à prauis ſe reuocent operibus, vt ſe caſtigent, reforment, Deo ſe concilient, ne imminentibus flagellis ac cladibus cõterantur; immo verò, ne æternis citò ſuppliciis deputentur. Breuis, inquit, eſt vita præſens, & arcta eſt via quæ ducit ad vitam.

Matth. 7, 14.

vitam. Nisi igitur conuersi fueritis,gladi- *Psal.7.13.*
um suum vibrabit Iudex ęternus. Arcum suum tetendit & parauit illum. Parauit in eo vasa mortis sagittas suas ardentibus effecit. Et quod in Euangelio Saluator ait, *Nisi pœnitentiam fieritis, omnes simul peribitis.* *Luc.13.5.* Et quod sanctificatus in vtero clamitat Hieremias. *Ecce turbo Dominicæ indignationis* *Iere.23.19.* *egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non reuertetur furor Domini vsq; dum faciat & compleat cogitationes cordis sui dabitq; impios in vexationē, in maledictum,* *Ibi.vers.40.* *in stuporem ac sibilum & opprobrium sempiternum eo quod non audierint verba Dei, nec præcepta eius impleuerint.* Et illud Micheæ Prophetæ,formidolosa mente pensemus citius adfuturum: *Ecce,* ait Dominus,*ego cogi-* *Mich.2.3.* *to mala super familiam istam:de quo non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbè, eo quod tempus pessimum est.* Hæc & plura id genus Dionysius scribens, hortabatur Magnates, & Ecclesiæ Rectores, vt suæ afflictissimæ Matri subuenire aduersus Turcas, & Christianæ fidei pessimos hostes, qui grandem quotidie stragem edebant in populo Christiano, qui igne & gladio Prouincias depopulabantur, & regna, qui Ecclesias sacras, & vasa sacra prophanabant, & instar inundantis aquæ Christianum sanguinem effundebant.Sed Reges & Prin-

Principes occidentis huius, nec ad sanctas adhortationes, nec ad clades euersionesq; suorum fratrum vlla cómiseratione mouebantur, vtpote duri, rigidi, obstinati, paucissimis tamen Principibus exceptis, qui hortabantur Summum Pontificem, perfidorum vesanijs resistendum, prius tamen summa ope atq; industria Ecclesiam reformandam esse; sed hæ adhortationes nihil promouere potuerunt.

CAPVT XII.

APOLOGIA, SEV EXCVSATIO, CVR Dionysius reuelationem hanc sibi soli factam, ad aliorum peruenire notitiam voluerit.

ERVNT forsan aliqui, qui hunc pium patrem reprehendant, quod reuelationes sibi factas non absconderit, quodque eas non seorsum clàm, sed palàm sub aspectum multorum acceperit, cum scriptum sit; *Secretum Regis abscondere bonum est.* Et in Esaia, *Secretum meum mihi, secretum meum mihi.* Reuelationes quoque diuinæ, & secreta mysteria solent vt plurimum seruis Dei non in conspectu hominum aut in præsentia plurimorum reuelari, sed seorsum in solitudine vel diuersorio. Hinc ait Dominus ad Ezechielem Prophetam; *Egredere in campum, & ibi loquar ad te.* Ad has obiectiones Dionysius humiliter ita respon-

Tob. 12. 7.
Esa. 24. 16.
Ezech. 3. 22.

ſpondet: Reuelatio ſecretorum ad dona pertinet, gratiæ gratis datæ, ideo ad commune & publicum bonum ordinantur. Quæ ſi occultentur, id vergit in communis boni detrimentum. Hinc horum manifeſtatio non vanitati, ſed charitati (modò oculum ſiniſtram deponas) tribuenda eſt. Fateor tamen, quod non ſine grandi rubore iſta propalauerim quia mentis ſecreta pandi non debent, niſi dum ingens bonum ex his elici, aut grande malum valeat euitari. Enimuero ego meæ mihi cõſcius infirmitatis, ego vir videns paupertatem meam & occultum Dei iudicium expaueſcens, optabam vt hæc ipſam Deus gloriæ reuelaret alijs, qui reuera multò me ſunt & ſanctiores, & meliores. At nunc nemo eſt, qui Dei reſiſtat voluntati, cui in promptu eſt ſua vti creatura ad ſuæ arbitrium voluntatis. *Væ ergo illi, qui contradicit factori ſuo.* Et quamuis ſecreta Dei ſoleant interdum ſeorſum clàm Dei ſeruis aperiri, nemo tamen neget (qui libros nouit Prophetarum) ſæpè in propatulo occulta & incerta ſapientiæ Dei illis reuelata fuiſſe, vt eis à plebe Dei citius certiuſque credatur, atq; dum iram Iudicis audiunt imminere, territi reſipiſcant, & ab amentia animum reuocent.

Eſa. 45. 9.

CAPVT

CAPVT XIII.

ALIA QVAEDAM REVELATIO, EIdem P. Dionysio cælitus facta; ne scilicet Arnoldus Geldriæ Dux, bellum suo facesseret filio, eumq; prælio lacesseret.

ARNOLDVS Dux Geldriæ disponens mouere bellum in Adolphum filium sibi rebellem, priusquam vterque est captiuitati addictus, deprecatus est Patrem Dionysium, vt mediatorem se obijceret ante Deum ne tanta mala ipse fieri permitteret. Orauit Dionysius, & quod sibi fuerat reuelatum aperuit, scribens ducibus vtrisque sic.

Epistola Dionysii ad Ducē Geldriæ, eiusque filium.

Illustribus & spectatissimis principibus F. Dionysius Cartusiensis in Domino pacem & salutem. Rumores tristes quos in profesto Epiphaniæ Domini à nuncio percepi, mentem meam prostratam vehementius afflixerunt. Hinc toto corde ad misericordem Dominum confugi, & fusis lachrymis ipsum sum per viscera sua deprecatus, vt sua incomparabili pietate (licet id scelera nostra non mereantur) imminentia terræ Geldrensi pericula, dignetur auertere, & in malis tam grandibus ocyus subuenire. Et ecce Pater misericordiarum, & totius consolationis suauissimus Deus, qui nunquā corda contrita contemnit, & fusas cum lachrymis preces, amoris semper exaudit, me indignissimum hominem hac nocte per suum Angelum pijssimè visitauit, & de multis me dignanter instruxit. Astitit

stitit enim mihi sanctus Dei Angelus, & ostendit mihi populi terræ huius scelera atq; & Magnatum Prælatorumque transgressiones, susurros etiam maligni hostis, qui per mille aditus artes nocendi inquirit, vt totam hanc terram inquietet, conculcet, depopuletur. Et iusto Dei iudicio terra hæc dabitur in manus impij, nisi operibus pœnitentiæ & pietatis studueritis vindicem Dei manum flectere, & mitigare. Pater in filium, & filius insurgit in patrem, & omnia sunt litibus & discordijs plena. Nescitis quia omne regnum in se diuisum desolabitur? Nescitis quod sicut res paruæ concordijs crescunt, ita & res magnæ discordijs dilabuntur? Quantò inter principem patrem, & suum filium est concordia ipsa præclarior tantò discordia fœdior esse noscitur, turpior, periculosior, exitiabilior. Audite igitur ô principes voluntatem Dei vestri. Hortatur enim vos per me peccatorem Deus miserator, qui mortem non quærit hominis peccatoris, hortatur inquam vos & populum subiectum vobis, vt sine mora pœniteamini, vt auertat se quisq; à via sua scelerata & ab iniquitate, quæ est in manibus eius, condignos agendo pœnitentiæ fructus. Pacis fœdera ineat cum filio pater. Quod si per tractatus aliquos pax non statim arriserit, ne desperetis quia adiutore Deo breui tempore pacem videbitis adesse. Interea per totam patriam hanc nostram in Collegijs, in monasterijs in cunctis deniq; congregationibus sanctis instituantur orationes, celebrationes, pietatis

Matth. 12. 25.

tatis & pœnitentiæ exercitationes. Instituantur et per temporum interualla solennes processiones cũ ieiuniis, lachrymis & disciplinis: quibus humiles & cõtriti, prouocemus ad miserendũ indulgentiam Dei. Placatur enim Deus contriti cordis sacrificio. Et nunc serenissimi Duces, hunc Dei nostri ad vos sermonem, hanc nostræ paruitatis exhortationẽ prona & benigna mẽte suscipite: Suscipite, inquam, hoc nostrum verbum, sicut est verè verbum Dei, nec per quem, sed à quo vobis transmittatur. Nolite mirari si Deus piissimus ad me seruulum suum loqui dignatus sit, cum in Iob ita scribatur:* In nocturna visione aperit au-

Iob.33.15. res virorum Deus, & erudiens eos instruit disciplina, vt auertat hominem ab iis quæ fecit, *hoc est, à scelerata nequitia, quam commisit, ne transeat in gladium. In plena verò vigilia ostensa hæc & reuelata sunt mihi, vigilias noctis in orationibus me agente, & super hac causa vestra animum intendente. Non ergo vanitati hæc tribuantur, sed causæ magnitudini, & necessitudini communis boni. Dona nempe gratiæ gratis datæ, in aliorum vtilitatem ab altissimo conferuntur. Ea igitur abscondere graue delictum est, & publico bono contrarium, Valete.* Hæc epistola tantum valuit apud Duces, vt à bello se continuerint, & patriam ab imminente clade liberauerint.

CAPVT XIV.

QVO PACTO MALIGNORVM INfestatione spirituum inquietatus fuerit.

LEGI in reuelationibus huius Patris, quod fratribus ad cellas post matutinam sinaxim redeuntibus, viderit sæpenumero vmbras seu spiritus candidos: hos comitari, & secum in cellā ingredi. Bonos hos potuit Angelos interpretari, quos ad seruorum suorum custodiam Deus delegarit. Hic pater habuit quēdam spiritum, à quo in cella nocturno tēpore crebrò suetus est à fatigari. Veniens enim super solariū tanquam si æger lecto decumberet, gemitus altos & suspiria edebat, & nonnunquā etiam sonitus cum graui strepitu excitabat. At Dionysius credens primò bonum spiritum esse, qui ijs motibus suffragia ambiret, licet intentissimè de scripturis cogitaret, & meditando conscriberet surgēs à sede, ac se prosternens. *De profundis* vel tale aliquid pro spiritu Domino concinebat. Statim ille à motu se compescuit, & paululū declinauit. Sed cum sæpius reuerteretur spiritus, & semper inuerecundior & molestior redderetur, & à sacris studijs Dei hominem præpediret, timens ne malignus esset, qui eum à bono opere niteretur auellere, ad strepitus ejus & clamo

res amplius non surrexit, nec precem vllam impendit. Tunc vehementer indignatus spiritus, quod non posset pium opus scribentis euertere, post molestissimos strepitus à solario per gradus cum impetu descendit, & pessulum cameræ trahens, sese in Dionysium ingessit. Cui ille imperterritus occurrens, *quid*, inquit, *improbe & maligne spiritus, quid inquam tibi visum est, Dei famulum tuu incursibus fatigare, & à bono opere me velle tua pertinacia præpedire? Abi hinc ocyus, & post hac me agitare desiste.* Paruit præcepto iubentis & citius aufugiens, nunquam vltra comparuit.

CAPVT XV.

CVR DIONYSIVS DIABOLO TANtopere fuerit exosus.

ERAT hic vir Dei Diabolo admodum exosus ob sua præclara merita, & ob sacra studia, quibus per populos rutilabat. In Ruremunda autem fuit mulier Sebula nominę, quæ, cum Diabolo fœdus inierat, & pactum fecerat cum morte sempiterna. Hanc Diabolus per Asiam, per Aphricam perque Europam assiduè circumferebat, & ad solennes ludos eam exhibens, in duellis, in hastiludijs, in torneamentis stupente mundo faciebat vbique victricem, Deijciebat crecrò mulier armatos pugnatores, & (vincente in se Diabolo)

bolo) cum ſpolijs victoriam reportabat. Hæc tandem inſpirante Deo, & cor eius illuſtrante reſilijt ab amentia, & compuncta nimium Diabolo abrenuncians, ad arma pœnitentiæ tota virtute confugit. Hanc Reuerendiſsimus Dominus Nicolaus de Cuſa Cardinalis, & legatus à latere, cum ijs noſtris partibus eſſet, dolentem, & ſibi confitentem à zabuli pacto, & à ſuis criminibus potenter abſoluit, grauem (vti dignum erat) pœnitentiam ei imponens. Stupebant omnes qui ante fæminam nouerant, mutationem in ea dexteræ excelſi. Hic Cardinalis Dionyſium ob ſua ſcripta miratus ex monaſterio ſecum abtraxit, vt ſuo contubernio frueretur. Hinc etiam Rector domus Sophiæ iuxta Buſcumducũ eſt inſtitutus. Solebat itaq; Dionyſius hac libertate donatus, ſæpenumero Ruremundæ ſuos fratres inuiſere, vt hanc etiam de qua diximus mulierem: quam equidem ideo viſitabat, vt eam in pœnitentia confortaret, & ſacris roboraret ſententijs ſcripturarum. Diabolus autem etſi eſſet à muliere abiuratus, eam tamen dimittere noluit, vt eius fieret improbus agitator, qui ante fuerat auxiliator. Veniebat igitur multoties ad eam, vel futurorũ aliquid prænuncians, vel præpediẽs à ſtudio pietatis. Et quia execrabatur Diony-

sium, cum veniret inuisere mulierem præcurrebat, dicens: *Ecce balbus ille & potator vini venit te inuisere.* Erat quippe Dionysius impeditioris linguæ, & interdum propter nimium in studijs & pijs exercitijs laborem, vino vtebatur. Quæ inuidus dæmon ad calumniam trahens, vt eum hominibus exosum redderet, balbum eum ac vini potatorem nominabat.

CAPVT. XVI.

VIDET ANIMAM EPISCOPI LEOdiensis, æternis adiucatam gehennæ supplicijs.

VIDE NOTAS.

VIDE NOTAS.

ILlustris Ioannes de Heynsbergen cum Episcopus esset Leodiens. hoc patre Dionysio familiariter vtebatur, & audito eo multa faciebat. Hic cum esset seculi vanitatibus deditus, quodam tempore in oppido Ruremundæ ludos & torneamenta instituit, non sine impensis maximis, ad quos vndiq; nobiles inuitarat, paucis verò ante diebus venit inuisere Dionysium, narrans ei, tanquam rem commendatione dignam, quam instituerat in oppido vanitatem. Audiens Dionysius ludicram rem, iratus valdè arguit Episcopum vanitatis, asserens non debere eum, qui à Deo positus sit, alijs in exemplum religionis ac probitatis, vanissimis spectaculis, & quæ in perniciem proficiunt animarum, hominum

num multitudinem tenere suspensam, rogatque Presulem vt conceptam stultitiam ob Dei timorem reuocare maturet. Cumque ille audire cõtemneret deprecantem, ait venerandus pater. *Tu rogantem me spernis, sed non me spernet (arbitror) quem in tuam sum amentiam deprecaturus. Ego namq; rogabo Dominum, vt aduersitate aliqua obiecta vanitatis tuæ studium conteratur.* Hæc vbi dixit, dimisit Episcopũ paruipendentẽ sua verba. Instabat autem dies torneamenti: sed præueniens instantissima prece pius parens ardentes podagras à Domino Præsuli impetrauit, quibus vana illa spectacula optato successu caruerunt. Sentiens vero Presul se Dionysij oratione præuentum, vt gressus sibi est redditus, ad cellam eius accessit, & conceptas irarum faces in faciem eius ingesit & abijt. Hunc ipsum Pontificem cùm defunctus esset, in nocte diuæ virginis Catharinæ vidit Pater Dionysius post nocturnas vigilias duobus nigerrimis, vallatum gigantibus, squalidum, tetrum, fumoque oppletum. Porrò circum genitalia eius conspexit immensum agmẽ serpentum, bubonum, colubrorum, qui miserum diris morsibus deuorabant. Dicunt verò ad Dionysium dæmones: *Ecce adest Dominus tuus.* Intuens autem in eum Dionysius, cùm nihil opis ille exposceret,

intellexit æterna morte damnatum. Nam præter innumeras vanitates, quibus Deum offenderat etiam in concupiſcentijs fœminarum fuerat, virginum & monialium conſtuprator. Hoc quippe monſtrabant voraces colubri, qui morſibus eius verenda diſcerpebant.

CAPVT XVII.

NOVITIVS QVIDAM IAM VITA functus, ſecundùm quietem monet Dionyſium, vt promiſſo precum ſuffragio ſibi ſubueniat.

AD hunc Patrem cum eſſet eruditiſsimus, tanquam ad Apollinis oraculum pro captando conſilio plurimi confluebant. Hinc interdum impeditus, mortuorum debita fratrum tardius abſoluebat. Mortuus eſt autem illic nouitius quidam Dionyſij patriota. Cui obeunti duo ſe lecturum pſalteria promiſit. Sed cùm à viſitantibus occupatus non cito promiſſa cõpleret, defunctus frater qui huius ſuffragijs egebat, palàm apparuit, obiurgãs quod pollicitum laudis munus non perſolueret. Cumque ſe vir Dei excuſare pararet, obrigeſcens, loqui non potuit: intelligens nullam defunctis iuſtam ſatis excuſationem à debitore poſſe prætendi.

Defunctorum debita nulla ratione procraſtinanda.

CAPVT

CAPVT XVIII.

DONATVS DEFVNCTVS CONQVERITUR DIONYSIO.

DOnatus suę domus post mortem apparuit sancto Patri, expletis nocturnis laudibus. Apparuit autem flammis vndiq; cinctus, grauem illi querimoniam mouens, quod fratres sui parum sibi impenderent charitatis & sua pro illo debita nō exoluerēt. Simile recolo me legisse, quod quidā vir sanctus audiuit defunctos quosdam fratres amarissimè querulari, se ideo acriter ardere, quod debita defunctorum orationum iuuamine fraudarentur.

CAPVT XIX.

REVELATIONEM ACCIPIT DE STATU patris sui defuncti.

ORante eo pro Patre suo iam defuncto, & scire cupiente quid secum ageretur vox ad eum facta est dicens: *Quid de parente tuo scire moliris? Tu Dominum pro illo deprecare, si saluandus est*, tua illi proderit oratio, sin minus oratio tua in sinum tuum conuertetur. Hoc responso cœlitus accepto, cùm suspensus illi animus esset, nec à prece desisteret, illo leniter soporato, vidit Patrem suum duos inter nigros æthiopes compressum, dicentem sibi ingenti vociferatione. *Fili amantissime miserere mei, & orationis mihi munus impende.*

Aliis miraculis idem comprobatur.

Hoc dicto, à dæmonibus verberatur, & ab ijs, spectante Dionysio, in caminum flammantis incendij præceps immergitur. A quo tandem, pijs sui nati suffragijs, liberatur.

CAPVT XX.

FREQVENTER IN ECSTASIN mentis rapitur, adeo vt non sine caussa Doctoris Extatici præ se ferat nomen.

HAbebat mirabilẽ & valdè crebram in raptibus gratiam. Nam sæpè ad vocem cytharæ, ac suaues cantilenas, instar Helisæi, sursum rapiebatur in Deum, vnde cũ tempore quodam Ecclesiam intrasset S. Ioannis Euangelistæ in Buscoducis, & organa dulcem illic luderent melodiam, vt facie ita & mente mutatus est. Quod cernens venerandus Abbas sancti Martini in Colonia, qui iuxta erat, traxit eum seorsum in Capellam, & statim à se deficiens totus transibat in Deum. Idem alio quoq; tempore in choro accidit, dum ad receptionem nouitij conuentus caneret (vt mos habet) *Veni sancte spiritus*, Nam statim Dionysius extra se positus est, fratribus interrim cum Nouitio ad cellam euntibus, suaque deinde prandia petentibus, sublatus in sua contemplatione permansit. Frequẽter etiam visus est in Choro ita in Deum absorptus, vt fratribus ad eleuationẽ corporis

poris Christi sese prosternentibus, ipse stans immobilis permaneret. Nemo tamẽ illum tangere præsumebat, licet nullam faceret reuerentiam Venerabili Sacramẽto, scientes consuetudinem contemplationis.

CAPVT XXI.

CARTVSIANVS QVIDAM RVREmũdanæ Domus à malignis inquietatus spiritibus, à Dionysio edoctus, summa potitur pace.

FRater Hermannus Lunensis Monachus Ruręmundanæ Domus cùm vexaretur in cella à spiritu maligno, frequenter intolerabiles strepitus nocturno tempore cõcitans, fratris requiẽ perturbabat. Hinc tædio & graui turbatione affectus, rogat cum lachrymis Patrem Dionysium, vt quia consuetudinem haberet, cum spiritibus dimicandi, cellas inter se mutuo commutarét. Cui sanctus Pater. *Non est, inquit, opus ô fili, sed vade, & dum redierit ad te spiritus,* suas excitans tempestates, percute *pugno duriter asseres oratorij, & dicito; vade ô maligne ad fratrem Dionysium & me in pace dimitte.* Quod cum ille fecisset, vltra malignus nõ redijt, & Dionysius eũdem illa eadem nocte in sua cella spiritum adesse persensit.

CAPVT XXII.

REVELATVR EI STATVS ANIMAE *M. Ioannis Louaniensis, insignis S. Theologiæ Doctoris, ob pluralitatem beneficiorum purgatorijs flammis excruciati.*

HAbuit hic Pater Dionysius præter eas quas ante tetigimus reuelationes, adhuc plurimas quas humilitatis gratia noluit propalare. E quibus vnam adhuc cõmemorabo. In choro fratrum Cartusianorum Ruremundæ iacet sepultus egregius Doctor magister Ioannes de Louanio: vir quidem suo tempore venerandus, cui plurimæ erant præbendæ in diuersis Ecclesijs: quarum tamen prouentus in vsus optimos expendebat. Nam in Ruremunda fundauit Cœnobium regularium Canonicorum, & Collegium studiosorum S. Hieronymi Coloniæ Agrippinæ. De hoc viro vidit vir Dei apparitionem satis terribilẽ. Vidit nempe tribus annis continuis in die anniuersarij huius magistri nocturno tempore sub psalmo, *Benedictus Dominus Deus Israel*, vidit inquam ipse solus (etsi cæteri quoq; frates in choro essent) hunc defunctum horribili quadam sulphurea flamma circumdari, atque consumi. In secunda verò apparitione vidit hũc flammis quidẽ cinctum minoribus, tamẽ quàm ante. Porrò in tertia lenta hũc lambens

bens flāma purgabat. Quæ vt vidit Dionysius, sublimi cuidā viro Doctori Colonię, quem M. Ioannes sui testamēti fecerat executorem huiuscemodi scripsit Epistolā.

Excellenti magistro N. F. Dionysius salutē dicit. Cupio rem aliquam doctissime magister tuæ aperire sapientiæ; quam & vrgente conscientia, & Priore nostro præcipiente, aperire compellor. Licet Isaias Propheta velit secretum suum sibi soli esse secretū, tamen Saluator Christus Dominus hortatur nos dicens, Quę auditis in aure, prædicate super tecta. *Vnicuiq; enim (vt nostis) datur manifestatio spiritus ad vtilitatē videlicet aliorū. Sed hæc dona reprobis bonisq; cōmunia sunt. Nam & Prophetia spiritus Balaā est ariolo attributus, & Iudas proditor Apostolatus apice est insignitus. Cuius fictam conscientiam Dominus tetigit dicēs.* Nonne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis Diabolus est? *Nō igitur semper cēsendi sunt meliores in quib. hæ gratiæ gratis datæ exuberare videntur: cū & sanctissimus Baptista Ioannes nullū legatur edidisse miraculū aut signum. Quæ idcirco dixerim,* ne videar cuiquā iactitare meipsum atq; hoc pacto indignū me cōstituā, cui habeatur fides, & res ipsa suo frustretur effectu. Et quidē quæ narrare institui, poterā ego in tertia persona, quasi de alio recitare, ꝙ & maiorē prętēderet humilitatē, licet forsan nō ampliorē induceret fidem, sed quia quæ videntur certiora sunt, quàm

quæ ab *alijs audiuntur, hinc testem inuoco eum illum, qui per Hieremiam clamat dicens:* Ego sum testis & iudex, *nihil extra veritatem dicturum me, sed quæ his oculis vidi, fideliter narratur.*

CAP. XXIII.

ENARRAT IAM HIC DIONYSIVS *executoribus Testamenti, quo pacto viderit cruciari animam M. Ioan. Louaniensis Sanctensis olim Ecclesiæ Præpositi.*

IN medio chori nostri tumulatus iacet bonæ recordationis Magister Ioannes de Louanio, Xantensis olim Præpositus. Tribus iam annis à suo obitu euolutis, dú in die anniuersarij sui officium pro eo defunctorum in choro à fratribus legeretur, contigit quod subijcimus Nam dum caneretur Zachariæ Hymnus, *Benedictus Dominus Deus Israel*, repentè vidi in plena vigilia corporalibus oculis ignem grandi flamma instar feretri constructum, tanquam si in feretro ipse iacés flammis vltricibus vreretur. Erat autem ignis obscurus, ater, flammiuomus, qui sursum in aera conscédens, terribilem præbebat aspectum. Vnde territus, fratrem qui iuxta me stabat, pulsans, hortabar vt aspiceret. Cumque ille nihil tale videret, intellexi mysterium esse, & ex hoc igne qui feretrum ambiebat collegi animam doctoris igne torqueri.

Regres-

Regressus ergo ad cellam, afflixi animam merore, plurimum lachrymans quod nescirem an Doctoris anima posset pœnarũ suarum inuenire remedium. Considerans nimirum, quod pinguia & plurima habuisset beneficia, quodque grandes apud se habuisset pecuniarum aceruos, timere cœpi ne æternis esset supplicijs mancipatus. Hi enim tales sæpè digni sunt morte. Venit deinde annus secundus, & vidi simili tempore & loco super defuncti sepulturã flammas quas ante videram: clementiores tamen & blandiores quam extiterant primæ. Hinc lætus intellexi eum in loco esse veniæ constitutum. Porrò anno tertio inter nocturnas vigilias defunctorum, plus solito aliquid vidi, quod rerum necessitas me aperire compellit: Accensis quippe supra eius sepulchrum candelis, cùm fratres inciperent, *miserere mei Deus*, cecidit super me mentis excessus, adeo vt nec oculos aperire, nec psalmos canere, nec super pedes stare possem. Habui verò tunc non imaginariam, vt ante, sed visionem merè intellectualem: in qua mihi Deus optimus maximus ostendit indigno, quæ nec valeo, nec etiam scribere præsumo. Vidi nempe, quàm inscrutabilia sint iudicia Dei, & quàm sint inuestigabiles viæ eius, & de futura huius magistri saluatione, Deo Rom. 13.

reue-

reuelante, cognoui, quàm eſſet pium pro huius anima Dominũ deprecari, & quam impiè, infideliter, ac dãnabiliter eius agerent executores teſtamenti, qui congeſtã eius pecuniam nequaquam in animæ eius expendant adminiculum. Agnoui prætereà quod multa hic magiſter pietatis habuerit inſignia, ob quę, Deus miſerator eũ aſpexit. Nequaquã .n. fuerat (vti ſunt plurimi heu Prælatorũ) concupiſcentijs infectus, tactus, & guſtus, ſed ſobriam ſemper ac pudicam traduxit vitam. Amabat ſpiritalium ſtudia literarũ, & publicum Eccleſię bonũ inſtituere ac ꝓmouere curabat. Congeſtas opes in pios tribuendos vſus inſtituit, ſed executores eius infideliter agunt. Inſuper dum in extremis ageret, gratiam veræ contritionis donauit ei Deus; Caueat tamen quilibet Prælatus, qui pluribus beneficijs & pecunijs gaudet, ne hãc ſibi gratiam ſperet affuturam; ſciens quia *priuilegia paucorum non faciunt legem communem*, nihilq; eſſe iniquius quam amare pecuniam; & quod nihil ſit auaro ſceleſtius, ſciens quoq; quod qui pecunias habent, difficulter regnum Dei conſequentur. Te igitur reuerende magiſter, qui inter executores huius viri præcipuus electus es, oro atq; obteſtor, per eam fidem, quam hic in te eſſe arbitrabatur, vt omni repulſa dilatio-

latione, vltimā testatoris impleas voluntatem, ne in te ira Dei desæuiat. Vincit, fateor, affectio rationem, & veritate neminem palpante, durius scribo quam volebam. Verumetiam me tacente tu ipse nosti quam sit impium, & periculo plenum vota negligere testatoris. Omnino extra viscera longè exulat charitatis, & omni est fraterno spoliatus amore, qui sua negligentia aut vecordia miseras amicorum suorum animas in purgatorij flammis ardere permittit: cùm dicat S. Pater Augustinus, *nulla vita præsentis supplicia, etiam si vniuersa congerantur, purgatorijs esse tormentis vllatenus coæquanda.* Hæc tecum sapienter pensites velim, vt id ages ocyus in anima proximi, quod tibi in similibus pœnis cuperes impendi. At ne te, mi Domine præstantissime, videar præterisse, oro obnixè sapientiam tuam (qui & nummis pluribus, ac beneficijs gaudes) ne simile te, aut certè grauius periculum apprehendat. Nihil enim tibi proderunt diuitiæ, quæ suum possessorem à morte liberare non possunt. Noli igitur varijs spebus extolli, sola est veritas quæ liberat ab omni malo. Tuum est ergo à caducis & fragilibus bonis mentem auertere, mansuris & supernis opibus inhiare, spiritalibus epulis delectari. Non humanis

nis perditorum moribus, ſed angelicis virtutibus conformari, iter alijs vita & doctrina ad cœlum pandere, pecunias non congerere, ſed inopibus & miſeris erogare, paucis contentum viuere, & ſemper Chriſti ſermonis meminiſſe, qui ait: *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde.* Vale mi Domine, & dum hæc publicaueris caue obſecro ne nomen meum ſeu perſonam alijs reueles.

CAPVT XXIV.

INSIGNIS DIONYSII CARTVſiani commendatio, & quàm piè hinc ad Dominum emigrauerit.

HIc Pater Dionyſius, ſi vitam eius conſideremus, fuit vir contemptor ſui. Porrò ſicut is qui amator eſt ſui, fit contemptor Dei, ita qui contemptor eſt ſui, fit amator & contemplator Dei. Hinc iam liquet aduertere, vnde tanta ſecretorum reuelatio, tanta in omni ſcientia & in ſcripturis ſacris cognitio prouenerit huic patri de contemptu ſui. Quomodo autem ſeſe contempſerit, & incurius ſui fuerit, patet ex ſubditis. Nam cibos ſæpè edebat quos limaces prægustauerant, & ſordium ſuarum ſigna in ijs reliquerant. Hinc ſcribit miniſter ſuus, F. Carolus de Herck, illius domus profeſſus, vir verax & bonus, & qui ſua Dionyſio obſequia ſedulus impen-

pendebat, quod butyrum his vermibus tabefactum, quod fructus & cerasa, quę limaces sugendo corroserant, manducarę non horruerit, immo in delicijs habuerit. Cumque Carolus inde eum argueret, respondit, *nullum in cibo periculum esse, eo quod horum venena vermium mortifera non sint*, Sic gustatos à limatibus fructus ipse sumebat: halecem etiam cùm nimium salsam edere non posset, iussit eam aquis dulcibus temperari, ac tunc ad aerem suspendi: quam non ante edebat, quin putentissimum exhalaret odorem, & cellam suo fœtore inficeret. Prohibente autem ministro ne halecem hanc manducaret, sinite ait malo eam fœtêtem, quam salsam gustare. Tantus inerat illi feruor exercitij spiritualis, & labor infatigabilis ad studia scripturarum quod cibos suos sæpè negligeret, & prandium in vesperum vsque differret. Et qui calidos aptosque sumere potuisset, frigidos serò sumebat & incommodos. Quoties insuper animum reuocabat à studijs, semper illi erat psalmus in ore. Dum surgeret, dum se vestiret, dum iret, rediretque, dum se aut lauaret aut calefaceret, semper Domino psallebat solicitè præcauens, ne vel punctus temporis otiosè illũ præteriret. In senio autem paululum scribendi laborem intermittens, animum tra-

duxit ad superna: quo non iam Deum in scripturis, quæ euacuabuntur, sed in suis delicijs inueniret. Et quia Deus amicos suos hîc sueuit aduersitatibus, & corporũ doloribus visitare, hunc virum paralysi visitauit, & calculi ac vesicæ doloribus, alijsq; infirmitatũ miserijs, in quibus semper & patientiam & gratitudinem exhibebat. Habebat etiam crura vlceribus corrosa, ob quarũ curam vel lotionem, nunquam voluit à spiritali labore conquiescere, sed dum minister cruribus intenderet, & inter curandum seu ligandum grauiter eum, vt fit, sæpissimè læderet, ille veluti ad pœnas insensibilis esset, nunquã se retrahebat, nunquam gemitum edebat, sed suæ scriptioni vel studio solicitus incumbebat. Anno integro ante mortẽ, tria carmina decantabat, multis semper lachrymis affluens & gemitibus. Hæc autem carmina interpolatim concinebat. Primum erat illud, quod canitur pro defunctis, nempe, *Requiem æternã dona eis Domine.* Quo certissimè illo se anno cognouit moriturum. Aliud, *Maria vnxit pedes Iesu*, quo sperabat à Christo veniam se suorum peccaminum adepturum. Tertium, *Sancti qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem*: quo fidebat cum sanctis immortalem se fortitudinem consecuturum. Paucis antequam more-

calculo ac paralysi cruciatur.

Tria infirmus frequentat Cantica Dionysius.

moreretur diebus, cùm in die ſancti Thomæ de Aquino, Miſſam audiſſet. & de viuifico Chriſti corpori communicaſſet, reuerſus ad cellam, dixit ſeruitori. *Modo mi frater id tempus incipit impleri, quod dudum ante prædixi. Si iam amplius vixero, neceſſe erit me de loco ad locum aliorum manibus ferri, & ero fratribus oneroſus. Matura igitur, mihi mors incumbit.* Quæ vt dixit, cibum omnem faſtidire cœpit. Et vt ſcribit Carolus, parum aut nihil poſt guſtauit. Creſcente verò indies ægritudine, in ipſo beatiſsimi Doctoris Gregorij die, Dionyſius Doctor Exſtaticus mortem perdidit, & vitam inuenit, felici cũ Chriſto pace donatus. Anno 1471. De quo ita ſcribit Boſtius Carmelita: *Dionyſius contemplator eximius & ſcriptor vberrimus, in otio negotioſus, & in negotio otioſus eſſe didicerat. Hic omnes ſui Ordinis profeſſores in operum literalium diligentiſsimè lucubratorum copioſa multitudine (eruditorum omnium aſſenſu) longiſsimè anteceſsit. Abſit inuidia dicto, Sed nec vel aliquem ſibi contemporaneum ei inter maxima patriæ religionis ætatis ornamenta iure numerãdo comparabilem puto; vt mirandum iure ſit, quo nam pacto tanta percurrere, tanta intelligere ac meminiſſe, & tam latè manãtia profundere potuerit flumina doctrinarum.* Hæc ille.

VIDE NOTAS.

CAPVT. XXV.

QVO PACTO P. LAVRENTIVS CONtempto seculo, Cartusiense arripuerit propositum, ac quam sanctam in eo vitam duxerit, piè in Domino obierit.

SAnctæ recordationis Laurentius Prior & Vicarius quondam domus Capellæ sanctæ Mariæ prope Angiam, ita in nostro sacro ordine operibus clarus effulsit & meritis, vt inter suæ Prouinciæ Cartusianos, quasi sidus illuxerit matutinum. Nam ante conuersionem cùm diues esset & magnarum opum, haberetque plures opulentos commensales clericos, tactus diuino spiritu introrsum, subitò domus suæ præclaram supellectilem vendidit, & in pauperes aurum omne distribuit. Quod vt ciues agnouerunt, amici sui interrogãt eum, an insulsus factus sit, qui sic repentè res suas omnes profundat ac dissipet. Quibus ille; *Consulit*, ait, *Christus in Euangelio, vt si quispiam cupiat esse perfectus, vendat cuncta quæ possidet ac det egentibus, nudusque nudum suum sequatur pro se crucifixum opificem.* Prohibitum est igitur publicè à iudicibus, ne quis aliquid à Laurentio emat, nolentes suo dulci carere contubernio. Ille sic coarctatus argentea vasa & speciosa quæque (quia vendere non poterat) integra vt erant inopibus dedit. Dehinc possessionibus cunctis

Matth.19.21.

hoc

hoc modo distractis, in tantum pauper Christū sequutus est, vt ne obulū sibi vel vnum retinuerit. Ita enim ad me scripsit venerabilis Sacerdos illius domus Capellæ mihi amore coniunctus, quod in tantum pauper ad Ordinem venerit, vt pauxillum ceruisiæ in itinere emere nequiuerit, qua sitim extingueret suam. O insignem paupertatem nostro hoc tempore de opulente inauditam; Et vt mireris amplius; hic vir Deo dignus, ante bonis suis omnibus se spoliauerat, quam sciret sibi locum in nostra religione patere. Sed erat illi fiducia in Deo suo, non se posse ab eo deseri, ob cuius amorem omnia deseruisset. Atque ideo statim vt locum petijt, accepit: & cùm multa alacritate à sacro Conuentu susceptus est, censu pauper & modicus, sed fide ac deuotione ditissimus. Hic igitur Laurentius omnium suorum testimonio fratrum, vir fuit vera religione conspicuus, vir vita sanctissimus, plurimisque à Deo gratijs condecoratus. Erat namque in Dei amore & obsequio feruētissimus, tanquam lucerna ardens & lucēs. Porrò diuinas laudes & Diuæ virginis horas dū concineret, tam singulari & ardenti mouebatur affectu, vt mirarétur, vniuersi atque hunc feruorem annis quadraginta in consuetudinem traxit. Tanta sæpè ine-

rat illi compunctio cordis, vt vberrimis fletibus abundans, loca omnia lachrymis compleret. Multo tempore ob nimium feruoris æstum in choro dũ esset ad vtrũque latus psalmos cõcinebat donec illi esset à patribus prohibitũ. Habebat sub aspectu omnium, tẽpore diuini officij, gratiã singularẽ, & consolationes dulcifluas, per quoddam exercitium de paruulo & agno (quod & ipse vidi) diuinitus sibi reuelatũ. Zelum huius viri dignè quis explicet? Corrigebat lectorem in Ecclesia, vel alibi, vt nec syllabam elabi pateretur vel notulam si cantaret. Si quando videbat aliquid agi inordinatè, vel quod statutis non congruit, acri animaduersione sæuiens, inultum ire non sustinebat. Hæc tamen agens, erat nihilominus mœrentium consolator. Videres in vno homine duo contraria, nempe vt & rigidus esset, & humanissimus; dum ratio id posceret. Erat enim consolator, consultor, & adhortator egregius. Hinc ad illum vndique plurimi confluebãt, nobiles, diuites, sapientes, pauperes, desolati; quos omnes benè consolatos atque instructos, lætis à se animis dimittebat. Erat & diuini verbi assertor & promulgator facundus pariter & copiosus; ita vt confluentem (dum concio esset habenda) Ecclesia populum capere non posset. Ab in-

Exercitium de paruulo & agno.

ſantia cum hoc patre creuit miſeratio, erat que ad inopes affluentiſsimus diſtributor, ita vt merito perituri benedictio copioſa ſuper illum deſcenderit de cælo. Eo nempe tempore quo Prioris fungebatur officio, cum eſſet ingens frumenti inopia, & diuerſæ circumquaque regiones graui famis periculo laborarent, ipſe pauperum & calamitoſorum omnium prodigus prouiſor, & paſtor erat: adeo vt de Franciæ partibus tanquam ad quendam aſylum pro ſtipe pauperes confugerent. Cumque plurima ijs largiretur, nunquam tamen vel penuriam pertimuit, vel de craſtino cogitauit, ſumma ſpe ſemper ad ſuperna erectus. Octo annis Prioratum adminiſtrauit, in ſua domo, ſtrenuè quidem, ſed & benignè: ſemper ſolicitus ne quid fratribus deeſſet, prouidus animarum curator ſimul & corporũ. Nam vti animarum medicus, ſic tentatis ſuccurrebat, & miſeris: quin & rebellibus durum ſe obiectabat, ſciens *parcere ſubiectis & debellare ſuperbos*. Pitantias fratrum & portiones bonas eſſe volebat & competentes, vt eò robuſtius feruentiuſque laborarent, meliuſque valerent, ſtrictiſsimam tamen ab omnibus exigebat Statutorum & Ordinis obſeruantiam. Poſt annos octo Prioratus ſui hydropiſin Io. 12. 17.

incurrit, eam quam medici rubeam vocant, quæ species præ cæteris difficulter curari potest. Pro cuius curatione peritissimus artis medicæ magister aduenit, sed vir sanctus fidens in Domino, nequaquam est illum dignatus admittere, quò supernus medicus suas illi manus misericordias admoueret. Postulans igitur, reperta occasione, sibi misericordiam fieri, per patres ab officio dimissus est. Quo onere deposito, aquarum ét pódus, Deo adiutore, deposuit, & cito valetudinē recuperauit, qui antea proclamatus videbatur. Qui dein Vicarius institutus, tres & triginta post vixit annos, seruiens Deo in fortitudine spiritus. Sunt qui putant hunc Dei seruū supernis sæpè reuelationibus fuisse illustratum, & secretis cælestibus nonnunquam transpositum. Putant etiam hunc à diua virgine, & Martyre Catharina (quam ingenti diligebat amore) sępius visitatum, à qua & rosam paradisi pulcherrimam creditur accepisse. Verum, quia secretum suum, vti erat humilis, sibimetipsum occulendum arbitrabatur, hinc est ꝙ nemo suorum fratrum hæc audeat tanquam certa asseuerare. Asserunt tamen omnes eum tam sancta, tamq; sublimi conuersatione resplenduisse, vt piè hęc credi queant. Habuit

Fieri misericordiam vocant Cartusiani, dum quis ab onere officij absolutionem impetrare potest.

VIDE NOTAS.

buit quoq; apud Regulares de septem fontibus germanum fratrem, virum meritis sublimibus locupletem. Huic putant Laurentium sua secreta manifestasse, & quæ de reuelationibus iam diximus, insinuasse. Insuper & Margareta Serenissima regis Anglorum filia, & Ducis Caroli Burgundiæ olim relicta, quæ & vniuerso ordini deuota erat, audiẽs huius Patris clarissimã famam, grandia ob eius reuerentiam munera fertur contulisse domui illi, eamque vestibus aureis atque holosericis splendidè adornasse. At nunc vt hunc virum sanctum fuisse lector agnoscas virtutem patientiæ diligenter in eo aduerte. Nam patientia opus perfectum habet, vt meritò hunc sanctum vocites & perfectum, quem in magnis aduersitatibus inueneris patientem. Longo ante mortem suam tempore tibias gestabat horrendis vlceribus deformatus, exesas, putridas. De quibus vermes innumeri scaturiebant, qui rodentes tabefactam carnem, immanissimis eũ exagitabant doloribus. Quorum tanta erat copia, vt foris sub aspectu fratrum ebullirent. In ijs tamen pœnis maximis nedum patientissimus, sed & iucundissimus videbatur; exultans nimirum & laudans, gratias Deo agens & tanquam prudens

mercator sciebat his doloribus, mansuras semper delitias emereri. Verum Domina Margareta, cuius supra memini vt didicit suum patronum tam dolenter affligi, egregium illi chirurgum misit, à quo curaretur. Sed vir beatus sciens his pœnis sibi merita cumulari, chirurgum repulit, dicens; *Medicus meus Dominus est* IESVS CHRISTVS, *huic me integrum comitto, qui dum volet, poterit me curare?* Tantam quoq; patientiæ vim exercebat, dum illi tibiæ aut mundarentur, aut ligarentur, vt penè sine tactu esse putaretur. Cumque resolutionis suæ dies instaret, quo tantorum coronam caperet meritorum, visitatus à Conuentu est & inunctus, Priore suauiter illum confortante, & vt agonem suum constanti exornaret animo, cohortãte: cui ille respondit; *Ego mi Pater nec mortem timeo, nec Diabolum mortis autorem, neq; infernum roboratus Dei gratia, pertimesco. Id enim mihi paruulus quem colui, & Dei agnus contulerunt.* Hæc verba eius penè fuêre nouissima, cum quibus & animam efflauit, feruentissima fide ac charitate munitus. Obijt vero, in professo almæ Barbaræ martiris, anno 1477.

CAPVT

CAPVT XXVI.

DE ADMIRANDAE PIETATIS Patre D. Bosone, singulari Beatiss. Virginis amatore: qua & morienti adfuisse creditur.

CONtemporaneus huic Patri Laurentio fuit venerãdus Raso, quem vulgo Cæsarium appellabant. Hic in domo Capellę Marię annis xx. ordinem tenuit, nunquam ad dexteram vergẽs vel ad sinistram. Hic *vir erat* (vti de sancto Symeone Euãgelium canit,) *iustus & timoratus*, & calore deuotionis succensus, & præcipuus diuæ virginis Mariæ amator: hanc semper in ore, semper gestabat in corde. Hæc tota sua voluptas, suæ omnes deliciæ erat. Per hanc innumeras consolationes, copiosumq́; gratiæ munus adeptus est. Multa & præclara Fratres domus Capellę, de hoc beatissimo Patre dicere ac scribere voluerunt. Nam & quæ hîc scribo, ab vno illorum ad me venerunt. Hic totũ vitæ suæ tempus quod exegit in ordine, sacræ insumpsit orationi, vigilijs, lachrymis, meditationibus, quibus carnis incentiua edomabat, & mẽtem sæpe secretis cælestibus inserebat. Ad cuius agonem (vti illius loci Fratres affirmant) alma Dei genitrix, dignanter accurrit, & suum dilectum prompta reuisens, magnum illi in extremis laboribus auxilij ac

ac solatij beneficiũ impendit. Aderant .n. nõnulla probabilia indicia præsentis virginis, & ex hilari claro vultu morientis, & ex infusa repentè in mentibus astantium reuerentia & amore, quibus ad dulcissimam cęli Dominam mouebâtur. Sub hoc articulo illeanimam exhalans in sinũ beatissimæ Virginis patronæ suæ, lætus superna conscendit. Porro Fratres hæc videntes, magnis Deum laudibus extulerũt & ædificati plurimum, cum gaudio ad cellas suas rediêre.

obijt. anno, 1470.

CAP. XXVII.

DE P. GERARDO BREDANO.

statura quidem pusillo, literarum verò cognitione sacrarum, & librorum scriptione insigni.

FLoruit hoc tempore in prænominata domo, honore dignus Gerardus Bredanus, vir quidem instar Zachæi, statura pusillus, sed scientia & virtutibus admodũ magnus. Claruerunt verò in hoc patre duo lumina gratiarum, vt esset illustri sanctimonia clarus, & sacrarum scripturarum eruditione sublimis. De quo viro ita scribit Bostius Carmelita. *Gerardus*, inquiens, *animo florẽs claro & illustri, exhortatus est cunctos, ad benè, grauiter, castigateq; viuendum ad se cognoscendum, ad contemnendum hæc caduca bona, inuitans singulos verbo & scripto ad hone-*

stas

stas & ingenuas exercitationes, ad contemplationem diuinæ bonitatis atq; sacrorum.

CAPVT XXVIII.

DE P. GVILIERMO PRIORE DOMVS *Capellæ prope Angiam.*

Felicis memorie Guiliermus, apselus patria & ipse Bredanus, hoc quoque floruit tempore, quo adhuc in humanis agebat sacer (de quo supra) Laurentius. Hic de domo Capellæ Prior assumptus est in domo vallis gratiæ prope Brugas, vir alto, vt Bostius meminit, sanguine natus, operosâ deuotione totum se exhibuit cultorē virtutis, & hostem carnis, sciens continentiam optimam esse balsami speciem, quæ corpus à luxuriæ corruptione custodit. Hic in Prioratu in vno quidem strenuus ac seuerus, in altero autem, exigente miseria, mitissimus fuit. In exercitatione autem corporali exquisitissimus operarius scribitur extitisse, nempe in arte ligandi fabrilique superans vniuersos. Ad quæcunque mittebat manum, excellens & industrius habebatur. Porrò quia erat ambidexter, in actione spiritali egregium sese opificem exhibebat. Nam tractatus scripsit luculentos. Annos quadraginta in ordine expleuit, plenusque dierum placido sopore quiescens. *VIDE NOTAS.*

CAPVT

CAP. XXIX.

QVANTAE PATIENTIAE AC PAVpertatis fuerit P. Hugo Boletus, patria Delphus, officio Prior.

IN hac eadem Capellæ domo vixit eodem tempore clarus opinione, sed meritis longè clarior venerandus Hugo Boletus patria Delphensis, qui ante nostri Ordinis ingressum Egmundensis Monachus niger & Prior dudum claruerat: qui post etiam in Priorem domus montis Dei electus asciscitur. Hic tandem Capellæ ad cellam rediit, vir valde timoratus & bonus: cuius vita omnis, erat forma virtutis. De hoc præter alia mihi scriptum est, quod præ cæteris virtus in eo floruerit paupertatis, pro qua sola (vt apprehenderet) à sedibus regalibus Dei filius noscitur descendisse. Hic Hugo tam ardens erat paupertatis amator, vt vix sellam, vix operculum, vix vel breuem supellectilem visus sit possidere, ita omnia voluit in vsus pauperum erogare. Vixit cæcus annis decem; quam calamitatem tam mansueto animo pertulit, vt alterum Tobiam existimares. Nouerat enim damnum externi luminis interioris hominis visu splendidiore vir sapiens compensare. Hic sancto fine potitus quieuit in pace.

VIDE NOTAS.

CAPVT

CAPVT XXX.

ADMIRANDAE VIRTVTES P. THEdorici Delphensis, professi domus Capellæ.

IOANNES Theodorici patria Delphẽsis in iam sæpè dicta domo Monachus fuit. De hoc mihi ab vno suorum confratrum scriptum est, quod subijcio. Hic in magna semper per annos quadraginta simplicitate & innocentia vixit, in magna solitudine ac taciturnitate præcipua. Tam solicitus oris sui custos, vt otiosum verbũ strictissimè deuitarit. Erat sibi durus, asper rigorosus, in artissima sobrietate & victus tenuitate transigens vitam. Insuper & multum humilis & submissus, suis in oculis sibiipsi vilescens. Amabat Deum & proximum; non qualicunq; sed ardescente amore. Erat deuotus, sanctus, timoratus, non volatili quodã & instabili spũtu, sed omnibus diebus vitæ suæ. Tempus (quo nihil debet pretiosus æstimari) nunquam sine fructu sibi patiebatur aut elabi aut extorqueri. Quoniam semper vel orabat Deũ, vel legebat aliquid, vel lecta docebat, vel certè opere aliquo se extendebat manuali. Hic erat vir potens in abstinentijs & vigilijs, & in disciplina regulari exercitatissimus. Erat vir fama celebris, sed coram Deo meritis multo celebrior.

lebrior. Huius conuersatio ita erat omnibus approbata, vt miro modo eum cuncti diligerent, colerent, admirarentur. De quo patres nostri Prouinciales hoc palam pronunciabant. *Si est hoc nostro tempore verus quispiam Cartusiensis, haud dubium, quin iste talis sit.* Semper de illo dum fui hoc loquerentur, compuncti & reuerenter loquebantur, tanquam qui iustus & sanctus habitus sit, ac fratrum syncerus amator. Hoc præclarum & laudabile gratiæ munus de illo narrari solet, quod omni loco ferè ac tempore mentem erectam ad superna gestabat; illuc leuans cor suum, vbi thesaurus suus Christus ad dexteram Patris. Nam in signum huius rei, oculos clausos tamen ad cœlum leuabat, manus iungebat, & totius corporis compositione palàm dabat intelligi, illic se mente versari, quo manus & faciem erigebat. Erat ei istud quotidianum & familiare, & plerunque sic à semetipso raptus stabat, vt nesciret quid ageret vel vbi esset. Hinc interdum priuatim celebrans, leuata voce Præfationem canebat, vel simile quid agebat extra se ductus, nesciens quid actitaret. Ebrius enim amore diuino, carnis sensum plerunque perdebat. Post exactas Matutinarum vigilias, quæ apud nos prolixissimæ sunt, nunquam se sopori siue dormitioni

Sententia superiorum de hoc B. Patre.

tioni tradebat, nisi forte grauis illum cō-pulisset infirmitas: sed peruigil in Dei laudibus durans, integrum fertur Psalterium sæpè cecinisse. His arduis laboribus licet semper esset intentus, graui tamen se abstinentia macerabat; panem arctum capiens, & aquam breuem. Nam ferijs secundis & quartis potagium solùm, ceruisiamque degustabat. At sextis semper ferijs panem sumebat & sal, fontemque libabat. Cupiebant Patres Visitatores ad communem illum fratrum escam traducere, quibus supplicabat, dicens; *Sinite me Patres, sinite, precor hunc viuendi tenere morem, quem mihi per annos iam quadraginta non sine ingenti labore in consuetudinem traxi. Essetq; insuper mihi permolestum eum victum assumere, qua in longam dissuetudinem abijt.* Possent insuper multa adhuc præclara narrari, nisi me a-uocarent alij, quos etiam enumerandos censeo. Esa. 30. 20

CAPVT XXXI.

DE INSIGNI VIRO D. HENRICO *Loenio, diuersarum Cartusiarum* PRIORE, *quem Patrem Patrum nonnulli nominare consueuerant.*

SAnctæ recordationis Patrem Henricum Loenium Louaniensem non oportuit præterire. Hic namq; (vti Bostius scribit) Theologus admodum celebris

fuit, magna pietate & virtute præditus, cuius tam insignis eloquentia prudentiaque relucebat, vt sequaces plurimos, paucos verò habuerit coæquales. Hic Louanij Porcense pædagogium dum regeret, sicut erat scientia famosus, & opinione clarus; ita erat & vitæ probitate clarissimus. Vnde diuino attactus spiritu Ordinem nostrum est Capellæ ingressus. Quem sic omnes & humilem, mitem, sobrium, sedulum ac timoratum in omnibus animaduerterunt, vt statim post nouitiatum Vicarius institutus, & post Patrem Laurentium de quo superius diximus, ab omnibus in Priorem electus sit. Fuit quoq; annis octo Prouinciæ suæ Visitator. Deinde ob nouam plantationem domus Gratiæ iuxta Bruxellas, Prior illic accitus, locum illum annis XX. incolens & regens, personis ædificijs ac possessionibus ampliauit. Verum senio grauis (cum plurimum id posceret) Prioris onere est releuatus, & suæ domui restitutus. Hic tam splendida semper virtute & tanta in omnes humanitate clarebat vt à tota Prouincia PATER PATRVM meritò sit appellatus. Qui cum sibi durus & rigidus esset, erat tamen erga singulos humanissimus. Et licet esset literis famaque celebris, erat tamen sibi pauper & modicus, & in suis oculis

Fit Vicarius & Prior.

Item Visitator.

Cartusiam Bruxellensem rexit annis viginti.

Cedit Prioratu.

oculis humillimus. Ad subditos verò pius admodum parens, mansuetus, lenis, suauis, zelum gerens tamen secundum scientiam. Porrò ad Dominum Deum suum erat deuotus, ardens, solicitus, sanctificationem perficiens in timore Dei. Vnde cum aspernator honoris proprij, equū ob pauperiem habere non posset, exiens ad negotia domus gratiæ, asinum Pater humilis equitabat. Neq; erubuit semel à sello insidens per medium Bruxellense oppidum (quod populi frequentia plenum est) vsq; ad ipsum descendere forum, pueris plateatim ipsum insequentibus, & subsannantibus. Hinc plurimi ciuium ob eius humilitatem ædificati, plurimi verò qui phaleratis libenter vectabantur equis, confusi sunt. Omnes tamen timore pleni, rogabant eum ne amplius sic cum asino ciuitatem introiret, metuentes ne ob puerorum irridentium nequitiam ignominia plagisq; afficeretur. Habebat quoq; hic sanctus Pater hoc præcipuū in se bonum, vt si quando (vti fit) inter fratres orta esset cōtentio, nunquam se sopori ad vesperā dedisset, nisi inter dissidentes pax & trāquillitas resedisset. Si quem fratrum suorum aut tentatum sciret, aut miserè afflictum, sedebat cum illo vsque in seram noctē, & & monita salutis inserebat, donec ad

Vehitur asino

meliorem mentem illum reuocasset. Animaduertant istud Priores nostri, ac miseris subditis fragilibusque compati discant: deponant cornua, & sese mortales homines futilesque meminerint. Amabat verò plurimum eos fratres, qui spiritalibus sese operibus mancipabant, deinde eos qui scribendis sacris voluminibus operam impendebant; asserens *non minorem fructum hos agere calamo & digitis, quam qui lingua & sermonibus populo Dei verba prædicant.* Insuper sicut scriptum legi, visus est aliquoties inter celebrandū, sursum ab humo sustolli, & aliquandiu in aere dependere: vt illuc leuaret carnem, quò iam ante mentem præmiserat suam. Ante mortem quoque ita corpus longa inedia ac tabe consumpserat, vt tam aridum atque exesum, quàm vel baculus, vel truncus arboris videretur. Obijt vero anno ætatis suæ 75. Ex quibus quadraginta sacro in ordine laudabiliter expleuit. Obijt igitur in optima senectute, plenus dierum & operibus bonis. Anno nimirum 1481. Quem expirantem cùm Prior suus honorabilis Pater Arnoldus cerneret, grauiter in corde ingemiscens, exclamauit: *Quorsum mi Pater tu pergis, & cur me his in cladibus derelinquis? Vtinam tecum nunc moriar, qui viuere sine te non valeo.* Quod vbi dixit, mœrore pariter & lan-

Quantum Ecclesiæ prosint, qui pijs vacăt scribendis libris.

languore correptus, comedere vltra bibereq; non potuit; sed diebus tantum quindecim superuiuens, amicum se vocantem, quem apprimè semper amauerat, felici est morte sequutus.

CAPVT XXXII.

DE P. ARNOLDO CARMANO PRIORE eiusdem istius Domus Capellæ Priore, ac Theutonicæ Prouinciæ Visitatore.

HIc Pater Arnoldus Carmanus vir fuit multa religione conspicuus, in rebus agendis strenuus exequutor, sibi asper & rigidus: & quātum suæ infirmitates patiebantur, inexorabilis sui corporis castigator. Vnde colebatur ab omnibus, & magna cum reuerentia amabatur. Erat quippe Prior in domo Capellæ, & Visitator Prouinciæ Teutonicæ celeberrimus, animarum & ordinis zelator admodum fructuosus. Sublimis insuper erat, & humilis, sciens & *a* abundare, & penuriam pati. *a 4. Philip. 12.* Sublimium & superborum *b* colla non *b Eccl. 24. 10* propria, sed Dei virtute calcabat, & submissos atque humiles fratres spe ad superna erigebat. In externis negotijs, & quæ suum officium (quod amplissimum erat) concernebant, solertissimus habebatur, licet esset erga Deum humilis semper, sedulus, & deuotus. Hoc itaq; sagaci rectore

domus Capellæ in spiritalibus & temporalibusque bonis non mediocre adepta esse noscitur incrementnm. Nec minus tota hæc nostra Prouincia sub hoc patre Visitatore floruit virtute, sanctimonia, dignitate. Nam Prouinciam visitans, ita regiminis sui moderabatur officium, vt cùm c Hieremia euelleret, dissiparet, seminaret & ædificaret. Hinc dicere sæpe solebat; *Oportet Prælatum sectari ea quæ decent, sed ea facere quæ potest.* Verum vnctio hæc docet, vel inspiratio. Sæpe cùm passione colica (quæ permolesta est) vel calculi dolore premeretur, necessariam semper patientiam quasi clypeum obiectabat, ita vt hanc eius tolerantiam magnopere alij admirarentur. Inter celebrandum vt mihi scripsit, qui id sæpè vidit tam copiosas quotidie spargebat lachrymas, vt instar inundantis aquæ fluere viderentur. Cumque in Generali Capitulo super ijs à patribus argueretur, & vt obtutibus parceret oculorum moneretur, respōdit cum sancto Patre Frācisco; *non oportere ob caducum luminis visum, qui nobis cum muscis communis est, gratiam abijcere Saluatorem.*

c Hiere. 1. 10.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

DE P. ARNOLDO GEERTRUDOmontano Vicario ac Procuratore domus Capellæ.

HOc tali tempore viguit in eadem domo alius quidam Arnoldus, de monte sanctæ * Gertrudis, vir ob suas virtutes admodum venerandus. Qui primum Vicarius, deinde ob necessitatem externæ administrationis (cui equidem hic valdè idoneus est habitus) Procuratoris officiũ octo & viginti annis tam laudabili moderatus est industria, vt in hodiernum quoq; diem sua illic laudum præconia perseuerent. Viuebat in hoc officio virtute non facilè omnibus imitabili, nunc Marthæ, nunc Mariæ vicissim ocyum negociumq; consectans, & in externis curis sabbatum mentis custodiens. Hic vir tantæ scribitur fuisse mansuetudinis & lenitatis, vt sibi similem Conuentus ille viderit neminem. Cuius pietatis atq; humanitatis industria factum est, vt ab omnibus loco parentis suauissimi & coleretur & amaretur.

* Est Hollandiæ oppidum.

CAPVT XXXIV.

DE IOANNE ALDENARDO.

IOañem Aldenardũ eiusdẽ domus Monachũ dignis prę̨conijs qs attollat? Hic dũ ex vtero matris pditurus esset, cõtigit matrẽ in partu intolerabili laborare dolore. Vnde patri suasum fuit, vt fructũ qui esset

nasciturus diuino offerret famulatui. Quod dum ille fecisset, mulier statim puerum peperit elegantem, & quasi sine dolore. Idcirco parentes ab annis teneris húc viris tradiderunt religiosis imbuendum: à quibus scientias disceret, & virtutes. Cuius tam simplex, innocens, pudica, morigera sobriaque scribitur pueritia extitisse, vt quasi alter Samuel paruulus videretur. Post acceptam in scripturis notitiam, voti fuêre memores parentes, & in grandem quandam diuitemque Abbatiam, quæ in Flandria est, impetrato loco, iuuenem recondunt. Monachi statim huic, opes monasterij enarrant, Abbatis gloriam, amplissima prædia, pingues & multiplices portiones, læta & exquisita conuiuia, nocturnas crapulas, vina falerna: Verum istius generis delitijs, pius adolescens nequaquam aures admouebat. Sed considerans Monachos libenter bibere, rarius psallere, crebros in popina, tardos in Ecclesia, mensas colere, animas deserere, quærere quæ sua sunt, non quæ IESV Christi, clam fugit, & ductus diuino spiritu, domum Capellæ B. Mariæ expetijt & accepit. Vnde à
*ca. 25. Domino *Laurétio, cuius supra memini, sacro est habitu insignitus, nec minus spiritali virtutum veste interius adornatus. Omni namq; tempore vitæ suæ vestimen-

ta sua candida custodiuit, puram ac simplicem innocentiam seruans. Quem fratres cùm viuidum cernerent, & magnæ agilitatis gratia præditum, Sacristam instituunt, atque officium istud annis quinq; & triginta ita moderatus est, vt sine cuiusquam quærela (quod rarò euenit) tali se operi dignum demonstrarit. Nam cùm esset vir bonus, & optimæ conuersationis & vitæ, humilis pariter & deuotus, fieri non poterat, quin & coleretur ab omnibus & amaretur. Amator quippe fratrũ cùm esset præcipuus, facile affectum omnium in se prouocabat. De hoc scriptum reperi, quod voluntariam paupertatem vsq; adeo amplexatus sit, vt vix corporis necessaria dignaretur admittere, nec quicquam in cella conspiceretur habere. Si quid illic fortè inuenisses, ita vile & abiectum erat, vt Christi IESV in præsepe constituti esse arbitrareris. Hunc asserũt ab infantia virgineæ semper puritatis floruisse, ita vt agnum sequeretur quocunq; diuerteret, eo quod virgo esset, integerrimus. Primam post acceptum habitum facturus Priori suo confessionem, ignorabat tanquam nihil sibi conscius, quid deberet confiteri; sic semper à spiritu sancto custòditus, vt mortali nunquam putetur peccato contaminatus. Ante assumptum ordinem, & post

Fuit Sacrista ad annos 35.

Ff 5 sic

sic timoratè se semper gesit, vt cū simplicitate colūbæ serpentis astutiā possideret. Bona hæc immo & necessaria serpentis astutia est: qua qui caruerit, pestiferos atri colubri, morsus nequibit euadere. Hunc cum Dominus vellet à Sacristæ officio remoueri, & à labore requiescentem sibimet viuere, grauissimam illi immisit infirmitatem: qua penè vsq; ad agonem vigente, Prior Arnoldus (licet inuitus) eum absoluit. Absolutus statim conualuit, ac tunc maximè sibi redditus, sedebat solitarius & tacebat & leuabat se supra se. Decem annis quibus superuixit, durus sui corporis ac rigidus castigator exterioris hominis fatigationem in tranquillæ mentis pace traduxit. Incredibile est, quàm amplos magnorum meritorum thesauros ijs in annis congesserit orando, psallendo, contemplando, non secus quàm auarus quispiam aurum sitiens, opes innummeras & congerit & concupiscit. Sic vir iste sanctus nimium auidus multa bona colligere, nullam die ac nocte sibi passus est carnis requiem impertiri. Cumque super hoc ab amicis fratribus leniter corriperetur, respondebat dicens; *Dum tempus habemus, bonum operemur*, omne quod possumus. Veniet enim & iam propè est tempus quando

do nemo quicquam poterit operari. Operemur igitur quia non est apud inferos inuenire cibũ. Ego iam de propinquo præstolor aduentum Domini. Hæc dicens, atque asidua mente reuoluens, oblitus quæ retro sunt, in anteriora se extendebat ad brauium supernæ vocationis. Hinc etiam fidelibus oculis in remunerationem aspiciens patientissimè corporis duras (quas quotidie patiebatur) molestias tolerabat, vt ascenderet ad populum accinctum nostrum. Tam crebris carnis quatiebatur angustijs, vt merito in sanctorum Martyrum posset numero recenseri. Erat igitur hic Dei sanctus speculum virtutis & gratiæ in sanctimonia, in tolerantia, in humilitate, in frugalitate, & in ardenti ad omnes charitate: Cuius deuotionem, hilaritatem, & diuini in eo spiritus feruorem nemo satis potuit admirari, minus verò æmulari. Sic latitabat lucerna ardens sub modio, paucis interea fratribus lucens, donec illum Dominus supernis luminaribus & lapidibus ignitis inseruit. Duos dies ante festum Præsentationis virginis matris miti febre correptus, in ipsa solennitate inter brachia intactæ Virginis impollutum spiritum exhalauit. Ordinem namque inuiolabiliter tenuit annis quin-

Obijt anno Domini 1491. quinquaginta, obijtque anno Domini M. CCCC. XCI. Habuit vero hic Dei seruus duos germanos in nostro Ordine vnum Procuratorem domus Leodij, virum multa virtute conspicuum, & alterum qui in domo Valencenaro in egregium se gessit Prælatum. De quo patre multa tum commendatione tum imitatione digna etiam narrantur: quoniam vir sanctus & pius, Dei cultor erat acceptissimus. Porrò hæc quæ de illustribus domus Capellæ patribus scripsi, à venerabili illius domus sacerdote exarata suscepi: qui testatus est, se nudam ac simplicem veritatem commemorasse, neq; fictis vsum phaleratisq; sententijs, sed rem omnem vti fuerat gesta enarrasse.

CAPVT XXXV.

DE STEPHANO SENENSI PRIORE *in Seyst, qui ante Ordinis ingressum B. Virg. Catharinæ Senens. Amanuensis extitit.*

AT nunc paululum ad superiora narrationem reuocanti primus occurrit Venerandus Pater Stephanus Senensis Prior domus sancti Ioannis Baptistæ in Zeist. Qui ante Ordinis ingressum ministrauit virgini sacratissæ Catharinæ de Senis: quæ hunc iuuenem ob puritatis suæ nitidam innocentiam sibi familiarem effecit:

fecit: quem & secretis suis, arcanisque cœlestibus sępè interesse voluit: quemadmodum IESVM Naue Moyses secum introduxit, quoties superna oracula esset præcepturus. Rapiebatur nonnunquam sanctissima Catharina in mentis excessum in quo cum sponso cœlesti loquebatur, agẽs apud illum miserorum mortalium causas, illo instar seueri iudicis mundi scelera arguente, & hac mortalem caducamque delinquentium fragilitatem obiectãte. Quas inter sponsum & sponsam collocutiones Stephanus calamo excipiebat: dignus qui his sacris sermonibus interesset, & Deum audiret sua verba sonantem. Extat horum verborum sua manu cõscriptus liber, qui iam vbiq; diffusus nomen accepit vt *liber doctrinarum Catharinæ Senensis* vocitetur, grauissimis saluberrimisque vndiq; sententijs illustratus. Hic igitur scriba virginis Stephanus, cùm tẽpore quodam grauissima febre quateretur, nec suum posset almæ virgini præstare obsequium, illa compatiens amico febricitanti, zelo magnæ pietatis accensa, lectulum in quo decumbebat infirmus adijt, & ijs verbis trementem magno frigore est allocuta: *Nolo mi Stephane vt amplius his febribus fatigeris. Surge igitur, & ad consuetum officij tui munus accede.* Hæc vt elocuta est, febris statim euanuit,

Exod. 32. & 33.

VIDE NOTAS.

euanuit, iussa Virginis expauescens; ille verò integerrimè sanus, ad suum sese ministerium recepit. Hæc virgo beatissima cúm iam ex hoc seculo ad superos esset migratura, hunc ad se Stephanum vocauit, suadens primum, deinde etiam contestans, vt post suum obitum Cartusiensem Ordinem citus arriperet, humilem in eo Christi semitam ambulaturus. Postea prophetico illustrata spiritu prædixit hunc magnum in ordine futurum, & animarum lucra non minima acquisiturum. Itaq; nobili virgine ad superos translata, Stephanus ad Cartusianam domum diui Ioannis Baptistæ in Seist commigrauit habitumq; suscepit. Qui tam sanctè illic tamque piè ac humiliter est conuersatus, vt manifestè clareret sanctissimæ Catharinæ mores in illum esse transfusos. Exprimebat namq; probatissimis bonarum virtutum exemplis, quod discipulus à magnæ eruditionis magistra didicerat. Hinc Prior ibidem electus, actiones suas omnes dignitatis & splendoris plenas instituit, copiosamque animarum messem horreis cœlestibus inuexit, quam nulla vetustas obliterabit. Scripsit quoque tractatum fide plenum, de vita & moribus diuæ Catharinæ magistræ suæ, quem Raymundus de vineis adiecto grandi volumine consummauit.

Con-

Concinnauit autem & alia nonnulla arte & ſtudio celebria, quibus replere apes floribus atque innectere videretur. Tempore ſciſmatis extitit hic Dei ſeruus Generalis Prior in obedientia Vrbani Papæ VI. & ſucceſſorum ſuorum vſq; ad Eccleſiæ & ordinis vnionem. Ea tamen vbiq; vſus eſt modeſtia, temperantia, prudentiaq; qua ante ſemper noſcitur floruiſſe. Prudentia enim Prælato eſt neceſſaria, quæ mater virtutum eſt, morumq; regina; quæ in actibus obeundis ſemper præuia eſt & præmonſtratrix. Hinc (patre Bonifacio Priore tunc domus Cartuſię poſt finitum ſchiſma ſuum officium Generalatus deponente) hic Stephanus ad Capitulum Cartuſiæ veniens, ſupplex ſuum quoq; depoſuit, ſibi ac ſacræ ſolitudini viuens, præſtolanſq; indies aduentum ſponſi ſui. *VIDE NOTAS.*

CAPVT XXXVI.

EXIMIAE VIRTVTES P. OSVVINI de Becka, Cartuſiæ Gandenſis vti profeſſi, ſic ante Ordinis ingreſſum vtriuſq; iuris Doctoris celeberrimi.

OSVVINVM de Becka profeſſum domus Vallis regalis prope Gandauum, iuſtũ non fuerat præteriſſe. Virũ nimirũ magnarũ virtutũ & ſacri Ordinis zelatorẽ: qui ob meritũ claiſſimæ vitæ Prior S. Trini- *VIDE NOTAS.*

Trinitatis in Burgundia est destinatus. Fuit quippe vtriusque iuris Doctor peritissimus; clarus vbique ac serenus effulgēs, & (vt de eo Bostius suo nobili eloquio scribit) *inter doctores doctior, inter sapiētes sapientior, inter optimos melior, inter maximos maior. Erat vtiq; præco, interpres, internuncius melliflui eloquij diuini, tuba Euangelij, angelus pacis, amicus sponsi, lingua muti, pes claudi, sal terræ, patriæ lumen. Turpe equidem putauit ab instituto maiorum desistere, auitæ paternæq; virtutis hæres, nihil habens non magnificum, non splendidum, non excelsum.* Hæc Bostius.

CAPVT XXXVII.

MORES AC CONVERSATIO ANthonij Suriani, ex Monacho Cartusiano Venetorum Patriarchæ electi, admirandæ pietatis Viri.

VIDE NOTAS.

FRANCISCVS Philomusus Pisaurensis orator Venetorum facundissimus, in oratione quam habuit ad Senatum in ingressu reuerēdissimi Patriarchæ principis atque Archipræsulis Anthonij Suriani, ex Cartusiensibus qui Venetijs sunt per Ducem & Senatores assumpti. *Anthonius*, inquit, *Surianus de nobili Suriana domo seu familia ortus, qui in sanctissimæ religionis Cartusianæ claustrum sese abdiderat, illic in illa heremo, in illa solitudine, in illa parcissimi victus vestitusq; inopia perseuerans, & ad extremum vitæ diem*

Verba Francisci Philomusi de virtutibus Anthonij Suriani.

per-

perseuerare cupiens illic latitans & vni Deo inseruiens contemplationi, ieiunio, deprecationibusque deditus, tam ignorare hæc mortalia, quàm ignorari à mortalibus expetebat. Verum exactissimam serenissimi Principis sapientissimiq; Senatus diligentiam ipse Pater Anthonius latitans, latere non potuit. Senatus nempe intelligens in re ardua nihil ambitioni, nihil amicitiæ, nihil necessitudini dari oportere, essetq; in votis omnium, optimum ac probatissimum aliquem sacerdotem in Patriarcham deligi debere, omnium iudicio atq; suffragio SVRIANVS ANTHONIVS *Patriarcha deligitur, & delectus à summo Pontifice approbatur.* Dehinc Philomusum sua oratione sic alloquitur Patriarcham. *Norunt optime Præsul, norunt Patriarcha sanctissime ij patres Senatores, non ob propinquitatem, non ob claram ingenuitatem sanguinis non ob natales suos, non ob amicorum tuorum suffragia, sed ob vitæ morumq; sanctitatem, huic te apici conquisitum. Delectus igitur ab vniuerso senatu, à Summo Pontifice confirmatus publicis affectibus, publicis vtilitatibus tu cessisti, & huic operi potius quàm honori colla submisisti, Christi tui iugum recusare noluisti quod leuissimum & suauissimum esse didiceras, illius testificatione in cuius ore nunquam inuentum est mendacium. Fueras tu quidem multo antea Patriarcha Patrum, & piorum Princeps sacerdotum, atq; sacratæ parens vitæ, honestate, doctrina, integritate. Multo igitur antequam de-*

ligereris meruisti postea delectus paruisti, & ad hanc dignitatem obsequendo peruenisti. Maluisses tu quidem id esse quod fueras, gaudebas illa tua solitudine vbi humanitate, modestia, benignitate par esse omnibus immo vero infimis te æquare gestiebas. Hoc vno tantum cæteris præstantior quo humilior, quo sanctior, quo obsequentior (vt vni Deo placeres) esse cupiuisti. Verum & illud amplißimus hic Senatus prauidebat, ardentem religiosi viri lucernam non sub modio collocandam esse, sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo Dei sunt: vt videant non tantum ea quæ vir iustus agit, sed & quæ sibi ex illius præmonstratione sint agenda, cum bonorum studia operum magis exemplis doceantur, quam verbis. Deinde Philomusus Ducem ac Senatum alloquens, subinfert: *Habent igitur tibi primũ serenißime Princeps, vobis deinde omnibus, Patres cõscripti, immortales gratias, tum vniuersa ciuitas tum clerici omnes præcipuè, atq; Sacerdotes. Vident enim vestris studijs atq; suffragijs eum sibi Præsulem datum, quem sacræ literæ facilius describere quàm præsens mortalium vita proferre poßit. Vident Patriarcham natura prudentem, moribus temperatum, vita castum, victu sobrium, misericordem, eruditum, in lege* CHRISTI *instructum, fidei, religionis, indiuiduæquè* TRINITATIS *spiritu plenum. Quæ omnia agunt vt non minus ornamentum ac decus talis Præsul attulerit Pontificio, quàm*

quàm Pontificium Præsuli contribuerit. Merito igitur hæc amplissima dignitas ei præcipuè viro videtur conuenire, qui cœlestem in terris vitam agit, qui terrenus quasi Deus videtur esse, quem & Senatus elegit, qualem & populus Venetus concupiscit. Hic suis optimis moribus, hic preciosissimis virtutum monilibus & margaritis ornatus, sedem Pontificij magnificè decorabit. Sub hoc Principe sacerdotes in Dei lege ambulabunt, euntes de virtute in virtutem, sub magistro virtutum omnium, qui omnes iustitiæ & bonitatis numeros iam impleuit. Dehinc iterum conuertit sermonem ad Præsulem dicens; *O quantò clarius, quantò nunc expressius omnia boni Ducis ac strenui munera obiturus es, religiosissime Præsul cum te videas in hac altissima specula constitutum, vnde omnes benè viuendi rationes non clerici tantum sed & omnis ciuitas, omnis Prouincia, omnis Christiana natio sit acceptura? Eductus es ex illa solitudine in lucem, celebritatemque hominum. Ibi eras vt impenderes quod* DEO *debebatur, hic assumptus es, vt impendas quod & Deo & homini debetur. Quamquam quæ in hominum officia conferuntur (cum sit homo Dei simulachrum) Deo impensa sciantur. Ibi vni Deo solebas inhærere, hic homini & adesse oportebit & praeesse. Ibi religio fuit & sanctimonia, hic humanitas & misericordia inclarescent. Ibi vixisti hactenus tibi, hoc est, saluti animæ tuæ, viue*

nunc saluti cæterorum mortalium; sciens ideo tibi datum à Deo pietatis affectum, vt nihil humanarum rerum à te alienum arbitreris. Debes igitur homo hominem tueri, diligere, fouere, manum porrigere in lubrico laboranti, iacentem erigere & attollere. Vno sumus omnes cœlesti semine oriundi, idem Pater est omnibus nobis conditor Deus. Noli vereri quod tu pedes in lubrico ponas pedes inquam virtutum calceamentis indutos: quorum adiumento pressis & calcatis affectibus, ambules super aspidem & basiliscum, & conculces leonem & draconem. Summam igitur virtutem indelebilem assequutus, hanc Prouinciam suscipe intra gremium pietatis tuæ, complectere benigne pastor oues tuas, quæ tuo ductu hic pascua scripturarum carpere valeant, illic vero in pascuis æternæ viriditatis inseri mereantur. Aderit summus rerum omnium opifex cuius templū diu f. à ctus es, aderit cœptis tuis omnibus fauens, & propitius.

Hactenus Franciscus Philomusus, dulcis nimirum philomela, in oratione quā habuit ad Senatum populumq; Venetum, tempore inaugurationis Anthonij Suriani Patriarchæ circa annum circiter Domini millesimum quingētesimum tertium.

CAETERVM præter hos viros quos hîc iam carptim enumerauimus, reperiuntur etiam & alij nostris hisce temporibus in Ordine Cartusiensi Viri virtutum, qui

qui etsi mundo incogniti, Deo tamen & cogniti sunt, & accepti. Quorum ego numerum haud facile equidem attigerim. Noui etenim nonnullos & de nomine, & de operatione, qui pertinaci studio silentium seruant, qui sibi duri ac rigidi sunt, qui summa execratione vitia detestantur, qui pietatis visceribus affluunt, qui assiduis orationibus ac studijs incumbunt, qui oris sui sermonem omnem cum timore proferunt, qui otiosa colloquia fugiũt, qui in aduersis rebus patientiam custodiunt, qui exploso amore seculi, diuinis solummodò laudibus inuigilant, pauperes mundo, Deo locupletes.

CAPVT XXXVIII.

DE QVIBVSDAM REPROBIS NOSTRI *Ordinis Monachis, & proprietarijs.*

HVcusque prospera nauigatione vsi sumus, nunc venti contrarij, nunc insurgentes procellæ puppim nostram in scopulos & Syrtes adigunt. De prauis enim ac reprobis nostri Ordinis fratribus loquituri, oramus te lector, ne propter malos quosdam de bonis scandalum sumas, & crimine ab vno discere omnes velis, sciens quod in schola omnium virtutum sub magisterio IESV Christi Iudas omnium pessimus, fur, proditor, ac parricida re-

pertus sit: de quo gemens Dominus discipulis loquebatur. *Nonne*, ait, *duodecim vos elegi, & vnus ex vobis Diabolus est?* Intellige parabolam Zizaniorum, quomodo pius agricola bonum in agro suo semen iactarat, quod clam inimicus homo cùm vitiasset, cum ipso tritico simul & Zizania surrexerunt: quæ tamen iussa sunt ante maturam segetem non extirpari; post verò, dum triticum in horrea reconditur, ipsa Zizania mista paleis ignibus comburuntur. Intellige etiam sagenam Ecclesiæ ex omni genere piscium congregantem; qui tamen pisces mixti boni cum reprobis, non ante ab inuicem separantur, quàm ad littus iudicij sagena traducta sit; vbi à sanctis Angelis boni pisces in vasis salutiferæ conseruationis colliguntur, mali autem foras in profundum maris, hoc est, amarissimæ damnationis proijciuntur. Semper namque in omni congregatione bonos cum malis, triticum cum paleis reperies. Per malos nempe boni dum vexantur & probantur, proficiunt; probati autem & purgati, ac in quadam quasi tribulationum mola à sua superbia comminuti, in panis cœlestis transeunt vnitatem, & leues paleæ igni comburuntur inextinguibili. Non scandalizent igitur te fratres reprobi, sed in-

Ioan. 6. 70.

Matth. 13. 25.

Matth. 13. 47

Vide Homil. 38. B. Gregor. in Euang. circa medium.

forment, & Deo subdere cum timore, fugiens ad clamorem pereuntium, fugiens à tabernaculis hominum impiorum, & saluare (vt hortatur Apostolus) à generatione ista praua & peccatrice. *Num. 16. 26.* *Actor. 2.*

CAPVT XXXIX.

PROPRIETARIVS QVIDAM PEcunias sibi coaceruans, ac resipiscere nolens se ipsum tandem laqueo strangulauit.

MONACHVS quidam nostri Ordinis cum philargyriæ, hoc est, auaritiæ vitio laboraret, huic se pesti proprietatis sociauit. Ardens enim ad nummos, arte qua potuit, plurimos iuxta se clàm coarceruauit; pro ijs congerendis, DEVM omnipotentem aspernatus, nullum facinus intentatum reliquit. *Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames?* Et quia auaro Monacho nihil est scelestius, quippe qui pro vili lucro animam suam venalem habent, deserto DEO conditore, suo, pecuniam veluti sordens idolatra, DEVM sibi constituis, cui votis omnibus deseruiuit. Verum iusto tandem DEI iudicio in reprobum traductus sensum, cùm sui immanissimi sceleris pondus ipse ferre non posset, nec tamen per pœnitentiam *Virgil. 1. Aeneid.* *Eccl. 10. 9.*

deserere vellet, instar scelestissimi Iudæ manus in propriam aptauit ceruicem, & accepto lintheo, cùm solus in cella degeret, guttur sibi constrinxit, seseque suffocans, infœlicem animam in tartara destinauit. Qui postea à Priore & fratribus tam niger quàm carbo inuentus est. Cuius suppellectilem scrutati, nummos congestos inueniunt: quos super ipsum in sterquilinio sepulturæ traditum proiecerunt, clamantes; *pecunia tua tecum sit in perditionem.*

VIDE NOTAS.

CAPVT XL.

ALIVS QVIDAM EODEM CONtaminatus scelere, & nequaquam ritè confitens, à maligno spiritu malè hinc eripitur.

LEgi præterea quendam infelicem in quinq; nummis æreis proprietatis vitium pertinaciter coluisse. Hic ad extrema deductus, post factam nescio quam cõfessionẽ in qua nihil de his nummis Priori dixerat, ausus est scelestus homo, non impune tamen, sanctam Eucharistiam flagitare. Allata est & ori eius imposita. Quam cum traijcere non posset, integra ab ore retracta est. Qua educta, repentè diabolus eum corripiens, miserumque exagitans, ac crebro blasphemare compellens, cum ingenti tormento animam à corpore violenter excussit; quam & secum haud dubiũ ad tartara pertraxit. O te omniũ perditis-

Simile quid legitur in vita D. Bernardi lib. cap.

ditiſsime miſerorum, qui ob quinos æneæ monetæ obolos æternis te voluiſti ſupplicijs mancipare. De quibus etiam ſi voluiſſes, nullum vtilitatis fructum capere potuiſſes. Non ergo in te Deus iuſtus iudex penſauit poſſeſſam pecuniam, quæ nulla fuit, ſed mentem in te damnauit auaram, quæ in tam vili retenta ſarcinula infecta computruit.

CAPVT XLI.

LAICVS QVIDAM EX ILLORVM genere, quos Conuerſos vocamus, in vitio proprietatis peruersè moriens, exhumatur, atque in ſterquilinium proijcitur.

Eſt domus in hac noſtra Prouincia (ſileo locum ne verecundiam illi faciam) in qua cõuerſus quidam cùm rerum domus ſuę adminiſtratione potiretur, clam nummos furabatur, aliorſum etiam negotiando pecunias apud ſe plurimas congerebat. Hic impœnitens infeliciter defunctus eſt. Prior poſt mortẽ qui res cellæ eius diſcutiens, aurum reperit, & argentum copioſum. Vnde conuocans Conuentum, cùm fratris immo & furis vitium detexiſſet, concluſum eſt, vt de loco ſacro corpus ſacrilegum extraheretur. Aperto verò ſepulchro, foſſam ipſam dilatauerunt, & tabulam cui reſolutum cadauer imponerẽt, lateri eius applicuerũt. Mira res, & hacte-

nus inaudita. Cunctis cernentibus corpus ipsum sua sponte, nullo feréte subsidium, altius se extulit, & sese super tabulam collocauit. Tanquam diceret, Non sum dignus ego sacrilegus loco in sacrato reponi, & cum verè pauperibus iacere, qui vitio auaritię sacrilegè fui cōtaminatus. E fouea igitur extractus est, & asini sepultura in ꝓphano loco donatus. Merito exempla hæc poterunt proprietarios deterrere, quos simile exitium manet, nisi abiecto anathemate ad pœnitentiā confugerint salutaré.

CAPVT. XLII.

QVAM HORRENDA DIVINAE vltionis vindicta desæuierit in Monachum quendam instabilem, impostorem, ac varijs sese sacrilegijs contaminantem.

REM memoraturi terribilem, precamur lectorem vt sapienter aduertat animum formidantem. Nuper hoc nostro tempore vnus ex his quos fratres S. Hieronymi nuncupamus, quales sunt qui Zvvollis, Dauentriæ, alijsque pluribus in locis pueros literis imbuunt, ad nostrum ordinem (nescio quo spiritu animum appulit, & sumpto habitu, quantum foris apparuit: monachum se gessit. Erat verò hic, Matthias nomine, homo simulator, subdolus, versipellis, & qui instar immundæ suis, obscœnis operibus lætabatur.

tur. Crebro nempe apoſtatans, mulierculas quaſdam ſibi dudum in ſeculo notas, pergebat inuiſere. A quibus nummos & munera capiebat. Erat igitur proprietatis infectus vitio; qui tamen artes omnes ſuas ita obtegere norat, vt & ſanctus & integer videretur. Fraude quoque multa literas conficiebat, quas à patre noſtro Generali ſibi aſſerebat transmiſſas eſſe, quarum auxilio nunc in hanc, nunc in illam noſtri Ordinis domum habitatum concedebat. Qua impoſtura diu varijs in locis vſus, tandem etiam ad nos infœlix deuenit. Cuius conuerſationem (licet cauta hypocriſi tegere conaretur) vix tandem ſeniores noſtri depræhendunt, reprobum hominem cum fictis literis ſuis expellentes. Vnde aliquanto tempore per mundum curſitans, nondum duriſsima ſcelerum ſuorum nequitia ſatiatus, licet plus quam ſexagenarius eſſet; Tandem ad Rothomagenſem, profeſsionis ſuæ domum, cum egere inciperet, ſe recepit; nihil minus quàm de pœnitentia cogitans. Receptus eſt enim (ita dolum inſtituerat ſuum) non quaſi fugitiuus, ſed quaſi eſſet per literas REVERENDI PATRIS GENERALIS eò miſſus. Quas tamen (vt ante dixi) ipſe ſua fraude condiderat. At nunc audi patientis hactenus Iudicis ſæuiſsimam

Eccleſ. 5.4. mam vltionem,& intellige quod *Altiſsimus eſt patiens redditor.* Cantauerat reprobus iſte ſanus & incolumis veſperas in choro cum ſanctis fratribus. Deinde ad cellam reuerſus, (vti moris eſt) lecto cōpletorio dormitum conceſsit. Et ecce circa horam noctis decimam, fratribus quieſcentibus, cella Matthiæ tetris dæmonibus vndique completur. Quos vt vidit, totus inhorruit, & leuata voce terribiliter exclamauit. Exclamant quoque dæmones ex aduerſo, horrendas voces ac fremitus cientes. Excitantur fratres qui iuxta morabantur, & auſcultantes, leonum, vrſorum, taurorum, luporumq́ue voces ac rugitus, audiunt ipſum quoq; Matthiam inter has dæmonum cateruas miſerè exclamantem.
Num. 16.26. Vnde nimio terrore conſternati diffugiunt à tabernaculo Abiron pereuntis, & ad tartara feſtinantis. Verum vbi à ſtrepitu & clamoribus ceſſatum eſt, vnanimiter cum Priore fratres cellam eius ingreſsi ſunt, non ſine ingenti pauore cordis. Et diligenter intus & horto ſcrutantes miſerum, non inueniunt: ſed vident vndiq; diuerſarum veſtigia ferarum: quarum ante vlulatus audierant. Ipſo igitur non inuento, omnes ſine hæſitatione decernūt eum à dæmonibus, quibus deſeruierat, raptum, & viuum ad inferna aſportatum. Hæc

ſunt

ſunt reuera ſtipendia hominis Monachi fugitiui, ficti, incœſtuoſi, apoſtatæ, & vilis proprietarij. Vnde collige iam hinc mi frater, timorem Dei, & pereuntis exemplum in antidotum, tuæ conuerte ſalutis.

CAPVT XLIII.

FRATER QVIDAM TERTIO AB Ordine fugiens, poſt ſedulam inquiſitionem nuſquam terrarum repertus, funeſto exitu vitam finiſſe putatur.

CIrca idem tempus in quadam domorum noſtrarum teutonicæ Prouinciæ fuit frater quidam Loſſenſi Comitatu oriundus, ſacerdos noſtri Ordinis, qui & Sacriſtæ officium ſatis fideliter aliquoties exercuerat. Hic reiecto Dei timore in crimē quoddam ac deteſtabile incidit, quod conſcientia remordente cùm ferre non poſſet, & carcerem magnopere pertimeſceret, fuga ſibi conſulens, turpiter apoſtatauit; fugit quidē Ordinem ſanctum, ſed rodentem conſcientiam fugere nullatenus potuit. Hic à quodam viro illuſtri cognitus, ad ſuam domum reductus, iterū iterūque apoſtatauit, ſed nō impune. Nam cùm tertiam fugam attentaſſet, miſsis poſt eum vndique nuntijs, nuſquam potuit inueniri, nec poſt vnquam auditum vel compertum eſt, quò vel deuenerit, vel quid ſecum actum ſit. Omnes namque credunt

eum

eum aquis immersum, interijsse; vel à latronibus iugulatum, vel sibiipsi noxias
Psal. 33.22. iniecisse manus. *Mors enim peccatorum pessima.*

CAPVT XLIV.

ALIVS QVIDAM DORDRACENVS aliquoties quoq; fugam adornans, & luxuriosè viuens, sine vlla tandem cordis contritione pessimè obijt.

NON longè ab hoc tempore fuit in hac ipsa nostra prouincia Monachus Hollandus, Dordraco oriundus. Qui cùm videretur industrius esse, ad officium procuratoris est assumptus. Nactus verò occasionem delinquendi, statim suam prodidit iniquitatem. Habebat namque adhuc matrem viuẽtem, à qua tenerrimè diligebatur: quæque clàm illi poscenti carnes offerebat edendas. Qui tali cibo vetito corruptus, cepit & post fœminas inhiare. Amabat enim mulierem viro sociatam. Vnde conuentus percipiens perditam eius conuersationem (nequeunt enim diu mala latere) ab officio absolutus, ad cellam est reductus. Quod ægerrimè ferens, se mortificationi dare condemnens, per murum elapsus, aufugit; & acceptis à matre nummis aliorsum longè se transtulit. Qui tandem monastico reiecto habitu,

bitu, à quadam Abbatissa nigri Ordinis nigrum habitum assumpsit, nigræ suæ cõscientiæ testimonium. Dehinc quasi iam tutus, cœpit palam pet seculum euagari. Vnde à nostris captus, carceriq; traditus, denuò nostrum habitum induit. Quem, quia obcæcati & maligni erat animi, in frusta discidit, & quantum potuit in nigram tunicam commutauit. Verum cum tandem spe emendationis esset eductus, iterum nigro indutus habitu aufugit. Sed captus est iterum, & inclusus, attamẽ quia *nemo valet corrigere, quẽ Deus despexerit*, cùm sæpè apostataret, & crebrò clauderetur, nunquam animum ab amentia reuocauit; semper se nigri Ordinis Monachum contestans, licet nec illum nec nostrum Ordinem obseruaret. In qua duritia vsque ad decrepitam quoque permansit ætatem. Nam cum curuus incederet, & vix ambulare posset, fugit tamen; peruersæ mentis affectum ostendens. Sed tunc quoque reductus, & interrogatus cur fugam inijsset, qui fugere nequiret, respondit: *Feci quantum potui, non quantum volui. Volebam maiora, sed non potui.* In hac mentis duritia, impœnitens perseuerans, manifestum in semetipso diuinæ vltionis prodidit indicium. Nam de commissis flagitijs ac sceleribus nunquam com-

Cor durum malè habebit in nouißimo.

conpungi, extremæ damnationis manifestam coarguit animaduerſionem. Vbi enim nulla eſt correctio, ibi manifeſta Dei eſt vltio. Quia, vt ait Leo Papa, *peccator quiſq; in ſua conſcientia patitur, quicquid Dei bonitate differtur.* Cæterum poſt nouiſsimam fugam cum eſſet carceri mancipatus, licet eum grauis infirmitas perurgeret, compungi ac pœnitere tamẽ noluit; ſed infelici morte ereptus, deſcendit in perfundum inferni, obduratus quaſi lapis; ſecundum duritiam & inpœnitens cor theſaurizans ſibi iram in die iræ iuſti iudicij Dei.

CAP. XLV.

DVO OFFICIALES EXTERNIS IMmerſi officijs, eaq; improbè adminiſtrantes, in curru vna profecti, fulmine percuſſi, exanimantur, maleq; intereunt.

NON longe à noſtris temporibus contigit duos in noſtro Ordine officiales (quorum ſceleratam nequitiam ideo tacemus quòd ex vindicta facilè poſsit agnoſci) terribili ac repentina animaduerſione conſumi. Eodem namq; in curru cum reſiderent, & ad negotia (neſcio quæ) pergerent, ſubitò à cœlo cum tonitru coruſcans fulgur emicuit, & vtrumq; terribili ambuſtione exanimauit. Quos auriga extinctos, & cœli ira combuſtos ad domum Ordinis reuexit, in teſtimonium iuſti iudicij

dicij Dei. Fratres quorum vitam reliqui fratres scientes, post lamenta & lachrymas *lauabant manus suas in sanguine peccatorum.* *Psal.17.11.*

CAPVT XLVI.

DVO AMBITIOSI FRATRES MALITIOSÈ inter se contra Priorem conspirantes, cùm voto essent potiti suo, infœlici exitu diem clausere extremum.

RElatu didici, fuisse duos in nostro Ordine Monachos sacerdotes, quos ardẽs torquebat ambitio, & infelici igne vrebat. Hęc est enim illa sæuissima pestis, quæ monachum in Diabolum vertit, versumq; de cœlo religionis, in abyssum rotat æternæ perditionis. Hi duo ambitiosi fœdera iungũt, additis sibi nõnullis ex fratribus quorum ope & conspiratione Prior ab officio deponatur. Erat aũt inter eos hos duos iam facta partitio, vt vnus Prior, alter verò fieret procurator. Quibus ita pactis, Prior licet vir bonus, & domui admodum vtilis, quia tamen his satrapis nõ placebat, per varias accusationes (cum & graue senium causarentur) ab officio est reiectus. Passusq; est Deus, occulto & amaro iudicio, hos duos in officijs institui, tribuens eis petitiones eorum. Sed non impunè. Nam is qui infelici pacto factus est Procurator, ante anni exitum misera morte pręuentus, occubuit. Porro qui Prioris sortitus erat officium,

cum per reprobos mores raptaretur, vinoque ſeſe ſæpius ingurgitaret; ac voracitatē ſectaretur, poſt tres annos ſummo cum dedecore eſt ab officio remotus. Quod ſicut indignus aſcendit, ita & malignè depoſuit, vnde & paulo poſt cum ob ſuam abſolutionem nimium cōtriſtaretur, (nō enim potuit homo ſuperbus ſuam perferre deiectionem) incidit in hydropiſin & lethalibus aquis præfocatus, diem cito clauſit extremum. At verò Prior ille, quem ob nimiam ſenectutem volebant abſolui, longo poſt vixit tempore, in ſpiritu alacritatis & feruoris, Deo ſeruiens die ac nocte. Atq; hinc iam palàm cernimus, quo pacto ſanctus Pater familias Chriſtus de agro Cartuſiano paſsim zizania euellens extirpet, vt mundatum triticum componat in horreis.

CAPVT. XLVII.

DONATVS QVIDAM AB ORDINE fugiēs, & mulierculam ſibi ſacrilegè adſciſſens, inuiſibili correptus morbo, infœliciter expirat.

NOſtro tempore, & in noſtra domo cōtigit quod ſubijcio. Donatus quidam cū propter exceſſus ſuos, qui multi & graues erant, deberet à Priore (qui ſuus erat & patruus) in capitulo reprehendi, ille ſtatim vt ſenſit aliquantam verborum aſperitatē, cum magno impetu extra capitulum erupit;

pit, & anterioris Ecclesiæ cancellus irreuerenter transiliens (omnibus qui in vnum congregati erãt fratribus vehementer consternatis) à monasterio fugit, & irridẽs nos, statim accepta muliere quam clam ante dilexerat, infelici se matrimonio sociauit. Sed non est Deus etiam hoc malum, & quas ante apud nos rapinas exercuerat inultas atq; impunitas passus abire. Nam vno dierum cum ab itinere fessus domum redisset, repentino est morbo correptus, & plaga percussus inuisibili: qua sensim augmentum capiente, sine penitudine, sine confessione amarissima illicò est morte peremptus. Ecce quomodo stipẽdiũ peccati mors. Rom. 6. 23.

CAPVT XLVIII.

PRIOR QVIDAM CRVCIFERORVM, Monachis suis suppeditans occasionem statuta Ordinis infringendi, pecuniasq; possidendi, terra hiatu cum suis horrendum in modum absorbetur.

VErum quandoquidem superius de vitio proprietatis nonnulla exempla in medium protuli, duo adhuc subijciam, quę haud dubio auari poterunt Monachi animum permouere. Quæ ideo ad calcem huius operis subijcio quod personæ hæ de quibus agitur, ad nostrum Ordinem non pertineant. Quidam namq; Venerabilis & eruditus Pater Prior Ordinis Cruciferorũ venit

venit nos quondã inuisere: qui nobis quod nuper in suo Ordine terribile contigit, enarrauit. Sublimis quippe & præpotens Doctor quidam, qui ob singularem scientiæ industriam vnus erat Parisijs ex dominis Paralamenti, hic corde cõpunctus, omnia reliquit, ac Cruciferorũ Ordinẽ est ingressus. In quo religiosè viuẽs añis aliquot, tandẽ ad Prioris est officiũ sublimatus. Sed
Psal. 65. 5. *ô terribilis Deus in consilijs super filios hominem.* Homo iste euectus ad regimẽ animarũ, vnde humilior esse debuit, elatior effect⁹ est; & ea cornua quæ in seculo deposuit, in prælatione resumpsit. Vnde traditus in reprobũ sensum, sacra Ordinis instituta mutauit, & optimas veræ religionis sanctiones, citò perfregit, ad laxam ac reprobam vitã fratres suos traducens. Ante omnia verò eos ad peculium, ad proprium possidendum ansam præbuit, perdocuit, atq; hoc pacto tanquam ex quodam malorum omnium germine innumera vitia introduxit. Porro fratres possedentes iam peculium, cõmessationibus statim vacare cœpere, iurgijsq; ac scortationibus operam dare. Cumq; an-
VIDE NOTAS. nuum Generale Capitulum apud Huyum celebraretur, contigit hunc reprobum Priorem, immò Ordinis subuersorem adesse. Qui tamen ita se ficta componebat hypocrisi, vt nihil posset ex eius morib⁹ depræhendi.

hendi. Sed qui latebat obtutibus humanis, diuinis latere oculis haud quaquã potuit. Inter celebrandum vero hoc ipsum Capitulum, contigit quendam religiosum vita functum ad superos emigrare. Qui sequenti nocte apparens vni confratrum suorum, viro nimirum venerabili, dixit ad eum. *Vade & dic Priori illi Franco, vt se suosq; reformet, pœnitentiam in communi actiuet, conuulsa à se statuta Ordinis restituat, Monachorum auaritiam compescat, libidinem frænet, & ad vera virtutis tramitem seq; suosq; reducat. Quod nisi fecerit, pessima cum suis omnibus morte peribit, sempiternasq; in tartarum pœnas dabit.* Porrò dicta sunt hæc omnia per Ordinem Priori reprobo, qui vehenter ad horã pauefactus, hortatur suos ad Ordinis disciplinã licet parũ ipse proficeret. Assueti enim rũpere iugum, & vincula soluere, viam durissimã relinquere nequiuerũt. Hinc iam facta est super eos grauissima manus Domini. Venit enim subito super eos ira Dei, adeo vt terra dehiscente, descenderent omnes viui in infernum, operti humo, sicq; scelerum suorum vltionem capientes.

CAPVT XLIX.

DOMINICANVS QVIDAM PRAEDICando, confessionesq; excipiendo plurimas acquirẽs pecunias, easq; superiori suo resignare recusans, infœlicissimè moritur.

Alius nescio quis, Ordinis beati Dominici, vt mihi religiosus & vir timoratus nuper narrauit, cùm ex prædicationis officio & cõfessionis pecunias plurimas apud se condidisset (erat enim ex his qui per pulchras benedictiones sciunt bursas hominum euacuare) tã studuit eas auarè retinere, quàm ante didicerat cupidus aggregare. Vnde in articulo mortis cõstitutus, cernens Prior suus quod mori inciperet, hortatur eum, sciens quod nummos haberet, pœnitentiã agere, & malè aggestas pecunias sibi, vt suo patri consignare. Cumq; difficilem se redderet, stabat Prior æternum illi comminatus interitum, si cũ sua putenti rapina proprietarius moriatur. Vnde motus, digitum protendit, & locum in quo nummi repositi latitabãt, designauit. Sed vbi vidit prælatum moliri vt pecuniam tollat, tactus amarissimo cordis dolore, voce qua potuit & signis clamabat, dicẽs; *Sine, sine iacere pecuniam. Nam pro his congerendis animam ego infelix & corpus perdidi atq; consumpsi.* Hæc vbi dixit, animam auaritia tabefactam, in manus expuit tartarei deceptoris.

CAPVT L.

TERRIBILE QVODDAM EXEMPLVM cuiusdam Conuersi, qui in Cartusia Mantuana post obitum pecunias possedisse deprehensus, in sterquilinium est proiectus; cuius tamen cadauer, reperiri postea non potuit. Adijcimus aũt hoc Coronidis loco sicuti propria V. Patris Surij exaratum manu, inuenimus. An. Domini 1550. Cartusianus, &c.

Anno.

ANno domini 1550. Cartusianus quidam, nomine Henricus Leodiens. professus domus Coloniæ, tum verò hospes domus Mantuæ in Italia scripsit V. patri Gerardo ab Hamont id temporis Priori Cartusiæ Coloniensi in hæc verba. Fuit memoria Prioris nostri hic scilicet mantuæ frater quidam Conuersus hospes noster, professus autem domus Ferrariæ, qui suspectus fuit habitus de vitio proprietatis tam in ista nostra domo, quàm in domo Ferrariæ. Vbi ipso tandem mortuo, inuenta est in lectulo eius summa quędam pecuniarum, & subito visus est illic canis quidam magnus niger astare. Porrò vehementer territi frat es, consulueruut, vt cadauer vesperi occultè extra cemiterium sepeliretur. Cumq; eo deferretur sacco inclusum, per quendam fratrem insigniter audacem & fortem, canis teter eum insequens, cadauer illo reluctante auferre nitebatur dicēte, quod si nihil aliud boni egisset, nisi quod habitum Ordinis gestasset sepeliri tamen debere. Frater ergo canì nigro præualens, tandē illum sepeliuit. Mane aūt facto, quæsitū est ac nihil penitùs de cadàuere proprietarij repertū. Addit ēt ad calcē epistolæ suæ quod officiū diuinū in Italia celeberrimè persoluatur, quodque Priores in ipso primi sint & vltimi conuiuijs secularriū, immo & religiosorū rarissimè intersiat; sed quantum possint sese exhibeant præsentes Conuentui. Porro Nouitij ibidem magna cura suscipiuntur, maiori probantur, maxima vero erudiūtur. Et quemadmodum agnus matrem sequitur, ità nouitius lateri institutoris, nisi eundo ac templū & redeundo, in locis publicis adhæret, eiq; in sancta simplicitate omnibusq; licitis & possibilibus obedit. Det ergo nobis Dominus ipsum & sanctos eius per viam obediētiæ ac paupertatis imitari, & proprietariorum pœnas euadere, Amen.

BENE-

BENEVOLO LECTORI SALVtem plurimam.

Sequebatur iam hic, beneuole Lector, nostro in exemplari liber DORLANDI *octauus. Qui, cùm totus hinc inde particulatim excerptus sit ex* ARNOLDI *Bostij Carmelitani, quem de viris nostri Ordinis illustribus conscripsit Tractatu, nosq; hunc eundem ad proximas* (Deo *bene volente, operasq; accelerante) Nundinas ex integro vobis exhibituri simus (sunt namq; anni, quantum equidem scire licet, plus minus octaginta, quod* BOSTIVS *peruetusto impressus charactere, vix interim renouata in lucē pelle aliorū sese obtutubus obiecerit, cùm tamen circa annū Domini quadringentesimum supra millesimū Gandaui floruisse constet) hinc huiuscemodi lasciuias missas facientes, id à* TE *deprecamur vnicè, vt hisce pijs nostris conatibus benè precatus, etiam gratitudinis vices Typographo D. Petro Cholino rependas. Qui post obitum humanissimi viri, ac benè de Republica literaria meriti Goswini Cholini, parentis sui amantissimi (cuius manibus superi vt benè faxint, etiamnum oramus) libens volensq; hæc suo subiecit prælo, quò gratificari posset omnibus. Vsus nimirum manu scripto exemplari non vetusto duntaxat, verum etiam parum legibili, plurimisq; abbreuiationibus mirum in modum intricato, implexoque. Adeo vt si operariorum (qui plerunq; talium sunt rerum imperiti) incuria inscitiaq; nonnulla hinc inde menda subrepserint, id magnoperè mirum videri haud quaquam debeat: licet ea istius generis esse arbitremur, vt ab industrio* LECTORE *sine magno sensus dispendio facillimè animaduerti queāt. Nam stilum quod attinet, is in tanta latinitatis barbarie (vita namq; ante annos cētum functus est auctor) etsi pro acquisito comptoq; haberi non possit; ita tamen sibi constat, vt pro istius ratione æui, Cartusianæq; professione candore tolerari haud immeritò queat. Sic vale ac fruere Lector humanissime. Ex Cartusia Coloniensi.*

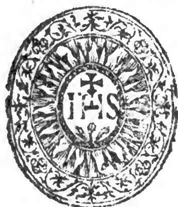
F. Theodorus Petræus,
Campensis.

NOTAE SEV ELVCIDATIONES BREVES, IN HOS SEPTEM PETRI DORLANDI CHRONICI CARTVSIENSIS LIBROS.

AVCTORE F. THEODORO PETRAEO, CAMPENSI,
Cartusiæ Coloniensis alumno.

Ecclesiastici 44. 1.

LAVDEMVS VIROS GLORIOSOS, & Parentes nostros in generatione sua.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Petrum Cholinum.
Anno M. DCVIII.
Permissu Superiorum.

VENERABILIBVS AC DILECTISSIMIS, OBSERVANDISSIMISQVE IN CHRISTO PATRIBVS, VISITATORIBVS ac PRIORIBVS *sacri* CARTVSIENSIS *Ordinis, pietate iuxta ac eruditione præstantibus S. P. D.*

Vm in eo res esset, Venerabiles in Christo Patres, vt præsens hoc DORLANDI Chronicon (coronam ipse nuncupat) de Superiorum nostrorum consilio, plurimorumq; aliorum doctissimorum Virorum hortatu, breuium quarundam NOTARVM adiectione à nobis illustratum, in lucem proferri, ac pro recepta seculi huius non illaudata hactenus consuetudine, honoris amorisque ergo dedicari cuipiam oporteret, Vos mihi in primis occurristis; quos ad hanc rem non solùm Iudices Censoresque, sed & Mæcenates auxiliatoresque deligerem.

De vestra etenim vindemia hæc quam paramus procedit racematio, & ex Vestra acie miles hic quem sua instructum panoplia in campum producimus, emicat. Fuit namque PETRVS hic DORLANDVS vestræ in primis professionis conditio-

 nisque

nisque membrum, celeberrimæque olim Diestésis Cartusiæ PRIOR integerrimus. Qui nolens sine fructu concreditam sibi temporis vsuram deperire, talentumque à Supremo illo Patrefamilias traditum, in terrâ defodere, hanc de illustribus CARTVSIANE familiæ PATRIBVS coronã, veluti odoriferũ quoddam selectissimorum florum sertum studiosè contexuit.

Non quidem eo, ni fallor, animo, vt nostris duntaxat in Bibliothecis, cellarumque angulis pius hic fœtus sine vlla suauitatis fragrantia delitesceret, sed vt esset quasi bonus CHRISTI odor in omni loco. Non enim nobis solùm nati sumus, inquit ille, verum ita rerum nostrarum actiones à Christo saluatore instituere præcipimur, vt luceat lux nostra coram hominibus, quatenus alij bona nostra conspicientes opera, glorificent Patrem qui in cælis est.

Matth. 5. ver. 16.

Est quippe hoc humanis insitum pectoribus, vt nos qui luteas hasce incolimus domos, atque altis vitiorum tenebris sæpè immergimur, quoties eximia maximarũ virtutum exempla in illustri posita loco cõspicimus, toties animis vehementer inflammati, ad illorum insistendum vestigijs, summo conatu feramur. a Liquet hoc namque insigni duorum illorum aulicorum

a *August. lib. 8. Confess. ca. 6.*

rum militum exemplo, qui Imperatore apud Treuiros agente, cùm pomeridiano quodam tempore foras deambulatum cócessissent, iamq; casu in solitarij cuiusdam casam incidentes, Magni illic ANTHONII vitam literis cósignatam reperissent, rerum ilico mundanarum tædio ita sunt affecti, vt suis renunciantes sponsis, aulaq; terreni Imperatoris relicta, monasticæ sese addicere professioni, cælestisq; Imperatoris famulatui, cui seruire regnare est, inaugurari cœperint; sponsas suas ad idem seruitij genus itidem prouocantes.

Quemadmodum enim ansa trahit ansam, sic præcedentia piorum hominum exempla magnas benè agendi occasiones sæpe numero subministrant. Hinc quippe est, quod præstantissimus ille Catholicæ Doctor Ecclesiæ *b* AVGVSTINVS de se ipso magna cum animi voluptate cómemorat, quod priusquam ad Christianæ vitæ cósectandam sanctimoniam plenè perfecteque instructus foret, Simplicianum virum sanctum de Victorini Rhetoris cóuersione præclara referétem, mirè ad imitandum exarserit. *c Sicuti enim* (verba sunt Magni illius BASILII ad Gregorium Theologum) *pictores, cùm imaginem ex imagine pingunt, exemplar identidem respectantes, lineamenta eius transferre ingēti studio ad suum*

b *Lib. 8. Confess. cap. 2.*

c *Epist. 1.*

opificium conantur: ita qui sese meditatur omnibus numeris virtutis absolutum reddere, veluti simulachra quædam spirantia & actuosa, SANCTORVM *Vitas respicere oportet, probaq; eorum opera, sua imitando efficere.*

QVOD cùm ita se habeat, mirum profectò est, PATRES admodum suspiciendi, neminé ad præsens vsq; tempus (elapsi uamque sunt anni plus centum, quando noster hic DORLANDVS in viuis esse desijt) repertum, qui hanc Virorum nostri Ordinis illustriũ CORONAM, in lucem proferens, venalem passim omnibus exponeret. Cùm tamen plurima lectu non solùm digna iucundaque contineat, sed & AVCTOR ipse omni pietatis eruditionisque genere, suo cum primis æuo conspicuus fuerit.

VERVM enimuerò, videtur hic esse proprius sacri CARTVSIENSIS Ordinis genius, vt sicuti silentio ac solitudini præcipuam nauat operam, sic malit intra priuatos cellæ parietes benè præclareque vitam instituier, quàm externis virtutum extolli præconijs. Illud namque est, quod non solùm admirãdæ pietatis ac industriæ P. Theodorus à Loer in vita DYONISII RIKELII cum dolore conqueritur, sed quod & DORLANDO nostro magnã nõ immeritò admirationem excitat: quasi nostrum

nostrum hoc summæ taciturnitatis studium, ob personarum, minus sanctè CARTVSIANO in Ordine degentium, inopiam cõtingat; simusque hac in parte cæteris Monasticæ vitæ cultoribus longè inferiores. d *Habent enim*, inquit, *Cistercienses, habent Cluniacenses, habent & D. Dominici & Francisci Ordines magna vitæ sanctimonia conspicuos, magnorumq; operum patratores. Sed nos (vt pia cum fiducia loquar) hac in parte pauperiores non sumus. Nam si de internis Sanctorum virtutibus aliquid inquiris, inuenies hic qui sublimi humilitate, qui ardentissima charitate, qui & patientia, paupertateq; altissima splenduerunt. Nec puto vllos facilè Viros in alijs Ordinibus inueniri, qui hos* NOSTROS *virtutibus gratijsq; superent.* d *In Præfat.*

EAM ob rem sicuti non possum, quin magnoperè commẽdem optimos ac pientissimos prçstantissimorũ Societatis IESV Patrum conatus, qui res sua in Societate à præcipuis aliquot eximiæ sanctitatis Viris præclarè gestas, ad Dei solius laudem, proximorumq; salutem, exquisito orationis genere literarum monumentis ad omnem posteritatis memoriã consignãt, sic vehementi mihi sæpe admirationi est, nos in tam excellenti pietatis, ac lucrandarum animarum studio longè esse tardiores, negligentioresque.

Si enim suos ipsi in medium proferunt Loiolas, Borgias, Gonzagas, Xauerios, Salmerones, Laignesios &c. quid causæ quæso est, mi optimi colẽdissimiq; PATRES, cur nos qui integro quatuor seculorũ decursu (& quod excurrit) præfatam hanc Societatem antecessimus, non omnium oculis animisque libentes volentesque nostros illos Sanctissimos Brunones, Hugones, Anthelmos, Lauduinos, Stephanos, Basilios, Iancelinos, Dionysios, Dominicos, & id genus alios obijciamus? Quorum vti nonnulli iam olim publico militantis Ecclesiæ præconio in triumphantem Diuorum omnium cœtum sunt relati, ita cęterorum quoque nomen ac res benè gestæ dignæ meritò censentur, quæ gentiũ omnium linguis concelebratæ, ad posteros eant.

Qua in re vt pro Ordinis zelo, proque illa quam ad proximos habetis charitate, opem auxiliumque feratis, etiã atq; etiam Vos oro obtestorque. Quatenus si quę adhuc penes VV. Paternitates vestras huius generis scripta, ad CARTVSIANI nominis decorem, subditorumque vestrorum spiritalem profectum, atque aliorum omnium ædificationem facientia, priuatim adseruantur, (& quis ambigat, quin plurima passim talia in Bibliothecarum vestrarum

rum angulis cellarumq; latibulis cũ blattis ac tineis gnauiter decertantia reperiantur?) ea non solùm deperire non sinatis, verũ talibus vestri Ordinis personis committenda decernatis, à quibus cum insigni totius Christianæ Reip. emolumento nostræque religionis incremento, in lucem queant proferri. Hic namq; nostræ huius dedicationis est scopus, hæc intentio, hoc argumentum. Quam vt vna cum breuibus hisce NOSTRIS benigno ac paterno suscipiatis animo, humiliter deprecor. Coloniæ Vbiorum ex Domo S. BARBARAE, ipso S. HVGONIS EPISCOPI GRATIANOP. qui vti septem primos illos sacri Cartusiensis Ordinis initiatores benigno hospitio suscepit, aluit, fouit, sic Vos quoq; VENERANDI PATRES, septem hosce PETRI DORLANDI libros, nunquam antea in publicum prolatos, humaniter quæso excipiatis, meque humillimũ vestrum clientulum, sanctissimarum precum vestrarum subsidio commendatum habeatis. Anno à partu virgineo octauo supra millesimum sexcentesimum: ex casa nostra Cartusiana.

VV. PP. Vestrarum
humillimus filius,
F. Theodorus Petraus,
professus ibidem.

ELVCIDATIONES, SEV NOTAE IN LIBRVM I. CHRONICI CARTVSIENSIS PETRI DORLANDI.

DE S. BRVNONE, EXIMIO SACRI *Cartusiensis Ordinis Patriarcha, ac primo initiatore.*

§ I. De illius patria, ac parentela.

CVM felix Vbiorum Colonia, fidelis Romanæ Ecclesiæ filia, ac Germaniæ totius Metropolis celeberrima, plurimos pietate non minus, quàm insigni eruditionis laude præstantes in lucem produxerit Viros; tum in eo haud quaquam aspernandæ laudis sibi consciuit nomẽ, quod sanctissimi CARTVSIENSIS Ordinis imitatore, atque eximio Patriarcha Christianum exhilarauerit Orbem. Hæc etenim est, quæ DIVI BRVNONIS prima excepit incunabula, hæc sinceriori germanæ pietatis succo deuotum CHRISTO pectus potauit, hæc primæ literaturæ elementis tenerum imbuit animum, quæ postmodum celebris illa Parisiorum Lutetia multò auctiori cum incremento, ad summa quæque prouexit: adeò vt publicæ ibidem professionis donatus sit cathedra; illa nimirum tempestate, qua Parisijs, tanquam in amplissimo frequentissimoque Musarum domicilio ingens studiosorum turba agebat. Habuit verò parentes & genere & virtute inter Vbios cumprimis claros; ex illa nimirum nobi-

nobilissima Romanorum prosapia oriundos, qui Agrippinæ nouam deduxêre coloniã, quam etiamnum de duro pugno incolæ indigitant. Vnde apud omnes in confesso est, & natione Germanum, & origine Coloniensem exstitisse. Prout huius nobis adsertionis testes sunt, qui eius res gestas vel ex professo conscripsêre, vel per transennam quasi attigêre; nempe Sigebertus in Chronico, ad annum Domini 1084. Anthoninus in sua historia, parte 2. Tit. 15. ca. 22. in princip. Necnon & Frater Ioannes Laziardus Cælestinus, in Epitom. historiæ vniuersalis, capite 193. in fine. Similiter & Christianus Massæus in Chronico, lib. 16. Cui Ioannes quoque Nauclerus adstipulatur, Generatione 37. Simul ac Surius noster. Tom. 5. 6. Octobr. alijq; complures.

§ II. Fueritne Iurisperitus, an verò S.S. Theologiæ Doctor.

CAEterum, in eo non omnes passim conueniunt, cuiusnam facultatis professionisq; Bruno fuerit; licet illa prçualeat sentẽtia, Theologum illum eximium exstitisse, atq; in diuinarum literarum cognitione apprimè exercitatum, vti ex ijs, quæ literarum monumentis ad omnem posteritatis memoriam consignauit, liquidò constat. Poteſtque id aliorum etiam comprobari testimonijs. Nam Franciscus de Puteo, Lugdunensis, Iuris vtriusque Doctor præstantissimus, ac totius Cartusiensis Ordinis GENERALIS integerrimus, id disertis contestatur verbis. Et ante illum Dionysius Ryckelius,

lius, æquè Cartusianus, in Tractatu de præconio seu laude Ordinis Cartusiensis, Artic. 1. in princip. Nec non & Petrus Sutor lib. 1. de vita Carthusiana, Tractat. 2. cap. 4. Cui & Surius noster hisce verbis non inuitus adstipulatur: *Ad sacra quoq; Theologiæ studia sese* (BRVNO) *conferens, in Theologis doctissimus & celeberrimus est habitus: possuntq; ei rei testimonium haud vulgare prabere scripta eius, quæ exstant.* Licet id multò efficatius colligi queat, ex diuersorũ Collegiorum Cœnobiorumq; Epitaphijs (sunt autem hæc supra centũ & sexaginta:) D. BRVNONI, non longè post obitum, honoris amorisq; ergà inscriptis. Hinc Ecclesia S. Mauricij Andegauensis, huiusmodi posuit Epitaphium:

In vita B. Brunon. Tom. 5. die 6 Octo. § 1.

Inueniuntur adiecta ad finem S. Brunonis, seorsim à D. Francisco de Puteo edita.

Gallia tristatur, Calaber populus lachrymatur,
Doctoremq; bonum gemit iste, flet illa patronum.
Gloria Platonis vilescit laude Brunonis,
Hic præcellebat Doctoribus, hic faciebat
*Summos Doctores, non instituendo * minores.*
DOCTOR *Doctorum fuit hic*, &c.

Reperitur apud Surium, loco superius citato in fine vitæ.

** Non pueros, sed graues viros docuit S. Bruno.*

Hinc namque legitur D. BRVNO in re Theologica Præceptor fuisse Vrbani Papæ II. à quo & postmodum, ob insignem rerum diuinarum cognitionem, animique prudentiam, Romam est euocatus, sicuti olim Hieronymus à Damaso. Quin & multò est probabilius, Theologum illum fuisse, quàm Iurisperitum; vtpote cùm in amplissima Rhemorum Vrbe Canonicatu sit functus: non verò Carnoti, sicuti malè sentit Raphael Volaterranus, lib. 21. Anthropologiæ

fol.

fol. 478. Sunt tamen qui adstruunt, D. BRVNONEM Parisijs inter Theologos publico aliquo dignitatis officio fuisse condecoratum, adeò vt *Scholarum Magistrum* eum nominent, quod ferè tantundem est, ac si totius Vniuersitatis fuisse RECTOREM velint, quæ suprema solet esse Academiarum dignitas. Hinc auctor ille, qui carmine D. BRVNONIS vitam prosequitur, ita canit.

BRVNO *Sacerdotum splendor*, RECTORQVE *Scholarum*,
Quem genuit celebri Germana Colonia partu,
Vir pius, & sapiens, ac præstantissimus, omni
Munere doctrina, & templi Rhemensis alumnus,
Tunc erat exponens problemata sacra Parisis.

Inueniuntur in fine operum D. Brunonis, Parisijs ante annos plus 80. impressorum, ac iam iteratò recudendorum.

Hinc Ecclesia S. Mariæ Bernaci huiuscemodi D. Brunoni posuit Epitaphium:

DOCTOR *Doctorũ fuit, exemplarq; bonorum:*
Nostris temporibus BRVNO *vir eximius.*

Cõsonat ferè his, quod Nauclerus suo in Chronico Tom. 2. Generatione 37. fol. 730. hisce verbis ait: *Fuit* BRVNO *Teutonicus ex Colonia natus, Philosophiæ atq; sacra pagina* DOCTOR *clarissimus, Rhemensis Ecclesiæ Canonicus, & Scholasticorum Parisiis* DOCTOR *disertissimus.* Atque hinc est, quod passim etiam ab alijs *Scholarum*, seu *Scholariũ* Magister nuncupetur, nempe à Sigeberto, Antonino, Papirio Massonio, &c.

§ III. De altero illo Parisiensi Doctore, qui se accusarum, iudicatum, adeoq; & condemnatum palam est vociferatus.

Con-

COnsimilis quoq; hunc professionis fuisse, inde licet opinari, quòd cùm eadem cum Diuo BRVNONE studia tractarit, hinc tanta inter illos (vti fieri videmus) orta sit familiaritas, tanta animorum coniunctio, tanta denique fraternæ charitatis conglutinatio. Ita namq; disertis verbis Petrus testatur *a* Sutor, dum ait: *Ambo siquidem* DOCTORES *erant, scilicet* BRVNO, *& miser ille homo, ambo literis eminentes, ambo sacrarum literarum* PROFESSORES, *ambo fama celebritate, sanctitatisq; opinione percelebres.* Nec non Exstaticus Doctor Rykelius, articulo 1. libri de præconio Ordinis Carthusiensis, fol. 751. col. 1. *Agnitum planè, atq; famosum est,* inquit, *miraculum illud, resuscitati Parisijs mortui, in Theologia Magistri, facie tenus virtuosi, grandiq; morum venustate forinsecus decorati.* In eadem planè sententia est & Hermannus Petri, Brugensis Cartusiæ olim moderator, Serm. 12. in orationem Dominicam; & Iacobus Gruytrodius, domus Leodiensis Prior quondam doctissimus, cap. 6. Speculi Sacerdotum, siue lauacri conscientiæ. Quod verò nonnulli, inter quos est *b* Hieronymus Platus, Iurisperitum hunc fuisse volunt, ideo forsitan accidit, quod & in Theologia, & in Iure simul DOCTOR exstitisse potuerit: quemadmodū nostra hac tempestate huiuscemodi non paucos reperire licet.

a Lib. 1. de vita Cartus. Tractat. 2. cap. 4. fol. 31. lin. 3. Ambo fuere SS. literarum Professores.

Cur alij, damnatum hunc Doctorem, Iurisperitum nominent?

b lib. 2. de bono stat. religiosi cap. 22. fo. 319.

§. IV. Quodnam sit illud tam horrendum, ac seculis omnibus inauditum specta-

ſpectaculum, quod Ordini Cartuſienſi initium præbuerit, & quo tempore acciderit.

NON de nihilo reuera eſt, quod tam multi probatæ fidei auctores pari conſenſu referunt, in celebri Pariſiorũ Lutetia, circa annum Domini octogeſimum ſecundum, ſupra milleſimum, Gregorio VII. Romano Pontifice ſanctiſsimo, & Henrico III. Imperatore, accidiſſe: quód quidam illic primariæ eruditionis, atque omnium opinione celeberrimus DOCTOR, cùm ſepulturæ eſſet tradẽdus, per diuerſa temporum interualla, è feretro ſeſe erigens, in frequentiſsima doctiſsimorum virorum corona, atque innumerabili hominum frequentia, horrendum in modum proclamauerit, primò quidem ſe diuino coram tribunali accuſatum, deinde iudicatum, tertiò vero etiam cõdemnatum. Quemadmodum accuratius exactiusque referunt B. Anthoninus parte 2. Tit. 15. cap. 22. §. 1. fol. 173. Nauclerus Generat. 37. fol. 73. Raphael Volaterranus. lib. 21. Anthropologiæ. fol. 478. Petrus Sutor. libro 1. Vitæ Carthuſ. Tractat. 2. ca. 2. fol. 17. Ad longũ verò, Franciſcus à Puteo, Petrus Bloemenuenna, Laurentius Surius; qui D. BRVNONIS vitã ex profeſſo conſcripsêre; necnon & Petrus Dorlandus, in cuius hîc elucidandis ſcriptis, Notiſque illuſtrandis, noſtro pro modulo deſudamus. Ad quos veritatis amantem Lectorem remittimus. Nam ſi ſecundùm diuinę veritatis c eloquium, *in ore duorum aut triũ teſtium ſtabit omne verbũ*, quis iam de hiſto-

c Matth. 18. 16.

historiæ huius veritate, quæ tanta probatissimorum testium nube fulcitur, amplius queat ambigere? Iam verò si de temporis ratione certus debeat iniri calculus, fatentur ferè præfati omnes, circa annum Domini millesimum octogesimum secundum id accidisse; adeò vt biennio post Cartusia inhabitari cœpta sit. De quo ita *d* Surius: *Incolere cœperũt Cartusiæ solitudinem circa solennitatem S. Ioannis Baptistæ,* Heremitarum omnium prodromi, quo inter natos mulierum sanctior nemo exstitit, anno salutis nostræ millesimo, octogesimo quarto. Qua de re huiuscemodi exstãt apud *e* Sutorem versiculi:

Quo tempore horrẽdum hoc spectaculum acciderit.

d In vita S. Brunonis, cap. seu §. 15.

e Lib. 1. vitæ Cart. Tract. 2. c. 7. fol. 59.

Anno milleno, quarto quoque, si benè censes,
Insuper octeno, sunt orti CARTVSIENSES.

Licet *f* Baronius, & alij nonnulli, videantur id velle referre ad annum Domini 1086.

f In Annalib. anno 1086. n. 16.

§ V. Cur damnati, ac ter infelicis Doctoris istius nomen, literarum monumentis consignatum non sit.

Miretur iam aliquis, cur, cùm Seruator noster Euangelicam illam proferret, de diuite epulone, atque inope Lazaro, historicam parabolam, huius exprimere nomen, illius verò omitere voluerit. An, vt quod de libro vitæ iam expunxerat, illud ne ore quidem vsurpari cuperet? De talibus namq; per Prophetam olim dixerat; *g nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Et alibi; *h deleantur,* inquit, *de libro Viuentium, & cum iustis non scribantur*; vnde; *nomen*

Luc. 16. 20. I

g Psal. 15. 4.

h Psal. 68. 29

i *nomen eorũ delisti in æternũ, & in seculũ seculi,* i *Psal. 4. 6.*
inquit Vates Regius. De viro verò iusto, ac Deũ
reuerente, eiusq; pręceptis obsequente, dicitur:
k *Noui te ex nomine*: Et Ioannes in Apoc. l *Qui* k *Exo. 33. 12.*
vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & nõ dele- l *Apoc. 3. 5.*
bo nomẽ eius de libro vitæ, sed cõfitebor nomẽ eius
coram Patre meo, & coram Angelis eius. Deinde, II.
quidnã obsecro, proprij nominis cõmemoratio
defuncto profuisset? an non, sicuti damnato, ni-
hil vtilitatis, ita & toti consanguinitati pluri- *Comparatio.*
mum infamiæ ac dedecoris cõciliare potuisset.
Si etenim rescitum scelerati cuiusdam hominis III.
suspendium, vniuersam dedecorat familiam,
multò magis perpetuæ damnationis enarratio,
hoc ipsum efficeret. Parcitur quoque interdum
nominibus, quod qui bonorum sibi virorũ no-
mina adsciuerant, turpiter ijs sint abusi: quos
Psalmista iure ideo reprehendit, dum inquit, m
vocauerunt nomina sua in terris suis. Sic olim fla- m *Psalm. 48. 12.*
gitiosus quidam, ac perditæ nequitiæ homo, vti
ex Cicerone, Plutarcho, Valerio, ac Gellio con-
stat, vt præclarum, ac nullo vnquam æuo obli-
terandum nomen sibi consciret, templum Dia-
næ Ephesiorum, quod (n Plinio teste) ducentis n *Lib. 36. cap. 14.*
viginti annis fabricatum à tota Asia fuerat, in-
flammauit. Quod cùm gloriæ cupiditate se fe- *Herostratus,*
cisse palàm profiteretur, publico Magistratus *vt nomen cõ-*
edicto promulgatũ fuit, ne postea quisquã hoc *celebraret su-*
nomine vocitaretur. Et forsitan ẽt hoc tẽpore *um, templum*
in tenebris consepultũ iaceret, nisi Theopom- *incẽdit Ephe-*
pus id suis inseruisset historijs. Quid ergo mi- *siæ Dianæ.*
rum, si Parisienses illi prudentiæ opinione præ-

ſtantes Theologi, cuius corpus fœtido committendum ſterquilinio cenſuerũt, illius etiam nomen nullis exſtare literarum monumentis voluerint? Et quidem ſatis de his, licet non ignorem, me in antiquiſsimis imaginum picturis reperiſſe, infelicem hunc atque execrandæ memoriæ hominem, Raymundum nominatum. Etiamſi nullatenus fidem meam interponam, hocne an illo ſit vocitatus nomine: maximè, cùm nihil ex vano hauſtũ velim, ſciamq;, quod

Horat. de arte Poet. in princip.

——— *Pictoribus atq; Poëtis*
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Reperiuntur tamen inepti quidam, atq; inſulſi homines, & ſibi, & alijs perſuadere conantes, hunc damnatum Doctorem BRVNONEM noſtrum fuiſſe; quod ſanè otioſorũ eſſe hominum commentum, inde liquidò conſtat, quod infelix hic Pariſienſis Doctor, Beatiſsimo BRVNONI ſimul ac ſocijs eius, vitæ in melius cõmutandæ, atque in vaſtam heremi ſolitudinem ſecedendi occaſionem præbuerit.

§ VI. Quænam fuerit illa ſolitudo, in quam D. BRVNO ſenis comitatus ſocijs, pœnitentiæ peragendæ cauſa ſeſe recepit.

LOcum hunc horroris ac vaſtæ ſolitudinis, quem poſt ſtupẽdum illud Pariſijs hauſtum oculis ſpectaculum BRVNO cum ſocijs petijt, quibus nam verbis deſcribere commodius licebit, quam illius ſanctiſsimi Gratianopolitanæ Eccleſiæ ea tempeſtate Præſulis, qui ſecundum quietem ſeptem hiſce Viris totidem ſtellarum indicio

indicio cælitus præparatum eum vidit, eosque lubens gaudensq; eò perduxit. Ita etenim Brunonem, eiusque pariter collegas B. Hugo alloquitur. *a Locus autem diuinitus vobis adsignatus, est heremus quadam altissimis in montibus, quam CARTVSIAM vocant, ampla illa quidem, sed prorsus inculta, atq; à nemine habitata, solis feris peruia, hominibus verò cæterisq; animantibus, propter loci asperitatem, penè incognita, & inaccessa. Altas & tanquam excisas hinc inde rupes & scopulos, arboresq; syluestres & infrugiferas habet; estq; supra modum frigida, magnaq; anni parte niuibus operta. Tum quoq; adeò prærupta, & sterilis, & infructuosa, vt nihil in ea neq; seri, neque meti queat*, &c. Hactenus quidem B. Hugo. Neq; secius aut Dorlandus noster lib. 1. ca. 1. aut etiã ipse Petrus Sutor, qui cùm Parisiensis Cartusiæ aliquandiu Prior exstiterit, ac ratione officij ad hanc Maioris Cartusiæ heremum sæpius proficisci potuerit, ac coram inspicere, ita de eadem scriptum reliquit; *b Vis*, inquit, *horridam* CARTVSIANI *loci faciem videre? Si suspexeris, arduos saxosos q; mõtes, gelidas niues, infœcundasq; arbores dorso montiũ adhærentes, spectabis. Si despexeris, terrificum amnem in pede montium ingratè murmurantem videbis. Terribilem deniq; situm accipe. Nulla siquidem ibi amœnitas, nullum solamen, nulla terrena iucunditas adest:*

Vix ibi ridenti vestitur gramine tellus,
Vix ibi cantat ales, nec sunt ibi lustra ferarum.

a Tom. 5. Surij, in vita S. Brunon §. 13. Verba B. Hugonis Gratianop. Episcopi, quibus describit Cartusiã, quæ nostri propositi mater est, & origo: vnde cæteræ omnes Ordinis domus nomen, simul ac viuendi normã haustre.

b *Lib. 1. vitæ Cartus. Tract. 2. ca. 7. fol. 53. Horrida Cartusiani loci facies.*

Quid igitur? Niues quidem ibi perpetuo candore candescunt, sed niuea frigora liuido pallore corpora inhabitantium adficiunt. Tanta denique est loci asperitas, vt nec Scythiæ deserta, nec Aegypti solitudines, possint illi Carthusiano monti rectè comparari. Horrendum itaq; carcerem, purgatoriumq; locum potius, quàm aptum humanæ vitæ habitaculum meritò dixeris. Hæc ille.

§ VII. Vtrum hic tam horrendus vti squalidæ habitationis, sic & eximię sanctitatis locus, etiamnũ hoc tempore suos habeat incolas, D. BRVNONIS vestigijs sedulò insistẽtes.

DE hoc quoque malim aliorum, quàm verba mea ponere. Vnde in primis operę pretium existimo, quendam eximiæ pietatis, immo & cognomẽto *Venerabilem*, in medium proferre Virum; qui vti non tam longè post BRVNONIS obitum, in ipsis Galliarum partibus vixit, ita suo id calamo, quasi oculatus testis, maiori cum fide faciet. Is autẽ est Petrus Mauriacenus, Abbas nimirum Cluniacensis, tam scriptis, quã vitæ sanctimonia clarus, ac D. Bernardi Clareuallensis Abbatis contemporaneus. Cuius equidẽ hæc sunt verba. *Seruatur*, inquit, [a] *in* * *Burgundiæ partibus inter omnes Europæ nostræ Monastici Ordinis professiones, professio quædam, multis alijs eiusdem propositi sanctior & cautior, instituta nostro tempore à quibusdam Patribus*

[a] *Lib. 2. Mira. cap. 28.*

* *Dorlandus vult maiorẽ nostram Car-*

tribus, magnis, doctis, & Sanctis, M. Brunone Coloniensi, M. Landuino Italico, ac quibusdam alijs verè magnis, ac Deum timentibus viris. Qui quorundam antiquorum Monachorum tepiditate, negligentia ac desidia prædocti, seculo abrenuntiare volentes, cautius sibi suisq; in via Dei, sectatoribus, consuluerunt; & vigilanti oculo Ordinem contra omnes penè Sathanæ insidias circumspectū instituerunt, &c. Deinde paulò post. *Ad edomandum iumentū corporis sui, & ad subigendam, iuxta Apostolum, legem membrorum suorum, repugnantem legi mentis suæ, duris carnem cilicijs semper exasperant, continuatis penè acribus ieiunijs corpora affligunt, extenuant, desiccant. Inde est, quod pane furfureo semper vtuntur, vinoq; adeo adaquato, vt meritò magis villum, quam vinum dicatur. Ab omni carnium esu, tam sani quā ægri, in perpetuū abstinent. Pisces nunquā emunt, sed fortè ex charitate datos, accipiunt.* Quorum sanctissimæ vitæ institutum magnoperè Diuus admiratus Bernardus, in hæc exclamat verba: a *Altissima est professio vestra, cælos transit, par Angelis est, Angelicæ similis puritati. Non enim solum nouistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionē, & omnis cōsummationis finē.* Et cætera in hunc modum, non minus profectò verè, quā melliflué, quæ etsi nos breuitatis causa missa facimus, nō possum tamē, quin Petri Blesensis, Bathoniēsis Ecclesię Archidiaconi doctissimi testimoniū, de hac eadē alma matre nostra Cartusia hic in medium adducā, sic etenim ait:

Cartusiam in Sabaudiæ partibus sitā, alij in Delphinatu.

Rom. 7.23.

a *Epist. ad ff. montis Dei, de vita solitaria.*

Vixit anno Dom. 1160.

a Epist. 86. ad Alexand. Cartus. Monach. pag. 154.

a *Domus Cartusiensis, & locus habitationis illius situs est in montibus, & scopulis, & in petris; vt sit potius habitatio Angelorum, quàm hominum, ad dandam altißimo vocem confeßionis & laudis, sicut scriptum est;* b *super ea volucres cœli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces. Sed & columba ædificat in foraminibus petræ, & vir prudens ædificat domum suam supra petram: vbi nec maris fluctus, nec ventus turbinis, nec pluuiarum inũdatio, nec alluuio formidatur.* c Verè terribilis est locus iste, nec est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. *Et licet domus illa sit in terra horroris & vastæ solitudinis, nominatißima tamen est* IN OBSERVANTIA RELIGIONIS ET ORDINIS. *In omnẽ quippe terram, per gratiam Dei, exiuit fama eius, & in fines orbis terræ, suæ odorem suauitatis effudit. Plantatio enim Dei est, & vinea Domini Sabaoth; ideoq́ iam excreuit in immensum, & multiplices fructus fecit. Vide, si iam non* d *operuit montes vmbra eius, si non extendit palmites suos vsq́ ad mare, & vsq́ in Angliam propagines eius.* Verum ad vlteriorem temporis progressum animum simul ac calamum transferentes, videamus iam nunc, quid post annos circiter, ab institutione Ordinis, plus minus quadringentos, eximius ille Florentinus Archiepræsul Antoninus; vir nimirum & eruditionis laude, & insignis vitæ sanctimonia adeò per orbem celebris, vt in Diuorum iam olim catalogum sit relatus. Hic etenim dum D. IANCELINI, decimi Maioris

b Psalm. 103. 12

c Genes. 28. 17.

d Psalm. 79. 12.

Vixit anno Dom. 1450.

Cartusiæ Præfecti virtutes enarrat, inter cæteras sic ait: a *Certè valdè venerabilis est ista religio* (CARTVSIANA) *quæ vsq; in præsentem diem seruat rigorem suarum obseruantiarum per annos circiter quadringentos. Austera siquidem est in multis: in abstinentia quidem, quia prolixa ieiunia, & sextis omnibus ferijs in pane & aqua: ab esu carnium semper abstinent, etiam in grauissima infirmitate: ita vt qui eis vesci voluerit, amplius in clausura* (claustro scilicet, seu Monasterij conseptu) *cum reliquis non valeat permanere. Quoad vestitũ, quia semper cilicio induuntur ad carnem. Quoad solitudinem, quia nunquam exeunt; exceptis Priore & Procuratore. Et in cellis suis soli manent cum arcto silentio. Vigilias magnas habent, propter prolixitatem officij.* Hactenus Antoninus. Si verò iam audire non pigeat D. Thomæ Campensis (mirum enim, cur Kempensem nonnulli eum vocitent, cùm ex b vita illius liquido constet, fuisse eum Vltraienæ dioeceseos, & Dauentriæ, hoc est, haud procul à natali suo solo vitam ad annos aliquot egisse, ac deinde Svvollam religionis ergo contendisse, ad montem scilicet S. Agnetis, à patria sua æquè ac mea, non nisi sesqui milliario, dissitum) de Cartusianæ vitæ conuersatione sententiam, ecce habes eam hîc ipsiusmet auctoris verbis. c *Eo tempore* (loquitur de collapsa suo æuo monastica ferè vbique disciplina) *mundi status in maligno videbatur vndiq; positus; ita vt pauci essent, qui verbum vitæ moribus ac*

a *Parte 2. histor. Tit. 15. cap. 22. §. 2. fol. 73.*

b *In principio Tituli 2.*

c *In vita Gerardi Magni cap. 4.*

 voci-

Vixit Thomas Campensis anno Domini 1430.

Apud Cartusianos velut cineribus latuit, viguitq́; intemeratus hactenus Monachismus.

a Secunda parte Serm. ad Nouit. Serm. 4.

vocibus prædicarent, pauciores verò qui continentiam sectarentur, & quod dolendum erat, nomen sanctæ religionis, & status deuotionis, præ inopia spiritus, à Patrum præcedentium vestigijs nimiũ claudicabat. Apud CARTVSIENSES *verò lux* VITAE COELESTIS *remansit occultò, & carnalibus videbatur satis austera, erat tamen Deo gratissima, & spiritu feruentibus optabilis atque iucunda.* a Refert quoque idem Campensis Thomàs, ætate sua fuisse eiusdem secum instituti religiosum, qui viatorem quendam sibi in itinere occurrentẽ, interrogans, quid de præcipuis monasticæ religionis locis, hoc inter cætera ab eo audiuit; se in Maiori CARTVSIA conspexisse venerandum ætate senem, qui toto quadraginta ànnorum decursu, quo se Cartusianæ religioni àddixerat, ne anteriorem quidẽ conspexerat portam, per quam primum ingressus fuerat, Magnum profectò est hoc, ac multæ ædificationis exemplum, tali & loco & professione dignum. Verum ne quis nobis obstrepẽs, dicat, deferbuisse iam illic in Maiori CARTVSIA pristinum illum rigidioris disciplinæ zelum, neq́; D. BRVNONIS illic amplius, tanto cum feruore, vti olim, vestigijs, insisti, eam ob rẽ vt sinistrẽ hanc suspicionẽ amoliàmur, concludã paragraphũ hunc verbis D. Stephani Salazarij, vti S. Theologi Doctoris profundissimi, sic Xeresanæ in Hispanijs Cartusiæ Prioris olim integerrimi, qui cùm Anno Domini 1584. Generali interesset Capitulo (hoc autem non nisi in Maiori Cartusia annuatim peragi ac celebrari

lebrari fas est) quæ suis ibidem conspexit oculis, ea publicis quoque literarum monumentis ad omnem posteritatis memoriam consignare haud quaquam detrectauit. Sic enim in epistola liminari, quam suo, de Christi Saluatoris Genealogia, præfixit operi, atque Illustriss. S. R. E. Cardinali, simul ac Reuerendiss. Toletano Archiepiscopo Gaspari à Quiroga dedicauit, hunc suum Mæcenatem alloquitur. *Adeo religio, pietas, rerum visibilium & temporalium neglectus, propria voluntatis abnegatio & resignatio, animi à rerum omnium transeuntium & interiturarũ vmbris abdicatio, & reliquæ virtutes in Maiori Cartusia efflorescunt; vt quicunq; eam viderint, iure testentur, nullum esse in Ecclesia Catholica Monasterium, in quo* HAC AETATE *magis vigeant disciplina, & obseruantia regularis. Quo fit, vt cùm ex lapsu & ruina Monasteriorum, quæ suis Ordinibus erant capita, Ordinis Manastici labefactati sint atq; corrupti, sola* CARTVSIA *steterit primis Patrum suorum institutis & passibus insistens.* Et paulò accuratius quotidianam Cartusianæ vitæ exercitationẽ ibidẽ enarrans; *Habitant*, inquit, *penitissimam alpium Sabaudicarum solitudinem, vsque adeò rigentem, & perpetuis niuibus obductam, vt decantata illa niuium, & antiqua Sanctorum Ascetarum Scytis præ hac heremo, pro temperatissima & amœna regione haberi possit. Vestis etiã intima illis ex sacco, dira subtus ad carnem cilicia, victus tenuis, panis cibarius ex siligine. Somnus*

Prodijt hic Liber anno Dom. 1584. Lugduni Galliarum, apud Carolum Pesnot.

Insigne oculati testis encomium, de eximia vitæ sanctimonia, quæ etiamnũ hoc nostro æuo in Maiori conspicitur Cartusia.

Conueniunt hæc cum ijs, quæ supra ex Petro Venerabili allegauimus.

modicus, vigiliæ immẽsa, & quæ solennioribus diebus ad horas quatuor cantando protrahãtur, &c. Hæc de istius loci incolis in genere, de ipso vero R.P. GENERALI, qui ibidẽ semper residẽs, istius Maioris Cartusiæ Præfectus est, quid ait? *Chorum hunc ducit admirabilis quidam, & diuinus senex, nomine* BERNARDVS, *cognomine* Carassus, *patria Tarbensis, ætate octogenarius, ardore pietatis sic incensus, vt cùm tot domesticæ administrationis, & totius Reipublicæ* CARTVSIANAE *negotijs obruatur, non die, non nocte ab actibus Conuentualibus absit, perinde ac si modò in anno probationis & Ordinis tyrocinio versaretur. Non victu, non vestitu, sed indefesso labore, animi tranquillitate, modestia, iustitia, æquitate, cæterisq; Principe dignis virtutibus omnibus prælucens.* Atq; hæc hactenus, prolixius quidem quàm statueram, non tamen sine lectoris vtilitate, oblectationéue.

Fuit hic Venerandus senex, quadragesimus Ordinis Generalis, optimè prædecessorũ suorum vestigijs insistens.

§ VIII. Quàm diu B. BRVNO hunc Cartusiæ locum incoluerit, & quo pacto à Põtifice Romam euocatus, tandem abeũdi consecutus veniam, Calabriæ deserta expetierit,

CVm non totos sex annos in illa vasta quidem, & horrida, sed sancta & modis omnibus optata CARTVSIAE solitudine D. BRVNO exegisset, Pontifex Vrbanus II. qui olim Beati viri discipulus fuerat, cùm ad illud sublime præcipui honoris fastigium euectus esset, cupe-

Surius in vita B. Brunonis.

cuperetque tantum munus accuratè implere, rerumq; suarum satagere, non immemor egregiæ virtutis & illustris doctrinæ sui Præceptoris, acciuit eum per literas Apostolicas ad Sanctæ Ecclesiæ præstanda officia; grauiter præcipiēs, ne venire ad Vrbem cunctaretur. Animaduertit ex his quoque Lector pius, qualis quantusuis fuerit B. Brvno, quem tanti fecerit ipse totius Pastor Ecclesiæ, quemq; tantū apud se familiaritatis autoritatisq; locū habere voluerit, vt etiā plurimū in eo laborauerit, quò posset illum amplissimo Rheginensis Ecclesiæ, quæ prima totius Calabriæ Metropolis est, Archiepiscopatu condecorare. Verum ille eligens abiectus esse in domo Dei sui, elongauit fugiens, & bona cum Pontificis venia, curiam deseruit. De quo ita doctissimus Ecclesiasticorum scriptor Annalium Baronius: a *Vrbanus Papa accersiuit ad se ex Cartusiana solitudine S.* Brvnonem, *eius instituti auctorem, quem iam diu ante coluisset, inuitumq; licet diu apud se retinuit, eius opera vsus in Concilijs celebrandis vsq; ad Placentinum Concilium. Quo celebrato, vix missionem obtinuit ab eo in Gallias profecturo, cùm iam vsque ad triennium apud eundem Pontificem permansisset.* Quo quidem tempore exacto, non in Franciam ad suos, vti b Dorlandus noster sentire videtur, sed in Calabriā, adiunctis sibi aliquot eiusdem secum propositi Viris, lætus contendit. Maluisset ille quidem, quod etiam crebrò apud se cōstituerat, ad Maiorem illam remeare Cartusiam, sed quia Summus

Dorlandus noster, & alij nonnulli, putant fuisse Rhemensem Archiepiscopatum.

a *Tom. 11. Annal. anno 1092. nu. 12.*

S. Bruno in sacris celebrandis concilijs insignē Pontifici nauat operam.

b *Lib. 1. ca. 2. pag. 22.*

Ratio cur D. Bruno Calabriā Bruno potius petierit

quam pristinam Gallicanam solitudinem. mus Pontifex cum sua curia iter parabat in Franciam, in cuius finibus CARTVSIA hæc sita est, verebatur, si ipse quoque eò se conferret, ne aut curiæ strepitus declinare non posset, aut illam non reliquisse, sed sequi videretur.

§ IX. Quænam sit ista Calabriæ solitudo, ad quam D. BRVNO se recepit, quamque diu in ea cōmoratns sit.

BRVNO sciens in Calabriæ (hæc est autē Magna Græcia, in quam celeberrimi Philosophorum Principes Plato, & Pythagoras, alijque nonnulli philosophandi gratia olim concesserant) regione, plurimas esse solitudines, agendæ pænitentiæ, vitæq; solitariæ consectādæ aptissimas; ad quandam deuenit heremum, cui TVRRIS nomen est, in diœcesi Squillacensi, Vnde adamato, quasi quod à Deo sibi offerretur, habitaculo, reliquam ibidem in precibus alijsque sanctissimis exercitationibus, vitæ partem transegit. Quam quidem Calabriæ solitudinem, iuxta a Baronij sententiam, videtur etiā magnus ille Aurelius Cassiodorus quondam incoluisse, haud procul nimirum ab Vrbe Scyllitana, quæ in extrema Calabriæ parte sita est, vbi famosus Scyllæ contra Charibdin scopulus imminet, à quo ciuitas nomen accepit. Hic igitur D. BRVNO ad annos circiter octo vna cum socijs, tranquillam in vilissimis casis degens vitam feliciter tandem Creatori suo animam reddidit.

a *Tom. 7. ad annum Domini 561. nu. 9.*

§ X. De obitu B. BRVNONIS, eiusdemq; miraculis, ac canonizatione.

Obijsse

OBijsse D. BRVNONEM anno Domini millesimo centesimo primo, pridie Nonarum Octob. die nimirũ Dominico, post alios, testis est Surius, ita vt septemdecim circiter, à primo conuersionis suæ tempore, & obitus diem, anni intercesserint. Anno namque Domini 1084. circa solennitatem S. Ioannis Baptistæ, diximus Cartusiam primò habitari cœptam, illicq; sexennio propemodum illum egisse, ac triennio in vrbe apud Vrbanum Pontificem, reliquumque vitæ spatium Calabris in montibus beatissimo fine consummasse. Ad cuius equidem tumulum eiuscemodi positum est Epitaphium.

Epitaphium D. Brunonis.

Primus in hac, Christi fundator ouilis, heremo
Promerui fieri, qui tegor hoc lapide.
BRVNO *mihi nomen, genitrix Germania, meq;*
Transtulit ad Calabros grata quies nemoris.
DOCTOR *erã, præco Christi, vir notus in Orbe,*
Desuper illud erat, gratia, non meritum.
Carnis vincla dies Octobris sexta resoluit,
Ossa manent tumulo spiritus astra petit.

Eius post obitum insignia aliquot miracula.

Ad eius sepulchrũ fons viuus prorumpit, multique proclamati à medicis ægri, optatam pristinæ sanitatis valetudinem consequuntur, vti non solùm Dorlandus in fine libri primi, sed & Surius, ipseque adeo Petrus Sutor lib. 1. vitæ Cartusianæ, Tractatu 5. cap. 3. & 4. commemorat; ita vt operæ pretium non putemus, eadem hîc cum lectoris tædio repetere.

Cæterum Leo X. eximiæ pietatis Pontifex, auditis præclaris aliquot D. BRVNONIS miraculis

Canonizatio. raculis, promouente negotium hoc, anno Domini 1514. Francisco de Puteo, Iuris Vtriusque Doctore præstantissimo, ipsiusq; Maioris Cartusiæ Primatæ meritissimo, Diuorum cathalogo eundem adscripsit; adeò vt publicis Ecclesiæ tabulis obitus eius dies insertus, quolibet anno celebriter obseruetur. De quo quidam non indoctos hosce olim cecinit versiculos.

Papa LEO *gestu, ac maiestate verendus,*
Cardineis Patribus celebri circundatus actu,
Certior est factus, quàm sanctè vixerit olim
BRVNO; *quod obsequiũ Romana præstitit Vrbi,*
Quodq; per hunc cultu diuino Ecclesia creuit:
Huius & audierat certò miracula quædam;
Propterea votis Patrum concordibus, illum
Rettulit in Diuos, festum largitus eiusdem,
Octobris sexta celebrari luce quotannis.
Illo nempe die moriens conscendit Olympum:
Erigere huic statuas, atq; ædificare sacella
Permittent, super his confecta diplomata donãs.
Ordinis hac nostri mater CARTVSIA *seruat,*
Inter Romani multa instrumenta Senatus.

§ XI. De lucubrationibus, ac literarum monumentis, quæ D. BRVNO post obitum posteritati reliquit.

QVemadmodum prisci illi Aegyptij Monachi, silentio, orationi, lectioni, cordis puritati, rerumq; diuinarum contemplationi vacabant, certis proinde etiã horis manuali exercitio, præsertim verò conscribendis libris incumbe-

cumbebant, ita etiam D. Brvno, quorum viuendi in heremo institutum susceperat, eorundem quoque maluit æmulari industriam, quàm cum desidia panem otiosus comedere. Solent etenim homines imperiti eos otiosos, & S. Ecclesiæ parum vtiles existimare, qui ab aliorum consortio separati, soli Deo, ac sibi duntaxat vacant. Quorum tamẽ inscitiam vt Sanctus Pater coargueret, cùm ore verbum Dei prædicare non posset, scriptis ac literarum monumentis abundè id præstitit; sciens illa quæ literis consignata sunt, nulla vnquàm temporis iniuria posse aboleri, sed potius quam diu hic Christianus stabit orbis, super viuere. Hinc de B. a Hugone, insigni illo Lincolniensi Præsule, memoriæ proditum est, eum non segnem sacris impendisse operam codicibus: quos religiosis quibusque necessarios, & maximè vitam ducentibus solitariam, dicere solebat. *His enim pro delicijs & diuitijs tempore tranquillo, his bellico in præcinctu pro telis & armis, his in fame pro alimonia, his in lãguore pro medela Monachis* (imo omni hominũ generi) *vtendũ memorabat:* Hi namq; sunt illi cælestis Philosophiæ duces, virtutis indagatrices, vitiorumq; expultrices, qui afflictis medẽtur animis, qui inanes rerum mundanarum sollicitudines detrahunt, qui noxijs cupiditatibus liberant, ac timorem omnem depellunt. Hi inquam sunt, qui in aduersis perfugium, in prosperis solatium præbent, delectantes domi, non impedientes foris; imò pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.

a *Tom. 6. Surij, 17. Nouemb. cap. 8.*

Sacrorum codicum vtilitas.

Hinc

Hinc summus ille populi Sacerdos Iudaici, reliquusq; cœtus, Spartiatis scribẽs, gloriabatur a *solatio se habere libros sanctos, quos manibus tenerent*, tererentque. Quod quia probè cognitum habebat, tam sacri initiator Ordinis BRVNO, hinc pientissimis suis ac lucidissimis Cõmentarijs, totum Dauidicum illustrauit Psalterium, nec non & omnes Gentium Doctoris epistolas. De quibus in hæc verba haud quaquã aspernãdi iudicis Theologus, Petrus Sutor, Doctorali etiã ipse donatus laurea. *Scripsit*, inquit, D. *Bruno nobili stylo egregiam diuinamq; in Psalterium expositionem, quæ sui autoris præstantissimum ingenium, summamq; eruditionem ostẽdit. Scripsit insuper nobilem, fidelemq; interpretationem in epistolas* D. *Pauli, adeo clarè, subtiliter, copioseq; vt omni laude maior, non iniuria esse putetur*. Sunt & aliæ aliquot non indoctę eiusdem Beatissimi Patris nostri lucubrationes; vti constare potest ex ijs, quæ ante annos plus octoginta, vno sat magno volumine, Lutetiæ Parisiorũ prælo sunt impressæ Ascensiano, iamq; iterata vice, adiunctis simul & alijs quæ haberi poterunt, recudendæ. Licet priusquam eæ in meliorem redigi Synopsin queant, rogandi sint nobis Viri docti, ac Monasteriorum Prælati, vt si quæ inedita penes se habeant S. Brunonis scripta (quemadmodum & ex sacro Anthonij Posseuini Apparatu, quædam Venetijs delitescere cognouimus, & in celeberrimi Clareuallensis cœnobij bibliotheca nonnulla etiamnum adseruari aliorum relatu intelleximus) ea benignè nobis

a 1. Machab. 12. 9.

Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. cap. 7. pag. 558.

bis communicare non detrectent. Stabit enim ſua liberalitati gratia, & vel leue beneficium ibit in poſteros.

§ XII. Sitne ſacer Brunonis Ordo, à ſede approbatus Apoſtolica.

FEciſſem iam finē Præludijs hiſce, ſi deeſſent qui calumniandi finem facerent. Quemadmodum enim extitêre olim, qui dicerent nulla huius rei certa atq; euidentia poſſe adferri documenta, ita etiamnum (proh dolor) reperiuntur, qui id vel certò adfirmare auſint, vel ſaltem in dubium reuocare. Quorum idcirco oblocutioni dubitationíue, finali hoc occurrendum erit paragrapho, ac veris certisq; documentis comprobandum, ſacrum Cartuſienſem ordinem, à D. Brunone ante annos admodum quingentos diuinitus inſtitutum, plurimorum quoque iam dudum Romanorum Pontificum placitis comprobatum. Cartuſianæ namque vitæ inſtitutum probatum eſſe, nemo ignorat, niſi qui diuinam eius originem compertam nō habet. Siquidem ad hoc cæleſtis vitæ genus inſtituendum, ſeptem Dominici gregis arietes diuina diſpoſitione delecti ſunt, qui per ſeptē ſplendidè radiantia ſydera, B. Hugoni ſecundū quietem apparentia, præſignificarentur. Quin & peruetuſti Cartuſianorū annales habent, *a* Victorem III. Romanæ Sedis Antiſtitem, per ſomnium vidiſſe, Deum Opt. Ter maximum ſuæ dignationi in vaſta illa Cartuſiæ ſolitudine, de qua *b* ſupra diximus, commorandi domicilium conſtruentem. Quamquam nonnulli dixerint,

De approbatione Ordinis Cartuſienſis à ſede Apoſtolica, conſule Gerſonem, qui ſcripſit Tractatum contra impugnantes, & Iacobū Iunterbuyck.

a Petrus Sutor lib. vitæ Cartuſ. Tract. 3. cap. 1. pag. 63.

b § ſexto.

cælestem hanc visionem præfato Hugoni Episcopo demonstratam fuisse. Quam dissonantiam facilè soluerit is, qui diuinum hoc portentum vtrique ostensum dixerit. Summo quidem Pontifici, vt Cartusianæ vitæ primordia comprobaret; Hugoni verò Præsuli, vt magis magisq; erga septem hos suos clientulos, qui eius se directioni commiserant, afficeretur, eisque benè facere pergeret. Reperiuntur tamen, qui dicũt, Cartusianum Ordinem ab Ecclesia toleratum duntaxat fuisse, nõ verò etiã approbatum. Qui, haud dubiè Ecclesiam Dei viui, quam a Aposto-
a 1. Tim. 3. 15. lus *columnam ac firmamentum veritatis* non immeritò appellat, inertiæ, atque adeò etiam incuriæ turpiter arguunt. Inertiæ quidem, quod negligenter se habuerit, Ordinem ipsum tam longo temporis decursu vbiuis locorum florentem, non reprobãdo, si reprobatione dignus erat. Incuriç verò, quod viderit Cartusianam familiam per totum penè terrarum orbem diffusam, ac insigni cum fœnore multiplicatam, nec tamen curauerit ipsam profligari atque eliminari (si id merebatur) sed conniuendo dissimulauerit, alienisq; peccatis perperam communicauerit. Quin immo, Concilium Basileense Anno Domini M. CD. XXXI. inchoatum, disertis verbis Cartusiensem approbauit Ordinem; quod etsi partim confirmatum, partim reprobatum, ob Schisma ibidem exortum, fuerit, Nicolaus tamen V. sanctiones illas circa beneficia Ecclesiastica, aliaque id generis nonnulla postmodum suo calculo comprobauit: Licet interim Maiores nostri de humana probatione ab initio non

magno-

magnoperè solliciti fuerint: prudẽter animaduertentes, non quæ certa, sed quæ dubia sunt, probatione indigere. Quippe qui probè cognitum haberent, pluribus in locis Iuris Canonici, eximia cum laude Cartusianorum mentionem à SS. Pontificibus fieri. Primò namq; in Decretalibus de Cartusianis agitur, maximè verò lib. 5. tit. de *Simonia*, cap. *per tuas literas*: vbi Innocentius III. Priori Cantuariensi, de quodam Cartusiano scribit, cuius hæsitationi consulit. Similiter in eodem libro, Tit. de *homicidio*. Cap. *sicut ex literarum*, vbi idem Pontifex Priori, & fratribus Cartusiensibus scribit. Itidem in sexto Decretalium, libro 3. de *decimis*, capit. *Statuto*, de eisdem agitur. Quibus vna cum Cisterciensibus percipiendarum priuilegium decimarum conceditur. Porrò in Extrauagãtibus communibus *de regul. & transf.* ad *reli.* cap. *Viam ambitiosè*. Cartusianorum quoque fit mentio. Qui tanta illic, præ cæteris donantur Ordinibus, prærogatiua, vt religiosos mendicantes in suum consortium soli admitere queant. Enimuero sacer Cartusiensis Ordo ab ipsis Summis S. Romanæ Ecclesię Pontificibus mirificè probatus, & (quod amplius est) egregiè commẽdatus reperitur. E quibus plus quàm tres & triginta enumerare licet, qui varijs priuilegijs, indultis, libertatibus, beneficijsq; Ordinem hunc condecorarunt, totq; ac tanta eidem contulerunt, quanta alteri nunquam dedisse Religioni putantur. Quorũ equidem Bullæ originales vti in Maioris Cartusiæ archiuo diligenter adseruantur, sic eorũ exempla de verbo ad verbũ in antiquis Ordinis statutis

Adsignantur loca aliquot Iuris Canonici, in quibus Cartusianorũ habetur mentio.

Cũm Cartusiani, Ordines mendicantes ad suũ queãt admittere institutum, dubium non est, quin à Sede Apost. approbati sint. Alias sequeretur &c.

Enumerantur hic triginta Romani Pontifices, qui Cartus. Ordinem peculiaribus aliquot donarunt, honoraruntque Priuilegijs ac indultis, idque iam ante annos plus centum.

tutis prælo edita ac typis promulgata reperiuntur. Sunt autem Pontifices, quorum illic Priuilegiorum fit mentio, hi subsequentes: nempe, Alexander III. Lucius III. Vrbanus III. Clemēs III. Cælestinus III. Innocentius III. Honorius III. & IV. Alexander IV. Clemens IV. Innocentius IV. Gregorius IX. & X. Clemēs V. Ioannes XXI. & XXII. Nicolaus IV. Clemens VI. Innocentius VI. Vrbanus V. Gregorius XI. Clemens VII. Benedictus XIII. Bonifacius IX. Vrbanus VI. Martinus V. Nicolaus V. Pius II. Sixtus IV. Alexander VI. quorum verba ac testimonia subinde in medium profert Dorlandus li. 4. Chronici sui Cartusiensis, cap. 3. nec non & Petrus Sutor lib. 2. vitæ Cartusianæ, Tractat. 3. cap. 2. fol. 466. & sequentibus. In quo quidem capite ex professo agit de sextuplici Cartusianæ vitæ approbatione, scilicet Diuina, Synodali seu Ecclesiastica, Iuridica, Pontificia, doctrinali, ac rationali; quem ibidem copiosè hac de re disserentem consule. Nos etenim qui NOTAS tantùm ac succinctas solummodò ELVCIDATIONES molimur, breuitatis studio beneuolo Lectori commendati esse, cupimus.

Nonnulli Pōtifices varias Ordini ædificarunt Cartusias.

Cæterùm, nonnulli Romanorum Pōtificum, nec probatione, nec commendatione, aut priuilegiorum concessione satis contenti, vt paternum erga præfatum Ordinem affectum euidentius ostenderent, atq; orbi Christiano testatius facerēt, quasdam ipsius Domos construxerunt, atque egregijs ædificijs non minus quam amplissimis annuis redditibus exornarunt, dotaueruntque. In quibus est Vrbanus V. qui vnam e x præcipuis Romanę Vrbis Ecclesijs; nempe S.

Crucis in Hierusalem, Cartusianis incolendum adsignauit, qui tamen ante nō multos annos, ob loci inconuenientiā auramq;, minus salubrem, ad Thermas se recepêre Diocletianas, vbi nunc multò & salubrius & commodius, quietiusque cōmorautur. Innocentius quoq; Tertius, quandam in honorem Diui Bartholomæi Cartusiam erigi curauit. Nec non & Ioannes XXII. Domū *boni passus* Ordini Cartusiensi, super Durentiam propè Auinionem, in qua & tumulatus est, cōdidit. Similiter & Innocentius istius nominis VI. vltra Rhodanum iuxta Auinionem in villa noua eidem Ordini Cartusiam erexit, *Vallem benedictionis* nuncupatam: in qua humo quoque mandari voluit, ac sepeliri. Insuper & *alij complures Summi Pontifices* (verbis vtor Dionysij nostri Rickelij) *ad reparationem & restaurationem Domorum quarundam Ordinis Cartusiensis delectarū, multa contulerunt subsidia, aliorumque Ordinum monasteria quædam deformata, collapsa, ac desolata, huic Ordini incorporarunt.* Quin & alij eximij aliquot diuersarum Prælati Ecclesiarum, Principes quoq; spectatæ probitatis cōplures; vtpote Reges Franciæ, Angliæ, Bohemiæ, Hungariæ, Arragoniæ, varias suis in regnis Cartusias construxerunt. Quod nunquam vtique attentassent, nisi Ordinem ipsum sanctum, probatum, confirmatumque, exploratè cognitum habuissent.

Libro de præconio seu laudo Ordinis Cartus. Artic. 7. in fine.

Vnde non de nihilo profectò est, quod Thomas Bozius, vir equidem præstanti doctrina, summa eruditione, atq; ingenio, iudicio, literarumque monumentis cum primis celebris, huiuscemodi encomium de sacro Cartusiensi

ordine, eiusdemq; primo initiatore, ac reliquis nonnullis Viris eiusdem familiæ doctissimis, iam olim hisce verbis, quibus etiam nostra hæc Præludia cócludemus, protulerit: sic enim ait; a *Bruno Coloniensis, vir cælo delapsus, cœtus talium hominum solitariorum primus ab Orbe condito ausus est instituere, maxima Germanicæ nobilitatis laude: vt essent scilicet, qui ab omnibus rebus terrenis omninò abstracti, toti in rerum diuinarum contemplatione & obtutu defigerentur. Quamuis Romualdus etiam hoc sit aggressus; sed non tanto, vt apparet, vel exitu vel conatu. Hoc autem Bruno feliciter est aggressus, vt non in Cartusia sola (agri Gratianopolitani loco) hoc perfecerit, verum etiam in Anglia, reliqua Gallia, Germania, Italia, Hispania, aut si quæ sunt aliæ regiones, quæ Conuentus habeant huiusmodi Virorum celeberrimos. Neq; verò vna ætate aut seculo id ille diuino est munere assecutus, vt instituti sui plurimos diuersis in locis imitatores habuerit: sed quinq; iam secula exacta numeramus, quo tempore innumeri prodierunt tantæ laudis Viri ex Ordine ipsius. Hinc factum, vt pauci ordines Religiosorum sint, qui tot è suis ciere possint, à quibus adeò cælestium contemplandorum ratio sit illustrata, vt à scriptoribus Cartusianis &c. Atq; vt omittamus alios, referamus solos Germanos, neq; omnes tamē, sed ætati nostræ propinquiores. Igitur quales, quæso, quantiq; Ludulphus Saxo, Hēricus de Coësfeldia, Ioannes Tenerēmündanus,* *Her-*

a *Lib. 22. de signis Eccles. cap. 3. signo 35. pag. 1037. Colō. edition.*

Cartusianus Ordo vltra quinq; floruit secula.

Recensentur Cartusiani aliquot Ger-

Hermannus de Petra, Henricus de Hassia, Gerardus Stredamus, Bartholomæus Ruremundanus, Iacobus Iunterbuykius, Iacobus Mosander, Dionysius Rickelius, Ioannes Haghen, siue de Indagine, Iacobus Gruytroedius, Henricus de Piro, Henricus Prudens, Henricus Arnoldi, Ioannes de lapide, quẽ Tritbemius inter præcipuos Gymnasij Tubingensis (vtinam hæc Schola etiamnum hoc seculo consimilis & fidei & pietatis scriptores proferret) *ponit auctores: VVernerus insuper Roleuinckius, Laurẽtius Surius, Ioãnes Lanspergius.* Quos quidem Viros omni vitę sanctimonia, atque eruditionis laude præstantes Bozius nominatim cùm percensuisset, & Cartusianæ vitæ præconium prosequens, hæc totidem demum verbis subiungit: *Iure attribui posse videtur Cartusianorum familijs, quod nunquam sic eorũ mores à primaeua institutione sunt collapsi, vt eorum leges in deteriorem faciem, nedum viuendi normam, sint immutatæ. Quod multis Ordinibus non ita contigit, qui longè ab antiqua puritate, vel saltem vitæ austeritate, visi sunt deflexisse.* Huc vsque Bozius, non quidem professione Cartusianus (ne quis tam eximiam Cartusiensis Ordinis laudem suspectam habeat, si à domestico proferatur) sed congregationis Oratorij Præsbyter, cui nihil cum Ordine nostro commune aut familiare est. Et hæc quidem pro elucidatione libri huius primi Chronici Dorlandi sufficiant.

mani, literarum monumentis celebres.

ELVCIDATIONES, SEV NOTAE IN LIBRVM II. CHRONICI CARTVSIENSIS.

§ I. Argumentum huius Libri.

QVemadmodum totus liber primus in enarrandis rebus, à D. BRVNONE præclarè sanctéq; gestis consumitur; ita hic secundus qui consequitur, nil nisi B. HVGONIS Gratianopolitanæ Ecclesiæ admirandæ sanctitatis Antistitis, Vitam moresque complectitur. Quæ quidem omnia Dorlandus compendiosè excerpsisse videtur ex ijs, quæ D. GVIGO, quintus Maioris Cartusiæ Præfectus, iussu ac voluntate Innocentij Papæ II. literis consignauit; quæ vti Tomo secundo Surij sub die 1. Aprilis ad lōgum reperiuntur, ita minori quoque illustratione opus habēt. Vnde cùm in superioribus aliquantò diffusius prima Ordinis incunabula prosecuti sumus, hîc eò iam nunc succinctiores erimus.

§ II. Etsi complures in Ordine Cartusiēsi exstiterint HVGONES, hūc tamen Gratianopolitanæ Ecclesiæ Antistitem prę cęteris celebriorem fuisse habitum.

Quinque Hugones, in ordine Cartusiensi celebres.

FAteor equidem, complures primæua Ordinis ætate, vel saltem non longè post, floruisse in eo Hugones. Fuit enim ex primis D. BRVNONIS socijs Hugo quidam, quem, quòd solus inter

I.

inter

inter eos Sacerdotio initiatus esset, Capellanũ vocitabant. Fuit deinde & alius, qui B. HVGONI Gratianopolitano in Episcopatu ibidẽ successit, & postmodum Archipiscopatui Viennẽsi in Gallijs præsedit. Quin & Lincolniens. celebris Anglicani regni Ecclesia, Hugonem Episcopum, de quo in libro 3. Dorlandus agit, concelebrat. Ne quid interim taceam de quarto illo, qui post GVIGONEM, totius Ordinis Generalatum biennio tenuit. Verum illius, quo de hîc agimus, cùm laus ac nominis fama lõgè sit celeberrima, vtpote Ordinis promotoris, directoris, adiutoris ac D. Brunonis Męcenatis optimi, hinc cæteris suis reseruatis locis, de hoc solo nobis pertractandum est. Huius autem virtutes breui compendio ita noster perstringit *a* Dorlandus: *Si laudatur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis in loquendo cautior? Si Dei Charitas, quis feruentior? Si dilectio proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymorum gratia, in quo effusior? Si contemplatio, in quo sublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circumspectior? Si deniq; temperantia, quis moderatior?* Quas tamẽ sanctissimi huius Præsulis virtutes, iam olim totidem verbis dudum ante recitat *b* Anthoninus; & ante eum Vincentius in speculo historiali; nec non & Guigo in eius vita apud Surium §.7.

In vita S. Brunoni apud Surium §5. II.

De quo Dorlandus lib. 4. *cap.* 8. III. IV. V.

Primariæ D. Hugonis Gratianopolitanæ virtutes.

a *Lib.* 1. *cap.* 7.

b *In Historia parte* 3. *Tit.* 15. *cap.* 22. *in princip.*

§ III. An B. HVGO ex Cartusiano, factus sit Episcopus; an verò ex Episcopo Cartusianus.

DE primo paragraphi huius membro nunquam mihi in mentem venit, vel leuiter saltem ambigere, nisi quod apud a Volaterranum repperi, B. Hugonem ex D. Brunonis socijs vnũ fuisse, ac primũ Cartusiensis instituti Abbatem, deinde verò Præsulem Gratianopolitanũ effectum: quorum nec hoc, nec illud verum esse potest. Neq; enim hic B. Hugo vel Cartusianæ religionis Præfectus (Abbatem ipse nuncupat) nunquam fuit, vel ex Præfecto designatus Episcopus, sed potius contrarium egisse putatur, vt nimirum Episcopalis officij sarcina reiecta, atquè in alios translata, Carthusianæ se quieti dederet. Nam illum Anno Domini octogesimo supra millesimum (tunc autem nec dum vllum Ordinis huius fundamentũ collocari erat cœptum, sed biennio pòst) in Auinionensi Concilio creatum fuisse Episcopum, accuratissimus nostræ tempestatis Ecclesiasticorum scriptor Annalium, testis mihi est Baronius: sic.n. ait: b *Hugonem Diensem Episcopum* (fuit hic aliquãdiu Sedis Apostolicæ in Gallijs legatus) *trãslatum fuisse in cathedram Lugdunensem, & creatum eius ciuitatis Archiepiscopum, testantur acta* S. HVGONIS *Episcopi Gratianopolitani. In quibus pariter habetur, hoc anno* (nẽpe 1080) *ab eodem Hugone esse celebratum Conciliũ Auinionense, in quo inter alia reperitur, creatum ibi fuisse* S. HVGONEM *Episcopum Gratianopolitani*

a *Lib. 21. Anthropologiæ; pag. 478. Lapsus Raphael. Volaterrani.*

b *Ad annum Dom. 1080. num. 78.*

Tom. 2. Surij 1. April. §. 3.

politanum: quem ponit sedisse annos quinquaginta duos, diemq́; obiisse, Anno Domini millesimo centesimo trigesimo secundo.

An B. Hugo Cartusianæ vitæ institutum sit amplexus, illorumque donatus habitu.

Cæterum, an hic B. Hugo Cartusianam quoque incolere cum D. Brunone, viro sibi intimè charo, solitudinē cœperit, non abnuit vel idem Baronius, vel etiam vetustiores aliquot probatæ fidei Scriptores: inter quos cum primis est Sigebertus Gemblacensis, qui eodem cum Hugone seculo in viuis fuit. Cuius hæc sunt verba; BRVNO *natione Theutonicus ex vrbe Colonia, literis apprimè eruditus, Rhemensis Ecclesiæ Canonicus, & Scholarum Magister, relicto seculo, heremum Cartusiæ fundat, propositumq́; monasticæ conuersationis satis arduum instituit. Cuius sancti propositi cooperator & æmulator* HVGO *Gratianopolitanus Episcopus, ab eodem Brunone habitum Monachicum sumpsit, cunctisq́; ibi habitantibus insigne exemplum præbuit.* Cuius sententiæ non inuitus quoque adstipulatur Nauclerus, ad annum Dom. 1086. Generatione 37. fol. 733. Et Christianus Massæus; dicens, Ordinem Cartusiensem initium sumpsisse à D. BRVNONE, cooperante B. Hugone Gratianopolitano Pontifice, *qui tandem relicto* (inquit) *Pontificatu, sub ipso* BRVNONE *factus est Monachus.* Quo pacto verò ante obitum Pontificatui renunciauerit, & alium quendam eiusdem secum nominis sibi substitui curauerit, non silet is, qui vitam eius ad posteros, fide sanè quàm optima, transmisit; epistola nimirum ad Innocentium Papam II. idque hisce potissimum verbis: *Hugo*

In Chronico, ad annum Dom. 1084.

Lib. 16. Chronicorum Mundi.

ex

Guigo in prologo vitæ S. Hugonis. Tom. 2. Surij 1. April.

ex nobis Monachus, ita ei (huic nimirum Gratianopolitano Hugoni) *In Ecclesiastico regimine successit, vt propter diuturnam ac vehementem infirmitatem ipsius, in eius locum, ipso petente, vestraque pietate iubente*, priusquam obiret ipse, consecraretur. Neque verò etiam Raphael Volaterranus inficias ire audet, quin hic B. Hugo Gratianopolitanus, & habitu & professione nostras fuerit. Quod tamen aliquanto expressius testatur peruetustus quidam autor, qui carmine res gestas D. BRVNONIS est prosecutus, hisce nimirum versibus:

Inuenitur in operibus D. Brunonis ad finem.

Hugo autem nusquam potuit desistere cœptis,
Quos semel adiuuit, fouit quoq; semper & auxit,
Iugiter inter eos studuit consistere, claustro
Conditus, albentes tunicas quoq; sumpsit ab illis.

Lib. 2. cap. 2. pag. 39.

Ita namq; in plurimis antiquissimis licet picturis cernere; fateturque ipse insuper Dorlandus, Guilhelmũ S. Theofredi Abbatem subinde conquestum D. Brunoni, B. Hugonem qui tunc eandem tecum cellam incolebat (bini quippe, ob domiciliorum defectum, simul habitabant) tam humiliter in Cartusia vixisse, vt omnia fere sibi seruitiorum genera, alternis vicibus obeunda, præriperet. In tantum namq; deuotus optatam illam Cartusianam solitudinem incolebat, & sedulus, vt eum M. Bruno nonnunquam exire compelleret.

§ IV. De virtutibus ac moribus Sanctissimi huius Præsulis Hugonis.

ETsi breui (vt supra memoraui) compendio, eximias præstantissimarum virtutum opes, quibus

quibus beatissimus Antistes à Deo bonorũ omnium largitore cumulatus fuerit, Dorlandus perstringat, summa tantum secutus fastigia rerum, attamen haud quaquam silet, quàm innocenti pueritia adoleuerit, quàm inuitus ad Episcopalis apicem dignitatis ascenderit, quàm in corrigendis deprauatis cleri moribus inuigilauerit, quam verus in verbis, quàm constans in factis fuerit, quàm erga D. Brunonem, eiusq; socios, humanus, quàm in excipiendis aliorum confessionibus benignus, quàm in peruigili solitariæ vitæ cultu strenuus ac demissus, quam deniq; in Episcopatus resignatione promptus ac alacer; adeo vt neque alij quidem Ecclesiasticarum Scriptores historiarum, tam admirandas eius virtutes silentio inuoluere potuerint. Commemorat namq; illius laudes *a* Vincẽtius in Speculo, *b* Anthoninus in Chronico, *c* Volaterranus in Commentario; tribuens hoc eius commendationi, quod totos quinquaginta annos nunquam curiosè alicuius faciem conspicere mulieris voluerit: exemplo nimirũ B. Iobi, *d pangentis fœdus cum oculis suis, vt ne cogitaret quidem de virgine.* Nam cùm impudicus oculus, impudici cordis (teste Augustino) sit nuntius, hinc peccati *e* mors, facilè per hasce solet oculorum irrepere fenestras. Vnde volens B. Hugo tam suæ consulere saluti, quàm subditorum suorum omnium vtilitati pariter ac ędificationi, diligenter sibi à mulierum familiaritate cauit; sciens nec Sapientem, nec Prophetam, nec Iudicem, nec hospitẽ Dei, nec filios, nec ipsum manibus Dei formatũ prothoplastũ, potuisse euadere blanditias,

a *Lib. 27. Speculi historial. cap.* 8.
b *parte 2. Tit. 15. cap. 22. §. in princip.*
c *Lib. 21.*
d *Iob 31. 1.*
e *Ierem. 9. 21.*

ditias, vel fraudes mulierum; ne dum si Clerici illarum familiaritati, aspectui, frequentiorique colloquio sese importunè ingerant. Quos quidem meritò D. Bernardus, qui eodem cum B. Hugone seculo vixit, illique perquam familiaris extitit, hisce increpat verbis: *Cum fœminâ semper esse, & non cognoscere fœminam, nonne plus est, quam mortuum suscitare? Quod minus est non potes, & quod maius est, vis credam tibi? Quotidiè latus tuū ad latus iuuenculæ est in mensa. Lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tua ad manus ipsius in opere, & cōtinens vis putari? Esto vt sis, sed ego suspitione non careo. Scādalo mihi es, tolle scandali caussam, quo te probes verum, vti iactitas, Euangelij æmulatorem. Qui scandalizauerit vnum de Ecclesia, nonne Euangelium condemnat illum? At tu Ecclesiam scandalizas.* Verum vti, hæc hactenus, sic iam nunc ad obitum sacratissimi huius Præsulis acceleremus.

Serm. 65. in Cant.

§ V. De obitu illius, ac canonizatione.

CONsentiunt in eo autores omnes, B. nimirum Hugonem migrasse è corpore anno ab incarnatione Dom. millesimo centesimo tricesimo secūdo, ætatis porrò suę ad minus octogesimo], mense 4. consecrationis autem ad minus quinquagesimo secundo. Ita namque pari consensu scriptum reliquere *a* Vincentius, *b* Anthonius, *c* Dorlandus, nec non & *d* Baronius ipse. Obijt autem Calendis Aprilis, sexta ante Palmarum Dominicā feria, circa gallicinium, vir nimirum

a Lib. 27. Speculi historialis cap. 12.
b part. 2. hist. tit. 15. c. 1. 22. in princip.
c Lib. Chron. Cartus. cap 8. pag. 66.
d Tom. 11. annal. anno 1080. nu. 78.

nimirum inter sui æui Episcopos rerum præclarè gestarum gloria celeberrimus. De cuius vitæ sanctimonia Innocentius Papa II. vtpote testis oculatus, huiuscemodi protulit testimonium: *Diuinis responden es ben ficijs, cognita vita eius, & auditu, quæ per B. Hugonis merita fiunt, miraculis, superna maiestatis clementiam collaudauimus, & Archiepiscoporum, Episcoporum & Cardinaliū, atq; aliorum qui nobiscū aderant, cōmunicato consilio,* IPSVM INTER SANCTOS ET ELECTOS HONORARI PRAECEPIMVS, *& diem eius cum gaudio solenniter celebrari.* Reliquit autē Episcopatus sui successorem alium quendam eiusdem & instituti & nominis, vti supra §.1. à nobis commemoratum est, Præsulem per quam eximium, vti ante obitum diu multumque desiderauerat, ac summis imisque precibus impetrauerat. Porrò B. Hugonis memoriam posteris annis singulis rediuiuam, celebrans eius natalem Kalendis Aprilis S. Ecclesia Catholica, in Ecclesiasticis tabulis, eiuscemodi verbis, religiosè conseruat. *Gratianopoli S.* HVGONIS *Episcopi, qui multis annis in solitudine vitam exigens, Cartusianorum primus hospes fuit, ac comes, &* MIRACVLORVM GLORIA CLARVS, MIGRAVIT AD DOMINVM.

In Epist. ad Guigonem, Maioris Ecclesiæ Præfectum; qua præcipit illi, vt vitam D. Hugonis literis fideliter consignet. Tom. 2. Surij 1. Aprilis. Relatus est in numerum Sanctorum, non longè post obitum. Successit illi in Episcopatu alius quidam Hugo, æquè Cartusianus.

In Martyrol. Romano, iussu Grego. XIII. recuso.

§ VI. Quæ nam Cartusiæ, atq; alia religiosorum domicilia, B. Hugone viuente atque auxilium ferēte, erectæ constructæque sint.

Non

NOn satis habuit B. Hugo, quod D. Brunoni, eiusdemque socijs Maiorem adsignaret inhabitandam Cartusiam, verum etiam alia nonnulla religiosorum voluit promouere domicilia. De quo ita Guigo in eius vita: *Vt enim taceamus, quæ Clero pariter & plebi per eum bona prouenenerunt, heremus Cartusiæ, Calesiensis Abbatia, Excubiarum heremus, Regularium Canonicorum apud Miserenum, & apud S. Georgium domus, ipso adnitente cœperant, ipso spiritaliter & corporaliter fouente profecerãt.* Itaque hæ pro antiquissimis ordinis habentur domibus: nempe in primis ipsa Maior Cartusia, item domus illa Calabrina, quæ nunc SS. Stephani ac Brunonis nomine gaudet. Domus itẽ Excubiarum, Montis Dei, ac Maioreui, nec non & Portarum. Nam sicuti D. Bernardus ad fratres montes Dei insignẽ de vita solitaria scripsit epistolam, ita & Petrus Cluniacensis Abbas, qui eadẽ vixit ætate Maioreuicæ meminit Cartusiæ. Domus verò Portarũ, quæ & ipsa in Burgundiæ partibus sita est, semel aut iterũ fit mentio in vita S. Anthelmi, Bellicensis Episcopi. Cæterarum verò primarium ordinis Domorum antiquitatem, situm ac elegantiam, tũc accuratiori licebit calamo depingere, cùm illarum Primates, qui hac tempestate ijs præsunt zelo Dei ac ordinis inflammati, beniga manu subsidium nobis cobis contulerint.

Tom. 2. Surij 1. April. §. 17.

Monasteria eius opera constructa.

Lib. 6. Epist. 25.

Tom 3. Surij, 26. Iunij, § 2. & 10.

ELV.

ELVCIDATIONES, SEV NOTAE IN LIBRVM III. CHRONICI CARTVSIENSIS.

§ I. Argumentum huius libri.

SIcuti liber secundus vitam B. Hugonis Gratianopolitani compēdiosè describit, ita iam nunc tertio hoc libro eximiæ quædam virtutes D. Hugonis Lincolniensis à Dorlando enarrantur: quæ tamen multo copiosius Tom. 6. Surij 17. Nouemb. reperiuntur, extracta nimirum ex quinq; illis libris, quos de beatissimi huius viri vita scripsit anonymus quidam, qui aliquot annorū curriculo familiariter cum eo vixit. Quos equidē manuscriptos, in nostra hac Coloniensi Bibliotheca, insigni antiquorū simul ac recentium librorum suppellectili instructa, studiosè adseruamus.

§ II. Ex quibus auctoribus res gestæ sanctissimi huius viri petendæ expiscandæque sint.

DE hoc ita *a* Molanus in Notis ad Martyrologium Vsuardi: *Hugones Cartusianæ vitæ duo in Catalogo Britannico nominantur Scriptores: Syluester nimirum Giraldus, Cambrensis, qui claruit anno Domini 1210. & Adamus Cartusianus, Doctor Theologus, qui claruisse fertur anno* 1340. Adserit quoque idem Molanus, quinque integros manuscriptos extare, ac penes Cartusianos reperiri libros de rebus gestis huius B. Hugonis: quorum equidem

a Die 17. Nouemb.

librorum in superiori memini §. atque ex ijs videtur Dorlandus suos hosce decerpsisse racemos. Quin & a Petrus Sutor multa quoq; præclara de hoc B. Hugone recenset. Similiter; & integris aliquot annorum centurijs ante illum b Matthæus Parisius, in historia sua Anglicana, ad annum Dom. M C C. *Huius quoque admirabilis viri gesta continentur passimque habentur* (verba sunt Molani) *præsertim in eo opere, quod Archidiaconus Lincolniensis de sanctis mirandisq; Actibus, ac miraculis eius scripsit*. Quod tamen nobis videre, aut legere necdum licuit; etsi eius meminerit Petrus Sutor, pag. 521. lin. 3. à fine.

a *Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. cap. 5. fol. 5. 17. & sequentib.*

b *Est impressus in fol. anno 1606. apud Andreã Cambierum in Heluetijs.*

§ III. Primariæ aliquot virtutes B. Hugonis; cuius religioso comprimis necessariæ.

QVanto cum feruore homini religioso melioris vitę capessenda sit semita, liquet maximè beatissimi huius viri exemplo, qui ad Sacerdotium a promotus, deuotissimè tanti soluit debitum officij; adeo vt induci non quiuerit, etiam ne in maximo quidem periculo, quò preces horarias aut præueniret, aut differret: quod etiam vsq; ad vitæ finem exactè seruauit. b Cùm enim aliquãdo cum Prælatis quibusdam in itinere constitutus, moneretur vt ante lucem surgẽtes, loca prædonibus infesta necdum dilucescente aurora furtim præterirẽt; quò, inquit, *ibimus, Matutinis necdum precibus absolutis?* Illis autem respondentibus, nunc properandum, & postea de illarum recitatione cogitandum, periculum namq; esse in mora, & parum abesse quin capian-

a *In vita ipsius apud Surium cap. 4.*

b *Surius ibidem cap. 22.*

capiantur. Ad quos ille: *qui capit, ait, capiat; & qui timet, timeat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluero.* Sed quid quæso contigit? illi itinere mox sese accingentes, in prædones incidêre; Episcopo eadem via, lectis precibus paulo post innocuè proficiscēte. *c* Solebat quoque idem B. Hugo ad ędificationem suorum dicere, *postquam Cartusianæ vitæ institutum amplexus esset, vix semel sibi morantiæ negligentiam* (* Morantiam vocant Monachi; eiusmodi negligentem incuriam, ob quam fratrum Conuentus moram aliquam sustinere, ac cum tædio expectare cogatur) *subrepsisse.* Quàm verò studiosè voluerit religiosos omnes à mūdanis abesse colloquijs, seculique rumoribus indagandis, patet ex eo, quòd aliquod veniēs ad Cartusiam *d* Arueriam (est quoque hæc vna ex antiquioribus) ea videlicet tempestate, cùm iam paulo ante ante longum illud iter confecisset, in quo pacem conciliauerat inter Franciæ, & Ioannem Angliæ Reges, interrogatusq; de modo initæ pacis, respōderet; *Rumores audire & referre, etsi liceret Episcopis, Monachis tamen non licere.* Porrò tam fuit in precibus, deuotisq; suspirijs assiduus, vt etiā dormiens *e* creberrimè submurmuraret, *Amen, amē;* tanquam præmissę orationis clausulam. Si solus in cella ederet, liber expansus ante oculos semper fuit: *f* refectorium verò diebus Dominicis ingressus, prout cæteros docuit, oculos in mensa, manus in scutella, aures ad librum, cor ad Deum habebat. *g* Pacis verò amator & conseruator in tantum fuit, vt bono pacis in hac vita nihil præferendum, nec seditionis & turbatio-

c Ibid. ca. 4.

* *Facit hoc ad explicationem loci istius marginalis, qui pag. 74. Dorlandi reperitur.*

d *Ibid. cap. eodem.*

Mira orandi eius assiduitas.

e *cap. 8.*

f *Ibid.*

Optima sunt hæc documenta pro religiosis.

g *Cap. 11.*

Studiosissimus est pacis & concordiæ.

nis peste quidquam amplius fugiendum adferet. Itaque quoslibet indifferenter monebat Prælatos, vt vnitatis & concordiæ vinculū suis cum subditis inuiolabiliter conseruarent: si facerent, nunquam internā pectoris securitatem perderent, quæ sempiternam nobis tranquillitatem conciliat. *h* De singulari eius cura & sollicitudine erga mortuorum sepulturam, id cōpertissimum est, tam in Nouo quàm Veteri Instrumento vix quenquam illi in hoc humanitatis studio fuisse quodammodo parem, ne dum superiorem: adeò vt non immeritò de illo dicatur; *si plures reperisset, plures sepelisset*. Atq; ideo ipse quoq; tam celebrem postea meruit sepulturam, vt & *i* Reges & Archiepiscopi eius feretro humeros supponere suos magnoperè gestierint. Magna insuper subditos beneuolentia & humanitate prosequebatur; præcipue verò peccatores, quos tanta commiseratione, vt sanguinem pro eorum salute, si opus fuisset, profundere non dubitasset. *k* Fuit verò non minus zelosus, contra quoslibet alios pauperum oppressores, Ecclesiasticæq; libertatis violatores, quos indifferenter absq; vlla personarum acceptione arguebat, admonebat, & si contumaces persisterent, etiam excommunicationis sententia feriebat. Adeo vt etiam inter micantes gladios, nudo sæpius capite steterit imperterritus, & ne ad momentū quidem ab obiurgationibus cessauerit, vbicunq; id res, pro iustitiæ defensione, postulare videretur. Cæterùm, Regi Richardo, qui Henrico in imperio succeßit, eiq; maximas sępè difficultates faceßiuit, quanta cum dexteritate

h cap. 15. *Mortuos sepeliēdis strenuè incumbit.*

i cap. 31.

k cap. 20. *Zelus eius aduersus libertatis Ecclesiasticæ violatores.*

Contemnit sæpè mortem intentatam.

ritate

ritate, animiq; constantia, pro Ecclesiasticæ libertatis immunitate, sese opposuerit, superfluũ fuerit hîc recensere. Id etenim ex *l* Surio, & ex *m* Dorlando, nec non & *n* Matthæo Paris, Angelicarum rerum scriptore, sufficienter constat, adeo vt actum agere nolimus. *o* Quanta autem deuotione fuerit erga tremendum, terq; sanctissimum altaris Sacramentum, ex hoc solo satis liquet, quod crebrò pius Dominus in forma speciosissimi pueruli, sacrificandi illi visibiliter apparêre est dignatus: quod quidem religiosis quibusdam personis diuino nutu non rarò intueri concessum fuit. Quemadmodum etiã ex Dorlando constare potest, cap. 8. pag. 96.

l cap. 16. 18. 19. 11.
m cap. 11.
n Surius cap. 27.
Christus sacris operanti in specie pueruli apparet.

§ IV. De eius ægritudine, morte, ac sepultura.

Post longa tandem huius vitæ certamina, cũ iam tempus aduẽtaret transitus eius ex hoc mundo ad Patrem, acri febre correptus, magna cum animi fiducia dixit; *malè profectò nobiscum ageretur, si nunquam moriendum foret.* Vnde in omni sua ægritudine, quamuis violentissimè torqueretur, inuicto semper fuit animo, adeo vt medici stupefacti, dicerent; *reuera spiritus hominis huius, sustentat imbecillum corpus eius.* Orationi deinceps mens eius intenta fuit. Eodem verò die quo Episcopus consecratus fuerat, etiam sacro delibutus est oleo; nempè ferijs B. Matthæi Apostoli, æquè ac Euangelistæ. Cum autem quintus decimus Kalendarum Decembris dies appropinquasset, lachrimantibus filijs dixit, vt funeri necessaria præpararent. Iussit quoq;, vt non Lõ-

Extremæ vnctionis Sacramentum percipit.
Iubet funeri necessaria præparari.

Non vult Lādoniæ, sed Lincolniæ in Cathedrali sua Ecclesia sepeliri.

doniæ vbi morbo corripi cœpit, humaretur, sed vt Lincolniā in primariam ædem trāslatus, sepulturæ ibidem traderetur. Obijt verò circa annum Domini millesimum ducentesimum, cū iam sexagenarius esset, exegissetq; in Episcopatu annos quindecim, menses duos.

Sepultura eius perquam honorifica ac gloriosa.

Quam verò gloriosam habuerit sepulturam, celebresq; exequias, non meis hîc verbis attexā, sed potius vetusti cuiusdem rerum Anglicarum Scriptoris, nempe Matthæi Parisij, Monachi Albanensis, qui postquam eximias aliquot sanctissimi huius Præsulis virtutes, ac res verè illustres enarrasset, tandem subiungens; a *conuenerunt*, inquit, *ad colloquium apud Lincolniam Rex Anglorum Iohannes, & Rex Scotorum VVilhelmus, cum vniuersa nobilitate tam Cleri, quā populi vtriusq; regni vndecimo Kalendas Decembris. Et eodem die perlatū est ibidem corpus Sanctissimi Hugonis Episcopi tumulandum: cui occurrentes Reges memorati, & tres Archiepiscopi, Hubertus videlicet Cantuariensis, Gaufridus Eboracensis, & Bernardus Raguensis, cum tredecim Episcopis, Comitibus & Baronibus, & Clericis infinitis, corpus sanctissimū susceperunt. Quod ipsi Reges cum Comitibus, & cæteris Principibus portauerunt in humeris suis, vsq; ad atrium Cathedralis Ecclesiæ. Ad ostium autem Ecclesiæ susceperunt illud Archiepiscopi præfati, & Episcopi: & sic per ministeriū Prælatorum perlatum est vsq; in chorum, vbi honorificè est pernoctatum.* Sed ne quis miretur, cur Omnipotens Deus tam celebri se-

a pag. 196. hist. Anglic.

Vt corpus S. Hugonis Lincolniam ad tumulandum sit delatum.

Obserua viri sanctissimi corpus, quā Archiepiscopi Regesque reuerenter susceperint, ceruicesque eidem subiecerint.

pultura

pultura mirificare voluerit sanctum suũ, adeò vt non inconuenienter verba possimus hîc aptare Prophetica, *& erit sepulchrũ eius gloriosum*, is Esa. 11.10.
iam secum consideret, quid nam sacrilego isti Iasoni diuina perurgente vindicta euenerit, nẽpe vt, *qui insepultos multos abiecerat, ipse quoq; illamentatus, & insepultus abijceretur, sepultura* 2. Machab. 5. 10.
neq; peregrina vsus, neq; patrio sepulchro participans. Sic è contra, huic B. Hugoni omnes quos reperire potuit mortuos sepelienti, tam gloriosa, præ cæteris aliquot Sanctis, sepultura à Regib. ac Principibus, ab Archiepiscopis & Episcopis, Comitibus ac Baronibus, clericis ac plebeis præstita impensaq; fuit. Quemadmodum etiam idem Matthias Paris subsequentibus hisce testatur verbis. *Solebat hic Pontifex dum viueret, in mortuis sepeliendis tam diligens humanitatis officium exhibere, vt nullum mortuum præteriret, cuius sepulturæ ministerium sibi competens videretur. Vnde Dominus qui nouit retributione condigna iustorum merita remunerare, tam honorabilem ei exhibuit sepulturam, vt honorem illum retribuisse supradicto merito videatur*. Officium namq; exequiarũ tanta celebritate peractum est, vt Episcopi lectiones, Abbates versus seu responsoria recitarent. Ecce hoc tam inaudito sepulturæ honore condignus est habitus B. Hugo, quem Rex cœli, qui sibi arbitratur esse factum, quidquid vni ex minimis ipsius præstatur, honorare voluit. Cuius epitaphium eiuscemodi quoq; condecoratum est inscriptione.

Pontificum baculis, Monachorũ norma, scolarũ
Consultor, Regũ malleus, HVGO *fuit*.

§ V. De eiusdem translatione, atq; in Diuorum numerum relatione, celebriq; miraculorũ illustratione.

Porro anno CHRISTI millesimo ducentesimo octogesimo, qui fuit à Beati viri obitu ferè octogesimus sextus, pridiè nonarum Octobris, hoc est ipso diuo Brunoni sacro, corpus eius eleuatum translatumque est; cùm iam ante ad instantiã Regis Angliæ, ab Honorio III. Pontifice maximo Diuorũ esset cathalogo adscriptus. Agitur verò in Ecclesia natalis eius dies per annos singulos iugi memoria repetendus. De quo ita Romano in Martyrologio: In Britannia S. HVGONIS, Episcopi & Confessoris, qui ex Monacho Cartusiano ad Ecclesiam Lincolniensem regendam vocatus, multis claruit miraculis, & sancto fine quieuit.

Honorius III. B. Hugonem Diuorum adscripsit cathalogo.

Quæ verò hæc miracula sint, quibus B. Hugo tàm viuus quàm mortuus claruit, videat Lector apud Surium, in fine vitæ illius, & Dorlandum cap. 9. & 13. Matthæum quoque Paris. fol. 197. Petrum Sutorem li. 2. vitæ Cartus. Tract. 3, ca. 5. pag. 522. Cuius equidem verbis præsentem hunc concludemus paragraphum, *Tot, inquit, & tanta fecit. adhucq; facit miracula B. Hugo, vt non solum ad probandam eius sanctimoniam sufficere debeant, verumetiam ad repellendum eorum temeritatẽ, qui impudenter mentiuntur, nulla à Cartusianis miracula fuisse edita.* Subdit verò rem etiam admiratione dignam, cuius tamen eò fidelior testis esse potest, quò pluribus annis Parisiensi præfuit Cartusiæ: in qua dicit imagi-

An Cartusiani miraculis vnquam claruerint, vnde apud Sutorem, loco in textu designato.

imaginnem quandam huius beatiſsimi Præſulis adſeruari; ad quam languentes delati infantuli, pristinæ valetudinis robur recuperent.

Cap. VI. Dorlandi, pag. 88. deſcribitur amplitudo Diœceſis Lincolnienſis, cuius Episcopatum egit B. Hugo; de qua cõſule Gerardi Mercatoris Atlantem, aliosque qui de re Geographica ex professo ſcripsêre.

Eodem quoque capite, pag. 92. linea 4. dicitur B. Hugo lætus ad mortem acceleraſſe, ſicuti cygnus cantãdo fati ſuperat horrorem. De quo vide Pierium Valerianũ in Hieroglyphicis; nam cygnæus cantus etiam locum Prouerbio fecit: hinc Ouidius,

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Cantat autem non ex triſtitia, vt ait Plato, ſed potius lætitia propinquante fato; vnde Cicero cygnos Apollini ſacros eſſe fabulatur, ob vaticinium finis eorum. Cygnus itaque allegoricè animæ probæ viri comparari poteſt, qui lætus mortem obit.

Cæterum quod in fine pag. 91. dicitur: B. Hieronymum leonem pro ſolatio habuiſſe, mirum quibuſdam videri queat; cùm nõ deſint qui explodant antiquam illam de leoni aſini cuſtode, fabellam. Tale namque de B. Hieronymo apud probatæ fidei Scriptores non facilè reperietur; quippe cùm illud (a) Geraſimo Abbati in Prato Spirituali adſcribatur. Quod tamen pictores paſsim Hieronymum adiuncto leone depingant, hyeroglyphicè haud malè poterit intelligi; vt quemadmodum b leo fortiſsimus beſtia-

a *Ioannes Moſchus Euiratus, ca 107. Prati Spirit.*
b *Prouerb. 30. 30.*

rum ad nullius expauescit occursum, sic ille intrepidè varijs se hæreticorum monstris opposuerit, nempe Vigilantio, Heluidio, Iouiniano, & cæt. Vel quod in vastam Syriæ solitudinem secedens, quadriennium illic in diuinorum lectione librorum, cælestisq; beatitudinis contemplatione consumpserit, assidua se abstinentia cõmacerans. Leonem enim B. Hieronymus Marco attribuit, qui Euangelium suum à solitudine auspicatur. B. verò Aegydium ceruino aliquandiu lacte alitum fuisse, testantur illi, qui eius res gestas bona fide conscribunt, ipsumque adeo Breuiarium Romanum, die 1. Septemb.

De hyperico seu herba perforata.

CAP. IX. pag. 102. in med. fit mentio herbæ hyperici, quam illius esse virtutis mulieri cuidam, ab incubo infestatæ persuadere voluit, vt immundum posset abigere spiritum: quæ an tali sit facultate prædita, necdũ apud vllum probatæ fidei medicum reperire licuit. Describit quidem eam Mathiolus Senẽsis, suis in Dioscoridem doctissimis Commentarijs, verum profundum apud illũ rei huius est silentium. *Nascitur*, inquit, *frequentissima in Italia, & à perforatis folijs Perforata vulgo à nostris nominatur; folia enim innumeris scatent foraminibus, vsque adeò minutis, vt visum effugiãt, nisi ipsa folia Soli obiecta inspiciantur: neq; altior dotrantali altitudine adsurgit, folijs ericæ, minoribus tamen, & subpinguibus, caulibus rufescentibus, odore suaui, ac grato.* De quo Plinius lib. 26. cap. 8. Hyperici verò vires memoriæ prodidit Galenus lib. 8. simplicium medicamentorum. Græcè vocatur ὑπερικὸν, Latinè perforata, Germanis Sant Johans Kraut.

Lib. 3. in Dioscor. cap. 156. pag. 479 editionis Venetæ, anno 1558.

CAP.

CAP. X. Pag. 103. linea 3. à fine dicitur B. Hugo adinstar Moysi cornutam gestasse faciem, quod nullatenus secundum literam debet intelligi, sed quod ex frequenti orationis, hoc est, diuinæ collocutionis vsu, huiuscemodi cælitus obtinuerit gratiam, vt qui cum illo sermocinabantur, arbitrarentur vultum illius quasi diuinum quendam præ se ferre splendorem; quemadmodum illi qui sedentes in cõcilio, ac disputantes cum *a* Stephano, *viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli*. Neque verò etiam arbitrandum est, Moysen faciem verè cornutam habuisse, sed potius radijs quibusdam illustratam. Quod ex verbis ipsis potissimum intelligitur, quæ Hebraicè hunc in modũ *b* habent. v Mosce lo iadah chi karan hor panaiu beddabere ito; hoc est, & ignorabat Moyses, quod cutis faciei suæ esset radians; vel vt alia habet litera, *splendida*. Non enim cornua è fronte egrediebantur, sed & frons, & nasus, & mentum splẽdore quodam coruscabant, radiabantque. Vnde rectè admodum Septuaginta Interpretes hunc Exodi locum verterunt, Κὰι Μωϋσῆς οὐχ ᾔδει δεδόξασται ȣ ὄψις τȣ̃ χρωτὸς τȣ̃ προσώπȣ ἀυτȣ̃. *Et Moyses ignorabat, quod glorificatus esset aspectus cutis faciei suæ*. Rident itaq; nos, & execrantur Iudæi, quoties Moysen Christianorum in templis cornuta depictum facie conspiciunt; quasi nos eum diabolum quendam, vti stultè ipsi interpretantur, esse existimemus.

a *Actor. 6. 15*

An Moyses habuerit faciem verè cornutam.

b *Exod. 34, 29.*

Videatur Hieronymus ab Oleastro in hunc Exodi locũ. Et Molanus de picturis & imagin. cap. 85.

ELV-

ELVCIDATIONES IN LIBRVM QVARTVM CHRONICI CARTVSIENSIS.

Argumentum huius Libri.

POstquam tribus præcedētibus libris vitam duorum Præsulum Hugonū Dorlādus enarrasset, & pręcipuè ipsius Ordinis initiatoris D. Brunonis, primi Maioris Cartusię Pręfecti, iam nunc quarto hoc libro ex ordinę aliquot recensetur eiusdem loci Prioris, qui post B. Brunoné eandem illam rexêre Cartusiam; quæ cùm nostri propositi mater sit & origo, hinc quicunq; in istius loci Præfectum seu Priorem eligitur, is etiam illa gaudet prærogatiua, vt totius Cartusiensis Ordinis Generalis sit Minister; penes quem suprema rerum omnium sit potestas: qui semper in alma residens Cartusia, ex æquo ius omnibus dicit, annisque singulis Generali illic præsidet Capitulo.

CAP. I. De B. Lauduino, quem D. Bruno ab Vrbano Pontifice ad vrbem euocatus, in suum substituit locum. Hic etenim est vnus ex septem primis ordinis cādidatis: qui in absentia B. Brunonis suos in arrepto fluctuare vitæ proposito conspiciens, sedulo ad constantiam eos est cohortatus, vti constat ex pag. 135. Dorlandi. Apparens enim eis D. Petrus Apostolus, consilium salutare suggessit, quatenus horas Canonicas in honorem sacratissimæ Virginis quotidiè decantarent, quod deinde etiam clerus vniuersus, vti ex decretis Claremontens. Cōcilij constat, imitandum suscepit.

Cur Cartusiani quotidiè horas D. Virgini separatim persoluant.

CAPVT

CAPVT II. Agitur iam de professione B. Lauduini ad D. Brunonem, in Calabriæ solitudine degentem: quo cum postquam plurima de ratione Carthusianæ propagandæ religionis, alijsque negotijs contulisset, iamque reditum ad maiorem Cartusiam pararet, in itinere ab Antipapa Gilberto, quem nõnulli Gibertũ, alij verò Guibertum nominant, est interceptus, diroque carceri mancipatus: de quo ita *a* Surius: *Cùm à sanctissimo viro* (Brunonem intelligit) *rediret, in manus Giberti scismatici incidit, & cũ non posset à sententia deduci, pro iustitiæ defensione in custodia detentus est: vnde paulò post dimissus, non multo interiecto tempore, in pollitum Christo spiritum reddidit.* Hæc illic.

a Tom. 5. die 6. Octob. § Hac autem Comitis.

Canisius in Martyrolog. 31 Martij, putat eum in carcere expirasse.

Cæterum quis nam hic Guibertus sit, operæ pretium fuerit scire. Ingẽtem quippe malorum seditionumque stragem in Ecclesiam inuexit; vtpote scismaticus, Antipapa, & frequenti excõmunicationis fulmine à diuersis Christi Vicarijs fideliũ numero segregatus. De hoc namq; ita *b* Baronius: *Vidit planè inauditum hactenus portentum Roma; nempe viuente ipso legitimo, Orthodoxo Gregorio VII. Papa, iam à toto Christiano orbe per annos vndecim recepto, atq; culto Pontifice, superinduci in Petri Cathedram ac consecrari sæpe ante depositum, & execratum: sæpius Guibertum Archiepiscopum Rauennatem, decoro nomine Clementem III. vocitatum. Quod factum tradunt XI. Kalend. April. feria 6. ante Palmarum Dominicam; licet alij id factum dicant anno sequen-*

De Guiberto Pseudo pontifice.

b Tom. XI. ad annum Dom. 1083. num. 2.

In Cathedramq́; locant hunc; Clemens falsò vocatur.
Hic est Guibertus, fallax, vastator apertus
Ecclesiæ Christi, merito quem signat abyssi
c cap. 11. *Bestia, quam vidit dilectus in c Apocalypsi.*

Insuper & Tomo duodecimo, qui vltimus Baronij annalium fœtus est, complectens nimirũ res gestas annorum circiter octogintà, iamque Moguntiæ sub prælo desudat, de eodem in hunc d Anno Dom. 1100. num. 1. loquitur d modum: *Gloriabatur Guibertus Antipapa sub suo regimine extinctos tres Pontifices: nempe Gregorium VIII. Victorem III. & Vrbanum II. quem tamen hoc anno contigit ex hac vita ad inferos morte repentina perduci.* De quo ita Domnizo:

Hic per viginti tres annos deniq; Christi
Ecclesiam nisu toto turbauit iniquo.

Verum enimuerò quàm ignominiosam tam hic quam eius fautor ac promotor Henricus Imperator sortitus sit sepulturam, Nauclerus suis e Generat. 37. anno 1106 pag. 731. nobis verbis enarret. Sic enim e ait: *Diuulgata Hẽrici Imperatoris morte, omnes qui questus gratia eidem adhærendo, suas animas venales exposuerant, deditioni Regis simul & communioni Catholicæ sine mora subijciuntur. Leodienses autem hac recipiuntur conditione in communionem, quo cadauer ipsius execrati per se pridiè in Monasterio tumulatum, effoderent; & absque vllo sepulturæ vel exequiarum communione, in loco non consecrato*

Leodiensibus præcipitur vt cadauer Henrici Imp. apud se sepultum, effodiãt.

grato deponerent. Comprobantibus his qui aderāt Archiepiscopis & Episcopis: quia, quibus viuis Ecclesia non communicat, illis etiam nec mortuis cōmunicandum est. Quo facto, paulo post corpus ipsius Spiram ductum, & in sarcophago lapideo, Regis consensu positum, extra Ecclesiam per quinquenium mansit inhumatum, in capella S. Afra Martyris collocatum, eò quod in excommunicatione mortuus fuit. Pari modo etiam grauius sequitum est in Guibertum Antipapam, cuius ossa mandato Papa de sepulchro suo, vbi per sex annos sepulta erant in Ecclesia Rauennate, exhumata sunt, & inde proiecta. Hic finis, hic interitus Henrici atque Guiberti Antipapa; qui ambo censuras Ecclesia pro nullo ducentes, maledicti, atque inter hareticos sunt habiti. Vidisti ergo iam hic beneuole Lector, quam infelicem vitæ exitum consecutus sit hic Pseudopapa Guibertus, qui hunc Sanctissimum virum Lauduinnum per fas & nefas, in suam pertrahere sententiam, admotis etiam vinculis ac carceribus, omni studio est conatus.

atq; in locum non sacrum conijciant.

Idem planè contigit Guiberto Antipapa, postquam sexennio sepultura fuisset traditus.

Fuit verò hic Lauduinus, natione Thuscus, patria Lucensis, diciturque eodem anno obijsse, quo infelix iste Guibertus expirauit, hoc est anno centesimo supra millesimum: vno nimirum anno antequam Diuus BRVNO hinc ad superos emigraret; adeò vt ad annos circiter decem Maioris Cartusiæ Præfecturam administrauerit.

B. Lauduinus Canisij insertus est martyrologio die vltimo Martij.

CA-

CAPVT III. De B. Guigone, quinto Maioris Ordinis Cartusiæ Præfectus, Ordinisq; Generali. Hic est celebris ille Guigo, qui iubente Innocentio II. B. Hugonis Gratianopol. Episcopi vitam; vti superius lib. 2. §. 1. dictum est, conscripsit, quique alia nonnulla in lucem præterea protulit: de quibus ita a Posseuinus; GVIGO, inquit, *natione Gallus, patria Delphinas, primaria Cartusiæ quintus à B.* BRVNONE *Præfectus; cuius honorifica mentio fit in D. Bernardi* b *Cisterciẽsis vita; & ad quem eiusdem Bernardi* c *duæ exstant Epistolæ, varias & graues scripsit Meditationes, librum item de Cõtemplatione: qui nondum in lucem prodijt, sed in eadem Carthusia* (Maiori) *adseruatur*, & cæt. Neque solùm D. Bernardus sanctum hunc virum suis inuisit epistolis, verùm etiam celebris ille Cluniacensis Ordinis Primas, ac vir doctissimus, Petrus cognomento *Venerabilis*: vti licet videre lib. 4. epist. 12. & lib. 3. epist. 24.

a In Apparatu sacro, Tom. 1.

b Lib. 3. cap. 1. in fine.

c Est Epist. 11. & 12.

Cæterum quàm diu præfuerit, quamq; præclarè de Ordine ipso sit meritus, constat ex Petro Sutore, qui eiuscemodi de illo fert testimonium d: *Guigo de Castro, Valentinensis diœcesis, claris ortus parentibus, ingenio præstans, memoria tenax, clarus eloquio, exhortatione efficacissimus, literis secularibus & diuinis mirum in modũ eruditus, nec minus conuersatione quàm doctrina venerabilis, V. post Brunonem Maioris Carthusiæ Prior effectus, viginti septem annos, vel circiter, domum illam prudentissimè rexit, & antecessores suos*

d Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. cap. 7. pag. 59.

*suos fama & auctoritate longè præcessit. Aedificia penè omnia aut fecit noua, aut vetusta instaurauit. Rigorem quoq; Ordinis obseruauit ad vnguẽ. Quapropter diua dante gratia, plurimos meruit habere sequaces. Siquidem tempore illius sex aut septem Cartusiensis Ordinis domus exordium, incrementumq; non exiguum sumpserunt. Videlicet domus * Portarum, Excubiarum, Durbonis, Sylua benedicta, Maioreui, & Arueria. Domus quoq; montis Dei anno vitæ eius vltimo, consilio eius exstrui cœpit.* Composuit etiam, ac pulchro ordine digessit Cartusianorum statuta, ipsasq; D. Hieronymi doctissimas epistolas emaculatiores in lucem promulgauit. De quo alio insuper in loco ita præfatus Sutor e GVIGO, inquit, *quinquagesimum ætatis agens annum, conuersionis verò trigesimum, Prioratus autem sui vigesimũ septimum, vel circiter, non sine sanctitatis opinione spiritum Domino reddidit, anno Domini trigesimo septimo supra millesimum centesimum, Ab inchoatione verò Ordinis tertio & quinquagesimo.*

** Horum eãrundem etiã Dorlandus meminit pag. 143. lin. 8.*

Quo ætatis ac regiminis anno obierit.

e *Lib. 2. cap. 5. pag. 509.*

Interim verò quàm sanctæ f Conuersationis laicos, re ac nomine Conuersos, post se B. Guigo reliquerit, cõstat non solùm ex ijs quæ Dorlandus lib. 4. cap. 3. pag. 148. commemorat, verũ etiam ex Petro Blesensi, qui eadem fermè ætate literarum monumentis perquam celebris extitit; ideoque suis quæ oculis coram conspexit, ea ad omnem posteritatis memoriam propagare haud quaquam dubitauit: Explanans etenim

Quàm insignis pietate Laici, & maximè Conuersi, sub B. Guigone in ordine Cartus. extiterint.

Vide vltimã editionem Petri Blesens. Moguntiæ, anno 1600. pag. 497.

secundum caput libri Iob, ita ait: *Nudiustertius vidi quendam* GERARDVM *nomine, Cartusiensis Ordinis fratrem. Qui super omnia desiderabilia sua iam per septennium desiderauerat mori; cupiens exire de carcere, & de vinculis huius carnis, &c. Hic singulis noctibus in principio vigiliarum surgebat, imo anticipabat vigilias noctis. Ego, & quidam alij, qui eramus cum eo, dabamus requiem temporibus nostris, & palpebris nostris dormitationem. Ipse autem pernoctabat in oratione, semper tamen cum fletu & gemitu. Vix aliqua hora comedebat panem sine lachrymis, sed & poculum suum cum fletu miscebat. In omni opere suo suspirabat ad Christum, despiciens terram, suspiciens cœlum, vtens mundo quasi non vtens*, &c. *Et licet laicus esset, & literas non nouisset, habebat tamen scriptam in corde suo digito Dei scientiam vitæ & disciplinæ. Sanè docuerat eum, qui docet hominem scientiam: & vtinam literati omnes sic essent docibiles Dei, & infudisset illis gratia, quod non contulit disciplina. Deum testor, non minus circumspectè & sanè, de articulis fidei Christianæ respondebat, quam si maximam vitæ suæ partem in scholis Parisiensibus expendisset. In schola siquidem illius eruditus fuerat, qui docuit & inflammauit Apostolos.* Hæc ille. Cæterum de insigni quoque pietate alterius istius Gerardi (nisi fortè hic vnus idemque cum illo sit) Comitis nimirum Niuernensis; vide Dorlandum capite 14. huius libri quarti. Item de Petro Frecoldi,

Eximia sanctitas laici cuiusdam Cartus. Gerardi.

Nulla literarum præditus cognitione, accuratissimè de Christianæ fidei articulis respondet.

coldi, patre nimirum Clementis IV. Rom. Pontific. Ordinis nostri Conuerso, vide eundem Dorlandum lib. 4. ca. 3. pag. 156. in margine, nec non & Petrum Sutorem lib. 2. vitæ Cartus. Tractatu 3. cap. 5. pag. 524.

Porro quod hoc eodem capite, pagina nimirum 153. Dorlandus adserit; anno vicesimo sexto prioratus B. GVIGONIS; procurante humani generis hoste, aliquot religiosorum cellas tanta niuium mole obrutas fuisse, vt nonnulli illorum miserè sint extincti; id etiam referunt æui illius scriptores. E quorum numero cum primis est Petrus Venerabilis, Cluniacensis doctissimus Abbas. Qui ad B. Guigonem, reliquosque maioris istius Cartusiæ fratres consolatoriam super hac re scribens epistolam, inter cætera ita a ait: *Audita, dilectissimi, & vix credita Apostolici numeri, & cælestis collegij vestri tam subita & inopinata immunitione, fateor quasi in extasi raptus, diu stupui*, &c. Concludens deinde epistolam; *quoniam*, inquit, *supremo Iudici ea via tentationis vos ex parte aggredi placuit, qua Iob iustus tentatus est* (suppressis nimirum ædium mole liberis) *& quia tanti vos habuit cælestis censura; vt ad tanti viri flagella perferenda vos idoneos indicaret, libeat in subuersione cellarum, & oppressione fratrum, omni cordis tranquillitate clamare; quod ille à vento diserti domo subuersa, à filijs ac filiabus eius ruina extinctis, adorans dixit*; Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Hæc ille. Recenset quoque hanc cladem Sutor, licet eam anno tertio & vicesimo Prioratus B. GVIGONIS dicat acci-

Quo pacto aliquot Maioris Cartusiæ Patres ingenti niuium mole sint oppressi, extinctique.

a Epist. 12. lib. 4.

Iob. 1. vers. 19.

b Lib.2.Tract.3.cap.5. pag.5. pag.

c Pag.153. in medio.

d Extat Tom. 3. Surij, die 26. Iunij. §.5.

Surius Tom. 6. 4. Decemb. Et post illum Bredenb. lib. 4. Collat. c.1.

disse. *b Tunc enim niues de altissimis (inquit) montibus impetu subito incredibilique mole ruentes, celsasq; omnes præter vnam vasta congerie operientes, sex Monachos, vnumque Nouitium, horrendo turbine obruerunt.* Illum verò Lotharingum, quem c Dorlandus dicit post diem duodecimum spirãtem adhuc repertum, Sutor Auduinum nominat; vsus, vti opinor, Chronico Priorum Maioris Cartusiæ, quod penes nos manu scriptũ adseruamus. Verùm nos solitæ studentes breuitati, tam de hac horrenda niuali strage, quàm eximijs B. Guigonis virtutibus, auidum lectorem ad vitam S. d Anthelmi remittimus; in qua vtriusque rei fit commemoratio.

At verò quod pag. 154. Dorlandus dicit, Lotharingum istum fratrem, meritis sanctissimæ BARBARAE Virginis, id à Deo obtinuisse, vt non nisi sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis probè munitus, hinc ad aliam vitam emigrauerit, non debet cuiquam vel lectu mirum, vel creditu impossibile videri; consideranti nimirum, quàm mirabili euentu hæc eadem Beatissima Christi Martyr BARBARA Henricum Kockium, Gorcomiẽsem istum lanionem, qui se eius tutelæ commiserat, anno Domini 1448. miserabili incendio ambustum, ne dicam exustũ, tam diũ in vita conseruauerit, vt non nisi facta exomologesi, sacroque percepto viatico, diem obiret suum.

CAP. VI. pag. 157. Incipit hic Dorlandus recensere vitam sanctissimi Viri ANTHELMI, ex VII. Maioris Cartusiæ Præfecto, Bellicensis Ecclesiæ Episcopi celeberrimi, plurimorumq;

rumque miraculorum gloria præstantissimi. Cuius vitam, ac res præclarè gestas, à quodam eius æquali, ac populari amico, qui nomē suum modestiæ caussa subticeri voluit, in lucem prolatas, eleganti stylo recensuit Surius, Tomo nimirum 3. de Probatis Sanctorum historijs, die 26. Iunij. Ad quam lectorem remittimus.

Cæterum quod hic dicitur pag. 157. linea 6. à fine, Anthelmum hunc rogatu Hugonis Episcopi Gratianopolitani, ex Domo Portarum, nouitiatus sui tempore, ad Maiorē fuisse translatum Carthusiam, non arbitrandum est, hunc Hugonem fuisse primum illum Gratianopol. Antistitem, quo iuuante ac comitante D. BRVNO Ordinis huius fundamenta iecit; de quo nimirum toto secundo libro Dorlandus agit, verum alterum illum, de quo §. 2. lib. secundo NOTARVM mentionem fecimus, quod scilicet seniori illi in eodem Gratianopolitano Episcopatu successerit, tandemque etiam Viennensis Archiepiscopus effectus sit. Anthelmus namque vixit sub Alexandro III. Rom. Pontifice, circa annum 1160. senior verò Hugo obijt anno Domini 1131. vti superius à nobis commemoratum est. Neque vero etiam Anthelmus GVIGONI in regimine Cartusiæ immediate successit, vti Dorlandus videtur innuere, cap. 4. lin. 2. sed alius quidam Hugo, Guigonis nimirum discipulus, intermedius fuit: qui tamen post biennium, vltro petijt isto se onere releuari, sicuti & factum. Hunc ergo B. subsecutus Anthelmus, ad annos circiter bis senos Cartusiæ Maiori, imò Ordini vniuerso magna cum

Dorlandus lib. cap. 8.

**De eodem cap. 15. NOTARVM mentio quoq; habetur.*

laude ac vitæ sanctimonia præfuit. de quo nimirum *a* legitur, quod CARTVSIAE terminos dilatauerit, itaq; obstruxerit, vt nullus mulieribus pateret ingressus: structuras quoq; nõnullas meliores reddiderit; nec non & aquæ ductus multo labore prolixis spacijs ad culinã cellasq; fratrum deriuauerit. Quibus verò claruerit miraculis, non est hîc nostri instituti dicere; quippe cùm ea non solum apud Surium capite 27. vitæ illius ad longum reperiantur, verum etiam apud Dorlandum cap. 7. huius eiusdem libri, pag. 174.

a Auctor vitæ apud Surium, cap. 7.

CAP. VIII. pag. 180. Hîc iam agitur de alio illo HVGONE, ex Episcopo Gratianopol. Viensis Ecclesiæ designato Archiepiscopo: quem tamen non constat vllo vnquam tempore maioris Carthusiæ Prioratum gessisse, sed alium quendam Hugonem, discipulum nimirum S. GVIGONIS. adeò vt in argumẽto seu inscriptione *f* capitis huius, ob eandem nominis claturam seu synonymiam, librariorum vitio erratum sit.

f Pag. 180. lin. 2.

CAP. IX. 81. Bernardi Prioris Cartusiæ Portarum eximia laudum præconia non solũ Dorlandus hoc capite summatim perstringit, verũ etiam auctor vitæ B. Antelmi apud *b* Surium ca. 19. & 20. nec non & cap. 2. adeo vt dicat eius solius opera innumeros à deuijs vitiorum callibus ad diuinæ seruitutis obsequium esse perductos. Hic est enim ille qui duos illos insignes Christianæ plebis antistites ad Ordinis gremium admisit: nempe B. Anthelmum Bellicensem, & Stephanum Diensem, de quo capite sequenti.

b Tom. 3. 26. Iunij.

quenti. Hic inquam ille est Bernardus, quem eius synchronus ac synonimus Clareuallensis Abbas, INNOCENTIO II. Romano Pontifici, hisce per epistolam verbis commendat: a *Dilectum Deo & hominibus Bernardum de Portu, Pater Venerande, vocatione vestra cogi ad opus, & onus Episcopale audiuimus. Probabilis res, ac digna planè vestro Apostolatu; ponere in lumine lumen absconditum, ne sibi soli viuat, qui & alios ad vitam trahere possit. Vsquequo namque latet & ardet tātummodò, qui & lucere valet?* Porrò vtrum in Gallia Cisalpina, seu Lombardia, an verò alibi Episcopus exstiterit, incompertum habeo, nisi quod Petrus Canisius suo in Martirologio ita de eo scriptū reliquerit: b *Cōmemoratio B.* BERNARDI, *qui ex Carthusiæ* (Portarum) *Priore, Diensis factus Episcopus, varijs claruit miraculis*: addens in margine annum Domini 1140. Cæterum de eius miraculis c Bostius non immeritò, vsurpat hosce Baptistæ Mantuani versiculos:

Qui venit ægrotus, redit ad sua limina liber,
Et miseros homines ossa sepulta iuuat.
Loripedes, oculis capti, nodisq; podagra,
Diuinam illabi testificantur opem.
Summa virum probitas, simul & miracula Sanctum,
Esse probant, fidei si sit habenda fides.

CAP. X. STEPANI huius Diensis Episcopi vitam tribus conscriptam folijs, apud d Surium licet videre. à puero namque cœpit manifesta edere indicia, se ad sacrum Carthusianorum institu-

a *Epist.* 155.

b *Die* 16. *Kalend. Ianuar.*

c *Lib. de viris illust. Ord. Cartus.*

De B. Stephano Diensi.

d *Tom.* 5. *die* 7. *Septem. de quo etiam Canisius in Germanico suo Martyrolog. eodem die.*

institutum cœlitus præparari: cùm nimirum ferijs sextis materna recusans vbera, à lacticinijs, exemplo Diui Nicolai magni Myrarum Episcopi, abstineret. Adeo namque Carthusiani ab esu lacticiniorum diebus istis sibi temperant, vt etiamsi celeberrima Dominicæ Natiuitatis solemnitas, in diem Veneris incideret (quando videlicet secularibus ob tantę letitiæ festum etiam carnibus vesci, quibusdam in locis permittitur) ipsi tamen nullo pacto hanc tam laudatam, Ordinis sui consuetudinem infringerent, violarentur. Cæterum migrauit hic Sanctissimus Præsul ad Dominũ septimo Iduum Septembris, anno salutis millesimo ducentesimo tertio decimo, ætatis suæ quinquagesimo octauo, cõuersionis trigesimosecundo Episcopatus verò sexto.

PAG. 186. in fine dicitur in eadem Portarum Carthusia, vnde Stephanus Diensis Episcopus prodijt, plurimos eximiæ sanctitatis Viros exstitisse: quemadmodum harum rerum Lectori auido ad liquidum constare poterit, si inspicere dignabitur cap. 3. vitæ præfati Stephani, To. 5. Surij: nec non & cap. 10. vitæ B. Anthelmi, Tom. 3. Protulit enim sola hæc Carthusia tres admirandæ sanctitatis Episcopos; nempe Anthelmum Bellicensem, Stephanum Diensem, & Bernardum, eiusdem loci Præsulem, vti vult Canisius.

CAP. XIV. pag. 201. Post obitum B. Anthelmi (quem Sutor *a* Ancelinum nominat) BASILIVS successit: de quo hæc apud Sutorem reperiuntur. *b* BASILIVS *Maioris Carthusiæ, Prior*

a lib. 2. vitæ Carthu. Trac. 512.

VIII. multa scientia praclarus, eximiisq; virtutibus tumulatus, domum CARTVSIAE *Maioris, cui tres & viginti annos (Dorlandus nonnihil superaddit) prafuit, totumque Ordinem prudentissimè gubernans, in spiritualibus temporalibusq; non parum ampliauit. Multas etenim constitutiones ad ordinis conseruationem pertinentes, edidit, Multos quoq; lingua calamoq; ad mundi contemptum aternamq; vitam incitauit: & demum multos ad ordinem, qui suo tempore plurimũ incrementi accepit. Deniq; cum praclari regiminis exemplum, & sua quoq; vita monumenta posteritati dimisisset, tandem deficiẽs in senectute bona, post labores sudoresq; sacra militia peracta, migrauit ad Christum, circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum tertium, sepultusq; est cum miraculorum splendore multo, qua sanctitati illius testimonia perhibuerunt.* Hæc ille; cui etiam adstipulatur Martyrologium Canisij, 18. Kalend. Iulij. Refert quoque Dionysius Carthusianus, articulo octauo de præconio ordinis Carthusiensis, B. DOMINICVM Prædicatoriæ familiæ primum initiatorem, ad hunc nostrum venisse BASILIVM, atque ab eodem consilium accepisse de modo prædicandi aduersus hæreticos, nec non & de institutione ac habitu ordinis sui: adeo vt hinc forsitan factum sit, quod tanta inter Dominicanos ac Cartusianos vestium reperiatur conformitas. Quod vero Dorlandus dicit, hũc Basilium nostrum præter alia facũdam scripsisse solitariæ vitæ Epito-

B. Basilius obiit circa annũ Domini 1173. 14. Iunij.

c pag. 201. in fine.

CAETERVM quod eodem hoc capite pag. 202. prædicatur insignis virtus Gerardi cuiusdã laici, qui ex Niuernensi Comite Conuersus est effectus, nescio an hic idem illic sit, de quo supra cap. 3. ex Petro Blesensi meminimus. Vt vt est, præclarum sanè exhibuit humilitatis exemplũ, quando opibus honoribusque relictis, libenter se omnium minimum fecit, vt Christum lucrifaceret; occurrens nimirum filio suo in sordidissimo habitu velleraque ouium recenter tonsarum ceruicibus deferens. Quemadmodum consimile ferè exemplum de quodam Adolpho Holsatiæ Comite d Krantzius cõmemorat, qui mundo circa annum Domini quadragesimum post mille ducentos nuntium remittens, Minorum est ingressus Ordinem; non erubescens ostiatim lac in hydria emendicare. Cui cùm quodam tempore filij in equis sublimes publica via vbi declinare non poterat, casu occurrissent, iamq; humanitus aliquid sentiret, ita vt rubore perfundi inciperet, tãdem robur mentis aduocans, cùm adhuc in conspectu esset filiorum, hydriam super caput leuatam euertens, totum se à vertice lacte perfudit, dixitque: *Infælix, erubuisti Christi paupertatem, baiulare lac in manibus, nunc vel in capite ostende quid portaueris.* Quis non iure miretur, inquit Krantzius, tantam humilitatem, patientiam mansuetudinem?

Dorlandus pag. 204. in princip.

d *In Saxonia lib. 8. cap. 7.*

Verum mirari Comitis huius exemplum desinimus, quando nimirum nostra ætate etiam in Ducibus eiusmodi licuit spectare exempla, maximè autem in Francisco Borgia, tertio Societatis IESV Præposito Generali, qui cùm

esset Gothalaniæ Prorex, ac Gandiæ Dux, post Societatis ingressum non detrectauit neq; erubuit etiam vilissimas obire functiones, nempe ligna & aquam in culinam deferre ignem accendere, verrere pauimentum, lances olasque mundare, cæteraque id genus. Imo Calensi in collegio Lusitaniæ, quod oppidum vulgo *Portum* appellant, Belgæ verò kalys Malys, ostiarij officio perfunctus, cùm porcũ iugulatum, eleemosynæ vice obtulissent, humeris sublatum tacitus in superiorem domus partem, per gradus non sine labore portauit. Quod alij cùm mirarentur, facti commendationem sic elusit: *Quid mirum*, inquit, *si porcum porcus commodè tulerit?* Non dissimile nimirum est, quod de Carlomanno Casinenses referunt annales. Qui Imperio se abdicans, regnumque Pipino fratri relinquens, Romam, Zacharia Pontifice Maximo clauum tenente, venit, atque, in Cassino monte Benedictinis se Sodalibus iunxit. Oues verò, Abbatis iussu, fortè pascens, claudicantem vnam, quod gregem consequi non posset, humeris summa cum animi voluntate sustulit: quemadmodum & Gerardus noster libens in filij sui conspectum prodijt, exornatus scilicet aurei loco torquis, exuuijs ouium recenter tonsarum, quarum stillantia in humeros vellera lubenter sustulit baiulauitque; nedum quod scatens vermibus, vel vnum ex ijs adimi sibi à filio permitteret: exẽplo nimirum sanctissimæ illius solitariæ fœminæ, re ac nomine BONAE, cuius ex pectore cùm innumeri prodirent vermes, B. Dominicus ex animo illi compassus, obnixè

Lib. 2. vitæ eius, ca. 1. pa.

Ibidem lib. 4. cap. pa. 218

Ioan. Nauclerus Tom. 2. Generat. 25. in fine. Et Hieron. Platus li. 2. de bono statu relig. cap. 26.

Quo pacto hic idem Carlomannus, nouitiatus tempore, insigni sit exceptus alapa à coquo vide apud Reginonẽ Prumiẽs. ad ann. Domini 1246.

Faciunt hæc ad elucidationem pa. 204. in fine.

Lib. 2. vitæ S. Domin. ca. vlt. tom. 4. Surij, 5. Aug.

nixè rogauit, vt vnum ex his benignè ei largiretur. At illa noluit, g nisi fidem daret, se confestim redditurum. Et is quidem ingens erat, atroq; capite. Quem vt B. DOMINICVS accipiens, digitis versaret, eumque accuratius inspiceret, subitò in gemmam pretiosissimam est conuersus. Cæterum istius generis gemmis etiam exornatum fuisse legimus, insignem illam B. THONAE Cantuariensis Archiepiscopi, iuxta ac Martyris, interulam. De qua nimirum M. Eduardus, eius contemporaneus, atque oculatus necis inspector: *Postero, inquit, interfectionis die, Martyris corpus mundißimum quidam loturi, ad nudam carnem inueniunt cilicium adeo pediculis refertum, vt martyrium quod pridie vir sanctus perpessus erat, isto tolerabilius videretur.* Quartò igitur satius fuerit, amore CHRISTI, pauculos cum hoc Niuernensi Comite patienter in corpore morsicantes sustinere vermes, quàm incidere tandem in istum damnatorum hominum locum, *vbi vermis eorum non morietur. & ignis eorum non extinguetur, sed erunt vsque ad satietatem visionis omni carni?*

Tom. 6. Surij 29. Decembr. ca. 25. vitæ eius.

Esa. 66. 24.

Quin & hoc eodem capite, circa finem pag. 205. refert DORLANDVS B. BASILIVM in consopienda carnis tentatione ita opitulatum S. HVGONI, Lincolniensi Præsuli, vt quasi exsectus, nullos deinde huiuscemodi stimulos amplius persenserit. Cui simile omnino est, quod de B. Equitio commemorat Gregorius f. Quem, cùm iuuentutis suæ tempore, acri certamine carnis incentiua fatigaret, quadam nocte precibus

f Lib. 1. Dial. c. 4. in princ.

cibus diuini numinis gratiam implorantem, visus est adire Angelus, qui eum ita emascularet, vt de cætero ab huius generis tentationibus alienus omninò existeret, ac si sexum in corpore circumferre non videretur. Quod & Sereno Abbati accidisse, apud Casſianum collatione septima legitur.

CAP. XV. pag. 206. B. IANCELINVS, qui hic dicitur Basilio successisse, decimus fuit Generalis, vnde vnus solummodò fuit intermedius, nempe Hugo quidam, de quo ita in Cathalogo PRIORVM Maioris Cartusiæ scriptum reperi: *Circa annum Domini millesimum septuagesimum quartum, in PRIORATV Basilio successit D. Hugo, Monachus dictæ domus. Qui vtrum fuerit ille, de quo a supra narratum est, an verò alius eiusdem nominis, incompertum habetur. Nam non nisi duobus annis PRIOR existens, contemplationi ac quieti impense deditus, à Capitulo Generali absolutionē petijt, & accepit.* Itaque hoc Magistratu sese abdicante, subsequutus est. Vir eximijs maximarum virtutum ornamentis præditus, IANCELINVS, vel vt alij vocant Ancelinus: De cuius præclaris virtutibus vide Anthoninum parte 2. Tit. 15. ca. 22. §. 2. Illic enim idem hoc miraculum refertur, quod hic apud DORLANDVM reperitur pa. 205. quo pacto nimirum B. IANCELINVS in virtute obedientiæ defuncto cuidam Cartusiano præceperit, ne vlla amplius ederet miracula: quod putat accidisse circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum quintum.

*a De eodem Hugone etiā nos supra in Notis diximus, paulo ante cap. 8. ad signum **

tum. Porrò cùm hic IANCELINVS Maiori præesset Cartusiæ, contigit Stephanum Diensem ab eodem compelli, Ecclesiæ istius Episcopatum suscipere, vti habes in eius vita Tom. 5. Surij, 7. Septemb. §. 8. De quo quidem IANCELINO, in huncmodum Sutor: g IANCELINVS *Maioris Cartusiæ* PRIOR X. *tam eximiæ sanctitatis, tantiq; meriti ac præstantis virtutis extitit, vt vnus de antiquis Sanctis Patribus deputaretur. Hic (quod dictu quoq; mirum est) sarcinam* PRIORATVS *Maioris Cartusiæ ad annos circiter sexaginta tam laudabiliter gessit, vt in stuporem videntes, audiëtesq; omnes verterentur. Hic quoq; sacri Ordinis habitu Petrum Frecoldi, Patrem,* CLEMENTIS *IV. Summi Pontif. donauit.* De quo DORLANDVS lib. 4. cap. 4. pag. 156. Verum hic IANCELINVS post diuturnos ærumnosæ huius vitæ labores tandem in senectute sancta deficiens, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio perpetuam quietem habiturus, paradisianas adiuit sedes. Cuius equidem laudabilem mentionem facit suo in Martyrologio Canisius, quarto Kalend. Martij.

g Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. c. 5. p. 524.

Sutor. ibidem pag. 526.

CAP. XVI. pag. 211. Fuit hic Martinus huius nominis primus, qui Iancelino successit, præfuitque annos circiter tredecim: sub cuius regimine referunt maioris Cartusiæ annales accidisse Toleti in Hispanijs id, quod Dorlandus habet pag. 214. de libro illo triplici idiomate conscripto: quem postquam Iudæis in rupe delitescentem reperisset, inibique Christi Salua-

toris

toris haberi mentionem comperisset, Baptismatis Sacramento confestim initiatus est.

CAETERVM quod pag.212.commemoratur exemplum istius anachoretæ in extasin rapti, illud idem quoque reperitur apud Dionys. Rickelium art.7. de Præconio Ord.Cartus.

CAP.XVII.pag.215.Quod hic Dorlandus dicit, BOSONEM, paucis intermedijs, successisse P.Martino, sciendum est, quatuor inter hunc & illum Generales extitisse: nempe Bernardum, Risferium, * Gerardum, & Guilielmum: quorum primus præfuit annis circiter octonis, secundus vndenis, tertius senis, quartus plus minus quinis. *al.Girardus*

PORRO, quod pag. 217. huius eiusdem capitis in Templarios inuehitur Dorlandus, quasi qui Iudæis ac paganis peiores, vna nocte internecione deleti sint, atque ad tartara relegati à quibusdam in dubium vocatur; adeo vt nonnulli tam horum quam antiquorum temporum scriptores reperiantur, qui eos iniustè de superficis terræ sublatos opinentur: Inter quos cum primis videtur esse B.[a] Antoninus, [b] Nauclerus, Volaterranus, in vita Clementis V. Sabellicus in historiarum rhapsodia, Ioannes Bocatius libro de ruina Principum, nec non & Papirius Massonius lib. 3. annalium Francorum pag. 365. & Ioannes Villaneus. Cæterum Templarij, seu templaris militiæ Ordo, cœpit anno Domini vicesimo supra millesimum centesimum: indeque nomen traxit, quod iuxta templum Domini Hierosolymis, in palatio regio à prima eorum institutione commorandi domicilium haberent.

a part. 3. tit. 21. cap. 3. in princip.

b Tom. 2. gener. 44. ann. 1307. p. 873.

Templari qui fuerint, & quando exorti, delctique.

CAPVT III. De B. Guigone, quinto Maioris Ordinis Cartusiæ Præfectus, Ordinisq; Generali. Hic est celebris ille Guigo, qui iubente Innocentio II. B. Hugonis Gratianopol. Episcopi vitam, vti superius lib. 2. §. 1. dictum est, conscripsit, quique alia nonnulla in lucem prætera protulit: de quibus ita a Posseuinus; GVIGO, inquit, *natione Gallus, patria Delphinas, primaria Cartusiæ quintus à B.* BRVNONE *Præfectus: cuius honorifica mentio fit in D. Bernardi* b *Cisterciēsis vita; & ad quem eiusdem Bernardi* c *duæ exstant Epistolæ, varias & graues scripsit Meditationes, librum item de Cōtemplatione; qui nondum in lucem prodijt, sed in eadem Carthusia* (Maiori) *adseruatur*, & cæt. Neque solùm D. Bernardus sanctum hunc virum suis inuisit epistolis, verùm etiam celebris ille Cluniacensis Ordinis Primas, ac vir doctissimus, Petrus cognomento *Venerabilis*: vti licet videre lib. 4. epist. 12. & lib. 3. epist. 24.

a *In Apparatu sacro, Tom. 1.*

b *Lib. 3. cap. 1. in fine.*

c *Est Epist. 11. & 12.*

Cæterum quàm diu præfuerit, quámq; præclarè de Ordine ipso sit meritus, constat ex Petro Sutore, qui eiuscemodi de illo fert testimonium d: *Guigo de Castro, Valentinensis diœcesis, claris ortus parentibus, ingenio præstans, memoria tenax, clarus eloquio, exhortatione efficacissimus, literis secularibus & diuinis mirum in modū eruditus, nec minus conuersatione quàm doctrina venerabilis, V. post Brunonem Maioris Carthusiæ Prior effectus, viginti septem annos, vel circiter, domum illam prudentissimè rexit, & antecessores suos*

d *Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 5. cap. 7. pag. 59.*

*suos fama & auctoritate longè præcessit. Aedificia penè omnia aut fecit noua, aut vetusta instaurauit. Rigorem quoq; Ordinis obseruauit ad vnguē. Quapropter diua dante gratia, plurimos meruit habere sequaces. Siquidem tempore illius sex aut septem Cartusiensis Ordinis domus exordium, incrementumq; non exiguum sumpserunt. Videlicet domus *Portarum, Excubiarum, Durbonis, Sylua benedicta, Maioreui, & Arueria. Domus quoq; montis Dei anno vitæ eius vltimo, consilio eius exstrui cœpit.* Composuit etiam, ac pulchro ordine digessit Cartusianorum statuta, ipsasq; D. Hieronymi doctissimas epistolas emaculatiores in lucem promulgauit. De quo alio insuper in loco ita præfatus Sutor. GVIGO, inquit, *quinquagesimum ætatis agens annum, conuersionis verò trigesimum, Prioratus autem sui vigesimū septimum, vel circiter, non sine sanctitatis opinione spiritum Domino reddidit, anno Domini trigesimo septimo supra millesimum centesimum, Ab inchoatione verò Ordinis tertio & quinquagesimo.*

** Horum eārundem etiā Dorlandus meminit pag. 143. lin. 8.*

Quo ætatis ac regiminis anno obierit.

e Lib. 2. cap. 5. pag. 509.

Interim verò quàm sanctæ *f* Conuersationis laicos, re ac nomine Conuersos, post se B. Guigo reliquerit, cōstat non solùm ex ijs quæ Dorlandus lib. 4. cap. 3. pag. 148. commemorat, verū etiam ex Petro Blesensi, qui eadem fermè ætate literarum monumentis perquam celebris extitit; ideoque suis quæ oculis coram conspexit, ea ad omnem posteritatis memoriam propagare haud quaquam dubitauit: Explanans etenim

Quàm insignis pietate laici, & maximè Conuersi, sub B. Guigone in ordine Cartus. extiterint.

Vide vltimã editionem Petri Blesens. Moguntiæ, anno 1600. pag. 497.

secundum caput libri Iob, ita ait: *Nudiustertius vidi quendam* GERARDVM *nomine, Cartusiensis Ordinis fratrem. Qui super omnia desiderabilia sua iam per septennium desiderauerat mori; cupiens exire de carcere, & de vinculis huius carnis, &c. Hic singulis noctibus in principio vigiliarum surgebat, imo anticipabat vigilias noctis. Ego, & quidam alij, qui eramus cum eo, dabamus requiem temporibus nostris, & palpebris nostris dormitationem. Ipse autem pernoctabat in oratione, semper tamen cum fletu & gemitu. Vix aliqua hora comedebat panem sine lachrymis, sed & poculum suum cum fletu miscebat. In omni opere suo suspirabat ad Christum, despiciens terram, suspiciens cœlum, vtens mundo quasi non vtens*, &c. *Et licet laicus esset, & literas non nouisset, habebat tamen scriptam in corde suo digito Dei scientiam vitæ & disciplinæ. Sanè docuerat eum, qui docet hominem scientiam: & vtinam literati omnes sic essent docibiles Dei, & infudisset illis gratia, quod non contulit disciplina. Deum testor, non minus circumspectè & sanè, de articulis fidei Christianæ respondebat, quam si maximam vitæ suæ partem in scholis Parisiensibus expendisset. In schola siquidem illius eruditus fuerat, qui docuit & inflammauit Apostolos.* Hæc ille. Cæterum de insigni quoque pietate alterius istius Gerardi (nisi fortè hic vnus idemque cum illo sit) Comitis nimirum Niuernensis; vide Dorlandum capite 14. huius libri quarti. Item de Petro Frecoldi,

Eximia sanctitas laici cuiusdam Cartus. Gerardi.

Nulla literarum præditus cognitione, accuratissimè de Christianæ fidei articulis respondet.

coldi, patre nimirum Clementis IV. Rom. Pontific. Ordinis nostri Conuerso, vide eundem Dorlandum lib. 4. ca. 3. pag. 156. in margine, nec non & Petrum Sutorem lib. 2. vitæ Cartus. Tractatu 3. cap. 5. pag. 524.

Porro quod hoc eodem capite, pagina nimirum 153. Dorlandus adserit; anno vicesimo sexto prioratus B. GVIGONIS; procurante humani generis hoste, aliquot religiosorum cellas tanta niuium mole obrutas fuisse, vt nonnulli illorum miserè sint extincti; id etiam referunt æui illius scriptores. E quorum numero cum primis est Petrus Venerabilis, Cluniacensis doctissimus Abbas. Qui ad B. Guigonem, reliquosque maioris istius Cartusiæ fratres consolatoriam super hac re scribens epistolam, inter cætera ita a ait: *Audita, dilectissimi, & vix credita Apostolici numeri, & cælestis collegij vestri tam subita & inopinata immunitione, fateor quasi in extasi raptus, diu stupui*, &c. Concludens deinde epistolam; *quoniam*, inquit, *supremo Iudici ea via tentationis vos ex parte aggredi placuit, qua Iob iustus tentatus est* (suppressis nimirum ædium mole liberis) *& quia tanti vos habuit cælestis censura, vt ad tanti viri flagella perferenda vos idoneos iudicaret, libeat in subuersione cellarum, & oppressione fratrum, omni cordis tranquillitate clamare; quod ille à vento diserti domo subuersa, à filijs ac filiabus eius ruina extinctis, adorans dixit*; Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Hæc ille. Recenset quoque hanc cladem Sutor, licet eam anno tertio & vicesimo Prioratus B. GVIGONIS dicat acci-

Quo pacto aliquot Maioris Cartusiæ Patres ingenti niuium mole sint oppressi, extinctique.

a Epist. 12. lib. 4.

Iob. 1. vers. 19.

b *Lib. 2. Tractat. 3. cap. 5. pag. 5. pag.*

c *Pag. 153. in medio.*

d *Extat Tom. 3. Surij, die 26. Iunij. §. 5.*

disse. b *Tunc enim niues de altissimis* (inquit) *montibus impetu subito incredibilique mole ruentes, cellasq; omnes præter vnam vasta congerie operientes, sex Monachos, vnumque Nouitium, horrendo turbine obruerunt.* Illum verò Lotharingum, quem c Dorlandus dicit post diem duodecimum spirãtem adhuc repertum, Sutor Auduinum nominat; vsus, vti opinor, Chronico Priorum Maioris Cartusiæ, quod penes nos manu scriptũ adseruamus. Verùm nos solitæ studẽtes breuitati, tam de hac horrenda niuali strage, quàm eximijs B. Guigonis virtutibus, auidum lectorem ad vitam S. d Anthelmi remittimus; in qua vtriusque rei fit commemoratio.

Surius Tom. 6. 4. Decemb. Et post illum Bredenb. lib. 4. Collat. c. 1.

At verò quod pag. 154. Dorlandus dicit, Lotharingum istum fratrem, meritis sanctissimæ BARBARAE Virginis, id à Deo obtinuisse, vt non nisi sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis probè munitus, hinc ad aliam vitam emigrauerit, non debet cuiquam vel lectu mirum, vel creditu impossibile videri; consideranti nimirum, quàm mirabili euentu hæc eadem Beatissima Christi Martyr BARBARA Henricum Kockium, Gorcomiẽsem istum lanionem, qui se eius tutelæ commiserat, anno Domini 1448. miserabili incendio ambustum, ne dicam exustũ, tam diũ in vita conseruauerit, vt non nisi facta exomologesi, sacroque percepto viatico, diem obiret suum.

CAP. VI. pag. 157. Incipit hic Dorlandus recensere vitam sanctissimi Viri ANTHELMI, ex VII. Maioris Cartusiæ Præfecto, Bellicensis Ecclesiæ Episcopi celeberrimi, plurimorumq;

rumque miraculorum gloria præstantissimi. Cuius vitam, ac res præclarè gestas, à quodam eius æquali, ac populari amico, qui nomē suum modestiæ caussa subticeri voluit, in lucem prolatas, eleganti stylo recensuit Surius, Tomo nimirum 3. de Probatis Sanctorum historijs, die 26. Iunij. Ad quam lectorem remittimus.

Cæterum quod hic dicitur pag. 157. linea 6. à fine, Anthelmum hunc rogatu Hugonis Episcopi Gratianopolitani, ex Domo Portarum, nouitiatus sui tempore, ad Maiorē fuisse translatum Carthusiam, non arbitrandum est, hunc Hugonem fuisse primum illum Gratianopol. Antistitem, quo iuuante ac comitante D. BRVNO Ordinis huius fundamenta iecit; de quo nimirum toto secundo libro Dorlandus agit, verum alterum illum, de quo §. 2. lib. secundo NOTARVM mentionem fecimus, quod scilicet seniori illi in eodem Gratianopolitano Episcopatu successerit, tandemque etiam Viennensis Archiepiscopus effectus sit. Anthelmus namque vixit sub Alexandro III. Rom. Pontifice, circa annum 1160. senior verò Hugo obijt anno Domini 1131. vti superius à nobis commemoratum est. Neque vero etiam Anthelmus GVIGONI in regimine Cartusiæ immediate successit, vti Dorlandus videtur innuere, cap. 4. lin. 2. sed alius quidam *Hugo, Guigonis nimirum discipulus, intermedius fuit: qui tamen post biennium, vltro petijt isto se onere releuari, sicuti & factum. Hunc ergo B. subsecutus Anthelmus, ad annos circiter bis senos Cartusiæ Maiori, imò Ordini vniuerso magna cum laude

Dorlandus lib. cap. 8.

*De eodem cap. 15. NOTARVM mentio quoq; habetur.

laude ac vitæ sanctimonia præfuit. de quo nimirum *a* legitur, quod CARTVSIAE terminos dilatauerit, itaq; obstruxerit, vt nullus mulieribus pateret ingressus: structuras quoq; nōnullas meliores reddiderit; nec non & aquæ ductus multo labore prolixis spacijs ad culinā cellasq; fratrum deriuauerit. Quibus verò claruerit miraculis, non est hîc nostri instituti dicere; quippe cùm ea non solum apud Surium capite 27. vitæ illius ad longum reperiantur, verum etiam apud Dorlandum cap. 7. huius eiusdem libri, pag. 174.

a Auctor vitæ apud Surium, cap. 7.

CAP. VIII. pag. 180. Hîc iam agitur de alio illo HVGONE, ex Episcopo Gratianopol. Viensis Ecclesiæ designato Archiepiscopo: quem tamen non constat vllo vnquam tempore maioris Carthusiæ Prioratum gessisse, sed alium quendam Hugonem, discipulum nimirum S. GVIGONIS. adeò vt in argumēto, seu inscriptione *f* capitis huius, ob eandem nominis claturam seu synonymiam, librariorum vitio erratum sit.

f Pag. 180. lin. 2.

CAP. IX. 81. Bernardi Prioris Cartusiæ Portarum eximia laudum præconia non solū Dorlandus hoc capite summatim perstringit, verū etiam auctor vitæ B. Antelmi apud *b* Surium ca. 10. & 10. nec non & cap. 2. adeo vt dicat eius solius opera innumeros à deuijs vitiorum callibus ad diuinæ seruitutis obsequium esse perductos. Hic est enim ille qui duos illos insignes Christianæ plebis antistites ad Ordinis gremium admisit: nempe B. Anthelmum Bellicensem, & Stephanum Diensem; de quo capite sequenti.

b Tom. 3. 26. Iunij.

quenti. Hic inquam ille est Bernardus, quem eius synchronus ac synonimus Clareuallensis Abbas, Innocentio II. Romano Pontifici, hisce per epistolam verbis commendat: a *Dilectum Deo & hominibus Bernardum de Portu, Pater Venerande, vocatione vestra cogi ad opus, & onus Episcopale audiuimus. Probabilis res, ac digna planè vestro Apostolatu; ponere in lumine lumen absconditum, ne sibi soli viuat, qui & alios ad vitam trahere possit. Vsquequo namque latet & ardet tãtummodò, qui & lucere valet?* Porrò vtrum in Gallia Cisalpina, seu Lombardia, an verò alibi Episcopus exstiterit, incompertum habeo, nisi quod Petrus Canisius suo in Martirologio ita de eo scriptũ reliquerit: b *Cõmemoratio B.* BERNARDI, *qui ex Carthusiæ* (Portarum) *Priore, Diensis factus Episcopus, varijs claruit miraculis*: addens in margine annum Domini 1140. Cæterum de eius miraculis c Bostius non immeritò, vsurpat hosce Baptistæ Mantuani versiculos:

Qui venit ægrotus, redit ad sua limina liber,
Et miseros homines ossa sepulta iuuat.
Loripedes, oculis capti, nodisq; podagra,
Diuinam illabi testificantur opem.
Summa virum probitas, simul & miracula Sanctum,
Esse probant, fidei si sit habenda fides.

CAP. X. Stepani huius Diensis Episcopi vitam tribus conscriptam folijs, apud d Surium licet videre. à puero namque cœpit manifesta edere indicia, se ad sacrum Carthusianorum institu-

a *Epist. 155.*

b *Die 16. Kalend. Ianuar.*

c *Lib. de viris illust. Ord. Cartus.*

De B. Stephano Diensi.

d *Tom. 5. die 7. Septem. de quo etiam Canisius in Germanico suo Martyrolog. eodem die.*

VIII. multa scientia praclarus, eximijsq; virtutibus tumulatus, domum CARTVSIAE *Maioris, cui tres & viginti annos (Dorlandus nonnihil superaddit) prafuit, totumque Ordinem prudentissimè gubernans, in spiritualibus temporalibusq; non parum ampliauit. Multas etenim constitutiones ad ordinis conseruationem pertinentes, edidit, Multos quoq; lingua calamoq; ad mundi contemptum aeternamq; vitam incitauit: & demum multos ad ordinem, qui suo tempore plurimũ incrementi accepit. Deniq; cum praclari regiminis exemplum, & sua quoq; vita monumenta posteritati dimisisset, tandem deficiẽs in senectute bona, post labores sudoresq; sacra militia peracta, migrauit ad Christum, circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum tertium, sepultusq; est cum miraculorum splendore multo, qua sanctitati illius testimonia perhibuerunt.* Hæc ille; cui etiam adstipulatur Martyrologium Canisij, 18. Kalend. Iulij. Refert quoque Dionysius Carthusianus, articulo octauo de præconio ordinis Carthusiensis, B. DOMINICVM Prædicatoriæ familiæ primum initiatorem, ad hunc nostrum venisse BASILIVM, atque ab eodem consilium accepisse de modo prædicandi aduersus hæreticos, nec non & de institutione ac habitu ordinis sui: adeo vt hinc forsitan factum sit, quod tanta inter Dominicanos ac Cartusianos vestium reperiatur conformitas. Quod vero Dorlandus dicit, hũc Basilium nostrum præter alia facũdam scripsisse solitariæ vitæ Epitomen,

B. Basilius obijt circa annũ Domini 1173. 14. Iunij.

c pag. 201. in fine.

CAETERVM quod eodem hoc capite pag. 202. prædicatur insignis virtus Gerardi cuiusdã laici, qui ex Niuernensi Comite Conuersus est effectus, nescio an hic idem illic sit, de quo supra cap. 3. ex Petro Blesensi meminimus. Vt vt est, præclarum sanè exhibuit humilitatis exemplũ, quando opibus honoribusque relictis, libenter se omnium minimum fecit, vt Christum lucrifaceret; occurrens nimirum filio suo in sordidissimo habitu velleraque ouium recenter tonsarum ceruicibus deferens. Quemadmodum consimile ferè exemplum de quodam Adolpho Holsatiæ Comite *d* Krantzius cõmemorat, qui mundo circa annum Domini quadragesimum post mille ducentos nuntium remittens, Minorum est ingressus Ordinem; non erubescens ostiatim lac in hydria emendicare. Cui cùm quodam tempore filij in equis sublimes publica via vbi declinare non poterat, casu occurrissent, iamq; humanitus aliquid sentiret, ita vt rubore perfundi inciperet, tãdem robur mentis aduocans, cùm adhuc in conspectu esset filiorum, hydriam super caput leuatam euertens, totum se à vertice lacte perfudit, dixitque: *Infælix, erubuisti Christi paupertatem, baiulare lac in manibus, nunc vel in capite ostende quid portaueris.* Quis non iure miretur, inquit Krantzius, tantam humilitatem, patientiam mansuetudinem?

Dorlandus pag. 204. in princip.

d *In Saxonia lib. 8. cap. 7.*

Verum mirari Comitis huius exemplum desinimus, quando nimirum nostra ætate etiam in Ducibus eiusceemodi licuit spectare exempla, maximè autem in Francisco Borgia, tertio Societatis IESV Præposito Generali, qui cùm

esset

esset Gothalaniæ Prorex, ac Gandiæ Dux, post Societatis ingressum non detrectauit neq; erubuit etiam vilissimas obire functiones, nempe ligna & aquam in culinam deferre ignem accendere, verrere pauimentum, lances olasque mundare, cæteraque id genus. Imo Calensi in collegio Lusitaniæ, quod oppidum vulgo *Portum* appellant, Belgæ verò kalys Malys, ostiarij officio perfunctus, cùm porcū iugulatum, eleemosynæ vice obtulissent, humeris sublatum tacitus in superiorem domus partem, per gradus non sine labore portauit. Quod alij cùm mirarentur, facti commendationem sic elusit: *Quid mirum*, inquit, *si porcum porcus commodè tulerit?* Non dissimile nimirum est, quod de Carlomanno Cassinenses referunt annales. Qui Imperio se abdicans, regnumque Pipino fratri relinquens, Romam, Zacharia Pontifice Maximo clauum tenente, venit, atque, in Cassino monte Benedictinis se Sodalibus iunxit. Oues verò, Abbatis iussu, fortè pascens, claudicantem vnam, quod gregem consequi non posset, humeris summa cum animi voluntate sustulit: quemadmodum & Gerardus noster libens in filij sui conspectum prodijt, exornatus scilicet aurei loco torquis, exuuijs ouium recenter tonsarum, quarum stillantia in humeros vellera lubenter sustulit baiulauitque; nedum quod scatens vermibus, vel vnum ex ijs adimi sibi à filio permitteret: exéplo nimirum sanctissimæ illius solitariæ fœminæ, re ac nomine Bonae, cuius ex pectore cùm innumeri prodirent vermes, B. Dominicus ex animo illi compassus, obnixè

Lib.2.vitæ eius, ca.1.pa.

Ibidem lib. 4.cap.pa.221

Ioan.Nauclerus Tom.2. Generat.25. in fine. Et Hieron. Platus li.2. de bono status relig. cap. 26.

Quo pacto hic idem Carlomannus, nouitiatus tempore, insigni sit exceptus alapa à coquo vide apud Reginonē Pruniēs. ad ann. Domini 1246.

Faciunt hæc ad elucidationem pa.204. in fine.

cibus diuini numinis gratiam implorantem, visus est adire Angelus, qui eum ita emascularet, vt de cætero ab huius generis tentationibus alienus omninò existeret, ac si sexum in corpore circumferre non videretur. Quod & Sereno Abbati accidisse, apud Casſianum collatione septima legitur.

CAP. XV. pag. 206. B. IANCELINVS, qui hic dicitur Basilio succesſisse, decimus fuit Generalis, vnde vnus solummodò fuit intermedius, nempe Hugo quidam, de quo ita in Cathalogo PRIORVM Maioris Cartusiæ scriptum reperi: *Circa annum Domini millesimum septuagesimum quartum, in* PRIORATV *Basilio succeſsit D. Hugo, Monachus dictæ domus. Qui vtrum fuerit ille, de quo* a *supra narratum est, an verò alius eiusdem nominis, incompertum habetur. Nam non nisi duobus annis* PRIOR *existens, contemplationi ac quieti impense deditus, à Capitulo Generali absolutionē petijt, & accepit.* Itaque hoc Magistratu sese abdicante, subsequutus est. Vir eximijs maximarum virtutum ornamentis prædictus, IANCELINVS, vel vt alij vocant Ancelinus: De cuius præclaris virtutibus vide Anthoninum parte 2. Tit. 15. ca. 22. §. 2. Illic enim idem hoc miraculum refertur, quod hic apud DORLANDVM reperitur pa. 205. quo pacto nimirum B. IANCELINVS in virtute obedientiæ defuncto cuidam Cartusiano præceperit, ne vlla amplius ederet miracula: quod putat accidisse circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum quintum.

a De eodem Hugone etiā nos supra in Notis diximus, paulo ante cap. 8. ad signum *

tum. Porrò cùm hic IANCELINVS Maiori præesset Cartusiæ; contigit Stephanum Diensem ab eodem compelli; Ecclesiæ istius Episcopatum suscipere, vti habes in eius vita Tom. 5. Surij, 7. Septemb. §. 8. De quo quidem IANCELINO; in hunc modum Sutor: g IANCELINVS *Maioris Cartusiæ* PRIOR X. *tam eximiæ sanctitatis; tantiq; meriti ac præstantis virtutis extitit, vt vnus de antiquis Sanctis Patribus deputaretur. Hic (quod dictu quoq; mirum est) sarcinam* PRIORATVS *Maioris Cartusiæ ad annos circiter sexaginta tam laudabiliter gessit, vt in stuporem videntes, audiẽtesq; omnes verterentur. Hic quoq; sacri Ordinis habitu Petrum Frecoldi, Patrem,* CLEMENTIS *IV. Summi Pontif. donauit.* De quo DORLANDVS lib. 4. cap. 4. pag. 156. Verum hic IANCELINVS post diuturnos ærumnosæ huius vitæ labores tandem in senectute sancta deficiens, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio perpetuam quietem habiturus, paradisianas adiuit sedes. Cuius equidem laudabilem mentionem facit suo in Martyrologio Canisius, quarto Kalend. Martij.

g *Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. c. 5. p. 524.*

Sutor. ibidem pag. 526.

CAP. XVI. pag. 211. Fuit hic Martinus huius nominis primus, qui Iancelino succesit, præfuitque annos circiter tredecim: sub cuius regimine referunt maioris Cartusiæ annales accidisse Toleti in Hispanijs id, quod Dorlandus habet pag. 214. de libro illo triplici idiomate conscripto: quem postquam Iudæis in rupe delitescentem reperisset, inibique Christi Salua-

toris

toris haberi mentionem comperisset, Baptismatis Sacramento confestim initiatus est.

CAETERVM quod pag. 212. commemoratur exemplum istius anachoretæ in extasin rapti, illud idem quoque reperitur apud Dionys. Rickelium art. 7. de Præconio Ord. Cartus.

CAP. XVII. pag. 215. Quod hic Dorlandus dicit, BOSONEM, paucis intermedijs, successisse P. Martino, sciendum est, quatuor inter hunc & illum Generales extitisse: nempe Bernardum, Risferium, * Gerardum, & Guilielmum: quorum primus præfuit annis circiter octonis, secundus vndenis, tertius senis, quartus plus minus quinis.

* al. Girardus

PORRO, quod pag. 217. huius eiusdem capitis in Templarios inuehitur Dorlandus, quasi qui Iudæis ac paganis peiores, vna nocte internecione deleti sint, atque ad tartara relegati à quibusdam in dubium vocatur; adeo vt nonnulli tam horum quam antiquorum temporum scriptores reperiantur, qui eos iniustè de superficis terræ sublatos opinentur: Inter quos cum primis videtur esse B. a Antoninus, b Nauclerus, Volaterranus, in vita Clementis V. Sabellicus in historiarum rhapsodiâ, Ioannes Bocatius libro de ruina Principum, nec non & Papirius Massonius lib. 3. annalium Francorum pag. 365. & Ioannes Villaneus. Cæterum Templarij, seu templaris militiæ Ordo, cœpit anno Domini vicesimo supra millesimum centesimum: indeque nomen traxit, quòd iuxta templum Domini Hierosolymis, in palatio regio à prima eorum institutione commorandi domicilium haberent.

a part. 3. tit. 21. cap. 3. in princip.

b Tom. 2. gener. 44. ann. 1307. p. 873.

Templari qui fuerint, & quando exorti, deletique.

berent. Quemadmodum auctor est Guilielmus Tyrensis Archiepiscopus, in sua belli sacri c historia. Quos varijs equidem Sermonibus D. Bernardus ad benè beateque viuendum est cohortatus. Verum cùm iam immodicis aucti opibus, etiam de hæresi suspecti haberentur, summi Pontificis CLEMENTIS V. Patrumque decreto, ad Regis Francorum Philippi Pulchri instigationem; in Oecumenica Viennensi Synodo, à trecentis Episcopis anno Domini millesimo trecentesimo vndecimo celebrata, damnati, flammisque adiudicati sunt; eorumque institutum, quod iam ducentis fermè annis perdurauerat, abrogatum: adeo vt bona ipsorum Rhodijs adsignarentur militibus, quod In primis ad Sarracenos defecisse dicerentur. De quo ita Platina in principio vitæ CLEMENTIS V. Rom. Pontif. *Rescitum quoq; eodem ferè tempore est, Templarios olim Christi milites, à nostris ad Sarracenos defecisse. Hanc ob rem interfecti illi sunt, qui comprehendi potuêre; eorumq; bona partim Rodijs militibus, qui insulam paulo ante occupauerant, partim verò nouis Religionibus sunt attributa.* De Templarijs quoque conquestus est Alexander III. in Concilio Lateranensi part. 1. c. 9. & potissimum quod abutentes priuilegijs à Sede Apostolica sibi concessis, robur Episcopalis authoritatis eneruarent. Hinc Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ: *Templarij*, inquit *propter eorum flagitia ab Ecclesia reprobati sunt*. Quæ verò hæc eorum flagitia hæresesque fuerint, videat Lector apud Gabrielem Prateolum Marcossium, pag. 459.

c *Lib. 12. c. 7.*

In Concili Viennensi 300. Patrib. damnantur.

Ad Sarracenos eos defecisse constat.

d *Lib. 2. cap. 23. paulo post princip. capitis.*

CAETE-

CAETERVM de Beato BOSONE consule Petrũ *e* Sutorem, confirmantem idem quod hic à Dorlando pag. 218. adseritur; nempe super eius sepulchro herbam quandam enasci, varijs medentem ægritudinibus, maximè verò febricitantibus. Obijt verò circa annum Domini tertium decimum post mille trecentos. Quem & *f* Canisius suo inserens Martyrologio, dicit tam in vita, quàm post obitum, insigni miraculorũ gloria resplenduisse.

e Lib. 2. vitæ Cartuʃ. tract. 3. ca. 5. pag. 536.

f quarto nonas Martij.

CAP. XVIII. pag. 218. BOSONI in regimine successit Haymo siue Aymo, sub quo miserè deflagrauit ipsa alma mater CARTVSIA, quę diuersis temporibus quina sustinuit incendia. *Primò* quidem quando hic HAYMO præfuit, sicuti habet Dorlandus, pag. 219. *Deinde* sub Guilhelmo Rainaldi, vigesimo quarto Ordinis Generali, circa annum Domini 1372. De quo idem Dorlandus pag. 252. *Tertiò* sub Francisco Maresme, vigesimo octauo Generali, anno circiter Domini 1444. *Quartò* sub Patre Anthonio, trigesimo Generali, circa annum Domini plus minus 1474. *Vltimum* verò incendium contigit sub R. Patre HIERONYMO MARCHANT, anno vt puto Domini 1593. in peruigilio omnium SS. manifestè cõstet, humani generis hostem adeò vt hinc tam eximię sanctitatis locum vehementer odisse, quem voracibus flammis tam libenter abolitum videret.

Quinquies exusta fuit domus Maioris Cartusiæ.

I. II. III. IV. V.

CAP. XIX. De eximia PETRI FAVERII sanctimonia, vide Petrum Sutorem libr. 2. vitæ Cartus. tract. 3. ca. 5. pag. 527. nec non & Petrum Canis. suo in Martyrolog. 3. Kalend. Maij.

CAP.XX. De patre CLARO, decimo nono Ordinis Generali, itemque + Ioanne Tornerio, miraculis claro, vide eundem Sutorem, loco iã nominato, pag. 529.

† Canis. in Mart. die 15. Decemb.

CAP.XXI. Similiter & de hoc P. Iacobo, pa. 530. quem dicit multis clarum miraculis, obijsse circa annum Domini sexagesimum secundum supra millesimum trecentesimum.

CAP.XXII. De Ioanne Birellio eadem quoq; commemorat a Sutor, quæ & Dorlandus: nempe quo pacto, cùm maior purpuratorum Patrũ numerus, post obitum CLEMENTIS VI. (hic autem apud Auinionem anno Dominicæ Natiuitatis 1352. vitam cum morte commutauit) eum ad Pontificiæ dignitatis culmen euehere cogitaret, à Petragoricensi Cardinali aliter persuasi, sententiam mutauerint. Quem quidem eundem reor esse Cardinalem, pro cuius animæ refrigerio Ordo Cartusiensis in singulis domibus peculiare annuatim persoluit Tricenariũ. De quo ita M. Anthonius Ciaconius in vitis Summorum Pontificum, Romæ anno 1601. editis: b *Talairandus Comes Petragoricensis, Vasco, Gallus, Presbyter, Cardinalis S. Petri ad Vincula tt. Eudoxiæ, Prior Presbyterorum.* Itaq; huic Talairando debetur, quod magno totius Christianæ Reip. bono INNOCENTIVS VI. Clementi in Pontificatu successerit: qui etsi BIRELLIVM nostrum in Cardinalium referre numerum voluerit, is tamen suæ & humilitatis & professionis memor, summo studio hunc à se Cardinalitiæ dignitatis gradũ reiecit. Cæterum

a Lib. 2. pag. 532.

b Pag. 711. *Obijt hic Cardinalis Auinione anno Dom. 1364.*

Recusat Cardinalatum P. Birellius.

terum, quæ de Pontio, Decretorum Doctore, Dorlandus pa. 233. commemorat, eadem quoq; Sutor suo confirmat testimonio, pa. 532. qui hûc Patrem Birellium miraculis clarum obijsse dicit in ipsa Epiphaniæ solennitate, anno nimirû virginei partus sexagesimo post mille trecêtos.

Porrò, quàm rigidus sibi ipsi hic S. Pater fuerit, côstat ex hirsuto hispidoq; illo cilicio, quo vsum eum fuisse Dorlandus pagina 240. commemorat: *Erat enim*, inquit, *nodosum, asperrimo pilo contextû, & instar Camisiæ vndequaq; clausum, atq; vsq; ad poplites descendens.* Quêadmodum etiam de B. Thomæ Cantuariens. Archiepiscopo eius refert contemporaneus c Eduardus, dicens sanctissimi huius viri cilicium ad genua vsque prominuisse, ac strictè admodum femur coarctasse. Tale quid etiam in vita d Gerardi Magni reperitur; licet de Lanspergio nostro fide digni referant scriptores, eum loricam ferream aliquandiu ad nudam carnem gestasse. Verum quale cilicij genus sibi effinxerit B. Edmundus Cantuariens. Archiep. videat Lector Tom. 6. Surij 16. Nouembr. ca. 9. vitæ eius. Et Tom. 5. die 14. in vita Dominici Loricati c. 4.

c *Tom. 6. Surij, die 29. Decemb. cap. 25.*

d *Thom. Câpensis cap. 7. vitæ eius.*

Pag. 240. circa finem; Lapidis, super quo defunctorum aluuntur corpora, frequens est mêtio apud Cæsarium Heisterbacensem, auctorêque *speculi* istius *Monachorum*, quod sub nomine D. Bernardi inter opera eius reperitur, vbi inter cætera etiã monemur, vt *tædio affecti, componamus nos meditando supra petrãm, in qua lauantur mortui, cogitemusque apud nos, quo pacto tractentur ibi sepeliendi, qui nunc in tergum, nunc in faciem versantur*, &c.

Adeo vt non solùm apud Cartusianos, verum etiam alios passim religiosos hæc defunctorum lauandorum corporum consuetudo in vsu olim fuerit.

CAP. XXIII. Helisarij, siue Elisarij res gestas licet apud a Sutorem videre: quem Dorlandus pa. 242. dicit asperrima hyeme semper ferè discalceatum, detectoque capite incessisse, in magnis nimirum quæ illic in Maiori Cartusia rigent frigoribus, ac perpetuis quasi niuibus. Quemadmodum colligi potest ex ijs, quæ libr. 1. NOTARVM diximus, §. 6. pag. 19.

a Lib. 2. vitæ Cartus. pag. 537.

PORRO, quod pag. 246. dicitur, fratres, pro more Ordinis, feria sexta, qua & Helisarius ad Dominum migrauit cum pane & aqua refecti essent, facto per tabulam signo, ad ægrotantis cellam conuenisse; sciendum, olim in vsu fuisse, vt b qualibet secunda, quarta, & sexta feria pane duntaxat & aqua contenti essemus. Quod quia nostris temporibus in dissuetudinem abijt, idcirco Ordinis statuta volunt, vt semel ad minus in septimana qualibet abstinētia seruetur: non prohibendo interim illos, qui pro laudata veteri consuetudine ternam possunt ac volunt obseruare, modò superiorum accedat consensio, approbatioque.

b 2. parte nouæ Collect. Statutor. cap. 10. n. 1.

Pag. 244. lin. 7. Querenti mihi, quis nam hic fuerit Mimatensis Cardinalis, qui huius P. Helisarij, propinquus extitisse dicitur, occurrit id quod apud Ciaconium legitur in rebus gestis VRBANI PAPAE V. hisce nimirum verbis: c *F. Anglicus Grimaldi, de Grisaco, diœcesis Mimatensis, Gallus, Papæ fratris filius, Canonicus regularis,*

c pag. 747. lin. 1. Rom. editiun. anno 1601.

laris, monasterij S. Rufi prope Valentiam, ex Episcopo Auinionensi, Presbyter Cardinalis S. Petri ad Vincula tt. Eudoxiæ, postea Episcopus Albanus, Piceni, Vmbriæ, Hetruriæ, Campaniæ maritimæ Legatus, & Vicarius Generalis in temporalibus, ab Vrbano V. patruo creatus, quum in Italiam venisset, obijt Auinione XVI. Kalend. Maij, anno 1387.

Itaq; verisimile est, hunc Mimatensem Cardinalem, nepotem P. Helisarij extitisse: quippe qui annis viginti post auunculum seu patruum suum vita functus sit. Nam Helisarius obijt anno Domini 1367. in festo S. Barnabæ Apostoli.

CAP. XXIV. pag. 247. De Patre Guilielmo * Rainaldi ita Sutor: a *Fuit hic*, inquit, *Maioris Cartusiæ Prior vicesimus quartus, scientia, moribus, multisq; virtutibus perornatus, tantæq; opinionis, vt Cardinalatus ei oblatus sit, quem tamen recusauit. In electione quoq; summi Pontificis vndecim habuit suffragia. Porrò eius industria iugiq; solicitudine domus* CARTVSIAE *fortuito incendio combusta, & ad nihilum ferè redacta, longè melius quàm antea fuerat, instaurata est. In qua & triginta quinq; annos laudabiliter viuens, totius Ordinis habenas strenuè prudenterq; moderatus est.* Obijt verò anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.

* *al. Rainaldi.*

a *Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. cap. 7. pag. 564.*

Guilielmi Reinaldi virtutes.

Recusat Cardinalatum.

Habet 11. voces ad Pōtificatum.

Reædificat Maiorem Cartus.

De eius scriptis vide ibid. Sutorem.

Obijt anno 1402.

PORRO quod pag. 253. lin. 3. à fine dicitur sub hoc Patre Guilielmo Rainaldi horrendum in Ecclesia exortum fuisse schisma; de eo in nostri Ordinis Chronicis ita scriptum reperio: *Anno decimo Prioratus huius Reuerendi Patris, qui fuit*

annus Christi millesimus trecentesimus septuagesimus septimus, post obitum D. GREGORII *Papæ XI. exortum fuit schisma satis durum. Nam ex violentia ciuium Romanorum quidem Bartholomæus Barensis intrusus est ad Papatum. Contra quem de communi Cardinalium consensu electus est* D. CLEMENS *Papa VII. Cuius schismatis occasione circa annum millesimum trecentesimum septuagesimum nonum Ordo noster fuit diuisus, ita vt vna pars præfato Bartholomæo, tunc* VRBANO *VI. altera* D. CLEMENTI *VII. adhæreret. Et sic remansit Ordo diuisus spatio annorum triginta & vnius, vsque post celebratum Concilium Pisanum, tunc enim anno Domini 1410. denuò fuit reunitus.* Atque hoc est quod Dorlandus hic ait, præfatum Patrem Reinaldi tum ratione schismatis, tum etiam exustæ Cartusiæ, plurimas sui regimis tempore sustinuisse molestias. Cæterum de hoc diutino molestoque schismate ita Ciaconius, d CLEMENS VII. *Antipapa contra* VRBANVM *VI. creatus, Auinione annos nouendecim, menses vndecim, dies viginti nouem,* VVenceslao *Cæsare, summi sacerdotij iura in schismate vsurpauit: quo nullum aut deterius, aut prolixius, quoue maioribus odijs, & acrioribus dissensionibus certatum sit, humana potest memoria recordari.* Hæc Alphonsus Ciaconius, qui deinde aliquantò post prosequens res gestas Antipapæ Petri de Luna, Benedicti XIII. nomen sibi malè vsurpantis, dicit, illum anno 15. sui Antipontificatus, qui fuit annus Domini 1409. tredecim creasse

d *In vita Clemēt. VII. antipapa ad annum Dom. 1378. pag. 789.*

creasse Cardinales; inter quos ait fuisse etiam Cartusianum quendam, quem vti sine nomine in medium producit, sic fortassis etiam sine auctoritate. Quippe cùm Ordo Cartusiensis è cœtu suo non nisi vnicum duntaxat S. R. E. Cardinalem habuerit, nempe NICOLAUM ALBERGATIŨ; de cuius insigni præconio capite primo libri septimi agendum nobis erit. Interim tamen ipsius Ciaconij verba hæc sunt: e *F. N. Monachus Cartusianus, Hispanus, Presbyter Cardinalis tt. S..... Hunc cum Iuliano Dobla* (qui & ipse ab hoc eodem Benedicto Antipapa Cardinalis creatus erat) *schisma eiurare negantes, Petrus Fuxius Cardinalis legationis Hispanicæ, carcere inclusit, vbi miserè perierunt, adeo vt potius Anticardinales quam veri Catholicæ Ecclesiæ cardines censendi sint.* e pag. 838.

CAP. XXV. pag. 254. Huius XXV. GENERALIS laudes ac res gestas ita breuiter commemorat Sutorius: a *Bonifacius Ferrarius B. Vincentij famosi Prædicatoris frater, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium quoq; literarum non ignarus, Iuris Canonici Doctor percelebris, & sanctimoniæ sublimitate egregius, vnus de septem Regentibus regnum Valentiæ fuit, postea verò Cartusianus effectus, à sancto fratre suo vita & conuersatione non degenerans, post quatuor annos PRIOR CARTVSIAE effectus, tantum zelum habuit, vt statuta Ordinis ferè semper in manibus haberet, &c. Tanta deniq; prudentia extitit, vt Benedictus 13.. Papa dictus, eum, quã-*

a Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. cap. 7. pag. 564.

Bonifacius Ferrarius 25. Generalis.

CAETERVM quod eodem hoc capite pag. 201. prædicatur insignis virtus Gerardi cuiusdā laici, qui ex Niuernensi Comite Conuersus est effectus, nescio an hic idem ilic sit, de quo supra cap. 3. ex Petro Blesensi meminimus. Vt vt est, præclarum sanè exhibuit humilitatis exemplū, quando opibus honoribusque relictis, libenter se omnium minimum fecit, vt Christum lucrifaceret; occurrens nimirum filio suo in sordidissimo habitu velleraque ouium recenter tonsarum ceruicibus deferens. Quemadmodum consimile ferè exemplum de quodam Adolpho Holsatiæ Comite *d* Krantzius cōmemorat, qui mundo circa annum Domini quadragesimum post mille ducentos nuntium remittens, Minorum est ingressus Ordinem; non erubescens ostiatim lac in hydria emendicare. Cui cùm quodam tempore filij in equis sublimes publica via vbi declinare non poterat, casu occurrissent, iamq; humanitus aliquid sentiret, ita vt rubore perfundi inciperet, tādem robur mentis aduocans, cùm adhuc in conspectu esset filiorum, hydriam super caput leuatam euertens, totum se à vertice lacte perfudit, dixitque: *Infelix, erubuisti Christi paupertatem, baiulare lac in manibus, nunc vel in capite ostende quid portaueris.* Quis non iure miretur, inquit Krantzius, tantam humilitatem, patientiam mansuetudinem?

Dorlandus pag. 204. in princip.

d *In Saxonia lib. 8. cap. 7.*

Verum mirari Comitis huius exemplum desinimus, quando nimirum nostra ætate etiam in Ducibus eiusmodi licuit spectare exempla, maximè autem in Francisco Borgia, tertio Societatis IESV Præposito Generali, qui cùm esset

esset Gothalaniæ Prorex, ac Gandiæ Dux, post Societatis ingressum non detrectauit neq; erubuit etiam vilissimas obire functiones, nempe ligna & aquam in culinam deferre ignem accendere, verrere pauimentum, lances olasque mundare, cæteraque id genus. Imo Calensi in collegio Lusitaniæ, quod oppidum vulgo *Portum* appellant, Belgæ verò kalys Malys, ostiarij officio perfunctus, cùm porcũ iugulatum, eleemosynæ vice obtulissent, humeris sublatum tacitus in superiorem domus partem, per gradus non sine labore portauit. Quod alij cùm mirarentur, facti commendationem sic elusit: *Quid mirum*, inquit, *si porcum porcus commodè tulerit?* Non dissimile nimirum est, quod de Carlomanno Casinenses referunt annales. Qui Imperio se abdicans, regnumque Pipino fratri relinquens, Romam, Zacharia Pontifice Maximo clauum tenente, venit, atque, in Casino monte Benedictinis se Sodalibus iunxit. Oues verò, Abbatis iussu, fortè pascens, claudicantem vnam, quod gregem consequi non posset, humeris summa cum animi voluntate sustulit: quemadmodum & Gerardus noster libens in filij sui conspectum prodijt, exornatus scilicet aurei loco torquis, exuuijs ouium recenter tonsarum, quarum stillantia in humeros vellera lubenter sustulit baiulauitque; nedum quod scatens vermibus, vel vnum ex ijs adimi sibi à filio permitteret: exẽplo nimirum sanctissimæ illius solitariæ fœminæ, re ac nomine BONAE, cuius ex pectore cùm innumeri prodirent vermes, B. Dominicus ex animo illi compassus, ob-

Lib. 2. vitæ eius, ca. 1. pa.

Ibidem lib. 4. cap. pa. 218

Ioan. Nauclerus Tom. 2. Generat. 25. in fine. Et Hieron. Platus li. 2. de bono statu relig. cap. 26.

Quo pacto hic idem Carlomannus, nuntiatus tempore, insigni sit exceptus alapa à coquo vide apud Reginonẽ Prumiẽs. ad ann. Domini 1246.

Faciunt hæc ad elucidationem pa. 204. in fine.

nixè

cibus diuini numinis gratiam implorantem, visus est adire Angelus, qui eum ita emascularet, vt de cætero ab huius generis tentationibus alienus omninò existeret, ac si sexum in corpore circumferre non videretur. Quod & Sereno Abbati accidisse, apud Cassianum collatione septima legitur.

CAP. XV. pag. 206. B. IANCELINVS, qui hic dicitur Basilio successisse, decimus fuit Generalis, vnde vnus solummodò fuit intermedius, nempe Hugo quidam, de quo ita in Cathalogo PRIORVM Maioris Cartusiæ scriptum reperi: *Circa annum Domini millesimum septuagesimum quartum, in PRIORATV Basilio successit D. Hugo, Monachus dictæ domus. Qui vtrum fuerit ille, de quo* a *supra narratum est, an verò alius eiusdem nominis, incompertum habetur. Nam non nisi duobus annis PRIOR existens, contemplationi ac quieti impensè deditus, à Capitulo Generali absolutionē petijt, & accepit.* Itaque hoc Magistratu sese abdicante, subsequutus est. Vir eximijs maximarum virtutum ornamentis præditus, IANCELINVS, vel vt alij vocant Ancelinus: De cuius præclaris virtutibus vide Anthoninum parte 2. Tit. 15. ca. 22. §. 2. Illic enim idem hoc miraculum refertur, quod hic apud DORLANDVM reperitur pa. 205. quo pacto nimirum B. IANCELINVS in virtute obedientiæ defuncto cuidam Cartusiano præceperit, ne vlla amplius ederet miracula: quod putat accidisse circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum quintum.

a De eodem Hugone etiā nos supra in Notis diximus, paulo ante cap. 8. ad signum *

tum. Porrò cùm hic IANCELINVS Maiori præesset Cartusiæ, contigit Stephanum Diensem ab eodem compelli, Ecclesiæ istius Episcopatum suscipere, vti habes in eius Vita Tom. 5. Surij, 7. Septemb. §. 8. De quo quidem IANCELINO, in hunc modum Sutor: g IANCELINVS *Maioris Cartusiæ* PRIOR X. *tam eximiæ sanctitatis, tantiq; meriti ac præstantis virtutis extitit, vt vnus de antiquis Sanctis Patribus deputaretur. Hic (quod dictu quoq; mirum est) sarcinam* PRIORATVS *Maioris Cartusiæ ad annos circiter sexaginta tam laudabiliter gessit, vt in stuporem videntes, audiëtesq; omnes verterentur. Hic quoq; sacri Ordinis habitu Petrum Frecoldi, Patrem,* CLEMENTIS *IV. Summi Pontif. donauit.* De quo DORLANDVS lib. 4. cap. 4. pag. 156. Verum hic IANCELINVS post diuturnos ærumnosæ huius vitæ labores tandem in senectute sancta deficiens, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio perpetuam quietem habiturus, paradisianas adiuit sedes. Cuius equidem laudabilem mentionem facit suo in Martyrologio Canisius, quarto Kalend. Martij.

g Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. c. 5. p. 524.

Sutor. ibidem pag. 526.

CAP. XVI. pag. 211. Fuit hic Martinus huius nominis primus, qui Iancelino successit, præfuitque annos circiter tredecim: sub cuius regimine referunt maioris Cartusiæ annales accidisse Toleti in Hispanijs id, quod Dorlandus habet pag. 214. de libro illo triplici idiomate conscripto: quem postquam Iudæis in rupe delitescentem reperisset, inibique Christi Salua-

toris

toris haberi mentionem comperisset, Baptismatis Sacramento confestim initiatus est.

CAETERVM quod pag.212.commemoratur exemplum istius anachoretæ in extasin rapti, illud idem quoque reperitur apud Dionys. Rickelium art.7. de Præconio Ord.Cartus.

CAP.XVII.pag.215.Quod hic Dorlandus dicit,BOSONEM,paucis intermedijs, successisse P.Martino,sciendum est, quatuor inter hunc & illum Generales extitisse: nempe Bernardum, Rifferium, * Gerardum, & Guilielmum: quorum primus præfuit annis circiter octonis, secundus vndenis, tertius senis, quartus plus minus quinis.

* al.Girardus

PORRO, quod pag. 217. huius eiusdem capitis in Templarios inuehitur Dorlandus, quasi qui Iudæis ac paganis peiores, vna nocte internecione deleti sint, atque ad tartara relegati à quibusdam in dubium vocatur; adeo vt nonnulli tam horum quam antiquorum temporum scriptores reperiantur, qui eos iniustè de superficis terræ sublatos opinentur: Inter quos cum primis videtur esse B.[a] Antoninus, [b] Nauclerus, Volaterranus, in vita Clementis V. Sabellicus in historiarum rhapsodia, Ioannes Botatius libro de ruina Principum, nec non & Papirius Massonius lib. 3. annalium Francorum pag. 365. & Ioannes Villaneus. Cæterum Templarij, seu templaris militiæ Ordo, cœpit anno Domini vicesimo supra millesimum centesimum: indeque nomen traxit, quòd iuxta templum Domini Hierosolymis, in palatio regio à prima eorum institutione commorandi domicilium haberent.

a part. 3. tit. 21. cap. 3. in princip.

b Tom. 2. gener. 44. ann. 1307. p. 873.

Templari qui fuerint, & quando exorti, delet ique.

berent. Quemadmodum auctor est Guilielmus Tyrensis Archiepiscopus, in sua belli sacri c historia. Quos varijs equidem Sermonibus D. Bernardus ad benè beateque viuendum est cohortatus. Verum cùm iam immodicis aucti opibus, etiam de hæresi suspecti haberentur, summi Pontificis CLEMENTIS V. Patrumque decreto, ad Regis Francorum Philippi Pulchri instigationem, in Oecumenica Viennensi Synodo, à trecentis Episcopis anno Domini millesimo trecentesimo vndecimo celebrata, damnati, flammisque adiudicati sunt; eorumque institutum, quod iam ducentis fermè annis perdurauerat, abrogatum: adeo vt bona ipsorum Rhodijs adsignarentur militibus, quod In primis ad Sarracenos defecisse dicerentur. De quo ita Platina in principio vitæ CLEMENTIS V. Rom. Pontif. *Rescitum quoq; eodem ferè tempore est, Templarios olim Christi milites, à nostris ad Sarracenos defecisse. Hanc ob rem interfecti illi sunt, qui comprehendi potuère; eorumq; bona partim Rodijs militibus, qui insulam paulo ante occupauerant, partim verò nouis Religionibus sunt attributa.* De Templarijs quoque conquestus est Alexander III. in Concilio Lateranensi part. 1. c. 9. & potissimum quòd abutentes priuilegijs à Sede Apostolica sibi concessis, robur Episcopalis authoritatis eneruarent. Hinc Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ: *Templarij*, inquit *propter eorum flagitia ab Ecclesia reprobati sunt*, Quæ verò hæc eorum flagitia hæresesque fuerint, videat Lector apud Gabrielem Prateolum Marcossium, pag. 459. CAETE-

c *Lib. 12. c. 7.*

In Concili Viennensi 300. Patrib. damnantur.

Ad Sarracenos eos defecisse constat.

d *Lib. 2. cap. 23. paulo post princip. capitis.*

CAETERVM de Beato BOSONE consule Petrũ *e* Sutorem, confirmantem idem quod hic à Dorlando pag. 218. adſeritur; nempe ſuper eius ſepulchro herbam quandam enaſci, varijs medentem ægritudinibus, maximè verò febricitantibus. Obijt verò circa annum Domini tertium decimum poſt mille trecentos. Quem & *f* Caniſius ſuo inſerens Martyrologio, dicit tam in vita, quàm poſt obitum, inſigni miraculorũ gloria reſplenduiſſe.

e Lib. 2. vitæ Cartuſ. tract. 3. ca. 5. pag. 536.

f quarto nonas Martij.

CAP. XVIII. pag. 218. BOSONI in regimine ſuccesſit Haymo ſiue Aymo, ſub quo miſerè deflagrauit ipſa alma mater CARTVSIA, quę diuerſis temporibus quina ſuſtinuit incendia. *Primò* quidem quando hic HAYMO præfuit, ſicuti habet Dorlandus, pag. 219. *Deinde* ſub Guilhelmo Rainaldi, vigeſimo quarto Ordinis Generali, circa annum Domini 1372. De quo idem Dorlandus pag. 252. *Tertiò* ſub Franciſco Mareſme, vigeſimo octauo Generali, anno circiter Domini 1444. *Quartò* ſub Patre Anthonio, trigeſimo Generali, circa annum Domini plus minus 1474. *Vltimum* verò incendium contigit ſub R. Patre HIERONYMO MARCHANT, anno vt puto Domini 1593. in peruigilio omnium SS. manifeſtè cõſtet, humani generis hoſtem adeò vt hinc tam eximię ſanctitatis locum vehementer odiſſe, quem voracibus flammis tam libenter abolitum videret.

Quinquies exuſta fuit domus Maioris Cartuſiæ.

I. II. III. IV. V.

CAP. XIX. De eximia PETRI FAVERII ſanctimonia, vide Petrum Sutorem libr. 2. vitæ Cartuſ. tract. 3. ca. 5. pag. 527. nec non & Petrum Caniſ. ſuo in Martyrolog. 3. Kalend. Maij.

† Canisf. in Mart. die 15. Decemb.

CAP. XX. De patre CLARO, decimo nono Ordinis Generali, itemque † Ioanne Tornerio, miraculis claro, vide eundem Sutorem, loco iã nominato, pag. 529.

CAP. XXI. Similiter & de hoc P. Iacobo, pa. 530. quem dicit multis clarum miraculis, obijsse circa annum Domini sexagesimum secundum supra millesimum trecentesimum.

a Lib. 2. pag. 532.

CAP. XXII. De Ioanne Birellio eadem quoq; commemorat a Sutor, quæ & Dorlandus: nempe quo pacto, cùm maior purpuratorum Patrũ numerus, post obitum CLEMENTIS VI. (hic autem apud Auinionem anno Dominicæ Natiuitatis 1352. vitam cum morte commutauit) eum ad Pontificiæ dignitatis culmen euehere cogitaret, à Petragoricensi Cardinali aliter persuasi, sententiam mutauerint. Quem quidem eundem reor esse Cardinalem, pro cuius animæ refrigerio Ordo Cartusiensis in singulis domibus peculiare annuatim persoluit Tricenariũ. De quo ita M. Anthonius Ciaconius in vitis Summorum Pontificum, Romæ anno 1601. editis: b *Talairandus Comes Petragoricensis, Vasco, Gallus, Presbyter, Cardinalis S. Petri ad Vincula tt. Eudoxiæ, Prior Presbyterorum.* Itaq; huic Talairando debetur, quod magno totius Christianæ Reip. bono INNOCENTIVS VI. Clementi in Pontificatu successerit: qui etsi BIRELLIVM nostrum in Cardinalium referre numerum voluerit, is tamen suæ & humilitatis & professionis memor, summo studio hunc à se Cardinalitiæ dignitatis gradũ reiecit. Cæterum

b Pag. 711. *Obijt hic Cardinalis Auinione anno Dom. 1364.*

Recusat Cardinalatum P. Birellius.

terum, quæ de Pontio, Decretorum Doctore, Dorlandus pa. 233. commemorat, eadem quoq; Sutor suo confirmat testimonio, pa. 532. qui hūc Patrem Birellium miraculis clarum obijsse dicit in ipsa Epiphaniæ solennitate, anno nimirū virginei partus sexagesimo post mille trecētos.

Porrò, quàm rigidus sibi ipsi hic S. Pater fuerit, cōstat ex hirsuto hispidoq; illo cilicio, quo vsum eum fuisse Dorlandus pagina 240. commemorat: *Erat enim*, inquit, *nodosum, asperrimo pilo contextū, & instar Camisiæ vndequaq; clausum, atq; vsq; ad poplites descendens*. Quēadmodum etiam de B. Thomæ Cantuariens. Archiepiscopo eius refert contemporaneus c Eduardus, dicens sanctißimi huius viri cilicium ad genua vsque prominuisse, ac strictè admodum femur coarctasse. Tale quid etiam in vita d Gerardi Magni reperitur; licet de Lanspergio nostro fide digni referant scriptores, eum loricam ferream aliquandiu ad nudam carnem gestasse. Verum quale cilicij genus sibi effinxerit B. Edmundus Cantuariens. Archiep. videat Lector Tom. 6. Surij 16. Nouembr. ca. 9. vitæ eius. Et Tom. 5. die 14. in vita Dominici Loricati c. 4.

c *Tom. 6. Surij, die 29. Decemb. cap. 25.*

d *Thom. cāpensis cap. 7. vitæ eius.*

Pag. 240. circa finem; Lapidis, super quo defunctorum aluuntur corpora, frequens est mētio apud Cæsarium Heisterbacensem, auctorēque *speculi* istius *Monachorum*, quod sub nomine D. Bernardi inter opera eius reperitur, vbi inter cætera etiā monemur, vt *tædio affecti, componamus nos meditando supra petrām, in qua lauantur mortui, cogitemusque apud nos, quo pacto tractentur ibi sepeliendi, qui nunc in tergum, nunc in faciem versantur*, &c.

Adeo vt non solùm apud Cartusianos, verum etiam alios passim religiosos hæc defunctorum lauandorum corporum consuetudo in vsu olim fuerit.

CAP.XXIII. Helisarij, siue Elisarij res gestas licet apud *a* Sutorem videre: quem Dorlandus pa. 242. dicit asperrima hyeme semper ferè discalceatum, detectoque capite incessisse, in magnis nimirum quæ illic in Maiori Cartusia rigent frigoribus, ac perpetuis quasi niuibus. Quemadmodum colligi potest ex ijs, quæ libr.1. NOTARVM diximus, §.6. pag.19.

a Lib. 2. vitæ Cartus. pag. 537.

PORRO, quod pag.246. dicitur, fratres, pro more Ordinis, feria sexta, qua & Helisarius ad Dominum migrauit cum pane & aqua refecti essent, facto per tabulam signo, ad ægrotantis cellam conuenisse; sciendum, olim in vsu fuisse, vt *b* qualibet secunda, quarta, & sexta feria pane duntaxat & aqua contenti essemus. Quod quia nostris temporibus in dissuetudinem abijt, idcirco Ordinis statuta volunt, vt semel ad minus in septimana qualibet abstinētia seruetur: non prohibendo interim illos, qui pro laudata veteri consuetudine ternam possunt ac volunt obseruare, modò superiorum accedat consensio, approbatioque.

b 2. parte nouæ Collect. Statutor. cap. 10. n. 1.

Pag.244. lin.7. Querenti mihi, quis nam hic fuerit Mimatensis Cardinalis, qui huius P. Helisarij, propinquus extitisse dicitur, occurrit id quod apud Ciaconium legitur in rebus gestis VRBANI PAPAE V. hisce nimirum verbis: *c F. Anglicus Grimaldi, de Grisaco, diœcesis Mimatensis, Gallus, Papæ fratris filius, Canonicus regularis,*

c pag. 747. lin. 1. Rom. editiun. anno 1601.

laris, monasterij S. Rufi prope Valentiam, ex Episcopo Auinionensi, Presbyter Cardinalis S. Petri ad Vincula tt. Eudoxiæ, postea Episcopus Albanus, Piceni, Vmbriæ, Hetruriæ, Campaniæ maritimæ Legatus, & Vicarius Generalis in temporalibus, ab Vrbano V. patruo creatus, quum in Italiam venisset, obijt Auinione XVI. Kalend. Maij, anno 1387.

Itaq; verisimile est, hunc Mimatensem Cardinalem, nepotem P. Helisarij extitisse: quippe qui annis viginti post auunculum seu patruum suum vita functus sit. Nam Helisarius obijt anno Domini 1367. in festo S. Barnabæ Apostoli.

CAP. XXIV. pag. 247. De Patre Guilielmo * Rainaldi ita Sutor: a *Fuit hic*, inquit, *Maioris Cartusiæ Prior vicesimus quartus, scientia, moribus, multisq; virtutibus perornatus, tantaq; opinionis, vt Cardinalatus ei oblatus sit, quem tamen recusauit. In electione quoq; summi Pontificis vndecim habuit suffragia. Porrò eius industria iugiq; solicitudine domus* CARTVSIAE *fortuito incendio combusta, & ad nihilum ferè redacta, longè melius quàm antea fuerat, instaurata est. In qua & triginta quinq; annos laudabiliter viuens, totius Ordinis habenas strenuè prudenterq; moderatus est.* Obijt verò anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.

* *al. Rainaldi.*

a *Lib. 2. vita Cartus. Tract. 3. cap. 7. pag. 564.*

Guilielmi Reinaldi virtutes.

Recusat Cardinalatum.

Habet 11. voces ad Pōtificatum.

Reædificat Maiorem Cartus.

De eius scriptis vide ibid. Sutorem.

Obijt anno 1402.

PORRO quod pag. 253. lin. 3. à fine dicitur sub hoc Patre Guilielmo Rainaldi horrendum in Ecclesia exortum fuisse schisma; de eo in nostri Ordinis Chronicis ita scriptum reperio: *Anno decimo Prioratus huius Reuerendi Patris, qui fuit*

annus Christi millesimus trecentesimus septuagesimus septimus, post obitum D. GREGORII *Papa XI. exortum fuit schisma satis durum. Nam ex violentia ciuium Romanorum quidem Bartholomaeus Barensis intrusus est ad Papatum. Contra quem de communi Cardinalium consensu electus est* D. CLEMENS *Papa VII. Cuius schismatis occasione circa annum millesimum trecentesimum septuagesimum nonum Ordo noster fuit diuisus, ita vt vna pars prafato Bartholomaeo, tunc* VRBANO *VI. altera* D. CLEMENTI *VII. adhareret. Et sic remansit Ordo diuisus spatio annorum triginta & vnius, vsq; post celebratum Concilium Pisanum, tunc enim anno Domini 1410. denuò fuit reunitus.* Atque hoc est quod Dorlandus hic ait, præfatum Patrem Reinaldi tum ratione schismatis, tum etiam exustæ Cartusiæ, plurimas sui regimis tempore sustinuisse molestias. Cæterum de hoc diutino molestoque schismate ita Ciaconius, d CLEMENS VII. *Antipapa contra* VRBANVM *VI. creatus, Auinione annos nouendecim, menses vndecim, dies viginti nouē, VVēceslao Caesare, summi sacerdotij iura in schismate vsurpauit: quo nullum aut deterius, aut prolixius, quoue maioribus odijs, & acrioribus dissensionibus certatum sit, humana potest memoria recordari.* Hæc Alphonsus Ciaconius, qui deinde aliquantò post prosequens res gestas Antipapæ Petri de Luna, Benedicti XIII. nomen sibi malè vsurpantis, dicit, illum anno 15. sui Antipontificatus, qui fuit annus Domini 1409. tredecim creasse

d *In vita Clemēt. VII. antipapa ad annum Dom.* 1378. *pag.* 789.

creasse Cardinales; inter quos ait fuisse etiam Cartusianum quendam, quem vti sine nomine in medium producit, sic fortaſsis etiam sine auctoritate. Quippe cùm Ordo Cartusiensis è cœtu suo non nisi vnicum duntaxat S. R. E. Cardinalem habuerit, nempe Nicolaum Albergatiũ; de cuius insigni præconio capite primo libri septimi agendum nobis erit. Interim tamen ipsius Ciaconij verba hæc sunt: *e F. N. Monachus Cartusianus, Hispanus, Presbyter Cardinalis tt. S..... Hunc cum Iuliano Dobla*(qui & ipse ab hoc eodem Benedicto Antipapa Cardinalis creatus erat)*schisma eiurare negantes, Petrus Fuxius Cardinalis legationis Hispanicæ, carcere inclusit, vbi miserè perierunt, adeo vt potius Anticardinales quam veri Catholicæ Ecclesiæ cardines censendi sint.* *e pag. 838.*

CAP. XXV. pag. 254. Huius XXV. GENERALIS laudes ac res gestas ita breuiter commemorat Sutorius: *a Bonifacius Ferrarius B. Vincentij famosi Prædicatoris frater, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium quoq; literarum non ignarus, Iuris Canonici Doctor percelebris, & sanctimoniæ sublimitate egregius, vnus de septem Regentibus regnum Valentiæ fuit, postea verò Cartusianus effectus, à sancto fratre suo vita & conuersatione non degenerans, post quatuor annos* PRIOR CARTVSIAE *effectus, tantum zelum habuit, vt statuta Ordinis ferè semper in manibus haberet,* &c. *Tanta deniq; prudentia extitit, vt Benedictus 13.. Papa dictus, eum, quã-*

a Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. cap. 7. pag. 564.

Bonifacius Ferrarius 25. Generalis.

ius renitentem pro se Legatum ad Concilium Pisanum (ad quod citatus fuerat) mittendum curauerit. At verò cùm venire tardaret, Generale Cōcilium tantas moras non ferens, tam Benedictum ipsum, quàm Gregorium (qui de Papatu contendebant) deposuit. In Concilio namque Pisano, anno Domini 1409. celebrato, tam Benedictus XIII. quàm Gregorius XII. veluti collusores ac præuaricatores, à suis absoluti sunt officijs, tertiusque in vtriusq; locum suffectus, nempe Alexander Papa V.

De hoc Rom. Pontif. schismate vide vitam B. Vincentij Ferrarij, lib. 2. cap. 2. Tom. 2. Surij, 5. Aprilis.

Pag 255. lin. 9. à fine. [Hæc est ille magnus Vincentius, Apostolica sublimitate nō impar.] Quàm eximiæ sanctitatis hic Vincentius, Bonifacij nostri germanus frater fuerit, quamque Apostolicæ conuersationis, scire cupientibus constare potest ex tribus istis libris, quos Petrus Rauzanus Panormitanus de reb⁹ eius sanctissimè gestis conscripsit *Fuit enim,* inquit, *vir Apostolicus; qui veluti Sol cæteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia verbi Dei præconio, ac variorum miraculorum fulgore cæteros superauit.* Illud siquidem constat, ipsius duntaxat prædicatione supra viginti quinque Saracenorum millia ad Christum fuisse adducta; Christianorum verò perditorum, qui se ad bonàm frugem recepe-runt, plus quam centum millia. Quòd non parum facit ad laudem totius Ferrarianæ prosapiæ, ex cuius stirpe duo tam præclaræ religionis ornamenta prodière: nempe Vincentius ac Bonifacius: quorum vti primus Dominicanam suis concionibus illustrauit familiam, sancteque

Reperiuntur Tomo 2. Surij die 5. Aprilis.

Hieron. Platus de bono stat. Relig. li. 2. cap. 30. pag. 614.

que in Domino anno 1418. obdormiuit, sic alter totius, Carthusiensis Ordinis præfecturam ad annos circiter octo diligenter prudenterque administrauit, plurimosque monasticæ professionis habitu donauit. Quos enim frater suus prædicando ad pœnitentiam prouocabat, hoc Bonifacius Ordinis gremio libenter inserebat. Scripsit autem hic BONIFACIVS inter cætera nobilem quendam tractatum, *Cur in ordine CARTVSIENSI pauci reperiãtur Canonizati, & miracula publicè non fiant*. Item, *de Confirmatione & approbatione Ordinis Cartusiensis*, vti ex Eisengrenio citat sacro suo in apparatu Anton. Posseuinus.

Lucubrationes huius P. Bonifacij.

Pag. 259. [Hæc enim tunc graui schismate laborabat.] Quam graui schismate Ecclesia annorum aliquot spatio laborauerit, quidve in hoc consopiendo conatus sit hic Pater noster BONIFACIVS efficere, diximus supra ca. vigesimoquinto.

CAP. 26. pag. 260. Quandoquidem Dorlandus confusè in hoc capite nonnullos in mediũ profert, nostri Ordinis GENERALES, idcirco operæ pretium me facturum credidi, si breuém eorundem hic CATALOGVM pertexã: incipiendo nimirum ab ipso Diuo BRVNONI, primario tanti Operis architecto, atq; ad modernum R. Patrem nostrũ BRVNONEM, etiamnum fideliter fœliciterque Cartusianæ huic familiæ præsidentem, perducendo; addito semper Disticho numerali, ex quo cognosci queat, quando quisque eorum Ordini præesse cœperit.

F 5 BRE-

BREVIS ET SVCCINTVS OMNIVM AC SINGVLORVM GENERALIVM, QVOS sacer Cartusiensis Ordo in vniuersum habuit, CATALOGVS

I. Generalis. DIVVS BRVNO patria Coloniensis ordinem cœpit fundare Cartusiensem circa annum Domini, 1048. obijtque miraculorum gloria illustris; adeo vt iam olim in Beatorum sit adscriptus consortium. Eius scripta non nisi semel ante annos circiter nonaginta in lucem prolata, iam nunc denuò in eius natali solo recudenda veniunt. Migrauit ad Dominum, anno 1101. Cartusianum verò solitudinem incolere cœpit anno Domini circa solemnitatem S. Ioannis Baptistæ, anno scilicet salutis nostræ millesimo octogesimoquarto, prout sequẽs Carmen numerale indicat:

Est annus Domini 1084. *BrVno seCessVs Cantatos DoCtVs agones*
RegVLa & arChItypon CartVsIense fVIt.

II. LAVDVINVS patria Thuscus (Luca namque oriundus fuit) B. BRVNONE Romã Apostolica authoritate euocato, CARTVSIAM ad annos circiter decem administrauit, rediensque ex Calabria, vbi D. BRVNONEM cõsilij caussa inuiserat, in Guiberti antipapæ manus incidit, à quo in carcerem vinculaque coniectus, paulo post obijt anno nimirum Domini 1100. Quando verò Cartusiæ præfici cœperit, sequens indicat Distichon.

Protogenos LaVDVInVs pietatIs Vt hæres,
OffICij, aC tItVLI patrIa sanCta oLIt.

PETRVS cognomento Franciscus, succes- III.
sit anno Domini millesimo centesimo primo, diciturque fuisse Flandria, seu potius Artesia oriundus, nempe Bethunia: qui cum anno duntaxat præfuisset vno, Rachelis amplexus Liæ deformitati præferens, ad optatæ solitudinis portum est regressus.

In CLYtVs eX IsTo PetrVs speCIosVs honore
PLenIVs eX IsTo sIDere VeLLe LoCo.

IOANNES I. qui & ipse natione Thuscus IV.
fuit, annis circiter octo præfuit. Cuius regiminis tempus, ex hoc potest colligi Disticho.

VIVIDa IoannIs CeLebrIs GVLtVra sVbactos,
SVbseqVItVr SaLtVs Cogere rastra patI.

GVIGO. De huius beatissimi scriptis, mori- V.
bus, ac vitæ conuersatione, copiosius diximus in NOTIS huius eiusdem lib. 4. c. 3. Obijt verò non sine insigni vitæ sanctimonia anno nimirũ Domini trigesimo septimo supra millesimum centesimum, Præfecturæ autem suæ vicesimo septimo, aut præter propter. Vnde quando præesse cœperit patet ex sequenti Disticho.

GVIgo SacerVICtV, LIterIs, VrenteqVe ZeLo,
AC VIrtVte VaLens, BrVno seCVnDVs erat.

HVGO I. De hoc diximus paulo ante caput VI.
8. NOTARVM quarti huius libri, quo pacto nimirum cum biennio præfuisset, absolui ab officio petierit, atque alium sibi substitui; quod accidit circa annum Domini millesimum tricesimum nonũ, vt & sequenti liquet Versiculo.

1098. *Est pIa CartVsIa generatIo, orIgo benIgna;*

ILLInC florefCens sVrCVLVs HVgofVIt.

ANTHELMVS Episcopus Bellicensis (de quo ad longum Dorlandus lib.4. pag.157.cap.4. & sequentibus, item Surius Tom.3. die 26.Iuii.) præfuit ad annos circiter duodecim, obijtque plurimis clarus miraculis, anno Domini 1131. Quando verò Maioris Cartusiæ Prioratum inire cœperit, sequens indicat Distichon:

Disticha numeralia continent annorum tempus, quando præesse cœperint.

An. 1132.

FœLIX HVgo SILes, qVIa In arDVa qVæqVe VoCatVr

VIrtVs, CVIVs apex InfVLa BeLLoVaCI?

VIII. BASILIVS. De huius sanctißimi Patris rebus præclarè gestis copiosius egimus paulo ante, capite 14. Fuit verò GENERALIS ordinis ad annos circiter tres & viginti, obijtque circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum tertium.

*An.*1152. RegIVs est VIgor & noMen tIbI, regIa VIta,

CorqVe tenaX æqVI, IVre præsto tVIs.

IX. HVGO II. successit anno Domini millesimo septuagesimo plus minus tertio, nempe post obitum Basilij. Verum verò fuerit ille, quē in hoc Catalogo sexto loco posuimus, atque ab officio absolui petijsse diximus, iamque denuò ad eandem functionem reuocatus sit, pro incomperto habetur.

Antropos IrrIsa est, fLorentes fVppetIt orDo

An. 1175. HVgones, per qVos nec perIVnDo perIt.

X. IANCELINVS circa annum Domini millesimum cētesimum septuagesimū sextum Hugoni succedens, ad annos plus minus sexaginta non sine insigni laude, ac vitæ sanctimonia præfuit.

fuit, vti constare potest ex ijs quæ diximus ad caput 15. obijt verò circa annum Domini millesimum ducentesimum trecesimum tertium.

SVb tanto neget *AnCeLIno Patre qVIs esse? * *Al. Iancenus.*
ManIbVs æthereIs IVsta IVbere potest. *Ann.1177.*

MARTINVS I. De hoc Dorlandus cap. 16. XI.
pag.211.præfuitque annis plus minus tredecim. De quo hoc numerale Distichon.

GLorIa Vera VIros fVerat MartIne,tot Inter *Ann.1235.*
SanCtos atqVe pIos Vrere soLe SVo.

BERNARDVS I. Anno Domini millesimo XII.
ducentesimo quadragesimo octauo, vel circa, successit in regimine P. Bernardus, qui ad annos circiter octo ordinis tenuit gubernacula.

QVI Vepres Inter Boreæ qVoqVe saXa LaresqVe *An. 1248.*
NarDVS oDoratIs ante Locata IVgIs.

*RIFERIVS per annos circiter vndecim XIII.
maiorem Cartusiam gubernauit, obijtque ad annum plus minus Domini millesimum ducentesimum sexagesimum septimum. * *aliàs Rifferius.*

PropIIa RIferIVM sat gesta LoqVVntur VbIVIs, *An. 1256.*
QVI Leges & IVs CartVsIense noVat.

Quod vt melius intelligatur, ponemus hic verba Petri Sutoris: quæ ita habent. *Rifferius tertius decimus maioris Cartusiæ* PRIOR, *vir recolendæ memoriæ, omnibus literis tam diuinis quàm humanis admodum eruditus, doctrina, ingenio, & exhortatione efficiβiβimus,* CARTVSIENSIS *propositi* CONSVETVDINES (*quæ modò antiqua Statuta dicuntur*) *ampliauit, correxit, in* *a lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. c. 7. pa. 561.*

vnum

vnum cõgeſsit, ternaſq; in partes aptiſsimè diſtinxit: Tanta deniq; ſtyli venuſtate grauitateq; ſcripſit, vt & Cæſareas Leges ad viuum referre, & omnes ſui temporis ſcriptores, ſtyli nobilitate ſuperaſſe non dubitetur.

XIV. GERARDVS hic cùm ſex admodum annis ad ordinis clauum conceſsiſſet, laudabiliterque maiori Cartuſiæ præfuiſſet, beato in Domino fine quieuit.

An. 1267. Et noſtro narratVs erIs pater aLMe Labore,
AptVs es haC Læta ſe De GerarDe frVI.

XV. GVILIELMVS I. Hic cùm per annos circiter quinque præfuiſſet, obijt anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octauo.

An. 1273. PaſtorI referes IVſto GVILIeLMe repoſta,
Annona Lenes hVbere paſcis oVes.

XVI. BOSO. De hoc ſuperius in NOTES noſtris ad cap. 17. Dorlandi: obijt verò non ſine eximiæ ſanctitatis opinione circa annum Domini tertium decimum poſt mille trecentos: cùm iam ordinem vniuerſum rexiſſet ad annos circiter quinque ſupra triginta.

An. 1278. Argento pretIoVe egeas aVroVé, qVID InDe?
** Suſcitauit enim mortuum* FraCta Boſo *ParCæ IVngere FILa potes.

XVII. HAYMO, ſiue Aymo. De hoc quoque vide caput 18. Quindecim enim annis cum præfuiſſet, ad cellæ quietem redire petens, compos factus eſt voti. Cùm prius magnas habuiſſet cum nobilibus quibuſdam, de quibus tamen fœliciter triumphauit, difficultates controuerſiaſq;, Ad quod etiam ſequens alludit.

SVna

SVnt nIhILo fVrIæ, robVr fæ CLIqVe potentes; *Anno* 1304.

FortIor eXosIs VIrIbVs HaYMo potes. XVIII.

IACOBVS de Viuiaco. De hoc refert Sutor lib. 2. tract. 3. cap. 7. pag. 530. quod tante fuerit sapientię, discretionis, consilij, atque illum in modum cōtemplationi deditus, vt qui cùm eo verba facerent, Angelum se Dei reperisse crederēt, vnde & imis summisq; precibus semel iterūq; obtinuit, vt ab officij sarcina posset amoueri: quod licet difficulter, consecutus est tamen. Ad quod sequens alludit Destichon.

QVIs ferat aVre bona, qVoD CeLLas feDIbVs IpsIs

Antehabeo? Veras res IaCobe probo.

CLARVS (de quo Dorlandus cap. 20.) obijt anno Domini, fuitque antea PRIOR Cartusiæ Pariensiensis. Verum GENERALIS constitutus, præfuit ordini annis quinque vel sex. XIX.

AnnIs CognItIone CLaro prænoMIne VIta

Vrens & prælens ergo qVoVfqVe Lates?

IACOBVS secundùm Generalis, qui tamen post quinquenium denuò absolutionem petijt, & accepit; vti sequens innuit Destichon. XX.

VnDe IaCobe reDIs? perqVIrIt gLorIa par Vos

SIC rapVIsse nefas, Vt repVLIsse nefas.

HENRICVS cognomento Poleti antea Prior Parisiensis, succelsit Iacobo Viuiaco anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo tertio, rexitque Cartusianam familiam tribus annis, & postmodum Lutetiam Parisiorum reuersus, ibidem obijt; iuxta id quod habet Destichon. XXI.

Fratri-

Anno 1343. FratrIbVs HenrICVM ternos LargItVr In annos

Λουϛεϱία at rVrsVs pIgnVs aVara rapIt.

XXII. IOANNES II. cognomento Birellius (de quo capite 22. dictum) aliquot habuit ad Pontificatum suffragia, vtpote eximiæ sanctitatis vir, qui plurimum ordini profuit annis istis quatuordecim quibus & præfuit: obijt verò nō sine miraculorum gloria anno Virginei partus sexagesimo post mille trecentos, ipsa Epiphaniæ solennitate.

Anno 1346. *SVaVIter & LaVtè Grates nVtrIere BIreLLVM;*

FfLVIt hInC IVsto gratIa tanta VIro.

XXIII. HELISARIVS (de quo similiter capite 23. diximus postquam annis circiter quinque magna cum laude sanctitatisque opinione Cartusiā rexisset, obijt anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo septimo in die S. Barnabæ Apostoli, hoc est XI. Iunij.

Anno 1360. *ELIsIa sobòLes Pater est HeLIsarIVS ore.*

Corporea horresCens, æthera Mente ferIt.

XXIV. GVILIELMVS II. cognomento Reinaldi (de quo Dorlandus capite 24. pag. 247. & nos in NOTIS) ex Priore vallis bonæ factus ordinis totus Generalis, Cardinalatum sibi oblatum recusauit. Quin immo etiam summum ad Pontificatum vndecim habuisse suffragia dicitur: sed malens in sua delitescere Cartusiana quiete, cum ad annos circiter triginta quinque prudēter laudabiliterq; ordinis negotia administrasset, piè sanctèque in Domino obdormiuit, anno nimi-

nimirum partæ salutis millesimo quadringentesimo secundo, die quinta mensis Iunij.

AnnosIspLaCItIs sCItè noVa fIngIs, & aptI *An. 1368.*
IngenII stabI Les Das RaynaLDe notas.

BONIFACIVS ex nobili Ferrariorum oriundus familia celebre sibi per ordinem vniuersum consciuit nomen, quemadmodum ex Dorlando & Sutore superius fuit indicatum. Egerat enim antea PRIOREM in domo Portæ cœli prope Valentiam, nobilem scilicet Hispaniarum Vrbem. Verum in GENERALATV ad annos circiter octo constitutus, vltro cessit officio, anno nimirum RedemptiOrbis decimo supra millesimum quadringentesimum celebris Iuris vtriusque Doctor ad quod sequens alludit Distichon. *XXV.*

(IpsI
IVre In VtroqVe VaLens DoCtVs BonIfaCIVs *An. 1403.*
LaVsfVIt, aLterIVs seDe abIIsse bono.

IOANNES III. de Griffomonte, natione Saxo, ex Priore domus Parisiensis, sedente capitulo Generali, anno millesimo quadringentesimo decimo, electus est in totius Ordinis GENERALEM, fecitq; officio suo, toto decem annorum curriculo, satis; sepultus cum Patribus suis anno millesimo quadringentesimo decimo. *XXVI.*

SoLVs Iohannes CœLestIs gratIa soLa, *An. 1410.*
Læsa Integra feret paCis aMata bona.

GVILERINVS (quē Sutor & alij Gulielmū de Mota nuncupant, fuitq; istius nominis III.) admirandæ humilitatis, summæq; pietatis extitit, adeo vt vna cōtentus tunica, in victu potuq; magnum frugalitatis præberet exemplum. De *XXVII.*

cuius eximijs virtutib. cõsulat Lector Sutorē li. 2. de vita Cart trac. 3. c. 5. p. 541. Ibi nãq; reperiet, quanta miraculorum gloria ante, & post obitũ (hic autem fuit anno supra millesimum quadringentesimum trigesimo septimo, 18. Iunij.) floruerit: quod & sequens innuit Distichon:

Anno 1420. *QVantVs eras VIVens, qVantVs GVILerIne sepVLtVs,*

TeMporIs eLapsI faCtaVtrIVsqVe CanVnt.

XXVIII. FRANCISCVS huius nominis I. cognomento *Mitesme* ex Priore montis hilaris, quæ Cartusia iuxta Barcinonem in Valentiæ regno sita est, in GENERALEM adsumptus, vir fuit non solùm pietate clarus, verum prudentiæ opinione, & eruditionis laude cum prímis celebris ita vt tempore Concilij Basileensis decem habuisse ad Pontificatum suffragia dicatur. Hic etiam ædificauit in maioris Cartusiæ confinio in honorem Deiparæ Virginis pulcherrimam Capellam, quæ etiamnum magno illic in pretio habetur, vocaturque B. Mariæ de Casalibus, Obijt autem die S. Vincentij Martyris, Annó Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio cum annis circiter viginti quinque Ordinis curam gessisset.

Anno 1438. *FranCIsCo frVstra Ingestos qVIs CreDIt honores?*

QVID nIsI VIrtVtes asperà rVra CreantI

XXIX. IOANES IV. patria Neomagensis (quæ insignis Geldriæ vrbs est) cognomento Roesendal, cum esset professus ac Prior domus Vallis benedictionis propè Auinionē, electus est anno Domini 1463. mēse Februario, in totius ordinis Genera-

neralem. Obijtq; senex ac plenus dierum anno reparatæ salutis millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo in festo S. Annæ, quod est 26. Iulij. AEtatis autem suæ ferè nonagesimo, regiminis vero nono: qui à multis *Angelicus* vocabatur, ad quod sequẽs quoque alludit Distichõ.

VIVat Ioannes VIta hVnc reVerentIa, VILIs
**EXpers fœtorIs nVnCVpat AngeLICVM.* *Anno 1463.

ANTONIVS I. Hic quoq; ex eiusdem Auinionensis domus Priore creatus est maioris Cartusiæ, seu totius ordinis PRAEFECTVS; idque anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, obijt autem istius eiusdẽ seculi octogesimo primo, die quarta decima mensis Februarij, ita vt annis plus minus nouem præfuerit. XXX.

ProDIIt oCCasVs Abbas AntonIVs orIs, Anno 1472.
AEgyptVs sILeat GaLLIa Docta praIt

Huc vsq; se extendebat Chronicon PRIORVM *maioris Cartusiæ, siue* GENERALIVM *quod penes nos manuscriptum habemus: vnde iã reliquorũ potius nomina, quàm vel patria, vel vitæ conuersatio enumeranda erunt.*

ANTONIVS II. Quo anno hic regiminis habenas susceperit, constat ex numerali, quod sequitur, Disticho. XXXI.

Lata ter hVbertas, sI Magno AntonIVs aLter Anno 1481.
SVffeCtVs, FLores frVCtIFICantIs agrI.

PETRVS II. cognomẽto Rufus scripsit in Psalterium & in Cantica cuius Præsulatus tempus, sequens indicat versus: XXXII.

Anno 1495. *PLVs reLIqVIs aLIIs foCIos nI PetrVs aMaffet*
Cartufia neqVe sIC enVtrIffet oVes.

Obijt verò an. 1503. De quo vide Sutorem lib.
XXXIII. 2.vitæ Cart.pag.527.

FRANCISCVS II. Hic eſt ille celebris I.V. Doctor à Puteo trahens nomen de quo Sixtus Senenſis libro quarto Bibliothecæ ſanctæ ita ſcribit: *Franciſcus Puteanus*, CARTVSIAE *Prior 33. vtriuſq; iuris* DOCTOR *præſtantiſſimus & in ſacris Scripturis exercitatus, compoſuit ad imitationem Diui Thomæ Aquinatis Auream Cathenam ſuper Pſalmos. In qua explanationes Patrũ Latinæ Eccleſiæ in Pſalterium, adiectis etiam eorum nominibus, maxima diligentia, miroq; artificio congregauit.* Prodijt hęc cathena Pariſijs in folio, anno 1529. Curauit etiam imprimi Baſileæ apud Amorbachium antiqua ordinis ſtatuta, anno Domini 1510. Quin & Diui Brunonis canonizationem vt vocant, anno 1514. ſtudioſè procurauit, recuperauitque ordini domum SS. Stephani & Brunonis in Calabria ſitam. Fuit verò patria Lugdunenſis, & duorum Epiſcoporũ, Valentiæ ſcilicet & Gratianop. à multis annis Officialis. Verum cùm ætate iam quinquagenarius eſſet, relictis rebus omnibus mundanis, diuino ſe, maiori in Cartuſia famulatui adduxit. Neque longè poſt, ad domus eiuſdem Prioratũ eſt euectus. Quam quidem octodecim annorũ curriculo tanta quum prudentia gubernauit, vt poſteris omnib. perpetuã ſui memoriã reliquerit. Exceſſit verò rebus humanis anno viceſimo primo poſt ſeſquimilleſimum, menſe Sept. Qui,

quo-

quoniã ſtatuta ſuo tẽpore typis mandari præcepit, hinc eiuſcemodi meruit numerale Diſtich. *Anno 1504.*

CartVsIanVs bIC eſt, qVI sVppLeat arte retrVſa,

Et ſanè eXCVtIat ſanCta ſtatVta patrVM.

GVLIELMVS III. cognomento Bibaucius, *XXXIV.*
honeſto imo & ſplẽdido loco in Flandria natus, cùm eſſet puer annorũ nouem, Louanium à parentibus ſtudiorum cauſſa miſſus tantos ibidẽ in literis fecit progreſſus, vt ingẽtem omnibus admirationẽ excitaret. Erat enim ingenio acri ac vehemẽti, memoria vero tam tenaci, vt quidquid ſemel apprehendiſſet, nulla temporis diuturnitate euaneſceret. Quã verò dulcis eloquio fuerit, diuinarumq; peritus literarum, Conciones illæ Capitulares, quas in præcipuis quibuſdam anni Solemnitatibus publicè in Conuentu habuit, liquido teſtantur, impreſſæ nimirũ anno 1539. ſtudio Iudoci Heſsi, Erphordianæ domus Priore, quibus etiamnum ordo pleriſq; in Domibus vtitur. Cęterum Bibaucius adulta iam ętate beneficio Principis, cuius liberos erudiebat, ad ſummos honores ac dignitates euectus, ſoli Deo placere deſiderãs, Cartuſianæ ſe familiæ Gandaui addixit: & tandem Generalis ordinis deſignatus, ad maiorem ſe conferre Cartuſiam, obedientiæ compellente præcepto, debuit: cui ad annos circiter tredecim magna cum laude præfuit.

EffICIt aeternos pLeroſqVe ſCIentIa parta, *Anno 1521.*

VeL regnantIs honos, haC GVILIeLMe tenes.

IOANNES V. cognomento Gailhardus, eſt *XXXV.*
idem ille, cui anno Domini 1539. dedicauit P. Iu-

docus Hessus conciones Capitulares Guilhelmi Bebauci;cœpitq; præesse circa annum Domini 1534.iuxta id quod habet Distichon.

Anno 1620. *Os Canēs*soLVM, CeLebrata sCIentIa, VIrtVs*
Ioannes tItVLI nobILItatVs erat.

XXXVI. PETRVS III.Huius quoque regiminis tempus,sequens indicat Versus.

An. 1541. *ECCe thronVs Petro est eX fortI peCtore posCVnt.*
IrreqVIeta patrIs MVnIa CartuVsIæ.

XXXVII. IOANNES VI. Similiter,& de hoc deuotissimo patre nihil habemus aliud, nisi vt sequēti eum condecoremus Disticho.

Ann.1594. *CVr est præLatVs, qVaLIs, qVantVsqVe VeL apto.*
NoMIne Ioannes VatICInare pLaCet?

XXXVIII. DAMIANVS, consimiliquoque honore & hunc R. Patrem dignabimur: Huic quippe anno Dom.1553.dedicauit P.Bruno à Loer Conciones Lanspergij de Sanctis.

An. 1553. *HVbère VatIs eget Vena, reVerentIa VItæ,*
Interea eXIgVI te DaMIane nVtrI.

XXXIX. PETRVS IV, cognomento Sardenus, præesse cœpit anno Domini 1554. cui deinde anno sequenti epistola quadam dedicatoria, minoribus Ioannis Lanspergij operibus præfixa, publicè congratulatus est præfatus P. BRUNO Loherius, huius nostræ domus Vicarius doctissimus iuxta ac pientissimus.

Anno 1554. *CrIspentVr VentI, MoVeatVr tVrba proCeLLæ,*
SaXo eXCIsa Petro CartVsIana petra est.

XL. BERNARDVS II. cognomento *Carrassin*, cuius suprà mentionem fecimus lib.1.Notarum S.p.Hic ad annos circitèr viginti maiori præfuit Cartusiæ,neq; solū præfuit,sed & plurimū profuit.

fuit. Dedit nãque operã, vt Homiliaria Ordinis, quibus nocturnis plerumque temporibus in diuino officio vtimur, & hactenus non nisi manu scripta extabant, regali folio magnificentissimè Lugduni Galliarum, maioris Cartusiæ expensis, ann. Domini 1585. imprimerentur, adhibitis exquisitissimis elegantissimisque, iconibus Theobaldi Ancelini. Quin & Lutetiæ Parisiorum spectabili charactere, chartaque probatissima Nouam Cartusiensium Statutorum Collectionem an. 1582. prælo mandari curauit, apud Henricum Theoderici, via Iacobea, sub Sole aureo. Taceo de nostri instituti Breuiarijs ac Diurnalibus: in quibus reuidendis reuidendisque magnam præfatus Pater diligentiam posuit: quoad vsq; graui pressus senio, vitam pientissimè finiret, anno nimirum Domini 1587.

NesCIo sI reDeat CœLo BernarDVs ab aLto, *An. 1566.*
SIVe reCens aLter prosILIt arce poLI.

HIERONYMVS I. cognomento Lignanus, præter alia quæ vniuerso præstitit Ordini commoda, curauit expensis maioris Cartusiæ in magno folio cum cantu imprimi HYMNOS omnes, quibus per totius anni circulũ vtimur; idque per Theobaldum Ancelinum an. Do. 1588. quo & mortuus est, adeo vt vix biennio præfuerit. *(parCe,* XLI.

Fert LIteraVna noCens, Vt egens Vate hVbere *An. 1588.*
HoC qVoqVe neC VaLeat noMen habere sIT Lo.

HIERONYMVS II. cognomento *Marchãt*, ex Priori Cartusiæ Lugdunensis ob eximiam pietatem, insignemque vitæ sanctimoniam an- XLII.

no Domini 1588. in totius Ordinis GENERALEM est electus, cui præfuit vsque ad annum nonagesimum quartum.

Anno 1594. *TaLIs CartVsIa foboLes HIeronYMVs aCtIs CVLtIs,Vt ræplat,VeL VIoLenter,epos.*

XXXIII. IOANNES Michael, istius nominis VII. patria Constantiensis cum antea plurimis annis laudabiliter Cartusiæ Pariensi præfuisset, tandem ad totius ordinis præfecturam promoueri meruit. Cui nõ minus piorum scriptione librorum, quàm integerrimę vitæ cõuersatione profuit. Edidit enim *Exercitia spiritualia Triplicis viæ.* Item *Enchiridion quotidianorum spiritualium exercitiorum:* nec non & *Decachordum Psalterium.* Cuius celeberrimo quoque nomini inscripta est ante annos decem Gregoriana Confessio: adeo vt si quis tanti Patris virtutum breuę quoddam cupiat habere compendium, dedicatoriam huius Confessionis queat cõsulere epistolam: vel potius pientissima huius deuotissimi Patris scripta, quæ calamo exarauit, publicique iuris effecit ad quæ sequens alludit numerale Distichon.

Anno 1594. *NoSter pLenus honos Ioannes fVLget In alto. SVaVIVs hVnC oCVLIs, aC ManV arante Leges.*

BRVNO II. BRVNO II. cognomento Daffringues, patria Audomaropolitanus, fœlici nomine an. iubilęi proximo, qui fuit humanę salutis 1600. communi Patrum conscriptorum suffragio, ex priore Auinionensi in totius ordinis GENERALEM est adscitus; cùm antea in seculo degens ob insignem iuris peritiam aliquamdiu Auinionensis

sis, Curiæ fuisset OFFICIALIS. Qui tamen exemplo Bonifacij Ferrarij, nec non & Francisci Puteani, celeberrimorum Iuris vtriusq; Doctorum integerrimorum nimirum prędecessorum suorum, spretis mundi honoribus, dignitatumque titulis, ad horrendam maioris Cartusię heremum, quasi ad tutissimum salutis portum libens volensque confugit, In qua etiamnum, tanquam in sublimi specula ANTISTES constitutus, ordini præest vniuerso, grauiter primi antecessoris sui DIVI BRVNONIS vestigijs insistens, vti olim hisce lusimus versiculis.

BRVNO DAFFRINGVES *hoc sanctum claudit ouile.*
Moribus antiquis se suosq; regens.

Verum vt etiam numerali carmine eiusdem Reuerendi Patris (cui vitam apprecamur longæuam, ac valetudinem tantis laboribus parē) electionis annum, vti in superioribus omnibus Generalibus Ordinis Ministris fecimus, exprimamus, ac primum sacri ordinis SANCTITISSIMVM Præsulem secundo, huius eiusdem fœlicissimi nominis iungamus, eccum hoc.

NVnC CIto, nVnC eXeCta peto naVaLe CarIna. *Anno* 1600.
Prora MIhI BrVno, BrVnoqVe pVppIs arat;

FINIS LIBRI IV. NOTARVM.

ELVCIDATIONES IN LIBRVM QVINTVM CHRONICI CARTVSIENSIS.

CAP. I. pag. 267. B. Euangelista Marcum ferro sibi ipsi pollicem ademisse, & si non solùm Dorlandus hic referat, ipseque Marcus Marulus lib. 1. rerum memorabilium, cap. 6. allegando nimirum testimonium D. Hieronym. in Prolog. ante Marcum, tame (si Baronio fides habetur) non nisi mera est fabula: hæc namque formalia ipsius sunt verba: a *illa vulgi ore potius decantata, quàm maiorum authoritate adserta fabella reijcitur, qua dicitur, Marcum adeò repugnasse ne Episcopus fieret, quantumlibet esset rogatus à Petro, vt ea de caussa pollicem sibi ipse præsciderit: hoc etenim quod à quodam Anachoreta factum esse constat, Marco Euangelistæ imprudēter nimis adscribitur*; In eadem quoque sententia est doctissimus ille Louaniensis Theologus D. Ioannes Molanus, dum ait; b *Si quis cupiat Marcum Euangelistam absq; dextro pollice pingere, picturam hanc Episcopalis forcè authoritas reijciet. Quia non tantùm primo Canone Nicæni Concilij prohibitum est seipsum mutilare, sed etiam Sacræ Scripturæ authoritate.* Tum quoque c Isidorus id non tam adserit, quàm ab alijs referri dicit. Quod quidem desumpsisse putatur ex præfatione non Hieronymi, sed Græci cuiusdam in Marcum; quæ sic habet: *Amputasse autem sibi post fidem pollicem Marcus dicitur, vt Sacer-*

An verum sit B. Euangelistam Marcum seipsum pollice truncasse.

a Tom. 1. Annal. an. Domini 45. in fine.

b Lib. de Picturis & Imaginibus, in fine cap. 38.

c Cap. 8. de Patribus Testamenti.

Sacerdotio reprobus haberetur. Hæc ibi. Cæterum * Ammonium heremitam, quod attinet cuius hic etiam Dorlandus meminit, de eo sic passim refertur, quod Originis Didymiq; discipulus cùm esset, aurem sibi præsciderit, ne Episcopali idoneus officio haberetur, qui cùm nihilominus ad eandem vrgeretur functionem, respondisse, se linguam quoque sibi amputaturum ni missum eam facerent. Sic namque habet *d* aurelius Cassiodorus, nec nõ & Lausiaca *e* Palladij Historia. Interim verò Petronij huius, quem Dorlandus putat pollicem sibi abscidisse fit mentio Tom.3. Surij, 20. Maij, in vita nimirum *f* Bernardini Senensis. Vbi cùm recensentur eximiæ aliquot sanctitatis Viri, qui ex celebri illa hospitali Domo *de la Scala*, prodierunt inter cæteros etiã hic B. Petronius de Petronijs connumeratur. Vnde cõstat illũ vixisse circa an. Do. 1420. Obijt namque præfatus Bernardinus sub Eugenio IV. anno scilicet Virginei partus 1444.

* *Dorlandus eadem pagina 267. lin. penult.*
De Ammonio heremita, auriculam sibi præscindente.
d *Lib.* 8 *c.* 1.
e *Histor.* 12.
f *§ 6.*

CAP. III. & IIII. Agitur duobus hisce capitibus de duabus admirandæ pietatis Virginibus, ac nostri instituti Monialibus, de quibus nihil præterea apud alios reperire licuit, nisi quod Canisius suo in Martyrologio vtriusque meminerit; dicens: S. Margarethæ obitus diem incidere in 30. Aprilis; Beatricis verò in 13. Februarij.

CAP. V. pag. 272. Ne cui mirum fortè videatur, quod pius hic Ruræmundanæ Cartusiæ religiosus viderit Diuam Virginem cum filio ex altari ad se discendentem, referam hic consimile exem-

le exemplum, quod circa annum Domini quadragesimum supra millesimum ducentesimum in Lusitania contigisse PP. Dominicanorum referunt Annales. Idque hisce verbis. *Circa annum Domini 1240. claruit cur vita inculpata & probatissima F Bernardus, qui in Portugallia in Conuentu Sancterenensi Sacristam agens, pueruIos aliquot nostræ religionis habitum gestantes, post Missarum peracta mysteria, literis informabat ac moribus. Qui ex domibus maternis ientacula secum ferentes, postquam sacris aliquot inseruierant, ad Capellam quandam in eadem Ecclesia diuertêre, & ientaculum ibidem sumere consueuerant. Porrò erat illic in alteri posita B. Virginis imago, & in sinu eius paruulus* IESVS, *qui semper paruulorum humilitate delectatur & simplicitate, qui è sinu matris descendens, cum illis ientaculum sumebat. Quod cùm aliquot vicibus fecisset, paruuli ad Magistrum rem queruli deferunt, narrantes quod ille paruulus ad eorum ientaculum semper descenderet, nihilq; in symbolum secum adferret. Verum prudens ac religiosus Pater, re ista ab innocentium, ore percepta, eos instruxit vt puerulo ad se denuò descendenti dicerent, quatenus & se & Magistrum vicissim ad suum inuitaret ientaculum. Qui cùm solennem Ascensus sui diem, ijs adsignasset, tam pueri quàm eorum instructor innocentem Deo, spiritum, post Missarum peracta solennia reddentes, ad eum læti peruenère, qui iubet paruulos venire ad se, dicens talium esse regnum cælorum.*

Inuenitur in Chronico P. Anthonij Senens. impresso Paris. apud Niuellium anno 1585. & ad finem Miraculor. Petri Venerab. recusorum Duaci. an. 1595. apud Bellerū.

Matth. 19. v. 14.

CAP.

CAP.VI. pag. 277. fit hic métio Stephani cuiusdam insignis peccatoris, natione Flandri qui intercedente B.Maria Magdalena, suorum obtinuit veniam delictorum: de quo Iacobus de Voragine in festo S.Mariæ Magd. Quin & a Syluester Prieras Eliam Dominicanum quendam dicit ab eadem confortatum, ne suæ desereret habitationis domicilium.

a *Tom. 4. Surij 22. Iulij.*

CAP.IX.pag. 281. redditur hic ratio, cur Ordo Cartusiensis post lectam Primam de Sanctissima Dei Genitrice, nondum subiungi officium voluerit; nempe, *Salue sancta parens*, quod quilibet priuatim in sua persoluit cella sine vllo solenni ritu aut consecratione. De quo ita etiam Ioannes Molanus in Natal.SS.Belgij, in vita S.Aiberti Confessoris, quæ est 2.Maij. *Meminerint*, inquit, *hac in parte imperitiores, Cartusianos Patres singulis noctibus officium Missæ, citra tamen celebrationem de B. Maria dicere*, Cuius etiam Petrus Sutor meminit lib.2.vitæ Cartus. Tract.4.cap.pag.701.

CAP. XIII. pag.286. Arnhemiensis hæc Cartusia, cuius hic meminit Dorlandus, à Duce Geldriæ olim sumptuosè ædificata, in hoc Belgico tumultu funditus est euersa: licet quondã eximios aliquot habuerit & pietate & eruditione præstantes Viros. Cuius idcirco magna cũ laude meminit b Thomas Campẽsis, in vita Gerardi Magni, dicẽs illum loci istius pietate captum, eo se contulisse, cellamq́ue Cartusianorũ more incoluisse, carnemque ferocientem sat rigido cilicio spiritui subiugasse. Fuit autem hæc Cartusia *Domus Monachorum* ideo vocitata, quod eius fundator cùm esset maximarum opum vir, &

b *cap. 4. & 7. Domus Monachorum, vnde vocitata Arnhemiensis Cartusia, Germanicè* Mõnichhaussen.

& mirè compatiens ijs, qui ab hominũ conuersatione seiuncti, in solitariæ vitæ quiete Regi Regum arctius famulantur; largiora voluerit ijsdem adsignare habitandi domicilia; adeo vt pro regia magnificentia loci illius Monachis domos potius, quam cellulas fabricari iusserit: quæ tamen iam oẽs(proh dolor)in fauillã cineresq; redactę.Loci verò huius fundator fuit Reinaldus 1. Geldriæ Dux qui obijt annó 1343. & vxor eius Eleonora, Eduardi Angliæ Regis filia.

CAP. XXIII. in fine. Cur B.Gregorius Papa pingatur passim celebrans corã Dominicæ passionis imagine, videat Lector apud Ioannẽ Molanũ, cap. 61. de picturis & imaginibus; dicitur namq; Christus tali schomate B.Gregorio sacris operanti apparuisse.

CAP.XXVI.pag.302.Videtur hoc exemplum diuersum esse ab illo, quod Petrus Sutor lib. 2. vitæ Cartusianæ hisce verbis enarrat.*a Romæ*, inquiens, *puerulus quidam materna egressus domo, dum per vicos vrbis vagaretur, & gurgitẽ seu puteum quendam despiceret, cadens in præceps submersus est. Quem anxia mater sollicitè perquirens, tandemq; fortè in gurgitem prospiciẽs, charissimi pignoris sui pileum super vndas natu antem animaduertit: tum grauissimis adfecta laboribus, maximisq; singultibus plena, eiulare, aurasq; implere. Cœpit & prudentius feruentissimis precibus B. Nicolaum pulsare, totaq; illi mente extinctum filiũ cõmendare. Res mira: resedit qui erat mortuus. Qui, inquam, obrutus aquis miserabiliter fuerat deploratus, super aquas viuus hilari vultu pro-*

a Tract. 3. ed. 4. pag. 501.

specta-

spectabatur. Quid plura? diligenter extractus sine læsione inuenitur, gratiæ ingentes aguntur, rumor per vrbem volitat, qui & Pontificis aures pulsat, solennis processio pro gratiarum actione instituitur, concurritur, atq; in loco edito puer collocatur. Qui vagis oculis omnia lustrans, CARTVSIANVM *quendam qui tum aderat, inter cæteros animaduertens, citato gressu eũ adijt, cucullamq; illius arripiens, in hac verba prorupit:* De istis esse volo, de istis esse volo; in superna etenim patria immensum istorum numerum vidi, æterna illa gaudia istis plena coruscant. *Quibus dictis, sub cuculla delitescens, fortiterq; manu retinens vix dimoueri potuit.* Subdit deniq; Sutor hæc palàm in omnium oculis Romæ esse gesta, dicitq;: *hæc autem cùm in villula vel oppidulo acta non sint, sed in Vrbe clarissima, in Vrbe, inquam, illa quæ (si Poetæ creditur)*

Mirum testimonium de Cartusianæ vitæ sanctimonia.

———— tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi,

Virgil. in Bucol. Ecloga 1.

satis ostendunt, quàm sit Deo Cartusiana vita grata.

CAP. XXXVII. pag. 318. lin. 2. Quàm periculosa sit procrastinatio, maximè ijs qui taciti secũ priuatum aliquod seu simplex conceperunt votum, vel alias diuino instinctu ad religionis ingressum se pertrahi animaduertunt, patet euidenter ex epistola D. Bernardi centesima octaua: in qua grauiter increpat Thomam de S. Audomaro, qui transgressus terminum quem posuerat, religionis ingressum procrastinans, annuas adhuc flagitabat inducias: quem idcirco vir Sanctus hisce alloquitur verbis; *Terminum posuisti, quem non oportuit transgredi. Transgressus es, quid*

ad me? Tuo Domino stas, aut cadis. Obsecro redi ad cor, & aduerte hunc annuum terminum, quem tu tibi indulsisti in iniuriam Dei, non esse annum placabilem Domino; sed discordiæ seminarium, iræ fomitem, nutrimentum apostasiæ, qui spiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem adferat illum, qui Deo solet vomitum prouocare. Heu, heu, videris mihi vno spiritu ambulare, sicut & vno censeri nomine cum altero illo Thoma, olim scilicet Præposito de Beuerl , qui cùm se similiter nostro Ordini, & nostræ Domui toto desiderio deuouisset, cœpit induciari, & ita paulatim refrigescere, donec subita, & horrenda morte præreptus, factus de medio est secularis, & præuaricator & duplo filius gehennæ. Rectè ergo B. Gregorius olim dixit: b *Qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit.* Quod ita se habere terribili admodum Chrisaurij cuiusdam comprobat exemplo, qui cum agone ac dæmonum cateruis acriter confligens, horrenda voce proclamabat: *Inducias vel vsque mane, inducias vel vsq; mane.* Sed eheu, in ipsis suis vocibus, de habitaculo carnis anima confestim euulsa est. Quàm ergo prudenter nos præmonet Ecclesiastes, dum ait: c *Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Et cœlestis ille Legifer; d *cùm votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.*

Exstat epistola D. Bernardi ad hunc Thomam de Beuerle, estq; 107.
b Homil. 12. in Euang. l.
Ibidem.
c Cap. 9. v. 10
d Deut. 23. 21

CAP. XLI. Disceptat hoc loco Dorlandus cũ illis, qui arbitrantur Cartusianos propriæ obesse valetudini, dum ab esu vsuq; carnium penitus abstinent; dicitq; e vitellis ouorum non minus posse consulere valetudini, quàm carnium esu; quæ

e pag. 326. nu 6.

quæ etiam insignium aliquot medicorum est sentẽtia. Quemadmodum latius probat Petrus Sutor lib.1.vitæ Cartusianę,pag.182.maximè verò cap.8.Tract.3. Vbi materiam hanc ex professo pertractans, insignes aliquot adducit rei Medicæ Doctores, huic Dorlandi sententiæ subscribentes,probatq; ex ipso D.Hieronymo ante diluuium (cuius etiam Dorlandus hac eadem pag.326. lin. 10. meminit) non fuisse in vsu apud primæuos illos Veteris Testamẽti Patres (quorum tamen nonnulli ad tam longæuum peruenêre ætatem, vt ipsam Mathusalem haud procul à millesimo ætatis suæ anno absfuisse *f* facere contestentur literæ)carnium esum. Hinc est quod B.Hieronymus contra Iouinianum inter cætera sic ait: *g Ab exordio conditionis humanæ nec carnibus vescebamur, nec dabantur repudium, nec præputia nobis eripiebantur in signum. Hoc cursu vsq; ad diluuium peruenimus. Post diluuium autem cum datione Legis, quam implere nullus potuit, carnes ingestæ sunt ad vescendum.* Imò & Philosophorum nonnulli; adeoq; & gẽtes natione Barbaræ, vt rerum difficilium contemplationi commodius possent vacare, non nisi vel agrestibus herbis, vel alio vulgaris cibi genere famem voluere depellere, adeo,vt omnem carniũ esum vltrò à se profligauerint. Quẽadmodum de Pythagora,celebri in primis Philosopho constat: quem hoc pacto super hac re differentem ac cum ijs qui carnibus animalium vescebantur expostulantem,Naso introducit:

Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestumq; auidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho?

Explicatur alter Dorlandi locus,quo dicit ante diluuium carnium esum vsitatum non fuisse.

f Genes.5 27.

Ante diluuium homines non commedisse carnes.

g lib.1.contr. Iouin.cap.10

Lib.15. Meta. 2.

Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat; nil te nisi tristia mandere sæuo
Vulnera dente iuuat? ritusq; referre Cyclopum?

Sed vt videas quibus nos velit cibis vesci, quò ad philosophandum instructiores animoque sagaciores reddamur, audi eundem, & si potes sequere:

Ibidem.

——sunt fruges, inquit, *sunt deducentia ramos*
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus vuæ,
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma,
Mollirięq; queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga diuitias, alimentaq; mitia tellus
Suggerit, atq; epulas sine cæde, & sanguine præbet.

Cum hac cibi frugalitate vitam tolerasse iucundam videtur Dydimus ille, Brachmanarum Rex, qui in epistola ad Alexandrum Magnum ita scribit. *Habebis maximas cum voluptate opes, si ita mecum viuere voles: non vescor animalium visceribus vt leones, nec intra pectus meum inclusa quadrupedum aut volatilium carnes putrescunt, nec sum mortuorum sepulchrum, sed prouidentia naturalis omnes mihi fructus, vt lac mater infundit.* Persarum quoq; à Xenophonte victus exponitur, quos negat ad panē adhibere quidquam, præter nasturtium: *quanquam, si quædam etiam suauiora natura desideret,* inquit *h* Cicero, *quàm multa ex terra, arboribusq; gignuntur cùm copia facili, tum suauitate præstantia? adde siccitatem, quæ consequitur hanc victus continentiam, adde integritatem valetudinis, confer sudanteis, refertos epulis, tanquam opimos boues, &c.* Atque hinc est quod venter pinguis,

Vide Francis- cū Petrarch. lib. 2 de vita solitaria, sect. 6. cap. 1.

h *Cicero libr. 5. Tusc. quæst. haud procul à fine.*

ac carnis edulio benè saginatus, non solùm non gignat sensum tenuem, sed in Venerem despumet: adeo vt rectè D. dixerit Bernardus: *i Abstineo à carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, simul & carnis nutriant vitia.* *k* Qui autem in carne sunt, Deo, inquit Apostolus, placere non possunt.

i *Serm. 66. in Cant.*
k *Rom. 8. 8.*

Sed forsitan cum Iouiniano obijciet quis Cartusiano, cur carnes igitur à Deo creatæ sint, an non iam munda mundis? an non opera Domini vniuersa bona valdè? Huic paucis cum *l* D. Hieronymo responde, vt nimirum milites & athletæ, nautæ, fvctores, metallorúmque fossores, & cæteri duro operi mancipati homines, cibos haberent competentes, quibus corporis possent fouere fortitudinem. *m Quid autem necesse est,* inquit idē, *viro sapienti, & Philosopho* CHRISTI, *tantam habere fortitudinem, quæ athletis & militibus necessaria est; quam cùm habuerit, ad vitia prouocetur? Illi arbitrantur carnes sanitati congruas, qui volunt abuti libidine; & in cœnum dimersi voluptatum, ad coitum semper exæstuant. Christiano* (& præcipuè Cartusiano) *sanitas absq; viribus nimijs necessaria est.* Itaque cùm religiosis maximè incumbat mortificare membra sua quæ sunt super terram; carnemque spiritui subijcere, ac semper mortificationem IESV Christi in corpore suo circumferre; hinc non solùm CARTVSIANI, sed & Benedictini, imò & Cluniacenses, Cistercienses, aliæque complures religiosorum familiæ, ab esu carnium abstinentes, leguminibus plerumque atque oleribus vitam parcè frugaliterque olim tolerabant:

OBIECTIO.
Tit. 1. 15.
Eccl. 39. 21.
SOLVTIO.
l *Hieron. lib. 2 aduersus Iouinian. cap. 5.*
m *Ibid. cap. 8. in fine.*
2. Cor. 4. 10.

rabant: quæ vti libidinis seminarium minus inflammant, sic & facilioris sunt digestionis. De quibus vnumquemque nostrum salubriter monens Hieronymus, iubet ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter concoquere, aut comesos, magno partos, & labore perditos doleamus: *n. Holerum verè*, inquit, *pomorum, ac leguminum, & facilior apparatus est, & arte impendijsq; coquorum non indiget; & sine cura insuper humanum sustentat corpus, moderateq; sumptus (quia nec auidè deuoratur, quod irritamenta gulæ non habet) leuiori digestione concoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisq; vilibus, vsq; ad inflationem ventris oneratur; quæ diuersitate carnium, & saporis delectatione percipitur.*

n Ibidem in princip. eiusdem 8. cap.

CAETERVM, quàm seuerè diuina animaduerterit vindicta in illos, qui contra Legislatoris sui decretum, ad ollas redierint carnium; ijsq; non sine ingenti monasticæ religionis dispendio sese ingurgitauerint, posset varijs comprobari exemplis. Nam Beatus Odo primus Cluniacensis Abbas, duo reuera terribilia Ioanni discipulo suo, qui eius vitam literis bona fide consignauit, exempla in hunc modum retulit. *o per hos dies*, inquit, *duo fratres admodum repentina extincti morte sunt, non tamen eodem vel loco, vel tempore. Alter eorum venit ad domum sororis suæ, aitq; se mirum in modum esurire. Illicò respondet soror, magnam sibi piscium copiam suppetere; comederet quos, & quando vellet. Ille propè indignabundus, ait se fastidire pisces;*

o Tom. 6. Surij 18. Nouembr. lib. 3. cap. 2. vitæ B. Odilonis.
Horrenda duorum Monachorum mors carnes contra regulæ præscriptum edere volentium

tes, quibus tot annis perpetuò vsus esset, nec iam illis vesci se posse. Tum soror; en, inquit, in promptu nobis carnes sunt, ede quantum libet. Iussit ergo ille assari armum: sed interim tamen mora impatiens, particulam eius misit in prunas, & vino allato, auidè illam in os coniecit. Mox adest vltio cœlestis. Particula petulanter sumpta, hæret in gutture, nec glutiri potest, nec reiici, strangulat hominem, & cogit infœlicem exspirare animam.

P Alter manè ad patris sui ædes veniens, rogat num quid habeant, quod possint ipsi edendum apponere. Illis dicentibus, nondum esse edendi tempus, respondet iratus: hem tota nocte equitaui, vt explerem quod iussus sum, & vos ieiunare me cogitis? Afferte si quid habetis. Aiunt illi se habere pisces. At miser acrioribus etiam iracundiæ stimulis percitus, & facto tumidus, huc illuc circumfert oculos, videtq́; gallinarum gregem ad pedes suos. Mox non sine furia quadam, arrepto baculo vnam ex eis, quæ ei arrideret, percussit, oreq́; rabido; hæc mihi, inquit, modo piscis erit. Qui tunc illic aderant, non sine rubore aiunt ad eum: fortassis licet tibi, pater, vesci carnibus. At ille; volatilia, inquit, non sunt caro. Vnam enim habêt cum piscibus originem, parisq́; cum illis conditionis sunt, sicut habet quidam hymnus noster. Ad has eius verba conticuerunt omnes. Deinde apposita est illi assa gallina, ex qua cùm morsellum accepisset: eum nec traiicere in stomachum, nec exspuere potuit, repentè è medio sublatus. Eheu, quam graue est,

P Refertur quoq; hoc exemplum à Petro Abbate Cluniacens. cognomento venerabili lib. 6. Epist. 17.

O nequam Monachum, ac petulantem institutis sui prævaricatorem, irrisoremque

Epist. 17. lib. 6. in qua ex professo probat carnium esum duplici ratione Cluniacens. inhibitũ.

incidere in manus Domini. *Hæc est certè*, inquit, Petrus Cluniacensis, loco ad marginem citato, *primi & sancti Patris tui Odonis de carnibus Monachorum sententia, hæc doctrina.* Sed quid mirum si Benedictini, Cluniacenses, ac Cistercienses olim à carnium esu abstinuerint, cũ etiam D. Athanasius fateatur sui temporis Monachos idem factitasse? sic enim in vita B. Anthonij ait: *q sumebat panem & sal. potumq; aquæ perparuum; de carnibus verò & vino tacere melius puto, quàm quidquam dicere: quoniam nec apud plurimos quidem Monachorum istiusmodi esca in vsu haberentur.*

q cap. 2. circa finem.

Cartusianus carnibus vescens, an mortaliter delinquat? Ita quoq; sentit Nauarrus lib. 3. Consil. consil. 10. § 6. licet Emanuel Sa, in verbo Religio cõtrarium teneat: quem arbitror nostri Ordinis statuta non legisse. 2. parte Nouæ Collect. statutor. ca. 10. § 24.

Porrò, peccetne mortaliter, an verò venialiter Cartusianus, agens nimirum contra hoc tã laudabile ac peruetustum sacri Ordinis institutum, inde vel facilè cõstare posse videtur, quod olim à priscis nostri instituti Patribus sancitum fuerit, vt qui hoc de non edendis carnibus præceptum violasse deprehensus fuisset, totius Ordinis societate excluderetur. Quod etsi hoc tẽpore in vsu non sit, grauis tamen Nouis Statutis de talibus sumitur pœna, qui huius tam laudabilis institutionis transgressor extiterit, carnes scilicet comedendo, seu alicui Ordinis personæ ministrando, aut comedentibus aut ministrantibus consentiendo, vel non prohibendo, prohibere cùm potuerit: *adeo vt si Prior, vel Vicarius, aut Procurator hoc fecerit, ipso facto tanquam suæ professionis calumniator & transgressor* (sunt ipsissima Statutorum verba) *obedientiam*, se officium quod ratione obedientiæ admi-

administrat, *perdat, & vocibus, ac locis debitis, cæterisq; obedientijs Ordinis careat in æternum. Si verò simplex Monachus, aut alia quæuis persona Ordinis extiterit, voce, loco, ac obedientijs carens perpetuò, ad Capituli Generalis voluntatem, carceri mancipetur.* Et quis dicere audeat, pro veniali delicto, religiosum quempiam solennibus, obligatum votis, ab Ordine cum perpetua nominis sui infamia profligari, aut in carcerem conijci, omnique officij honore spoliari posse? Quid, an non & ipsa plurimorum annorum inueterata, atque à multis sanctis Patribus commendata, cœlestique insuper miraculo comprobata consuetudo, pro lege meritissimo iure censenda habendaque est? Anno namque Domini quinquagesimo quarto supra millesimum ducentesimum Patres illi qui ad Generale conuenerant Capitulum spontè in duorum qui tum aderant Præsulum præsentia, carnium esui perpetuò renuntiarunt, voluerúntque huius rei publicum aliquod literarum extare monumentum huiuscemodi conscriptum verbis: *Nouerint vniuersi præsentē paginam inspecturi, quod G. tunc temporis Prior* CARTVSIAE, *& cæteri Priores vniuersi eiusdem Ordinis ad Generale Capitulum in* CARTVSIA *simul congregati, & in ipso Capitulo existentes, præsentibus Venerabilibus Patribus Rod. Dei gratia Tarentasiensi Archiepiscopo, & F. eadem gratia Episcopo Gratianopolitano, spontanei & voluntarij, non coacti tam pro se quàm pro suis Con-*

Originale adseruatur in archiuo maioris Cartusiæ, signatum per C. 1.

uentibus vnanimiter & concorditer in pleno & Generali Capitulo & esui carnium perpetuò abrenuntiauerunt: adjicientes, quod si quis illorum siue Prior, siue Monachus contra huiuscemodi statutum præsumptione temeraria (quod absit) venire præsumpserit, à societate & communione totius Ordinis, & ab ipso Ordine amotum se nouerit penitus, & exclusum.

a Eccl. 2. HAEC illi, & prudēter quidē. Nā si *a* Salomō vir sapientissimus, idemq; Rex potentissimus, & Propheta Dei, proposuit à vino carnem suam abstinere, quò tantò liberius animam suā transferre posset ad sapientiam. Si Daniel & *b* tres alij pueri escis Regijs vesci noluerunt vt essent ad cælestes hauriendas illustrationes magis idonei. Si denique *c* Rechabitæ paterno parentis iussui, à perpetuo vini vsu abstinuerūt, ipseq; vas electionis constanter pronūciet, *d non se manducaturum carnem in æternum, si per escam fratrum quispiam scandalizetur*, quis culpare Cartusianos meritò queat, si à delicatiori carnium esu in omne æuum abstinentes diuinarum se cupiant rerum commentationi aptiores reddere, carnemque spiritui commodius subijcere? Quin potius ob has, aliasque rariores pœnitentiæ exercitationes, id ordo promeruit Cartusiensis, vt Primatum inter reliquas religiosorum hominum familias non immeritò teneat. Nauarrus namque sacrorum Canonum interpres peritissimus, ac summi ingenij iudicijque vir, consultus à nonnullis, vtrum Cartusianorum religio strictior sit, arctiorque Minimorum quorum Statu-

b Dan. 1.
c Hierem. 35. 8.
d 1. Cor. 8. 13

ta habent, vt semper ab omni lacticiniorum vsu abstinentes, nullis alijs quàm Quadragesimalibus vtantur cibis, excepto ægritudinis tempore, quatuor potissimum rationes, cur fratres Minimi (huius autem sanctissimi instituti initiator D. Franciscus Paulanus circa annum Domini MCCCC.L. extitit) inferiores minoresque nobis sint. Quarum *primam* eam esse dicit, quod Cartusiana religio nullo vnquam tempore permittat carnium esum, etiam in grauissima, ac conclamata corporis ægritudine. *Secunda*, inquit, est, quod Cartusianæ religionis iuge silentium, maximum ac quasi intorabile censeatur onus: vnde Mantuanus Baptista silentia eorum, *æterna* vocauit *silentia*. Addit & hoc, quod cùm homo sit animal sociale, seu politium, vt inquit Philosophus, ipsi contra humanæ naturę procliuitatem; sibi vim inferentes, soli in cellulis suis delitescant. *Deinde* quod eorum clausura quasi perpetuus quidem reputetur carcer. Cæterum Cartusianos in nullo penitus casu vesci posse carnibus, Minimis verò toties, quoties aduersa eos valetudine conflictari contingat, ex vtrorumque statutis constat. Vnde si in extrema morbi necessitate Cartusianis carnibus vesci ex ordinis indulto permitteretur, non dubium quin successu temporis paulatim (natura etenim hominum ad deteriora semper procliuis) inciperent superiores dispensare in casibus minus periculosis. Cumque Medici de industria plerumque augeant opinionem ac timorẽ mortis in ægritudinib us, passim liberior omnium esus apud malè habentes introduceretur, vti in

Nauarrus lib. 3. consiliorum, consilio 10. pag. 228. col. 2.

Eius insignis vita Tom. 2. Surij, die 2. April. reperitur. Quatuor Nauarri rationes, cur Minimos Cartusianis esse minores censeat.

Prima.

Secunda.

Tertia.

alijs ordinibus, maximè Benedictinorum, ac Cistercienfium factum, in confeffo eft. Vbi cùm primũ liceret in infirmarijs duntaxat carnes comede, poftea ad ipfum Refectorium commune poteftas hæc translata fuit, non fine ingenti totius Monafticæ religionis iactura. Verum de non edendis carnibus in Ordine Cartufienfi; Ioannes Gerfon integrum anno Domini 1410. Tractatum confcripfit; nec non & P. Bartholomæus, Ruremundanæ olim Cartufiæ Prior, qui vixit circa annum reparatæ falutis 1446. Confulat etiam Lector Dionyfium Ryckeliũ artic. XI. De Præconio ordinis Cartufienfis, fimiliter & Petrum Sutorem copiosè hac de re differentem lib. 1. Vitæ Cartufianæ, Tractatu 3. cap. 7. 8. & 9. Item Richardum Hallum Theologum Duacenfem, in præclaro ifto * opere de quinq; partita confcientia, libr. 3. cap. 47. & præcedenti. Francifcum quoq; Victoriam in relect. 9. de temperãtia, & relect. 10. de homicidio.

*Prodijt Duaci apud Ioannem Bogardum anno 1598.

ELV.

ELVCIDATIONES IN LIBRVM VI. CHRONICI CARTVSIENSIS.

ARGVMENTVM HVIVS LIBRI.

In hoc libro ſexto tractat Dorlandus, quo pacto nouelli nonnulli tyrones ad ſacri Cartuſienſis ordinis inſtitutum ſeſe recipientes, ac leuitate deinde ducti, pedem referre incipientes, vel Diuinitus in ſua ſint confirmati propoſito, vel (quod horribilius eſt:) cœleſti perurgente vindicta, ſeuerè puniti: quorum tamen pleraque in Scala religioſorum Dionyſij Cartuſiani reperiuntur. In altera verò libri parte, de miraculoſa Cartuſiarum quarundam ædificatione agitur, de quo vide Petrum Sutorem lib. 1. vitæ Cartuſianæ, tractatu 3. c. 2. pag. 65.

CAP. IV. pag. 33. Inter cætera quæ Nouitijs Cartuſienſem ingredi ordinem cupientibus à Priore Statuta proponi volunt, etiam illud eſt, *ſi tamum literaturæ habeat quantum ſufficiat religioſo ad Sacerdotium promouendo, & ſi cantare poteſt*: atque hoc eſt, quod Dorlandus hic inſinuare intendit, dum ait, Priorem ab hoc Flandro adoleſcente percontatũ, an ſufficientis eſſet literaturæ, perituſque cantus. *2. parte Statu. cap. 17. §. 10.*

CAP. XXI. pag. 362. Colon. Cartuſia, in qua hæc ſcribimus, fundationem ſuam acceptam refert D. VValramo Colonienſi Archiepiſcopo, Gerardi Iuliacenſis Comitis (nec dum enim

Du-

Duces ista tunc nouerat ditio) filio. Qui duplici excitatus stimulo, hanc tam celebre Cartusiano Ordini cœpit ædificare domicilium. Dolebat namque eximius Præsul, quod cùm Colonia plurimis esset Diuorum exornata Ecclesijs Monasterijsque, nullum tamen illic publicum pietatis monumentum B. BRVNO illic haberet, maximè cùm Coloniæ oriundus, sanctissimi Ordinis esset initiator, ac primarius institutor. Deinde etiam locum illum, in quo D. Seuerinus, Vbiorum Præsul olim celeberrimus, vna cum B. Euergisto cœlestem de S. Martini Turonensis transitu harmoniam auida aure percepe rat, insigni aliquo Martinianæ victoriæ trophæo illustrandum condecorandumque operæ prætium existimabat, quo tantæ rei memoria nullus æui vetustate ex hominum animis elaberetur. Cùm enim die quodam Dominico loca sancta orandi gratia, matutinalibus expletis officijs, circuiret, suauissimus Angelorum concentus repentè auribus illius insonuit. Aderat autem tunc illi Archidiaconus eius Euergislus, qui postmodum in Pontificatu eidem successit. quem cùm rei huius ignarum admonuisset, attentam præbere aurem, iamque etiam ipse psallentium audire voces occiperet, subiunxit Præsul, *Dominus meus* MARTINVS *corporeis solutus vinculis, Angelico comitatus ministerio, lætus ad cœlum migrat.* Harum itaque rerum præfatus memor VValramus, empto à D. Seuerini Canonicus fundo, hunc quem modo incolimus locum, perpetuò nobis

Diuinitus edocetur S. Seuerinus de fœlici D. Martini ad superos transitu. Vide hæc apud Suriũ To. de rebus gestis S. Seuerini, 23. Octob.

nobis pietatis studio excolendum adsignauit. Qui quidem etiam cœlesti visione (ne quid de Cartusiæ construendæ loco ambigeret, iam ante fuerat edoctus: cùm nimirum cœlitus vocem illam inaudisset: S. MARTINVS *vult hic ædificari*: vt vbi quondam illius ad cœlum conscensum Angelico concentu perceperat, illic postmodum talis commoraretur hominum religiosorum cœtus, qui Angelicam humana in carne vitam degentes, Regi Angelorum peruigiles die noctuque laudes concinerent. Itaque circa annum Domini millesimum tricen tésimum trigesimumsextum erecta hæc Coloniensis Cartusia, præstantes deinde aliquot in omni pietatis ac eruditionis genere produxit Viros, literarum monumentis apud omnem posteritatis memoriam celebres. Ex quorum numero (vt cæteros interim missos faciamus) in primus sunt D. HENRICVT Kalkar, ante ingressum Ordinis insignis Parisiensis Theologus, atque ad Diuum Georgium Coloniæ Canonicus, qui in eiusd. Vrbis Cartusię anno Domini millesimo quadragesimo octauo, in B. Thomæ Apostoli peruilegio creatori suo spiritum reddidit, ætate octogenarius. Cui non immeritò subiungimus Henricum de Piro, qui alias HENRICVS BRVNONIS patria ac professione Coloniensis ac Iuris vtriusque DOCTOR celeberrimus, qui floruit anno Domini millesimo quatringintesimo septuagesimo. Quem sequitur VVERNERVS Larius, cognomento Roeleuinck, vir in diuinarum com-

Petrus Sutor li. 1. vitæ Cartus. tract. 3. ca. 2. pag. 66.

De horum illustrium Scriptis Virorum consulat lector Tritemium, et Possevinum in apparatu suo sacro.

In Cathalogo Scriptor. Eccles. commentatione literarum exercitatissimus, dicit Trithemius se in sua inuisisse cella, agentem nimirum annum septuagesimum, in Ordine verò Cartusiensi octauum supra quadragesimum. Eandem quoque Cartusiam florent ætate anno Domini millesimo quatragentesimo octogesimo nono, ingressus est D. Petrus Blomenvenna Lugduno Batauorum oriundus, qui cum sanctis suis prædecessoribus in pace conquieuit anno Domini millesimo quinquagesimo trigesimosexto ipso Diui Hieronymi, cùm iam longè ante ad Ordinis habitum suscepisset P. Ioannem Lanspergium, re ac nomine *Iustini*, qui & ipse obijt anno Domini millesimo quinquagesimo trigesimo nono. Cuius vestigijs, vtpote Præceptoris ac directoris sui vigilanter admodum institit D. Laurentius Surius; quem post plurimos exantlatos labores abripuere hinc crudeles illæ Parcæ, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, vigesimotertio Maij; ætatis quinquagesimosexto, professionis verò trigesimo sexto.

Quã celebris Diuorum aliquot reliquijs nobilitate sit hæc eadem Colon. Cartus. videat Lector in Sacrario Agrippinæ, edito Col. apud Bern. Gualteri an. 1607. pag. 206. & sequentibus.

SED ne interim ingratissimus duobus germanis istis, DD. Theodorico, ac Brunoni à Loen, scire operæ prætium fuerit, assiduis eorum laboribus id effectum, vt Dionysij Rickelij opera in lucem, non sine ingenti Christianæ Reipublicæ emolumento prodierint: quibus idcirco plurimum hoc nomine debet posteritas.

Theodoricus Loerius scripsit præter alia vitam P. Dionysij Cartus.

CAP. XXII. pagin. 354. Recenset hic Dorlandus

Cœpta est hæc Cartus. ædifi-

dus fundationem Cartusiæ Arnhemiensis, de qua superius nonnulla diximus ad caput decimi tertij libri quinti. Et Reuerendus Dominus Aubertus Miræus, scholasticus Cathedralis Ecclesiæ Antuerp. in opusculo *de Originibus Cartusiarum.* DO.1340.

CAP.XXIII.pag.356.Redditur Ruremundanæ origo Cartusiæ; quæ & ipsa Viros aliquot olim habuit scriptis celebres. Inter quos primas facilè tenent P. Dionysius Rickelius, de quo libro sequenti prolixius agitur, & P. Bartholomæus, vterque natione Theuto; quorum vti primus anno Domini 1471. hinc ad superos emigrauit, ita alter sub Friderico III. Imperatore, secundum Trithemij sententiam floruit, hoc est, anno 1446. Qui etiam librorum ipsius Catalogum pertexit; & ex illo Eisengreinius ac Posseuinus. Accedit etiam ad commendationem huius eiusdem Bethleemiticæ Domus, quod sicuti in Anglia sub Henrico Octauo octodecim Cartusianæ familiæ religiosi ob CHRISTI confessionem mortem intrepidi anno millesimo quingentesimo trigesimo tertio & millesimo quingentesimo trigesimo septimo subierunt, ita & hic sub Guilhelmo Auraico Comite Nassouio, anno nimirum Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, die 23. Iulij, eandem ob caussam duodecim sint interempti. Quorum Martyrij palmam eleganti stilo prosecutus est Venerab. P. D. ARNOLDVS HAVENSIVS, S. Theologiæ DOCTOR perquam eximius, ac Gandensis Cartusiæ Prior integerrimus.

Patris Bartholomæi elucubrationes omnes nos singulatim perc ensuimus li. 7. Notarum cap. 5.

QVOD

QVOD verò hic dicitur Bethleemitica Domus lupanare olim fuisse contubernium, atque impudicitiæ officina, nunc verò castissimæ Dei Genitrici, simul ac Virgini; dedicata, ad instar Romani istius Panthei, de eo in Martyrologio Romano ita scriptum legitur. *Romæ dedicatio Ecclesiæ* S. MARIAE *ad Martyres, quam B. Bonifacius Papa IV. expurgato Deorum omnium veteri fano, quod Pantheon vocabatur, in honorem B. semper Virginis* MARIAE, *& omnium Martyrum dedicauit, tempore Photæ Imperatoris.* Vocatur autem hoc templum; ob figuram orbicularem, S. MARIA rotunda; estque ædificatum Augusti Cæsaris tempore à M. Agrippa tertio Consule; anno decimo ab ab Vrbe condita vicesimo septimo supra septingentesimum, ante CHRISTI SALVATORIS aduentum anno vicesimo quinto. De quo hunc in modum Dio. libr. 53. historiæ Romanæ: *Pantheum*, inquit, *quod perfecit Agrippa, id sic dicitur fortassis, quod in simulachris Martis & Veneris multas Deorum imagines acciperet. Vt verò mihi videtur, quod forma connexa fastigiatam cœli similitudinem ostenderet.* Addit quoque Dorlandus, * aram Apollinis à S. Benedicto destructam, in Diui Baptistæ Ioannis honorem fuisse consecratam. Quemadmodum constare potest ex libr. 2. Dialog. B. Gregorij, cap. 8.

13. Maij.

Pantheon quando, & à quo ædificatum.

pag. 3506. Lin. 9.

CAP.

CAPVT XXIV. Pag. 356. De erectione Cartusiæ Confluentinæ, BEATO Confessori dicatæ, deque eius fundatore, ita in annalibus Archiepiscorum Treuirensium, à Petro Cratepolio Coloniæ editis, scriptum repperi. *Balduvinus Comes Lutzenburgensis, Henrici VII. Imperatoris frater, vnanimi totius summi Canonicorum Senatus consensu. Anno Domini 1307. Hic non solùm pontem illum lapideum super Mosellam prope Confluentiam construxit, verùm etiam duo PP. CARTVSIANORVM Cœnobia erexit: vnum nimirum iuxta Treuirim* (in honorem D. Albani martyris:) *alterum in monte S. BEATI propè Confluentiam; quibus & de victualibus abundè prospexit.* Habet autem inter cęteras eximias aliquot Diuorum reliquias Confluentina hæc Carthusia etiam corpus S. † Noitburgis Virginis; quæ cum Coloniæ in æde D. Petri summo coram altari humata foret, acerescentibus miraculorum signis adeò illam condecorauit Ecclesiam, vt S. Noitburgis nomine vocitaretur. Floruit hęc sacra Virgo anno Christi plus minus septingentesimo, fuitque neptis B. Plectrudis, vxoris Pipini Ducis: quarum Coloniæ in Capitolinâ Diuę Virginis æde omnipotenti Deo seruiuit, conuertitq; celebre hoc *a* Agrippinensium ac Lotharingorum Ducum palatium in claustrum nobilium Virginum, quæ etiamnum hâc tempestate inibi conspiciuntur. Verùm corpus Noitburgis ad Cartusiam postmodum Confluentinam est delatum. De quâ ita in Natalibus SS. Belgij Molanus; *b Colonia depositio S. Nortburgis Vir-*

Ponitur hic inter Archiepisc. Treuirenses XCIII.

S † al. Nortburgis.

Tom. 5. Surij, die. 31. Octobr. pagina vltima.

a *Marcellinus in vita S. Switberti, cap. 22. Tom. 2. Surij, 1. Martij & Tom. 5. Surij, 31. Octob.*

b *Pag. 241. vlt. Octobr.*

gis virginis, quæ translata est ad montē S. BEATI, *propè Confluentiam. Hæc inter Belgicas Sanctas celebranda foret, si verè eam e Barlandus filiam Pipini Heristalij Brabantiæ Ducis, ex Plectrude nominaret. Sed propria Ecclesia, quæ natalem eius celebrant, affirmant claruisse Coloniæ, in monasterio B. Mariæ; quod Plectrudis non mater, sed matertera construxit.* Hæc ille.

z Barlandus de ducibus Brabantiæ.

Argentinensis Cartusiæ constructio & destructio.

CAP. XXV. pag. 358. Argentinensem hanc Cartusiam, cuius hic Dorlandus meminit, ciuium liberalitate diuino monitu constructã, quis Catholicorũ nupero Argentoratensi bello destructã funditus non doleat? quippe cum fama nominis sui Germaniã impleuerit vniuersam, inclytaq; diuitijs non tantũ religionis sanctitate fuerit. Quanta etenim illic liberalitate Christi pauperes sustentari soleant, patet ex eo, quod Ioannes Eckius, qui isto in loco popularis ac gratiosus erat, liberâ voce fateatur, ante hanc Lutheranam pestem, maiorem fuisse egenis datam eleemosynã in vnicâ hac Argentoratensi Cartusiâ, quàm modo fiat per amplam (verbis vtor auctoris) & ditissimã ciuitatem Argentinam. Et quis iam illic vel vnã panis micam percipit, quando nimirũ omnia in cinerem flammasque ita sunt redacta, vt istius loci religiosi Molshemium confugere sint coacti? Hic fructus est noui Euangelij, hæc reformatæ Religionis deformitas, euertere scilicet sinceræ pietatis domicilia, ipsosque venerandos Christi Sacerdotes foras exulatum protrudere. De quorum conuersatione ac moribus iam olim Erasmus, qui in isto Germaniæ

In replica aduersus scripta z Buceri pag. 20. Ingolstadij apud Alexand. Weissenhorn. anno 1543.

maniæ tractu (Friburgi nimirum ac Basiliæ) vitam egit, imò & finiuit, ita in quadam loquitur epistola: *Video*, inquit, *genus hominum exoriri, à quo meus animus vehementer abhorret. Neminem video fieri meliorem, deteriores sanè omnes quotquot ego sanè nouerim, vt vehementer doleam me quondam in libris meis prædicasse libertatem spiritûs. Ciuitates enim aliquot Germaniæ implentur desertoribus Monasteriorum, sacerdotibus coniugatis, plerisq; famelicis ac nudis, nec aliud quã saltatur, editur, bibitur, cubatur: nec docent, nec discunt, nulla vitæ sobrietas, nulla sinceritas; vbicunque sunt, ibi iacent omnes bonæ disciplinæ cum pietate.*

Exstat huius epistolæ fragmentum in Commentario P. Surij, à fine anni 1536. quo erasmus obijt.

CAETERVM quia Argentinensis Cartusiæ meminimus, debemus & Basileensis aliquam hîc mentionem facere. Quam quidem circa annum Domini 1406. fundatam, a Cratepolius author est. Dicit enim floruisse tunc Basileæ quendam eximiæ pietatis, ac prudentiæ opinione præstantem virum Iacobum Zybel, qui Tribunus plebis cùm esset, elatâ vxore, liberisque orbatus, cœperit mundo nuntium remittere, diuinoque se seruitio suapte sponte addicere. Quod vt quietius commodiusque præstaret, in Basileensi vrbe suis ex facultatibus, quæ peramplę erant, Cartusiam construxit, in qua & non sine sanctitatis opinione vitam finijt. In eodem quoq; loco plurimi insignes viri, *qui tempore Basileensis Concilij, anno Domini 1431. inchoati, obierunt, sepulturæ sunt mandati. Floruit etiam illic

Basileensis Cartusia, quando, & à quo fundata.

a In Catalog. Episcop. Moguntin.

Henricus Arnoldi scripsit chronicon Cartus. Basiliẽs.

quidã Henricus Arnoldi, natione Saxo, professione Cartusianus, eruditione verò celebris. Quem præter alia insignia aliquot literarum monumenta, etiã chronicon Cartusiæ Basiliensis conscripsisse testis est Trithemius; asserens eum ex hac vita migrasse anno 1487. sub Friderico III. Romanorum Imperatore. Hæc autem Basiliensis Domus etsi à nostris modò non incolitur, integra tamen etiamnum perseuerat, estque in ipsa vrbe, loco prorsus amœno ac solitario: in qua, vti fama est, nocturnis horis ciues qui in mœnibus excubias agunt, voces psallentium nonnunquã se exaudire existimant, auitæ pietatis memoriã (nimis proh dolor illic consopitam) illis refricantes.

Tornacensis Carthusia.

CAP. XXVII. pag. 362. De constructione celeberrimæ Tornacensis Domus eadem habes apud Petrũ Sutorem li. 1. vitæ Cartus. ca. 2. pag. 66. floretq; etiam nunc monasticæ religionis feruore; habens nimirum Priorẽ tam morum humanitate, quàm eruditionis laude præstantem.

CAP. XXVIII. pag. 363. linea 3. à fine. Authorem iam nominat Dorlandus, vnde præcedentia, hæc de miraculosâ diuersarum Cartusiarum fundatione exempla deprompserit; nempe Henricum Kalkariensem Coloniensis olim Cartusiæ doctissimum non minus quàm sanctissimum Priorem, qui de exordio adeoque & progressu Cartusiensis Ordinis peculiarem quendam conscripsit Tractatum, quem etiamnum manu scriptum penes nos adseruamus, typis nunquam promulgatum.

In

In cuius frontiſpicio ita ſcriptum repperi: HENRICVS à *Kalkar fuit Magiſter Pariſienſis, & antea Canonicus ad S.Georgium Coloniæ; intrauit autem Ordinem Cartuſienſem ætatis anno 37. in quo vixit annos 43. Obijt verò anno 1408. in vigilia S. Thomæ Apoſtoli, cùm eſſet Octogenarius. Functus eſt Prioratu in Cartuſia Colonienſi, annis ſeptem, in Argentinenſi duodecim, in Ruræmundenſi quinque: exercens officium Viſitatoris Prouinciæ ad annos bis denos: adeò vt in quinque Generalibus Capitulis Diffinitor fuerit, trinaqúe vice capitularem illic in infrequentiſſimâ conſcriptorum Patrum coronâ Sermonem ſeu Orationem habuerit.* De illius verò ſcriptis conſule Tritthemium, Eiſengreinium, Poſſeuinum, & Sutorem libr. 1. vitæ Cartuſ. pag. 563. Habetur verò etiamnum hic Coloniæ in honore locus ille, in quo Diua Virga præfato P. Henrico apparuiſſe dicitur:

Ætas & obitus M. Henrici Kalkarienſis.

Henrici Kalkarienſis fit mentio in martyrologio Petri Caniſij, 20. Decembr.

EODEM quoque hoc capite pag. 364. lin. 11. fit mentio iſtius imaginis, quam Saluator noſter Abagaro Edeſſæ Principi tranſmiſit, quæ vti non humana fuit arte elaborata, ſed ab ipſomet ſummo rerum architecto & opifice, ita plurimorum gloria, miraculorum perquam illuſtris extitit. Adeò vt Græci de eadem celebrent anniuerſariæ ſolemnitatis diem decimo ſeptimo Kalend. Septembris, vti ex eorum conſtat Menologio. De quo *a* Baronium conſule: Qui etiam meminit *b* Veronicæ ſudarij, in quo Chriſti facies expreſſa conſpicitur, Romæque ſum-

a Tom. 1. *anno Domini 31. ferè circa finem.*
b *Ad annum 34.*

mo cum honore in Apostolorũ Principis Basilicâ adseruatur. Cuius fortè delineationem Monstrolienses Picardi consecuti sunt, quemadmodum hic Dorlandus videtur innuere.

De Domo Montis Dei.

CAP. XXIX. pag. *366.* Habes hic fundationem famosissimæ istius ac nobilissimæ Domus Montis Dei; quæ tempore GVIGONIS quinti Maioris Cartusiæ Præfecti ædificata est. Quem quidem Guigonem constat secundùm *a* Sutoris sententiam, anno Domini supra millesimum centesimo tricesimo septimo; ab inchoatione verò Ordinis tertio & quinquagesimo, diem obijsse suum. Adeo vt hinc loci huius queat colligi vetustas; cuius equidem virtutis fama Diuus excitus Bernardus continere se non potuit, quin copiosam ac sanè diuinam ad eos de *Vita solitaria* conscriberet Epistolam seu Tractatum: cuius initium; *Fratribus de Monte* DEI, *Orientale lumen, & antiquum illum in religione Aegyptium feruorem tenebris Occiduis & Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ scilicet solitariæ exemplar, & cœlestis formam conuersationis,* & cæt. Hanc verò epistolam etsi nonnulli videantur Guilielmo Abbati S. Theodorici velle adscribere, tamen & temporis longinquitas, & præstantissimorum Scriptorum authoritas aliter postulat. Nam B. *b* Vincentius, nec non Diuus Anthoninus semper eam Bernardi nomine citant: cuius posterioris verba hæc sunt: *c Bernardus in epistola ad Cartusienses, seu ad fratres de Monte Dei, quod idem est.* Similiter & Ioannes Gerson, & Dionysius Cartusianus

a Lib. 2. vitæ Cartus. Tract. 3. c. 5. pag. 509.

An epistola de vita solitaria ad fratres montis Dei verè sit D. Bernardi Clareuallensis. [illegible]

b Lib. 28. speculi hist. cap. 99.

c Anthon. parte 3. Tit. 18. c. 4. § 10.

sianus artic. 5. de præconio Ordinis Cartusiensis: cui subscribit Tritthemius, dum enumerat Diui Bernardi litterarum monumenta. Quin immò ipsemet author fatetur hanc à se epistolam ad Cartusienses conscriptam, vti libro Bernardinæ Confessionis quarto comprobauimus, pagina nimirũ 466. in fine. Fuisse enim D. Bernardum istius Cartusiæ Patribus valde familiarem, liquet ex epistola 190. vbi nonnulla Iordanis Cardinalis vitia recensens, in fine sic ait: *Decreueram ista tacere, sed venerabilis Prior Montis Dei ad hoc me impulit, & animauit vt scriberem.*

D. Bernard. in Tractatu de diligendo Deo circa finem.

CAP. XXXII. pag. 375. De admirandâ Parisiensis Cartusiæ constructione consulat lector D. *a* Petrum Sutorem, qui vti antè Ordinis ingressum celerrimus extitit SS. Theologiæ Doctor, sic postmodum annis aliquot istius præfatæ Cartusiæ Moderator fuit, sese que Erasmo opposuit, scribendo contra eum Antapologiam. Hic itaque dicit, Diuum Ludouicum, sanctissimum Francorũ Regem, qui ex hac vitâ migrauit anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo, locum hunc Cartusianis Patribus incolendum adsignasse. Hic eius nominis numeratur IX. & non V. vti alibi Typographorum errore positus reperitur. De quo non solum Gaufridus, sed & Clichtouæus, ipseque adeò Papirius Massonius, necnon & Paulus Aemylius, grauissimus sanè rerum scriptor Francorum, idque hisce verbis. *b Qui numinis Diuorumque nomen nefariè aut iurando, aut*

Parisiensis Cartusia.
a Lib. 1. vitæ Cartus. pag. 64.
Surius Tom. 4. die 25. Augusti.
b Lib. 7. historiæ Francor. fol. 311.

Vide etiam historiam rerum Gallicarum Roberti Gaguini pag. 111. Francofurti apud Wechelios anno 1577. editã.

execrando vsurpabant, eorum fronti candenti lamina notam inurebat. Deprecantibus magnis viris pro quodam eius noxa conuicto, respondit se cupidè id monumentum in fronte gesturum, si ea ratione purgari Francia eo in DEVM *Opt. Max. scelere posset. Sacrorum Bibliorum lectione mirè delectabatur. Lutetiæ valetudinarium pro æde D. Virginis extruxit. Minoribus & Prædicatoribus nondum ad culmen perductas sacras ædes planè absoluit: cæcis egentibus ædem & domum;* CARTHVSIENSIBVS *item & cœnobium, eadem Carmelitis: hæc omninò Lutetiæ.* Solent ergo Christianissimi Francorum Reges quando Parisijs degunt, deuotionis caussa ad hanc subinde Cartusiam diuertere: adeò vt illic accidisse arbitrer lepidam illam ac iucundissimam historiolam, quam præfatus c Sutor de quodam Galliarum Rege commemorat, Apud quem dum aulæ Proceres perperam detulissent, largiores suis in cœnaculis (refectoria verba parum, latino nominamus) Cartusianos habere dapes, seu vt ipsi aiebant, pitantias. Statuens ipse rei huius, proprio experimento periculum facere, Priorem adijt, eique animi sui intentionem patefecit. Qui cùm esset sagacis ingenij Vir, suasit Regi, vt priuatim ieiunando paucos transigeret dies, cæteraque Ordinis onera ad breue saltem temporis spatium volens libensque subiret, sicque tandem cum reliquis communem refectionis locum accederet. Dictum factum. Adit

c Lib. 1. vitæ Cartus. pag. 101. Lepida de Rege Francorum historiola.

Car-

Cartusiam, laudibus diuinis Dominico die interest, sacrum deuotè audit. Quo finito, rabidâ confectus fame, ad mensam mox properandum frustra sibi persuadet. Sed quia Sextam prius in Choro decantandam intelligit, multa secum tacitus submurmurare, atq; ægrè hanc delationem ferre. Quid plura? Refectorium ingressus, quidquid appositum fuit, turburcinando ingerit, auidusque deuorat, adeoque & exigua nimis pitantia visa fuit, quam plus æquo largiorem esse, sui paulò antè purpurati persuaserant. Vnde ad eosdem conuersus; *Sinite*, inquit, *Cartusianos suas edere pitantias. Sinite*, inquam, *carpere, quæ vacuis intestinis nequaquam superflua esse, vel breui experientia ipsemet comprobaui.*

EODEM quoque hoc capite, maximè verò pag. 376. lin. 3. fit mentio non soleri olim in aliquâ Cartusiensis Ordinis domo vltra duodecim admitti. Cuius vetustissimi Statuti meminit etiam Petrus Cluniacensis Abbas, lib. 2. Miraculor. cap. 28. Dum ait; *Et vt non esset eis* (Cartusianos intelligit) *quandoque necessariũ, vel plus terræ, quàm dictum est, possessioni suæ addere, aut numerum iumentorum suorum vel pecorum augere, duodecim tantum Monachos, cum XIII. PRIORE, ac decem & octo Conuersis, paucisq; mercenarijs, nullo prorsus superaddito in sui Ordinis monasterijs esse perpetuò decreuerunt.* Verùm quandoquidem id nunc obsoleuit, permittitur, vt quotquot commodè queant ali, tot ad nostrum admittuntur consortium. Ita tamen vt nulla domus Ordinis de

cætero fundetur, nisi prius pro sustentatione Prioris ac XII. Monachorũ, proq; alijs oneribus portãdis dotetur sufficientib⁹ redditibus, vel prædiorum possessionibus. Cæterùm in iam ædificatis, tot licet admittere, quotquot pro Domorum facultate sustentari sine grauamine possint. Adeo vt in solâ Parisiensi Cartusia, cuius hic personarum frequentiam Dorlandus præ cæteris prædicat, quadraginta nonnunquam Religiosi (Coloniæ verò vt plurimum quinque suprà viginti, in almâ autem matre CARTVSIA interdum duplo plures) conspiciantur, diuinarum laudum præconijs die noctuque alacriter insistentes.

CAP. XXXIII. pag. 376. Nullatenus mirari debet secularium quispiam, si audiat propè Brugas, nobilem Flandriæ Vrbem Monialium nostri Ordinis (tamen iam in ipsa commorantur ciuitate) esse Cœnobium, Diuæ Annæ consecratum; cùm in Franciæ partibus istius generis frequentia admodum conspiciantur Monasteria: nempè Cartusia Poletarum, Saletarum, Prati mollis, Bertaudi, &c. Hinc etenim iam suprà capite tertio & quarto libri quinti, audisti insignes duarum istarum sanctissimarum Carthusiensis instituti Monialium, nempè Beatæ Margaretæ ac Beatricis, virtutis à Dorlando commemoratas.

CAPITE XXXIV. pag. 379. nonnulla, quasi Coronidis Conclusionisque loco auctor subnectit; excusans se nõn solùm quod Henricus Kalkariensis ex quo plæraque hæc se depromr-

prompsisse fatetur, omnes miraculosas Domorum nostrarum fundationes scire non potuerit; sed quod ipse quoque nihil ex vano haustum cupiens, nonnulla etiam, quæ ad hanc rem facere poterant, missa fecerit: remittens interim Lectorem ad Tractatum D. Ioannis * Louaniensis, quem de Louaniensis Cartusiæ exordio fœliciique progressu conscriptum esse dicit: licet nunquam mihi ante hac videre illum contigerit, sed potius Domũ ipsam; tam monasticæ religionis disciplina, quàm insigni pręstantissimorum aliquot iuuenum frequentiâ sub Venerabili Patre Domino HERCVLE VVINCKELIO, loci istius Priore vigilantissimo, ac Belgicæ Prouinciæ Visitatore dignissimo egregiè florentem: adeò vt pro seminario totius istius Prouinciæ meritò haberi possit, ac debeat. Vt nihil hîc interim dicam de commodissima loci quiete, atq; insigni porticûs, seu ambitûs splẽdore ac magnificentiâ: De quo ita Lipsius eximius olim loci istius fautor & amicus: a CARTVSIANI, inquit, *Louanienses cœperunt circa annum Domini millesimum quadringẽtesimum octogesimum nonum: neque vnum auctorem operi inscribunt. Alij alias cellas dederunt; sed eminet Ioannes Overhoefius Antuerpiensis, Nassouiorũ Quæstor. Fuerunt & duæ fœminæ auxiliatrices, Margaretha, Eduardi Regis Angliæ soror, vidua nostri Caroli Audacis; & Maria Magdalena Hamalia, vidua itẽ Guilielmi Croÿ, vtraq; pietate, & liberalitate in pios, insignis. Est in hoc cœnobio spectabilis portic⁹, magnitudine & opere, nec scio an biri*

* *Hic Ioannis Louaniensis fuit professus domus S. Catharinæ propè Antuerpiam, egitq; aliquamdiu Vicarium ac Procuratorẽ in Carthus. Louaniens.*

Commendatio insignis Cartusiæ Louaniensis.

a *In descriptione Louanij, pag. 89.*

an hic, aut finitimis in locis, alia comparanda. In hac Porticu, vti tabulis testamenti cauerat, sepultus est doctissimus ille Louaniēsis Theologus Martinus Dorpius, natione Batauus, qui obijt anno quinto & vicesimo supra millesimum.

ELVCIDATIONES IN LIBRVM VII. CHRONICI CARTVSIENSIS.

Argumentum huius Libri.

ENumerat Dorlandus septimo hoc libro nonnullos Cartusianæ familiæ Patres, qui vel eximiâ vitæ sanctimonia, vel egregijs literarum monumentis celebre sibi apud posteros nomen consciuère. E quorum numero primum non immeritò locum occupat B. NICOLAVS ALBERGATVS S. R. E. Cardinalis præstantissimus, ac Bononiensis Ecclesiæ Episcopus famosissimus.

Nicolaus Albergatus Cardinalis speculū sine macula.

CAP. I. pag. 380. NICOLAI Albergati meminit B. Anthoninus in Chronico parte secunda Tit. 15. cap. 22. §. 2. in fine: idque hisce verbis; *Ex hac religione* (Cartusianorum) *assumptus est vir ille venerabilis* NICOLAVS *nomine, Bononiensis, ad Episcopatum Boniensem, & postea Cardinalatum à* MARTINO *Papa V. semper seruans rigorem suæ religionis, speculum sine macula omnibus curialibus & præsidentibus, pater pauperū. Inter Principes seculi*

dißidentes pacis reformator, schismatis impeditor. Demum sub Eugenio Papa Senis migrauit ad Christum, ex infirmitate calculi. Cui exenterato, repertus est lapis grossus ad modum oui in fundo vesicæ quasi incarnatus. Cæterùm quanto in pretio eundem hunc calculum habuerit Eugenius IV. Apostolicæ Sedis Antistes nequaquã silet Carolus Sigonius, sic enim ait: a *Eugenius vt viuentem* (Albergatum) *magni fecerat, sic mortuum eximiè coluit. Nam & calculum eius exemptum pro sacro munere sibi habuit, & iusta ipse solennia soluit, corpusq; Cartusiam Florentiæ transferri iussit. Ciuitas autem non magnificis solùm exequijs, sed etiam dolore ac lachrymis, quanti illum æstimarit, ostendit.* Hunc b eundem Albergatum dicit Sutor rerum humanarum diuinarumque cognitione mirum in modum exornatum fuisse, adeò vt sanctimonia præcipuus, fama percelebris, prudentiæ opinione præstantissimus extiterit. Quippè qui varias ad diuersos Christiani Orbis Proceres obijt legationes. Destinatus namque fuit, vt c Mediolanenses inter ac Venetos fœdera pacis conciliaret, nec non & inter Angliæ Franciæque Reges. Quorum ille anno 1435. cranium S. Annæ dono ipsi obtulit: quod apud suos Bononienses Cartusienses reuerenter deposuit. Eugenius verò IV. qui Martino V. in Pontificatu successit, Legatum eum misit in Germaniam ad Albertum Cæsarem, anno 1438. Quin & Florentino subscripsisse Concilio legitur. Insuper & B. Bernardino Senensi (Sigonio teste) auctor fuisse dicitur, vt Bononiæ publicis insi-

Grauißimè cum calculo conflictatur.

a *Lib. 4. de Episc. Bononiens. est liber impress. sus in 4. Bononiæ, anno* 1586.

b *Lib. 2. vitæ Cartus. tract. 3. c. 7. pag.* 569.

c *Sigonius loco super ius ad marg. citato.*

insisteret concionibus. Cuius eximias virtutes ac res præclarè gestas Alphonsus Ciaconius in insigni illo volumine, quo non solùm Romanorum vitas Pontificū, sed & Cardinalium omnium nomina, insignia, obitumque recenset, hisce verbis commemorat.

fol. 179. Fr. NICOLAVS ALBERGATVS, *ciuis & Episcopus Bononiensis Ordinis Cartusianorum, Presbyter Cardinalis titul. Sancti Crucis in Hierusalem: qui humanioribus litteris instructus, quum postea iuri ciuili strenuè operam nauasset, religionis feruore stimulatus, quum esset vir bonis moribus, & vita integritate conspicuus, religionem Cartusianorum professus, ita in ea, dum vixit, excelluit, & morum sanctitate in cæterorum exemplum refulsit, vt per omnes gradus suæ religionis & dignitates ascendens, Bononiensi Ecclesiæ, clero & populo postulante, dignè præficeretur. Qua dignitate honestatus, non iam (vt plerumque efficere solent) suæ religionis aut habitum perosus, fratrum suorum consortia, aut familiaritates exhorruit, nec quicquam de prioris vitæ austeritate remisit, nec humilitati aut mansuetudini resignauit; sed eadem homini in conuersatione facultas, eadem vitæ perfectio, & si fieri potuit, peramplior, atque illustrior fuit. Nihil enim quod ad religionis (quam esset professus) dignitatem, quod ad mansuetudinem, quodque ad rerum humanarum contemptum attinere videretur, omisit: quin potius eo magis se vt virtutum omnium exemplar ac formam exhibuit,*

bibuit, quo iam non sui ipsius modo, sed vniuersi gregis sibi commissi rationem se nouerat domino redditurum. Quare & populum moribus optimis instituit, tranquillitati & paci studens, amplissimisque eleemosynis sua gratia & virtute fouit; ob quod omnibus charus & gratissimus fuit. Vnde Martinus Quintus audita tanti viri fama & sanctitate, ipsum Romam asciuit; quem Nuncium ad Reges Francorum & Angliæ bello certantes, vt pacem inter eos componeret, vt oratione sua, qua maximè pollebat, pacaret, misit: quod & fœliciter præstitit. Romam verò reuersus, Cardinalis à Martino creatur. † à quo legatus iterum fuit ad Venetos, Florentinos, & Ducem Mediolanum, vt eos inter se fœdere vniret. Mortuo aũt Martino V. à successore eius Eugenio IV. ad diuersos Principes & Prouincias pro fidei negotijs missus, omnia fideliter & strenuè gessit. Fuit vir pius & sanctus, & studiosorum amator: ex cuius contubernio & schola duo Romani Pontifices prodière, nempè, Nicolaus V. & Pius II. ad Concilium Basileense legatus fuit cum plena potestate, vt locus pro futuro Concilio eligeretur, id maximè petentibus Græcis. Præfuit Legatus primæ Sessioni in Concilio Eugeniano Ferrariæ inchoato, & Florentiæ finito, vbi & Græci conuenerunt. A Rege Angliæ dono accepit craneum B. Annæ matris Beatæ Virginis, quod Cartusiensibus donauit. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarius fuit, ex calculo verò Senis in Tuscia obijt, corpus in Cartusianorum Cœnobio tumulatum. Hæc ille.

† Anno 1428.

PORRÒ

PORRÒ quando diem clauserit extremum idem quoque Ciaconius hisce quoque testatur verbis, dum enumerans Cardinales omnes qui sub Eugenio IV. Rom. Pontifice obiêre, inter cætera sic ait: *Fr.* NICOLAVS *a Albergatus Bononiensis, Ordinis Cartusianorum, Presb. Cardinalis Tituli S. Crucis in Hierusalem, obijt Senis septimo Idus Maij, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio, Pontificatus Eugenij XIII. sepultus apud Cartusianos.* Eiusdem verò post mortem sanctitatis (vti Sigonius testatur) plurima fuêre documenta. Singulare autem illud, quod in somnis Thomæ † Sarzeno alumno suo apparuit, illumq; Pontificem creandum prædixit, vti Frãciscus Philelphus scribit in oratione ad Xistum Pontificem. Hic etenim Sarzenus tantoperè Mœcenatem suum Nicolaum Albergatum dilexit, vt iam Pontifex designatus, eius quoque sibi nomen adsciuerit, vocatus nimirum Nicolaus V. Quemadmodum vberius liquet ex ijs quæ Ciaconius de vita sanctissimi huius Pontificis literarum monumentis consignauit, pag. 917. dicens eum ex Albergati disciplina profluxisse, eiusque & instructione & vitæ exemplo in talem virũ euasisse, vt nec pietate in DEVM, nec amore & beneuolentia erga pios, nec vllo virtutis genere religiosissimis quibusque Pontificibus inferior extiterit.

a Pag. 908. in fine.

† Fuit hic postea Nicolaus V. nominatus.

Pag. 383. lin. 11. [lege Bartholomæum Platinam.] Dorlãdum hoc loco Platinę BARTHOLOMAEI tribuere pręnomen, & non BAPTISTAE (vti Scriptorum nõnulli faciunt) haud

qua-

quaquam mirãdum: sic enim ex proprijs ipsius subscriptionibus in Vaticana Bibliotheca adseruatis, & Cõmentarijs Cardinalis Papiensis liquet. Cæterùm quæ Platina in cõmendationem NICOLAI ALBERGATI, vnici Ordinis nostri CARDINALIS, scribit, reperiuntur apud eundẽ in principio vitæ Nicolai V. Pont. vbi ita ait: *Sunt qui hunc scribant Pisis natum, Lucæ educatũ, Bononiæ literas & bonas artes didicisse: maximè verò Philosophiã & Theologiã, adiutus beneficentia* SANCTISSIMI VIRI NICOLAI ALBERGATI *Cardinalis S. Crucis, adolescẽtis ingenio delectati. Hanc ob rem in Pontificatu hominis de se benè meriti nomen assumpsit. Cùm verò magistri nomẽ in Gymnasio cõsecutus esset, acerrimis disputationibus probatus, Cardinalem S. Crucis secutus, familiæ* TANTI VIRI *œconomus est factus.* Idem quoq; Platina fatetur PIVM II. ante Pontificatũ Æneã Syluium nominatum ex disciplina huius eiusdẽ ALBERGATI prodijsse: Nicolaum *namq; S. Crucis Cardinalẽ,* inquit, *secutus est, Patrẽ certè optimũ, ac* OMNIVM OPINIONE SANCTISSIMVM, &c. Plura si quis de hoc NICOLAO desideret, Frãcisci Philelphi scripta perlegat, nec non in Anthonin. par. 3. ti. 22. c. 7. §. 3.

Nicolaus V. ante Pontificatum fuit œconomus Nicolai Albergati Cardinalis.

In principio vitæ Pij secundi Pontif.

CAP. II. pag. 384. Hic DOMINICVS, natione Pruthen⁹, professione verò Cartusianus, & alumnus domus Treuerẽsis, non solùm pietate fuit celebris, sed & plurima haudquaquam contemnendæ eruditionis opera conscripsit. Inter quæ præcipuè liber experientiæ eminet, in quo suppresso suo nomine, varias recenset

reuelationes,diuinitus sibi factas, estq; manu scriptus penes eos. Item *fonus epulantis*, quem quia comedendo fermè & ruminando in cellæ solitudine composuit, tali condecorauit titulo.Scripsit proinde etiam *coronam B.Mariæ virginis*, in qua vitam ipsius lapidibus comparat pretiosis. Quin & *de vera humilitate, Obedientia* insignem quendã edidit Tractatum,estque etiam auctor Rhytmorum istorum de contemptu mundi,quorum initium est:

Homo Dei creatura,
Cur in carne moritura
Est tam parua tibi cura,
Pro æterna gloria? &c.

Obijt verò hic pater DOMINICVS ætatis suæ anno 73. ipso D. Thomæ Apostoli festo,reparatæ salutis 1461. Neque verò solus est, quem Treuerensis Cartusia spectatæ pietatis iuxta ac eruditionis virum habuit: verùm etiam ibidem circa annum Domini vicesimum suprà millesimũ quadringẽtesimum floruit insignis iste IOANNES RODE, vir diuinarum humanarumque literarum cognitione adeò excultus, vt ad annos aliquot Treuerẽsis Curiæ OFFICIALIS fuerit,atque ibidem ad S.Simeonem DECANVS. Cùm autẽ mundo nuncium misisset,atque ad Cartusiam Treuirensem peragendæ pęnitentiæ caussa sese recepisset, non potuit tamẽ ita suas celare virtutes,quin Otho Archiepiscopus Treuirensis,authoritate Sũmi Põtificis,eum ex Cartusia,vbi Priorem agebat, extraheret,ac S.Matthiæ Apost. Monasterio,quod extra Treuiros est,Abbatẽ præficeret. Ex cuius labore

Commendatio Ioannis Rode.

labore & industria id Bened ctino Ordini emolumenti accessit, quod Bursfeldiẽsis reformatio in Germania per eum sit facta. De qua in suis Benedictinorũ per Belgium Cœnobiorum † ORIGINIBVS optimè de Republ. Christiana ac re literaria meritus, D. AVBERTVS MIRAEVS, vir multis magnisq; animi dotib⁹ ornatissimus, atq; ob vitæ integritatẽ, morumq; humanitatẽ Cathedralis Antuerpiens. Ecclesiæ SCHOLASTICVS, vt vocant, meritissimus. Hic inquã Bursfeldẽsis reformationis laudem præfato IOANNI RODIO tribuens, hisce eũ commẽdat verbis: a *Reformatio congregationis Bursfeldensis cœpit anno 1420. quo Constantiæ in Germania Synodus est congregata. Auctor verò reformationis huius fuit* IOANNES RODIVS, *Abbas cœnobij S. Matthiæ apud Treuiros, qui generalis Ordinis Visitator à Constantiensi Synodo constitutus, se ipsum in primis ac monasterium reformauit, &c.* Obijt verò hic IOANNES RODIVS in oppido diœcesis Argentinensis, vulgò Monthaber/ reuectus tamen ad S. Matthiã an. Domini 1439. Kal. Decemb. ibidemq; sepulturæ traditus ante aram Prothomartyris Stephani, in abside dextra odei; ad cuius tumulũ rude huiuscemodi conspicitur epitaphium.

Hic iacet in tumba vas Ordinis, alta columna.
Abbas donatus, IOANNES RODE *vocatus:*
Collectis membris primo succumbo Decembris,
Tricesimo nono C. quater, M. quoque solo:

CAP. III. pag. 387. Carmen seu Hymnum illũ dulcisonum, cuius deuotione tantoperè delectabatur Dominicus, quemq; ad imitationem

† Prodiere Antuerpiæ, apud Hierõ. Verdussium. An. 1606.

a *In præfatione ad Lectorem.*

Ambrosiani Cantici, quod *Te Deum Laudamus* vulgò nuncupamus, in honorem Reginæ Cęlorum composuit, visum fuit hic de verbo ad verbum inserere, ita namque habet:

TE CŒLI REGINAM LAVDAMVS, te mundi Dominam honoramus, TE laudant iure vniuersæ creaturæ, Matrem immensæ claritatis, Aulam Summæ Trinitatis, sole diuinitatis amicta, lunam supplantans benedicta, tota glorificata, his stellis es coronata: TV æterni Patris filia dilecta, tu filij Dei Genitrix electa; Sancta quoque sponsa Paracleti. Tibi omnes obediunt Angeli: TE cœli cœlorum inæstimabiliter ament; Tibi Cherubin & Seraphin ineffabili voce proclament, SALVE, SALVE, SALVE ô Domina gloriæ. Pleni sunt cœli & terræ suauitatis gratiæ tuæ. TV Apostolorum Regina, TV Euangelistarum doctrina; TE Prophetarum laudabilis numerus, TE Patriarcharum veneratur cuneus. TV Martyrum victoria, TV Confessorum es gloria. TE paradisi rosæ Virgines formosæ laudent, & continentes in choro suo canentes: AVE Regina dulcissima, gaude Domina nostra dignissima: quæ gratiam Sanctis infundis, quæ liberas animas de profundis. TE ERGO & rei rogamus ô Genitrix DEI, succurre populo isti, quem pretiosus filij tui redemit

san-

sanguinis IESV Christi. Supernâ fac cum Sanctis & nos gloria munerari. Per Te mereamur ô mater sancta piè semper consolari. Tot prærogatiuis sanctitatis coronata in gloria Patris. Tot priuilegijs dignitatis, gaudens iure Matris; iucundare, lætare, gaude, maior omni laude. ô clemens, ô pia, ô dulcis Virgo MARIA.

CAPITE IV. pag. 389. lin. penultima. [Est tractatus editus de vita, &cæt.] Tractatus hîc quem Dorlandus adserit editum, licet sibi nunquam visum, de vita nimirum ac rebus gestis Patris DOMINICI, penes nos manuscriptis in Coloniensi Cartusia adseruatur; continetque eximias aliquot reuelationes, quæ cœlitus DOMINICO obtigêre, etsi ipse suo suppresso nomine eas recenseat, sicuti & alia nonnulla de vitæ suæ conuersatione: vocauitque eum librum EXPERIENTIAE.

CAP. V. pag. 391. in medio. Enumerantur hîc à Dorlando aliquot P. Bartholomæi Prioris Ruræmundensis litterarum monumenta, quæ posteris reliquit: quorum non solùm Posseuinus atque Eisengreinius, verum etiam Trithemius in Catalogo meminit. Etsi neuter eorum videatur omnia ac singula illius opera conspexisse. Quæ etenim in Coloniensi nostrâ bibliotheca Patris huius Bartholomæi scripta habemus manu exarata hæc sunt: De passionibus animæ. De virtutibus. De septē peccatis capitalibus. De Oratione. Oratio longa & deuota. Tractatus excitans ad de-

Scripta P. Bartholomæi Ruremund quæ in Coloniēsi Carthusianor. bibliotheca m.s. adseruantur.

uotè celebrandum. De excellẽtijs D. Virginis. De humilitate. De omnibus Sanctis. De fraterna correctione. Instructio quo pacto religiosus in publicis se habere tractatibus debeat. Liber collectaneorũ ex diuersis SS. dictis. De auctoritate Concilij supra Papam. Sermones septẽ vtilissimi de Obedientia, dilectione, humilitate, pœnitentia, oratione. De laudibus religiosorũ, obseruationeq́; silentij. De non esu carnium apud Cisterciens. Fuit hic religiosus pater Traiecto ad Mosam oriũdus, obijtq́; Coloniensi in Cartusia an. Dñi 1446. IV. Id. Iulij. Sub quo Ruræmundæ, Dionysius vixit Ryckelius: quo de sequenti cap. agendum nobis erit.

CAP. VI. pag. 392. in medio [Hi libri propriũ syntagma desiderãt.] Ipsemet Dionysius cùm adhuc sospes degeret, Elenchum librorũ à se editorum omniũ, aliorum rogatu conscripsit: quem quidẽ P. Theodoricus Loheri⁹ adiecit ad vitã præfati Dionysij, editam nimirum Coloniæ Vbiorũ apud Iasparum Gennepæum an. Dñi 1532. Quam quidẽ, vtpotè non vtilitate duntaxat proficuã, sed & delectatione iucundam, haud longè post recudi, Deo benè volente, curabimus. Solus verò operum DIONYSII Catalogus ad duodecim sese extendit folia, in forma octaui (vt librarij vocant) impressus: adeo vt longè copiosior sit, quã is qui vel apud Trithemiũ, vel Posseuinum, aliosve passim reperitur. Ita vt propemodũ incredibile censeri posset, vnum hominẽ, maximè verò Cartusianum, prolixo horariarũ precum officio, aliarumq́; priuatarum exercitationum studio professio-

fessionis ratione obligatum, tot ac tantas quiuisse elaborare lucubrationes; nisi ipse eas oculis conspexissem meis, propriâ authoris manu exaratas.

CAP. VII. & sequentibus enumerantur reuelationes aliquot, DIONYSIO cœlitus patefactæ, de quibus in eius vita, cuius nuper meminimus, copiosius pertractatur.

CAETERVM quia linea prima huius eiusdē capit. 7. fit mentio festi Hypapantis; videat Lector nominis huius rationē in NOTIS BARONII ad Martyrol. Roman. IV. Non. Febr.

Pag. 399. lin. 7. [Hanc visionē videtur habuisse, quando Magnus Turcorū Imperator, &c.] Constantinopolitanæ Vrbis excidium atq; ad Mahometistum defectionem, celeberrimique nominis S. SOPHIAE templi prophanationem hisce describit verbis Nauclerus: a *Anno Domini* M.CCCC.LIII. *quarto Kalen. Iunias Constantinopolis ciuitas Orientis, columen & vnicum Græcæ sapientiæ domicilium, à Mahumete Turco principe vltra* 50. *dies obsessa, expugnata est.* Verum verò talia illic designata sint flagitia, qualia iam ante DIONYSIO diuinitus reuelata erant, ex sequentibus quæ apud eundem reperiuntur authorem, liquido constat. b *In Constantinopoli namque,* inquit, *templum* SOPHIAE, *Iustiniani Cæsaris opus, toto Orbe famosum, cui comparari alterum nequeat, nudatum sacra suppellectili, ad omnes spurcitias patuit, ossa Martyrum quæ fuerant illa in vrbe potissima, canibus suibusq; obiecta. Sanctorum imagines aut luto fœdatæ, aut ferro deletæ.*

a *Tom.* 2. *Chronographiæ. Generat.* 49. *ad annum Domini* 1453.

b *Nauclerus ibidem fol.* 957.

Hosce Mahumetanorū mores in Ecclesijs demoliendis ad vngue imitantur nostri æui Nouatores.

Altaria in templis ipsis diruta, aut lupanaria meretricum facta, aut equorum stabula, &c. Itaque vt aliqua huius famosissimi Byzãtini templi apud Brabantos perpetua extaret memoria, cœpta est ista tempestate haud procul à Buscoducensi Vrbe Carthusia in honorem S. SOPHIAE ædificari, cuius vti noster hic DIONYSIVS primus fuit moderator, ita eandem iam nunc regit V. P. Ioannes Stelant, vir non solùm natalium splendore generosus, sed & ingenij acumine, ac variarum cognitione linguarum, rerumque plurimarum experientia apprimè instructus.

CAP. XVI. pag. 420. Ioannes hic Hensbergensis, Antistes Leodicensis, quem Dionysius ob superbiam luxuriamq; grauiter à dæmonibus torqueri vidit, fuit istius Vrbis Episcopus 52. De quo ita Cratepolius. *a Ioannes Comes de Heynsberch ac Louwenburch, vir valdè magnificus, anno Domini* 1419. *in Episcopum electus est, cùm esset annorũ* 23. *anno sequenti sacerdotio est initiatus. Ducentis equis albis magnificentiam suã ostendit. In coronatione verò Frederici Imperat. Romani Aquisgrani potentiam suã magnificentius declarauit.* Hæc ille: sed ehu potentes potenter tormenta patiuntur, sicuti euentus rei in hoc infœlici homine ostendit.

a In Catal. Episcopor. Leodicens. Coloniæ in 8. an. 1578.

Sap. 6. 7.

CAP. XXIV. pag. 435. in medio. Ponitur hic tempus obitus Patris Dionysij: quem constat vita functũ anno Domini septuagesimo primo suprà millesimũ quadringentesimũ, ipso nimirũ festo, B. Gregorio Magno dicato. Quemadmodũ testatur non solũ Trithemius in Catalogo, ve-

Dionysius Ryckelius quando obierit: nempe an. Domini 1471.

go, verùm etiã Theodoricus Loerius, qui eius vitã ac res gestas insigni opusculo conscripsit: in cuius calce ita habet. *In festo igitur D. Gregorij* DIONYSIVS *virtutum ac meritorum plenus circa horam duodecimam superatis humanæ vitæ miserijs, sanctam* DEO *animam reddidit anno Domini* M.CCCC.LXXI. *postquam in ordine Cartusiano octo supra quadraginta annos Christo militauerat*, adeo vt plurimum hallucinatus sit D. Ioannes Molanus, & qui eũ sequuntur, ponentes obitum illius anno 1401. Ita namq; in Natalibus Sanctorum Belgij ait: *In festo die S. Gregorij Pontificis, anno millesimo qradringentesimo primo, obijt* DIONYSIVS *de Levv, natus in Richel, vico Hasbaniæ: qui eruditione, sanctitate & reuelationibus claruit in Cartusia Ruræmundensi* Qui quidem Hasbaniæ vicus in diæcesi Leodiensi cõstitutus distat ab oppido S. Trudonis stadijs non minus viginti. a Pag. 49.

CAETERVM libet admirari neoterici cuiusdam Theologi (cuius tamen nomini parco, ne personam insectari videar) præceps de DIONYSIO nostro iudicium; qui suo in Proœmio quod Malachiæ præfixit Prophetæ, non solum Dionysium negligentiæ socordiæque arguit, sed & Liranum aliosque nonnullos diuinarum literarum commentatores leui perstringens brachio, quasi in contemptum adducens; *Lirani, inquit, moralis expositio nõ placet doctis, subtilior mihi aliquanto videtur Cardinalis Hugonis. Sed breuior est, & ieiunior.* DIONYSIVS *Cartusianus, qui festinatione multa scribendi, nec in historiam, nec in allegoriam quidquam accura-* *Defenditur Dionysius à socordia negligentiaq;.*

curatius aut politius attulit. Sed ex eis quæ in Hieronymo, & in Lirano videbat, vel quæ properanti sine labore occurrebant, inelaboratos dictauit commentarios. Denique ex ijs quæ vel nostra, vel Patrum, aut etiam auorum memoria floruerunt, neminem habeo (quod meminerim) quem possim hoc quidē loco nominare. Hæc quidem ille: qui vt propria attolleret, aliena maluit deprimere, quàm (quod ingenui est animi) per quos profecerit, agnoscere. Porrò alij longè aliam de Dionysio ferentes sententiam, nō inuiti fatentur, eum in enodandis sacrarum codicibus scripturarum eximiam sanè ac sedulam posuisse operam. Vbi namque Scriptura est obscurior, aut sensus abstrusior (id quod in Prophetarum vaticinijs maximè vsu venit) ibi explicatiorem fusioremque adhibet interpretationem. Enimuerò familiare hoc illi vbique est, quo intellectu difficiliora occurrant, eadem accuratiori studio reddere clariora illustrioraque: nec vbi trepidant alij, in plerisque scripturæ locis hærere. Ipse namque quadruplici ferè vbique sensu (quod rari prçstitere) scripturas elucidat. De quo eximius insignisque Coloniensis academiæ Theologus Ioannes Romberghius, Kirspensis, in diuinis litteris apprimè exercitatus eruditusque, huiuscemodi ante complures annos protulit sententiam. *b Noueritis velim hæc suauissima* DIONYSII *scripta, quibus carmina diuini Vatis clara interpretatione in omnem Scripturarum sensum enucleauit, non sine oblectatione animi me legisse. Porrò hoc mihi* pecu-

Sentētia Doctoris Ioannes Romberg, de Dionysio Cartusiano.

b In epistola præfixa commentarijs Dionys. in Psal. Coloniæ anno 1531. edit.

peculiare videntur habere, quod non modò intellectum instruant, & mores componant, sed affectum vehementer inflamment. Quàm enim ad pietatem & deuotionem vltra omnigenam rerum Theologicarum scientiam valeat, vel is mihi testimonio erit, qui hac cœlesti ambrosia, & diuino nectare absque vllo fastidio satiatus fuerit. Is siquidem facilè testabitur in huiusmodi Commentarijs, sub cortice plus latentis energiæ esse, & secretorum mysteria & sacramenta, quam prima fronte in speciem proferant. Quin imò Thomas Bozius, vix reuera doctissimus, ac magni nominis Theologus, audacter pronunciat, DIONYSIVM Cartusianum inter eminentissimos connumerandum Theologos, esseque instar omnium: quippe qui septem vnus summa præstitit, quæ ab vllo Catholicorum hucusque præstita non videmus. *c* Primò namque *in singulos*, inquit, *diuinæ scripturæ libros* ERVDITA *composuit* COMMENTARIA, *quæ priscis haud cedant.* Secundò, *singulas quæstiones ad Theologiam spectantes, argumentis in vtramque partem doctissimè propositis disputans, Commentarijs editis in sententiarum libros.* Tertiò, *quidquid pertinet ad excolendos mores, omnium mortalium cuiuscunque sint illi conditionis, sexus ac status, singulatim genera illorum distinguens & informans, proprijs libris est complexus.* Quartò, *quæcunque pertinentia ad contemplationem cœlestium rerum varijs operibus est diligentissimè & latissimè persecutus.* Quintò, *aduersus Sarracenos & alios*

Itē Thomæ Bozij, dicentis, vnum Dionysium septem summa præstitisse.

c lib. 22. de signis Eccles. cap. 24. signo 51. pag. 1051.

I. *II.* *III.* *IIII.* *V.*

alios quosuis fidei hostes volumina sua spectantia composuit. Sextò, *homilias, vt vocant, edidit in*
VI. *festos Sanctorum dies, Euangeliorumque occurrentium lectiones.* Septimò, *Apocalypsin dedit*
VII. *in lucem, qua sibi plurima diuinitus ostensa enarrat: & in his Germaniæ Septentrionisque, quem nunc lugemus, infœlicißimum casum. Decessit autem tantus vir anno millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Quid igitur haud mirificè glorietur Germania* TANTO VIRO, *quantum sanctimonia simul ornatum vix protulit vlla ætas, vlla gens ab Orbis ipsius fabricatione?* Hæc quidem Bozius, cumulans nimirum Dionysium multò ampliori eruditionis sanctitatisq; præconio, quàm nostrum quisquam facilè esset ausus attentare. Quin & Romanæ sedis antistes ac totius Christiani ouilis Pastor EVGENIVS IV. quando librorum Dionysij quendam sibi oblatum conspexit, dixisse fertur: LAETETVR MATER ECCLESIA, QVAE TALEM HABET FILIVM. Vnde & doctissimus ille Cardinalis Nicolaus Cusanus, eximiam illam eruditionem insigni cum pietate coniunxisse animaduertens, è monasterio abstractum, socium sibi legationis suæ aliquâdiu adhibuit. Vnde talem tantumq; virum & CARTVSIANA religio, & Ecclesia omnis Catholica, acceptũ referre meritò debet percelebri AGRIPPINENSI Academiæ: in qua Philosophicis Theologicisque studijs præclarè imbutus, tantus euasit, vt in Heremo etiam Cartusiana intra angustæ cellę conseptum delitescens, notus fieret orbi vniuerso. Vti præclarè

Eugenij IV. Pontif. sententia de Dionys. Cartus.

Item Nicolai Cusani Cardinalis.

clarè nobis Cartusianis omnibus inculcat V. Pater ARNOLDVS HAVENSIVS, Cartusiæ Gandensis Prior humanissimus; vir nimirum ob integritatem vitæ ac prudentiam singularem, aliasque eximias animi dotes isto officij genere dignissimus: idque in illa prædulci atque eleganti exhortatione seu parænesi de obseruantia disciplinæ regularis, vitæque solitariæ commendatione : quam Coloniæ apud Bernhardum Gualtherium hoc eodem anno typis per me promulgari voluit.

VERVM ne Apologiam in DIONYSII defensionem texuisse videar, missa libenter facio ea, quæ in illius commendationem apud Trithemium, Boetium, Posseuinum, Eisengreinium, aliosque passim reperiuntur; contentus nimirum testimonio duorum nostræ ætatis citra vllam controuersiam præstantissimorum doctissimorumque virorum. Quorum primus est Reuerend. P. Nicolaus Serarius, Societatis IESV Theologus perquã eximius: cuius equidem viri memoriam, ob varias quas edidit doctissimas lucrubrationes, insignemq; animi demissionem, simul ac morum humanitatem nulla vnquam delebit obliuio. Hic igitur talis tantusque vir accuratissimis suis in Tobiam Commentarijs, de peruigili DIONYSII nostri studio assiduoque labore sermonem instituens; d *Fuit*, inquit, *Patrum memoria* VIR DOCTRINA AC SANCTITATE *præstans* DIONYSIVS KICKELIVS. *Qui cum tam multa quanta ipsius in operibus videmus legeret, scriberet, parum* CARTVSIANO *dig-*

d *In cap. 8. Tob. quæst. 15. pag. 143*

dignam operam sumere, suorum nonnullis videbatur. Quibus tamen ille tractatulo vnico respondet, multa in literarum bonarum studio & cultu commoda inesse, hoc tamen vnum maximum, quod à carnis voluptatibus animum egregiè abstrahant. Alter est R. D. AVBERTVS MIRAEVS, Antvverpiensis Ecclesiæ Scholasticus dignissimus; ad quem diligendum virtus singularis cum exquisita tam diuinarum quàm humanarum rerum scientia coniuncta, magnoperè me trahit; maximè cùm non solùm ELOGIA illustrium Belgij Scriptorum magna cũ nominis sui gloria in lucem protulerit, verùm nonnulla insuper quæ ad Ordinis nostri decorem ac commendationem faciunt etiamnum parturiat; adeò vt hoc nomine suspiciendus ac amandus nobis sit. Hic igitur dum suis in ELOGIIS authores illos per certas classium distinctiones eleganti orationis genere enumerat, qui Belgicâ ditione oriundi, orbem scriptis illustrauere, hosce inter & DIONYSIO debitum adsignans locum, ita de eo ait: *e Tot tamque eximiæ virtutes nomen tuum* DIONYSII *commendant, vt difficilius sit in tuis laudibus exitum, quam principium inuenire. Quid enim in te primum mirer? Singularemne vitæ* SANCTIMONIAM, *qua* DOCTOR *apud omnes audis* EXTATICVS? *an solertem illam in illustrandis vniuersis Sacræ scripturæ libris industriam, laboremque inexhaustum, quo alter penè Dydimus Chalcenterus plura posteritati legenda reliquisti, quàm*

Item doctissimi Viri D. Auberti Miræi de eodem iudicium.

Prodierunt hæc Elogia Antvverpiæ in 8. apud Bellerum, anno. 1602.

e Decade 4.

Dionysius solerter & industriè laborauit in illustrandis S. Scripturæ libris.

vt

Vt legere quidquam alienum inter tot diurnas nocturnasque monasticas exercitationes potuisse videaris: ac retrò plura legisse, quàm vt scribendi otium suppeditaret? An acerrimam illam ac propè diuinam ingenij vim, mentisque aciem, qua DIONYSIVM *tuum* AREOPAGITAM, *obscurum alijs atque inexplicabilem commentando planiorem reddidisti? Vincit nimirum omne labor & ingenium*, &c.

Ergo alter meritò, succensa luce, Promethus.
Dixeris, historiæ Solq́; iubarq́; sacræ.

PORRO quod huius extatici Doctoris scripta in lucem prodierint, Cartusiæ Coloniensi, Diuæ Barbaræ in Vbijs sacræ quàm maximè debetur, vti ex carmine D. Laurentij Poin Nouiomagensis, quod subiungimus, liquet: Hic enim Dionysium à B. Barbara sanctissimæ Dei genitrici cum codice oblatum introducens, ita Lectorem instruxit.

Qui geniclatur humi, DOCTOR *Dionysius ille est,*
Cartusiæ amplexus nomine req́; statum:
DOCTOR, *ab ecstasibus, quas pertulit ipse frequentes,*
Haud sanè immeritò dictus & ECSTATICVS.
Sed quæ virgo suis geniclantem amplectitur vlnis,
A dextris, & cui mystica turris adest?

Quæ-

Quæque volumen, vti meditans, obtendit IESV?
Est Cartusiacæ summa patrona domus,
Agrippinatum celebri notissima in Vrbe:
Cui domui, primum quod datus Author hic est
In lucem, acceptum soli referatur oportet,
Hac nisi enim egisset, fortè laterent adhuc.

B. Barbara est Cartusiæ Coloniensis patrona.

Idem quoque author alijs versibus posteritati cõgratulans de operibus Ioannis Ruysbrochij, à Patre Laurentio Surio latinitate luceq; donatis, ita Agrippinensem alloquitur Cartusiam, vtpotè fertilem atque arsiduam doctorum virorum alumnam.

Reperiuntur vltima pagina operum Ruysbrochij.

Euge beata Domus, sic sic nouitatibus horum
Nequaquam seculorum pergito ob-ire-viam.
Et similes posthac itidem sufferto labores,
Mercedem studijs dignam habitura tuis.

Verùm hæc in DIONYSII dixisse defensionem sufficiat. Non enim panegyrim adornamus, non nostra proferimus; non nouitia excogitamus: sed quæ boni iudicij viri scriptis & olim & iam nunc typis promulgarunt, eadem ipsissimis eorum verbis posteritati replicamus.

Tom. 2. Surij. 6. Febr.

CAP XXV. pag. 440. [à qua & rosam paradisi pulcherrimã creditur accepisse.] Simile quid legitur in vita B. Dorotheæ Virginis, quæ cùm esset Theophilo cuidam caussarum patrono pollicita, se missuram ipsi ex sponsi sui paradiso rosas malaque, mox postquam martyrij palmam foret adepta, promisso suo

abunde

abũdè fecit fatis. Verũ de hoc V. Patre Laurentio, eiusque scriptis consulendus erit Arnoldus Bostius, quem proximis nundinis cum alijs nonnullis in lucem edere statuimus. Item Petrus Sutor lib. 2. vitæ Cartus. tractat.3. ca.7.pag.578.

CAP. XXVII. pag. 444. Quid nam hic Gerardus Bredanus librorũ ad posteros transmiserit, vide apud eundem Sutorem, loco iam allegato, pag. 577. Sed & Anthonius Posseuinus in apparatu suo ponit, Gerardum quendam Cartusianum, N. quem dicit Tractatum de Oratione conscripsisse, eumque frequenter à Nauarro in Enchiridio de Oratione & horis Canonicis citari. Cæterum floruit isto sæculo & alius quidam in Belgio Gerardus Cartusianus, patria Stredamus, qui cum esset domus Leodiensis Prior, nõnulla insignia reliquit opuscula, quæ à Trithemio, Bostio, Posseuino, Eisengreinio, necnon & Petro Sutore enumerantur. Verũm Stredamus hic obijt anno Domini 1443. sub Eugenio Papa IV. Bredanus verò anno 1474. De quo ita præfato loco Sutor: *a* GERARDVS *de Breda multa sacrarum literarum eruditione admirandus, vitæ sanctimonia præclarus, dulcis eloquio, sententijs plenus, tum lingua tum penna cunctis opem ferre studuit. Singulos namque vt potuit adhortatus est ad bene, grauiter, castigateque viuendum, ad contemnenda fragilis fortunæ bona, ad virtutes æmulandas, ad superna bona iugiter expetenda.*

a Pag. 577.

Scripta Gerard. Stredami.

L

da.Scripsit quoque præter alia multa, vitam Domini nostri IESV Christi insigni rithmo. De sacro quoque corporis eius sacramento suauiter complura modulatus est.Itidem super Psalmo *Exurgat Deus*, nobilem edidit tractatum.

CAP. XXVIII. pag.445. linea quarta à fine.De litterarum monumentis ab hoc pio ac erudito Patre Guilielmo Apselo relictis, consulendus erit Arnoldus Bostius, qui ea nominatim enumerat. Obijt verò eodem anno quo & P. Dionysius Rickelius, nempe 1471.

a.Lib.2.vitæ Cartus. Tract.3.cap.6.pag.578.

CAP. XXXI. pag. 449. Henricus Loeri, *a* sicuti de eo scriptum reliquit Petrus Sutor, Theologus fuit percelebris, pietateque ac prudentia cum primis insignis. Hic celebre illud Louaniense pædagogium, quod à Porco nomen trahit,primum instituit, atque annis aliquot rexit. Scripsit verò eleganter in totum Psalterium Dauidicum, in libros Ethicorum Aristotelis haud vulgaris eruditionis commentaria,& alia non pauca:de quibus consule Bostium ac Sutorem. Fatetur namque Bostius se vidisse aliquando eum Priorem domus Gratiæ iuxta Bruxellas, & comperisse tam ædificatorio abundare sermone,vt secundus ei necdum comparuisset. Hunc Posseuinus ac Sixtus Senensis Henricũ Longen nominant, dicuntque eum in Psalterium scripsisse, obijt verò A.Domini.1481.

CAP.

CAP. XXXV. pag. 461. in medio. De hoc Stephano Senensi ita scribit Sutor *a*. *Stephanus de Senis pater memorabilis, cuius omnes (vt Bostius refert) splendoris ac dignitatis plenæ fuerunt actiones, copiosam animarum messem horreis cœlestibus intulit. Qui & modestia, temperantia, ac prudentia (quæ virtutum auriga est) semper ita vsus fuit, vt ab omnibus egregia eius virtus celebraretur.* a. *Lib. 2. vitæ Carthus. pag. 368.*

Pag. [Extat horum verborum sua manu conscriptus liber.] Hic Stephanus Cartusiæ Ticinensis Prior, ante Ordinis ingressum fuit Amanuensis Beatæ Catharinæ Senensis, qui sacratissimæ huius Virginis operâ à seculi curis blanditijsque, ad sanctioris vitæ propositum reuocatus, eius ex ore magnam Dialogorum, qui typis excusi leguntur, partem excipiens, literis consignauit, quemadmodum Dorlandus hic testatur; ipseque etiam Petrus *b* Sutor, dum ait: *Scripsit autem inter reliqua præclarum opus de vita & moribus sanctiss. Virg. Catharinæ de Senis, quam Pius II. Pontifex Maximus canonizationis honore est dignatus.* b. *loco superius in margine adsignato.*

Pag. 463. lin. 3. [Tempore schismatis extitit hic Dei seruus Generalis Prior.] De hoc schismate diximus superius ad caput 24. libri 4. Dorlandi: nempe non solùm in Romana Ecclesia magnam fuisse dissensionem ob nonnullos Pseudopontifices, verùm etiam in Ordine Cartusiensi nonnullam ex-

titisse animorum disiunctionem, adeò vt ad annos triginta non satis inter Patres conueniret, qui cui adhærere vellent. Nonnulli etenim hunc Patrem Stephanum in totius Ordinis GENERALEM sibi adsciuerant; alij verò, & maximè Hispani Bonifacio Ferrario, vtpote patria Valentino adhærescebant. De quo ita in antiquis Ordinis codicibus scriptum reperio. *D. Guilielmo* (fuit autem hic vigesimus quartus Cartusianorum Generalis) *qui noua Statuta compilauit, viam, vniuersæ carnis fœliciter ingressò, Domum CARTVSIAE regendam suscepit D. Bonifacius Ferrarius, Decretorum Doctor solemnis. Euocatur autem à Benedicto XIII. durante schismate in Ecclesia & Ordine; dum pars, & non minor D. Stephanum † Priorem domus vallis S. Ioannis Baptistæ in Seyts, tanquam Patrem Reuerendum* (hoc namque dignitatis titulo suum præcipuè Generalem Ordo condecorat) *haberet; & pars alia domui Maioris Cartusiæ adhæreret. Sublato itaque schismate ab Ecclesia, laborauerunt etiam Patres Germanicæ nationis Ordinem vnire. Atque ideo cum præfato D. STEPHANO Cartusiam maiorem intrantes, tractauerunt vt D. Bonifacius Prior Cartusiæ absens per literas; Dominus verò Stephanus Prior in Seyts præsens viuæ vocis oraculo absolutionem ab officijs peterent, & acciperent. † Quo facto vnanimiter præfecerunt Cartusiæ D. Ioannem de Grifomonte, natione*

Forsitan ex Priore domus Ticinens. factus fuit præfectus huius Cartusiæ: nam Dorlandus putat vnum eundemque fuisse.

† Factum est hoc in publico Generali

tione Saxonem, virum verbis dulcem; moribus mitem ac mansuetum: Hæc ibi. *capitulo, anno Domini 1410. celebrato.*

CAP. XXXVI. pag. 463. Huius Osvvini Becani meminit Arnoldus Bostius, dicens illum ex professo Cartusiæ Gandensis (hæc autem vti olim ab hæreticis diruta fuit, sic iam nunc in Vrbem translata, quotidiè magis magisque adsurgit studio ac industria Ven. Patris Domini ARNOLDI HAVENSII) designatum fuisse Priorem domus Diuionensis, quæ totius Burgundicæ Prouinciæ longè est celeberrima; addens insuper, nonnulla eum scripsisse in ius Canonicum, nec non & varios sermones, epistolas insigniter eruditas, vocans eum Gosvvinum. Cæterum de hoc eodem vide Petrum Sutorem lib. 2. trac. 3. cap. 7. pag. 568. vbi præclara ipsius reperitur commendatio. *Osvvinus Becanus quis qualisue fuerit.*

CAP. XXXVII. pag. 464. Albertus Leander, ex insigni Dominicanorum Patrum familia vir eruditus æquè ac pius, in libro quem edidit de descriptione Italiæ, scribit Venetos habuisse Episcopos numero quatuor & quinquaginta, hoc est vsque ad Laurentium Iustinianum. Quem deinde Pontifex Max. Eugenius IV. primum Venetiarum Patriarcham, ac Dalmatiæ Primatem proclamauit. Itaque quotquot huic in regimine successere, Patriarchali nominis decore insigniti fuerunt. Vnde nostrum hunc ANTONIVM SVRIANVM (quem ipse Syrianum vocitat) adserit anno Domini † quarto supra mille-

† Dorlãdus putat fuisse Anno Domini. 1503.

ensem Ordinem dedecorarunt potius, quàm vitæ probitate exornarunt; humiliter contestans Lectorem, vt inde potius ædificationis sumat exemplum, quàm vt cum scandalo (quod paruulorum duntaxat est) ea vsurpet. Memor nimirum in sanctissimo illo duodecim Apostolorum consortio vnum extitisse Iudam, & inter septem ab Apostolis designatos Diaconos, Nicolaum repertum Antiochænum, impurissimæ scilicet sectæ inuentorem. Vnde pulchrè Gregorius: *Terrere*, inquit, *vos non debet, quod in Ecclesia & multi mali, & pauci sint boni; quia arca in vndis diluuij, quæ huius Ecclesiæ typum gessit, & ampla in inferioribus, & angusta in inferioribus fuit. Sic in tritura areæ grana sub paleis premuntur, sic flores inter spinas oriuntur; & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: vnus horum electus est, alter reprobatus fuit. Tres filios Noë arca continuit, sed duo ex his electi sunt, & vnus reprobus fuit. Duos Abraham filios habuit, sed vnus electus est, alter reprobatus. Duodecim filios habuit Iacob, sed ex his vnus per innocentiam venditus est, alij verò per malitiam venditores fratris fuerunt.* & cæt. quæ eleganter ibidem prosequitur. Quid igitur mirum si etiam in famosa hac Cartusianorum PP. familia nonnunquam homines reperiantur minus religiosè viuentes, atque à primo pietatis feruore resilientes? Imò de hoc olim quidam hosce lusit versiculos:

Homil. 38. in Euang.

Præditus est tali genio Cartusius Ordo,
Vt cito fucatos homines eliminet à se,
Inuitosque diu nulla ratione reseruet,
Olla bona est spumis, quæ se vacuauerit vltrò.

CAP. XXXIX. pag. 470. lin. 8. [Pecunia tua tecum sit in perditionem.] Eodem modo ob tres aureos nummos, Iustum Monachum iussit B. Gregorius (in ipsius quippe Monasterio accidit) in sterquilinium vna cum pecunijs proijci. Nec non & D. Hieronymus consimile memorat exemplum, subiungens tandem: b *nec hoc crudeliter quisquam putet factum: Tantus quippe per totam Ægyptum terror inuasit, vt vnum dimisisse solidum, criminis sit.* Dici quippe solet; Monachus habens obulum, non valet obulo.

a lib. 4. Dial. cap. 55.

b Epist. 22. ad Eustoch. cap. 14. in fine.

CAP. XLVIII. Appendicis quasi loco subiungit iam auctor duo exempla, quorum vnum vti in Prædicatorum Ordine, sic alterum in Cruciferorum accidisse commemorat. Qui quidem generalia sua solent Capitula in diœcesi Leodiensi celebrare, in oppido nimirum Hoiensi, medio Namurcum inter & Leodium itinere, vbi ad Mosæ fluenta primarium sui Ordinis habent Cœnobium.

Pero-

Peroratio Auctoris.

HAEC habui, Lector humanissime, quæ rogatu plurimorũ ad CHRONICON DORLANDI adijcerem. In quibus raptim concinnandis (neque enim paulò plus quàm bimestre habuimus) sicuti festinandum magnoperè nobis fuit, ita confidimus plerisque nostri Ordinis Primatibus rem cordi futurã, vt quæ hic rudi sunt incepta calamo, ea emendatius aliquando auctiusq́ue ad Ordinis incrementum ornamentumq́; in lucem queant proferri. Quando nimirum quisque suarum quibus præest Origines Cartusiarum, ac subditorum suorum res per Orbem præclarè gestas, liberali nobis manu communicare cœperit. Alioquin ad præsens vsque tempus nulla mihi Ordinis domus in ratione dati & accepti communicauit nisi sola GANDAVENSIS. Cuius PRAEFECTVS, nempe Ven. Pater ARNOLDVS HAVENSIVS, cum sit vir literis tam diuinis quàm humanis egregiè excultus, ac literatorum hominum fautor integerrimus, rara quadam ac præ-

clara hac eadem horâ suæ nobis transmisit Cartusiæ monumenta; digna profectò quæ meliori data oportunitate (hoc etenim momento quo hæc scribimus, librarij manum de tabula tollentes, nouissimum producunt folium) in lucem eant. Interim verò his fruere lector ac vale.

Omnia S. Romanæ Ecclesiæ, Ordinisque cui me deuoui iudicio ac correctioni submissa sunto.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA.

ERRA-

Errata quæ irrepſerunt, ſic corrigantur.

PAg. 14. lin. 12. poſſent. p. 16. l. 2. ſuo. p. 17. lin. 2. à fine. *vt*. p. 18. l. 1. magnas. p. 24. l. 21. efficitur. p. 25. l.23. ipſa. p. 40. lin. vlt. *dele*, in. p. 41. l. 10. omnium. p. 42. lin. 16. Dumque. p. 49. l. 17. *deeſt*, deſpero. p. 51. l. 5. tantum. Ibid. lin. 6. atrijs. p. 51. l. 21. faciebat. p. 53. l. 6. dedecore. p. 53. l. 23. magiſtra. p. 54. l. 7. *deeſt*, qui. Ibid. l. 11. contemptibilium, pag. 54. lin. 17. *deeſt*, ei. pag. 55. l.8. literatus. p. 55. li. 13. *deeſt*, ab. Ibid. l. 16. mouebantur. p. 56. l. 16. complurima. p. 57. lin. 12. prouenerant. p. 58. l. 13. gratanter. p. 58. 3. ſententia. p. 63. l.7. abit. p. 63. l. 20. multa. p. 64. l.22. exigat. pag. 70. l.13. quidam. pag. 72. lin. 1. tuæ. pag. 76. lin. 12. in opus. pag. 76. lin. 22. erat. p.91. lin.7. ipſa. pag. 100. lin 1. ſancti. p. 100. lin.26. Ciuis. p. 101. l. 16. rediens. pag. 104. lin. 20. roborabat. pag. 105. lin. 7. apprimè. pag. 106. lin. 4. quondam. pag.107. lin.24. tenacius. pag. 108. l. 21. abiectu. pag.113. lin.12. *dele*, in. Ibid. lin.18. procidens. pag. 112. lin.20. exiguas. pag.118. lin 29. ſacramento. p.119. l.5. perditus. 121. l.30. quia. p.125. l. 16. miſeriam. p.130. l.25. ad. p.147. lin.20. Abbatis. p. 159. l.14. *deeſt*, ob. p.161. l.2. negandum. p.184. lin. 28. *dele*, eſt. p. 148. l.6. Deo. p.199. l.22. arbore. p.201. l.28. ſermone. p.204. l.18. intuetur. p.204. lin.26. *deeſt*, per. p.205. l.26. execuiſſe. p.207. lin.15. infudit. p.210. l.19. *deeſt*, occidunt, pag. 211. l. 17. *dele*. Hinc factum eſt. p. 214. l.4. à fine, ligneis. p. 227. l.12. *deeſt*, vt. p.235. lin.5. à fine. *deeſt*, qui. p.242. l. 14. frigoribus. p.245. l.26. euocari. p.248. l.17. *deeſt*, ad. p. 252. l. 9. inſtituitis. p.252. l. 2. ſolitus. p. 253. l.10. egit. p. 254. lin. vlt. ludis. p.256. l.10. muneraretur. Ibid. l. 7. trahens. p.259. l.3. vt. p. 261. l.

19. *dele*

19.*dele*, vt. p.262.l.3.*deest*, viguerit.p.265. l.18.extat p.267.l.12.collectos.p 269 lin. 7.à fine, *deest* Florem.p.273.l.3.nate p.277.l.20.sperno.p. 286. l.1.meminerint.p.288.l.12.*dele*, exuens. p. 291. l. 19.*deest*, cubitum.p.292 l.11 *deest*, à, & ibid lin.13. *deest*, aut.p 293.l.3 Missam.p.293.l.29.*dele*, vt.p. 304.l.2.præconium.p 313.l.18.sonum . p.319.l.9. *deest*, ne.p.326 l.22.Hieronymo.p.330. l. 3. *deest*. hunc vidit p.340.l.5.lenocinijs.p.343.l.14. qua. p.440.l.6 à fine, sibimetipsi.p.443 l. 3. Raso.p. 344. l. 23 leuitate.p.351.l.1.renes.p.374. l.2.opitulator.p 428.l 5.narraturum.p.460.l.6. Valencenarũ.p.381.l.4 à fine, toti.p.387.l.17.raptus. p. 376.l.10. à fine, sacrarum Virg.

